TURUL

A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság Közlönye

AZ IGAZGATÓ-VÁLASZTMÁNY MEGBIZÁSÁBÓL SZERKESZTIK

FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ
TITKÁR

ÉS

SCHÖNHERR GYULA
JEGYZŐ.

TIZENHATODIK KÖTET

1898-DIK ÉVI FOLYAM

BUDAPEST
KIADJA A MAGYAR HERALDIKAI ÉS GENEALOGIAI TÁRSASÁG.
MDCCCXCVIII.

Franklin-Társulat nyomdája.

TARTALOM.

1. Értekezések és önálló czikkek.

		Lap
A KARVAI BÁRÓ ORLAY CSALÁD nemzedékrendje		12
BAY ILONA	A csicseri Ormós család szabolcsvármegyei ágáról	41
BÁRCZAY OSZKÁR	Emlékbeszéd Csergheő Géza fölött	33
CSOMA JÓZSEF	A kar a magyar heraldikában. *(Kilencz czímerrajzzal)*	14
F. L.	A Békássy család czímere az 1417. évből. *(Szines czímerképpel)*	39
Dr. ILLÉSSY JÁNOS	A Kolthay család czímerlevele 1431-ből. *(Szines czímerképpel)*	97
KÁLLAY UBUL	A Zud génusról	145
KOLLÁNYI FERENCZ	A Karcsai és Gencsi családok czímerlevele 1434-ből. *(Szines czímerképpel)*	143
Ifj. KOMLÓSSY ARTHUR	Kihalt-e a borsodmegyei Konti család?	100
MAJLÁTH BÉLA	Az Apaffyak czímerváltoztatása. *(Egy czímerrajzzal)*	99
— —	A Keresztúriak. (A Szentkereszti, Leustách, Mothkó, Ipócsházi, Czin és Andaházy családok	126
Dr. MELIÓRISZ BÉLA	Nehány adat a Daxner család történetéhez	144
NAGY GÉZA	III. Béla király és Antiochiai Anna Ágnes mint I. Ferencz József ő Felségének ősei. *(Két közlemény, 26 táblával)*	1, 49
SCHÖNHERR GYULA	Krisztus kínszenvedésének rendje. Egy Mátyás korabeli magyar nemesi társaság emléke. *(Egy szövegrajzzal)*	105
— —	Nagylúcsei Orbán czímerlevele 1480-ból. *(Szines czímerképpel és egy szövegrajzzal)*	66
STESSEL JÓZSEF	A soproni sisakczímer tulajdonosának kérdéséhez	90
THALY KÁLMÁN	Három Zákány István (apa, fiu, unoka) 35 év alatt	68
VARJÚ ELEMÉR	Bárczay Oszkár heraldikája	79
Dr. WERTNER MÓR	Az Árpádkori nádorok genealogiája. *(Két közlemény)*	73, 113
— —	A Buzád-Hahót nemzetség. *(Két közlemény)*	19, 59

2. Kisebb rovatok.

TÁRCZA.	A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság ülései	42, 71, 101, 147
	Jelentés a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság működéséről az 1898-ik évben	149
	Bárczay Oszkár † (1847—1898.)	45
	Gróf Esterházy János † (1824—1898.)	103
	Finály Henrik † (1825—1898.)	45
	Nagy Iván † (1824—1898.)	146
Szakirodalom.	Bárczay Oszkár, A heraldika kézikönyve. Ism. X.	47
	Csoma József, Abauj-Torna vármegye nemes családjai. Ism. Gy.	—
	Szongott Kristóf, A magyar honi örmény családok genealogiája. Ism. E.	72
	Gelre Herold czímerkönyve. Ism. Gh.	—
	Dudás Gyula, A Vojnits család ősei. Ism. —y.	103

Fáy Ákos, A sajómezei csata és a Fáy család ősei. Ism. Á—y. --- --- --- --- --- --- 103
L. Bouly de Lesdain, Les plus anciennes armoires françaises. Ism. g. --- --- --- --- --- —
Békefi Remig dr., A pásztói apátság története. Ism. V. --- --- --- --- --- --- --- --- 151
Jahrbuch der k. k. Heraldischen Gesellschaft Adler. Ism. VARJÚ ELEMÉR --- --- --- --- —

*

Kérelmek. 1. P. SIPEKY BÉLÁ-tól --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 48
2. OROSZLÁNYI LÁSZLÓ-tól. --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- —
Értesités. (RÁTH MÓR könyvkereskedése.) --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 152

Melléklet:

A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság 1898-ban. (Alapszabályok. Igazgatóság. A társaság tagjai.) I—VIII.

A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság 1898-ban.

ALAPSZABÁLYOK.

I. A társaság neve és célja.

1. §. A társaság neve: «*Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság*». — Székhelye: Budapest.

2. §. Célja: a magyar történelem társtudományainak, úgymint: a Heraldika, Diplomatika, Palæographia, Sphragistika és Genealogia — valamint a magyar családok történetének okleveles alapon való művelése és terjesztése.

II. A társaság tagjai.

3. §. A társaságot *a)* az alapító, *b)* a pártoló, és *c)* az évdíjas tagok alkotják.

4. §. Az alapító tagok háromfélék, úgymint: *a)* azok, kik a társaság céljaihoz 100 osztr. ért. forinttal, *b)* azok, kik 200 o. é. forint alapítványnyal járulnak, *c)* az örökös alapítók. Örökös alapítványt tevők azok, kik legkevesebb 500 o. é. frtnyi alapítványt tesznek. Ezen *c)* alatti alapítványok joga az alapítók egyenes fiutódaira is átszáll elsőszülöttségi jogon.

Az alapítványok készpénzben, vagy bizonyos lejárati határidő alatt beváltandó és biztosítékkal bíró kötelezvényben, vagy pedig legkevesebb 5 száztólit tisztán jövedelmező, jóhitelű értékpapirosokban fizetendő be.

5. §. Pártoló taggá választható, a társaság egy tagja által ajánlott, társaságunk célját kedvelő minden nő vagy férfi, ki magát aláírás által kötelezi, hogy tíz egymásután következő éven át a társaság pénztárába Budapesten évenkint tíz forint tagdíjat befizet.

6. §. Évdíjas taggá választható az előbbi módozatok szerint az, ki magát aláírás által kötelezi, hogy öt egymásután következő éven át a társaság pénztárába Budapesten évenkint 5 forint tagdíjat befizet.

7. §. A pártoló és évdíjas tagok kötelezettsége az említett 10, illetőleg 5 év elmúlta után is fenmarad, ha kilépési szándékukat az utolsó év letelte előtt a titkárnál be nem jelentik.

III. A társaság tisztviselői.

8. §. A társaság egy tiszteletbeli elnököt választ életfogytiglan.

9. §. A társaság elnöksége egy elnökből és két másodelnökből áll.

Az elnökök a társaságot a hatóságok és mások irányában képviselik; a gyűléseken és üléseken első sorban az elnök, másodsorban a másodelnökök elnökölnek és jogukban áll, ha a társaság érdekei kívánják, rendkívüli üléseket is hirdetni. A rendkívüli ülések napja egy héttel előbb közhírré teendő. A tagok egyenlő szavazata esetében döntő szavazattal bír az elnök.

10. §. Mindenik elnöknek jogában áll a társaság pénztárát bármikor megvizsgálni.

11. §. A társaság titkára az üléseken és gyűléseken előadói tisztet végez; a határozatokat végrehajtja; a jegyzőkönyvet vezeti, a társaság levelezéseit végzi, könyvkiadásaira, valamint az irattárra felügyel.

A társaság anyagi helyzetének javúltával külön könyv- és levéltárnokra is lesz szükség.

12. §. A társaság jegyzője mindenben a titkár segítségére van, és akadályoztatása esetében őt helyettesíti.

13. §. A pénztárnok a társaság vagyonát híven és pontosan kezeli, a pénztár állapotáról az üléseken jelentést tesz. Pénzt az igazgató választmány határozata alapján az elnök vagy másodelnök és a titkár által együttesen aláírt utalványokra szolgáltat ki; az évi nagygyűlésen pedig részletes kimutatást terjeszt elő. A pénztárnok évi számadásának megvizsgálásáról az igazgató-választmány intézkedik.

Rendkívüli esetekben az elnök vagy másodelnök saját határozatából is utalványozhat 100 frtig terjedő összeget, a legközelebbi ülés jóváhagyása reményében.

A pénztárnok az elnök vagy másodelnöknek pénztár-vizsgálati szándokát mindenkor tartozik teljesíteni.

14. §. A társaság folyóiratának szerkesztőjét, és a szerkesztőtársat az igazgató választmány bízza meg a szerkesztői teendőkkel.

15. §. Az ügyész a társaság jogait védi, és a hátrálékos díjakat behajtja.

16. §. A társaság összes tisztviselői, hivataluk tartama alatt, minden tekintetben olyan szavazati joggal bírnak, mint az igazgató tagok.

IV. Az igazgató választmány.

17. §. Negyven tagból áll, kik az első alakuláskor a társaság tagjai között lévő, és a 2. §-ban megnevezett tudományszakok terén jeles munkálkodásuk által kitüntek közül szavazattöbbséggel választatnak.

18. §. Az igazgató választmány később maga-magát egészíti ki akként, hogy a megüresedett igazgató tagságra évenként legalább két igazgató tag által írásban ajánlott új igazgató tagot választ, kik a levelező tagok érdemesebbjeiből is választhatók. Ha az igazgató választmány szükségét látja, az igazgató tagok számát hatvanra is felemelheti az ezen §-ban említett választási mód szerint.

19. §. Az igazgató tagságra az ajánlatok az évi nagygyűlés előtt való ülés megelőző napjáig adandók be a titkári hivatalnál. A következő választmányi ülésen az ajánlatok felbontatnak, és a választmányi ülésen jelenlevő igazgató tagok egyszerű szótöbbségével, titkos szavazás által ejtetik meg a választás.

20. §. Az igazgató választmány évenkint legalább négy nyilvános választmányi ülést és egy nagygyűlést tart, melyen a Budapesten levő igazgató és levelező tagoknak kötelességük megjelenni.

21. §. Az igazgató tagok az elnökök egyikének vezérlete alatt ezen választmányi üléseken igazgatják a társaság ügyeit; meghatározzák a tisztviselők díjait, a kiadványokat, az azokra fordítandó összegeket, az évi nagygyűlés tárgyait és napját. A társaság vagyonának biztos kezeléséről gondoskodnak. A társaság kiadványainak szerkesztésével megbízzák az igazgató vagy levelező tagok valamelyikét. A számadások megvizsgálására bizottságokat neveznek ki.

22. §. Az igazgató választmány a 19., illetőleg a 18. §-ban meghatározott módozatok szerint korlátlan számú levelező tagokat választ a 2. §-ban említett tudományok művelése terén érdemeket szerzett férfiak sorából, ha azok a társaságnak különben is tagjai. Levelező taggá csak az lehet megválasztva, ki a választó ülésen jelenlevő igazgató és levelező tagok két harmad szavazattöbbségét nyerte el.

Levelező taggá a hazai történelem iránt érdekeltséget tanúsító külföldi tudósok is választhatók. A külföldi tagok megválasztásához azonban a m. kir. belügyministerium jóváhagyása kérendő ki.

23. §. A levelező tagoknak a társaság minden ülésében és gyűlésében székök és tanácskozási joguk van, de szavazattal csak a levelező tagok és a tiszteletbeli tagok, a pénztárnok és az ügyész választásánál és a nagygyűlésen bírnak, kivévén, ha valamelyik a tisztikarba választatott.

24. §. A tudomány-pártoló hazafiak sorából tiszteletbeli tagok is választhatók a társaság dísze- és javára. Ezeknek minden ülésen székök és tanácskozási joguk van.

25. §. A választmányi üléseken jelenlevő igazgató tagok egyszerű szótöbbséggel titkos szavazás útján választják az igazgató és levelező tagok sorából a társaság titkárát, jegyzőjét (és esetleg a könyv- és levéltárnokot), és rendes kiadványának szerkesztőit, mindenkor öt évi időtartamra. A renden kívüli kiadványok szerkesztésével megbízott szerkesztők ugyanoly módozattal választatnak, de megbízatásuk minden ily kiadvány megjelenésével megszűnik.

A pénztárnok és ügyész a társaság bármelyik tagja közül választható az ülésen jelenlevő igazgató és levelező tagok egyszerű szótöbbsége által.

26. §. A társaság elnökei, igazgató, tiszteleti és levelező tagjai feljogosíttatnak a «Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság» — elnöke, másodelnöke, — igazgató tagja, tiszteletbeli tagja, — levelező tagja címmel nyilvánosan is élni.

V. A társaság ülései és nagygyűlése.

27. §. A társaság minden évben egy nagygyűlést és legkevesebb négy igazgató választmányi ülést tart. A választmányi ülések határnapjai az ügyrendben lesznek megállapítva. Az ülések jegyzőkönyvei az elnöklő, a jegyzőkönyvet vezető és az elnök által e czélra felkért két választmányi tag aláírásai által hitelesíttetnek.

28. §. Az igazgató választmány ülésein az igazgató és a levelező tagok kötelessége a társaság szakába vágó felolvasásokat tartani; okleveleket, műtárgyakat bemutatni, azokról akár írásban, akár élőszóval értekezni; az ülésekre eljárni; az ügyek vitelében az üléseken kívül is munkás részt venni. Ezen kívül jogukban áll a társaság ügyeit illető indítványokat tenni.

29. §. Az üléseken mint vendég, a társaság oly tagja is tarthat felolvasást, ki nem tartozik az igazgató vagy levelező tagok sorába, de ezeknek értekezésöket előbb be kell nyújtani az igazgató választmánynak, és ez, vagy pedig valamelyik elnök, előbb kiadja bírálatra egy igazgató vagy levelező tagnak, és csak ennek ajánlatára olvasható fel.

30. §. Az ülések végén a társaság belügyeinek tárgyalására zárt ülést kérhet bármelyik igazgató vagy levelező tag. Az elnök ez esetben a közönséget távozásra kéri fel, miután a zárt ülésben csak az igazgató, levelező és tiszteletbeli tagok és a tisztviselők vehetnek részt.

31. §. Az évi nagygyűlés napját és a felolvasás tárgyát mindenkor az évnek első választmányi ülésén döntik el az igazgató tagok. Ezen nagygyűlésen választják meg az elnököt és másodelnököket, mindenkor öt évi időközre, titkos szavazás útján, a társaságnak a gyűlésen jelenlevő összes tagjai, úgymint az igazgató, levelező, tiszteletbeli, alapító, pártoló és évdíjas tagok, egyszerű szótöbbséggel. Elnökké vagy másodelnökké azonban csak valamelyik igazgató tag választható.

32. §. Hogy a választmányi ülés határozatképes legyen, az elnökön kívül legkevesebb hat igazgató tag jelenléte szükséges. Tisztviselők választására legkevesebb tizenkét, választásra jogosúlt tagnak kell jelen lenni. A nagygyűlés választóképessége legkevesebb húsz társasági tag jelenlététől függ. Ha nem gyűlnék ennyi össze, a választás megejtése végett újabb határnapra tűzetik ki közgyűlés, melyben aztán a jelenlevők szavazattöbbsége dönt.

VI. A társaság kiadványai.

33. §. A társaság a 2. §-ban elősorolt tudományágak művelése, fejlesztése és terjesztése czéljából egy — rendes időközönként megjelenő — folyóiratot alapít. A folyóirat irányát, ívszámát, és rendes megjelenési idejét az igazgató választmány állapítja meg.

34. §. Ezen folyóirat a társaság hivatalos közlönye, mely a tudományos czikkeken kívül értesítést hoz a társaság ügyeiről, üléseiről és általában figyelemmel kíséri a többször említett tudományágak mozgalmait. Munkatársai a társaság igazgató és levelező tagjai; de megfelelő szakközleményeket szívesen fogad a társaság többi tagjaitól, valamint idegenektől is.

35. §. Ezen kívül a társaság időközönként egy, a magyar nemes családok származási rendjét nyilvántartó, és azok történetét csakis okleveles alapon tárgyaló zsebkönyvet ad ki. Ezen nemzedékrendi zsebkönyv szerkesztőjét az igazgató választmány választja.

36. §. A társaság ezen kívül, ha vagyoni állása engedi, a 2. §-ban megnevezett szakokba vágó önálló történelmi munkákat, valamint oklevélgyűjteményeket is adhat ki. Ezen utóbbiakat különösen családok, vármegyék, vagy városok szerint csoportosítva.

37. §. A társaság egyes családok megbizásából elfogadhatja okleveleik sajtó alá rendezését és azok történetének megírását. Ezenféle munkával egy vagy több, vállalkozni kész igazgató vagy levelező tagot biz meg az igazgató választmány.

38. §. A társaság folyóiratát a társaság minden tagja évdíja fejében ingyen kapja. A 200 forintos alapítók és a pártoló tagok ezen kívül a nemzedékrendi zsebkönyvet is ingyen kapják. Az örök alapítványt tevők és az igazgató választmányi tagok a társaság minden tulajdon kiadványára igényt tarthatnak.

VII. A társaság vagyona.

39. §. A társaság vagyonát képezik a 3. §. és 4. §-ban meghatározott alapítványok, melyek biztosan elhelyeztetvén, kamatoztatnak. Az alapítványok képezvén a törzsvagyont, ezeket elkölteni nem szabad.

40. §. A társaság bevételeit képezik az alapítványok kamatai, a tagdíjak, a kiadványok jövedelmei és az egyes adományok. A társaság ezen összegekből fedezi kiadásait.

41. §. A jövedelemből megtakarított összegek, valamint a lelkes ügybarátok által a társaság számára adandó adományok és hagyományok (a mennyiben alapítványi természettel nem bírnának), az igazgató választmány által tőkésítendők. Az ilyen tőkék azonban az alapítványok természetével nem bírnak, és kivételes esetekben az igazgató választmány rendeletéből, részben a társaság pénzbeli kiadásainak fedezésére fordíthatók.

42. §. A társaság vagyonát képeznék még a részére gyűjtött és adományozott könyvek, oklevelek, iratok, műtárgyak és régiségek. Ezek egyelőre a Magyar Tudományos Akadémia- vagy a Nemzeti Muzeumban helyezendők el, az igazgató választmány rendeletéhez képest.

VIII. A társaság jövője.

43. §. Ha a társaság vagyona idővel a nemzet és egyesek áldozatkészségéből, valamint a megtakarításokból annyira szaporodnék, hogy szükségkép a fokozottabb kiadásoknak is képes volna megfelelni, akkor működési körét kitágítja.

IX. Az alapszabályok változtatása.

44. §. Az alapszabályok módosítása csak egy, ezen czélra két héttel előre hirdetett választmányi ülésen történhetik, a jelenlevő igazgató és levelező tagok kétharmad szótöbbségével. Hogy e tekintetben érvényes határozatot hozhassanak, tekintet nélkül a megjelent levelező tagok számára, legkevesebb tíz igazgató tag jelenléte szükséges. Az alapszabályok változtatott részei esetről esetre a m. kir. belügyminiszteriumhoz terjesztendők fel, jóváhagyás végett.

X. A társaság esetleges feloszlása.

45. §. A társaság feloszlása csak azon esetben történhetik meg, ha egy ezen czélból egy hónappal előre hirdetett közgyűlés a jelenlevő igazgató és levelező tagok két harmad szótöbbségével a feloszlást elhatározza. Hogy e tekintetben érvényes határozatot hozhassanak, tekintet nélkül a megjelent levelező tagok számára, legalább tizenhat igazgató tag jelenléte szükséges.

46. §. A nem remélt feloszlás esetében a társaság összes vagyonának örököse első sorban a «Magyar Történelmi Társulat», másod sorban a «Magyar Tudományos Akadémia». Ez esetben ezen örökösök az összes vagyont a «Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság Alapítványa» czímén tőkésíteni tartoznak, és annak jövedelmeit, kamatait, kizárólag csak a 2. §-ban említett tudományszakok művelésére fordíthatják. A feloszlás esetében hozandó közgyűlési határozatok azonban foganatosítás előtt a m. kir. belügyminiszteriumhoz felterjesztendők.

47. §. A társaság alapszabályai megerősítés végett a m. kir belügyminiszteriumhoz terjesztendők fel. Az esetben, ha az alapszabályokban meghatározott czélt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a kir. kormány által, a mennyiben további működésének folytatása által az állam, vagy az egyleti tagok vagyoni értéke veszélyeztetnék, haladéktalanul felfüggesztetik, s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik, vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására különbeni feloszlatás terhe alatt köteleztetik.

IGAZGATÓSÁG.

I. Elnökség és tisztviselők.

ELNÖK:

Báró RADVÁNSZKY BÉLA.
Negyedizben megválasztatott 1897 deczember 11-én.

MÁSODELNÖKÖK:

FELSŐGYŐRI NAGY IVÁN.
Negyedizben megválasztatott 1897 deczember 11-én.

SZILÁGYI SÁNDOR.
Megválasztatott 1894 deczember 12-én.

TITKÁR ÉS A TURUL SZERKESZTŐJE:

Dr. FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ.
Negyedizben megválasztatott 1898 február 24-én.

JEGYZŐ ÉS A TURUL TÁRSSZERKESZTŐJE:

Dr. SCHÖNHERR GYULA.
Másodizben megválasztatott 1897 február 25-én.

ÜGYÉSZ:

Dr. FEJÉRPATAKY KÁLMÁN.
Megválasztatott 1896 november 26-án.

PÉNZTÁRNOK:

TOTH ÁRPAD.
Megválasztatott 1892 október 6-án.

II. Igazgató-választmány.

Gróf Apponyi Sándor. *Megválasztatott 1885 april 30-án.*
Dr. Áldásy Antal. *Megválasztatott 1896 november 26-án.*
Barabás Samu. *Megválasztatott 1892 november 24-én.*
Gróf Batthyány Géza. *Megválasztatott 1885 april 30-án.*
Gróf Bánffy György *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Idősb Bánó József. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Boncz Ödön. *Megválasztatott 1892 november 24-én.*
Borovszky Samu. *Megválasztatott 1897 november 27-én.*
Bunyitay Vincze. *Megválasztatott 1888 szeptember 27-én.*
Dr. Csánki Dezső. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Csoma József. *Megválasztatott 1887 november 24-én.*
Csontosi János. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
EmőkeiEmich Gusztáv. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Gróf Esterházy János. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Dr. Fejérpataky László. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Dr. Fraknói Vilmos. *Megválasztatott 1885 april 30-án.*
Géresi Kálmán. *Megválasztatott 1885 april 30-án.*
Dr. Hajnik Imre. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Gróf Hunyady László. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Dr. Illésy János. *Megválasztatott 1894 november 29-én.*
Iványi Ede. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Kammerer Ernő. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Dr. Karácsonyi János. *Megválasztatott 1890 november 27-én.*
Dr. Károlyi Árpád. *Megválasztatott 1885 april 30-án.*
Baczkamadarasi Kis Bálint. *Megválasztatott 1893 november 30.*
Dr. Komáromy András. *Megválasztatott 1887 november 24-én.*
Kőváry László. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Lehoczky Tivadar. *Megválasztatott 1887 november 24-én.*
Székhelyi Majláth Béla. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Makay Dezső. *Megválasztatott 1894 november 29-én.*
Báró Mednyánszky Dénes. *Megválasztatott 1885 april 30-án.*
Nagy Gyula. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Felsőgyőri Nagy Iván. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Némethy Lajos. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Báró Nyáry Jenő. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Szerémi herczeg Odescalchi Arthur. *Megválasztatott 1883 február 25.*
Dr. Ortvai Tivadar. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Lovag Óváry Lipót. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Dr. Pauler Gyula. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*

Pettkó Béla. *Megválasztatott 1895 november 28-án.*
Pór Antal. *Megválasztatott 1890 november 27-én.*
Báró Prónay Dezső. *Megválasztatott 1885 april 30-án.*
Báró Radvánszky Béla. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Dr. Schönherr Gyula. *Megválasztatott 1891 november 26-án.*
Széll Farkas. *Megválasztatott 1885 april 30-án.*
Dr. Szendrei János. *Megválasztatott 1885 april 30-án.*
Szent-Iványi Zoltán. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Dr. Szentkláray Jenő. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Szilágyi Sándor. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Idősb Szinnyei József. *Megválasztatott február 25-én.*
Tagányi Károly. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Dr. Thallóczy Lajos. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Thaly Kálmán. *Megválasztatott 1885 april 30-án.*
Dr. Wertner Mór. *Megválasztatott 1891 november 26-án.*
Dr. gróf Zichy Ágoston. *Megválasztatott 1883 február 25-én.*
Zsilinszky Mihály. *Megválasztatott 1885 april 30-án.*

*

Levelező tagok.

Doby Antal. *Megválasztatott 1884 april 24-én.*
Aszalói Kecskés Dezső. *Megválasztatott 1888 szeptember 27-én.*
Benedekfalvi Luby Károly. *Megválasztatott 1884 april 24-én.*
Dolhai és Petrovai Petrovay György. *Megválasztatott 1896 nov. 26-án.*
Sóvári Soós Elemér. *Megválasztatott 1884 april 24-én.*

A TÁRSASÁG TAGJAI.

a) Alapító tagok.

I. 500 forintos alapítványnyal:

† Gróf Andrássy Manó.
Gróf Batthyány Géza. *Budapest.*
Báró Prónay Dezső. *Budapest.*
Báró Radvánszky Béla. *Sajó-Kaza.*
Liptószentiváni Szent-Iványi Zoltán. *Budapest.*

II. 200 forintos alapítványnyal:

Árvai közbirtokossági uradalom igazgatósága. *Arva-Váralja.*
Báró Atzél Béla. *Budapest.*
Gróf Bánffy György. *Budapest.*
Gróf Berchthold Richárd. *Nagy-Oroszi.*
† Gróf Csáky László.
Gróf Csekonics Endre. *Zsombolya.*
† Gróf Cziráky János.
Gróf Dessewffy Aurél. *Budapest.*
Gróf Erdődy Rudolf. *Novimarof.*
Gróf Esterházy Ferencz. *Devecser.*
Gróf Festetich-könyvtár. *Keszthely.*
Báró Inkey Imre. *Berlin.*
† Ipolyi Arnold.
† Gróf Károlyi Gyula.
Gróf Károlyi László. *Budapest.*
Gróf Károlyi Tibor. *Budapest.*
Lipóczi Keczer Miklós. *Kassa.*
† Lanfranconi Grazioso Enea.
Gróf Majláth György. *Zavar.*
Mocsonyi Jenő. *Budapest.*
Mocsonyi Sándor. *Budapest.*
Báró Nyáry Béla. *Pozsony.*
Szerémi herczeg Odescalchi Arthur. *Skiczó*, u. p. Kis-Tapolcsa.
Szerémi herczeg Odescalchi Gyuláné szül. gróf Degenfeld Anna. *Budapest.*
Dr. báró Prónay S. Gábor. *Acsa.*
† Báró Radák Ádám.
Báró Révay Gyula. *Kis-Selmecz*, u. p. Szucsány.
Sigmund Akos. *Kolozsvár.*
Simonyi és Varsányi Simonyi Kálmán. *Erdő-Tárcsa*, u. p. Aszód.
† Gróf Sztáray Antal.
† Gróf Tisza Lajos.
† Idősb báró Vay Miklós.
Gróf Vigyázó Ferencz. *Budapest.*
Gróf Wass Jenő. *Czege.*
Gróf Zselénski Róbert. *Temes-Ujfalu.*

III. 100 forintos alapítványnyal:

Gróf Apponyi Sándor. *Lengyel.*
Balásházy Bertalan. *Kődombpuszta*, u. p. Henczida.
† Báró Bánffy Ádám.
Bay Ilona. *Debreczen.*
Beöthy Ákos. *Budapest.*
† Báró Bésán N. János.
Gróf Bethlen Istvánné szül. gróf Teleki Ilona. *Budapest.*
Bezerédj Pál. *Szegszárd.*
Csapó Vilmos. *Tengelicz*, u. p. Gindly-család.
Gróf Cziráky Antal. *Lovas-Berény.*
Gróf Esterházy János. *Kolozsvár.*
Jeszenszky Béla. *Temesvár.*
Komlóssy Arthur. *Debreczen.*
Gróf Kuún Géza. *Maros-Németi*, u. p. Déva.
Báró Mednyánszky Dénes. *Bécs.*
† Kellemesi Melczer István.
† Alsó-Szopori Nagy Imre.
† Báró Nyáry Albert.
Báró Nyáry Jenő. *Budapest.*
† Ormós Zsigmond.
Gróf Pálffy-Daun Vilmos, teanoi herczeg. *Stübing.*
Pettkó Béla. *Budapest.*
Szilassy Aladár. *Budapest.*
Szontágh Pál. *Horpács*, u. p. Nagy-Oroszi.
Gróf Teleki Géza. *Budapest.*
Tisza Kálmánné, szül. gróf Dégenfeld Ilona. *Budapest.*
Gróf Zichy N. János. *Budapest.*

b) Pártoló és évdíjas tagok.

(A pártoló tagok csillaggal vannak az évdíjasoktól megkülönböztetve.)

Ajkay Béla. *Kisfalud-Miháli.*
*Gróf Almássy Dénesné. *Gyula.*
Ambrózy Ferencz. *Szeged.*
Ambrózy Nándor. *Sátoralja-Ujhely.*
Dr. Andrásovics Béla. *Budapest.*
*Gróf Andrássy Géza. *Betlér.*
*Gróf Andrássy Gyula. *Budapest.*
*Gróf Andrássy Tivadar. *Budapest.*
*Báró Apor István. *Aporfalva*, u. p. Dicső-Szent-Márton.
Andreánszky Antal. *Budapest.*
Dr. Áldásy Antal. *Budapest.*
Baán Elemér. *Körmöczbánya.*
Babics József. *Zsombolya.*
Szentkatolnai Bakk Endre. *Vizakna.*
Sipeki Balás Iván. *Német-Elemér.*
Dr. Ballagi Aladár. *Budapest.*
Barabás Samu. *Budapest.*
*Baranyay Mária. *Budapest.*
Barlanghy Árpád. *Temesvár.*
*Baross Károly. *Budapest.*
Baróti Lajos. *Budapest.*
*Gróf Batthyány Lajos. *Ikervár.*
Ludányi Bay Ferencz. *Jász-Kisér.*
*Ludányi Bay István. *Debreczen.*
*Idősb Bánó József. *Budapest.*
Bárczay Elemér. *Tisza-Roff.*
*Tasnádszántói Becsky Emil. *Nagy-Szőllős.*
Komoróczi és Szentandrási Bencsik István. *Király-Helmecz.*
*Beniczky Adám. *Zsámbok*, u. p. Tura.
*Beniczky Elemér. *Heves-Csehi.*
*Beniczky Ferencz. *Budapest.*
*Beniczky Géza. *Homok*, u. p. Tisza-Földvár.
Beniczky Kálmán. *Turócz-Szent-Márton.*
*Benke Gyula. *Budapest.*
Gróf Benyovszky Rezső. *Alsó-Tengelicz.*
Beöjthe Ödön. *Erdő-Csinád*, u. p. Sáromberk.
*Berczik Árpád. *Budapest.*
Berczik Gyula. *Budapest.*
Bernáth Győző. *Magyar-Jesztreb*, u. p. Czéke.
Berseny Béla. *Eperjes.*
Berzeviczy Edmund. *Berzevicze.*
*Gróf Bethlen Bálint. *Gyéres.*
*Dr. Bezerédj Viktor. *Budapest.*
*Béldi István. *Marosvásárhely.*
Dr. Békefi Remig. *Budapest.*
Bolgár Emil. *Pozsony.*
Dr. Boncz Ödön. *Budapest.*
*Bornemisza Ádám. *Budapest.*
Dr. Borovszky Samu. *Budapest.*
Bosnyák László. *Kaposvár.*
*Botka Béla. *Bánlak.*
Bölöni László. *Bánfi-Hunyad.*
Budapesti kegyesrendiek főgymnasiuma.
Bunyitay Vincze. *Nagy-Várad.*
Buzinkay Gyula. *Budapest.*
Felsőpulyai Bük Géza. *Csík-Gyimes-Bükk.*
Csatay Gyula. *Debreczen.*
*Gróf Csáky Albin. *Budapest.*
*Gróf Csáky Ödön. *Főrév.*
Dr. Csánki Dezső. *Budapest.*
K. Császár Ferencz. *Budapest.*
Csernátony Gyula. *Besztercze.*
Csernovics Diodor. *Arad.*
Dr. Csiky Viktor. *Kolozsvár.*
*Báró Csollich Géza. *Budapest.*
*Csoma József. *Devecser*, u. p. Forró-Encs.
Csontosi János. *Budapest.*
Eördöghfalvi Csuha Malva. *Császlócz*, u. p. Ungvár.
*Gróf Cziráky Béla. *Dénesfa*, u. p. Czirák.
Királydaróczi Daróczy Zoltán. *Paks.*
Vargyasi Daniel Gábor. *Budapest.*
*Szamosujvári Dániel László. *Ó-Lécz*, u. p. Szerb-Bóka.
Dedek Crescens Lajos. *Budapest.*
Deési kaszinó-egylet.
*Gróf Degenfeld Gusztáv. *Téglás.*
*Gróf Degenfeld József. *Debreczen.*
*Gróf Degenfeld Lajos. *Szirák.*
*Gróf Degenfeld Sándor. *Erdőszáda.*
Dely Imre. *P.-Peres*, u. p. Furta.
Dr. Demjanovich Emil. *Budapest.*
*Dessewffy Arisztid. *Budapest.*
Délmagyarországi rég. és tört. egylet. *Temesvár.*
Dr. Dézsi Lajos. *Budapest.*
Dobos Kálmán. *Budapest.*
Doby Antal. *Homonna.*
Dókus Gyula. *Sátoralja-Ujhely.*
Domahidy Viktor. *Budapest.*
Dorgó Albert. *Kolozsvár.*
*Dőry Jenő. *Dombovár.*
Dráveczky Gyula. *Ér-Mihályfalva.*
Đudás Gyula. *Zombor.*
*Báró Duka Géza. *Kádár*, u. p. Rittberg.
*Dr. Duka László. *Nagy-Becskerek.*
*Br. Edelsheim-Gyulay Lipót. *Brezovicza*, u. p. Zágráb.
*Pazonyi Elek Gusztáv. *Budapest.*
Elek Salamon. *Szolnok.*
*Emőkei Emich Gusztáv. *Budapest.*
*Vásárosnáményi Eötvös Jenő. *Vásáros-Námény.*
*Gróf Erdődy Ferencz. *Galgócz.*
Gróf Erdődy Imréné szül. gróf Migazzi Irma. *Galgócz.*
Gróf Esterházy Kálmán. *Budapest.*
*Gróf Esterházy Miguel. *Kolozsvár.*
*Gróf Esterházy Mihály. *Cseklész.*
*Gróf Esterházy Miklós Móricz. *Budapest.*
*Gróf Esterházy Móricz. *Pápa.*
Herczeg Esterházy-könyvtár. *Kismarton.*
Dr. Esztegár László. *Budapest.*
Esztergomi főegyházmegyei könyvtár.
Fáy Béla. *Dédács*, u. p. Piski.
*Fáy István. *Puszta-Szemszúró*, u. p. Batka.
*Fáy László. *Nyustya.*
Báró Feilitzsch Bertold. *Nyiregyháza.*
Fejér Ignácz. *Sirok.*
Dr. Fejérpataky Kálmán. *Budapest.*
Dr. Fejérpataky László. *Budapest.*
Fekete Albert. *Alsó-Mislye*, u. p. Zsadány.
Fest Lajos. *Eperjes.*
*Gróf Festetich Andor. *Szeleste.*
Fiáth Imre. *Kajtor*, u. p. Seregélyes.
Fiáth István. *Nagy-Hantos.*
Gróf Forgách László. *Mándok.*
Dr. Fraknói Vilmos. *Róma.*
Füzi Füzy Sándor. *Lemes.*
*Gyulai Gaál István. *Budapest.*
Dr. Géczy Dezső. *Budapest.*
Géresi Kálmán. *Debreczen.*
Ghyczy Imre. *Csendes-puszta*, u. p. Nagy-Lapás.
Gombos Kálmán. *Kismarton.*
Bilkei Gorzó László. *Ujvidék.*
Bilkei Gorzó Nándor. *Gyoma.*
Gózony László. *Zala-Egerszeg.*
*Gömöry Oszkár. *Budapest.*
Görög István. *Budapest.*

Graenzenstein Béla. *Budapest.*
Gyarmathy Sándor. *Budapest.*
Dr. Gyárfás Tihamér. *Brassó.*
Nádudvari Győry Árpád. *Bécs.*
Gyulay Kálmán. *Kerepes.*
Dr. Hajnik Imre. *Budapest.*
*Hajós József. *Budapest.*
Halmágyi Sándor. *Budapest.*
Dr. Hampel József. *Budapest.*
Harmos Gábor. *Kassa.*
Harmos János. *Hatvan.*
Hattyúfy Dezső. *Székesfejérvár.*
Hedry József. *Alsó-Láncz*, u. p. Buzita.
Hedry Lőrincz. *Kassa.*
Zendrei és Gerendei Hegedűs Ferencz. *Jász-Kisér.*
Ó-moraviczai ifj. Heinrich Ferencz. *Budapest.*
*Heley János. *Budapest.*
Tiszabeői Hellebronth Antal. *Bécs.*
Tiszabeői Hellebront Géza. *P.-Gyenda*, u. p. Tisza-Roff.
Hets Ödön. *Budapest.*
Hodinka Antal. *Bécs.*
Hódy Imre Ferencz. *Budapest.*
Horváth Emil. *Budapest.*
Horváth Sándor. *Budapest.*
*Gróf Hunyady László. *Budapest.*
*Huszár Béla. *Balogh*, u. p. Balassa-Gyarmat.
*Báró Huszár Károly. *Abafája*, u. p. Szász-Régen.
*Ibrányi és Vajai Ibrányi László. *Suliguli.*
*Nagyilosvai Ilosvay Aladár. *Nyir-Meggyes*, u. p. Mátészalka.
Nagyilosvai Ilosvay Bálint. *Budapest.*
Nagyilosvai Ilosvay Endre. *Máté-Szalka.*
Dr. Illésy János. *Budapest.*
Inkey László. *Budapest.*
*Kisdobronyi Isaák Dezső. *Kis-Szekeres*, u. p. Zsarolyán.
*Kisdobronyi Isaák István. *Nagy-Rhéde.*
Isépy István. *Sátoralja-Ujhely.*
*Iványi Tihamér. *Budapest.*
Iványi Ede. *Magyar-Óvár.*
*Draskóczi és Jordánföldi Ivánka László. *Budapest.*
Jakabházy István. *Deés.*
Jasztrabszky Kálmán. *Ér-Endréd.*
Jedlicska Pál. *Felső-Diós*, u. p. Szomolyán.
Jeszenszky Alajos. *Nyitra.*
Jeszenszky Lajos. *Csejthe.*
*Jékey Zsigmond. *Géberjén*, u. p. Győrtelek.
Jurenák Miklós. *Nagy-Rév*, u. p. Czibakháza.
*Ifj. Justh György. *Neczpál.*
Kammerer Ernő. *Budapest.*
Kandra Kabos. *Eger.*
Dr. Karácsonyi János. *Nagyvárad.*
*Gr. Karátsonyi Jenő. *Budapest.*
Kassai társalgási egylet.
Kazinczy Gábor. *Kaposvár.*
*Kazy József. *Budapest.*
Kállay Adolf. *Budapest.*
Kállay András. *Nagy-Halász.*
*Kállay Lipót. *Budapest.*
*Gróf Károlyi Sándor. *Budapest.*
Dr. Károlyi Árpád. *Bécs.*
*Kecskeméti kaszinó.
Aszalói Kecskés Dezső. *Ungvár.*
*Fületinczi Kelcz Gyula. *Zsitva-Ujfalu.*
*Báró Kemény Gyula. *Puszta-Kamarás*, u. p. Mocs.
*Báró Kemény Kálmán. *Vécs.*
Kempelen Béla. *Abauj-Szántó.*
*Pázmándi Kempelen Imre. *Székesfehérvár.*
*Kölcsei Kende Péter. *Ungvár.*
*Dr. Kenessey Pongrácz. *Veszprém.*
Képviselőházi könyvtár. *Budapest.*
*Gróf Khuen-Héderváry Károly. *Zágráb.*
Kilián Frigyes. *Budapest.*
*Baczkamadarasi Kis Bálint. *Magyar-Igen.*
Kisfaludy Á. Béla. *Budapest.*
Kisfaludy László. *Budapest.*
Kiss Emil Károly. *Baltavár.*
*Nemeskéri Kiss Pál. *Véghles.*
Kollányi Ferencz. *Budapest.*
Kollár Jánosné szül. Szentmihályi Klementina. *Pacsa.*
Dr. Komáromy András. *Budapest.*
Komlósi Komlósy Béla. *Bereg-Ilosva.*
Dr. Konkoly Balázs. *Komárom.*
Korizmics Antal. *Alexandria.*
Kormos Béla. *Szombathely.*
*Ruszkai Kornis Ferencz. *Debreczen.*
Kossuth István. *Komlód-Tóthfalu*, u. p. Csenger.
Berenczei és Járdánházi Kovács Jenő. *Homok*, u. p. Mikola.
Kovács Lőrincz. *Nagybánya.*
Kőszeghy Antal. *Budapest.*
Kőszeghy Kálmán. *Mező-Kövesd.*
Kőszeghy Sándor. *Budapest.*
*Kőváry László. *Kolozsvár.*
Bállai Krémer Sámuel. *Deés.*
Kubinyi Ferencz. *Kővár.*
*Kubinyi Hugó. *Rózsahegy.*
Ifj. Kubinyi Miklós. *Arva-Váralja.*
Dr. Küffer Béla. *Budapest.*
*Gróf Laszberg Rudolf. *Győr.*
Lehóczky Tivadar. *Munkács.*
Leleszi prépostság.
Leövey Sándor. *Budapest.*
Bilkei és Gorzói Lipcsey József. *Budapest.*
Bilkei és Gorzói Lipcsey Mór. *Szolnok.*
Lippich Gusztáv. *Szolnok.*
*Báró Lipthay Béla. *Budapest.*
Kisfaludi Lipthay Kornél. *Budapest.*
*Olaszliszkai Liszkay Bálint. *Nagy-Becskerek.*
Lombardini Sándor. *Zsolna.*
*Lónyay Géza. *Som.*
*Id. Lónyay Sándor. *Beregszász.*
*Luby Géza. *Budapest.*
Luby Károly. *Nagy-Károly.*
*Magyary-Kossa Géza. *Budapest.*
*Magyary-Kossa Sámuel. *Tápió-Szt.-Márton*, u. p. T.-Bicske.
Majláth Béla. *Budapest.*
Makay Dezső. *Budapest.*
Makay Emil. *Temesvár.*
Makkay József. *Nagyvárad.*
Malatinszky György. *Vámos-Györk.*
Bohuszlaviczi Malobiczky János. *Budapest.*
*Br. Mattencloit János. *Paulis.*
Meczner József. *Korlát*, u. p. Vizsoly.
*Dálnoki és Mezőmadarasi Medve Zoltán. *Debreczen.*
Melhard Gyula. *Attala*, u. p. Csoma.
Deményfalvi Meliorisz Béla. *Eperjes.*
*Meszleny Bencze. *Velencze.*
*Meszleny Pál. *Velencze.*
Apsai dr. Mihályi János. *Máramaros-Sziget.*
Miklósvári Miklós Béláné. *Kis-Rozvágy*, u. p. Nagy-Géres.
*Báró Miske Kálmán. *Kőszeg.*
Miskolczi ref. lyceum könyvtára.
Miskolczy Imréné. *Budapest.*
Miskolczy Jenő. *Debreczen.*
*Bocsári Mocsáry István. *Vácz.*
*Bocsári Mocsáry Sándor. *Lapujtó.*
Nagy Géza. *Budapest.*
Tasnádi Nagy Gyula. *Budapest.*
Eözbéghi Nagy Ignácz. *Puszta-Varjas*, u. p. Böös.
*Felső-Győri Nagy Iván. *Horpács*, u. p. Nagy-Oroszi.

Alsó-Szopori dr. Nagy Kálmán. *Budapest.*
Sz. Nagy Lajos. *Budapest.*
Nagyenyedi Bethlen-főiskola könyvtára.
Nagyiday Ferencz. *Verbőcz*, u. p. Tisza-Ujlak.
Nagyszebeni városi levéltár.
Nagyváradi premontrei tanári kar.
Nagyváthy Kálmán. *Pozsony.*
Naláczi Ödön. *Deés.*
*Gróf Nádasdy Ferencz. *Budapest.*
*Nemzeti kaszinó könyvtára. *Budapest.*
Ifj. Nyéki Németh Imre. *Székesfehérvár.*
Németh Titus. *Budapest.*
Némethy Lajos. *Esztergom.*
*Báró Nyáry Béláné. *Pozsony.*
*Báró Nyáry Gyula. *Pilis.*
*Orczy Dezső. *Budapest.*
*Országh Lajos. *Kis-Telek*, u. p. Magyar-Mecske.
Oroszláni Oroszlány László. *Miskolcz.*
Országos levéltár. *Budapest.*
*Országos kaszinó. *Budapest.*
Dr. Ortvay Tivadar. *Pozsony.*
Ostffy Miklós. *Ostffy-Asszonyfa.*
Lovag Óváry Lipót. *Budapest.*
Őrgróf Pallavicini Adolfné szül. Bárczay Anna. *Kassa.*
*Őrgróf Pallavicini Ede. *Budapest.*
Pannonhalmi főapátság.
Páriz-Pápai Paraicz Gyula. *Budapest.*
*Budahegyi Pauer Leo. *Budapest.*
Dr. Pauler Gyula. *Budapest.*
*Paulovics József. *Turócz-Szucsány.*
Payzsos Andor. *S.-A.-Ujhely.*
Pálfiszegi Pálffy László. *Pacsa.*
Páll Albert. *Ungvár.*
*Gróf Pejachevich Tódor. *Eszék.*
Peőcz Elek. *Budapest.*
Peőcz Ferencz. *Torda.*
Bonyhádi Perczel Gyula. *Budapest.*
Báró Perényi Zsigmond. *Nagy-Szöllős.*
Dolhai és Petrovai Petrovay Ádám. *Budapest.*
Dolhai és Petrovai Petrovay György. *Nagy-Kürü.*
Dolhai és Petrovai Petrovay Gyula. *Déva.*
Dolhai és Petrovai öreg Petrovay János. *Pozsony.*
Dolhai és Petrovai Petrovay László. *Lugos.*
Dolhai és Petrovai Petrovay Margit. *Nagy-Kürü.*
*Péchujfalusi Péchy Mihály. *Czikó*, u. p. Sülelmed.
Pfeiffer Ferdinánd. *Budapest.*
Pilisi Pilisy Géza. *Fényes-Litke.*
*Aszódi és Podmanini báró Podmaniczky Gézáné szül. gr. Degenfeld Berta. *Kis-Kartal*, u. p. Aszód.
*Aszódi és Podmanini báró Podmaniczky Levente. *Fenyő-Haraszt*, u. p. Verseg.
Gróf Pongrácz Frigyes. *Bécs.*
Pongrácz György. *Balassa-Gyarmat.*
Pongrácz Kálmán. *Nyitra.*
Pór Antal. *Esztergom.*
Dr. Pósta Béla. *Budapest.*
Pozsonyi kir. jogakadémia.
Pozsonyi kir. kath. főgymnasium ifjusági könyvtára.
Pozsonyi Toldy-kör.
Villei Pribék Pál. *Jenke*, u. p. Ungvár.
Réthey Prikkel Lajos. *Pozsony.*
Puky Andor. *Tomor*, u. p. Homrogd.
Puky József. *Budapest.*
*Pulszky Ágost. *Budapest.*
Radocza János. *Budapest.*
*Báró Radvánszky Géza. *Sajó-Kaza.*
*Dr. Radvánszky György. *Budapest.*
*Báró Radvánszky János. *P.-Varsány*, u. p. Hatvan.
*Báró Radvánszky Jánosné. *P.-Varsány*, u. p. Hatvan.
Ragályi Ferencz. *Ragály.*
Lublóvári Raisz Aladár. *Lőcse.*
Rakovszky Endre. *Kassa.*
*Rakovszky Ferencz. *Novák.*
Rakovszky György. *Budapest.*
Ráth György. *Budapest.*
Reiner Zsigmond. *Budapest.*
Ifj. dr. Reiszig Ede. *Budapest.*
*Reviczky Ambró *Budapest.*
*Reviczky István. *Budapest.*
*Báró Rédl Béla. *Budapest.*
Dr. Réthy László. *Budapest.*
Rohács János. *Versecz.*
*Kis-Zombori Rónay Ernő. *Kis-Zombor.*
*Kis-Zombori Rónay Jenő. *Nagy-Becskerek.*
*Röser Miklós. *Budapest.*
Rudnay Béla. *Budapest.*
*Rudnyánszky György. *Felső-Atrak.*
Rumbold Bernát. *Budapest.*
Báró Salamon Mihály. *Székesfehérvár.*
Sárközy Aurél. *Komárom.*
*Gr. Schmidegg Ferencz. *Gmunden.*
Dr. Schönherr Gyula. *Budapest.*
*Schulpe Vilmos. *Török-Kanizsa.*
Sigmund József. *Budapest.*
Kissolymosi Simó Ferencz. *Szilágy-Nagyfalu.*
Simonffy Imre. *Debreczen.*
Paksi Sipeky Béla. *Borsicz*, u. p. Nemsova.
*Ifj. báró Solymossy László. *Nagy-Teremi.*
Sombory Lajos. *Magyar-Nagy-Sombor.*
Sóvári Soós Elemér. *Budapest.*
*Báró Staudach Adolf. *Budapest.*
Nagyváradi id. Stépán István. *N.-várad.*
Svábу Frigyes. *Lőcse.*
Szabadkai közs. főgymnasium.
Szabó Lajos. *Péterháza*, u. p. Enese.
Dr. Szalacsy Lajos. *Győr.*
Szalay Gábor. *Budapest.*
*Gróf Szápáry Gyula. *Taskony.*
Dr. Szendrei János. *Budapest.*
Szentgyörgyi Lajos. *Budapest.*
Szentimrey Tamás. *Mármaros-Sziget.*
Liptószentiváni Szent-Iványi Gyula. *Bikszád.*
*Liptószentiváni Szent-Iványi Gyula. *Budapest.*
*Liptószentiváni Szent-Iványi Károlyné szül. Szent-Iványi Margit. *Liptó-Szt-Iván.*
*Liptószentiváni Szent-Iványi Oszkár. *Bélád*, u. p. Nagy-Herestyén.
*Báró Szentkereszty Béla. *Árkos*, u. p. Szepsi-Szt-György.
*Szentkirályi Kálmán. *Tápió-Szt-Márton.*
Dr. Szentkláray Jenő. *Temesvár.*
Szentpály Miklós. *Nagy-Szöllős.*
Özv. Négyesi Szepessy Andrásné szül. Okolicsányi Mária. *Miskolcz.*
Négyesi Szepessy Béla. *Miskolcz.*
Négyesi Szepessy Mátyás. *Miskolcz.*
Szerdahelyi Gusztáv. *Vetés*, u. p. Szatmár.
Széll Farkas. *Debreczen.*
Szilágyi Sándor. *Budapest.*
Nagyszigeti Szily Kálmán. *Budapest.*
Idősb Szinnyei József. *Budapest.*
Gróf Szirmay János. *Szirma-Besseny*ő, Borsodmegye.
Dr. Szombathy Ignácz. *Budapest.*
Szmrecsányi Szmrecsányi Lajos. *Eger.*
Sztankovánszky János. *Kajdacs.*
Dr. Szűts Andor. *Székesfehérvár.*
Tagányi Károly. *Budapest.*
*Tahy István. *Budapest.*
*Szili Taund Jenő. *Bécs.*

405 *Széki gróf Teleki József. *Tetétlen* via Solt.
Széki gróf Teleki Sándor. *Budapest.*
*Özv. Széki gróf Teleki Sándorné szül. gróf Teleki Jozefa. *Gyömrő*, u. p. Üllő.
Temesvár sz. kir. város.
*Nádasi Tersztyánszky Andor. *Ipoly-Keszi*, u. p. Ipoly-Balogh.
410 Dr. Thallóczy Lajos. *Bécs.*
Thaly Kálmán. *Pozsony.*
Dr. Thim József. *Zombor.*
Tihanyi Dénes. *Zólyom-Radvány.*
*Ifj. Tisza Kálmán. *Geszt.*
415 Tisztviselők orsz. Egyesülete. *Budapest.*
Tomcsányi Tomcsányi Gyula. *Alsó-Németi*, u. p. Ungvár.
*Tomcsányi Tomcsányi Gyula. *Zsarnócza.*
Torkos László. *Budapest.*
Tóth Árpád. *Budapest.*
420 Tóth Endre. *Nagy-Becskerek.*
Török Kálmán. *Munkács.*
Törös Sándor. *Kolozsvár.*
Töttössy Gyula. *Karancs-Ságh.*
Turcsányi Gy. Tihamér. *Budapest.*
425 Ernyédi Turzó Miklós. *Nagy-Bittse.*
Türk Szilárd. *Budapest.*
*Ugron István. *Tiflis.*
Ujfalussy Lajos. *Nagy-Károly.*
Ujj György. *Hatvan.*
430 Ullmann József. *Budapest.*
Ungvári kir. kath. főgymnasium.
Csekei Varjú Elemér. *Budapest.*
Vasdényey Géza. *Budapest.*
Vasmegyei rég. és tört. egylet. *Szombathely.*
435 *Báró Vay Béla. *Alsó-Zsolcza.*
*Báró Vay Dénes. *Pozsony.*
*Gróf Vay Tihamér. *Felső-Vadász.*
Vály Géza. *Nagy-Zerind.*
Városy Gyula. *Kalocsa.*
440 Vecsey Imre. *Debreczen.*
Venter Gerő. *Arad.*
Veress Endre. *Déva.*
Vécsey József. *Kassa.*
*Báró Vécsey Józsefné szül. gróf Dessewffy Blanka. *Budapest.*
445 Viczián Antal. *Budapest.*
*Bojári gróf Vigyázó Sándor. *Budapest.*
Vojth Gergely. *Deés.*
*Gróf Waldeck Frigyes. *Tisza-Roff.*
Báró Weissenbach János. *Tab.*
450 *Báró Weisz Pál. *Kálaz*, u. p. Verebély.
Dr. Wertner Mór. *Muzsla.*
*Baró Wodianer Albert. *Budapest.*
Zachár Gyula. *Budapest.*
Gróf Zay Albert. *Zay-Ugrócz.*
455 Závody Albin. *Szegzárd.*
*Gróf Zichy Ágoston. *Kálóz.*
Zirczi apátsági könyvtár.
Zorkóczy Tivadar. *Stubnyafürdő.*
*Zsigárdy Gyula. *Galánta.*
460 Zsilinszky Mihály. *Budapest.*
Zsolnai kir. kath. főgymnasium.

Az alapító tagok száma
(500 frtos alapítványnyal 5, 200 frtos alapítványnyal 35, 100 frtos alapítványnyal 27) --- --- 67
A pártolo tagok száma --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 153
Az évdíjas tagok száma --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 308
Az összes tagok száma --- --- --- 528

III. BÉLA KIRÁLY ÉS ANTIOCHIAI ANNA ÁGNES, MINT I. FERENCZ JÓZSEF Ő FELSÉGÉNEK ŐSEI.

(Első közlemény.)

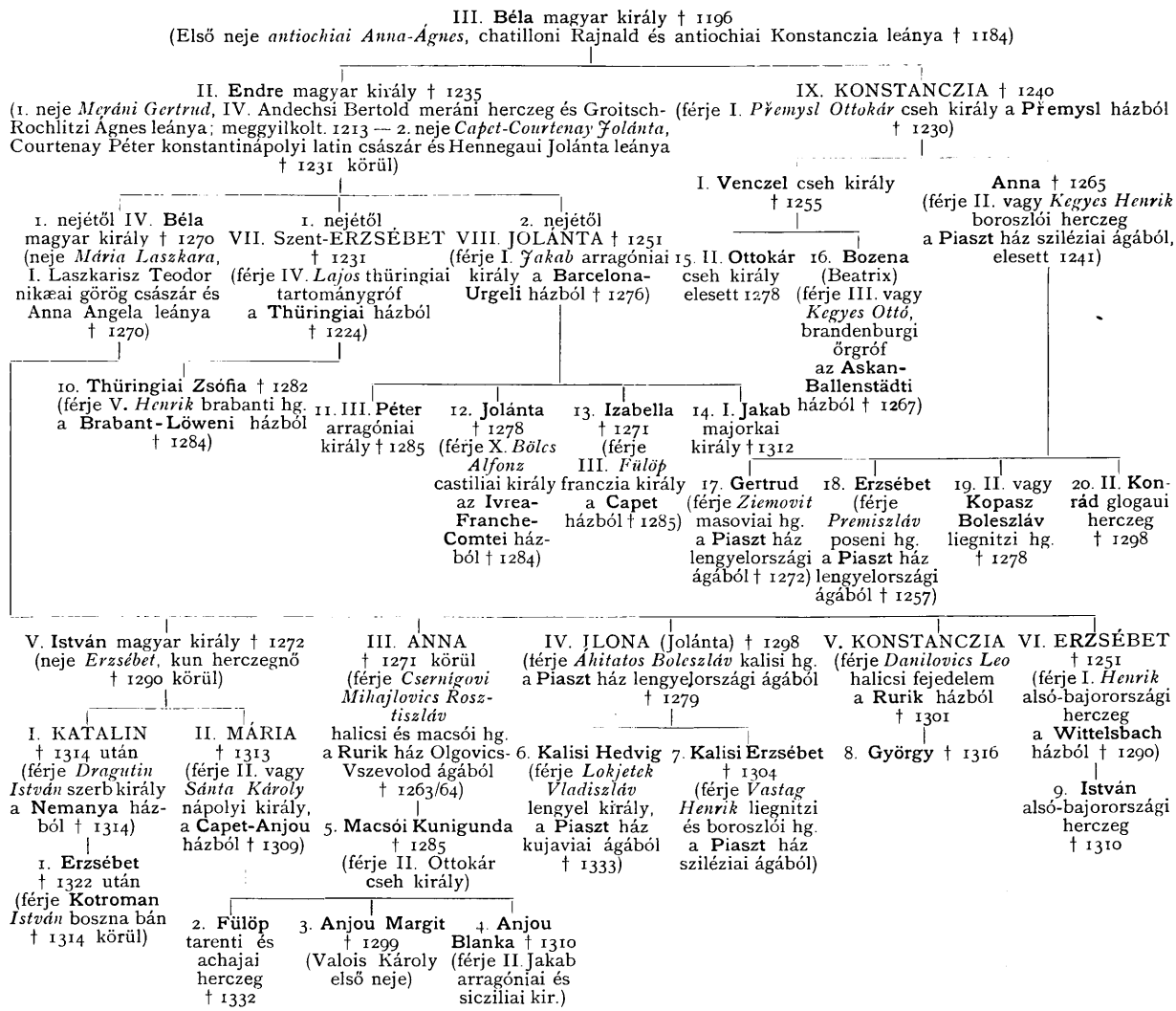
Abból az alkalomból, hogy Ferencz József urunk és királyunk ő felsége elrendelte III. Béla király és neje Antiochiai Anna Ágnes maradványainak ünnepélyes eltemettetését, egyik érdemes tudósunk az «Egyetértés»-ben közzétette azon családfát, mely Magyarország uralkodóházának, a Habsburgok örökébe lépett Lotharingi háznak középkori királyainkkal, II. Ulászlóval, Alberttel és Zsigmonddal való kapcsolata után III. Bélától való leszármazását tünteti föl. Ez a táblázat olyan föltünést keltett, bár a szaktudósok azelőtt is ismerték, hogy valamennyi hirlap átvette az «Egyetértés»-ből, sőt a történelmi társulat közlönye, a «Századok» is érdemesnek tartotta közlését, a mi kétségtelen tanuságot tesz arról, mennyire jól esett a nemzetnek, a midőn meggyőződést szerzett arról, hogy királyunk a dicső emlékü Árpádház vérszerinti ivadéka.

A ki csak egy kissé is belemélyed az európai uralkodóházak családi összeköttetéseinek vizsgálatába, nagyon jól tudja, hogy a fentebb emlitett s bizonyos tekintetben hivatalosnak tekinthető családfán kivül az Árpádok és uralkodóházunk közt a vérségi kapcsolatnak még sok más egyéb módja is létezik. Ezer év óta az európai uralkodóházak folyton csak egymásba házasodnak, nagy ritkán történt, hogy az egészben véve háromszázra sem tehető, részint ma is virágzó, részint pedig már kihalt dinasztiákon kivül egyéb családoknak a vére is járult volna ahhoz az európai népek családjából kivált külön fajhoz, a mivé az európai uralkodóházak alakultak. Ennek az egy évezred óta alakuló külön fajnak egyik Európaszerte elágazó törzse volt az Árpádház, melynek leányai sokkalta nagyobb szerepet vittek az európai uralkodóházak, mint a magyar arisztokráczia genealogiájában. Mindenfelé megtaláljuk őket Nyugat-, Kelet-, Dél- és Észak-Európában, az akkor hatalmon levő családok kötelékében, legkevesebb maradt közülök idehaza. Ha már most számbaveszszük, hogy III. Bélától ő felségeig 23 emberöltő telt el, 23 nemzedék alatt pedig az apai és anyai ősök száma meghaladja a 4 milliót: nagyon természetesnek kell találnunk, hogy ha hét század óta az ősök közt mindig csak ugyanazon pár száz családnak a tagjai szerepelnek, a III. Béla korabeli nemzedéknél 4 millió helyett valósággal csak néhány ezer személy lesz az ős, tehát közülük mindegyik legalább is ezerszer fordul elő a leszármazásnak nagyon sokfélekép elágazó rendje szerint.

Ilyen szempontból tettem vizsgálat tárgyává a III. Béla és az ő felsége közt levő vérségi viszonyt s bár nem merném állítani, hogy a leszármazásnak minden egyes esetét föltüntettem, az eredmény az, hogy III. Béla ivadékai közül 9 Árpádházbeli leány fordul elő ő felsége ősanyái közt, u. m. III. Bélának a leánya **Konstanczia,** II. Endrétől származott unokái **Szent-Erzsébet** és **Jolánta,** IV. Béla után való kisunokái **Anna, Erzsébet, Konstanczia** és **Ilona** vagy **Jolánta,** V. István utáni dédunokái **Mária** és **Katalin.** Ennek a kilencz Árpádházi leánynak azon ivadékait tünteti föl az ide mellékelt 26 tábla (I—

XXVI.), a kik ő felsége apai és anyai ősei közt előfordulnak [1] s ezekből kitünik, hogy a kilencz leány utódai 71 család tagjaiból állnak, a kik 387 főágra szakadva képviselik ő felségének III. Bélától származott őseit. Ha pedig az ismétléseket is számba veszszük, t. i. ugyanazon személyeket nemcsak apai, hanem anyai ágon is külön-külön számitjuk, már ezrekre menő ágazat jön ki, vagyis III. Béla ugyanannyiféleképp szerepel ő felsége ősei között.[2]

III. Béla király 9 leányivadékának elágazását, a mennyiben t. i. ő felsége leszármazásával vannak egyenes kapcsolatban, a következő táblázat tünteti föl:

[1] A táblák összeállitásánál a következő munkákat használtam: Hübner J.: Genealogische Tabellen. I—IV. Lipcse, 1725—1733., Grote H.: Münzstudien. IX. kötet. Stammtafeln. Lipcse, 1877., Lorenz Ottokár: Genealogisches Handbuch der europäischen Staatengeschichte. 2. kiad. Berlin, 1895., Wertner Mór: Az Árpádok családi története. Nagy-Becskerek. 1892. u. a. A középkori délszláv uralkodók genealogiai története. Temesvár, 1891.

[2] Hogy ezt érthetőbbé tegyem, felhozom a XI. táblárol Albert magyar király és császár két leányát, Erzsébetet és Annát, a kikben a következő főágak egyesültek:

1. Nagyanyjuk, Cilley Borbála ágazata (I. tábla).
2. Nagyapjuk Zsigmond apai ágazata (XVII. tábla).
3. Zsigmond apai ágazatán macsói Kunigunda ágazata (l. III. tábla).
4. Zsigmond anyjának, Pomerán Erzsébetnek ágazata az apja V. Bogiszláv után (XXIV. tábla).
5. U. a. apai szépanyja Kalisi Erzsébet után (l. III. tábla).
6. U. a. az anyja Lengyel Erzsébet után (III. tábla).

I. **Katalintól,** V. István leányától egy főágazat származott a következő három család tagjaival:

1. Nemanya
2. Kotromanovics
3. Cillei

} Lásd az I. táblán. (Beolvadt a Luxemburg házba. Lásd XVII. táblán.)

II. **Mária,** V. István másik leánya, a Capet-házból kivált idősb Anjou család ősanyja. Két leányának Margitnak és Blankának ivadékai a II. Endre leányától, Jolántától származott Valois (l. XV. tábla) és Arragóniai (l. XIII. tábla) házzal olvadnak össze. Nyolcz főágazatra oszolva a következő családokat találjuk Mária ivadékai közt:

4. Anjou
5. De Beaux
6. Lützelburg-St. Poli
7. ifj. Bourbon (Vendome)
   a) Bourbon
   b) Bourbon-Anjou (spanyol és nápolyi ág)
   c) Orleans

} Lásd a II. táblán

Az Árpádok és Capet-ház összes ágazatai közt levő kapcsolatokat feltüntető táblázatot alább közöljük, hol II. Endre leányának, Jolántának ivadékairól lesz szó.

III. **Anna** (IV. Béla leánya) gyermekei közül csak Kunigundában nyert további folytatást III. Béla vére, de már férje, II. Ottokár cseh király is III. Béla ivadéka volt, ez ág tehát mindjárt az első izen összeolvadt a Přemysl-ház ágazatával.

8. Rurik család (l. III. tábla. Folytatása a XVII. táblán.)

A Rurikok egy másik ágával való kapcsolatát l. alább IV. Béla Konstanczia nevü leányánál.

IV. **Ilona** vagy **Jolánta** (IV. Béla leánya) három ágazatot képező ivadékai a Piaszt-ház Kalisi és Kujaviai ágához tartoztak s egymás után beolvadtak a Piaszt-ház szileziai (boroszlói) ágába.

9. Piaszt-ház
   a) Kalisi ág
   b) Kujaviai ág

} L. III. táblán. (Folytatását l. XXIV. táblán)

A Piasztok különböző ágainak az Árpád házzal való viszonyát a III. Béla Konstanczia leányának ivadékainál közölt táblázat tünteti föl.

V. **Konstancia** (IV. Béla leánya) a Rurik-ház halicsi ágában alapitott egy ágazatot, mely csakhamar összeolvadt a Piaszt-Maszóviai ággal s a Habsburg-házban nyert további folytatást.

10. Rurik-ház (halicsi ág). L. III. táblán. (Folytatása XIX. táblán).

A Rurikok halicsi és macsói ága közt levő viszonyról, valamint az Árpádokkal való kapcsolataikról a következő tábla nyujt felvilágositást:

(A családfát l. a 4. lapon.)

VI. **Erzsébet,** IV. Béla leánya, a Wittelsbach-ház alsó-bajorországi és az ezzel összeolvadt pfalzi ágában, valamint a pfalzi ágból eredt gr. Löwenstein családban, a Lotharing-házban és mellékágában a Guisekben, a Badeni házban, a Hanau-ház lichtenbergi és muntzenbergi ágában és a gr. Solms családban 48 főágazat által szerepel ő felsége ősanyái között. Ivadékai:

11. Wittelsbach (alsó-bajorországi ág)
12. Wittelsbach-Pfalz
   a) idősb választói ág
   b) gr. Löwenstein
   c) ifj. választói Simmern ág
   d) Neuburgi ág
   e) Sulzbachi ág
   f) Zweibrückeni ág
   g) Birkenfeldi ág
   h) Mosbachi ág

} L. IV. tábla

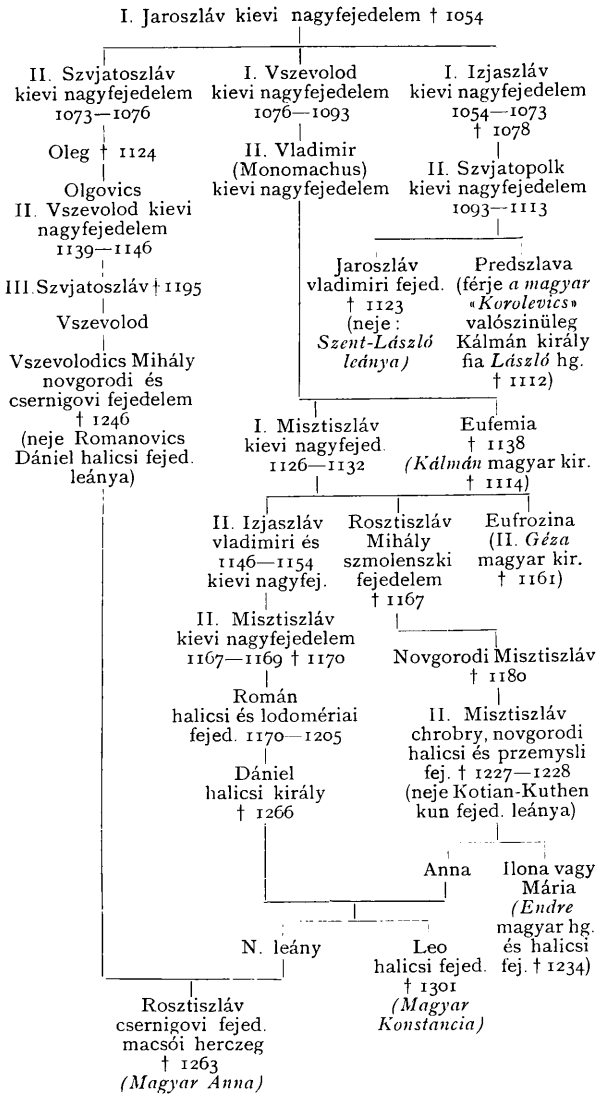
7. Albert apai ágazata (XI. tábla).

8. Albert apai ágazatán szépanyja Meisseni Erzsébet ágazata (XXIII. tábla).

9. Albert anyja, Hollandi-Bajor Johanna ágazata (XVI. tábla).

10. U. e. Johanna dédanyjának, Anjou Margitnak ágazata (II. tábla).

A számozásnál ez a tiz főág van megkülönböztetve, a két leány közül egyikben folytatódik az apa ágazatának száma, a másik külön ágazatnak van fölvéve, tehát a két leánynál mindössze 11 főág szerint van föitüntetve a III. Bélától való leszármazás. Valósággal pedig ugy áll a dolog, hogy Albert két leányától mind a tiz ágazatnál két-két ág származik vagyis a 11 ág tulajdonkép 20 ágnak felel meg. Még szembetünőbb a különbség, ha az emlitett Erzsébet gyermekeit, II. Ulászló magyar és Zsigmond lengyel királyt, Jagelló Borbálát, Zsófiát és Annát veszszük számba. Erzsébet férje, IV. Kázmér lengyel király nem tartozott III. Béla ivadékai közé, igy velük szemben megmarad a föntebb elsorolt 10 főág. A már ismert módszer szerint egyet az apai ágazat folytatásának tekintve, lesz 14 főágazat vagyis Erzsébet nővérével, Annával együtt 15, ha már most mind a tiz ágnál külön-külön számitjuk a hat felé való ágazást, nem 15, hanem 60 ág jön ki.

13. *a)* Lotharingi ház
b) Guise hgi család } L. V. tábla.

14. Baden-Zähringeni ház. (Baden-Durlachi ág.) L. VI. tábla.

15. Hanau
16. gr. Solms } L. VII. tábla.

A Wittelsbach-ház legelőbb scheyerni Ekhard († 1101) neje, weimari Richardis, I. Béla királynak Zsófia-Jojáda († 1095) nevü leányától és Weimari Ulriktól († 1070) született unokája s aztán I. Lajos bajor hg. neje, cseh Ludmilla, II. Géza király unokája által került viszonyba az Árpádokkal, fia II. Ottó pedig az I. Béla király Zsófia nevü leányától származott Welf Ágnest vette nőül. Ottó fiaiban I. Henrikben és II. Lajosban kétfelé ágazott a család, II. Lajos ága IV. Lajos német császárban és Pfalzi Rudolfban ismét kétfelé vált. A három ág közül legelőbb I. Henrik házasodott III. Béla családjába, majd IV. Lajos császár, kinek két neje, Glogaui Beatrix és Hollandi Margit más-más kapcsolat után származott III. Bélától s igy ezektől született gyermekei is egyfelől III. Béla leánya, Konstanczia, másfelől II. Endre leánya, Jolánta, ivadékaihoz tartoznak; a pfalzi ágból legelőbb Rudolf fia Adolf vette nőül a III. Béla Konstanczia nevü leányától származott Oettingen Irmengardot, fiuk II. Rupert neje pedig az alsó-bajorországi ághoz tartozó Beatrix, IV. Béla Erzsébet nevü leányának unokája volt s ezzel a két ág egyesült. A különböző ágak egymáshoz való viszonyát s az Árpádoktól való leszármazását a következő tábla mutatja:

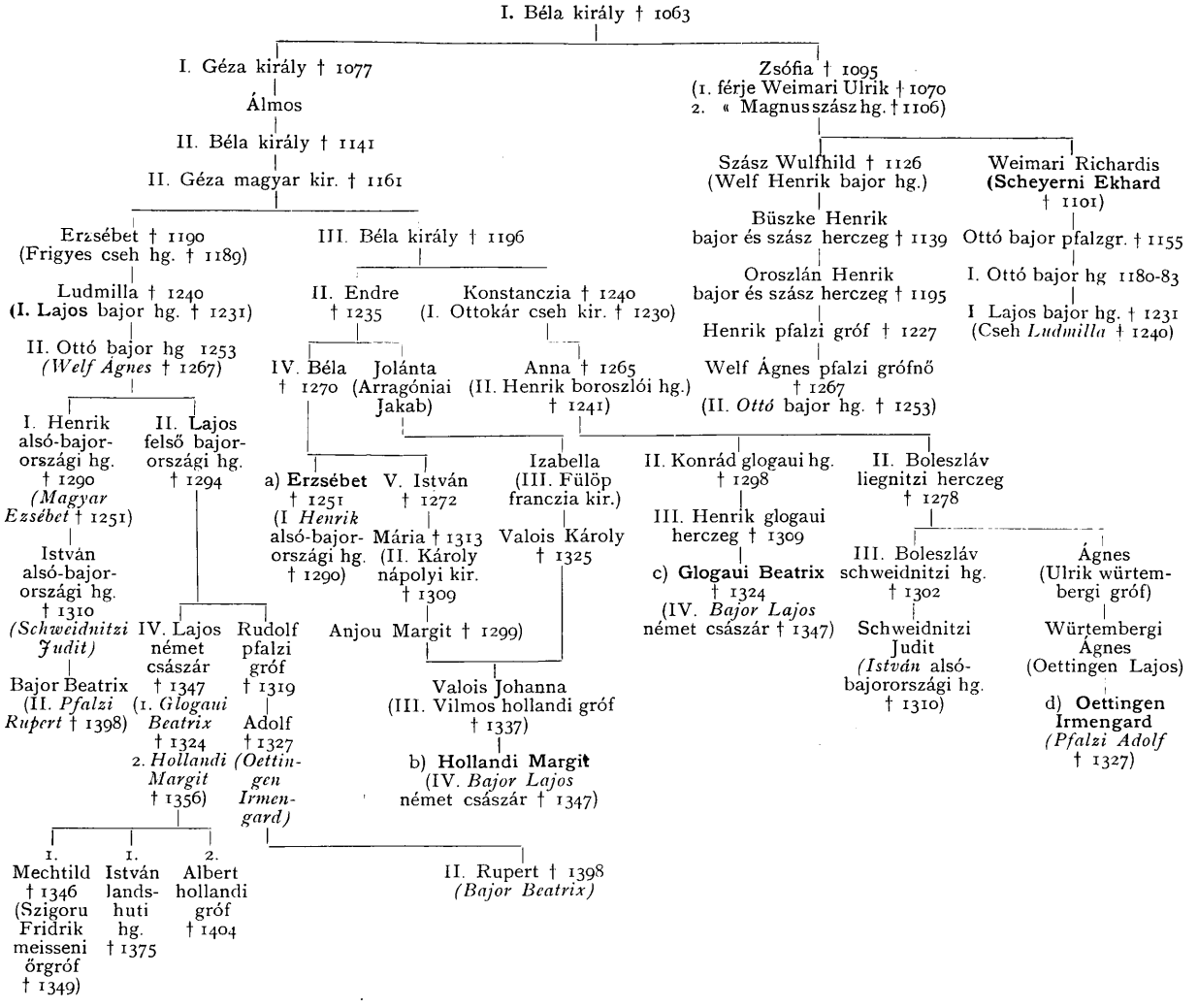
(A családfát l. az 5. lapon.)

VII. **Sz. Erzsébet,** II. Endre leánya volt ősanyja a Hesseni háznak. 93 ágazatban a következő családok az ivadékai:

17. Thüringiai ház
18. Hesseni ház
a) Casseli ág
b) Marpurgi ág
c) ifj. Casseli ág
d) Rheinfelsi ág
e) Darmstadti ág } L. VIII. tábla.

19. *a)* Nassau-Dillenburg-Orániai ház
b) Nassau-Weilburg-Saarbrückeni ház } L. IX. tábla.
20. gr. Wied
21. gr. Stolberg
22. gr. Leiningen

23. gr. Henneberg
24. Hohenzollern-Brandenburg
a) Brandenburgi választói ág
b) Anspachi ág
c) Baireuthi ág
d) Porosz ág
e) Cüstrini ág
f) ifj. Baireuthi ág
g) ifj. Anspachi ág } L. X. tábla.
25. hg. Radzivill
26. Kurland-Ketteler

27. Habsburg (Albert ág)
28. Jagelló
    a) Magyar ág
    b) Lengyel ág
29. Gonzaga
    a) Mantuai ág
    b) Neversi ág
30. Askan-Lauenburg
31. Podjebrad-Münsterberg
32. Askan-Anhalt (Anhalt-Zerbst és Anhalt-Dessau)

} L. XI. tábla. } L. XII. tábla. } L. XIII. tábla.

33. Arragóniai (Urgel-Barcellonai) ház
    a) Arragóniai ág
    b) Majorkai ág
34. Portugál ház
35. Castiliai (Ivrea-Franche-Comtei) ház
    a) Castiliai ág
    b) Arragóniai ág
    c) Nápolyi ág
36. Este-Modenai ház
37. Biscaya-Villanai ház
38. Montferrati ház
39. Palaeolog-Montferrati ház
40. Savoyai ház
41. Visconti ház
32. Sforza ház
43. Medicis ház
44. *(A)* Farnese ház

} L. XIV. tábla.

VIII. **Jolánta,** II. Endre másik leánya, ki előfordul ő felsége ősanyja között, az Arragoniai, Castiliai, Capet, Portugáliai, Navarrai, Plantagenet, Savoyai stb. házakba vitte be III. Béla vérét. A tőle származott családok tagjai összesen 90 főágazatban szerepelnek ő felsége ősei között: az egyes családok a következők:

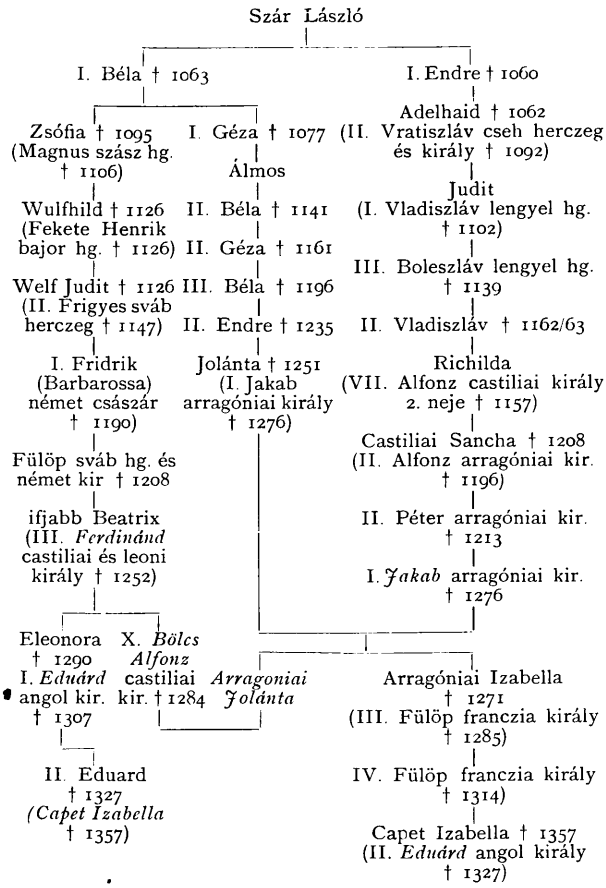
44. Capet ház
    a) Capet ág
    b) Evreux-Navarrai ág
    c) Valois (lásd XVI. t.)
45. Flandriai ház
46. Plantagenet ház
    a) Clarencei ág
    b) York ág
    c) Lancaster (Sommerset és Excester) ág
47. Mortimer
48. Nevill-Westmorland
49. Tudor (l. még XVI. táblán.)
50. Douglas
51. Stuart ház
    a) Skót királyi ág
    b) Lennox-Darnley ág
52. Foix-Grailli ház
    a) Navarrai ág
    b) Candalei ág
53. Albret-Moissans ház

L. XV. tábla.

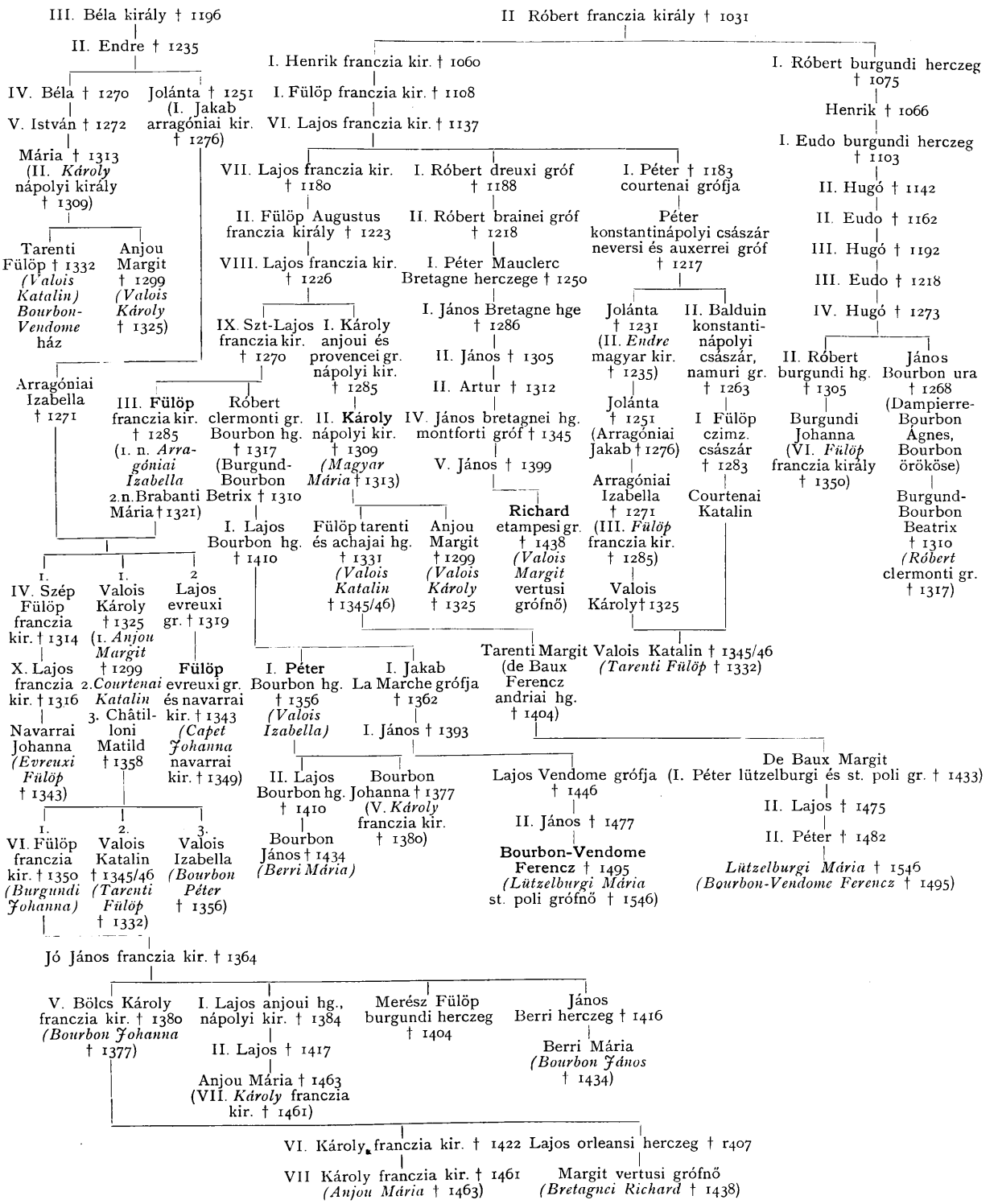
(44.) Capet-Valois ház
    c) Valois ág
    d) Orleans-Angoulêmei ág
    e) ifj. Anjou ág
    f) Burgundi (herczeg és neversi) ág
    g) Berri ág
    h) Alençon ág
54. Capet-Bretagnei (Dreux) ház
55. Albret-Orval ház
56. Capet id. Bourbon (Bourbon és Montpensier) ház
57. Holland-Avênes ház
58. Jülichi ház
    a) Jülichi ág
    b) Berg-Jülichi ág
59. Arkel
60. Egmond-Gelderni ház
61. Cleve-Marki ház
    a) Cleve-Jülichi ág
    b) Neversi ág
62. Wittelsbach-Bajor ház hollandi ága

L. XVI. tábla.

E családok közül az Arragóniai, Castiliai (Ivrea-Franche-Comtei) s általa a Plantagenet háznál találunk egy korábbi leányági kapcsolatot az Árpádokkal a következő tábla szerint:

A Capet-ház egyes ágai különböző módon házasodtak III. Béla ivadékai közé; III. Fülöp franczia király Arragóniai Izabella által, második nejétől született fiának Lajos evreuxi grófnak a fia Fülöp Navarrai Johanna (III. Fülöp francz. kir. kisunokája) által, Bourbon Péter Valois Izabella által, az öcscsének Jakab la marchei grófnak a dédunokája Bourbon-Vendome Ferencz a tarenti Fülöptől származott Lützelburgi Mária st. poli grófnő által s a dreux-bretagnei ágbeli Richard etampesi gróf Valois Margit vertusi grófnő által egyesült III. Béla vérével. A Capet-ház egyes ágai közt levő viszonyt az alábbi tábla mutatja:

III. Béla király † 1196
II. Endre † 1235
IV. Béla † 1270
V. István † 1272
Mária † 1313 (II. Károly nápolyi király † 1309)
Jolánta † 1251 (I. Jakab arragóniai kir. † 1276)
Tarenti Fülöp † 1332 (Valois Katalin) Bourbon-Vendome ház
Anjou Margit † 1299 (Valois Károly † 1325)
Arragóniai Izabella † 1271
III. Fülöp franczia kir. † 1285 (1. n. Arragóniai Izabella 2.n. Brabanti Mária † 1321)
Róbert clermonti gr. Bourbon hg. † 1317 (Burgund-Bourbon Betrix † 1310
I. Lajos Bourbon hg. † 1410
IV. Szép Fülöp franczia kir. † 1314
X. Lajos franczia kir. † 1316
Navarrai Johanna (Evreuxi Fülöp † 1343)
1. Valois Károly † 1325 (1. Anjou Margit † 1299 2. Courtenai Katalin 3. Châtilloni Matild † 1358
2 Lajos evreuxi gr. † 1319
Fülöp evreuxi gr. és navarrai kir. † 1343 (Capet Johanna navarrai kir. † 1349)
VI. Fülöp franczia kir. † 1350 (Burgundi Johanna)
2. Valois Katalin † 1345/46 (Tarenti Fülöp † 1332)
3. Valois Izabella (Bourbon Péter † 1356)
Jó János franczia kir. † 1364
V. Bölcs Károly franczia kir. † 1380 (Bourbon Johanna † 1377)
I. Lajos anjoui hg., nápolyi kir. † 1384
II. Lajos † 1417
Anjou Mária † 1463 (VII. Károly franczia kir. † 1461)
Merész Fülöp burgundi herczeg † 1404
János Berri herczeg † 1416
Berri Mária (Bourbon János † 1434)
VI. Károly franczia kir. † 1422
VII Károly franczia kir. † 1461 (Anjou Mária † 1463)
Lajos orleansi herczeg † 1407
Margit vertusi grófnő (Bretagnei Richard † 1438)
II Róbert franczia király † 1031
I. Henrik franczia kir. † 1060
I. Fülöp franczia kir. † 1108
VI. Lajos franczia kir. † 1137
VII. Lajos franczia kir. † 1180
II. Fülöp Augustus franczia király † 1223
VIII. Lajos franczia kir. † 1226
IX. Szt-Lajos franczia kir. † 1270
I. Károly anjoui és provencei gr. nápolyi kir. † 1285
II. Károly nápolyi kir. † 1309 (Magyar Mária † 1313)
Fülöp tarenti és achajai hg. † 1331 (Valois Katalin † 1345/46)
Anjou Margit † 1299 (Valois Károly † 1325
I. Róbert dreuxi gróf † 1188
II. Róbert brainei gróf † 1218
I. Péter Mauclerc Bretagne herczege † 1250
I. János Bretagne hge † 1286
II. János † 1305
II. Artur † 1312
IV. János bretagnei hg. montforti gróf † 1345
V. János † 1399
Richard etampesi gr. † 1438 (Valois Margit vertusi grófnő)
I. Péter † 1183 courtenai grófja
Péter konstantinápolyi császár neversi és auxerrei gróf † 1217
Jolánta † 1231 (II. Endre magyar kir. † 1235)
Jolánta † 1251 (Arragóniai Jakab † 1276)
Arragóniai Izabella † 1271 (III. Fülöp franczia kir. † 1285)
Valois Károly † 1325
II. Balduin konstantinápolyi császár, namuri gr. † 1263
I Fülöp czimz. császár † 1283
Courtenai Katalin
Tarenti Margit (de Baux Ferencz andriai hg. † 1404)
Valois Katalin † 1345/46 (Tarenti Fülöp † 1332)
I. Péter Bourbon hg. † 1356 (Valois Izabella)
I. Jakab La Marche grófja † 1362
I. János † 1393
II. Lajos Bourbon hg. † 1410
Bourbon János † 1434 (Berri Mária)
Bourbon Johanna † 1377 (V. Károly franczia kir. † 1380)
Lajos Vendome grófja † 1446
II. János † 1477
Bourbon-Vendome Ferencz † 1495 (Lützelburgi Mária st. poli grófnő † 1546)
De Baux Margit (I. Péter lützelburgi és st. poli gr. † 1433)
II. Lajos † 1475
II. Péter † 1482
Lützelburgi Mária † 1546 (Bourbon-Vendome Ferencz † 1495)
I. Róbert burgundi herczeg † 1075
Henrik † 1066
I. Eudo burgundi herczeg † 1103
II. Hugó † 1142
II. Eudo † 1162
III. Hugó † 1192
III. Eudo † 1218
IV. Hugó † 1273
II. Róbert burgundi hg. † 1305
Burgundi Johanna (VI. Fülöp franczia király † 1350)
János Bourbon ura † 1268 (Dampierre-Bourbon Ágnes, Bourbon örököse)
Burgund-Bourbon Beatrix † 1310 (Róbert clermonti gr. † 1317)

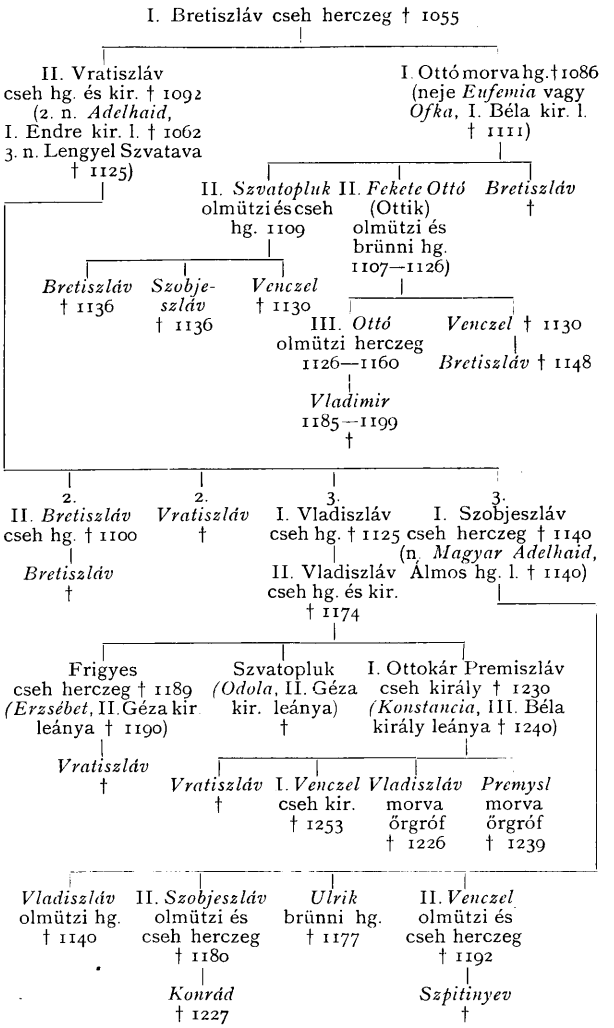
IX. **Konstanczián**ak, III. Béla leányának ivadékai a legszámosabbak. A magyarázata különben a dolognak az, hogy a föntebb emlitett Árpádházbeli leányok közül négynek, t. i. *Katalinnak*, V. István leányának és *Annának*, IV. Béla leányának ága beolvadt a Konstancziától származott Přemyslidákba, illetőleg ezek ivadékaiba a Luxemburgokba, IV. Béla *Ilona* és *Konstanczia* nevü leányainak ága pedig a szileziai Piasztokkal egyesült, kiknek ősanyja a föntebbi idősb Konstanczia leánya, Anna volt. Konstanczia gyermekeiben, I. Venczel cseh királyban és Annában, II. vagy Kegyes Henrik boroszlói herczeg nejében, két főágra szakadtak ivadékai. Mindegyiket külön-külön veszszük.

a) **Venczel** cseh király királyunk ő felségével vérségi kapcsolatban levő ivadékait 35 főágazatban a következő családok tagjai képezik:

63. Přemysl } L. XVII. tábla.
64. Luxemburg }
65. Askan-Brandenburg
66. Welf-Braunschweig
    a) Lüneburg-Zelle (Calenberg-Hannovera)
    b) Lüneburg-Dannenberg (ifj. Wolfenbüttel-Blankenburg)
    c) id. Wolfenbüttel
67. Schleswig-Holstein-Schauenburg
68. Oldenburg-Holstein
    a) Dán királyi idősb ág
    b) Dán királyi ifjabb ág
    c) Holstein-Sonderburg-Norburg
    d) Holstein-Gottorp
69. gr. Mansfeld

L. XVIII. tábla.

Az itt emlitett családok közt a Přemyslidák többszörös kapcsolatban voltak az Árpádokkal, de bár I. Ottokárnak a szépapja, II. Vratiszláv cseh herczeg és király is beházasodott az Árpádházba, nőül vevén I. Endre leányát Adelhaidot, Ottokár nem Árpádházbeli leánytól származott. Az Árpádok Přemyslida ivadékai és I. Ottokár közti viszonyt az alábbi tábla tünteti föl:

A Luxemburg házból János cseh király volt az első, ki Árpád-ivadékot vett nőül. A családnak egy másik ágához tartoztak a lützelburgi és st.-poli grófok, kik közül I. Péter házasodott be V. István leányának, Máriának családjába, felesége ugyanis a tarenti Fülöptől származott De Baux Margit, andriai herczegnő, a Bourbon-ház ősanyja volt. (L. II. tábla.) A Luxemburg ház ezen két ágának rokonsági viszonyát a következő tábla mutatja:

I. Henrik lützelburgi herczeg és namuri gróf † 1281

II. Henrik lützelburgi herczeg † 1288 — VII. Henrik német császár † 1313 — **János** cseh király † 1346 (*Cseh Erzsébet* l. XVII. tábla)

I. Walram Ligny ura † 1288 — II. Walram roussy-i gr. † 1353 — I. János † 1364 — VI. Guido St.-Poli gr. † 1371 — II. János briennei gr. † 1397 — I. **Péter** St. Poli gr. † 1433 (*de Beaux Margit*, andriai hgnő l. II. tábla)

Az Askan-ház különböző ágai különböző időben és módon kerültek III. Béla vérségébe, valamennyinek azonban I. Béla király leánya Zsófia volt az ősanyja, kinek egyik leányát, a Billing-házbeli Magnus szász herczeg által nemzett Eilikét az Askan ház őse Gazdag Ottó ballenstädti gróf, Medve Albert apja vette nőül. A leszármazást a brandenburgi, szász, szász-lauenburgi és anhalti vonalakra való oszlást s a III. Béla ivadékaival való kapcsolat módjait a következő tábla magyarázza meg:

I. Béla † 1063

Zsófia † 1095 (Magnus szász herczeg † 1106) — Billing Eilike (**Gazdag Ottó**, ballenstädti gr. † 1123) — Medve Albert ost- és nordmarki őrgróf † 1170)

I. Ottó brandenburgi őrgr. † 1184 — II. Albert brandenburgi őrgr. † 1220

I. János brandenburgi őrgr. † 1266 — Konrád brandenburgi őrgr. † 1304 — *Valdemár* brandenburgi őrgr. † 1319

III. Ottó † 1267 (*Cseh Beatrix*) — *Hosszu Ottó* † 1299 — *Hosszu Hermán* † 1308 — *Ágnes*

Askan Katalin (Magnus Torquatus braunschweigi herczeg)

III. Bernát szász herczeg † 1212

I. Albert szász hg. † 1260 — II. Albert † 1298 — I. Rudolf † 1356 — Venczel † 1388 — III. Rudolf † 1419 (2. n. *Liegnitzi Borbála*)

Kövér Henrik anhalti fej. † 1252 — János lauenburgi fej. † 1285 — II. János † 1321 — III. Albert † 1344 (*Hesseni Anna*) — *Otto* (*Hesseni Erzsébet*) — *György* — *Zsófia* † 1462 (IX. Vartiszláv pomerán hg. † 1457) — *Pomerán Adelhaid*

Borbála † 1465 (János alchymista brandenburgi őrgróf † 1464)

Konstancia † 1240 (I. Ottokár cseh kir. † 1230)

I. Venczel cseh király † 1255 — Bozena-Beatrix (III. *Otto* brandenb. őrgr. † 1267) — Sigfrid anhalt-zerbsti fej. † 1298

Anna † 1265 (II. Henrik boroszlói hg. † 1241) — II. Boleszláv liegnitzi hg. † 1278 — III. Henrik † 1296

I. Géza † 1077 — Almos — II. Béla † 1141 — II. Géza † 1161 — III. Béla † 1196

II. Endre † 1325

IV. Béla † 1270 — Ilona-Jolánta † 1298 (Áhitatos Boleszláv kalisi herczeg † 1279) — Kalisi Erzsébet † 1304 — Otto hesseni tart. gr. † 1323

Sz. Erzsébet † 1231 (Thüringiai Lajos † 1227) — Thüringiai Zsófia † 1282 (Brabanti Henrik † 1248) — Gyermek Henrik hesseni tart. gr. † 1308 — Hesseni Adelaid (Hennebergi Bertold † 1340) — Hennebergi Erzsébet (Hohenzollern János † 1357) — V. Fridrik nürnbergi várgróf † 1398 — I. Fridrik brandenburgi vál. † 1440 — Albert Achilles brandenb. vál. † 1486 — Brandenburgi Orsolya † 1503 (Podjebrad Henrik, münsterbergi hg. † 1498) — Podjebrad Margit münsterbergi hgnő † 1530 (*Ernő*, anhalt-dessaui fejed. † 1516)

Liegnitzi Erzsébet (IV. Vartiszláv pomerán hg. † 1326) — IV. Barnim előpomerániai hg. † 1365 — VI. Vartiszláv rügeni herczeg † 1394 — VI. Barnim wolgasti hg. † 1405 — IX. Vartiszláv wolgasti hg. † 1457 (*Lauenburgi Zsófia* † 1462) — Pomerán Adelhaid (IV. *Bernát* szász-lauenburgi hg. † 1463)

III. Boleszláv liegnitzi hg. † 1352 — Venczel † 1364 — Rupert † 1404 — Liegnitzi Borbála † 1436 (III. *Rudolf* szász hg. † 1419)

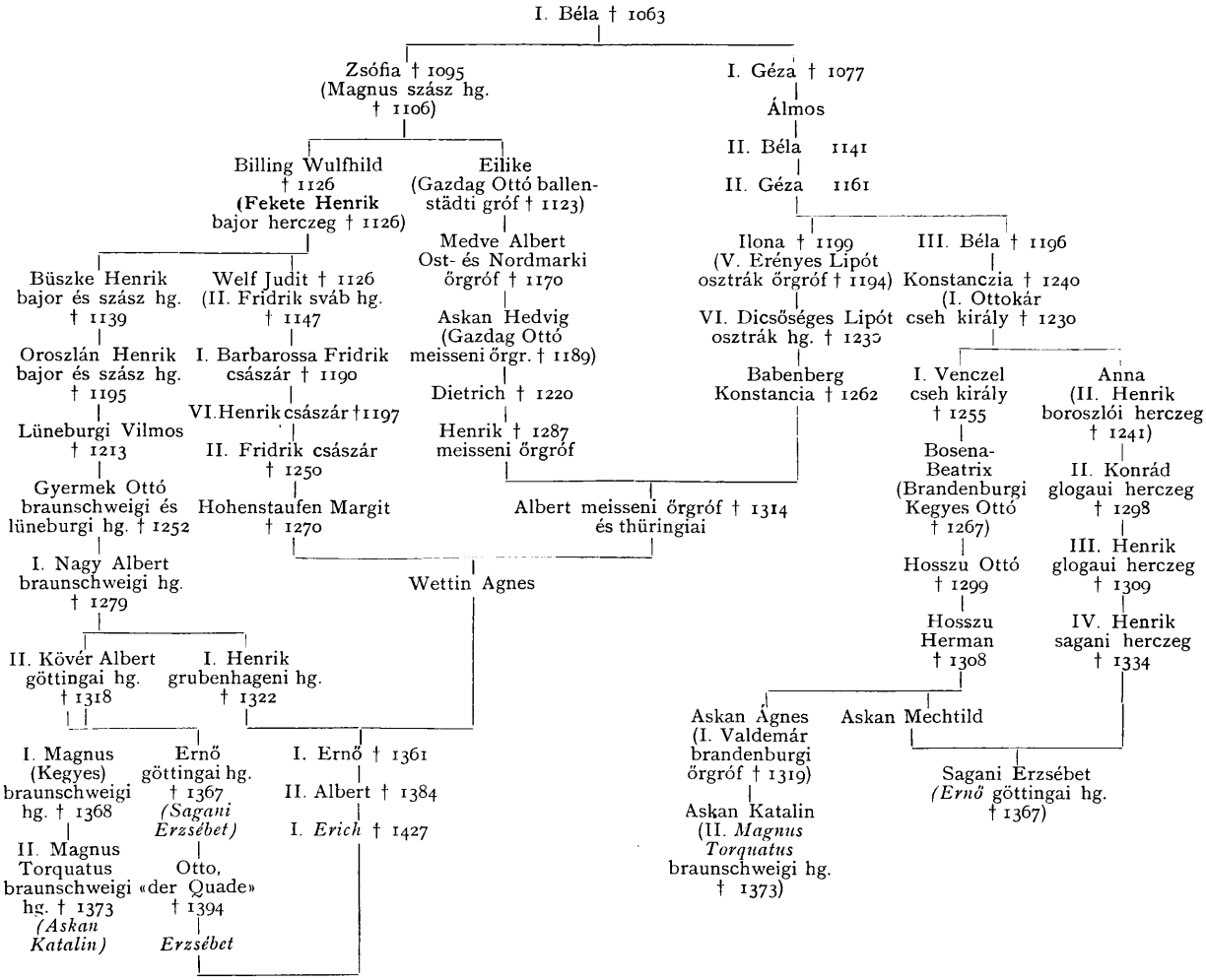
Hesseni Anna (III. *Albert* szász-lauenburgi hg. † 1344) — II. Vas Henrik hesseni tart. gr † 1376 — Hesseni Erzsébet — *Otto*

I. Erich † 1361 — II. Erich † 1368 — IV. Erich † 1412 — IV. *Bernát* † 1463

IV. *János* † 1507

I. Albert † 1316 — II. Albert † 1362 — I. János † 1382 — Zsigmond anhalt-dessaui fejed. † 1405 — I. György † 1474 — Ernő † 1516 (*Podjebrád Margit* münsterbergi hgnő † 1530)

Szintén I. Béla Zsófia nevü leányának ivadékai a Welfek, a kiknek három ága házasodott be a III. Béla leánya, Konstanczia vérségébe. Az Árpádokkal való kapcsolat módjaira s az egyes ágak közt levő viszonyra az alábbi tábla vet világot:

b) **Anna**, Magyar Konstanczia és I. Ottokár cseh király leányának, II. vagy Kegyes Henrik boroszlói herczeg nejének ivadékainál négy gyermeke *(Gertrud*, masoviai Ziemovit neje, *Erzsébet*, poseni Premiszláv neje, II. *Konrád* glogaui és II. *vagy Kopasz Boleszláv* liegnitzi herczeg) után 107 főágazatban fordulnak elő ő felsége ősei a következő családok tagjaiban:

70. *a)* Piaszt-Szilézia-Boroszlói ág
    b) Piaszt-Maszóviai ág
71. Habsburg-ház (Ernő ág)
    a) Spanyol ág
    b) Magyar-Osztrák ág

} L. XIX. tábla.

(70.) *a)* Piaszt-Szilézia-Boroszlói ág
    c) Piaszt-Poseni (Gnesdai) ág
    d) Piaszt-Tescheni ág az oppelni, falkenbergi és tescheni mellékágakkal
72. gr. Leuchtenberg
73. Szapolyay család

} L. XX. tábla.

(70.) *a)* Piaszt-Szilézia-Boroszlói ág glogaui mellékága (Oels-Wolau-Steinaui és Glogau-Sagani vonalakkal)

} L. XXI. tábla.

74. Welf-Braunschweigi ház
    a) Grubenhageni ág
    b) Göttingai ág

} L. XXII. tábla.

75. Wittelsbach (Bajor) ház
   a) München-Bajor ág
   b) Landshuti ág
   c) Ingolstadti ág
   } L. XXII. tábla.

76. Wettin-Szász ház
   a) Altenburgi ág
   b) Weimar-Góthai ág
   c) Szász választói ág
   d) Thüringia-Meisseni ág
   } L. XXIII. tábla.

(70.) *e)* Piaszt-Szilézia-Boroszlói ház Liegnitzi ága a Boroszlói, Liegnitzi és Schweidnitzi mellékágakkal
   } L. XXIV. tábla.

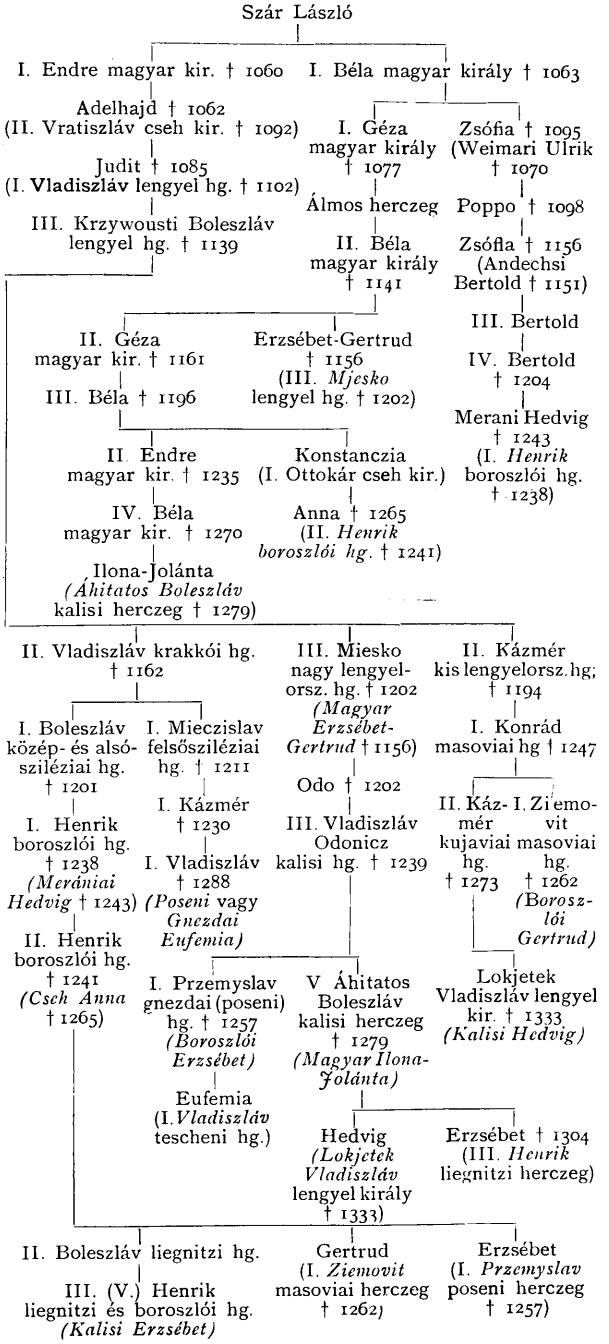
77. Pomerániai ház
   a) Hátsó-Pomerániai ág
   b) Elő-Pomerániai (Rügen-Wolgasti) ág
   } L. XXIV. tábla.

78. Mecklenburgi ház

79. Würtembergi ház
(13.) Lotharing-Vaudemonti ház (L. V. tábla.)
   } L. XXV. tábla.

80. Hohenzollern-Hechingen
81. gr. Fürstenberg
82. gr. és hg. Oettingen
(12.) Wittelsbach-Pfalz (L. IV. tábla.)
83. gr. Hohenlohe
84. gr. Castell
85. gr. Wild und Rhein
86. gr. Erpach
87. gr. Rappolstein
   } L. XXVI. tábla.

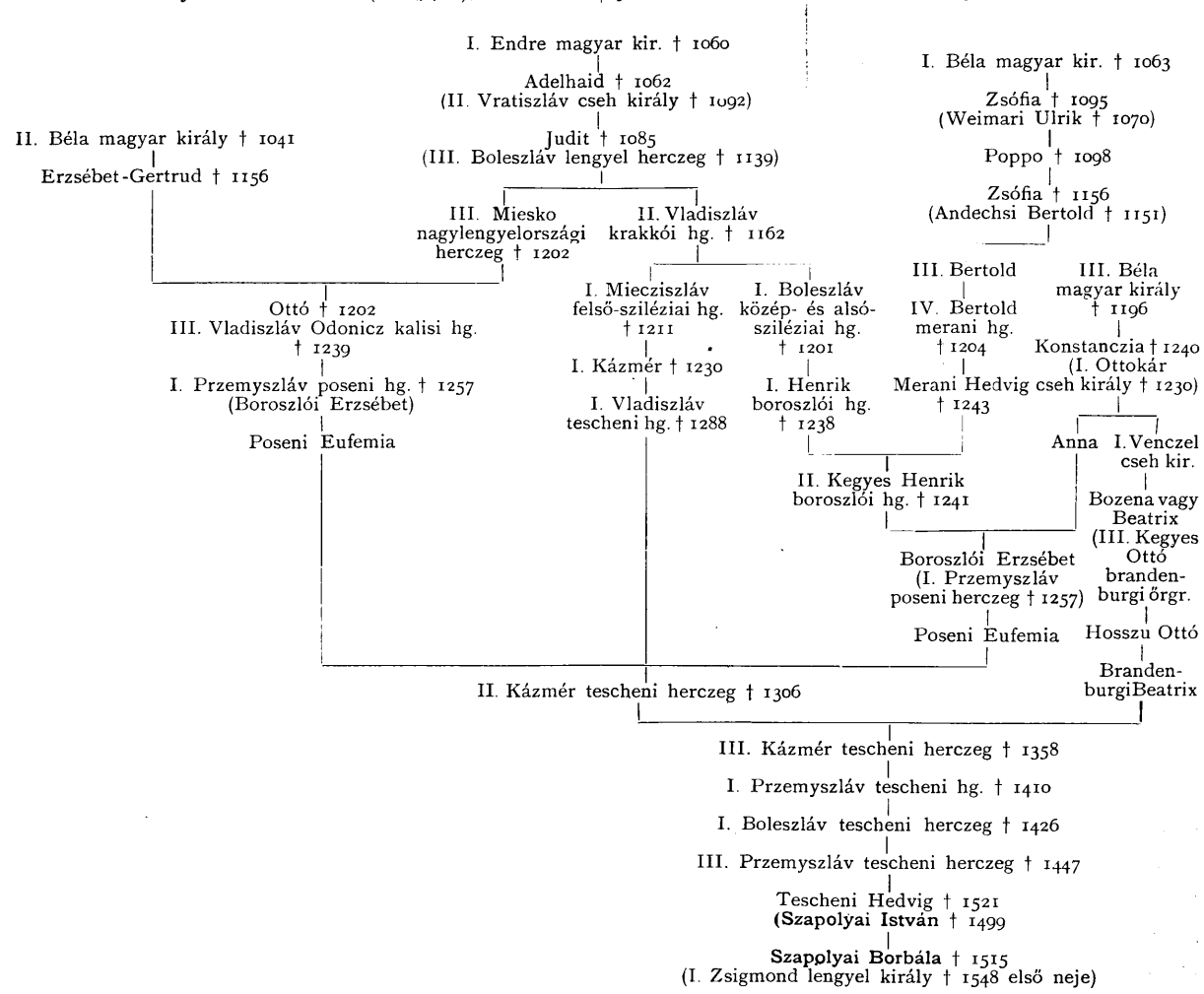
E családok közül a Piaszt-ház már előzőleg is többféle kapcsolatban volt az Árpádokkal. A különböző ágak III. Boleszláv lengyel herczeg fiaitól származnak, kinek nagyanyja I. Endre király leánya Adelaid volt, egyik fia, III. Miesko pedig, kitől a poseni és kalisi ágak származtak, II. Béla király leányát, Erzsébet-Gertrudot vette nőül; a sziléziai ágból II. Henrik boroszlói herczeg anyja, Merániai Hedvig, Gertrud királyné testvére volt Árpád-ivadék, ősanyja ugyanis I. Béla leánya, Zsófia volt. III. Béla családjába II. Henrik boroszlói hg-en kivül V. vagy Áhitatos Boleszláv kalisi herczeg házasodott, ki IV. Béla leányát Ilonát vagy Jolántát vette nőül; egyik leánya, Hedvig által, ki Lokjetek Vladiszláv lengyel királyhoz ment férjhez, a kujaviai ágban nyert folytatást III. Béla vére, másik leánya Erzsébet által a boroszló-liegnitzi ágba olvadt a kalisi ág. II. Henrik gyermekei közül II. Boleszláv a liegnitzi, II. Konrád a glogaui mellékág alapitója; egyik leánya Gertrud, kit I. Ziemovit masoviai herczeg vett nőül, a masoviai ágba, másik leánya Erzsébet, I. Przemyszláv poseni (gnezdai) herczeg neje és I. Vladiszláv tescheni herczeg nejének, Eufemiának az anyja, a poseni és tescheni ágba vitte be III. Béla vérét. Mindezen kapcsolatokat az alábbi tábla tünteti föl:

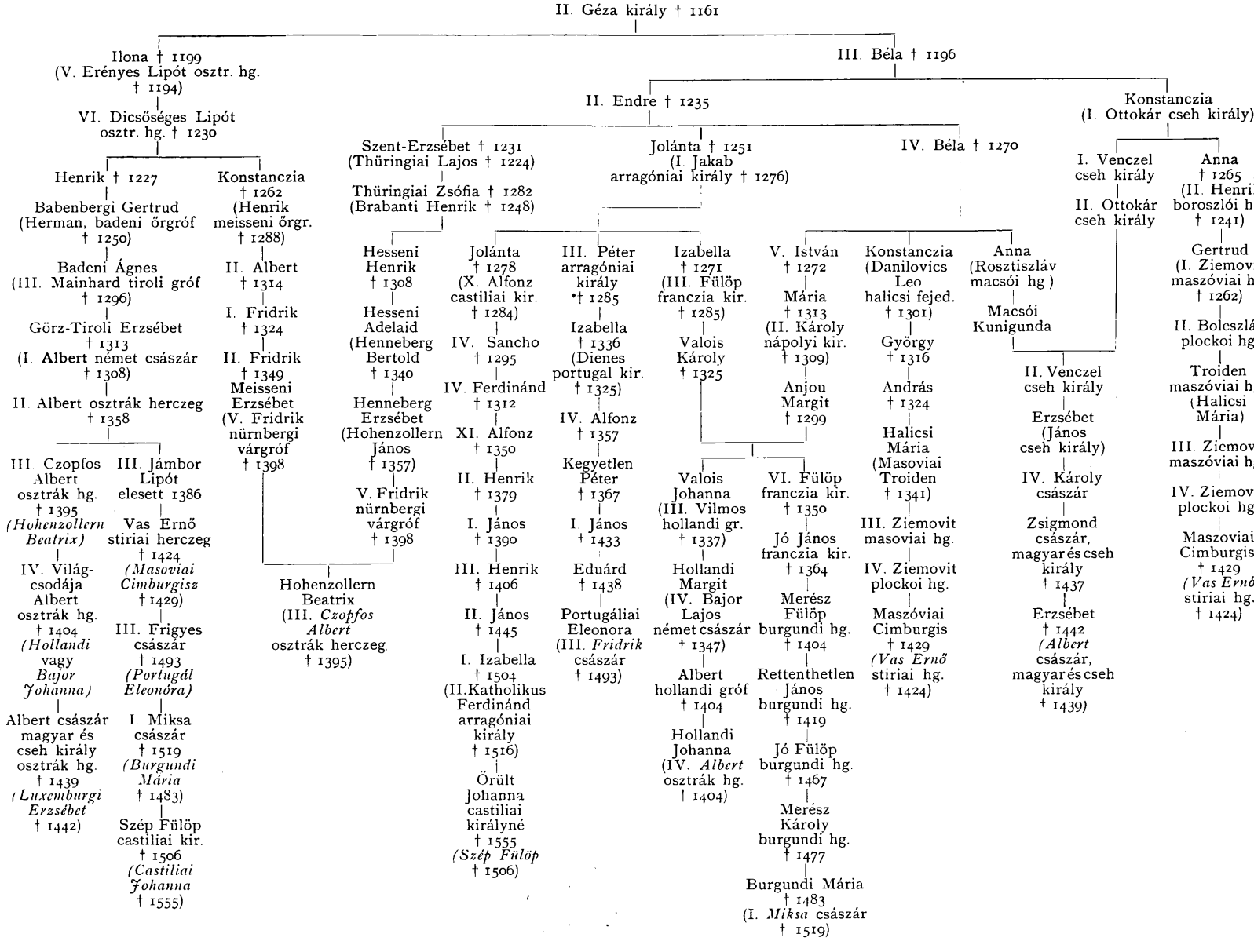

A Habsburg-ház ausztriai és stiriai ága különböző családi összeköttetés utján került III. Béla vérségébe. A stiriai ágból legelőbb Vas Ernő († 1424.) stiriai herczeg vette nőül a III. Béla Konstancia és IV. Béla Konstanczia leányától származott masoviai Cimburgist; fia III. Frigyes császár († 1493.) neje, Portugál Eleonóra II. Endre leányának, Jolántának, I. Miksa császár († 1519.) neje Burgundi Mária szintén Jolántának és V. István Mária nevü leányának, Szép Fülöp castiliai király neje Castiliai Johanna ugyancsak Jolántának az ivadéka. Az ausztriai ágból III. Czopfos Albert osztrák herczeg († 1395.) Szent-Erzsébet ivadékát, Hohenzollern Beatrixot vette nőül; fia IV. Albert († 1404.) Hollandi vagy Bajor Johannát, V. István leánya Mária és II. Endre leánya Jolánta ivadékát, fiuk Albert király és római császár († 1439.) pedig Zsigmond király és császár leányát Erzsébetet († 1442.), IV. Béla Anna nevü leányának és III. Béla leányának Konstancziának az ivadékát, ki anyja Cillei Borbála után V. István Katalin nevü leányától, nagyanyja Pomerán Erzsébet után pedig IV. Béla Ilona (Jolánta) nevü leányától származott. A két ág Albert király kisunokájában Jagelló Annában és Vas Ernő dédunokájában I. Ferdinánd magyar király- és császárban egyesült. Közös ősüknek, II. Albert osztrák hgnek († 1358.) az anyja Görz-Tiroli Erzsébet († 1313.) II. Géza király Ilona nevü leányától származott az alábbi tábla szerint, mely a többi összeköttetést is feltünteti:

(A családfát l. a 13. lapon.)

A Szapolyay-ház Tescheni Hedvig, Szapolyay István Magyarország nádora és szepesi gróf († 1499.) neje által került III. Béla vérségébe. Az Árpádokkal való kapcsolat különböző módjait az alábbi táblázat mutatja:

II. Géza király † 1161
Ilona † 1199
(V. Erényes Lipót osztr. hg.
† 1194)
VI. Dicsőséges Lipót
osztr. hg. † 1230
Henrik † 1227
Babenbergi Gertrud
(Herman, badeni őrgróf
† 1250)
Badeni Ágnes
(III. Mainhard tiroli gróf
† 1296)
Görz-Tiroli Erzsébet
† 1313
(I. Albert német császár
† 1308)
II. Albert osztrák herczeg
† 1358
III Czopfos
Albert
osztrák hg.
† 1395
(Hohenzollern
Beatrix)
IV. Világ-
csodája
Albert
osztrák hg.
† 1404
(Hollandi
vagy
Bajor
Johanna)
Albert császár
magyar és
cseh király
osztrák hg.
† 1439
(Luxemburgi
Erzsébet
† 1442)
III. Jámbor
Lipót
elesett 1386
Vas Ernő
stiriai herczeg
† 1424
(Masoviai
Cimburgisz
† 1429)
III. Frigyes
császár
† 1493
(Portugál
Eleonóra)
I. Miksa
császár
† 1519
(Burgundi
Mária
† 1483)
Szép Fülöp
castiliai kir.
† 1506
(Castiliai
Johanna
† 1555)
Konstanczia
† 1262
(Henrik
meisseni őrgr.
† 1288)
II. Albert
† 1314
I. Fridrik
† 1324
II. Fridrik
† 1349
Meisseni
Erzsébet
(V. Fridrik
nürnbergi
várgróf
† 1398
Hohenzollern
Beatrix
(III. Czopfos
Albert
osztrák herczeg
† 1395)
III. Béla † 1196
II. Endre † 1235
Szent-Erzsébet † 1231
(Thüringiai Lajos † 1224)
Thüringiai Zsófia † 1282
(Brabanti Henrik † 1248)
Hesseni
Henrik
† 1308
Hesseni
Adelaid
(Henneberg
Bertold
† 1340
Henneberg
Erzsébet
(Hohenzollern
János
† 1357)
V. Fridrik
nürnbergi
várgróf
† 1398
Jolánta † 1251
(I. Jakab
arragóniai király † 1276)
Jolánta
† 1278
(X. Alfonz
castiliai kir.
† 1284)
IV. Sancho
† 1295
IV. Ferdinánd
† 1312
XI. Alfonz
† 1350
II. Henrik
† 1379
I. János
† 1390
III. Henrik
† 1406
II. János
† 1445
I. Izabella
† 1504
(II. Katholikus
Ferdinánd
arragóniai
király
† 1516)
Őrült
Johanna
castiliai
királyné
† 1555
(Szép Fülöp
† 1506)
III. Péter
arragóniai
király
† 1285
Izabella
† 1336
(Dienes
portugal kir.
† 1325)
IV. Alfonz
† 1357
Kegyetlen
Péter
† 1367
I. János
† 1433
Eduárd
† 1438
Portugáliai
Eleonora
(III. Fridrik
császár
† 1493)
Izabella
† 1271
(III. Fülöp
franczia kir.
† 1285)
Valois
Károly
† 1325
Valois
Johanna
(III. Vilmos
hollandi gr.
† 1337)
Hollandi
Margit
(IV. Bajor
Lajos
német császár
† 1347)
Albert
hollandi gróf
† 1404
Hollandi
Johanna
(IV. Albert
osztrák hg.
† 1404)
IV. Béla † 1270
V. István
† 1272
Mária
† 1313
(II. Károly
nápolyi kir.
† 1309)
Anjou
Margit
† 1299
VI. Fülöp
franczia kir.
† 1350
Jó János
franczia kir.
† 1364
Merész
Fülöp
burgundi hg.
† 1404
Rettenthetlen
János
burgundi hg.
† 1419
Jó Fülöp
burgundi hg.
† 1467
Merész
Károly
burgundi hg.
† 1477
Burgundi Mária
† 1483
(I. Miksa császár
† 1519)
Konstanczia
(Danilovics
Leo
halicsi fejed.
† 1301)
György
† 1316
András
† 1324
Halicsi
Mária
(Masoviai
Troiden
† 1341)
III. Ziemovit
masoviai hg.
IV. Ziemovit
plockoi hg.
Maszóviai
Cimburgis
† 1429
(Vas Ernő
stiriai hg.
† 1424)
Anna
(Rosztiszláv
macsói hg.)
Macsói
Kunigunda
Konstanczia
(I. Ottokár cseh király)
I. Venczel
cseh király
II. Ottokár
cseh király
II. Venczel
cseh király
Erzsébet
(János
cseh király)
IV. Károly
császár
Zsigmond
császár,
magyar és cseh
király
† 1437
Erzsébet
† 1442
(Albert
császár,
magyar és cseh
király
† 1439)
Anna
† 1265
(II. Henrik
boroszlói hg.
† 1241)
Gertrud
(I. Ziemovit
maszóviai hg.
† 1262)
II. Boleszláv
plockoi hg.
Troiden
maszóviai hg.
(Halicsi
Mária)
III. Ziemovit
maszóviai hg.
IV. Ziemovit
plockoi hg.
Maszoviai
Cimburgis
† 1429
(Vas Ernő
stiriai hg.
† 1424)

A Welf- és Wittelsbach-ház összeköttetését az Árpádokkal s egyes ágaik viszonyát már föntebb közöltük.

A Wettin-házból Gazdag Ottó meisseni őrgróf († 1189.) vett nőül legelőbb Árpád-ivadékot, neje Askan Hendvig ugyanis I. Béla leányának, Zsófiának a kisunokája volt; Gazdag Ottó unokájának Henrik meisseni őrgrófnak a neje Babenberg Konstanczia pedig II. Géza Ilona nevü leányától származott. Fia Albert Hohenstauffeni Margitot, I. Béla emlitett leányának Zsófiának egyik ivadékát vette nőül. Ezeknek a fia volt I. vagy Harapott ajku Frigyes († 1324.), meisseni őrgróf, ezé pedig II. vagy Szigoru Fridrik († 1349), a ki már III. Béla vérével kelt egybe. A korábbi összeköttetéseket föntebb, a 24. lapon közöltük a Welf-ház táblázatán.

NAGY GÉZA.

A KAR A MAGYAR HERALDIKÁBAN.

(Kilencz czimerrajzzal.)

A czimer és a heraldika fokozatos és egyenlő rendszer szerint fejlődött mindazon nemzeteknél, melyeknél a nyugati feudalizmus kora rendszeres államéletet talált. Korábban vagy később, mindeniknél megtaláljuk elébb a pajzs heraldikáját, melyből utóbb a heraldika fénykorában fokozatosan a teljes czimerek fejlődtek ki nemes egyszerüségükben, klasszikus czimerképeikkel. A lovagkor letüntével, midőn a czimerek az iparművészet szolgálatába állottak s csak rangjelvényekül adományoztattak, a heraldika is lassan hanyatlásnak indult.

A fejlődés, a fénykor, a hanyatlás közös volt ugyan minden népeknél, de ezen egyenlő fejlődési és hanyatlási korszakok daczára majd minden egyes nép reányomta nemzeti jellegét heraldikájára is, különösen annak későbbi korszakaiban.

Ezen nemzeti jelleg leginkább a czimerek szerkezetének fejlődésében s a kedvelt czimerképek és kedvelt szinek gyakori alkalmazásában nyilatkozott.

Ha a czimer szerkezetének fejlődését vizsgáljuk, úgy találjuk, hogy az ezen fejlődésében részben a közjogi viszonyok, részben az izlés különbözése alapján az egyes nemzeteknél, az évszázadok folyama alatt egymástól eltérő eredményeket mutatott.

Németországban, hol minden hübérbirtok külön czimerrel birt, a birtokadományozások és rangemelések a többszörösen osztott, hasított, négyelt, pajzsfővel és pajzslábbal czifrázott, sisakok és sisakdiszek sorozatával ékesitett czimereket eredményeztek. Ezzel elentétben a franczia heraldika megmaradt az egyszerüség mellett s az olasz heraldikával egyezőleg a sisakdiszeknek nem nagy fontosságot tulajdonitott. Az angol heraldika mellőzi a heraldikai sisakot, crestjét — a sisakdiszt, — egy szivar alaku tekercsre lebegően helyezi el s ma ezen heraldikai izléstelenség képezi az angol heraldika legkifejezőbb nemzeti jelleget.

A magyar czimerek szerkezetének fejlődésében semmi nemzeti jelleg sem nyilatkozik. Kevés megszakitással — a Jagellók korát kivéve — folytonosan a német heraldika befolyása alatt állott s ez volt szerencséje. Mert épen ezért, a magyar czimerek szerkezetében a helyes heraldikai alapelveket folyton feltaláljuk. Legtöbb esetben az egyezséges pajzsmezőt és az egy sisakot. Itt nem voltak czimeres hübérbirtokok, melyek az egységes pajzsmezőt feltagolják és sisak mellé sisakot helyezzenek. Itt csak a rangemelések bővitették és tarkitották az egyszerü szerkezetü de nem mindig egyszerü képekkel ellátott czimerpajzsokat.

A czimer nemzeti jellegének második nyilvánulása a kedvelt czimerképek és kedvelt szinek gyakori alkalmazása.

Gyakoriak a rózsa, — a régi germánok kedvencz virága — s a sas, a német heraldikában, a liliom és az oroszlán, a latin népek czimerpajzsán, a lengyeleknél a patkók, keresztek, holdsarlók, a tengeri hajózást üző népek czimerében a vitorlás bárkák és hajók külömbféle nemei.

Ez már a magyar heraldikára is szembeötlőn rásütötte nemzeti bélyegét.

A magyar heraldika kedvencz szine a kék pajzs s ennek alkalmazása oly gyakori, hogy vannak olyanok, kik a kék pajzsszint — bár nagyon tévesen — a magyar czimerek kizárólagos kellékének tartják.

A harczban élő nemzet kedvencz czimeralakjai is mind több tért hóditanak. Az oroszlán, a vágtató lovas s a legjellemzőbb, legkizárólagosabb: *a kar*, mely jelen megbeszélésem tárgyát képezi.

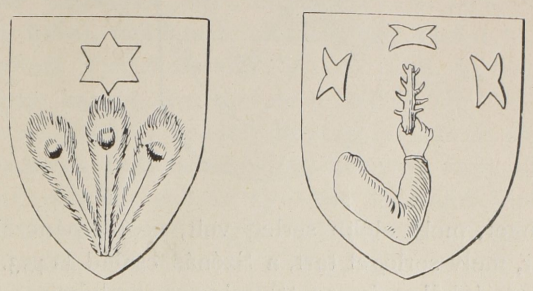
A naturalisztikus irány a heraldikában, hazánkban nagyon korán beköszöntött. Még az élő heraldika korában, midőn a czimer egyes részleteit: a pajzsot a czimerképpel, a sisakot oromdiszével együtt, harczjátékokban és hadban a valóságban is használták.

A naturalisztikus irány legelsőbben a czimerállatoknak természetes szinével való ábrázolásában nyilatkozott, de nem igen csalódunk, ha azt állítjuk, hogy a kar, — mely később symbolikus jelentőségével veres fonalként huzódik végig a magyar heraldikán — a naturalisztikus irány képviselőjeül is elsőként lépett fel.

Az ősrégi, egyszerüségükben szép czimerképek: a rósza, a liliom, a csillag, szigoruan stilizált alakban ékesitették a czimerpajzsot, s a mely család külföldön, a heraldika fejlődésének első századaiban ilyen alakban viselte czimerképét, ilyen alakban viseli azt ma is. Nálunk ez másként történt. Őseink nem nagy barátjai voltak a heraldikában az egyszerüségben. Szerették a sok szinüt, a cslllogót czimerpajzsaikban. Nem ritkán történt, hogy szakitottak ősi származásuk hagyományaival s elvetve egyszerü ősi czimerüket, azt tetszetősebbel cserélték fel s hol az egyszerü czimeralak: a rózsa, liliom stb. lebegően szállt rájuk örökségképen, természetesebbnek tartották, hogy ezeket valami tartsa s előállott *a kar*, mint a naturalisztikus irány első képviselője, mely markába vette az elébb lebegő czimeralakot. Ez irány tovább fejlődése s mintegy természetes következménye lett aztán, hogy e szépen stilizált rózsák és liliomok elvesztették szigoru heraldikai formájukat, száras, leveles növényekké lettek s igy illesztettek a pánczélos kar markába.

Erre bőven vannak példáink.

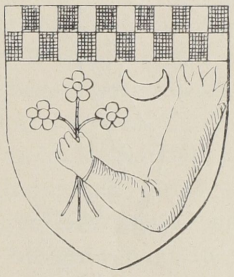
Legkiválóbb példa azonban Szepesi Jakab országbiró czimere. Szepesi Jakab az 1375., 1376. és 1377. években pajzsában három pávatollat viselt, fölül középen, öt vagy hat águ csillagtól kisérve,[1] de már 1378. évi pecsétjén,[2]

a pávatollakat egy balfelé irányult könyökben erősen hajlott pánczélos kar tartja s a csillag elmaradt, kiszorult.

Ez esetnél tehát az 1378. évvel pontosan meghatározhatjuk az időt is, melyben e czimer naturalisztikus átalakulása történt.

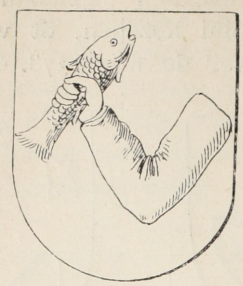
Hasonlót észlelhetünk az Alsáni család 1408. évből származó czimeres pecsétjénél, mely koczkázott pajzsfő alatt, felhőkből kinyuló kart mutat, markában három száras rózsát tartva.[3] E czi-

mer eredetileg három (2—1) rózsa lehetett. Ilyen az Egervári Mihály, vasmegyei alispán czimeres pecsétje, melyben meztelen kar, égerfa galyat tart.[4] Ezen pecsét az 1365. évből származik s igy Szepesi Jakab fentebb ismertetett naturalizált czimerét 13 évvel előzte meg. A Jekelfalusy czimer eredetileg egy fenyőfa volt, később ezen fenyőfát tövestől kitépve egy pánczélos kar tartja s ez a családnak mai czimere is, melynél a pajzs alak sisadiszül ismétlődik. Ezen elbirálás

[1] Báró Mariássy cs. ltára a Magyar Nemz. Múzeumban.
[2] Orsz. lt. pecsétek mutatója IV. tb. 15.
[3] Orsz. lt. pecsétlajstrom VII. tb. 32.
[4] Orsz. lt.

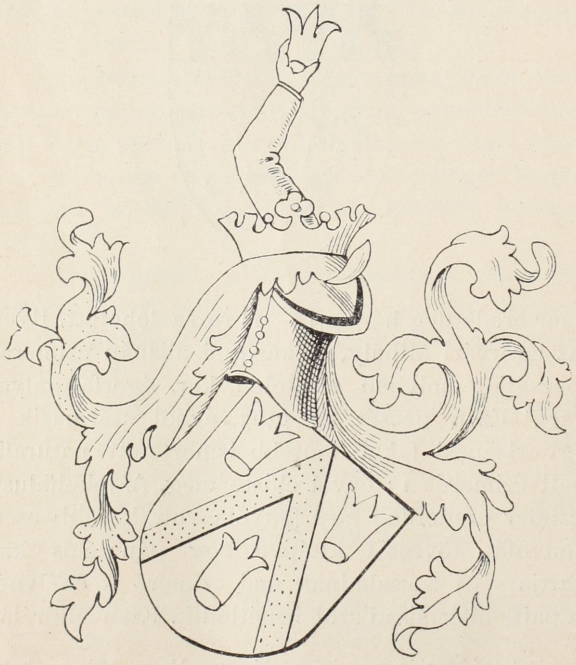
alá esnek még, a Nadányi család legrégibb czimere, mely kar markában halat tart, a Rumy

czimer, mely elébb serleg volt, utóbb pánczélos kar, mely serleget tart, a Szénás család (1453. és 1465. évből származott) czimere, melyben pánczélos kar három szálas liliomot, s az Otrokocsi és Kalondai czimer, melyekben szintén pánczélos kar markában stilizált liliomot tart.

Elég legyen ennyi példa, a karnak mint a naturalisztikus irány első képviselőjének feltüntetésére *a pajzsban*. Ehhez csak egy lépés kellett, hogy a kar a magyar heraldikában egy még jellemzőbb, még kizárólagosabb szerepében, vagyis mint *segédsisakdisz* tünjék fel.

A heraldika segédsisakdiszekül a következő-

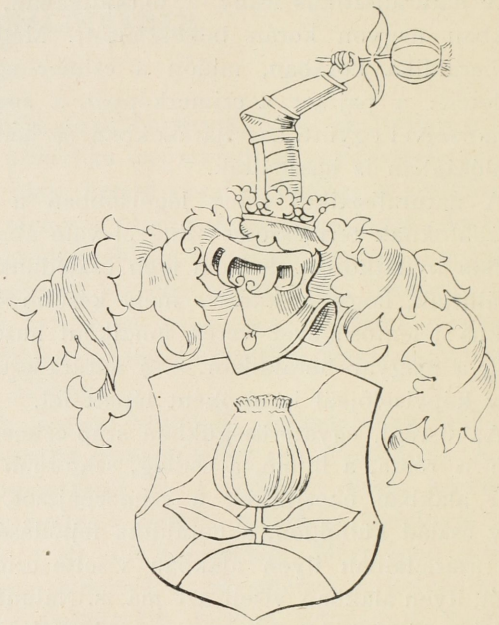

ket ismeri: szarvak, nyitott és zárt szárnyak, kalapok, férfi, női és állati törzsek, tollforgók, párnák. A kizárólagosan magyar nemzeti heraldika ezekhez még a *kart* is sorozta.

A kar segédsisakdiszül alkalmazásának tudtunkkal első példája azon czimer, melyet Zsigmond király Pozsonyban 1430-ban udvari borbélyának zágrábi Daby Mihálynak adományozott, a melynél a pajzs három stilizált fogának egyikét sisakdiszül egy czölöpösen állított kar tartja markában.

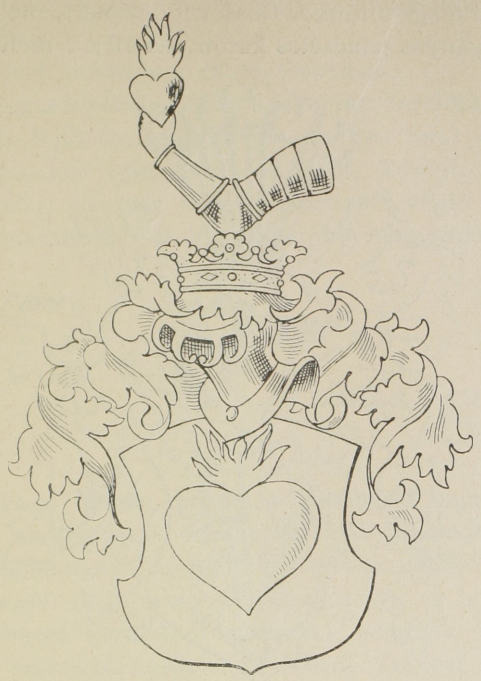
Ezen első példát egész sorozat követi czimereink között.

Ilyenek: *Bohl*, czimer: gránátalma, sisakdisz:

kar; markában gránát alma; *Hazádi*, czimer: hét rózsa, sisakdisz: kar, három rózsát tart; *Helt*, czimer: égő sziv, sisadisz: kar, égő szivet tart; *Kiss* (XXIX.), czimer: koszoru, sisakdisz: kar, koszorut tart, *Köncs* czimer: zászló, sisakdisz: kar, a zászlót tartja; *László* (IV.), czimer: rózsa, sisakdisz; kar, a rózsát tartja; *Markos*, czimer: három csillag, sisakdisz: kar, mely egy csillagot tart; *Pettendi*, czimer: zászló, sisakdisz: kar, zászlót tart; *Szemere* (II.), czimer: 3 buzakalász, sisakdisz: kar, három buzakalászt tart, *Várady*, czimer: napraforgó, sisakdisz: kar, napraforgót tart. stb.

Azon gyakran előforduló sisakdisz: a kar, mely markában kardot tart, reá tüzött törökfejjel, egy észleletre vezetett, mely kizárólag a magyar heraldika sajátsága, ennek is csak erős

hanyatlási korszakában, az armálisok áradatának idejében, leginkább a XVII-ik században.

Ekkor veszszük észre némely czimereknél, hogy a sisakdisz a pajzsalakkal nem úgy függ össze, mint annak *ismétlése*, hanem mint *folytatása*. A pajzsalak előzmény, a sisakdisz következmény.

A halasi *Beődy*, csiffi *Háti* és maklári *Kiss* családok czimerpajzsában egy párducz küzd egy pánczélos lovaggal. A sisakdiszen növekvő párducz mutatja győzelmi jelvényeit, a legyőzött lovag zászlóját és pajzsát. A *Bunik* család czimerében karddal és szekerczével fegyverzett magyar harczos áll egy vár előtt, melynek tornyán a félhold a török uralmát jelképezi. A sisakdisz növekvő harczosának szekerczéjére már törökfő van tüzve s a félholdat győzelme jeléül balkezében tartja. Az *Egeressy* czimer pajzsában a vadász ijját kifesziti, a sisakdisz növekvő szarvasának nyaka már nyillal van átlőve. Az *Éva* czimer pajzsában a férfiu ellenét földre teriti, kardját torkára illeszti, a sisakdiszen a növekvő férfiu már kardjára tüzve tartja ellenfele fejét. Az eörményesi *Fiáth* czimerben a férfiu a medve fejét elvágja, a sisakdiszen kardja hegyére tüzve tartja. A *Hatvani* család hasitott czimerpajzsában, elől kékben egy kardos vitéz, hátul veresben, természetes szinü medve áll, a sisakdisznél a férfiu — növekvőn — kardja hegyén a levágott medve fejét tartja. A *Kiss* (XL.) czimerben egy oroszlán és egy férfi harczol egymással, a sisakdiszen a növekvő férfi kardját borostyán övezi, mert ő volt a győztes. A *Rajcsányi* czimer pajzsában egy férfiu egy medvéhez vág kardjával, mely már előzőleg egy férfiut földre teritett a sisakdiszen növekvő férfi jobbjában görbe kardot tart, melyre a medve feje van feltüzve. Végül a pelejtei Beyczy családnak, eddig kiadatlan 1584-ben bővitett czimere, mely hasitott pajzsban, elől az 1520-ban II. Lajos királytól adományozott régibb czimer, kékben, nyillal átlőtt keselyü (Vultur) szárny, felől jobbról csillagtól, balról félholdtól kisérve, hátul a bővités: aranyban alól, felül, kék liliomtól kisért ezüst harántpólya, melyben lépő veres grif — az oklevél szavai szerént — «az előtte álló arany koronát elérni törekszik». A sisakdiszen e koronát már el is érte, a mennyiben e sisakdisz: növekvő veres grif, mely első karmaiban arany koronát tart.

* * *

A kar, miként láttuk, fontos tényező volt a magyar heraldikában úgy a pajzsban, mint a sisakon. A kar markába helyezte a bortermelő szőllőtőkéjét, a literatus tollát, a pap bibliáját, a gazdálkodó a három buzakalászt, az orvos botját a reá csavarodott kigyóval. Itt már a kar a czimerszimbolika szolgálatában áll s tényleg a karnak mint szimbolumnak jutott a magyar heraldikában legnagyobb szerep, a midőn markában karddal vagy buzogánynyal, a fegyverforgató, harczban bátor, vitézi érdemeket szerzett férfiut jelképezte.

E szimbolikus képpel ékes czimereket már uralkodók elég korán adományozták.

Zsigmond király 1431-ben a Jersai és szenthalasi Szele családnak olyan czimert adományozott, melynél a pajzsalak: koronán könyöklő kar, markában rövid buzogányt tart. Györögi János czimere, ugyanezen évből, koronából kinyuló kar, markában görbe karddal. V-ik László király 1453-ban Fodor Ferencznek és Király Lászlónak olyan czimert adományozott, melynek kék pajzsában dárdával átütött pánczélos kar egyenes pallost tart.

Ehhez járulnak az olasz renaissance kedvencz

lebegő korszakából a Füzy czimer, felhőkből függő kar, mely kardjával lebegő főbe vág, az attaki Bosnyák czimer (1526.), melyben szintén felhőkből függő kar kardjával lebegő törökfej nyakát metszi el s a szintén olasz renaissance Záray czimer az előbbivel teljesen egyező ábrázolással, melyet János király Záray Lázárnak 1533-ban adományozott.

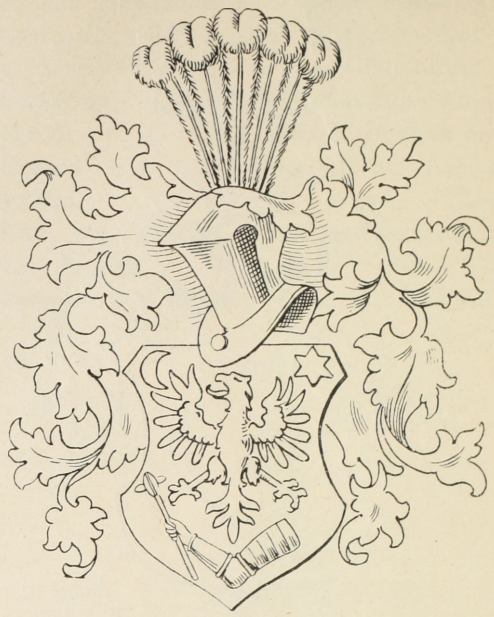
A kardot tartó kart ábrázoló czimerképnek szimbolikus elterjedésére nézve nagyban befolytak a vándor pecsétvésők. Ezek, igaz, nagy kényelmére voltak a harczok fáradalmait nemesi udvarházaikban pihenő köznemességnek, a midőn őket otthonukban felkeresték s ellátták pecsétnyomókkal, melyekkel leveleiket pecsételték és aláirásaikat hitelesitették. De annál nagyobb kárára váltak a későbbi heraldikai kutatásoknak. Mert ezen vándor pecsétmetszők mesterségük legalsóbb fokán állottak, nem voltak arra képesek, hogy a nemes urak gyakran komplikált czimereiket kivéssék, saját ügyességükhöz mért egyszerü szimbolumokat véstek a pecsét mezejére, melyet aztán a megrendelő nevének reá vésett kezdőbetüi hitelesitettek.

Ezen szimbolumokban gyér volt a választék. A virágcserépből növő három rózsa, a szivből növő három rózsa, a nyillal kétoldalt átlőtt égő vagy nem égő szív, a kar, markában három rózsával, karddal, vagy buzogánynyal.

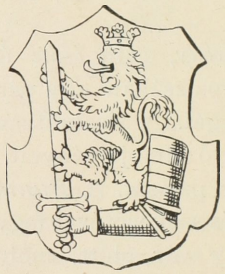
A harczedzett, életük nagyrészét a csaták zajában eltöltött férfiak a virágcserépből kinyiló három rózsát, nagyon is szelid szimbolumnak tartották s inkább választották a kart karddal, mely őket tábori életükre s a harczokban véghez vitt vitézi tetteikre emlékeztette. Az igy választott szimbolumot néha még unokáik is használták s e mellett gyakran feledésbe ment a tulajonképeni családi czimer ismerete is.

Ez az oka annak, hogy ha olykor egy-egy régibb, nevesebb családunk eddig ismeretlen czimerét véljük az aláirás mellett felfedezni, a pecséten a czimer helyett e sablonok egyikét vagy másikát ismerjük fel.

Azon tudat, hogy a kar, markában karddal vagy más fegyverrel, a fegyvert forgató nemességnek őt megillető szimboluma mindinkább általánossá lett s ennek eredményeül tekinthetők az olyan családok czimerei, melyeknek pajzsába e szimbolumok egyáltalán belé nem illettek. Ilyenekül megemlitjük a Dessewffy czimert, melyben buzogányos pánczélos karon sas áll; a melléthei

Barna czimert, hol lépő bika felett lebeg a kar, markában görbe karddal; a zétényi Némethy czimert, hol pánczélos karon, mely markában egyenes pallost tart, koronás oroszlán áll, s a

Tárkányi családét, mely az előbbihez mindenben hasonló.

A későbbi századok folyamán mindinkább gyakori lett ezen szimbolikus czimeralak kérése és armálisokban való adományozása. Különösen tapasztalhatjuk ezt az erdélyi armalista nemességnél, hol százakra és százakra megy a nemzeti fejedelmektől adományozott olyan czimerek száma, melyben a kar képezi a főczimeralakot. E szokás dicső szabadsághősünk II. Rákóczy Ferencz fejedelem czimeradományozásaival érte el tetőpontját, ki ugyan nagyon ritkán élt e fejedelmi jogával, de az ő czimeradományai kizá-

rólagosan, mind a kart karddal ábrázolják pajzsaikban.

Ezzel befejeztem észrevételeimet.

Végig kisértük a *kart* a magyar heraldikában összes fejlődéseiben. Láttuk elsőben mint a naturalisztikus irány első eszközét, később mint kizárólag magyar segédsisakdiszt s végül mint a czimerszimbolika legjellemzőbb magyar kifejezőjét. Ha gyakori volta némi egyhanguságot idéz is elő czimerkönyveinkben, mind ennek daczára teljes figyelmünket s méltánylásunkat érdemli meg, mert a kar az a czimerkép a magyar heraldikában, mely arra a legkifejezőbben reá nyomta a nemzeti jelleget.

CSOMA JÓZSEF.

A BUZÁD-HAHÓT NEMZETSÉG.

(Első közlemény.)

Kézai Simon krónikás történelmi munkájának a jövevény nemzetségekről szóló megbecsülhetetlen függelékében azt mondja, hogy a *Buzád*[1] nemzetség Meissenből jött és hogy a wartburgi kerületből származó nemesek sarja. Két századdal később (1488-ban) Turóczi János történetiró már bőviti ez adatokat, azt állitván, hogy IV. István király, az ellene fellázadt Csák nemzetség legyőzetése végett, a thüringiai, az Orlamundi grófok családjából származó *Hadold*ot hivta volna Magyarországba, kinek (1163-ban) sikerült volna a Németországból magával vitt fegyveresek segitségével a lázadókat szétverni. E Hadoldnak két fia lett volna: Hadold és Arnold. Nevét nem tudván kiejteni (?), azt a paralogia utján Hohold-ra változtatták át. Fiaitól származik Buzád bán.

Hogy a két előadás közül melyik a helyes és vajjon e krónika adata Hadold fiairól valóságon alapszik-e, erre határozott válaszunk nincsen; jelen sorokban mi csak a Buzád-Hahót nemzetség okirati történetét akarjuk rajzolni.

* * *

1192-ben a zalamegyebeli[2] *Hahót* nevű «jámbor lovag» Iván comes fia, Páris ellen birtokpert indit. Hahót t. i. Páristól a Zalamegyében fekvő *Alsó-Lendva* és *Venécze* nevű helységet 80 márka árán megvette, de a megvett jószágok háboritatlan birtokába nem léphetett, mert Pál, János és Vid, zalai jobbágyok egynéhány lendvai erdőrészre birtokigényt emeltek. Hahót erre Párist Maty nádor elé idézte, hol Páris előadta, hogy Lendvát Hahótnak csak zálog czimén adta el. Miután Hahót azzal védekezett, hogy István zalamegyei főispán előtt[1] Lendvát Páristól vásárolta és a tanuként idézett István ezt helybenhagyta, megnyerte Hahót a pörét.

Venéczére pedig Albős, Salomo és Egyed zalai nemesek támasztottak igényt, a mennyiben állitották, hogy e birtokra már Tamás comes (ez ugylátszik Matynak hivatali elődje a nádorságban 1185—1186.) itélete alapján van joguk s hogy őket János pristald abba már be is vezette; miután azonban a tanuként megidézett János ez állitásuk valódiságát kereken tagadta, ennélfogva Maty nádor Venéczét is Hahótnak itélte oda. A pör Veszprémben zajlódott le.[2]

Ez a Hahót-fiakról szóló első okirati adat. Vajjon e Hahót az 1163-ban bevándorolt Hahóttal azonos, vagy csak annak fia-e? meg nem határozhatjuk; e kérdéssel nem is foglalkozunk behatóan, ő ránk nézve e nemzetség okiratilag hiteles tagjainak sorrendjében az első.

1209-ben I. *Buzád* Győrmegyének a főispánja.[3] Sajnos, hogy atyjának nevét nem ismerjük és igy I. Hahóttal való rokonsági fokát meg nem állapithatjuk.

Csak tizenhárom évvel később, 1222 októ-

[1] Ennek a középkori fonetika szerint «Boszád»-nak kellene hangzania. Dr. Pauler Gyula a német Bussold névvel veszi azonosnak.

[2] Jellemző, hogy a német jövevény nemzetség a *német* határon lévő megyében letelepedett.

[1] Előfordul e minőségben 1188-ban. Fejér, Cod. Dipl. VII/I. k. 177. l.

[2] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 277. l.

[3] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 89. l.

ber 31-én akadunk ujra Hahót-fiakra. I. Hahót fiai *Mihály* és a fiatal *Ákos* és *Miklós* a veszprémi káptalan előtt osztozkodnak. Mihály megkapja *Szemenyét*, kiskoru fivérei *Farkasfalvát*, *Falkosit*, *Pölöskét*, *Szilvágyot* és *Pákát*.[1] Ebből kitűnik, hogy I. Hahót külön ágat alapitott.

Kronologiai sorrendben bizonyos *Buzád* a legközelebb nemzetségi tag, kire 1222-ben akadunk. Miután alig képzelhető, hogy 1209-től 1222-ig nem viselt volna hivatalt, azt hiszem, helyes uton járunk, ha Buzád győri főispán fiának vesszük. E *II. Buzád* 1222-től 1224 márczius 21-ig Pozsonymegye főispánja.[2] Ez éppen arra az időre esik, midőn II. András király és fia, Béla között nyilt ellenségeskedésre került a dolog, melynek folyamában Béla a vele rokon VI. Lipót osztrák herczeghez menekült. Buzád főispán, Bélának hive, követte őt Ausztriába s az ő (Buzádnak) érdekében intézett III. Honorius pápa levelet András királyhoz, melyben kéri, hogy Buzád eljárását enyhén birálja meg. Bélának visszajövetele és Andrással történt kibékülése után Buzádra 1225-ben mint vasi főispánra akadunk;[3] 1231—1232-ben «bán», de bánságát meg nem határozhatjuk,[4] 1232-ben soproni főispán,[5] többé nem találjuk őt az országnagyok sorában. — 1233 február 14-én «volt bán»-nak nevezi magát és akkor a domonkosrendiek legujabb tagjaként a rend pesti kolostorában időzik. Legöregebb fiának, *Buzád*-nak átadja akkor a zalamegyei *Szabar* helységet, de a mellett az örökölt birtokainak Buzád és más fiai között már azelőtt megejtett felosztását épségben tartja.[6] Ez az utolsó róla szóló hir. A hagyomány azt beszéli, hogy 1241-ben Pesten a tatárok megölték. Buzád bán tehát nemzetsége egy másik ágának alapitója.

1226-ban e nemzetség más tagjával, *Hahót*-tal ismerkedünk meg, ki királyi adományozás utján szerzett zalamegyei *bagotai* birtokát vétel utján nagyobbitja.[7]

[1] Wenzel, Árpádkori uj okmtár, XI. k. 170. l.

[2] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 395., 430. ll., VII/I. k. 211., 214. ll.; Hazai okmtár, V. k. 10. l.; Wenzel, id. m I. k. 197. l., VI. k. 420.

[3] Wenzel, XI. k. 184. l.

[4] Wenzel, XI. k. 223., 250. ll.

[5] Wenzel, I. k. 293. l.

[6] Fejér, Cod. Dipl. III/II. k. 334. l.

[7] Wenzel, IV. k. 433., v. ö. VII. k. 86. l. (1239.)

Mielőtt a leszármazást tovább vezetnők, a következőket kell, hogy emlitsük: 1221-ben megengedi András király Sol comesnek,[1] hogy birtokait, fiörököse nem lévén, kedve szerint szétoszthassa. Sol ennek alapján birtokait leányaira: Éva, Veniver, Helbrung és Ágnesre ruházza át. Éva megkapja a zalamegyei *Almád* és *Iváncz* helységeket; már van férje, de még nincs fia.[2] Hat évvel később (1227-ben) e Sol comes rokonának, István zágrábi püspöknek jelenlétében végrendelkezik. Nején kivül leányai: *Éva, Buzád comes fia Buzádnak a neje*, Veniver, Helbrung és Ágnes az örökösök. Éva Almádon és Ivánczon kivül még a zalamegyei *Kovácsi*t is kapja. *Sol unokája*, *Tamás* megkapja a veszprémmegyei *Berzsenyt*.[3]

Sol vejében Buzádban, 1221 és 1227-ben tehát Buzád bán fiára, Buzádra ráismerünk; Buzád bán unokája Tamás pedig 1221 és 1227 között született.

1230-ban felbukkan a nemzetség uj tagja: *Arnold fia Ponit*, ki ez évben azon somogymegyei telket megveszi, melyen Zalamegye szélén a Szent-Háromságról nevezett bazilika állt.[4]

1232-ben felmerül a zalamegyei birtokosok sorában Buzád bán fivére *Mihály*,[5] — mig a már 1226 óta ismert *Hahót* 1232-ben zalai birtokát vétel utján szaporitja.

1233-ban érdekes válási per folyik:

Buzád bán fivére, az előttünk ismert *Mihály*, már néhány év óta élt a Héder nb. (güssingi) Mihály özvegyével házas életet, midőn 1233-ban eszébe jutott, hogy neje tulajdon atyjának a keresztleánya s hogy ennek következtében sem isteni, sem polgári jog szerint nem volt neki megengedve vele házasságra lépni. Miután Mihály rokonai: *Hahót*, *Arnold*, *Ponit* és *Trisztán* e kifogást esküvel megerősitették, felbontották a házasságot, mire Mihály az elvált asszonyt és annak első házasságából származó fiait 140 márkával kártalanitotta.[6]

[1] Ez ugy látszik az 1205-ben szereplő krakói főispán. (Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 22. l.)

[2] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 325. l.

[3] Fejér, Cod. Dipl. III/II. k. 105., 106. ll.

[4] Hazai okmtár, VII. k. 17. l.

[5] Fejér, Cod. Dipl. III/II. k. 317. l.

[6] Fejér, Cod. Dipl. III/II. k. 330. l.

1234-ben a nemzetségnek összes akkor életben levő felnőtt tagjaival találkozunk.

A veszprémi egyházmegyéhez tartozó Szent-Margitról czimzett hahóti benczés apátság alapitása ügyében t. i. a Hahót nemzetség következő tagjai jelennek meg András király előtt:

a) *Hahót* comes *fiai: Hahót* comes, *Mihály* comes, *Ákos*, *Miklós* és *Dénes*.

b) *Buzád bán fiai: Buzád* mester, *Csák* mester, *Lankrét* és *Trisztán*.

c) *Arnold* comes *fiai: Arnold* comes, *Keled* és *Ponit*.

Az illető okiratból kitünik, hogy:

1. *Buzád fia Arnold, Keled és Ponit atyja* ez apátságot alapitotta és neki *Kőhalom*, *Szántó* (Tolnamegyében, az edelényi telkeken), *Szent-Mihály* (Pölöske mellett Zalamegyében) és *Sokoród* nevű birtokokat adományozta.

2. Hogy az alapitónak fiai a kőhalmi részt fennebbi Miklós és Dénesnek *hahóti* birtokáért elcserélték.

3. Hogy Arnold az apátságnak *Barnak* és *Henye*, — Ponit a Pölöske folyó mögött fekvő szigetet, Keled pedig a *berzenczei* földeket adományozta.

4. Hogy Hahót és Buzád fiai az apátságnak *szent-mihályi*, *rajki* és *szilvágyi*, Buzád maga pedig egynéhány *ungi* földeket adományoztak.

5. Hogy Arnold fiai, mert atyjuk alapitotta kolostora, annak tulajdonképeni kegyurai maradnak és a nemzetség többi tagjai ott csak örökös temetkezési helyet kapjanak.[1]

Miután már most 1234-ben a nemzetség három külön álló ágára ráakadtunk, ennek következtében a nemzetség további történetét az egyes ágak szerint fogjuk rajzolni.

A) HAHÓT ÁGA.

1. II. Hahót vonala.

a) *II. Hahót.*

Az 1192-ben felbukkant I. Hahótnak a fia. Felmerül 1226-ban; 1235-ben a zalamegyei *Tolmács* és *Lonko* (Lak?) birtokosa;[2] 1236-ban *lendvai* birtokát szaporitja;[3] 1238-ban *Veszprém* nevű birtokot vásárol.[1] 1237-től 1239 október haváig Vasmegye főispánja.[2]

1239-ben megveszi a zalamegyei *Gosztolyát*,[3] elajándékozza azonban egyik birtokát bizonyos Lászlónak, kit IV. Béla király hozzá, mint vasi főispánhoz menesztett, hogy az István trónörökös születéséről szóló hirt neki meghozza,[4] a mi mindenesetre arra vall, hogy Bélának kedvelt embere volt. 1255 április 4-én rojcsai főispán; 1256-ban bagotai birtokát nagyobbitja.[5] Az ötvenes évek végén IV. Béla és István trónörökös közt kitört viszályok alkalmával Istvánhoz szegődött, minek következtében Béla király a még atyja, Hahót által szerzett valkómegyei *Radicz*, *Kuni* és *Valkó* nevű birtokát elvette tőle; 1259-ben azonban visszakapta Istvántól,[6] miután Bélával kibékült, mire aztán utóbbitól még a zalamegyei *Letenyét* is kapta.[7] 1265-ben csere utján a zalamegyei *Csörneczet* kapta,[8] 1266-ban véglegesen megerősitették őt a már atyja által szerzett *Horváti*, *Szt.-Márton* és *Uzsa* nevű zalamegyei birtokokban.[9]

Hogy birtokainak e rohamos gyarapitása nem mindig történt erőszak nélkül, arról a Vasmegyében birtokos Gyura (Jure) nemzetséggel sok évig vitt pöre tanuskodik. Már I. Hahótnak sok baja volt e nemzetséggel; fia II. Hahót annyira ment, hogy a Gyura nemzetség két tisztjét, kik királyi kiküldöttek minőségében utaztak, megölette. Ehez járult még, hogy Gyura nb. Ryhen fiait Péter és Pált, kiknek Csörnecz fejében hét falut adott cserébe, agyonütéssel fenyegette és a hét falu átadását mitsemmondó ürügyek alatt megtagadta. 1265 november 30-án Buzád nb. Csák zalamegyei főispán közvetitésére egyezkedtek ugyan a felek, de mivel Hahót az egyezségnek meg nem felelt, 1267 november 16-án[10] Csák ismételt közvetitésére IV. Béla előtt vég-

[1] Zalai okmtár, I. k. 7. l.
[2] Wenzel, VII. k. 7. l.
[3] Wenzel, VII. k. 17. l.

[1] Wenzel, VII. k. 59. l.
[2] Fejér, Cod. Dipl. IV. k. 1., 140., 157. ll., Hazai okmtár, IV. k. 20. l., VIII.-k. 33. l., Wenzel, II. k. 91., 185., 262. l., VII. k. 49., 63. l.
[3] Wenzel, VII. k. 91. l.
[4] Fejér, Cod. dipl. IV/I. k. 157. l.
[5] Wenzel, VII. k. 333. l.
[6] Wenzel, VII. k. 506. l.
[7] Wenzel, VII. k. 520. l.
[8] Wenzel, VIII. k. 130. l.
[9] Wenzel, VIII. k. 160. l.
[10] Fejér, Cod. Dipl. IV/III. k. 403. l.

legesen aként egyezkedtek, hogy mindkét fél megtartja birtokait és Hahold arra itéltetett, hogy 1268 január kezdetén száz nemessel együttesen *egy*, vagy ötven nemes kisérővel együttesen két napig Szombathelyen börtönben üljön. Azonkivül még a Buzád-Hahót nemzetség következő tagjainak esküvel kellett kezeskedniök, hogy Hahót a két fél között kötött békét többé háborgatni nem fogja:

1. *Hahót neje* és *fiai Máté és István.*
2. *Csák bán*, Zalamegye főispánja és *fia Dénes.*
3. *Csák mester*, Orbászmegye főispánja.
4. *Lankrét* comes és *fia.*
5. *Trisztán fia Mihály.*
6. *Buzád fia Atyasz.*

Ezeken kivül meg lett engedve a Gyura nembelieknek, hogy ez esküt még *más Hahold nembeliektől* is kivánhassák.[1]

1272-ben legelőször a «Lendvai» nevet használja és akkor emliti *nejét* és két fiát *Mátét* és *Istvánt;*[2] 1273-ban Gyura elitélt gonosztevő fiainak zalamegyei birtokait vásárolja.[3]

1278 márczius 17-ikén róla már mint néhairól tesznek említést.[4] Nejének nevét nem ismerjük, Mátén és Istvánon kivül egyéb utódairól nincs tudomásunk.

b) *István.*

II. Hahold fiáról *Mátéról* semmit sem tudunk.

István, kit 1267-ben legelőször emlitenek, Fejér Cod. dipl. V/II. k. 430. és 479. l. szerint 1278 márczius 17-én egész Szlavoniának bánja és megkapja IV. Lászlótól a neki tett számos szolgálata elismeréseül *Lendva* és *Németi* várakat és a *Csörneczszeg* nevü helységet. Fejérnek ez adata azonban téves. Egészen eltekintve attól, hogy egyetlen egy más okirat Istvánnak báni méltóságát nem ismeri, teljesen hihetetlen, hogy valaki, a ki már a hatalmas szlavóniai báni méltósággal fel volt ruházva, tizennégy évvel később a királyi tálnokok jegyzőjének szerény tisztségét viselje. Németinek adományozása, illetőleg az egész okmány István fiára Miklós bánra vonatkozik.

Ő is szaporitja gazdagságát; igy megszerzi rokonától Arnoldtól 1291 deczember 13-án a zalamegyei *Naratincs* és *Ivánkatelke* nevü helységeket,[1] 1293-ban az ugyanazon megyében fekvő *Porgolczot.*[2]

IV. László halála után III. András pártját fogván, 1291-ben részt vett az osztrák Albert elleni hadjáratban; itt bizonyos Péter, Gosztolyai Fancs egyik fia életét menté, a mit saját életével megfizette; azért adományozta 1292 július 14-én — akkor a királyi tálnokok jegyzője — Fancsnak és fiainak a Gosztolya mellett fekvő *dédesfalvai* birtokát.[3] 1298 október 31-én Borsodmegye főispánja, mely minőségben nevezett napon III. Andrástól sok évi érdemei elismeréseül a Vasmegyében fekvő *Belmurát* kapja.[4] 1298 június 8-án megveszi a Dráva és Mura közt fekvő *Mura*, *Rednek*, *Beneszeg* és *Béla* nevü birtokokat;[5] 1299 május 8-án rokonának Atyasznak cserébe adja *Szent-Márton*, *Kondakor*, *Bagota* és *Szélessziget* nevü helységeit, melyekért *Oltárcz* (a hozzátartozó két *Palkonya*, *Biki*, *Sókfalva*, *Harangülése*, *Kalászhölgyvölgy*, *Szent-György*, *Ivánülése* és két *Kútfej* falvakkal), *Horváti*, *Szamár*, *Molnári* és *Szemenye* egy részét kapja.[6] Utoljára említik 1328-ban[7] a nélkül azonban, hogy abból halálára következtethetnénk. Elhalálozásának évét nem ismerjük.

Neje Pécz nb. György fia Dénes volt nádor leánya; unokája megkapja utána 1361-ben a zalamegyei *Csörnecz* és *Csörneföld* birtokokból járó leánynegyedét.[8]

Nem sokkal halála előtt Károly királytól elpártolt, mert Károly 1335 július 27-ikén[9]

[1] 1378-ban játszódott le ez egyezség utolsó felvonása. Hahót dédunokái egyezséget kötnek Pál fia Péter fiai, Szentbenedeki Bertalan és Pál és azoknak rokonaival Gyura nb. Szentbenedeki Lytold fia Henczel fiaival György, Miklós és Péterrel. Utóbbiak megkapják az előbbiektől a zalamegyei *Ramocsa* és *Páli* nevü helységeket. (Hazai okmtár, V. k. 158. l.).

[2] Wenzel, IX. k. 9. l.

[3] Wenzel, IX. k. 39. l.

[4] Fejér, Cod. Dipl. V/II. k. 430. l.

[1] Wenzel, X. k. 59. l.

[2] Wenzel, X. k. 133. l.

[3] Fejér, Cod. Dipl. VI/I. k. 146. l.

[4] Wenzel, X. k. 250. l.

[5] Wenzel, X. k. 326. l.

[6] Wenzel, X. k. 361. l.

[7] Turul, 1896. évf. 149. l., mely 1328-iki pecsétjét megismerteti.

[8] Zalai okmtár, I. k. 628. l.

[9] Zalai okmtár, I. k. 307. l.

István fiát Miklóst az atyjától elkövetett károk és erőszakoskodások következményei alól felmenti.

Gyermekei közül az egyetlen Miklóst ismerjük.

c) *Miklós bán.*

Felmerül 1323-ban. Miután — a mint értesülünk — Lendvai István összes családi okiratai Güssingi János által elvesztek, Miklós 1323-ban Károly királytól összes birtokainak ujabb megerősitését kérte, a mit meg is kapott.

E birtokok a következők: *Dobornok*, *Szent-Miklós*, *Tótfalu*, *Damazsa* (a Dráva s Mura között), *Szent-Mihály*, *Körmend* (a Kerkán), *Szent-István*, *Szent-Margit*, *Szent-Mihály*, *Sók*, *Szent-György*, *Paka szeg*, *Negbte* (?) *Tunhely* (talán Turul?), *Ivánczi*, *Barkócz*, *Petrócz*, *Lippa*, *Balázsfalva*, *Kelénk*, *Cseszneg*, *Babucza*, *Bark*, *Páka*, *Lambruth*, *Aranyad*, *Acsa*, *Bunnya*, *Bagota*, *Pisfölek*, *Völgyifölde*, *Becsfalva* és *Gumilicza*.[1]

Miklós akkor még fiatal ember, udvari apród, a ki Károly király személye körül már is érdemeket szerzett magának; azért megkapja 1324 deczember 26-ikán királyi adományozás utján a zalamegyei *Csömödér*, *Hernyék* és *Várföld* nevü birtokokat.[2] De szaporitja ő másként is birtokait. 1325-ben megkapja Tolmácsért a zalamegyei *Pulát*.[3] 1330 április 3-ikán megkapja a Salamonváriaktól a lendvai váron és más birtokain általuk elkövetett garázdálkodásuk kárpótlásául *Blazsolcz*, *Rakatya*, *Ivánczi* és *Sárd* birtokokat.[4] 1334 augusztus 26-ikán megerősiti őt a király *Csesztreg*, *Szent-Erzsébet* és *Hétkutas* zalamegyei jószágok birtokában,[5] 1335 május 13-án fiai *István*, *Ferencz* és *Miklós* beleegyezésével *Szombatföld* birtokát *Csesztreg* fejében felcseréli,[6] 1336 szeptember 18-ikán pedig odaadják a *Láb* nevü birtokuk melletti *Szent-Györgyért Elő-Bázót*;[7] 1342 május 13-ikán megveszi Miklós *Csödeföldet*,[8] ugyanazon év május 16-ikán *Kebelemellék*, *Baraczaháza* és *Ladaföldet*;[1] 1343 márczius 26-ikán adományozza Lajos király neki és fentnevezett három fiának *Németi* várát a hozzátartozó *Kápolna*, *Szilvágy*, *Németi*, *Máhomfa*, *Szent-Lőrincz* és *Mumor* helységekkel.[2] 1349 szeptember 8-ikán megveszi a zalamegyei *Ledegért*[3] (*Ujfalu* nevü birtoka mellett); 1349 szeptember 23-ikán megszerzi *Jákusföldet*;[4] 1351 augusztus 30-ikán *Iváhont*,[5] ugyanazon évi deczember 5-ikén a horvátországi *Magyarszenteföldet*[6] és ugyanazon év deczember 15-ikén megkapja királyi adományozás utján *Kutas-Szentpétert* és *Márkföldét*.[7]

1359-ben már nem él. Akkor négy fiát említik: *Istvánt*, *Jánost*, *Miklóst* és *Lászlót*.[8] *Leánya* 1371-ben a *Héder nb. Rohonczi Henrik* neje.[9]

1324 deczember 26-ika óta Miklósunk Zalamegye főispánja; a mellett 1334 augusztus 28-ikán még királynéi lovászmester; 1342 május 13-ikán még e két hivatalt viseli, de ugyanazon év május 16-ikán már csak királynéi lovászmester, mely hivatalát 1343 márczius 26-ikáig viseli. 1343 május 25-ikén szlavóniai bán; 1346 márczius 13-ikán szlavóniai, dalmát és horvátországi bán; 1347 július 1-én csak «volt bán», mely czimét élte végéig viseli; 1349 augusztus 10-ikén ujra Zalamegye főispánja, mely minőségben 1351 deczember 5-ikéig található; 1353-tól 1356-ig megint tényleges szlavóniai bán.[10] Meghalt 1356-ban.

Károly és Lajos királyoknak, nevezetesen pedig az utóbbinak nagy szolgálatokat tett. Horvátországban egy Lajos ellen kitört lázadást legyőzött; Zára előtt a velenczeiektől ostromolt stigachi erődnél Lajos szemeláttára megsebesült.[11]

[1] Fejér, Cod. Dipl. VIII/II. k. 457. l.
[2] Zalai okmtár, I. k. 178. l.
[3] Hazai okmánytár, III. k. 78. l.
[4] Fejér, Cod. dipl. VIII/III. k. 456. l.
[5] Zalai okmtár, I. k. 276. l.
[6] Zalai okmtár, I. k. 293. l.
[7] U. ott, I. k. 318. l.
[8] U. ott. 392. l.
[1] U. ott, 394. l.
[2] U. ott, 409. l.
[3] U. ott, 487. l.
[4] U. ott, 489., 490. ll.
[5] U. ott, 511. l.
[6] Anjoukori okmtár, V. k. 529. l.
[7] Zalai okmtár, I. k. 513. l.
[8] Fejér, Cod. Dipl. IX/III. k. 120. l.
[9] Zalai okmtár, II. k. 42–50. ll.
[10] Anjoukori okmtár, IV. k. 344., 514., 565. ll., V. k. 529. l. Fejér, Cod. Dipl. IX/II. k. 273., 275., 358., 471. ll. Zalai okmtár, I. k. 178., 286., 392., 394., 409., 465., 563. ll. Zichy okmtár, VI. k. 3. l.
[11] Zalai okmtár, I. k. 466. l.

Miután jelen soroknak csak az a feladata, hogy a Buzád-Hahót nemzetségnek történetét egyes családokra való szétágazásáig rajzolják s e Miklós bántól kezdve utódjai az *alsólendvai Bánfi* nevet viselték, ennélfogva utódait csak nagy vonalakban fogom felsorolni. Előbb azonban legyen felemlitve, hogy 1327 márczius 12-ikén[1] Drugeth Fülöp nádor, 1342 augusztus 26-ikán pedig a Piaszt házból való Mesko, veszprémi püspök és királyi kanczellár e Miklós komája (compater).[2]

Miklós bán fiai közül csak I. János folytatta a családot. *Ferencz* 1355 után már nem szerepel; *Miklós*ra akadunk még 1383 május 8-ikán;[3] mindkét fivér fiutódok nélkül halt meg.

II. *István*, ki fivérével Jánossal együttesen 1381 június 26-ikán szlavóniai bán (amely hivatalt 1384-ig viselik) *Miklós* és *László* nevű fiakat hagyott maga után, kik legelőször 1378-ban szerepelnek.[4] *László*, ki 1394—1395. a király szolgálatában működik, utoljára 1403-ban fordu elő.[5] Sem neki, sem Miklósnak nem voltak gyermekei.

Miklós bán fia *László*, ki 1338-ban felmerül és 1381 október 13-ikáig szerepel, *Zsigmond* nevű fiut hagyott maga után, ki 1410-ig emlittetik. Özvegye, Salamonvári János leánya *Beáta* 1418 márczius 22-ikétől 1426-ig szerepel.[6] Leányai közül *Dorottya* Forgách Jánoshoz ment férjhez, *Katalin* Ostfi Jánoshoz, *Klára* pedig rokonához, *Bánfi* Istvánhoz.

I. *János*, 1381—1384. szlavóniai bán, két fiut nemzett: III. Istvánt és II. Jánost, kik 1378-ban legelőször szerepelnek. II. *János*, ki 1403-ban nápolyi Lászlónak a hive, nőül vette *Berekszói Hagymás Jusztinát*. Ez 1419 május 23-ikától 1421 április 20-ikáig özvegyeként szerepel.[7] Egyetlen fia *Miklós* (szül. 1408.[8]) fiutód nélkül halt meg.

III. *István*, ki 1403-ban szintén nápolyi László pártját fogta, 1417-ben már nem él. Özvegye *Klára* maga magát «Clara de Lindva»-nak nevezi.[1] 1417 november 13-ikán már Blagaji Lászlónak a neje, mely minőségben még 1425 május 21-ikén is előfordul.[2] Istvánnal kötött házasságából három fiu: István, László és Pál, és Klára, Anna és Dorottya nevű leányok származnak, kiknek elseje *Klára* 1425 szeptember 2-ikán bizonyos Péter fia Lászlónak az özvegye.[3] Alig csalódom, ha e Lászlót az 1410-től 1417-ig szereplő Pécz nb. Marczali Péter fia Lászlóval azonositom.

Anna és *Dorottya* 1420 november 10-ikén fordul elő.[4] Többet nem tudunk felőlük.

István, László és Pál közösen szerepelnek 1419 május 23-ikától 1421 április 20-ikáig.[5] *László* 1425 szeptember 2-ikán még él.[6]

István és Pál két külön ágat alapitott.

Pál első neje, Stibor Katalin révén a bolondóczi vár és tartozékai ura lévén, a «bolondóczi» ágat alapitotta. Második neje Bátori István leánya *Margit*, előbb Horogszegi Szilágyi Mihálynak a felesége. Pál nejeként előfordul már 1463-ban.

A bolondóczi ág 1594 táján János személyében halt ki (lásd a nemzedékrendi táblát).

IV. István, ki a rigómezei csatában 1448-ban elesett, Aba nb. néhai Kompolt István leányával *Erzsébettel* két fiut: Miklós-t és Jakab-ot és egy leányt, *Dorottyát*, nemzett.

I. Jakab 1509 február 16-ikán már nem él. Özvegye *Katalin* és fia *Ferencz* akkor a kőrösmegyei Szaploncza vára birtokosa. 1513 április 30-ikán Jakab második fiával, II. *Jakabbal* találkozunk. Mindkét fivér (Ferencz és Jakab) előfordul még 1514 január 19-ikén.[7]

I. Jakab fivére *Miklós*, pozsonyi főispán, folytatta a családot; *Margit* glogaui herczegnőtől a következő gyermekek születtek: *János*, *Borbála*, *Dorottya*, *Petronella* és *Margit*.

[1] Anjoukori okmtár, II. k. 277. l.
[2] Zalai okmtár, I. k. 406. l.
[3] Zichy cs. okmtára, VI. k. 27. l.
[4] Hazai okmtár, V. k. 158. l.
[5] Hazai okmtár, III. k. 258. l., Zichy okmtár. VI. k. 28., 30., 32., 33., 36. ll., v. ö. Fejér, X/IV. k. 212. l.
[6] Blagai okmtár, 236., 247. ll., Fejér, Cod. Dipl. X/VII. k. 650. l., O. L. pecsétmutatója 2.
[7] Blagai okmtr, 241—258. l.
[8] Temesi okmtár, I. k. 558. l.

[1] Ugy látszik, azonos a régibb iróktól emlitett Sárával (Bánfi Zsigmond leányával) ki egy alsó-lendvai Bánfinak a neje lett.
[2] Blagai okmtár, 235., 237., 241., 243., 250., 256., 258., 271. ll.
[3] U. ott, 273., 274., 275., 276. l.
[4] U. ott, 253. l.
[5] U. ott, 241., 245., 253., 257., 258. ll.
[6] U. ott, 276.
[7] Történelmi tár, 1897. évf. 524., 527. ll.

Ezek közül a már 1509-ben szaplonczai birtokosként szereplő *János*[1] folytatja a családot. 1533 április 25-ikén János királynak nádora.[2] Meghalt 1534 január 30-ikán. Neje: Kövendi *Székely Margit.*

Egyetlen fia *István* született 1522 február 9-ikén, meghalt Csernecczen 1568 január 26-ikán. Nejétől Guthi Ország Magdolnától következő gyermekei lettek:

1. *Anna* született 1544 február 28-ikán, férjhez ment Csernecczen 1561 szeptember 14-ikén Révai Jánoshoz; meghalt 1580 október 7-ikén a turóczmegyei Blatnicza várában.
2. *Miklós* (l. alább.)
3. *Magdolna*, született 1557 február 24-ikén.
4. *Gáspár* (l. alább.)
5. *Katalin*, született 1569 deczember 3-ikán, meghalt Alsó-Lendván 1572 február 27-ikén.

Gáspár született 1551 deczember 21-ikén. Neje Gersei Pető Katalin, kitől következő gyermekei születtek:

a) *Ferencz* 1595; b) *István*, meghalt 1607; c) *Mária*, állitólag Rimaszécsi Szécsi Miklósnak a neje; d) *Magdolna*, kinek Konszki Gáspár lett a férje; e) *Zsuzsánna*, Pinnyei István neje; f) *Orsolya*, Vragovics Boldizsár neje; g) *Katalin;* h) *Judit*, ki Bedeghi Nyári Miklóshoz ment férjhez.

Miklós született 1547-ben; meghalt 1593 február 21-én, 1570-ben nőül vette Zrinyi Miklós leányát, *Orsolyát* (született 1552 augusztus 21-ikén), Perényi János özvegyét, ki a következő gyermekeket szülte:

1. *István*-t, született 1571 szeptember 17-ikén, meghalt 1575 január 27-ikén.
2. *Katalin*-t, született 1573 márczius 21-ikén, első férje Szarvaskendi Sibrik István, második: Divékujfalussi Ujfalussi János.
3. *Györgyöt;* született 1574 szeptember 16-ikán, meghalt 1607 február 8-ikán.
4. *Kristóf*-ot, (l. alább.)
5. *Erzsébet*-et; született 1579 február 23-ikán.
6. *Dorottyá*-t; született 1581 február 22-ikén.

Kristóf született 1577 márczius 12-ikén; megkapja 1622 június 22-ikén a grófi rangot, meghalt 1644-ben mint az Alsó-lendvai Bánfiak utolsó sarja.

Kétszer nősült; első neje Mérei Anna; második Trakostyáni Draskovics Ilona.

Első nejétől született *Miklós* 1599 január 9-ikén.

Második a következő leányokat szülte: a) *Évát* 1614 október 6-ikán; b) *Francziskát* 1617 deczember 24-ikén; c) *Petronellát* (született 1615); d) *Ilonát* (született 1619); e) *Hedviget*, ki 1607-ben Liszti Lászlónak a neje.

2. Ákos vonala.

Fent láttuk, hogy I. Hahót fia Mihály 1222 október 31-én öcscseivel *Ákos* és *Miklóssal* a veszprémi káptalan előtt osztozkodott, hogy ő *Szemenyét*, öcscsei pedig *Farkasfalvát*, *Falkost*, *Pölöskét*, *Szilvágyot* és *Pákát* kapták. I. Hahótnak e fiaihoz csatlakozik 1234-ben még *Dénes*, a ki a nemzetség többi tagjaival együttesen a hahóti kolostor alapitását szentesiti. A legnagyobb valószinüség tehát a mellett szól, hogy I. Hahótnak két neje volt, kiknek elseje II. Hahótot, második pedig Mihályt, Ákost, Miklóst és Dénest szülte.

Az 1222-ben megejtett birtokosztály sokáig képezte Mihály és fivérei között viszálykodás tárgyát. Végre (1238—1240 között) Miklós alországbiró elé került a dolog, ki előtt Mihály előadta, hogy *Ákos* és *Dénes* Szemenyét neki átengedte, minek fejében ő nekik a Szemenyéhez tartozó *Vércsapföldet* és *Herbert* falut adta. Ákos és Dénes erre azzal válaszolt, hogy Mihály e felosztást erőszakosan és igazságtalanul kieszközölte ugyan, ők azonban azt mégis akarják helyben hagyni. Miután Mihály e kifogás alaptalanságát Róbert (1209—1226) és Bertalan (1226—1243) veszprémi püspökök bizonyitványaival kimutatta, az alországbiró aként rendelkezett, hogy II. Arnold, II. Hahót, I. Keled és Mihály mester (II. Buzád fivére) e Mihály helyes eljárását a veszprémi káptalan előtt esküvel erősitsék meg.[1]

Mindamellett mégsem békültek ki a felek, mert még utólagosan is akadunk évnélküli okiratokra, melyek a pör végéről tanuskodnak.

[1] Történelmi tár, 1897. évf. 524. l.

[2] Óváry, a M. Tud. Akadémia tört. bizottságának másolatai, II. k. 56. l.

[1] Wenzel, XII. k. 500. l.

Azok egyikében tanusitják a Buzád bán fiai: III. Buzád, I. Csák, Trisztán, Lankrét, Iván, és azoknak összes öregebb és fiatalabb testvérei, hogy Mihály mester úgy saját, mint II. Hahót comes és az összes rokonság jelenlétében a Szemenye ügyében sokáig vitt pörét bevégezte s hogy Ákos, Miklós és Dénes őt Szemenyének háboritatlan birtokában megerősitette. Ugyanezt tanusitja Ponit comes «Arnold comesnek atyjáról és anyjáról fivére» a másik okiratban.[1]

I. Hahót ifjabb fiai közül csak Ákos folytatta a családot, csakhogy arról vajmi keveset tudunk. Ákos nejét nem ismerjük. Nekem azonban ugylátszik, hogy Türje nb. Szentgróti Dénes bán nővére vagy rokona, ki 1247-ben mint bizonyos Ákosnak az özvegye a türjei kolostort megajándékozza, ennek az Ákosnak az özvegye.

Egy évnélküli okirat mondja,[2] hogy Sol dömösi prépost fivére Atyasz *Ákos fiát Miklóst* bepörölte, mert egy nyolcz ekealji sopronmegyei telket, melyet saját és fivérei nevében kellett volna birói itélet alapján nekik átadnia, eddig még át nem adott. Jogi képviselője Sókföldi István erre azzal védelmezte, hogy Miklós fivérei *Hahót*, *Vid(eh)* és *Dénes* meg nem engedik, hogy telkeiknek egy darabját elidegenitse. *Hahót* és *Dénes*, habár akkor még fiatalok («parvuli»), elismerik ezt a biró előtt és kijelentik, hogy ezt csak akkor engedik meg, ha Miklós közös birtokaikat felosztja, a minek elrendelésére a bíróságot meg is kérik. A biró erre Miklóst arra marasztalja, hogy Solt és Atyaszt az ezáltal elhalasztott beiktatásért kártalanitsa és hogy a közös birtokokat felossza.[3] E felosztásról nemtudunk egyebet.

Ákos fia Miklós még 1298 junius 8-ikán a Zalamegyében birtokos Damazsa nemzetség szomszédja és bizalmi férfiaként szerepel.[4]

I. Hahót ifjabb fiainak esetleges utódairól mit sem tudunk. Legfeljebb tudnánk valamit a következőből:

Lajos király 1373 október 24-én a Laczkfiaknak *Hahót fia Miklós* és Hahóti Miklós fia Miklós elleni perében biráskodván, a pör folyamán több előttünk már ismert régibb okirat került bemutatásra, mely Lankrét, Mihály, II. Keled és I. Csák birtokviszonyaira vonatkozik.[1] Miután fennebbi Miklóst másutt nem tudjuk elhelyezni, valószinünek vehetjük, hogy Ákos fia Hahótnak a fia.

B) BUZÁD ÁGA.

1. Mihály vonala.

Buzád bán, kinek pályáját fent már rajzoltuk, e néven nemzetségének már II. tagja, mert a hahóti monostor alapitójának atyja szintén Buzád. A bán atyját nem ismerjük, úgy látszik, hogy az 1209-ben szereplő győri főispánnal azonos (ha csak ő maga nem e főispán). A bán fivére azon Mihály, ki 1232-ben felmerül és 1233-ban (l. f.) nejétől elválik.

E *Mihály* 1239 május 18-án és 1240-ben a királyné tálnokmestere, mely minőségben a veszprémmegyei *Viszmeth* helységet és bizonyos szlavóniai birtokot vétel utján szerzi.[2] A tatárjárás alatt kitüntette magát. Fivérével Buzáddal együttesen IV. Bélának már annak ifjuságában nagy hive lévén, a tatárjárás alatt magára vállalta az István trónörökös személye körüli szolgálatot, melyet oly buzgón teljesített, hogy a trónörököst és ennek testvéreit szerencsésen átadhatta a királyi szülőknek. Midőn Béla a tatárok előtt a tengervidékre menekült, Mihály Varasd és Pettau vidékét mindenféle gonosztevő ellen védelmezte. Azért megkapta 1244 október 11-én — akkor már Varasdmegye főispánja volt — a lázadó szlavóniai Patonának *Lobor*, *Velika*, *Clenonig* és *Zlogona* nevű birtokait.[3] Mint Varasdmegye főispánja 1244 nyarán Türje nb. Szentgróti Dénes bán, Bertalan pécsi püspök, Miskócz nb. Fila zágrábi prépost és más országnagyokkal együtt Spalatóba ment, hogy a Béla király ellen ott kitört elégedetlenséget csillapitsa.[4] 1247-ben Horvátországban fekvő *Obresi* birtokát adja el.[5] 1256-ban vejével Vázsony nb. Atyasz bán fia Gyurkával, újabb csereszerződést köt. Azelőtt Gyurkától *Nedeliczeért* *Sebecskét* kapta, *Szentkeresztet* pedig vásárolta tőle, most

[1] Wenzel, X. k. 447., 448. ll.
[2] Wenzel, XII. k. 678. l.
[3] Wenzel, XII. k. 678., 679. ll.
[4] Wenzel, X. k. 326. l.

[1] Wenzel, XI. k. 427., 462., 534. ll., XII. k. 222., 323. ll.
[2] Wenzel, VII. k. 70., 86., 88. ll., Hazai okmánytár VIII. k. 37. l.
[3] Fejér, Cod. Dipl. IV/II. k. 500. l., Wenzel, VII. k. 157. l.
[4] Fejér, Cod. Dipl. IV/I. k. 445. l.
[5] Wenzel, VII. k. 249. l.

visszaadta Gyurkának mind e négy helységet és megkapja értük a Varasdmegyében fekvő négy *Komor* nevü falut.[1] 1256 deczember 6-ikán átengedi azonban a négy *Komort*, két *Velikát*, *Piankoczot* és *Bikovecet* unokaöcscsének *Lankréd*nek, kitől azokért *Szombathelyt*, *Bélát* és *Tornovát* kapja.[2]

1256-ban Mihálynak elvész a nyoma. Egyetlen fiát ismerjük, Mihályt és a Vázsony nb. Gyurkához férjhez ment *leányát*.

Fia *Mihály* 1274-ben zalamegyei *szamárfalvi* birtokát rokonának, Atyasz veszprémi főispánnak adja el.[3]

Gyurkáról még csak annyit tudunk, hogy fia Atyasz 1276 előtt fiutódok hátrahagyása nélkül halt el.

Mihálynak esetleges utódait nem ismerjük. A következő adat azonban adhatna némi felvilágositást. A hahóti monostor apátja II. Andrásnak előttünk már eléggé ismert 1234-iki okiratát monostora számára 1303-ban a szombathelyi káptalannal iratja át. 1331-ben Türje nb. (Zala) Béri István ez 1303-ban kiállitott átiratot rokonai: *Mihály fiai Miklós és Sándor* számára ujra átiratta. Miután Mihály fiai minden valószinüséggel a monostor kegyurai voltak, nem igen tévedünk, ha fennebbi Mihály fiainak vesszük.

Térjünk már most vissza II. Buzád bán utódaihoz, kik közül 1234-ben fiaival, Buzád, Csák, Lankréd és Trisztánnal ismerkedtünk meg.

2. III. Buzád vonala.

a) *III. Buzád.*

Buzád bánnak e legöregebb fia már 1221-ben Sol comes veje, kinek leányát *Évát* nőül vette. 1227-ben Sol végrendeletében világosan megneveztetik. 1223 február 14-én megkapja atyjától a zalamegyei *Szabar* helységet; 1234-ben *ungi* birtokát a hahóti monostornak adja; utoljára emliti őt IV. Béla egyik itélőlevelében 1239 november 22-ikén.[4] Éva él még 1254-ben (lásd alább).

[1] Wenzel, VII. k. 446. l.
[2] Wenzel, XI. k. 428. l.
[3] Wenzel, IX. k. 106. l., v. ö. XII. k. 668. l.
[4] Wenzel, VII. k. 76. l.

Utódjai közül fiait *Tamást*, *Solt*, *Atyaszt* és egy *leányát* ismerjük.

Ez utóbbi *Lörenthe nb. Ant(al)*, veszprémi embernek a neje. Ant felmerül 1256-ban. Fia János 1291-ben anyjának fivérétől, Atyasztól a zalamegyei *Pacsát*, 1313-ban pedig Atyasz fia Jánostól az ugyanazon megyében lévő *Szigetit* kapja.[1] János fia István 1358 julius 29-ikén már «Pacsai» néven szerepel.

b) *Tamás.*

III. Buzád és Sol comes leányának, Évának, legöregebb fia. Született 1221 és 1227. között. A papi pályára lépett.

Egy 1255 február 12-ikén kiállitott pápai levél szerint 1255-ben székesfejérvári prépost és királyi alkanczellár.[2] 1252-ben tényleg királyi alkanczellár és választott székesfejérvári prépostnak ismerjük;[3] 1254-ben csakis királyi alkanczellár. Az 1255-ben kiállitott pápai levél azt irja róla, hogy kalocsai érseknek választották s hogy a pápa neki is, káptalanának is megengedi, hogy e választás érvényesitése czéljából kölcsönt felvegyen. Valószinüleg ezzel áll összefüggésben a Fejér Cod. Dipl. IV/III. k. 250. és 251. lapján olvasható okirat, melyben a veszprémi káptalan tanusitja, hogy Sol dömösi prépost és fivére Atyasz nádori itélet értelmében Dénes comesnek azon 15 márkát kifizette, melylyel fivérük, Tamás érsek, utóbbinak adósa volt; a másikban elismeri a hitelező Roland nádor és pozsonyi főispánhoz intézett levelében, hogy Tamás kalocsai érsek 15 márka erejéig adósa volt s hogy az érsek anyja és fivére ez adósságot kifizette. Fejér mindkét okiratot 1264-re teszi, a mi hibás, mert akkor Roland már nem nádor és pozsonyi főispán; a helyes dátumot 1256—1259 között kell keresnünk. 1256-ban Tamás világosan kalocsai érseknek nevezi magát, mely minőségben királyi vizsgáló bizottság tagjaként működik,[4] ez azonban az utolsó róla szóló hir.

[1] Fejér, Cod. Dipl. VIII/I. k. 522. l. Wenzel, XII. k. 524. l., Zalai okmtár, I. k. 589. l.
[2] Fejér, Cod. Dipl. IV/II. k. 326. l.
[3] Fejér, Cod. Dipl. IV/II. k. 141. l.
[4] Wenzel, VII. k. 436. l.

c) *Sol.*

Nevét anyai nagyatyja után kapta. 1255-ben és 1256-ban a bácsi káptalan olvasó kanonoka.[1] 1256 és 1259 között dömösi prépost, mely minőségben 1280 június 29-ikéig találjuk.[2] 1274-ben a zalamegyei *Egreg* helységnek részbirtokosa.

d) *I. Atyasz (a Szabariak őse).*

III. Buzád fia; legelőször 1256 és 1259 között merül fel; 1267-ben csak «Ochuz filius Buzad», ki rokonának II. Hahótnak érdekében megesküszik; épúgy 1272 szeptember 3-ikán.[3] 1273 szeptember 22-ikén IV. Lászlótól az ennek tett szolgálatok elismeréseül a zalamegyei *Kerecsényt* kapja;[4] ugyanazon érdemekért megerősiti őt László a már V. Istvántól neki adományozott *Palkonya* birtokában.[5] 1273-ban részt vett a cseh Ottokár elleni hadjáratban, hol különösen Detrekő vára előtt tüntette ki magát.[6] 1274 április 26-ig Veszprémmegye főispánja,[7] mely minőségben rokonától Mihálytól a zalamegyei *Szamárfalvát* vásárolja. 1274 deczember 29-ikén és 31-ikén Zalamegye főispánja.[8] 1274 július 6-ikán beiktatják őt a Dráva melletti *Netécs* birtokába;[9] 1281 április 22-ikén Rajki Domonkosnak *arácsi* birtokáért egynehány kerecsényi földeket ad cserébe.[10] 1280-ban kitüntette magát a kunok ellen vivott csatában, minek alapján László királytól 1283 május 13-ikán a zalamegyei *Pacsát* kapta.[11] 1288 augusztus 20-án Somogymegye főispánja, mely minőségben rokonától Buzádtól a zalai *Oltárczot*, csere utján pedig *Rajkért* a tolnai *Szántót* szerzi meg.[1] 1289 július 13-ikán megkapja királyi adományozás utján a zalamegyei *Aty* helységet[2] s ugyanazon évben megveszi rokonaitól azoknak *rajki*, *kutfeji* és *oltárczi* birtokrészeit.[3]

IV. László halála után az elsők közé tartozott, kik III. András királysága mellett nyilatkoztak. 1291 július 10-ikén Vasmegye főispánja.[4] A lázadó Güssingiek elleni hadjárat idejében kastélyát és sok más birtokát pusztitották, miből 1000 márkányi kára támadt és végre — hogy András királyt Güssingi Iván fogságából kiszabaditsa — tulajdon egyetlen fiát tuszul adta; ez érdemei elismeréseül megkapta Andrástól 1292 november 26-ikán a Verőczemegyében fekvő *Luhina* és *Orihócz* nevű helységeket;[5] 1291-ben *Pacsa* nevű birtokát unokaöcscsének Lörenthe nb. Antalnak engedte át.[6] 1295 június 6-ikán Gutkeled nb. Apa bán fiai István és Miklóstól részint *rokoni szeretetből*, részint pedig az érdekükben tett kiadásai kárpótlásául *bratveyi* (úgy látszik a somogymegyei bracsai) birtokukat kapja;[7] 1296 márczius végén Thomasina herczegnő udvarbirája.[8] 1299 május 8-ikán rokonával Istvánnal a már fent jelzett csereszerződést köti.

III. Andrástól utolsó éveiben elpártolván, a lázadó Güssingiekkel szövetkezett; de ez nem tartott sokáig, mert csakhamar megint a király hivei sorában találjuk, mire őt András egy évnélküli okiratban (Budán, pünkösd táján) kegyelméről biztositja s neki is és családtagjainak is, kik a királyhoz hívek maradnak, birtokaik biztosságát megigéri.[9] Halála évét és *két nejének* nevét nem ismerjük. Első nejétől János nevű fiut hagyott hátra maga után.

[1] Fejér, Cod. Dipl. IV/II. k. 408. l., Zichy okmtr, I. k. 8. l.

[2] Fejér, Cod. Dipl. V/III. k. 49. l., Wenzel IX. k. 111., 191., 192. ll., XII. k. 678. l.

[3] Wenzel, IX. k. 7. l.

[4] Wenzel, IX. k. 20. l.

[5] Wenzel, IX. k. 20. l.

[6] Hazai okmtár, VII. k. 147. l.

[7] Fejér, Cod. Dipl. V/II. k. 166. l., Hazai okmtár, VII. k. 147. l., Wenzel, IX. k. 106. l., Zichy okmtár, I. k. 35. l.

[8] Fejér, Cod. Dipl. V/II. k., 219. l., Hazai okmtár, VIII. k. 170. l., Wenzel, IV. k. 39. l., IX. k. 75. l.

[9] Wenzel, IX. k. 112. l.

[10] Wenzel, IX. k. 328. l.

[11] Zalai okmtár, I. k. 590. l.

[1] Hazai okmtár, VI. k. 334. l., Wenzel, IX. k. 482. l.

[2] Wenzel, IX. k. 497. l.

[3] Wenzel, IX. k. 509. l., X. k. 12. l., XII. k. 477. 483., 672. ll.

[4] Hazai okmtár, VII. k. 220. l.

[5] Wenzel, X. k. 419. l., XII. k. 525. l.

[6] Wenzel, XII. k. 524. l.

[7] Wenzel, X. k. 191. l.

[8] Wenzel, X. k. 233. l., XII. k. 591. l.

[9] Wenzel, X. k. 418. l.

e) *János.*

Atyasznak első nejétől született fia. Előfordul már 1292-ben, mely évben, mint fennebb láttuk, a Güssingiek fogságába kerül. Feltünő, hogy Atyasznak ez egyetlen fia, habár atyja nagy vagyont hagyott maga után, pénzügyi nehézségekkel küzd.

Ez már 1310-ben mutatkozott, midőn, hogy mostohájának hozományi követelését kielégitse, atyjától szerzett *Szölcz*, *Páczod* és *Budafalva* nevű birtokait a Salamonváriaknak el kellett adnia,[1] s miután rokonát, Lörenthe nb. Jánost 1313-ban az ifjuságában tőle nyert segélyezésért *Szigeti*-vel (melyet Atyasz Lendvai Istvántól csere utján kapott megajándékozta[2], nem csoda, hogy idővel elszegényedett; igy értesülünk, hogy 1323 június 24-ikén pénzszűke miatt Vasmegyében a Felsőlendva vár mellett fekvő *ivánczi* birtokot Gutkeled nb. Miklós bánnak értékén alul eladta s hogy Miklós csupa szánalomból a vételáron kivül még a somogymegyei *Baráti* helységet is átengedte neki.[3] 1332 április 7-ikén a zalamegyei *Bagota* birtokosa;[4] 1348 április 12 én és október 13-ikán már fiaival *Lőkös*, *János* és *Atyasz*szal fordul elő,[5] kik már korán valódi rabló lovag szerepet játszanak. 1351 június 2-án arról értesülünk, t. i. hogy Atyasz fia János fiai *Szabari János és Atyasz* a zalavári apát egyik tisztjét megrohanván, azt saját lakásán meg akarták ölni.[6] Atyasz fia *Szabari János* 1353 május 15-ikén már nem él. Özvegye *Margit*, Nagymartoni Mihály leánya, e napon atyai öröksége után támadt igényeit rendezi, mely alkalommal *veje* Köcski György (Sándor volt országbirónak fia) a képviselője.[7] 1360 augusztus 26-ikán *János* és *Atyasz* fivérek a Buzád nemzetség tagjai sorában szerepelnek.[8]

1365 deczember 9-én a Buzád nembeliek között *Szabari János* és *fivére Atyasz* az ellen tiltakozik, hogy néhány birtok a nemzetség egyik leányára ruháztassék. Jánosnak akkor már (meg nem nevezett) *fia* is van.[1]

1368-ban a következő Szabariak szerepelnek: *a)* Atyasz fia János fia *Atyasz*, *b)* Atyasz fia János fia János fia *Péter*.[2]

1371-ben szerepel Szabari *Atyasz* és az akkor még zsengekoru *Péter*.[3] 1384-ben azonban már nem léteznek, a mennyiben Mária királyné a magvaszakadt Szabari Péter birtokait az alsólendvai Bánfiaknak adja.[4]

3. Csák vonala.

a) *I. Csák (bán).*

II. Buzád bán fia; legelőször 1234-ben merült fel; tizenkét éven át nem hallunk róla semmit; 1246-ban Zalamegye főispánja.[5] 1256-tól 1259-ig királyi tárnokmester és zalai főispán;[6] 1259-ben — ámbár Mária királynétól azelőtt a zalamegyei *Kéménd*-et kapta,[7] — István ifjabb király szolgálatába lépett, a mennyiben ez évben István pohárnokmestere[8] s e minőségben tőle kitünő szolgálatai elismeréseül *Horyg* várát a hozzátartozó *Myllumberg* és *Saxumfeld*et kapja. 1260-ban Zalamegye főispánja és István tárnokmestere.[9] 1259-ben István zászlaja alatt részt vett az osztrákok és a bolgárok elleni hadjáratban, az előbbiek ellen különösen Léka vár védelmezésénél tünt ki.[10] 1261 szeptember 2-ikán «bán» (bánságát azonban nem ismerjük) és megint IV. Béla kegyében áll, kitől nevezett napon a somogymegyei *Ors*-t kapja;[11] békés viszonya azonban nem tartott sokáig, mert a Béla és István között kitört viszályok alatt megint csak István pártján látjuk; egyik ütkö-

[1] Zalai okmtár, I. k. 133. l.
[2] Fejér, Cod. Dipl., VIII/I. k. 522. l.
[3] Anjoukori okmtár, II. k. 78. l.
[4] Zalai okmtár, I. k. 263. l.
[5] Anjoukori okmtár, V. k. 174., 240. ll.
[6] Zalai okmtár, I. k. 507. l.
[7] Anjoukori okmtár, VI. k. 78. l.
[8] Hazai okmtár, V. k. 136. l.

[1] Zalai okmtár, II. k. 4. l.
[2] Zalai okmtár, II. k. 80. l.
[3] Fejér, Cod. dipl. IX/IV. k. 377. l.
[4] Csánki, III. k. 24. l., v. ö. Fejér, Cod. Dipl. X/I. k. 72. l.
[5] Wenzel, VII. k. 218. l.
[6] Fejér, IV/II. k. 401. l., Hazai okmtár, VII. k. 59. l. Wenzel, VII. k. 452., 463., 465., 486., 503. ll.
[7] Hazai okmtár, VI. k. 83. l.
[8] Wenzel, XI. k. 463. l.
[9] Hazai okmtár, VI. k. 105. l., Wenzel, VII. k. 532. l.
[10] V. ö. Wenzel, VII. k. 543. l.
[11] Hazai okmtár, VIII. k. 83. l.

zetben fogságba is került.[1] 1265 november 30-ikától 1268-ig báni czimmel Zalamegye főispánja;[2] 1269-ben nyitrai főispán,[3] ez az utolsó róla szóló hir. Halála évét és házassági viszonyait nem ismerjük. *II. Csák*, *Dénes*, *Miklós*, *IV. Buzád* és *Frigyes* nevű fiakat hagyott maga után.

b) *Dénes.*

I. Csáknak e fia előfordul már 1267-ben.[4] 1274-ben testvéreivel együttesen *Örs*, *Hidegség*, *Homoki*, *Nádasd* és két *Ikka* helységeket felosztja;[5] 1275-ben fivéreinek beleegyezésével a rajki templom kegyuri jogát és *Halmossziget* nevű szigetet rokonának Mihálynak engedte át.[6] Többet nem tudunk felőle. Esetleges utódai ismeretlenek.

c) *Miklós.*

I. Csák ifjabb fia; előfordul 1274-ben a már jelzett birtokosztás alkalmával, 1275-ben szintén jelen volt, midőn a rajki templom kegyuri joga rokonára Mihályra átruháztatott. 1281-ben (fivéreivel: Buzád és Frigyessel együttesen) Güssingi Jánossal Hidegség és Homoki ügyében egyezkedik.[7] Ez az utolsó fellépése. 1288 augusztus 20-án róla már mint néhairól tesznek említést.

Névszerint ismeretlen *özvegye* 1289-ben Oltánczon lévő kútfeji birtokrészét I. Atyasznak adja el.[8]

d) *Frigyes.*

Az okiratok «Feldrik»-nek nevezik. Felmerül 1275-ben a rajki templom kegyuri jogának átengedése alkalmával;[9] 1281-ben ő is egyezkedik Güssingi Jánossal Hidegség és Homoki ügyében (l. f.); 1289-ben rajki birtokrészét rokonának, Mihálynak adja el.[10] 1303-ban fivéreivel együttesen beleegyezik, hogy a két sopronmegyei *Ikka* helység, melyet Güssingi János nádor tőlük Loborért cserében kapott, a Nagymartoniakra átszálljon.[1] 1303 június 29-ikén (fivéreivel együttesen) *kádári* birtokát Vönöczkei Jakabnak zálogosítja el, a miről az okiratok 1306 július 31-ikéig tanuskodnak.[2]

e) *IV. Buzád.*

Szintén I. Csák ifjabb fia. Felmerül 1274-ben és részt vesz 1288-ig fivéreinek összes nyilvános cselekményeiben. 1288 augusztus 20-ikán *oltárczi* birtokrészét Atyasz főispánnak adja el.[3] 1293-ban *örsi* birtokának egy részét Battyáni Gergelynek megöléséért annak rokonainak adja.[4] Utoljára említik 1310-ben, midőn beleegyezik, hogy Atyasz fia János Páczod helységet eladja.[5]

Fia *Miklós* 1342 július 25-ikén átiratja a zalavári konventnél az 1274-ről szóló osztálylevelet.[6] Miklósnak nem lévén fiai, *Hahót-Sziget* és *Örs* nevü birtokai leányára, *Klárára* szálltak át, ki azokat 1364 október 18-ikán férjének *Kolthai Jánosnak* és ennek fivérének Györgynek elzálogosította. Az illető okirat Miklóst «Hahóti»-nak nevezi.[7] Klára él még 1368-ban.[8]

f) *II. Csák.*

I. Csák öregebb fia, 1266-ban orbászi főispán, mely minőségben 1269-ig találjuk[9]; 1272 szeptember 3-án csak «Csák mester» néven szerepel.[10] Részt vesz 1274 óta fivéreinek összes közös akcióiban; utoljára találkozunk vele 1309 október 10-ikén.[11] Halálozási évét nem ismerjük.

Fiairól már 1360 augusztus 26-án tesznek

[1] Wenzel, XI. k. 545. l.
[2] Fejér, Cod. Dipl. IV/III. k. 386. l., VII/I. k. 351. l., Wenzel, III. k. 157. l, VIII. k. 130., 160., 165., 208. 210. ll., Zalai okmtár, I. k. 50., 51. ll.
[3] Wenzel, III. k. 200. l., VIII. k. 128., 226. ll.
[4] Fejér, Cod. Dipl. IV/III. k. 403. l.
[5] Hazai okmtár, I. k. 65. l.
[6] Fejér, Cod. Dipl. V/II. k. 299. l.
[7] Wenzel, IX. k. 312. l.
[8] Wenzel, IX. k. 509. l., X. k. 12. l., XII. k. 672. l.
[9] Fejér, Codex Dipl. V/II. k. 299. l.
[10] Wenzel, IX. k. 508. l.

[1] Fejér, Cod. Dipl. VIII/I. k. 245. l.
[2] Hazai okmtár, IV. k. 103—111. ll.
[3] Hazai okmtár, VI. k. 334. l.; Wenzel, XII. k. 472. l.
[4] Hazai okmtár, V. k. 75. l.
[5] Zalai okmtár, I. 133. l.
[6] Hazai okmtár, I. k. 186. l.
[7] Hazai oklevéltár, 273. l.; v. ö. Zalai okmtár, II. k. 4. l.
[8] Zalai okmtár, II. k. 280. l.
[9] Fejér, Cod. dipl. IV/III. k. 378., 405. ll.; VII/I. k. 356. l.; Hazai okmtár, VIII. k. 107. l.
[10] Wenzel, IX. k. 7. l.
[11] Hazai okmtár, IV. k. 119. l.

ugyan említést, de meg nem nevezik;[1] csak egy 1365 deczember 9-ikén kelt okiratból kitünik, hogy *Egyed* és *Péter* a nevük; akkor már Egyed fiai *János* és *László* és Péter fiai *János* és *István* a «*Csányi*» néven szerepelnek.[2] Egyed fiait *Jánost* és *Lászlót* ismerjük még 1368-ban is.[3]

Miután I. Csák utódai a «Csányi» családot alapították, most már Buzád bán többi fiaihoz térhetünk vissza.

4. Trisztán vonala.

Buzád bán fia *Trisztán* 1233-ban, nagybátyja Mihálynak már ismert válási ügyében tanu minőségben szerepel; erre aztán sokáig mit sem hallunk felőle. A tatárjáráskor összes rokonai és alattvalói elhagyták, Egyed fia Salamont kivéve, ki neki is, *fiainak* is különösen akkor, midőn a király a tengervidékre menekült, nagy szolgálatokat tett és őket a haláltól mentette; azért megajándékozta őt 1255-ben *Rajk* birtokával; Trisztán akkoron a királyi hirnökök főnöke.[4]

Ez az egyetlen róla egyenesen szóló okmány. Egy évnélküli okirat, melyben Eristuanus néven szerepel,[5] azt mondja róla, hogy I. Hahót utódjainak egyezkedésében tanuként szerepelt.

Halálozási évét és házassági viszonyait nem ismerjük. Három fia volt: *Mihály*, *Miklós* és *János*.

Mihály felmerül legelőször 1267-ben, midőn több rokonaival egyetemben II. Hahótnak egyik ügyében esküt kell letennie; 1271-ben zalamegyei birtokos.[6] 1275-ben megkapja Csák fiaitól a rajki templom kegyuraságát és a *halmosszigeti* birtokot,[7] 1289-ben — úgy látszik — már nem élt, mert rajki birtokrészét akkor IV. Buzád és Frigyes kezében találjuk.[8]

Miklós 1281-ben fivéreivel együttesen *arácsi* birtokrészét Rajki Egyed fia Domonkosnak engedi át.[9]

János-ról 1310-ben halljuk, hogy I. Atyasz tőle azelőtt a zalamegyei *Szölcz* nevü birtokot vétel utján szerezte.[1]

Többet nem tudunk Trisztán utódairól.

5. Lankréd vonala.

a) *Lankréd.*

II. Buzád fia; felmerül 1234-ben, mire husz évig mitsem hallunk felőle. Csak 1254 április 5-én értesülünk arról, hogy egy pár évvel azelőtt egynehány zalai várjobbágytól a *bélai* birtokot megvette s hogy egy Gutkeled nb. István bán és Pál országbiróból álló bizottság e birtokot, mint a zalai várhoz tartozót, Lankrédtől elvette. Az eladók, nem lévén képesek a vételárt visszaadni, *Tornovával* kárpótolták ugyan Lankrédet, de a király megengedte fennebbi napon, hogy Lankréd Bélának birtokába visszahelyeztessék; ez akkor *Szombathelynek* is birtokosa.[2] 1256 szeptember havában nagybátyjával Mihálylyal cserére viszonyba lép, a mennyiben Komor, Velika és tartozékaiért Szombathelyt, Bélát és Tornovát adja, a mit Béla király ugyanazon évi deczember 6-án megerősít.[3] 1259-ben megkapja István társkirálytól szolgálatai elismeréseül a vasmegyei *Polona*, a zalamegyei *Nedelicz* és *Zunk* helységeket.[4]

1260-ban nagybátyjával Mihálylyal az 1256-ban kötött csere ügyéből kifolyt pere végelintézést nyert;[5] 1264-ben határjárást eszközöltet szombathelyi birtokán.[6] Utoljára emlitik őt (fiát is) 1267 november 16-án a Gyura nembelieknek II. Hahóttal kötött egyezsége alkalmával.[7] Halálának éve ismeretlen.

Neje *Tibold nb. Bodor leánya*[8] Somogymegyéből.

[1] Hazai okmtár, V. k. 136. l.
[2] Zalai okmtár, II. k. 4. l.
[3] Zalai okmtár, II. k. 280. l.
[4] Wenzel, XI. k. 422. l.
[5] Wenzel, X. k. 447. l.
[6] Wenzel, VIII. k. 307. l.
[7] Fejér, Cod. Dipl. V/II. k. 299. ll.
[8] Wenzel, XI. k. 509. l.
[9] Wenzel, IX. k. 328. l.

[1] Zalai okmtár, I. k. 133. l.
[2] Hazai okmtár, VI. k. 82—83. ll.
[3] Fejér, Cod. Dipl. IV/II. k. 397. l.; Wenzel, VII. k. 447. l.; XI. k. 428. l.
[4] Wenzel, XI. k. 463., 535. ll.
[5] Wenzel, VII. k. 452. l.
[6] Wenzel, XI. k. 535. l.
[7] Fejér, Cod. dipl. IV/III. k. 403. l.
[8] Hazai okmtár, I. k. 92.

b) *Herbert.*

Lankrédnek egyetlen fia; felbukkan 1267-ben. Kitüntette magát Csák nb. Máté szlavóniai bán vezérlete alatt 1273-ban a Stájerország és Karintia elleni hadjáratban, melynek elismeréseül 1273 június 8-án László királytól *Rajk*-ot kapta.[1]

Herbert nyugtalan ember volt. Szomszédjával, Győr nb. Óvári Konráddal folytonosan viszálykodván, egyik falvát pusztította, minek következtében Konrád 200 márkányi kárt szenvedett; Herbertnek kellett azért türnie, hogy *Páczod* birtokát Konrád javára lefoglalják; a felek azonban kibékültek ugyanazon évi augusztus 16-ikán, a mennyiben Herbert 20 márkányi kárpótlást fizetett.[2] 1289-ben rokonának Miklósnak özvegyét képviseli, midőn ez kutfeji birtokát rokonának Atyasznak eladja.[3] Erre aztán sokáig nem hallunk felőle semmit és csak 1297 június 27-ikén értesülünk arról, hogy Somogymegyében fekvő *csiszári* birtokát Andornok veszprémi prépost és királyi alkanczellárnak eladta;[4] ugyanazon évi szeptember 26-ikán azonban gyarapítja birtokát, a mennyiben anyjának fivére, Tibold nb. Jolád neki a somogymegyei *Nemtiszéket* ajándékozza.[5] Utoljára említik őt 1310-ben, midőn beleegyezik, hogy Atyasz fia János a páczodi birtokot eladhassa.

Három fia volt: *István*, *Lőrincz* és *Miklós*.

István-ról csak azt tudjuk, hogy 1327 június 11-én fivére Lőrincz társaságában a Csab nb. Reznekiek és a zalamegyei Salamonváriak között kitört viszályokat kiegyenlíteni igyekszik.[6]

Lőrincz, ki szintén 1327 június 11-ikén merül fel, 1347 szeptember 24-ikén Vasmegye alispánja.[7] 1346 augusztus 19-ikén fiával *Jakab*-bal együttesen megveszi Tibold nb. Babócsai Istvántól annak Nemtiszeg nevü birtokát.[8]

1356 november 30-ikán e *Lőrincz* és fia *Jakab* — de most már «*Hahóti*»-ak — egyrészről, másrészről pedig *Herbert fia Miklós fia Hahóti Miklós* birtokaikat felosztják. E birtokok: *Hahót*, *Falkos*, *Söjtör*, *Botföld* (Zalamegyében), *Bork*, *Németziseg* és . . . *azdy* (Somogymegyében). Miklós megkapja önállóan a somogymegyei *Várad*, *Sziget* és *Felső-Paczódot*, Lőrincz *Sármelléket*, *Alsó-Paczódot* és *Lászlószeget*.[1]

Lőrincz előfordul 1360 augusztus 26-ikán minden további megjelölés nélkül,[2] 1365 decz. 9-ikén pedig fiaival, *Jakab* és *Miklós*-sal együtt «*Söjtöri*» néven szerepel,[3] de ez az utolsó róla szóló okirati hir.

Fiai közül *Jakab*, kivel már 1349-ben találkoztunk, még 1368-ban szerepel.[4] *Miklós*, ki legelőször 1365-ben felmerült, 1368-ban és 1382 október 13-ikán a «*Hahóti*» néven fordul elő.[5]

Herbertnek harmadik fia, kiről nevén kivül mit sem tudunk, hasonnevü fiut hagyott maga után.

E *Miklós* felmerül először 1356 november 30-ikán mint «Hahóti», 1357 július 29-ikén azonban már «Söjtöri»[6] 1360 augusztus 26-ikán minden további megjelölés nélkül szerepel.[7] 1361 június 30-ikán a már ismert Hahóti Jakabbal együttesen a Tibold nb. Osztopániakkal a Somogymegyében fekvő *Sármellék*, *Bark* és *Németiszeg* nevü birtokok ügyében egyezkedik;[8] 1365 deczember 9-ikén — fiával, *Bálint*-tal együttesen — a «*Hahóti*» nevet viseli;[9] 1377 októbeř 4-én Lajos királytól szolgálatainak elismeréseül a zalamegyei *Kökényesfő* nevü jószágot kapja, mely birtokosainak magvaszakadtán üresedésbe jött.[10] 1381 deczember 8-ikán *nejével* együttesen átadja a zalamegyei *edericsi* birtokot a szent-gotthárdi apátságnak; az illető okiratban[11] «*Falkosi*» néven szerepel. 1382 február 10-ikén «*Hahóti*» néven alnádor s e napon zálogba adja sármelléki és felsőpaczódi birtokát

[1] Zalai okmtár, I. k. 72. l.
[2] Hazai okmtár, VI. k. 239., 246. ll.
[3] Wenzel, IX. k. 509. l.
[4] Hazai okmtár, V. k. 83. l.
[5] Hazai okmtár, I. k. 92. l.
[6] Zalai okmtár, I. k. 198. l.
[7] Anjoukori okmtár, V. k. 131. l.
[8] Id. h. 313. l.

[1] Zalai okmtár, I. k. 565. l.
[2] Hazai okmtár, V. k. 136. l.
[3] Zalai okmtár, II. k. 4. l.
[4] Id. h. 280. l.
[5] Id. h. 287. l.
[6] Zalai okmtár, I. k. 574. l.
[7] Hazai okmtár, V. k. 136. l.
[8] Hazai okmtár, I. k. 231. l.
[9] Zalai okmtár, II. k. 4. l.
[10] Hazai okmtár, II. k. 129. l.
[11] Zalai okmtár, II. k. 180. l.

Egyházaspaczódi «Miseroff» Lászlónak.[1] Meghalt 1388 előtt.

Fiai: *Bálint*, *László*, *Mihály* és *János*.

Az 1365-ben felmerült *Bálint*-ról nem tudunk egyebet.

László-nak pöre van a Kökényesiekkel, melyet a nádor 1382 október 13-ikára elhalaszt,[2] 1398 június 17-ikén Hahóti Anna ellen még atyjától kezdett örökösödési perét bevégzi,[3] utoljára említik őt 1401 május 30-ikán.[4]

Fivérei *Mihály* és *János* felmerülnek 1399 nov. 15-ikén és 1402 november 8-ikán.[5]

Miután ezek mostantól kezdve kivétel nélkül a «*Hahóti*» nevet használják, ennélfogva Lankréd vonalát befejezhetjük.

Mielőtt azonban a még hátralévő Arnoldágra átmennénk, szükséges, hogy Buzád ágára vonatkozólag még a következőket jegyezzük meg:

A Buzád-Hahót nemzetség azon felette ritka nemzetségek egyike, melynek a legrégibb időkben felmerülő tagjait a három ágnak valamelyik összefüggő nemzedékrendi táblájában elhelyezhetjük; csak két személyre bukkanunk, kiknek helyet kell keresnünk, ezek pedig *János* és *Gergely*.

János, az 1267 október 14-ikétől 1297-ig szereplő spalatói érsek a Buzád nemzetség tagja,[6] felmerül már most a kérdés: hova tartozik?

[1] Hazai okmtár. I. k. 214. l.
[2] Zalai okmtár, II. k. 187. l.
[3] U. ott, II. k. 280. l.
[4] Hazai okmtár, III. k. 258. l.
[5] Hazai okmtár, II. k. 169. l.; Zalai okmtár, II. k. 297. lap.
[6] Fejér, Cod. Dipl. V/I. k. 194., 246. ll.,

Egy évnélküli okiratban[1] tanusitják Buzád bán fiai: Buzadin mester, Csák comes, Trisztán, Lankred, *Iván «s összes öregebb és fiatalabb fivéreik»*, hogy rokonuk, Mihály mester fivéreivel bizonyos birtokügy iránt kibékültek. Miután Buzadin (= III. Buzád) és Trisztán sokkal 1267 előtt már nem szerepel, ez okirat kelte az 1267-ik év előtti időre esik s miután II. Buzád fiai sorában az itt emlitett Iván, (= János) többé elő nem fordul, majdnem apodiktikus bizonyossággal elfogadhatjuk, hogy — úgy mint unokaöcscsei Tamás és Sol — a papi pályára lépett és ama bizonyos spalatói érsekkel azonos.

Gergely-ről csak Wenzelnek (VII. 534 do 1260) egyetlenegy okirat-*kivonata* tanuskodik, mely azt mondja, hogy *Buzád nb. Gergely* a Győr nb. Óvári Konrád mesternek paczódi birtokán kárt követett el s hogy e kárt megbecsülték. E kivonat a Révai-család oklevéltárának lajstromából készíttetett. Nagyon csábító volna e Gergelyt Buzád bán fiainak sorában felkeresni; de ha szemügyre vesszük, hogy Herbertnek 1279-ben a Győr nb. Óvári Konrádnak elkövetett kár miatt előbb paczódi birtokának lefoglalását kellett türnie, aztán 20 márkányi kárpótlást kellett fizetnie (l. f.) — ez okirat eredetije szintén található a Révai-család levéltárában — akkor sokkal valószinübb, hogy a Wenzel-féle regesta egész szövegezése helytelen s hogy az ügy nem Gergelyre, hanem Herbertre vonatkozik.

Dr. WERTNER MÓR.

[1] Wenzel, X. k. 447. l.

EMLÉKBESZÉD CSERGHEŐ GÉZA FÖLÖTT.

(Felolvastatott a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság 1897 deczember 11-iki nagygyűlésén.)

Azon megtisztelő föladattal bizattam meg, hogy egy korán elhunyt társunkról, Csergheő Gézáról mondjak emlékbeszédet, a kit nemcsak hozzám, de mindannyiunkhoz, a kik itt egybegyültünk, baráti kötelék füzött.

Tudom, hogy ennek méltóan megfelelni nehéz föladat, különösen annak, a ki — mint én — a szónak nem mestere, de tudom azt is, hogy Csergheőnek heraldikánk művelése körül annyi érdeme van, hogy puszta fölsorolásuk ékesebben méltányolja hatását irodalmunkra, mint a legszebb rhetorikai mesterfogások.

Ez érdemek annyira ismeretesek mindazok előtt, a kik heraldikával foglalkoznak, hogy nem kell bővebben magyaráznom azon szerencse nagyságát sem, a mely heraldikánkat érte azzal,

hogy Csergheő épen akkor került haza, a mikor társulatunk megalakult és a mikor szakemberekre oly nagy szükségünk volt.

Alig van ember, a ki oly nagy szeretettel, mondhatnám rajongással viseltetett volna azon tudományhoz, melylyel foglalkozik, mint Csergheő. Nemcsak abban az időben, a mikor irodalmilag művelte, de már gyermekkorában is. Ifjuságától haláláig, ugyszólván minden idejét kedvencz tárgyának szentelte, s alig volt más gondolata, mint a heraldika.

Ebben rejlik titka azon határozott és beható tudásának, a melyet megbámulni annyiszor volt alkalmunk, s a mely annyival inkább csodálatos, mert serdülő korától élte derekáig a katonai pálya volt osztályrésze, a mely sok irányu tevékenységet követel s néha annyi szabad időt sem enged a kötelességét hiven teljesitő katonának, hogy a vele járó fáradalmakat kipihenhesse.

Csergheő a heraldika iránti vonzalmát nagyatyjától, *Csergheő Ferencztől* örökölte s e vonzalmat benne az a körülmény fokozta különösen, hogy már gyermekkorában, a mikor többi társai a pázsiton, kertben pillangót kergettek vagy labdáztak, magába zárkozott, inkább mélabús, mint vig volt. A társaságtól való félrevonulása alkalmat szolgáltatott neki az olvasásra. Lovagregényeket olvasott s belőlük megkedvelte a középkort. A félhomály, mely ez időszakot körülveszi, nagyon illett kedélyállapotához, melyet a franczia «il a la mort dans l'ame»-al jelez.

Más gyermekre az efféle olvasmány rossz hatással szokott lenni s Cervantes Don Quixote-ja nem magában harczol a szélmalmokkal, nem magában keres oly képzeleti világot, a mely nincs és nem is volt soha.

Csergheőre a méregnek egészen más, és pedig üdvös hatása volt, a mennyiben nem betegitette meg fantáziáját, de érdeklődését keltette fel és arra ösztönözte, hogy mindazt megismerje, a mi a középkornak nyitja. Belátta e közben, hogy a középkor egyik kulcsa a heraldika. E csodálatos, misztikus tudomány titkaiba igyekezett behatolni. Szerencsére nem a skolasztikusok tankönyvei segítségével, hanem a közvetlen források tanulmányozásával.

Gimnázista korában czimeres pecséteket gyüjtött, sirköveket másolt s bujta azon középkori templomokat, sirboltokat, kolostorokat stb., a hol czimeres emlékek voltak. E kedvteléssel akkor sem hagyott föl, a mikor a katonai pályára lépett és Olaszországba került, a hol műizlését gyarapithatta s a hol lépten-nyomon kinálkozott neki alkalom czimeres emlékek szemlélésére.

Mikor aztán hazakerült, kész heraldikus volt s maga is csodálkozva látta, hogy önállóan, ugyszólván utmutató nélkül azon az uton jár, a melyen az uj heraldikai iskola megalapitói Németországban.

Ő, az egyéniségét jellemző szerénységében, ezt nem tekintette saját érdemének, de annak a szerencsének tulajdonitotta, hogy a körülmények nem heraldikai könyveket adtak először kezébe, hanem emlékeket s ennek következtében közvetlen forrásokból tanult, épen mint azok, a kik a jelen század ötvenes éveiben szakitottak a hanyatló heraldika babonáival s tévtanaival.

Sok ezerre megy azon pecsétek száma, a melyeket nemcsak látott, de a melyekről hasonmást is készitett, a mikor néhány évet Tirolban töltött, azon a klasszikus földön, a melynek csaknem minden falujában egy-egy templom vagy várkastély kövei beszélnek a középkorról, az élő heraldikáról annak, a ki megérti őket. *Csergheőhöz* közvetlenül szóltak s *Csergheő*, mint régi ismerősük, meg is értette néma beszédüket, hiszen gyermekkora óta forgott közöttük.

Tudását nagyban öregbitette e foglalkozása, s ha önzésünk sajnáltatja is azt, hogy nem nekünk, hanem idegeneknek alapitotta és rendezte be a vorarlbergi múzeum pecsétgyüjteményét s a brixeni herczegpüspökség múzeumának régiség- és heraldikai osztályát, lehetetlen be nem látnunk a mi heraldikánkra háramló hasznát, mert azt, a mit ebből tanult, nálunk érvényesitette, a mikor hazatérvén s itt megtelepedvén, élete föladatául a magyar heraldika művelését tüzte ki. Itthon is a legrégibb emlékek fölkutatásával kezdte, mert ösztönszerüleg sejtette, hogy azon időben, a mikor az élő heraldika Nyugat-Európában virágzott, nálunk sem hanyagolhatták azt annyira el, mint később. És ha elfajulására a külföld nyujtotta példát követték a magyarok, lehetetlen, hogy virágzó állapotát is ne utánozták volna. Jól tudta ő,

hogy a heraldika a keresztény középkor szülötte és hogy e Franciaországban keletkezett intézmény két uton: Olaszországon és Németországon át jutott hozzánk, a hol gyökeret vert ugyan, de jórészt idegen maradt és hogy a szó szoros értelmében magyar heraldikáról — mint azt némelyek gondolják — szó sem lehet. Nem is igyekezett afféle utópiákat másokkal elhitetni, hogy Magyarországon a nyugatiakétól teljesen elütő, más alapon fejlődött heraldika volt, tudta, hogy a mi heraldikánk azonos a nyugateurópaival s legfeljebb a nemzeti jellegben különbözött tőle, a melyet saját izlésüknek megfelelően a magyarok neki kölcsönöztek. Nem is e lehetetlenség bebizonyitása, hanem azon fentebb jelzett sejtelme igazságának megtalálása czéljából kutatta és tanulmányozta legrégibb czimeres emlékeinket, a mely szerint volt Magyarországon is virágzó, élő heraldika. E végett ösztönözött másokat is a pecsétek, siremlékek, czimeres levelek stb. fölkutatására. Ösztönzésének volt is sikere, a mennyiben csakhamar tekintélyes vezérkar szolgálta törekvéseit.

Neki s lelkes segédeinek sikerült is sok, addig hozzáférhetetlen, nem is sejtett kincshez jutni. E forrásokból rekonstruálta sok nemzetség czimerét, s e rekonstrukcziói nagy részének igazat adtak a későbbi leletek, úgy, hogy azok is kénytelenek voltak előtte meghajolni, a kik eleintén bizonyos kétkedéssel nézték merészkedéseit.

Annak, a ki még most is kétkedik Csergheő heraldikai tudományában s azt hiszi, hogy könnyü volt az ő sora, mert Magyarországon nem igen foglalkoztak előbb a heraldikával s nem is igen értettek hozzá, miért is bármit elhittek volna neki, azt felelhetjük, hogy nagyon téved s hogy nem ismeri az embereket. Hiszen épen azokat nehéz valamely igazság felől meggyőzni, a kik tudatlanok, mert a balitéletek mélyebb gyökeret vernek az ilyen emberek fejében, mint az igazság s a gyökeret vert balitéletek kiirtása a legnehezebb dolgok közé tartozik. Csergheő föladata tehát nem volt könnyü, s talán nem is sikerül tanainak érvényt szerezni, ha az a kevés ember, a ki föltünésekor körüle csoportosult, nem lett volna balitélettől ment. Ezek vitték vele zászlaját győzelemre, a kik bár nem hittek vakon neki, de könnyen engedték magukat meggyőzni, ha az érvek helyességét látták.

A mikor én 1893 tavaszán megismerkedtem vele s figyelmét egy heraldikai kézikönyv szükségességére hivtam föl, azt felelte, hogy ő is érzi azt, de előbbre valónak tartja az adatok gyüjtését s a műnyelv megállapitását. Nem is volt még akkor rávehető, hogy egy ilynemü kézikönyv tervezetének elkészitésébe bocsátkozzék. Tovább folytatta az adatgyűjtést, s e tekintetben óriási tevékenységet fejtett ki. Tanuság erre nézve Siebmacher czimeres könyvének magyar része s a Csoma Józseffel kiadott «Alte Grabdenkmäler aus Ungarn» czimü munka, továbbá az a kézirat, a melyet a M. Tudományos Akadémia a Péczely jutalom odaitélésével tüntetett ki.

E kézirat a «Magyar Nemzetségek» czimü, Karácsonyi Jánossal tervezett munkának heraldikai része s méltóan fog sorakozni a Karácsonyi hivatott tolla alatt készülő genealogiai részhez, a melynek megjelenését várva várja minden szakember.

Azonban a két nagy munkájához szükséges adatgyüjtés s ennek földolgozása mellett is ráért a heraldikai fogalmak tisztázására, és mig nagy betegsége el nem fogta, mindig tudott magának időt szakitani arra, hogy folyóiratunkat egy-egy tanulságos czikkel gyarapitsa. E czikkeivel alapitotta meg azt az iskolát, mely folytatni igyekszik munkáját. E czikkeivel nagyban hozzájárult a heraldika körül elterjedt balvélemények kiirtásához s megmutatta az utat, melyen haladnunk kell.

Folyóiratunkban megjelent első tanulmányának czime: «*A czimerek fejlődése és nemei*». Ennek bevezető szavai tanuskodnak róla, hogy főszándéka volt a heraldikáról elterjedt száma nélküli téves nézetek megczáfolása, de tanuskodnak arról is, hogy nem tartotta magát csalhatatlannak, s nem azért irt, hogy szavainak vakhitelt követeljen, hanem azért, hogy a heraldika ügyét szolgálja. Ezt mutatja azon kijelentése, a mely szerint «minden helyreigazitást köszönettel vesz». Ezzel polémiát akart provokálni és pedig olyan polémiát, a mely a tudomány hasznára van; sajnos, hogy ez nem sikerült neki, mert a polémiának ez a neme nagyban hozzájárult volna a fogalmak tisztázásához

s a heraldikának tágabb körben való művelésséhez.

E czikkelyében — legalább tudtommal — először van nálunk világosan megmagyarázva, hogy mi a czimer, mily alakuak voltak az első czimeres pajzsok, hogy miként ábrázolták a czimerképeket a pajzson, mik a beszélő czimerek stb., s hogy mi sem ellenkezik annyira a klasszikus heraldika szellemével, mint a czimerek szimbolikája, a mely a heraldika hanyatlásának idejéből való.

Néhány ezután következő értekezéseiből láthatjuk, hogy noha határozottan az uj iskola hive, azért ennek tulhajtásaitól őrizkedik s van bátorsága velük szembe szállani. Egyik czikkében ugyanis határozottan rosszalja a modern heraldikusok azon eljárását, hogy mindazt, a mi a valódi heraldika alaptételeinek és szabályainak nem felel meg, hallgatással szokták mellőzni, mert a heraldikailag vett szabálytalanságok, sőt képtelenségek feljegyzése felette szükséges. Heraldikai szempontból, mert elfajulásának történetéhez szolgáltat adatot, más tekintetben pedig azért, mert ennek elmulasztása által a más irányban kutató tudósok szeme elől sok becses anyag vonatik el. E szavakkal az «*Arczképirás a magyar heraldikában*» czimü czikkét kezdi meg.

«*Kritikai megjegyzések a folyóiratunkban közölt XV. századbeli czimerekről*» czimü czikkelyében jellemzően mondja a XV. századból eredő eredeti czimeres leveleinkről, hogy ezek mentik meg reputácziónkat a külfölddel szemben, mert mindazon czimerek, a melyek későbbi időből valók — csaknem kivétel nélkül — az igaz heraldika szabályaival ellenkező módon vannak szerkesztve. Ezzel ő is hozzájárult azok törekvéséhez, a kik a XV. századbeli armálisokra fordították az érdeklődők figyelmét, tehát neki is van része abban, hogy folyóiratunk e czimerek oly nagy számának hozta facsimilijét s ez által — lehet mondani — kétségtelen hitelességü Armoriál-lá vált, a mely ugyan még nem teljes, de minden megjelenő füzetével közeledik ahhoz, hogy azzá legyen.

Azon sorokban, a melyekben a Turul négy első évfolyamában megjelent XV. századbeli czimereket méltatja, ismét a heraldikai fogalmak tisztázásának ügyét mozditotta elő s elismeri, hogy e czimerek a magyar fölfogás szülöttei, mert ha rajzolójuk a legtöbb esetben nem is volt magyar, tervezőjük mindig az volt, mert a czimer tervezete nagyjában mindig, sőt részleteiben is gyakran a czimerszerző munkája.

A Rátoldok hársfaleveléről irott czikkében rámutat arra a körülményre, hogy a közös czimer, vagy a főbb vonásaikban azonos czimerek a közös eredetre való következtetést engedik meg és hogy a főbb vonásaikban azonos czimerek meghatározása előtt föl kell kutatni a törzsczimert, vagyis azt, a melyet a nemzetség egyik-másik vagy valamennyi tagja viselt, mielőtt az ágakra, családokra való oszlás megtörtént volna.

Sokak előtt merészségnek látszott az, hogy például egy természetes falevélben, mely valamely czimer alárendelt jelentőségü czimerképe, fölismerte a törzsczimer egyetlen, tehát főczimerképének nyomát, a stilizált falevélét. De az idő megmutatta, hogy merészsége nem volt hiu. E czikkében a heraldikai hársfalevélnek valóságos kis monográfiáját adta s megismertette a Rátoldok czimerképének mindazon változatait, a melyek az eddig hozzáférhető emlékeken látszanak.

Az Apafiak, Rhédeyek és Wesselényiek legrégibb ismert czimereiről irt tanulmányában egy régibb föltevését, hogy t. i. az Apafiak régebben más czimert használtak, mint az ismertet, Apafi Ferencz egy 1493. évi oklevele pecsétjének bemutatásával bizonyossá teszi, és rámutat azon valószinüségre, hogy a Rhédeyeknek és Wesselényieknek is kell az ismerteknél régibb czimerüknek lenni. Azóta nyolcz év telt el s e tekintetben nem haladtunk tovább, mert a két családnak régibb, eddig ismeretlen czimeres emlékei nem kerültek szemünk elé. Pedig legalább a Wesselényi czimerre nézve alapos reményünk van, hogy a görcsöni levéltárban találunk eddig ismeretlen adatokat, sőt biztosan tudjuk, hogy a Wesselényieknek a XV. század elejéről való armálisa ott van, de ezen közkincs az Erdélyi Múzeum-Egyletnél van letéve s ott bizonyos hatalmas okoknál fogva még mindig ládákba lévén zárva, hozzáférhetetlen.

A Gutkeled nemzetség czimere leirásában beszámol a czikk irásáig ismeretes nemzetségi czimerekről, a melyeknek száma 24 volt, s aztán

végig kisérve az összes ismert Gutkeled czimeremlékek változatain egészen a famozus farkasfogakig, az ékről monográfiát ad, mint azt a Rátoldok hársfalevelével tette. Ez volt utolsó jelentékenyebb czikke. Nem azért, mintha a heraldika iránti érdeklődése megszünt volna, haanem azért, mert a Siebmacher magyar részének szerkesztése. s a magyar nemzetségekről szóló, később a Péczely jutalommal kitüntetett, Karátsonyi Jánossal közösen tervezett nagyobbszabásu mű heraldikai részének megirása minden idejét elfoglalta a különben is betegeskedni kezdő Csergheőnek.

E becses kéziratának sajtót alul való kikerülését már nem érhette meg. Betegsége erőt vett rajta s a zászló, mely körül Magyarország legtöbb heraldikusa csoportosult, kiesett kezéből. Az e fölött érzett fájdalmunkat csak az enyhiti némileg, hogy működésével határozottan kijelölte az utat, melyen haladnunk kell és hogy működésének e nyoma lesz utmutatónk.

Csergheő Géza külsejét illetőleg is sajátságos ember volt. A ki egyszer látta vagy beszélt vele, biztosan fölismerte évek mulva is. Polgári ruhában is katonát mutatott s a divatnak nem hódolt még csak annyira sem, mint egy német professor.

Czilinder soha sem volt a fején, a sarkantyu pedig — bár nem volt lovas katona — soha sem hiányzott czipőjéről. — Hangosan beszélt, ugy hogy a ki nem ismerte, azt hitte, veszekszik, pedig ezt ritkábban tette, mint a legtöbb ember. Türelmes volt a végletekig, kivált ha heraldikáról volt szó, s a legnagyobb képtelenségeket is türelemmel hallgatta meg, remélvén, hogy az illetőt idővel kapaczitálhatja és azért, mert senkit sem akart a heraldikával való foglalkozástól elriasztani.

Egy izben tanuja voltam, mikor egy határtalanul korlátolt eszü uri ember az efféle s hozzá még modortalan emberek módjára föltett kérdésére nem várta meg a kért választ, de saját maga felelt magának s aztán oktatólag mondott el egyet-mást Csergheőnek a heraldikáról, a ki aztán a lehető legkomolyabb arczczal mondta neki: «Öntől sokat várhat heraldikánk». Ennek hallatára azt kérdeztem tőle: miért mondtad ezt neki, hiszen ha elhiszi, sok bajunk lesz vele, ha pedig észre veszi, hogy gúnyt űztél vele, rossz néven fogja venni. Az utóbbi eset lehetősége — mondá ő — ki van zárva. Ő hinni fogja, hogy neki rendeltetése a heraldikát művelni s ez hasznunkra lesz, mert sok lim-lomot fog ugyan összehordani, de e lim-lom között bizonyára oly becses anyag is lesz a melyért szivesen hallgathatjuk badar beszédét, s tűrhetjük modortalanságát órákig is.

A középkorba annyira beleélte magát, hogy egész lénye középkori lett. A fejedelem s a nők iránt érzett hódolat, a vallásosság, egyenesség, bátorság, szigoru becsületesség voltak legkidomborodottabb jellemvonásai.

A középkori ember volt ideálja s a modern ember iránt bizalmatlanságot érzett. A franczia forradalom nagy alakjait gyűlölte. Közülök csak Napoleonnak bocsátott meg, nem annyira azért, mert megtörte a forradalmat, hogy császárrá lett és helyre állitotta a monarchiát, hanem azért, mert a katholika vallást ismét jogaiba helyezte s különösen azért, mert Ferencz császárnak veje lett. Bonaparte iránt érzett gyűlölete szánalommá vált Napoleonnal szemben, mert meg volt róla győződve, hogy az Ég végtelen igazság érzete mérte rá büntetésül a szent-helenai napokat. Napoleon expiálta Bonaparte bűneit, a ki fölkent császárok és királyok ellen mert győzelmesen harczolni.

A világtörténet azon korszakai, a melyekben a heraldika nem virágzott, nem igen érdekelték s a műtárgyak közül is leginkább a keresztény középkor izlésében készültekkel vagy czimeresekkel foglalkozott legszivesebben.

A barokk műtárgyak már kevésbbé kötötték le figyelmét, de mégis inkább, mint az antik dolgok, mert ez utóbbiakon soha sincs czimer. S ha boszantotta is a barokk izlés művészeinek értelmetlensége a czimerek körül, azért még sem hagyta tekintet nélkül alkotásaikat, mert, a mint számtalanszor mondta, az, a ki a heraldikát igazán szereti, nemcsak virágzása, de hanyatlása iránt is érdeklődik. És igaza volt, mert az a ki Rómának csak fénykorát tanulmányozta s hanyatlásának korszakát nem, az, a ki Hellasnak csak megalakulását s virágzását veszi figyelembe, de romlását s ennek okait nem, nem ismerheti sem Rómát, sem Hellast.

Csergheő figyelmét épületen, szobron vagy más műtárgyon kizárólag a heraldikai motivu-

mok kötötték le, ha ezek alkalmazása heraldikailag értelmesen történt, szép volt az épület, szép a szobor s a műtárgy, ha nem, akkor ugyancsak nagynevü művésznek kellett lenni, hogy megkegyelmezzen neki. Sokszor évődtem vele, mondván, hogy ő az embereket is heraldikailag csoportosítja, a mire ő nevetve felelte rendesen, azt mondván: «Freund, du übertreibst». Nem sok idő telt bele s kitünt, hogy nem túloztam, mert valakit nekem úgy mutatott be: «Auch ein Sigmundianer», értvén alatta, hogy a bemutatott ur családjának is Zsigmondkori armálisa van.

Csergheő Géza, egy a XIV. században Nyitra vármegyéből Vasba származott nemes családnak ivadéka, Heiligenstadtban — Bécs külvárosában — született 1841. július 26-án. Atyja Nemestacskándi Csergheő Lőrincz, előbb a m. kir. nemes testőrségnél szolgált, utóbb Ausztriában miniszteri osztálytanácsos volt, nagyatyja Ferencz, szintén magyar nemes testőr, genealogus volt s e mellett heraldikával is foglalkozott.

A mint márelőbb is mondtam, ettől örökölte a heraldika iránti hajlamát. Az a körülmény, hogy sokat volt magában, saját gondolataival elfoglalva, kidomboritotta egyéniségét. Röviden mondva, nem volt tuczat ember s individualitását még a katonai élet nivelláló hatása ellen is meg tudta óvni. Mint katona is Csergheő Géza maradt, a ki minden körülmény között más volt mint társai. Még a háboruban is, a hol vitéz volt, mint legvitézebb társai, de vitézkedése másként nyilvánult mint amazoké.

Kevéssel halála után egy fegyveres pajtásával a custozzai csatáról beszélgettünk s ez nekem egy epizódot mondott el, melynek Csergheő volt a hőse.

Egy magaslaton volt az olaszok egy ütege fölállítva, e magaslat ellen intézendő rohamra küldték azt a csapatot, melybe Csergheő is be volt osztva. A fiatal főhadnagy szakaszát jóval megelőzve rohant előre, nem törődve az ágyukkal, s azzal a minden oldalról fenyegető veszélylyel, a melynek neki ment. Bátor föllépése egyrészt szakaszát sarkalta az utána nyomulásra, másrészt az ellenséget félemlitette meg úgy, hogy eszeveszetten hagyta ott ágyuit, melyek közül egyet Csergheő elfoglalt.

Alig történt ez meg, rögtön felül kerekedett benne jellemének egyik vonása, a bizalmatlanság, s abbeli félelmében, hogy esetleg más fogja magának vindikálni a bravuros haditettet, czeruzát vett ki zsebéből s rá irta az ágyu talpára: «*Ez ágyut Csergheő főhadnagy foglalta el*». Másnap a mikor az ellenséges lövegek Soma Campagna piaczán föl voltak állitva, kihallgatásra jelentkezett s kérte, adják neki az ágyut emlékül. Persze, hogy a szokatlan kérésnek nem volt semmi eredménye s e bravurjának kézzel fogható emléke nem maradt. De társai emlékezetében ma is él. A béke szolgálat nem igen volt inyére a regényes hajlamu tisztnek s mindinkább megérlelődött benne a szándék, hogy a tényleges szolgálattól megválva, egyedül a heraldikának fog élni, s e szándékát végre is hajtotta volna, ha 1869-ben az ujonnan szervezett m. k. testőrséghez nem osztják be. A fejedelméért rajongó tiszt élete legszebb napjai közé számitotta azt az időt, melyet hadura közvetlen közelében tölthetett. Az udvari szolgálat unalmait nem érezte úgy, mint más s a szolgálat elhagyására mindaddig nem gondolt, mig ismét a csapathoz való bevonulás ideje nem következett be. Ez időtájt ismerkedett meg azzal a fenkölt lelkü nővel, a kit csakhamar feleségül vett, s a kinek köszönhetjük, hogy idegenbe szakadt honfitársunk magyarrá lett.

Boldog házasságának első éveit még nem itthon töltötte, hanem az osztrák örökös tartományokban. Az ezen időre eső munkásságáról már megemlékeztünk s elmondtuk, hogy mily nagy hatással volt heraldikai kiképzésére.

Csergheő eleintén Ungváron telepedett le s gazdálkodással is foglalkozott, de valamint a katonai szolgálat mellett is talált időt tudománya művelésére, úgy gazdasági ügyeinek vezetése sem vonta el a heraldikától. Nagy művének, a Siebmacher magyar részének első füzeteit még itt szerkesztette s hazánk északkeleti területén fekvő családi-, vármegyei- s hiteles helyi levéltáraiban gyűjtötte és gyűjtette az anyagot a többi füzethez. Ez időtől, különösen 1888-ban Budapestre történt költözése óta, kizárólag a magyarországi heraldikának szentelte munkásságát s élte utolsó pillanatáig — még nagybetegen is — úgyszólván pihenés nélkül ennek érdekében dolgozott, s ez által minket, barátait s munkatársait nagy hálára kötelezett. E hála

A BÉKÁSSY CSALÁD CZÍMERE 1417-BŐL.

lerovása végett gyültünk ma itt egybe. Igénytelen szavaim ezt igyekeztek kifejezni. Egyedül csak ezt és nem emlékét megörökiteni, hiszen azt ő maga tette meg műveivel. Ő itt hagyott bennünket, elment előre oda, a honnan nincs visszatérés s majdan, ha mi is utánna megyünk és viszontlátjuk, számon fogja tőlünk kérni örökét.

Adja az Ég, hogy be tudjunk vele számolni.

BÁRCZAY OSZKÁR.

VEGYES.

A Békássy család czímere az 1417. évből.

(Szines czimerképpel.)

Az érdekes czimeradomány, melyet jelenleg közölni szándékozunk, már régóta ismeretes. A Győri Történelmi és Régészeti Füzetek legelső évfolyama, 1861-ben, közölte annak szövegét és közölte a czímernek eléggé hű rajzát is.

Az oklevélnek rongált állapota okozta, hogy az ott közlött szöveg igen hézagos; ezt a hiányt akarjuk pótolni jelen közlésünkkel, melyben iparkodtunk — a mennyire csak ez lehetséges volt — a rendkívül rosz állapotban fönnmaradt oklevél szövegének olvashatatlan részét is kiegésziteni.

A czimeradományban magában, melyet Zsigmond király Konstanzban, 1417 augusztus 15-én ád ki, nincs valami nagyon nevezetes. A szokott formulákkal mondja el a király, hogy három kanonok, Mihály szepesi olvasókanonok, Miklós sasvári esperes, és János budai kanonok, a király elé járultak kérelmükkel és elmondták kérelmük támogatására érdemeiket. János kanonok mindvégig a király kiséretében volt azon a nagy politikai körúton, mely Bosznián, Istrián, Friaulon, Lombardián, Francziaországon és Aragónián át Konstanzba, az egyház szakadás megszüntetésére vezetett. A másik két kanonok, Mihály és Miklós, csak az utóbbi helyen, az az egyetemes zsinaton voltak a király oldala mellett. Érdemeiket a szokott, és több czimeres levélben előforduló módon mondja el a király.

A három kanonok bemutat egy czimertervet a királynak, és kéri annak adományoztatását az ő számukra, valamint rokonaik részére is. A király teljesiti a kérelmet és a három kanonoknak, kiknek családi neve megmondva nincs, és a rokonoknak, kiknek rokonsági fokáról a kérelmezőkhöz, az oklevél felvilágositást nem ád, megadja czímerül a kért ábrázolást. E rokonok *Békási* Gergely fiai: *János* és *István*, *Tordasi Bálint* és még egy *István*, kinek családi neve az oklevélben olvashatlan. Hihetőleg a három kanonok is e három családnak volt sarja, és kiki saját érdemei által a maga családjának is örök időkre szóló kitüntetést óhajtott szerezni.

A czimereslevélben, az adományozott czimer után, a legérdekesebb a mód, a hogy az reánk maradt. Az oklevélnek ugyanis eredetije nincs meg, közelkorú átiratban jutott az korunkra, mely a czimer képét is az eredeti után hiven lefestve megőrizte.

A három család részére szóló oklevél eredetije ugyanis néhány évtized multával, István budai polgárnak, aki patikárius volt, került birtokába. Talán ugyanaz az István ez, vagy annak leszármazottja, kinek családi neve a czimerlevélben olvashatatlan. Tordasi Bálint deák, kinek (vagy talán atyjának) nevével már az eredeti czimeradományban találkozunk, Hunyadi János kormányzó itélőszéke előtt pörbe idézi István patikáriust, mondván, hogy ennek birtokában van Zsigmond királynak egy czimeradományozó levele, mely az ő (t. i. Tordasi Bálint) czimerére vonatkozik s melyre nézve őhajtja, hogy azt István polgár mutassa föl az itélőszéknek és másolatát engedje át. A budai polgár nem tesz ez ellen semmi kifogást sem; beismeri, hogy a czimerlevél nála van, kész azt a bíróságnak bemutatni és másolatát Tordasi Bálintnak átadni. A kormányzó ennek következtében 1449 április 13-án bíróiag átirja és hiteles másolatban kiadja az eredeti czimereslevelet, és átiratának élére lefesteti az adományozott czimert is.

Tudtunkkal ez a legeslegelső teljes armálisátirás, melyet birunk s e körülmény érthetővé teszi, hogy az 1861-iki közlés után ujból kiadjuk annak szövegét, kiegészitve lehetőleg annak hiányait, a Békássy család tulajdonában lévő átirat eredeti példánya után s hogy közöljük az 1417-ben adott és 1449-ik évi átiratban fönnmaradt czimernek hű szines mását is, reconstruálva a szineket és az ábrázolást az azóta nagyon sokat szenvedett festmény alapján a heraldika szabályai szerint.

Az 1449-ik évi megerősitő oklevél szövege szószerint a következő;

Nos Joannes de Hwny[ad] regni Hungarie gubernator memorie com[men]damus, quod nobis in octavis festi Epiphaniarum domini unacum [prelatis], baronibus et regni n[obilibu]s in sede nostra iudiciaria sedentibus [Va]lentinus [littera]tus de Tordas iuxta con-

tinen[tiam] li[tterar]um nostra[rum] ..... ipsam hic Bude coram nobis facie ad faciem factam fore denotantium, nostram personaliter veniendo in presentiam [contra circu]msp[ectum] virum Stephanum appathekarium, civem civitatis Budensis, allegavit eomodo, ut quedam littera privilegialis condam domini Sigismundi pie memorie regis Hungarie, factum armorum suorum tangens, erga ipsum Stephanum appathekarium haberetur, quas per ipsum coram nobis exhibere et paria earundem pro se habere vellet; quo audito annotatus Stephanus, civis Budensis, similiter nostram consurgens in presentiam, respondit ex adverso, quod hoc bene verum foret, quomodo dicte littere erga ipsum haberentur, quas coram nobis exhibere et paria earundem eidem Valentino litterato dare promptus esset et paratus; cuius tenor is est:

Sigismundus dei gratia Romanorum rex semper augustus, ac Hungarie, Dalmatie, Croatie et cetera rex, omnibus Christi fidelibus, tam presentibus quam futuris, presentium notitiam habituris, salutem in eo, qui dat regibus reg[nare] et victoriose triumphare. A claro lumine troni regii, velut e sole r[adii], nobilitates legittimo iure procedunt et omnium nobilitatum insignia a regia dignitate sic dependent, ut non sit dare alicuius [generositatis] insigne, quod a gremio non proveniat regie claritatis. Sane ad [universorum] tam presentium, quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod fideles nostri devoti, dilecti, honorabiles viri, domini, Michael [lector] ecclesie beati Martini confessoris Scepusiensis ac Nicolaus archydiaconus Saswariensis et Johannes Strigoniensis, Waciensis et Budensis ecclessiarum [canonicus], nostre mayestatis venientes in presentiam, propositis et recensitis ipsorum fidelibus servitiis et fidelium obsequiorum gratuitis meritis, sincerisque [com]placentiis utique acceptis et laudandis, quibus ipsi, primum idem dominus Johannes canonicus in Bozne, Istrye, Forisyulii, Lombardie, [Fran]cie, Aragonie, et demum iidem domini Michæl lector et Nicolaus archydiaconus in presentibus Almanie partibus, nobis in eisdem pro sacro sancte universalis ecclesie et sacri imperii Romani status reformatione et querenda pace universis procedentes et laborantes, sacro[sanct]o regio dyademati et celsitudini nostre mayestatis, personis et rebus ipsorum non parcendo, indefesse studuerunt complacere, reddideruntque se [gratos] et acceptos, arma seu nobilitatis insignia, in presentium litterarum nostrarum capite depicta, mayestati nostre exhibendo, ab eadem mayestate nostra eadem arma seu nobilitatis insignia ipsis, et per eosdem Johanni et Stephano, filiis Gregorii de Bekas, Valantino *(igy)* de Tordas, et S[tephano] filio ..... de ..... eorundemque Johannis et Stephani necnon Valentini et Stephani heredibus et posteritatibus universis dari et conferri humiliter et devote suppli[caverunt. Unde nos prefatorum Michael]is lectoris, ac Nicolai archydiaconi et Johannis canonici gratis affectibus intuentes predictorum obsequiorum gratuita merita, quibus studiis dil[igenti]bus [ac indefe]ssis actenus erga nostram claruerunt maiestatem, qu[otidieque] clarent et in antea eo studiosius clarere poterunt, quo se et suos [pre]clarioribus honorum gratiis sentient decora[tos, animo] deliberato et ex certa nostre mayestatis scientia, eisdem dominis Michaeli lectori ac Nicolao archydiacono et Johanni canonico [et per] eosdem predictis Johanni et Stephano [necnon Valentino et] altero *(igy)* Stephano, eorundemque Johannis, Stephani necnon Valentini et alterius Stephani heredibus et posteritatibus unive[rsis], ad prefatorum Michaelis lectoris ac Nicolai [archy]diaconi et Johannis canonici supplicationis instantiam, prescripta arma sew nobilitatis insignia, hic depicta, ac pictoris [magiste]rio distincte descripta, virtute presentium conferimus, ymo de habundantiori plenitudine specialis nostre gratie ad maiorem prelibatorum Michaelis lectoris ac Nicolai archydiaconi et Johannis canonici ac aliorum supradictorum nobilitatis gloriam, proprio motu concedimus, damus et elargimur, ut iidem Michael lector ac Nicolaus archydiaconus et Joh[annes] canonicus ac per eosdem predicti Johannes et Stephanus necnon Valentinus et alter Stephanus, eorundemque Johannis et Stephani ac Valentini et alterius Stephani (et) posteritas u[niversa nata], et nascitura, hec arma sew nobilitatis insignia, prout presentibus litteris circa principium acpropriatis *(igy)* coloribus diversis inserta pictura denotat et declarat, a modo [in ant]ea in [preliis, hastil]udiis, torneamentis et in omni exercitio militari gestare valeant pariter et defferre. Gaudeant igitur favore regio, ac de tanto munere singularis gratie antefati Michael [lector] pre[scriptu]s ac Nicolaus archydiaconus et Johannes can[onicus] et alii supradicti eorumque posteritates merito exultent, tantoque fideliori studio ad honorem regium eorundem in antea soli[detur inten]tio, quanto ampliori favore preventos se con[spiciu]nt munere gratiarum. Presentes autem ad premissorum memoriam perpetuam cum pendenti secreto nostro regio sigillo, quo [ut] r[ex Hungarie utimur, munitas], prelibatis dominis et aliis su[prascriptis] duximus concedendas. Datum Constantie, in festo assumptionis beate virginis gloriose, anno domini millesimo quadringentesimo decimo septimo, regnorum nostrorum anno Hungarie et cetera tricesimo primo, Romanorum vero septimo.

[Nos igitur] p[aria] ipsarum litterarum prefati condam domini i[m]per[atoris] ..... presentibus litteris nostris de verbo ad verbum transcribi et transumifacientes, eisdem dominis Michaelis *(igy)* lectori ac Nicolao ar[chydiacon]o, Johanni canonico et aliis predictis pro uberiori cautela duximus [conce]dendas, nostrarum, quibus sigillum nostrum est appensum, vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Bude, in festo P[asce] domini, anno eiusdem millesimo quadringentesimo qu[adragesimo no]no.

Az adományozott czimer leirása a következő: kék mezőben ugrásban lévő fehér szarvas, arany szarvakkal és arany nyakkoronával. A szarvak és a korona érczéből a nagyon megviselt oklevelen csak a barnás alapszin maradt meg; ilyen az a mi hű szines képünkön is. Sisakdisz: két kék szárny közt a pajzsbeli alak csonka törzse. Takarók: kék- vörös. A pajzs balra, az oklevél kiállitójának neve felé dől; ennek következtében a czimer többi alkatrészei is balra forditvák, mi hazai heraldikánkban a leggyakoribb eset.

A czimert a Siebmacher-féle gyüjtemény is közli. Az ábrázolásról azonban azt mondja, hogy a szarvas nyugvó helyzetben van s hogy a czimerkép helyzete hibás, mert az nincs a pajzs

tengelyében. E hibával azonban alig ha róhatjuk meg a czimer festőjét. A szarvast kétségtelenül ugró helyzetben akarta ábrázolni a festő, megörökitvén ezzel egy vadászati jelenetet, melyeknek régi heraldikánk nagy kedvelője. A felfelé ugró szarvas pedig tényleg a pajzs tengelyében van, s így sem Zsigmond királynak, sem Hunyadi Jánosnak czimerfestője nem követett el hibát a czimertani ábrázolás szabályai ellen.

Hunyadi Jánostól ez a harmadik czimereslevél, a mit ismerünk. Kettő, Pogány Miklósé 1448-ból és Berekszói Péteré 1449-ből új czimeradomány; a jelenleg ismertetett oklevél pedig birói átirat. Habár jogi természetére nézve különbözik is az eddig ismert két armálistól, de alakjánál, kiállitásánál fogva a czimeres levelek közé sorolhatjuk; kiállítójánál fogva pedig legérdekesebb és legritkább okleveles emlékeink egyike.

A Békássy család is azok közé tartozik, melyek régi czimerüket elhagyvaa, ujabb eredetű czimerrel élnek. A jelenleg használt családi czimernek az 1417-ik évivel semmi közös vonása sincs. F. L.

A csicseri Ormos család szabolcsvármegyei ágáról.

A magyar nemesség közt vannak családok, melyek törzsfája a honfoglalás korszakába ágazik be, de az idők menetén az ősök tüzhelyeikhez huzódtak, vagy ha amaz háborus korszakokban a hadviselő kötelmei alól teljesen ki nem is vonhatták magukat, — kimagaslóbb szerepük nem jutott, s igy családi nevük a feledékenység homályába borult. A csicseri Ormos család szintén a magyar nemesség legrégibb családjai rovatában tartozott, de országos dolgokban, hadviselésben kimagasló ősük nem volt, és csakis régi birtoklási okiratokban, vármegyék közügyeiben bukkanunk nevükre.

Századoktól apáról fiura átszállt hagyomány a csicseri Ormos család első ősének Uszubut tartja, a honfoglaló Árpád egyik csapatvezérét, akiről Béla király névtelen jegyzője említést tesz, elmondván, hogy «Árpád fejedelem Uszubut vezértársával Veszprém ellen küldte.»

Ugyane hagyomány szerint, Kálmán királyunk Ung vármegyében fekvő Csicser falut adományozta a családnak, és az Ormos család által az ungmegyei Csicser falutól nyerte előnevét.

A csicseri Ormos család czimerét Csergeő Géza a Siebmacher-féle czimerkönyvben közzé tette, és ama czimerrajz a birtokomban lévő régi gyürüpecséttel teljesen azonos, azzal a heraldikailag semmit sem jelentő különbséggel, hogy a régi gyürüpecsét karneol kövébe metszett pajzs gömbölyü. A pajzsban vitéz áll, jobbjában kardpengével, baljában üstöknél fogott emberfő látható. A czimersisak disze a koronából kiemelkedő pánczélzott kar, mely csillagot tart.

A szabolcsvármegyei Csicseri Ormos család századokkal ezelőtt Ung vármegyéből Szabolcs vármegyébe települt, mint a régi birtoklási okiratokból kitünik.

A XV. század elején már Szabolcs vármegye közügyeiben is szerepelnek; a gróf Zichy családok levéltárában *Magister Andreas filius Pauli dicti Ormos de Mecher vicecomes comitatus de Zabolch* 1411-ben és 1414-ben két kiadványnyal szerepel.[1] A Zichy-kódex hiteles adatai is azt igazolják, hogy a csicseri Ormosok Ungvármegyéből származván, 1411-ben Zsigmond magyar király idejében már Szabolcs vármegye birtokos nemessége közt szerepelnek.

Különben régi okiratok szólanak afelől, hogy a csicseri Ormos család más vármegyékben fekvő részjószágokkal, Szabolcsvármegye területén is terjedelmes birtokok urai voltak.

A család történelmében birtoklási tekintetben az 1490-ben élt Imre magaslik ki. Ez az Imre a Derenchéniekkel, Zokalyi, Kisvárdai, Szepessi és más előkelő nemzetségekkel állt rokonságban, és több vármegyékben terjedelmes birtokai voltak. A Káta nembeli Surányi Charnavodai nemzetséggel is vérségben állott.

A szabolcsvármegyei csicseri Ormos család még a XIX. század első felében is birtokos gyanánt emlitteti a Beregvármegyében fekvő Charnavoda, vagy mint most nevezik Csarada helységben.[2]

A XVIII. század elején élt István, de ennek fiutódja nem maradt.

Ugyane század elején élt Imre, Szabolcsvármegyében több helységekben birtokolt. Ennek az Imrének hitvese Szentmiklósi és Óvári Pongrácz Zsófia volt. Ebből a házasságból két fiugyermek lett volna hivatva a család fentartására: Miklós és Imre.

Imre fiutódot maga után nem hagyott.

Miklós nőül vette Gömörvármegyéből Szatmári Király Miklós, és hitvese Szentmiklósi és Óvári Pongrácz Erzsébet[3] leányát: Szatmári Király Erzsébetet.[4]

E házasságból csak egy fiugyermek vezette tovább nemzetségét: György.

Ez a csicseri Ormos György nőül vette Ugocsavármegyéből az akkori ugocsavármegyei

[1] Zichy okmánytár, VI. k. 151. és 294. ll.

[2] Csarada falu 1840. évi tagositási okirata.

[3] A szentmiklósi és óvári Pongráczok liptóvármegyei birtokrészekkel más vármegyékben fekvő birtokaira vonatkozó eredeti osztály levele.

[4] Ifjabb Szatmári Király Miklós gömörvármegyei alispán és testvérei, Csicseri Ormos Miklósné Erzsébet, — Fáy Péterné Anna, — és a még hajadon kisasszony Zsófia, 1778-ban édesanyjuk halála alkalmával ezüst, arany és más ingóságokon osztozkodnak.

alispán, a Bagát-Radván nemből való Morvay József leányát Erzsébetet.[1]

Csicseri Ormos Györgynek Morvay Erzsébettel kötött házasságából egyetlen gyermeke maradt életben: Csicseri Ormos Katalin. Ezt a Katalint 1833-ban, Bereg-Surányban birtokos Ludányi Bay Károlynak Csernelházi Chernel Erzsébettől született fia, Ludányi Bay Gábor vette nőül. Ez a csicseri Ormos Katalin, férjezett Ludányi Bay Gáborné, 1886-ban halt el, és benne: a szabolcsvármegyei csicseri Ormosok ága kihalt.

BAY ILONA.

[1] Családi okiratok és Morvay Erzsébet menyasszonyi levele vőlegényéhez Csicseri Ormos Györgyhöz.

A karvai báró Orlay-család nemzedékrendje.[1]

Kis-Jókai *Orllé* (Ollé) *Jakab és Imre* testvérek,
a XVI. század elején, Nagy-Megyeren

Karvai Orllé I. *Miklós* szül. 1542 Nagy-Megyeren, (evangelikus) 1571 június 13-án uj czimereslevelet nyer, czimerbővitéssel s «Karvai» előnévvel, 1583 Sztropkót részben birja; szepesi kamarai tanácsos és putnoki kapitány, 1613-ig Putnokot s más, gömöri, borsodi, nógrádi, hevesi, pesti, zempléni, szatmári, csongrádi jószágokat szerez, † 1616 április 30-án Liptó-Ujvárott
(1. neje Kubinyi Kata † 1610 márczius 2-án
2. neje B. Zay Magdolna, özv. Hosszutóthy Istvánné, 1611 február 23-ától, gyermektelen)

Mihály
Ismeretlen nevü fia 1613 Nagy-Megyeren

I. *András* † 1600 márcz. 7 mint tanuló Bécsben

István 1593 Bártfán tanul; 1598 Bécsben, hol a r. kath. hitre tér, 1600 után az udvarnál szolgál, 1613 putnoki kapitány, 1617 és 1633-ban is, 1622 június 3-án *bárói* rangot nyer, 1631-től Gömör m. főisp., holtáig, † 1641 nyarán
(Tribel Róza, 1614 február 2-ától † 1641 előtt)

János szül. 1583 Sztropkón 1593 Bártfán, 1598 Bécsben mint tanuló katholizál, 1608 Mátyás kir. étekfogója, 1617 táblabiró Gömörben, 1622 *báró* †

Erzse (Vinnay László † 1613 előtt, mikor csak Miklós nevü árva fia él)

Judith (Kállay Miklós 1605-től 1613-ig él)

II. *András* szül. 1625 körül
1641—49 udvari nemes apród, majd kir. kamarás, putnoki örökös kapitány, 1649-től tényleg is, 1650-től b. «*Orlay*» nevet vesz föl (1655: XXXIII. t. cz.), 1653 Putnok várát ujra épitteti, 1660—70 között Beczkón lakik, † 1681—86 között
(1. B. Révay Anna Mária, 1649, † 1674—77 közt
2. Szent-Miklósi Pongrácz Borbála)

1-től II. *Miklós* szül. 1650—51-ben 1661 Nagy-Szombatban tanul; 1670 putnoki tényleges kapitány; 1672 kálvinizál és kuruczczá lesz, várőrségestől; Erdélybe menekül; Dobokában Sófalvát kapja adományul; magyarországi lefoglalt jószágait 1687—88 nővére és sógora váltják a kir. kamarától magukhoz; ő Apaffy és Thököly hive; 1690 ez utóbbival kibujdosik Törökországba; ott Thökölynek tanácsosa, hadvezére és 1693—94 Drinápolyban erdélyi kapitihája; 1697 végén a tokaj-hegyaljai fölkelőket Máramaroson, Moldván át Nándor-Fejérvárra vezéreli; Havasalföldön tanyáz; 1704 január hadaival Erdélybe üt, a ráczokat, németeket megveri, II. Rákóczi Ferencznek várakat és városokat foglal el, Gyula-Fejérvárt is; itt 1704 márcziusban orgyilkosságnak esik áldozatul; benne a család fiágon kihal
(neje B. Perényi Judith)

1-től *Borbála* (1. gr. Serényi András † 1689
2. B. Andrássy Péter főispán † 1715) mint özvegy † 1726—30 közt Zábláthon. Benne a család nőágon kihal

1-től *Magdolna* † gyermekkorában

[1] A család származásának és történetének tüzetes ismertetését levéltári adatokból l. a *Századok* f. é. III. füzetében, s az okirat-közléseket a *Történelmi Tár* szintén III. füzetében Thaly Kálmántól.

TÁRCZA.

A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság f. évi február hó 24-én *Bánó József* ig. vál. tag elnöklete alatt igazgató-választmányi ülést tartott, melyen jelen voltak: *Áldásy Antal*, *Boncz Ödön*, *Borovszky Samu*, *Illésy János*, *Kammerer Ernő*, *Komáromy András*, *Nagy Gyula*, *Petkó Béla*, *Schönherr Gyula*, *Szent-Iványi Zoltán*, *Szinnyei József*, *Tagányi Károly* ig. vál. tagok, *Tóth Árpád* pénztárnok és *Fejérpataky László* titkár.

Az elnök az ülést megnyitván, *Schönherr Gyula* felolvasta Csoma József ig. vál. tagnak «A kar a magyar heraldikában» czimü értekezését, a mely a Turulban jelenik meg.

A folyó ügyekre kerülvén a sor, a titkár bejelen-

tett Kendi Finály Henrik ig. vál. tagnak f. évi február 13-ikán bekövetkezett halálát. Az ig. választmány a tudományra bekövetkezett nagy veszteséget mély megilletődéssel vette tudomásul és a gyászeset fölötti igaz részvétének jegyzőkönyvileg adott kifejezést.

A titkár jelentette, hogy dr. *Szádeczky Lajos* ig. vál. tag a társaság kötelékéből való kilépését 1897. év végével bejelentette, hivatkozván egy korábbi nyilatkozatára, mely szerint ő, mint az Erdélyi Múzeum szerkesztője, a társasággal csereviszonyba óhajtott lépni. Az ig. választmány Szádeczky Lajos ig. vál. tag kilépését az 1897. év végétől, mint a mikor öt éves tagsági kötelezettsége az alapszabályok értelmében megszünik, tudomásul vette, felszólítja azonban őt 1894—97. évekre esedékes, összesen 20 frtnyi tagdij, hátralékának befizetésére.

Uj tagokul megválasztattak, az évdijas tagok sorába, *Berseny Béla* kir. pénzügyi fogalmazó Eperjesen (ajánlja a titkár) és Pálfiszegi *Pálffy László* szolgabiró Pacsán (aj. Makay Dezső).

A titkár előterjesztette a pénztárnok részletes kimutatását az 1896. év eredményéről; ezzel kapcsolatban felolvasta az előirányzat és a tényleges eredmény összehasonlítását, mely a következő adatokat tartalmazta:

A M. Heraldikai és Genealogiai Társaság 1897. évi költségvetési előirányzatának és a tényleges pénztári eredménynek egybevetése.

Bevétel.

	Előirányzat frt kr.	Eredmény frt kr.	Különbözet frt kr.
1. Pénztári maradvány	306 28	306 28	— —
2. Értékpapirok kamatai	432 —	432 —	— —
3. Alapítványok kamatai:			
a) 3100 be nem fizetett alapítvány után	155 —	140 —	— 15 —
b) hátralék 1896-ról	30 —	25 —	— 5 —
4. Pártoló tagdíjak	1400 —	1440 —	+ 40 —
5. Évdíjak	1400 —	1290 60	— 109 40
6. Kiadványok eladása	80 —	93 40	+ 13 40
7. Alapítvány-befizetés	100 —	— —	— 100 —
8. Rendkívüli bevétel	10 —	5 76	— 4 24
Összesen	3913 28	3733 04	

A tényleges eredmény e szerint 180 frt 24 krral kevesebb az előirányzatnál.

Kiadás.

	Előirányzat frt kr.	Eredmény frt kr.	Különbözet frt kr.
1. Személyi járandóságok	750 —	750 —	— —
2. Irói tiszteletdíjak és szerkesztés	700 —	668 40	— 31 60
3. Nyomdai költség	1700 —	1388 96	— 311 04
4. Színnyomatok készítése	150 —	150 —	— —
5. Metszetek, rajzok, czinkografiák	150 —	231 50	+ 81 50
6. Utánvételi expediálás költségei	50 —	34 43	— 15 57
7. Irodai átalány	60 —	60 —	— —
8. Társulati szolga díjazása	60 —	60 —	— —
9. Ujévi ajándékok, pénzbeszedési díjak, másolások stb.	120 —	106 32	13 68
0. Tőkésítés	100 —	101 15	+ 1 15
1. Rendkívüli kiadás	10 —	— —	— 10 —
Összesen	3850 —	3550 76	

A tényleges kiadások tehát 299 frt 24 krral maradnak az előirányzat mögött. Készpénz maradvány 182 frt 28 kr., 119 frttal több az előirányzatnál.

Vagyonállás 1897 december 31-én:

1. Értékpapirok névleges értékben (koronajáradék 21,400 korona, jelzálog-hitelbanki nyer. kötvény 100 frt)	10,800 frt	— kr.
2. Kötelezvényekkel biztositott alapitványok	2,600 «	— «
3. Kötelezvény nélküli alapitványok	500 «	— «
4. A középkori czimeralbum és a Nemzetségi Zsebkönyv czéljaira a takarékpénztárban két könyvre elhelyezett összeg	300 «	— «
5. Pénztári maradvány az 1897. évről	182 «	28 «
Összesen	14,382 frt	28 kr.

A pénztári kimutatás és az itt közölt összehasonlitás bemutatása után *Boncz Ödön* ig. vál. tag mint a számvizsgáló bizottság előadója felolvasta a bizottság jelentését az 1897. évi számadások, a pénzkezelés és a pénztár állapotának megvizsgálásáról, úgyszintén a titkár által készitett 1898. évi költségvetési tervezetről. A bizottság jelentése egész terjedelmében a következő:

Tekintetes Választmány!

A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság 1897-iki pénztári állapotának és számadásainak megvizsgálására vonatkozó kiküldetésünkben f. évi február hó 16-án eljárván, a teljesitett számvizsgálatnak eredményéről a következőkben van szerencsénk jelentést tenni:

Eljárásunkban az eddig követett módot követvén, mindenekelőtt a *pénztári naplókönyvet* vizsgáltuk át, s annak 1897. évi minden egyes tételét az igazolásukra szolgáló okmányokkal és ellennyugtákkal egybevettettük, a tagdij befizetésekre nézve pedig a *tagok nyilvántartó könyvében* is próbákat tettünk. Ezek alapján jelenthetjuk, hogy a pénztári naplókönyvet rendben találtuk s azt 1897. évi deczember hó 31-ével *3733 frt 4 kr.* bevétellel, *3550 frt 76 kr.* kiadással és a folyó 1898. évi költségelőirányzatba első bevételi tétel gyanánt átviendő *182 frt 28 kr.* pénzmaradványnyal lezártuk.

Ezután a *kézi pénztárt* vizsgáltuk át. A pénztári naplókönyv 1898. évi tételét, kezdve a mult évről átvitt és fentebb kimutatott 182 frt 28 krnyi pénzmaradványnyal, bezárólag február hó 16-áig összegeztük és *601 frt 28 kr.* bevételt, *268 frt 15 kr.* kiadást, vagyis *333 frt 13 kr.* pénzmaradványt állapitottunk meg. Ezzel szemben találtunk a kézi pénztárban fedezetül 264 frt 13 krt készpénzben, 69 frtot pedig előleg-nyugtákban, minélfogva a kézipénztárt hiánytalannak jelenthetjük.

Vizsgálat alá vettük ezután a *törzsvagyon könyvet.* E szerint a társulatnak jelenleg 5 ötszáz forintos (2500 frt), 35 kétszáz forintos (7000 frt) és 27 egyszáz forintos (2700 frt) alapító tagja lévén, az alapitók száma a mult évihez képest egy 100 frtos alapitóval gyarapodott. A felsorolt, összesen *12,200 frtot* tevő

alapitványokból be van eddig fizetve *9100 frt* és fizetetlen még *3100 frt.* Ez utóbbi összegből kötelezvényekben biztositva van *2600 frt*, a miről közvetetlen szemlélet és számbavétel alapján meggyőződtünk, ellenben *500 frt* kötelezvényekkel biztosítva nincsen.

Ezenkivül a Társaság törzsvagyonához tartozik még az az alapítványi természettel nem biró *1700 frtnyi* összeg is, a mely megtakaritásokból származott. Ennélfogva a Társaság törzsvagyona összesen (12200 + 1700) *13,900* frtot tesz ki.

Arról, hogy a kimutatott 9100 frtnyi befizetett alapítványból és a megtakaritott 1700 frtból, összesen *10,800 frtból 10,600 frt* az osztrák-magyar banknál, *200 frt* pedig kötvényben a pénztárnok kezénél őriztetik, a bank 5 drb letéti jegyének, továbbá két kétszáz koronáról szóló 4%-os magyar bankjáradék kötvénynek megtekintése által győződtünk meg.

Ezek szerint a társaság teljes vagyonállása a föntebb emlitett 13,900 frt törzsvagyonnal, továbbá a választmányi határozatok alapján a középkori czimeralbumra félretett 200 frttal s a Nemzetségi Zsebkönyv költségeire fentartott 100 frttal, (mely utóbbi, 300 frtot tevő összegek két külön takarékpénztári könyvecskére tétettek le) végre a mult évi 182 frt 28 krnyi pénztári maradványnyal, tehát 1897. évi deczember 31-én összesen *14,382 frt 28 krral* állapíttatott meg.

Ami az 1897-iki *zárszámadási eredményeket* illeti, az előirányzatnak és zárszámadásnak részletes összehasonlítását az '/. alatt csatolt kimutatásban terjesztvén elő, jelentjük, hogy a *bevételeknél* mindössze *180 frt 24 krral* folyt be kevesebb, mint a mennyi előirányozva volt, daczára annak, hogy a mult évben alapítványi befizetés nem történvén, az e czimen a 7. tétel alatt előirányzott 100 frt bevétel teljesen elmaradt. Viszont azonban a *kiadásoknál* is 299 frt 24 krnyi, illetőleg az előirányzott 63 frt 28 krnyi maradványt leszámítva, *180 frt 24 krnyi* megtakaritás éretett el, daczára annak, hogy a tőkésitésre előirányzott 100 frttal szemben 101 frt 15 kr. kiadatott. Lényegesebb kiadási többletet (81 frt 50 kr.) csakis metszetekre és rajzokra előirányzott tételnél találtunk, a mi a «Turul» mult évi folyamában kiadott nagyobb számu rajzokban leli megokolását. Meg kell végül még emlitenünk azt, hogy az 5. kiadási tétel alatt ugyan 311 frt 4 krnyi megtakaritás mutatkozik, mindamellett a mult évben csakis 4 füzet került kifizetésre s nem 5 füzet, miként az előirányozva lett.

Mindezek után — jelentvén azt, hogy a t. elnökség az elmult évben is reálisan és körültekintőleg gazdálkodott, javasoljuk a Tek. Választmánynak, hogy Tóth Árpád társ. pénztárnok urat a mult 1897. évre nézve, a szokásos szertartással felmenteni méltóztassék.

Áttérve ezek után a titkár ur által előterjesztett *1898. évi költségvetési javaslatra*, miután annak egyes tételeit az eddigi tapasztalatokkal, a mult év eredményeivel s a jövő szükségleteivel megokoltaknak véljük, van szerencsénk ezt titkár ur által előterjesztendő alakjában *3679 frt 28 kr.* bevétellel, *3660 frt* kiadással s igy *19 frt 28 krnyi* előirányzott pénzmaradványnyal a Tek. Választmánynak elfogadásra ajánlani.

Budapesten, 1898. évi február 16-ikán.

Szinnyei József, s. k. számv. b. tag. — *Boncz Ödön*, s. k. számv. b. tag.

Nagy Gyula, s. k. számv. b. tag.

A pénztár-vizsgáló bizottság jelentése elfogadtatván, az ig. választmány *Tóth Árpád* pénztárnoknak a felmentést az 1897. évre a szokásos fentartással megadta, a pénztárvizsgáló bizottságnak pedig buzgó fáradozásaiért köszönetet szavazott.

A pénztárvizsgáló-bizottság ajánlata alapján a társaság költségvetése az 1898. évre következőkép állapittatott meg:

A M. Heraldikai és Genealogiai Társaság költségvetése az 1898. évre.

Bevétel.

1.	Pénztári maradvány az 1897. évről	182 frt 28 kr.
2.	Értékpapirok kamatai (10,700 frt 4% koronajáradék és 100 frt 4% hitelbanki nyer. kölcsön-kötvény után)	432 « — «
3.	Alapítványok kamatai, 3100 frtnyi be nem fizetett alapítvány után 5%	155 « — «
4.	150 pártoló tag után várható összeg	1400 « — «
5.	300 évdijas tag után várható összeg	1300 « — «
6.	A társulati kiadványok eladásából	100 « — «
7.	Alapitvány-befizetés	100 « — «
8.	Rendkivüli bevétel	10 « — «
	Összesen	3679 « 28 «

Kiadás.

1.	Személyi járandóságok (titkár 300 frt, jegyző 200 frt, pénztárnok 250 frt)	750 frt — kr.
2.	Irói tiszteletdíjak és szerkesztés	700 « — «
3.	Nyomda (4 füzet nyomtatása)	1400 « — «
4.	Szinnyomatok készítése	250 « — «
5.	Metszetek, rajzok	180 « — «
6.	Utánvételi expediálás költségei	40 « — «
7.	Irodai átalány	60 « — «
8.	Társulati szolga díjazása	60 « — «
9.	Ujévi ajándékok, pénzbeszedési díjak, másolások stb.	110 « — «
10.	Tőkésítés	100 « — «
11.	Rendkívüli kiadás	10 « — «
12.	Előirányzott maradvány	19 « 28 «
	Összesen	3679 frt 28 kr.

A társaság titkára és a Turul szerkesztője 1893. évi január hó 26-ikán alapszabályszerüleg öt évre választatván meg, megbizása az 1897. év végén megszünt. Az alapszabályok 15., 25. és 32. §§-ai értelmében elrendelt titkos szavazás eredményeként 12 beadott szavazatból *Fejérpataky Lászlóra*, mint titkárra, 12 szavazat, mint a Turul szerkesztőjére ugyancsak reá 11, *Schönherr Gyulára* 1 szavazat esett. *Fejérpataky László* tehát a társaság titkárává és Turul szerkesztőjéve további öt évre ujból megválasztatott.

A pénztárnok jelentése szerint február 23-ikán a pénztár állapota a következő volt:

Bevétel	624 frt	88 kr.
Kiadás	295 «	61 «
Készpénz	329 frt	27 kr.

Az 1900-iki párisi nemzetközi kiállitás m. kir. kormánybiztosa a társasághoz átiratot intézett, melyben a társaságot a kiállitás czéljainak támogatására hivta fel. Az ig. választmány kimondta, hogy kiadványaival és kivált a mohácsi vész előtti időkből való czimerképek hasonmásainak sorozatával készséggel részt vesz a kiállitásban, feltéve, hogy ez anyagi áldozatába nem kerül, s megbizta a titkart és jegyzőt, hogy ez ügyben magukat a kiállitás kormánybiztosával érintkezésbe téve, eljárásukról a választmánynak jelentést tegyenek.

A Magyar Tud. Akadémia főtitkári hivatala a társaság elnökségéhez intézett átiratában az Akadémia nevében meghivta a társaságot a Hágában f. év szeptember havában tartandó nemzetközi történelmi kongresszusra, és felszólitotta, hogy az akadémia részéről kiküldött előkészitő bizottságba egy képviselőjét küldje ki: Az ig. választmány e felszólitásnak eleget téve, a kongresszus magyar osztályának előkészitő bizottságába a társaság képviselőjéül *Boncz Ödön* ig. vál. tagot küldte ki.

A folyó évi nagygyülés megtartásának ideje az év végére halasztván el, az ig. választmány megbizta a titkárt, hogy annak napja és tárgyai felől az őszi ig. választmányi ülésen tegyen előterjesztést.

A jegyzőkönyv hitelesitésére *Boncz Ödön* és *Szinnyei József* ig. vál. tagok kéretvén fel, az ülés véget ért.

Finály Henrik.

(1825—1898.)

Az a férfiu, kinek elhunytával a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság igazgató-választmányában egy hely ismét üresen maradt, nem tartozott a szó közvetlen értelmében társaságunk működő tagjai közé; és mégsem üres szólásmód, ha azt mondjuk, hogy halála érzékeny veszteséget jelent reánk nézve. Mert a ki évtizeden át adta elő a második magyar egyetemen a hazai czimertant, azt méltán tekinthettük magunkénak, még ha tényleg nem is vett részt társaságunk munkásságában.

Finály Henrik, a ki 1825 január 16-ikán Ó-Budán született, eredetileg mérnöki pályára készült és a szabadságharcz mozgalmának annyi ember sorsára kiható ereje által eltéritve eredeti irányától, hosszabb ideig ingadozott, mig valódi hivatását a tudományos pályán feltalálta. Sokoldalu tudományos működése folyamán az antik világ emlékei gyakoroltak reá legerősebb vonzóerőt, azok tanulmányozásának szentelte élete legjavát; és munkásságának leghálásabb talaja nyilt meg előtte, midőn 1882-ben a kolozsvári egyetemen a történelem segédtudományainak tanárává neveztetett ki.

E kathedrán előadásainak főtárgyát a klasszikus archæologia képezte, de tanári megbizatásának tág munkakörébe tartozott a magyar oklevéltan és heraldika is, és a buzgó tanár lelkiismeretesen igyekezett e megbizásból reá háramló kötelességeit teljesiteni. Legszebb bizonysága ennek az a tény, hogy Finály volt hazai szaktudósaink között az első, a ki egy magyar heraldikai vezérfonal hiányát felismerve, annak megszüntetésén tényleg fáradozott. 1886-ban elkészült heraldikai kézikönyve, melynek kéziratát a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság birálata alá bocsátotta, sok eredetiségről, önálló felfogásról tett tanuságot; s jórészt zsenge korát élő társaságunk szerény anyagi viszonyait kell okolnunk azért, hogy a magyar heraldikai vezérfonal ez első modern alapokon nyugvó kisérlete nyomtatásban nem láthatott napvilágot.

Finály Henrik a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaságnak megalakulásától kezdve tagja volt, és mint az elsők egyike, a kik igazgató-választmányunk tagjai sorában helyet foglaltak, azokban az években, a mikor még a kezdet nehézségeivel küzdöttünk, igen sokat tett második hazájában, Erdélyben, társaságunk felvirágoztatása érdekében. Most, hogy a halál ez évi február 13-ikán véget vetett munkás életének, úgy érezzük, hogy a veszteség nemcsak a tudományé, hanem a mienk is, és kegyelettel iktatjuk nevét azok sorába, a kik kivették részüket társaságunk megalapitásának nehéz munkájában.

Bárczay Oszkár.

1847—1898.

Alig négy hónapja, hogy a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság legutolsó nagygyülésén a kegyelet koszorujával adóztunk egyik korán elhunyt tagtársunk emlékének. Kinek fejében fordult volna meg a gondolat, hogy a gyászos alkalom ünnepi szónoka rövid idő leforgása alatt követni fogja a gyászoltat; hogy a Csergheő Géza felett tartott emlékbeszéddel egyidejüleg az emlékbeszéd szerzője, Bárczay Oszkár nekrologjának kell társaságunk közlönyének hasábjain helyet adnunk.

A magyar heraldikai irodalomnak kevés művelője

van; számon kell egymást tartanunk és sokáig szenvedünk minden egyes veszteség sulya alatt, midőn a végzet munkatársaink legjobbjait egymásután ragadja ki körünkből. Ma is gyászoljuk Nyáry Albert bárót, a modern heraldikai tudománynak hazánkban, mondhatjuk, alapvető munkását, a ki mintha csak azért fejezte volna be nagy heraldikai munkáját, hogy annak forgatásakor kétszeresen érezzük a veszteséget, mely korai elhunytával a tudományt érte. Még mindig nem tudtunk belenyugodni Csergheő Géza elvesztésébe, kinek kezéből férfikora delén esett ki a toll. S alig örültünk az első magyar heraldikai kézikönyv keletkezésének, még be sem számolhattunk szaktársaink előtt irodalmunk e nagy eredményéről s már gyászolnunk kell a szerzőt, a kit a heraldika iránt táplált szeretete és buzgólkodása arra késztetett, hogy tudományunk e régen érzett hiányának megszüntetésére szentelje munkásságát.

Bárczay Oszkárt a tudományos irodalom csak életének utolsó évtizedében sorozhatta munkásai közé. Az egykori honvédtiszt, a kit neveltetése, vérmérséklete, hajlamai a katonai életre prædestináltak, változatos, a sors sokféle viszontagságai által megzavart életpályának derekán a csöndes kikötő nyugalmát kereste a tudományos foglalkozásban. A mit keresett, meg is találta, és cserében a sokáig nélkülözött nyugalomért, egész buzgósággal szentelte magát az irodalomnak. Mint katona, a hadügy történetének tanulmányozásában találta legtöbb kedvét, s ebbeli munkásságának igen értékes gyümölcse az a két kötetes munka: «A hadügy fejlődésének története», mely 1895-ben, a Magyar Tudományos Akadémia könyvkiadó-vállalatában jelent meg. Érdeklődése azonban kezdettől fogva egyenlő mértékben fordult a heraldikai és genealogiai kérdések felé is, és első tudományos dolgozata is társaságunk zászlaja alatt jelent meg: a «Turul» 1891. évi folyamában, a hol hosszabb tanulmányban irta meg saját családja leszármazásának történetét, ismertetve egyuttal a család 1421-iki érdekes czimerlevelét. A következő évfolyamakban is több érdekes dolgozata jelent meg. A Báncsy család czimerét és Rákóczi Ferenczné leszármazását tárgyaló közleményében a Rákócziak családfáját egészitette ki becses adalékkal; megirta a Burchard-Bélaváry család eredetének, külföldre való elszármazásának és visszahonosodásának történetét; és terjedelmes czikkben ismertette a Siebmacher-féle nagy czimerkönyv külföldi részének 1894-ig megjelent köteteit. Ez óriási vállalat nemsokára tényleges munkatársai közé is számithatta őt: 1894-ben Csergheő Géza oldala mellett, mint társszerkesztő, meginditotta az erdélyi nemesség czimerkönyvének folytatását. 1897-ben a márkusfalvi templom czimeres emléktábláiban a mohácsi vész előtti heraldika rendkivül érdekes emlékeit mutatta be olvasóinknak, két heraldikai szinjelzés és egy családnév kérdését oldva meg segitségükkel. S ugyanez évben Maltában, a la-valettai angol királyi levéltárban eszközölt kutatásainak sikerült eloszlatni egy tévedést, mely a magyar czimer egyik legrégibb alakja, a II. András korabeli czimer felől, hibás olvasás következtében, kevéssel azelőtt talált helyet heraldikánk irodalmában.

A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság e buzgó munkálkodását már 1895-ben azzal a kitüntetéssel jutalmazta, hogy igazgató-választmányának tagjai sorába választotta őt.

Csergheő Géza elhunytával nemcsak az erdélyi czimerkönyv folytatása szállott reá örökségképen, de ama nagy feladat megoldása is, melyet Csergheő egész élete tudományos munkásságának legfőbb czéljául tekintett. A magyar heraldika kézikönyve megirásának tervét Csergheő Géza és Bárczay Oszkár együtt állapitották meg bizalmas baráti összejöveteleiken; egész életén át készülve annak megirására, Csergheő, — a ki nyelvünk ismeretének fogyatékos birtokában nem nélkülözhette irodalmi munkásságánál a jóbarátok segitségét, — úgy látszik, Bárczayt szemelte ki társául e nagy vállalkozásban. Halálával tehát mintegy természetszerüleg lépett Bárczay az ő örökébe. S mikor az elődétől átvett nagy feladatot a tőle megszokott buzgalommal megoldta s méltán örvendhetett a bevégzett munka sikerének, a baráti kegyelet és hála adóját meleg szavakkal rótta le az elköltözött felett tartott emlékbeszédében, mely egyszersmind az ő irodalmi tevékenységének utolsó megnyilatkozása volt. «Ő itt hagyott bennünket», e szavakkal fejezte be emlékbeszédét, «elment előre oda, a honnan nincs visszatérés; s majdan, ha mi is utána megyünk és viszontlátjuk, számon fogja tőlünk kérni örökét. Adja az ég, hogy be tudjunk vele számolni!» Ma az előérzet, a jóslás erejével hatnak reánk e szavak, de ki hitte volna akkor, hogy a viszontlátás és beszámolás órája oly közel van számára?

Két nagy heraldikai műve közül az erdélyi czimerkönyv befejezését Bárczay nem érhette meg, de megérte azt, hogy heraldikai kézikönyve, alig egy negyedévvel megjelenése után, majdnem az utolsó példányig elkelt, s műve elterjedésében, mely az iró legszebb jutalma, irói munkássága oly sikerét élvezte, a minő irodalmunknak még mai fejlettebb viszonyai között is kevés tudományos irónak jut osztályrészül.

Hogy ez a siker az ő rövid, de munkás irói pályájának utolsó babérja lesz, azt kivüle senki sem sejthette. Senki sem olvasta ki a halálsejtelmet azokból a szavakból, a melyekkel munkatársától elbúcsúzott. Az ötvenkét éves, egészséges külsejű ember

életerejét a szervezetében lappangó halálos betegség oly rohamosan ásta alá, hogy időnk sem volt észre venni a kór romboló hatását, s midőn április 12-ikén elhunyt, halálának hire a váratlanság erejével fokozta a fájdalom érzetét mindazok lelkében, a kik őt ismerték és még igen sokat reméltek tőle a tudomány javára.

A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság Bárczay Oszkárban nemcsak szaktudománya legalaposabb művelőjének egyikét, nemcsak az első magyar heraldikai kézikönyv iróját, de igazgató-választmányának is egyik legmunkásabb tagját gyászolja, s mi, a kik a tudományos irodalom terén pályatársai, munkásságának tanui voltunk, mindannyian nehéz szivvel veszünk végbucsut a korán elköltözöttől. De fájdalmunkat enyhiti a remény, hogy az ő fáradozásai nem maradnak eredmény nélkül; hogy nagy könyve, mint a heraldikai ismeretek terjesztésének leghatalmasabb eszköze, uj és uj erőket fog toborzani tudományunk szolgálatába, a kik az ő örökösei gyanánt fogják betölteni a helyet, mely távozásával üresen maradt utána. És ez lesz az ő rövid, de munkás irói pályájának legszebb emléke.

SZAKIRODALOM.

Bárczay Oszkár. A heraldika kézikönyve. Műszótárral, 714 szövegközti ábrával 3 melléklettel. Budapest, kiadja a Magyar Tudományos Akadémia. 1897. 8-rét, VI + 714 l. Ára 6 frt.

A Magyar Tudományos Akadémia történelmi bizottsága a tudományos körök és a nagy közönség régi óhajtásának kivánt megfelelni, midőn a mult év végén *Bárczay Oszkár* fenti czimet viselő munkájában egy speciális magyar heraldikai kézikönyvet bocsátott az olvasó közönség rendelkezésére. E munkának megjelenéséről előző évi folyamunk utolsó füzetében csak nehány sorban adtunk hirt, mutatványul közölve annak a magyar czimer eredetét és fejlődését tárgyaló fejezetét. Most, midőn a munka szerzőjének oly váratlanul bekövetkezett halálát kellett jelentenünk, nem alkalmas az idő, utolsó, nagy munkájának beható birálatára; elégnek tartjuk ezuttal rövid tájékoztatást nyujtani a munka tartalmáról. A heraldika kézikönyve tizenöt fejezetre oszlik, a következő beosztással: I. A czimer fogalma; a czimer különféle nemei; czimeregyesítés, czimerösszetétel; czimerjog. II. A pajzsról általában; a czimeres pajzsok készítésmódja; a pajzs alakjai; a czimeres pajzs formálása; mázok; a mázok feltüntetése szintelen képeken; a mázok alkalmazására vonatkozó négy szabály; a pajzs állásai; a pajzsok összetételei. III. A pajzs részei; a pajzson előforduló képek; mesteralakok; hasitás; vágás; harántosztás; hasitás, vágás és harántosztás összetételei; keskenyebb méretü alakok; váltakozó szinü és szincserélő mesteralakok; keresztek; a mesteralakok feltüntetése és elhelyezése a pajzsmezőn; czimerképek; képzeleti alakok; növények; égi és földi testek; műalakok. IV. A sisakról általában; csatasisak; tornasisak; a sisak alkalmazása; a sisak aránya a pajzshoz. V. Az oromdiszről általában; az oromdisz nemei. VI. Az orrjegyről általában; az orrjegy mázai; az orrjegy megerősítése a sisakon. VII. A külső diszekről általában; pajzstartók, czimersátor, czimerpalást; méltósági, tisztségi és nemességi rangjelvények; csatakiáltás és devise; a czimer fő alkotórészei és külső diszei között való viszony; badge; a badge-ek használatáról pecséteken a czimeres pajzszsal vagy oromdisszsel kapcsolatosan. VIII. Czimertörés. IX. Czimerleirás; czimerszimbolika. X. A zászlókról általában; a zászló alakja és szine; a mesteralak vagy czimerkép elhelyezése a zászlón; a magyar zászló; czimer- és nemzeti szinek (mázok). XI. Rendek és rendjelek; egyházi lovagrendek; világi lovagrendek; világi lovagrendek és érdemrendek. XII. Magyarország czimere; vágások és oroszlánok egyesitése; a vágások; az apostoli kereszt; a vágások egyesitése a királyi-ház nemzetségi czimerével; a vágások és az apostoli kereszt; Magyarország czimerének külső járulékai. XIII. Nemesség; magyar nemesség; kiváltságai és jellege; a nemesi fokok megalakulása; nemzetségből való származás; a családi nevek és nemesi előnevek; a vérségi összeköttetésben állók egymáshoz való viszonyát jelző nevek; franczia, német, angol, dán, lengyel, olasz, spanyol és portugall, orosz, svéd és norvég, németalföldi és belga nemeség. XIV. Torna. XV. A heraldika kutforrásai; czimerlevelek; czimeres könyvek, tekercsek, tornakönyvek; pecsétek; műtárgyak, melyeken czimer van; heraldikai irodalom. Függelék: Heraldikai szótár; magyar nyelvü rész, idegen nyelvü rész.

Mint az átnézetből láthatjuk, a munka a heraldika minden részletkérdését felöleli, sőt sok tekintetben többet is nyujt, mint a mennyit egyszerü kézi könyvtől várhatunk. Az egész munka részletes tanulmányozásán alapuló birálat lesz hivatva annak konstatálására, hogy a korán elhunyt szerző mily eredménynyel járt el nem mindennapi feladatának megoldásában. A bámulatos szorgalom, az anyag legapróbb részleteinek ismerete s az annak összegyüjtésében nyilvánuló lelkiismeretesség azonban már eleve elismerésre késztet a szerző iránt. Midőn fájdalmas szivvel veszünk tőle, a korán elköltözöttől végbúcsut, ez utolsó könyvét a magyar heraldikai irodalom életképességének legfényesebb bizonyitéka gyanánt iktatjuk be szakirodalmunk termékeinek sorába.

X.

Csoma József, Abauj-Torna vármegye nemes családjai. (Abauj-Torna egyesült vármegyék monographiája. I. kötet.) Kassa, 1897. Nagy 8-rét, XIV + 672. l.

A számos monografia közül, melyek megirására ezeréves fennállásunk ünnepe adott alkalmat, kevés érdekel bennünket annyi joggal, mint Csoma József munkája, mely Abau-Torna vármegye monografiájának első kötetéül nemrég hagyta el a könyvsajtót. A vármegye a régi magyar közjogban a nemes személyek közösségét képezvén, igen szerencsésnek mondhatjuk Abauj-Torna vármegyék monografiájának ama terve-

zetét, mely a helyhatósági történet elé mintegy bevezetésül ez egyesült vármegyék birtokos nemesi családainak történetével ismerteti meg az olvasót, mert valójában csak akkor érthetjük meg e vármegyék köztörténetének menetét, ha előbb megismerkedünk azon tényezők individuális életével, a melyek e köztörténetben a dolgok menetének irányát megadták. Abauj-Torna vármegye nemességének történetét az teszi különösen érdekessé a genealogus szemében, hogy e nemesség zömét a hatalmas Aba nemzetség ágai képezték. E nemzetség uralkodott a vármegyében az Árpádok alatt, és keletkezésében a honfoglalás legendáihoz kapcsolva a vármegye történetének első nyomait, évszázadokon át, az ország ügyei vezetésénél birt szerepével, az uj dinasztiák ellen folytatott oligarchikus küzdelmeivel az országos történelem nem egy korszakalkotó eseményének szinterévé tette e földet. Mellettük az Ákos, Hunt-Pázmán, Buchk, Beék, Bogát-Radván nemzetségek egyes ágai osztozkodtak az uralomban és léptek, az Abák bukása után, a Rozgonyiakkal és Perényiekkel együtt, a hatalmas nemzetség örökébe. Az Aba nemzetség bukása után a mohácsi veszedelmet követő időszak képezte a második forduló pontot a vármegye életében ; a régi családok kipusztultak, helyüket ujak foglalták el ; ezek utódai alkotják ma is a vármegye birtokos nemesi családját, s az ujabb nemesség közepette már csak négy család képviseli az Árpádkori Abauj-Torna vármegyét.

A nagy munka, az egyes nemzetségek és családok történetében adni egy vármegye ezeréves multjának összefoglaló képét, méltó feladatát képezheti legjobb genealogusainknak. Abauj-Torna vármegye szerencsésnek vallhatja magát, hogy a legjobbak közül a legkitünőbbet, *Csoma Józsefet* nyerhette meg e feladat megoldására. Az a minden tekintetben elismerésre méltó munkásság, melyet Csoma József a genealogiai és heraldikai irodalom terén évtizedek óta kifejtett, s mely neki e történelmi szaktudomány művelői között elsőrangu helyet biztosított, eleve a legnagyobb várakozással töltött el mindnyájunkat e munka sikerével szemközt. Szükségtelen mondanunk, hogy e várakozást az eredmény teljes mértékben kielégitette. A részletek alapos ismerete, melylyel a szerző tárgyának kidolgozásához fogott, az adatok megválogatásában, a belőlük folyó következmények levezetésében nyilvánuló kritika, a logikus gondolkozót jellemző világosság az előadásban, mely folyóiratunkban és egyebütt eddig megjelent czikkeit szakirodalmunk oly jeles termékeivé avatta, a maga teljességében érvényesül e munkában is. Abauj-Torna vármegye nemesi családainak ismertetése méltán sorakozik Csoma irodalmi munkásságának korábbi termékeihez és benne nemcsak a vármegye nyert méltó emléket ezeréves megörökitésére, de az egész magyar heraldikai és genealogiai irodalom elsőrangu munkával gazdagodott.

A kötet első, bevezető dolgozatát az Aba nemzetség abauji ágazatai, ugy mint Sixtus ága (a Nekcseiek, a a nádasdi ág, Bodon ága, a Chyrke család, Fintha nádor és Péter országbiró, Omode nádor és fiai), a Györkei ág, Marhard ága, Gereven ágazata (a Gagyiak, Báthoriak, Vendéghiek) ismertetése képezi. Ez után következnek (a technikai beosztás tekintetéből egy kis botlással, a mennyiben a gyüjtő czim hiányzik) azon nemesi családok ismertetései, a melyek 1848-ig a két vármegye kötelékébe tartoztak, betürendes sorban ; 419 család történetével, leszármazásával, czimerével ismerkedünk meg szigoru kritikai előadásban ; kiemeljük belőlük a Rákócziakról szóló czikket, mely e fényes multu fejedelmi ház első teljes leszármazási táblájával ajándékozza meg a szakirodalmat. E rész függelékeül hosszu névsort találunk a munkában nem tárgyalt, azon armálista nemesi családokról, melyek czimeres levelei 1848-ig Abauj- vagy Torna vármegye közgyülésein kihirdettettek. Ez óriási anyag élén pedig a szerző nagy gonddal megirt előszóban számol be a munka megirásánál követett módszeréről ; magyarázatát adja annak, miért tartja meg a régi neveknél az eredeti alakot és ortografiát, miért hagyta ki azon főnemesi családokat (mint a Bebekeket, Drugetheket, Perényieket, Rozgonyiakat, Szapolyaikat, stb.), a memelyek multja a genealogiai irodalomban általánosan ismert és uj adatok nem állottak felőlük rendelkezésére. S végül szem előtt tartva azt, hogy műve nemcsak a szakemberek kezén fog forogni, igen világos formában foglalja össze a tudomány mai eredményeit a czimerlevelek eredete és osztogatása, az armalista nemesség keletkezése, jobbágynemesitések, a czimerleirások kérdéseiben.

Minderről avatottabb tollú biráló tanulmánya volna hivatva részletes ismertetést adni, esetleg kibőviteni a munka egyes adatait, helyreigazitani, ha vannak, — és hol van munka, melynél ezt eleve kizártnak tekinthetjük ? — tévedéseit. Mi az általános irodalmi szinvonal mérlegelésének szempontjából csak ismételhetjük e helyütt dicséreteinket, megtoldva azt ama megyőződésünk kifejezésével, hogy genealogiai és heraldikai irodalmunkra a legnagyobb nyereség volna, ha minden vármegyénk Csomához hasonló szakerőt nyerhetne meg nemesi családai multjának felderitésére.

Gy.

Kérelmek.

1.

Alólirott egy nemesi (és magasabb rangbeli) czimerpecsét — és egy «ex libris», «ex bibliotheca» vignetta gyüjteményt akarván alapitani, — tiszteletteljesen felkérem az igen tisztelt társulati tagokat : sziveskedjenek nekem becses családjaiknak, más egyéb nemes ismerőseiknek jól és tisztán sikerült czimer-pecsétlenyomatukat, esetleg fönt emlitett régi könyvtárakból eredő u. n. «ex libris» vignettákat beküldeni.

Az ezért érdeklődőknek hálás köszönetem kifejezése mellett szivesen szolgálok cserében más családi pecsétekkel.

Borsiczon, u. p. Nemsova, 1898 márczius 14.

P. Sipeky Béla.

2.

Tisztelettel felkérem a t. tagtársakat, hogy a menynyiben a «felső-dobszai és sztankóczi Sztankóczy» család genealogiájára vonatkozó adatok vagy felvilágositások birtokában volnának, azokat velem közölni sziveskedjenek.

Miskolczon, 1898 márczius 26.

Oroszlányi László.

III. BÉLA KIRÁLY ÉS ANTIOCHIAI ANNA ÁGNES, MINT I. FERENCZ JÓZSEF Ő FELSÉGÉNEK ŐSEI.

(Második, befejező közlemény, 26 táblával.)

Kitünik a föntebbiekből, hogy az európai uralkodóházak legnagyobb része visszavezethető leányágon III. Bélára s azok a családok, melyekből való ő felsége apai és anyai ágbeli 16 őse, u. m. a Lotharingi, Habsburg, Bourbon, Wettin, Wittelsbach, Nassau-Saarbrücken, Baden-Zähringen és Hessen-Darmstadti házak, egytől-egyig, még pedig sokszorosan ivadékai III. Bélának, ugy, *hogy a III. Bélától származott kilencz Árpádházbeli leány nemcsak ő felségének magának volt egyik vagy másik őse után az ősanyja, hanem a 16 ős közül mindegyiknek* külön-külön is.

A mi ő felségének apai és anyai ágon a 16 őstől való leszármazását illeti, az a következő:

1. I. *Ferencz* római császár szül. 1708 † 1765	II. *Lipót* császár és magyar király szül. 1747 † 1792	II. *Ferencz* római és osztrák császár szül. 1768 † 1835	*Ferencz Károly* osztrák főherczeg és magyar kir. herczeg szül. 1802 † 1878	*I. Ferencz József* (szül. 1830) osztrák császár és magyar király
2. *Mária Terézia* magyar és cseh királynő szül. 1717 † 1780				
3. III. *Károly* spanyol király szül. 1716 † 1788	*Bourbon Mária Lujza* spanyol herczegnő sz. 1745 † 1792			
4. *Mária Amália* szász herczegnő				
5. III. *Károly* spanyol király szül. 1716 † 1788	IV. *Ferdinánd* nápolyi kir. sz. 1751 † 1825	*Bourbon Mária Terézia* nápolyi herczegnő † 1807		
6. *Mária Amália* szász herczegnő				
7. I. *Ferencz* római császár szül. 1708 † 1765	*Mária Karolina* osztrák főherczegnő † 1814			
8. *Mária Terézia* magyar és cseh királynő szül. 1717 † 1780				
9. III. *Keresztély* pfalz-zweibrückeni gróf szül. 1674 † 1735	*Frigyes Mihály* pfalz-zweibrücken-birkenfeldi hg. † 1769	I. *Miksa József* bajor király sz. 1756 † 1825		
10. *Karolina* nassau-saarbrückeni grófnő				
11. *József Károly* pfalz-sulzbachi gróf szül. 1694 † 1729	*Mária Dorottya* pfalz-sulzbachi grófnő			
12. *Zsófia Auguszta* pfalzi herczegnő				
13. *Károly Frigyes* badeni nagyherczeg szül. 1728 † 1811	*Károly Lajos* badeni trónörökös sz. 1755 † 1801		*Zsófia* bajor herczegnő sz. 1805 † 1872	
14. *Karolina Lujza* hessen-darmstadti grófnő sz. 1723 † 1783		*Karolina Friderika* badeni herczegnő sz. 1776 † 1841		
15. IX. *Lajos* hessen-darmstadti tartomány-gróf szül. 1719 † 1790	*Amália Friderika* hessen-darmstadti grófnő sz. 1754 † 1832			
16. *Karolina Henriette Krisztina* pfalz-zweibrückeni grófné				

A mint a tábla mutatja, a 16 ős tulajdonkép csak 12 személyből áll, mert I. Ferencz római császár († 1765.) s Mária Terézia († 1780) magyar és cseh királynő, azután III. Károly († 1788) spanyol király és neje Mária Amália szász herczegnő az ősök között kétszer szerepelnek. E szerint az ezt megelőző nemzedéknél a 32 őst már csak 24 személy képviseli vagyis:

a) I. Ferencz császár szülei:
1. *Lipót* lotharingi hg. (sz. 1679. † 1729.)
2. *Erzsébet Charlotte* orleansi hgnő.

b) Mária Terézia szülei:
3. *III. (VI.) Károly* császár és magyar király (sz. 1685. † 1740.)
4. *Erzsébet Krisztina* braunschweig-wolfenbütteli hgnő. (sz. 1692. † 1750.)

c) III. Károly spanyol király szülei:
5. *V. Fülöp* spanyol király (sz. 1683. † 1746.)
6. *Farnese Erzsébet* pármai hgnő.

d) Mária Amália szász hgnő szülei:
7. *III. Ágost* szász választó és lengyel kir. (sz. 1696. † 1763.)
8. *Mária Jozefa* osztrák főhgnő.

e) III. Keresztély pfalz-zweibrückeni gr. szülei:
9. *II. Keresztély* pfalz-birkenfeldi gr. (sz. 1637. † 1717.)
10. gr. *Rappolstein Katalin Agatha* (sz. 1648. † 1683.)

f) Nassau-Saarbrückeni Karolina szülei:
11. *Lajos Krató* nassau-saarbrückeni gr. (sz. 1663. † 1713.)
12. gr. *Hohenlohe Filippina Henriette*

g) Pfalz-Sulzbachi József Károly szülei:
13. *Tivadar* pfalz-sulzbachi gr. (sz. 1659. † 1732.)
14. *Mária Eleonóra Amália* hessen-rheinfelsi grófnő (sz. 1675. † 1720.)

h) Zsófia Auguszta pfalzi hgnő szülei:
15. *Károly Fülöp* pfalzi választó (sz. 1661. † 1742.)
16. hg. *Radzivill Lujza Charlotte* (sz. 1667. † 1695.)

i) Károly Fridrik badeni nagyhg. szülei:
17. *Frigyes* baden-durlachi őrgróf (sz. 1703. † 1732.)
18. *Anna-Charlotte* nassau-dietzi hgnő († 1777.)

k) Karolina Lujza hessen-darmstadti grófnő, valamint bátyja,

l) IX. Lajos hessen-darmstadti tart. gróf szülei:
19. (21.) *VIII. Lajos* hessen-darmstadti tart. gr. † 1768.
20. (22.) *Charlotte Krisztina*, hanaui grófnő.

m) Pfalz-Zweibrückeni Karolina Henriette Krisztina szülei:
23. *III. Keresztély* pfalz-zweibrückeni gr. (sz. 1674. † 1735.)
24. *Karolina* nassau-saarbrückeni grófnő.

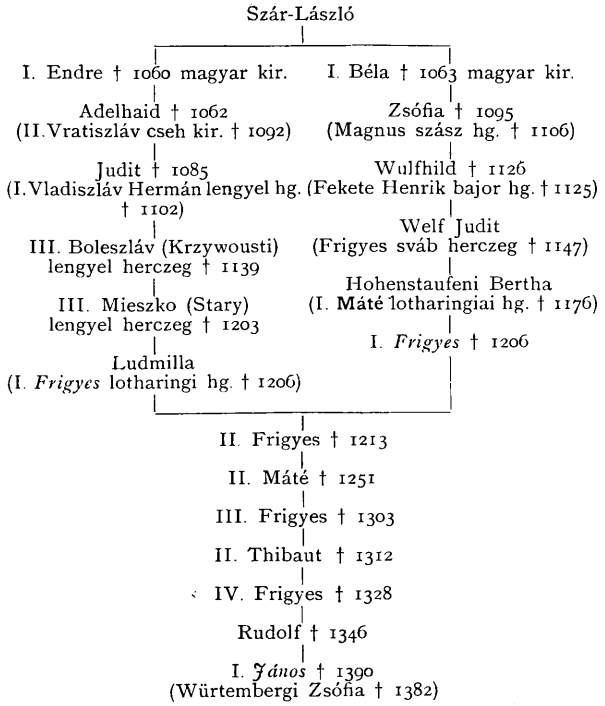
Látni való, hogy VIII. Lajos hessen-darmstadti gróf és neje Hanaui Charlotte Krisztina kétszer szerepel, III. Keresztély pfalz-zweibrückeni gróf pedig és neje Nassau-Saarbrückeni Karolina már az előbbi izen is előfordult s ezen az izen ujolag szüleikkel együtt vannak fölvéve. Igy tehát a 32 őst nem is 24, hanem egész szorosan véve csak 20 személy képviseli

Ez a 20 személy pedig a következő 14 családnak a tagja:

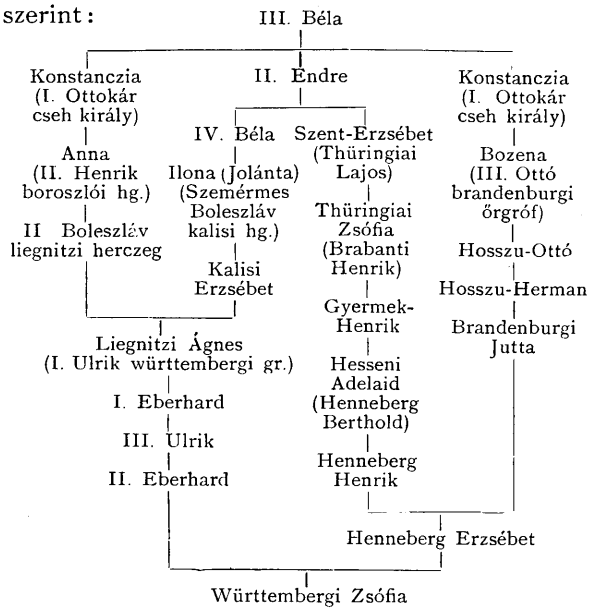
1. *Lotharingi* ház (Lipót hg.)
2. *Capet-Bourbon* ház (Orleansi Erzsébet Charlotte és V. Fülöp spanyol király)
3. *Habsburg* ház (III. Károly király és Mária Jozefa osztrák főhgnő)
4. *Welf* ház (Braunschweigi Erzsébet Krisztina)
5. *Farnese* ház (Pármai Erzsébet)
6. *Wettin* ház (III. Ágost lengyel kir.)
7. *Wittelsbach* ház (II. Keresztély pfalz-birkenfeldi gr., Tivadar pfalz-sulzbachi gr. és Károly Fülöp pfalzi választó)
8. gr. *Rappolstein* (Katalin Agátha grófnő)
9. *Nassaui* ház (Saarbrückeni Lajos Krato, Nassau-Dietzi Anna-Charlotte)
10. *Hohenlohe* család (Filippina Henriette grófnő)
11. *Hesseni* ház (Mária Eleonóra Amália rheinfelsi grófnő, VIII. Lajos darmstadti tart. gr.)
12. hg *Radzivill* (Lujza Charlotte hgnő)
15. *Badeni (Zähringen)* ház (Fridrik b. durlachi őrgróf)
14. *Hanaui* ház (Charlotte Krisztina grófnő).

Lássuk e házakat egyenkint, mi módon füződnek III. Béla vérségéhez.

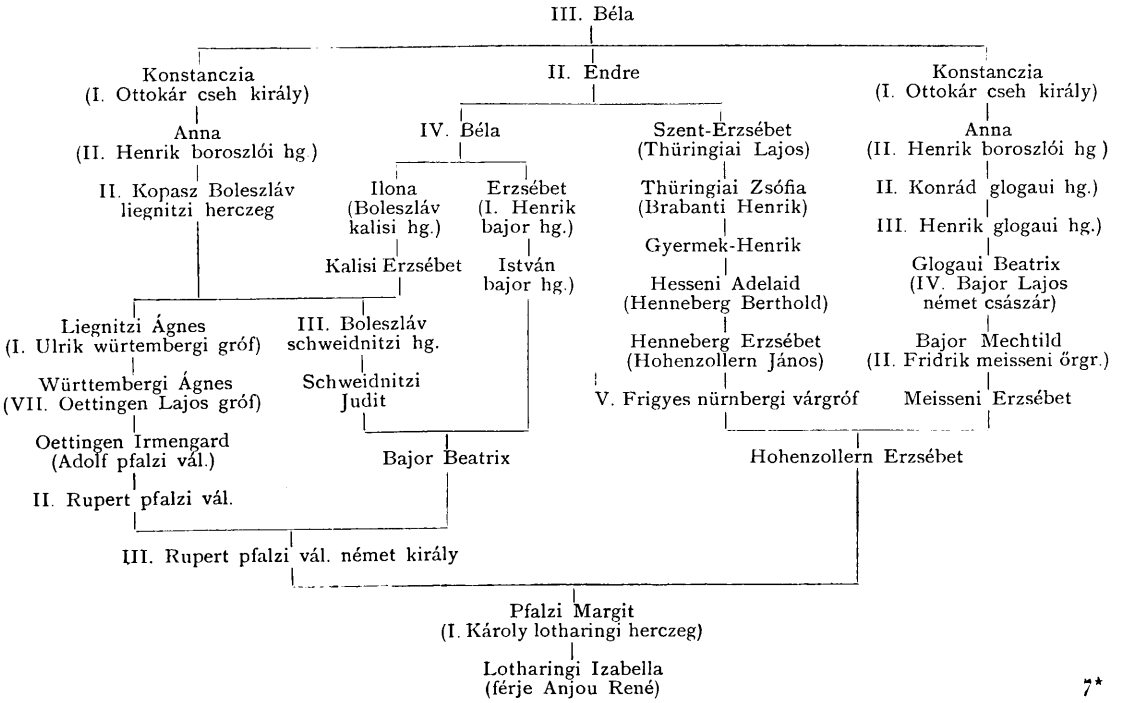
I. A **Lotharingi** házból legelőbb *I. János* lotharingi herczeg († 1390.) vette nőül III. Béla egyik ivadékát, *Würtembergi Zsófiát* († 1382.). Az Árpádokkal való kapcsolat azonban előbb megkezdődött *I. Máté* lotharingi hg. († 1176.) neje *Hohenstaufeni Berta* és *I. Frigyes* hg. († 1206.) neje *Ludmilla* lengyel hgnő után, a mint az itt közölt táblából kitetszik:

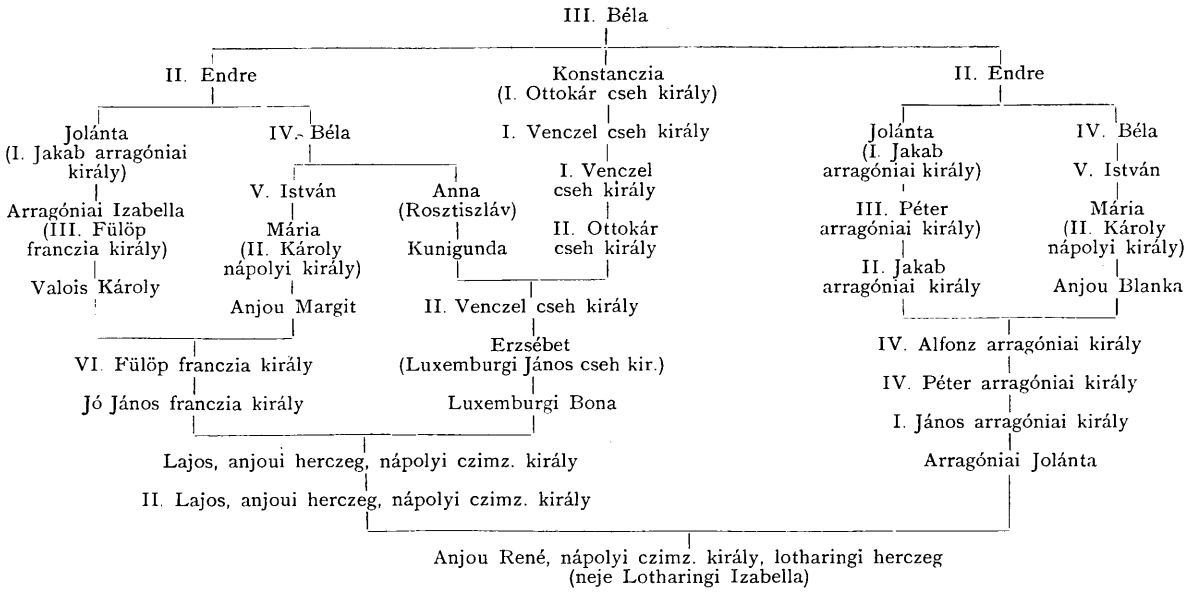
Würtembergi Zsófia négyszeresen az ivadéka III. Bélának, apja *II. Eberhard* würtembergi gróf († 1392.) ugyanis a szépanyja, *Liegnitzi Ágnes* szülei: *II. Boleszláv* liegnitzi hg. († 1278.) és neje *Kalisi Erzsébet* († 1304.) után III. Béla leányától *Konstancziától* és IV. Béla leányától *Ilonától* vagy *Jolántától* (l. XXIII. és XXIV. tábla), anyja *Henneberg Erzsébet* pedig az apja, *VIII. Henrik* hennebergi gróf († 1347.) után *Szent-Erzsébettől*, II. Endre leányától (l. X. tábla) s az anyja, *Brandenburgi Jutta* vagy *Brigitta* után az emlitett Konstancziától származott, a következő tábla szerint:

János lotharingi hg. fiaiban, I. Károlyban és Frigyesben kétfelé ágazott a lotharingi ház, de csakhamar egyesült unokáikban *Lotharingi Jolántában* († 1483.) és *Frigyes* vaudemonti grófban, kiknek fia *II. René* lotharingi hg. († 1508.) folytatta tovább a lotharingi házat (l. V. tábla.). Lotharingi Jolánta az apja *Anjou René* († 1480.) nápolyi czimzetes király és anyai nagyanyja *Pfalzi Margit* (I. Károly lotharingi hg. neje) után ismét többszörös ivadéka III. Bélának, a mit a következő tábla tüntet föl:

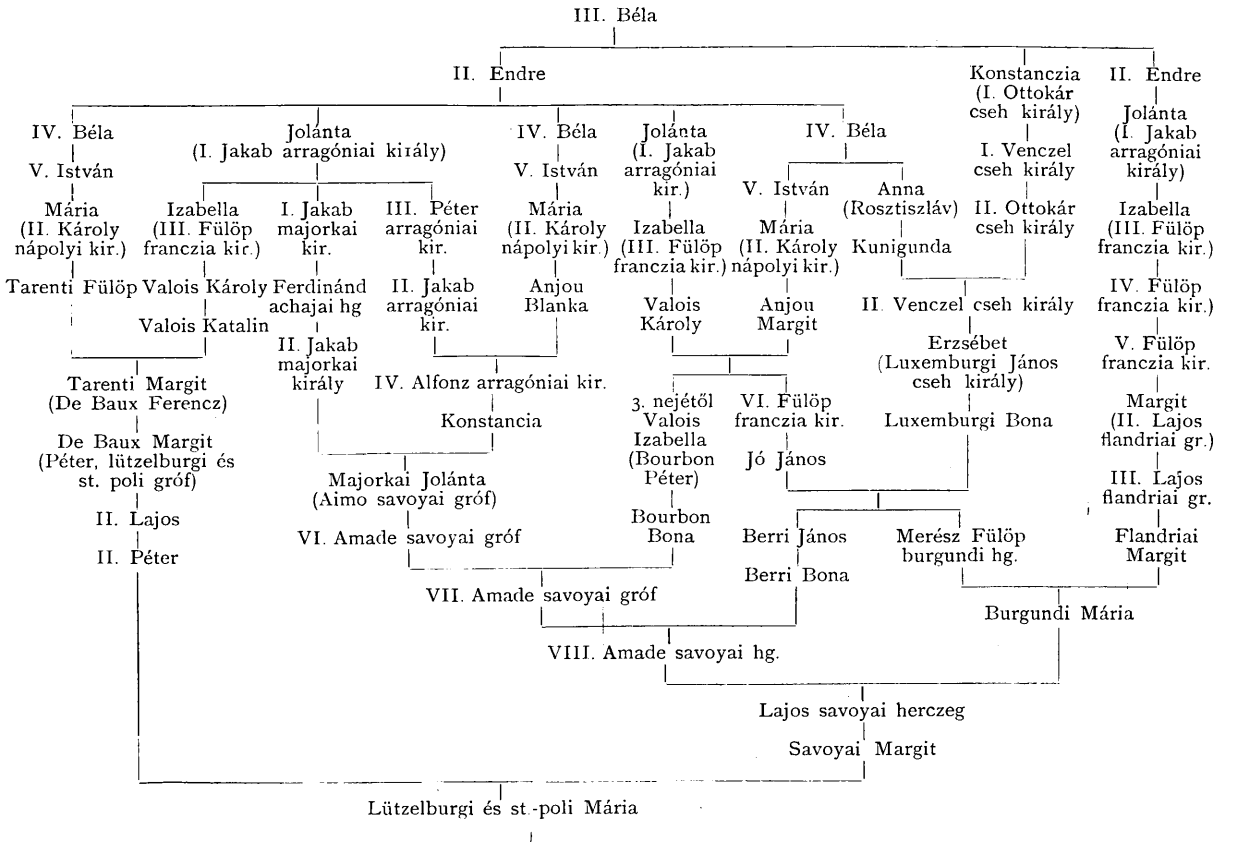
Anjou René leszármazása pedig III. Bélától a következő:

Kitünik ebből, hogy már II. René lotharingi hg. a vérségi kapcsolatnak 17-féle módja által származik III. Bélától, még pedig III. Bélának két különböző leányivadékától, u. m. **Konstancziától** (hatféle módon), **Ilonától** (IV. Béla l. háromféleképen), **Szent-Erzsébettől** (kétféleképen), **Jolántától** (II. Endre l. kétféleképp), **Máriától** (V. István l. kétféleképp) s azután IV. Béla **Erzsébet** és **Anna** nevü leányaitól.

S ettől fogva a lotharingi hgek nejei mindannyian többszörös ivadékai III. Bélának. II. René neje *Clevei Filippa* ősanyja közt (I. V. és XV. tábla) sokszorosan előfordul **Konstanczia** (III. Béla l.), **Jolánta** (II. Endre l.), **Anna** (IV. Béla l.) és **Mária** (V. István l.), *Bourbon Montpensier Renatáé* (Lotharingi Antal neje) között (l. V. és XV. tábla) ugyanezek és **Szent-Erzsébet,** *Dániai Krisztinéé* között (I. Ferencz loth. hg. neje) ugyanezek mellett IV. Béla **Konstanczia** és **Ilona** nevü leányai, Lotharingi Károly hg. anyja, *Lotharingi Klaudiáé* és neje *Osztrák Eleonóráé* között pedig mindezeken kivül IV. Béla leánya **Erzsébet** és V. István leánya **Katalin,** úgy hogy Lotharingi Lipót herczegben III. Béla kilencz leányivadékának a vére száznál jóval többféle családi kapcsolat utján volt meg.

II. Ugyanezt tapasztaljuk a **Bourbon** háznál, melynek a 32 ős közt szereplő két tagja, *Orleansi Erzsébet Charlotte* és *V. Fülöp* spanyol király XIII. Lajos franczia királytól származik, mint közös őstől (l. II. tábla). Ugyanezen tábla szerint a Bourbon-ház ifjabb ágából *Vendome Ferencz* gr. († 1495.) volt az első, ki *Mária* lützelburgi és st.-poli grófnőben († 1546.) III. Béla egyik leányivadékát vette nőül. Leszármazását a következő tábla tünteti föl:

Bourbon-Vendome Ferencz és Lützelburg-St. Poli Mária fia volt *Károly*, vendomei hg., ezé pedig *Antal*, ki *D'Albret Johanna* navarrai királynőt vette nőül. D'Albret Johannában ismét sokszorosan ismétlődik III. Béla vére, mint a következő táblázat mutatja:

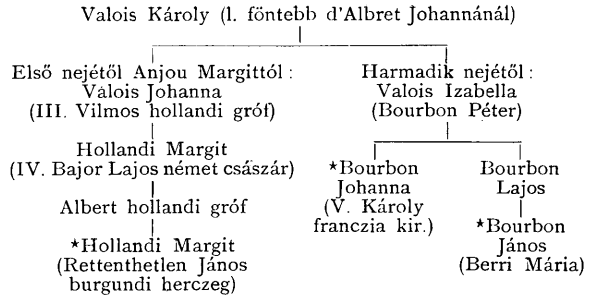
(A családfát l. az 54. lapon.)

Foix Gaston vianai hg neje *Valois Magdolna* VII. Károly franczia királynak s *II. Henrik* navarrai király neje *Valois Margit* Károly Angoulêmei grófnak volt a leánya.

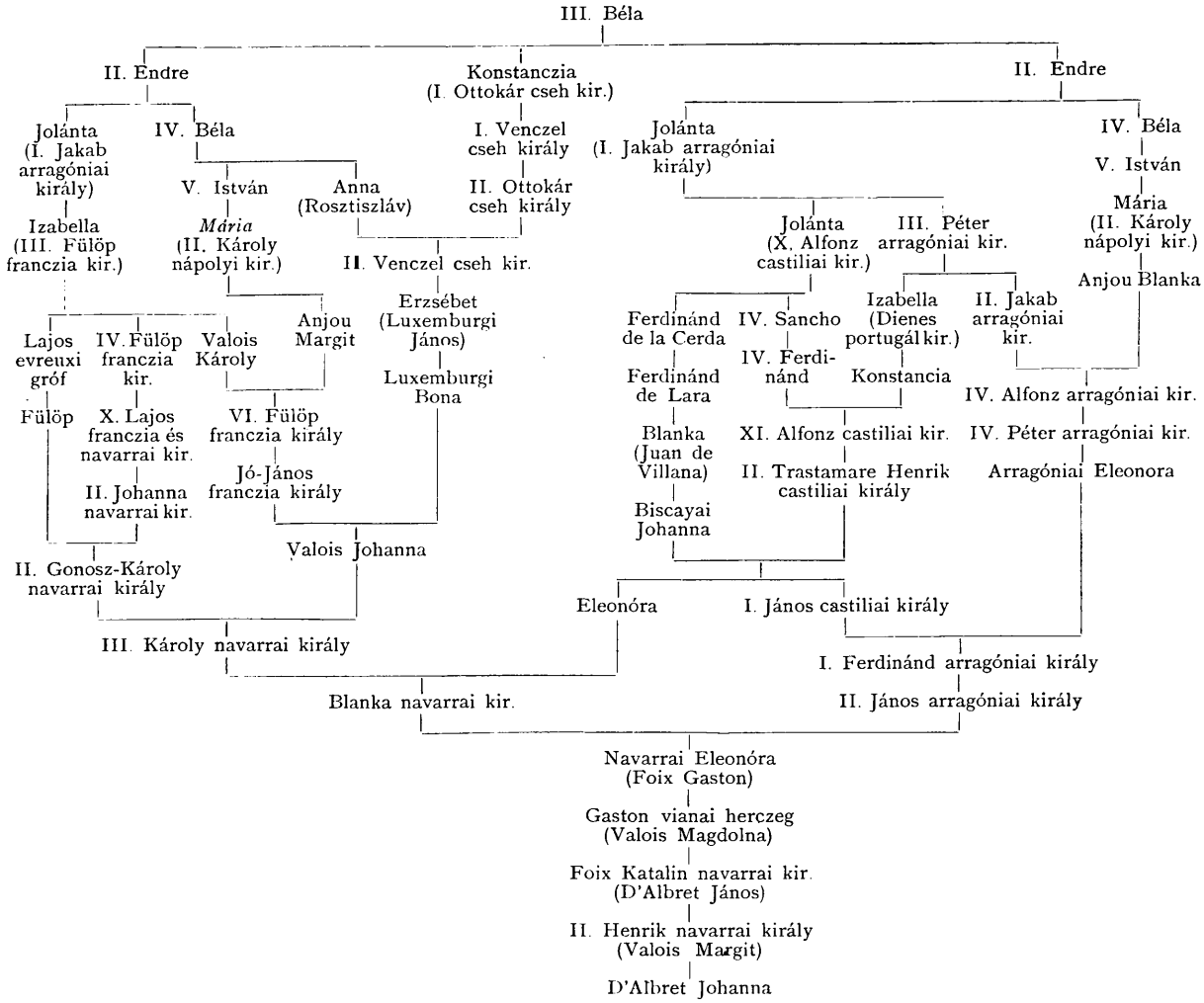
Mindegyik az előbbi táblázaton előforduló Jó-János franczia király és Luxemburgi Bona ivadéka a következő leszármazás szerint:

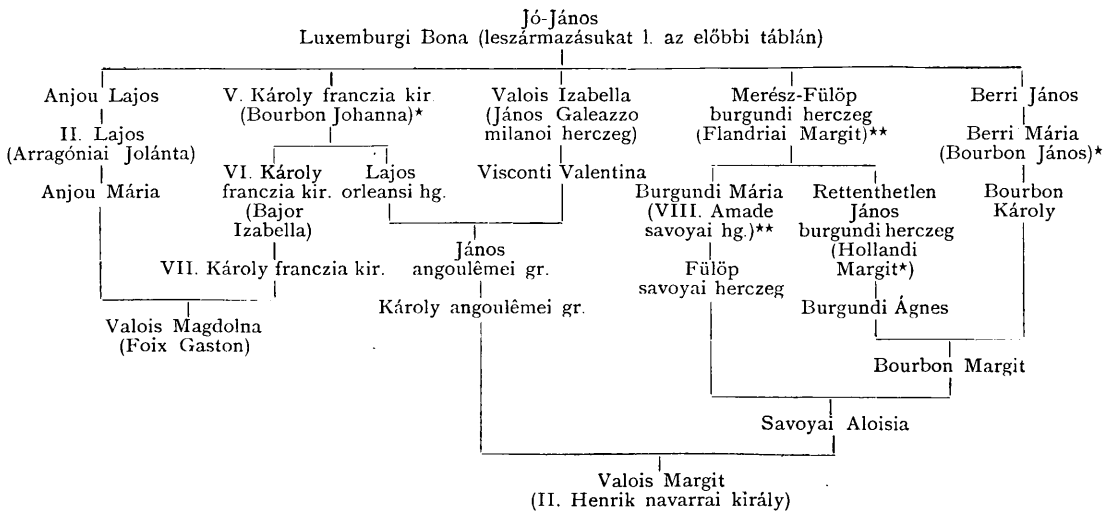
(A családfát l. az 54. lapon.)

A föntebbi táblázatban emlitett Bourbon Johanna és János, meg Hollandi Margit leszármazása a következő:

Kitünik ezekből, hogy D'Albret Johanna nagyon sokféle összeköttetés által III. Béla leányivadékai közül **Konstancziától, Jolántától, Annától** és **Máriától** származott, ezekhez járul még VI. Károly franczia király neje, *Bajor Izabella* után **Szent-Erzsébet** (l. XXI. tábla). D'Albret Johanna fia *IV. Henrik* franczia király *Medicis Máriát* vette nőül, a ki ép úgy (l. II. tábla mellékletén), mint *XIII. Lajos* neje *Osztrák Anna* spanyol herczegnő I. Ferdinánd király és Jagelló Anna ivadéka s igy az egyesült Luxem-

* Lásd az alábbi táblázatot.
** VIII. Amade és Flandriai Margit leszármazását lásd föntebb Lützelburgi és St.-poli Mária tábláján.

burg-Jagelló-Habsburg-ház által a föntebbieken kivül IV. Béla **Ilona, Konstanczia** és **Erzsébet** nevü leányai s V. István leánya **Katalin** is föltalálhatók orleansi Erzsébet Charlotte és V. Fülöp spanyol király ősei között, úgy hogy III. Béla kilencz leányivadékának vérét ezek is ép olyan sokféle családi összeköttetés utján örökölték, mint Lotharingi Lipót herczeg.

III. **A Habsburg** háznál már föntebb, (I. füzet, 13. lap) kimutattuk, hogy I. Ferdinánd király és császár, Szép-Fülöp castiliai király fia, a dédanyja masoviai Cimburgis után III. Béla **Konstanczia** és IV. Béla ifj. **Konstanczia** leányától, Portugál Eleonóra után II. Endre **Jolánta** leányától, Burgundi Mária után ugyanezen **Jolántától** és V. István leányától **Máriától**, Burgundi Mária ősanyja Luxemburgi Bona után (l. XVI. és XVII. tábla) IV. Béla **Anna** leányától és III. Béla **Konstanczia** leányától s anyja, Castiliai Johanna után megint **Jolántától** származott, mig nejében, Jagelló Annában, Albert császár s király és Luxemburgi Erzsébet unokájában a Habsburg-ház osztrák ágán Hohenzollern Beatrix után **Szent-Erzsébet,** Hollandi Johanna után II. Endre leánya **Jolánta** s V. István leánya **Mária,** Luxemburgi Erzsébet után III. Béla leánya **Konstanczia,** IV. Béla leányai **Anna** és **Ilona** (Jolánta), V. István leánya **Katalin,** II. Ulászló neje Candalei Anna (Navarrai Eleonóra és Foix Gaston unokája; lásd föntebb D'Albret Johannánál 54. lap) után pedig II. Endre leánya **Jolánta,** V. István leánya **Mária,** IV. Béla leánya **Anna** és III. Béla leánya **Konstanczia** vére egyesült. I. Ferdinánd és Jagelló Anna fia Károly stiriai főherczeg a saját nővére, Osztrák Anna és V. Albert bajor herczeg leányát Máriát vette nőül, a ki tehát a föntebbieknek volt az ivadéka, de ezen kivül apai nagyanyja Badeni Mária, IV. Vilmos bajor herczeg neje után az eddig még elő nem fordult **Erzsébettől,** IV. Béla leányától is leszármazott, ugy hogy II. Ferdinándnak már mind a kilencz Árpád-leány az ősanyja volt. II. Ferdinánd neje V. Vilmos bajor herczeg és Lotharingiai Renata leánya, Mária Anna volt, itt tehát ismétlődnek a föntebbiek, mert V. Vilmos bajor hg és az emlitett Bajor Mária, Stiriai Károly neje testvérek voltak, mig Lotharingiai Renáta, I. Ferencz lotharingiai hg († 1545.) és Dániai Krisztina († 1590.) leánya a Lotharingi háznál mondottak szerint ugyancsak IV. Béla leányától **Erzsébettől,** továbbá **Konstancziától** (III. Béla leánya), **Szent-Erzsébettől** és **Jolántától** (II. Endre leányai), **Ilonától, Annától** és ifj. **Konstancziától** (IV. Béla leányai) s **Máriától** (V. István leánya) származott. Szintén IV. Béla leánya **Erzsébet** ivadéka volt I. Lipót császár és magyar király neje Pfalzi Eleonóra Magdolna, ki anyja Hessen-Darmstadti Erzsébet Amália után Sz. Erzsébettől, apai nagyanyja Bajor Magdolna, V. Vilmos bajor hg és Lotharingiai Renáta leánya után a föntebb emlitettektől származott s mivel a szépanyja, Jülichi Anna, Fülöp Lajos neuburgi pfalzgróf neje, Osztrák Máriának († 1584.) volt a leánya, kinek szülei I. Ferdinánd és Jagelló Anna: megint csak a föntebbi leszármazás ismétlődik. Mindezekből pedig az tünik ki, hogy III. Béla kilencz leányivadéka III. (VI.) Károly király és császárnak s Mária Jozefa főhgnőnek is sokszoros kombináczió szerint volt az őse.

IV. A **Welf**-házbeli Magnus Torquatus braunschweigi herczeg († 1373.), III. (VI.) Károly király és császár nejének Braunschweigi Erzsébet Krisztinának őse, a III. Béla leányától, **Konstancziától** származott Askan Katalint vette nőül.

Utódainak a nejei is részint **Konstanczia,** részint **Szent-Erzsébet** vagy pedig IV. Béla leányának **Ilonának** az ivadékai voltak. Csupán Julius braunschweigi herczeg neje, Brandenburgi Hedvig volt többszörös kapcsolatban a III. Bélától származott Árpádházbeli leányokkal, a kik között az apja II. Joachim Hektor brandenburgi választó dédanyja Badeni Margit után előfordul IV. Béla leánya **Erzsébet** is, az anyja, Jagelló Hedvig után pedig Konstanczián, Szent-Erzsébeten és Ilonán kivül II. Endre leánya **Jolánta,** IV. Béla leánya **Anna** s V. István leányai **Katalin** és **Mária.** A 9-ik Árpádházbeli leány ifj. **Konstanczia,** IV. Béla leánya, ki ifj. Henrik lüneburgi herczeg († 1532.) nejének, Szász Margitnak volt az ősanyja, a nagyanyja Osztrák Margit († 1486), II. Fridrik szász választó neje, Vas-Ernő osztrák hg és Masoviai Cimburgis leánya után. III. Béla kilencz leányivadéka tehát Braunschweigi Erzsébet Krisztina ősanyái közt is valamennyi feltalálható.

V. A **Farnese** házba I. Odoardo pármai hg

(† 1646.) neje Medicis Margit vitte be III. Béla vérét. Apja II. Cosimo flórenczi nagyhg, anyja Osztrák Mária Magdolna, Károly stiriai főherczeg és Bajor Mária leánya volt; nagyapja I. Ferdinánd flórenczi nagyherczeg II. Endre leányának **Jolántának** és V. István leányának **Máriának** volt az ivadéka (l. XIV. tábla), nagyanyja, Lotharingiai Krisztina I. Ferencz lotharingiai hg és Dániai Krisztina unokája (l. V. tábla), e szerint benne már id. **Konstanczia** (III. Béla l.), **Jolánta** és **Szent-Erzsébet** (II. Endre leányai), **Erzsébet, Ilona, Anna** és **Konstanczia** (IV. Béla leányai) s **Mária** (V. István l.) vére volt, Osztrák Máriában, II. Cosimo nejében, Károly stiriai főherczeg és Bajor Mária leányában ezekhez járult még V. Isván **Katalin** nevü leányának vére, ugy hogy már I. Odoardo fia II. Rainuzio pármai hg († 1694.) III. Bélának mind a kilencz leányivadékától származott. II. Rainuzio neje, Estei Izabella, a nagyanyja Savoyai Izabella után ki Nagy-Károly Emánuel savoyai hg († 1630.) és Osztrák Katalin († 1597.) spanyol hgnő leánya volt, II. Endre leányától **Jolántától,** V. István **Mária** nevü leányától, továbbá idősb és ifjabb **Konstancziától** (III. és IV. Béla leánya) származott. Fia Farnese Odoardo Pfalzi Dorottya Zsófiát, Fülöp Vilmos pfalzi választó fejedelem és Hessen-Darmstadti Erzsébet Amália leányát vette nőül, a ki szintén mind a kilencz Árpádházi leány ivadéka volt. Farnese Odoardo leánya volt Erzsébet pármai herczegnő, V. Fülöp spanyol király felesége.

VI. A **Wettin** házból II. Frigyes meisseni őrgróf neje, Bajor Mechtild, III. Béla leányától, id. **Konstancziától,** III. Frigyes neje Henneberg Katalin **Szent-Erzsébettől,** I. Frigyes szász választó neje Braunschweigi Katalin IV. Béla leányától **Ilonától,** II. Frigyes szász választó neje Osztrák Margit ifj. **Konstancziától** (IV. Béla l.), I. János György szász vál. neje Porosz Magdolna Sibylla Jagelló Anna után **Jolántától** (II. Endre l.), **Annától** (IV. Béla l.) s **Máriától** és **Katalintól** (V. István leányaitól) származott, mellőzve egyéb kapcsolataikat. III. Ágost lengyel király nejében, Mária Jozefa osztrák főherczegnőben, I. József császár és magyar király s Hannoveri Vilhelmina Amália leányában pedig III. Béla mind a kilencz leányivadékának vére egyesült s igy Mária Amália szász herczegnő, III. Károly spanyol király neje is mind a kilencz Arpádházi leány ivadékai közé tartozik.

VII. **A Wittelsbach** házban II. Keresztély pfalz-birkenfeldi gróf, Tivadar pfalz-sulzbachi gróf és Károly Fülöp pfalzi választó fejedelem közös őse Wolfgang, pfalz-zweibrückeni gróf († 1569.) volt. Legelőbb Pfalzi Adolf házasodott a III. Bélától származott családokba, nőül vevén gr. Oettingen Irmgardot, id. **Konstancia** (III. Béla l.) egyik ivadékát. Fiának II. Rupertnek a neje Bajor Beatrix IV. Béla leányaitól **Erzsébettől** és **Ilonától** származott, mig III. Rupert neje Hohenzollern Erzsébet **Szent-Erzsébetnek** volt az ősunokája. A többi Árpádházbeli leányt Pfalz-Zweibrückeni Wolfgang nejének Hesseni Annának ősanyái közt találjuk meg, a ki Fülöp hesseni tartománygrófnak, Szent-Erzsébet ivadékának és Szász Krisztinának volt a leánya; ennek anyja, Szász Krisztina ugyanis az apja, Gazdag György szász hg, Osztrák Margit unokája után ifj. **Konstancziától,** IV. Béla leányától származott; az anyja (Hesseni Anna nagyanyja), Jagelló Borbála pedig id. **Konstancziának, Szent-Erzsébetnek, Jolántának** (II. Endre l.), **Ilonának** és **Annának** (IV. Béla leányai) s **Katalinnak** és **Máriának** (V. István leányai) volt az ivadéka. Pfalz-Zweibrückeni Wolfgang fia, Fülöp Lajos neuburgi pfalzgróf († 1614.), Tivadar pfalz-sulzbachi gróf és Károly Fülöp választó fejedelem nagyapja volt; a nejében Jülichi Annában, Osztrák Mária leányában, I. Ferdinánd császár és magyar király s Jagelló Anna unokájában IV. Béla leánya Erzsébet kivételével a többi nyolcz Árpádházi leány vére egyesült. II. Keresztély zweibrückeni pfalzgróf szépanyja Jülichi Magdolna, Pfalz-Zweibrückeni János neje Jülichi Anna testvére volt, leszármazásuk rendje tehát közös.

VIII. A gróf **Rappolstein** család a XXVI. tábla szerint III. Béla leányától, id. **Konstancziától** származik. Ugyanezen tábla szerint a család ősanyái közt előfordul Nassau-Weilburgi Ottilia, **Szent-Erzsébet** egyik ősunokája, továbbá Würtembergi Helena, ki apja Szeretett-Ulrik stuttgarti gróf után id. **Konstancziától** és **Szent-Erzsébettől,** továbbá (Osztrák Margit után) **Jolántától** (II. Endre l.) és **Máriától** (V. István l.), az anyja Savoyai Margit után pedig ismét és pedig többszörösen **Jolántától** és **Máriá-**

tól származott. A többi Árpádházi leány nem fordul elő a Rappolsteinok ősanyái közt, de gr. Rappolstein Katalin Agatha, Pfalz-Zweibrückeni II. Keresztély neje nem is a 16, hanem a 32 ős közé tartozik.

IX. A **Nassaui** házból Karolina, nassau-saarbrückeni grófnő és Anna Charlotte nassau-dietzi herczegnő leszármazása jön tekintetbe. Amaz ő felsége 16, emez a 32 őse közé tartozik. A Nassaui ház ezen két ága különböző módon és időben olvadt be **Szent-Erzsébet** ivadékai közé. A saarbrückeni ág őse Gerlach nassaui gróf († 1361.) Hesseni Ágnest, Ottó tart. gróf († 1323.) leányát, dédunokája III. Nassau-Weilburgi János pedig Hesseni Erzsébetet, II. Lajos tartománygróf és az idősb **Konstancziától** (III. Béla l.) és **Ilonától** (IV. Béla l.) származott Szász Anna leányát vette nőül. II. Lajos gróf neje Hessen-Casseli Anna volt, kinek nagyanyja Szász Krisztina (Fülöp hesseni tart. gróf neje) Jagelló Borbálának volt a leánya s igy ősanyái közt feltalálhatók III. Béla leánya, id. **Konstanczia,** II. Endre leánya **Jolánta,** IV. Béla leányai **Anna** és **Ilona** s V. István leányai **Katalin** és **Mária**. Nassau-Saarbrückeni Vilmos Lajos neje, Baden-Durlachi Anna Amália, IV. Béla leánya **Erzsébet** ivadékai közé tartozik, a dédanyja, Osztrák Katalin után pedig a két **Konstanczia,** III. és IV. Béla leányainak az ősunokája. E szerint Nassau-Saarbrückeni Karolina grófnőről is megállapitható, hogy III. Béla mind a kilencz leányivadékának a maradéka.

Nassau-Dietzi Anna Charlotte herczegnőnek ősapja V. János, nassau-dillenburgi gróf († 1516), a neje, Hessen-Marpurgi Erzsébet által jutott **Szent-Erzsébet** vérségébe. Maradékainak családi összeköttetései közt a III. Bélától való származás szempontjából legfontosabb Ernő Kázmér nassau-dietzi grófé, kinek neje Braunschweigi Zsófia Hedvig apai ágon id. **Konstanczia** leszármazottja, a nagyanyja, Brandenburgi Hedvig, Julius braunschweigi herczeg neje után pedig, mint a 18. lapon a Welfháznál már emlitettük, előfordul ősanyái közt ugyancsak id. **Konstanczia,** aztán II. Endre leányai **Jolánta** és **Szent-Erzsébet,** IV. Béla leányai **Anna, Ilona** és **Erzsébet** s V. István két leánya **Katalin** és **Mária.** Nassau-Dietzi Anna Charlotte anyja Hessen-Casseli Mária Lujza volt, Fülöp hesseni tartományi grófnak és Szász Krisztinának egyik ivadéka; Szász Krisztina az anyja Jagelló Borbála után ugyanazok, kiket Brandenburgi Hedvignél (Jagelló Borbála nővérének, Zsófiának leányánál) emlitettünk, az apja Gazdag-György szász hg, Osztrák Margit unokája után a két **Konstanczia-tól** származott, igy itt is megtaláljuk az ősanyák közt a kilencz Árpádházbeli leányt.

X. **Hohenlohe** család id. **Konstanczia** vérségéhez tartozik. Gróf Hohenlohe Krato († 1473.) ugyanis nőül vette Oettingen Margit grófnőt, ki Würtembergi Ágnesnek, és pedig Liegnitzi Ágnes által II. Henrik boroszlói hgnek és cseh Annának az ivadéka. (l. XXVI. tábla). Fiának, ifj. Kratónak († 1503.) a neje Würtembergi Helena volt, ki ősanyja, Henneberg Erzsébet után **Szent-Erzsébet** maradéka, anyja Savoyai Margit után pedig id. **Konstanczia-é, Jolántáé** (II. Endre l.), **Annáé** és **Ilonáé** (IV. Béla leányai) s **Máriáé** (V. István l.). IV. Béla **Erzsébet** nevü leányát gróf Hohenlohe Henrik Frigyes († 1699.) nejének, Castell Juliána Dorottya grófnőek ősanyái közt találjuk, kinek szépanyja, Solms Anna grófnő ugyanis Pfalzi Margitnak volt az ivadéka (l. VII. tábla).

XI. A **Hesseni** ház ősapja V. Henrik brabanti herczeg († 1248.) volt, kinek **Szent-Erzsébet** leányával Thüringiai Erzsébettel kötött házasságából született Gyermek-Henrik († 1308), az első hesseni tartománygróf. A család későbbi házasságai alkalmával is vagy **Szent-Erzsébet** (Tudós-Hermann neje Hohenzollern Margit), vagy id. **Konstanczia** (Würtembergi Mechtild, III. Lajos tart. gróf neje), vagy **Ilona** (Mecklenburgi Anna) ivadékai kerültek a hesseni házba. Fülöp tartomány gróf († 1567.) nejéről, Szász Krisztináról föntebb már többször volt szó s emlitettük, hogy id. **Konstanczia, Jolánta, Szent-Erzsébet, Anna, Ilona,** ifj. **Erzsébet** és ifj. **Konstanczia** (IV. Béla l.), **Katalin** és **Mária** ivadéka vagyis ősanyái közt mind a a kilencz Árpádházi leány előfordul. Fülöpnek fiaiban IV. Vilmos († 1592.) casseli és I. György († 1596.) darmstadti tart. grófban a család két főágra oszlott, amattól származott Hessen-Rheinfelsi Mária Eleonóra Amália († 1720.), emettől VIII. Lajos hessen-darmstadti tartománygróf († 1768.), a kik ő felsége 32 őse közt szerepelnek.

XII. **A hg Radzivill** ház a Hohenzollernházzal való kapcsolat által (l. X. tábla) jutott III. Béla vérségébe, hg Radzivill Janus († 1620.) neje ugyanis János György brandenburgi választó és Anhalti Erzsébet leánya Zsófia volt. A Hohenzollern ház **Szent-Erzsébet** ivadékai közé tartozik; V. Frigyes nürnbergi várgróf neje Meisseni Erzsébet id. **Konstancziának,** I. Frigyes brandenburgi választó († 1440.) neje Bajor Erzsébet ugyanennek és **Szent-Erzsébetnek** a maradéka; Albert Achilles († 1486.) vál. fej. neje Badeni Margit ifj. **Erzsébettől,** János Cicero († 1499.) neje, Szász Magit, III. Vilmos thüringiai gróf és Osztrák Anna leánya, **Jolántától, Ilonától, Annától, Máriától** és **Katalintól** származott, mely leszármazás ismétlődik II. Joachim Hektor († 1571.) neje, Szász Magdolna anyjának, Jagelló Borbálának, Szakálas- vagy Gazdag-György szász herczeg nejének vérségében; a még hiányzó ifj. **Konstanczia** vérét I. Joachim Nestor brandenburgi választó († 1535.) neje Dán Erzsébet vitte a Hohenzollernekbe, kinek anyja Szász Krisztina Vas Ernő osztrák hg leányának Osztrák Margitnak († 1486.) volt az ivadéka. Radzivill Lujza Charlotte herczegnőben († 1695.), Károly Fülöp pfalzi választó († 1742.) nejében tehát szintén egyesült a kilencz Árpádházi leány vére.

XIII. A **Badeni** vagy **Zähringen** ház ifj. **Erzsébet,** IV. Béla leánya és idősb **Konstanczia** vérségéhez tartozik I. Jakab badeni őrgróf († 1458.) neje, Lotharingiai Katalin által, kinek apja I. Károly lotharingiai hg († 1430.) Liegnitzi Ágnesnek, anyja Pfalzi Margit pedig Bajor Beatrixnak és Schweidnitzi Juttának az ivadéka. (L. V. tábla.) Ugyancsak Pfalzi Margitban az anyja, Hohenzollern Erzsébet után már **Szent Erzsébet** vére is megvolt. I. Jakab fia I. Károly őrgróf († 1475.) Osztrák Katalint († 1493.), Vas-Ernő leányát vette feleségül, ki ifj. **Konstanczia** vérét vitte be a Badeni házba. V. Frigyes († 1659.) őrgróf neje Würtembergi Borbála, a nagyanyja Hesseni Borbála, Fülöp hesseni tart. gróf és Szász Krisztina leánya után id. **Konstanczia, Jolánta, Szent-Erzsébet, Anna, Ilona,** ifj. **Konstanczia,** ifj. **Erzsébet, Katalin** és **Mária** ivadéka vagyis, mint Szász Krisztina és Hesseni Fülöp gyermekeiről már megjegyeztük, bennük megvolt mind a kilencz Árpádházi leányvére. V. Frigyes őrgrófnak dédunokája volt Baden-Durlachi Frigyes († 1732.), ki anyja Hessen-Darmstadti Magdolna Sibylla után megint Hesseni Fülöpnek és Krisztinának a maradéka.

XIV. **Hanaui ház.** III. Fülöp hanau-lichtenbergi gróf neje, Badeni Sibylla volt az első III. Béla-ivadék a hanaui grófok családjában. Badeni Sibylla Kristóf őrgrófnak († 1527.) a leánya, I. Károlynak († 1475.) és Osztrák Katalinnak az unokája, I. Jakab badeni őrgrófnak († 1458.) és Lotharingiai Katalinnak a kisunokája. Szépanyja Lotharingiai Katalin után id. **Konstanczia, Szent-Erzsébet** és ifj. **Erzsébet,** nagyanyja után id. és ifj. **Konstanczia** maradéka. II. János Reinhold († 1666.) hanaui gróf Pfalz-Birkenfeldi Anna Magdolnát vette nőül, kinek a 9 Árpádházbeli leánytól való leszármazása, a mennyiben Jülichi Magdolnának, továbbá Pfalz-Zweibrückeni Wolfgangnak és Hesseni Annának az ivadéka (l. IV. tábla), már föntebb a 19. lapon, a Wittelsbach-háznál ismertettük. Hanaui Charlotte Krisztinánál VIII. Lajos hessen-darmstadti tartománygróf nejénél tehát szintén megállapitható, hogy mind a kilencz leánytól származott.

A 14 család közt tehát, melynek tagjaiból áll ő felsége 32 őse, csupán kettőnél, Rappolstein Katalin Agatha grófnőnél és Hohenlohe Filippina Henriettenél nem lehetett a III. Béla kilencz leányivadékától való származást kimutatni, de ha nem is mind a kilencz, közülük többen voltak ősanyjaik, úgy hogy például Hohenlohe Filippina Henriettenél csupán IV. Béla leánya, ifj. Konstanczia és V. István leánya, Katalin hiányzik.

A 16 ős azonban, mint föntebb már említettük, külön-külön mindegyik mind a kilencz leánynak az ivadéka volt, még pedig egynek-egynek nagyon sokféleképen, úgy hogy ő felsége a leszármazási rendnek több ezer módozata szerint vezethető le III. Bélától. Valóban őse volt tehát a dicső emlékü III. Béla király, s midőn fejedelmi eltemettetéséről gondoskodott, ezzel ő felsége egyik sokszoros őse iránti kegyeletének is kifejezést adott.

NAGY GÉZA.

A BUZÁD-HAHÓT NEMZETSÉG.

(Második közlemény.)

C) ARNOLD ÁGA.

I. Buzád fia I. Arnold 1234 előtt (l. f.) a hahóti monostor alapitója. Sem őt, sem atyját nem ismerjük közelebbről. A valószinüség a mellett szól, hogy I. Buzád a Magyarországba bevándorolt Hahótnak a fivére és nemcsak I. Arnoldnak, hanem Buzád bánnak is az atyja.

I. Arnold fiai: *Ponit, II. Arnold* és *I. Keled.*

1. Ponit vonala.

a) *Ponit.*

Ponit, ki már 1230-ban felmerül,[1] nemzetségének legnyugtalanabb tagja. 1234 után sokáig nem hallunk felőle semmit; csak 1251-ben merül fel ujra, midőn a kanizsa-szentkereszti apáttal *Rakatya* helység iránt egyezkedik, a mennyiben az apát a helységet neki átengedi.[2] István társkirály sok éven át tanusitott hüsége elismeréseül adományozza neki 1259-ben a zalamegyei *Móriczhely*-t,[3] sőt tovább is megy még ez évben, a mennyiben Ponit leányának Vasztej nb. Rajnalddal való eljegyeztetését személyesen közvetitette. Nevezett Rajnald (a Rozgonyiak őse), ki István alatt egynéhány hadjáratban kitüntette magát, nem volt arra elég gazdag, hogy a már akkor gazdag és dölyfös Ponit leányának kezét nyerje; István kezébe vette tehát a dolgot, a mennyiben — hogy a házassági összeköttetést lehetővé tegye — a kapzsi Ponitnak a zalamegyei *Csesztve* és *Söjtör* nevü helységeket adományozta és a leánykérő tisztségét személyesen átvette; Béla király meg is erősítette a birtokadományt 1259 május 17-én.[4] A Béla s István között a 60-as évek kezdetén kitört felette heves viszályok alatt Ponit oly állhatatosan fogta István pártját, hogy Béla őt ellenségei, Lőrincz országbiró és Bécz nb. Farkas prépostnak unszolására, birtokaitól megfosztotta. István jóvátette ezt annyiban, a mennyiben teljes kegyéről biztositotta és megigérte, hogy birtokaiba trónraléptével majd visszahelyezi.[1] 1264 szeptember 19-én közte és a Ják nemzetség egynéhány tagja (Andi Gergely, Sokoródi Izsép, Ebed fiai: Kemény, Rajnald és Ják) között hosszadalmas pör veszi kezdetét,[2] mely azzal végződött, hogy Ponitnak 1267-ben vasmegyei *Niczk* nevü birtokát kellett volna Ebed fiainak átengednie.[3] Ponit és fia *Jakab* azonban nemcsak hogy Niczket át nem adta és többszöri megidéztetése daczára a király itélőszéke előtt meg nem jelent, hanem 1268-ban Andi Gergely házát megrohanván, ezt, fiát Andot és Ivánkát az Ebedfiak egyik rokonát és tisztjét oly kegyetlen módon ölte meg, hogy még a hullák nyelvét is kivágta.[4] Erre már most Ponitot és fiát arra marasztalták, hogy összes birtokaik az ellenfélre szálljanak át, mi meg is történt volna, ha rokonuk I. Csák bán a dolgot nem közvetiti. Ponit erre *Ákosi*, *Lasztaj* és *Niczk* egy részének birtokában maradt, mig ellenei *Lak*, *Haraszti*, *Sokoród*, *Asziágy (Szilvágy)*, *Súrd*, *Szent-Trinitás* és *Kákonyát* kapták volna; végre maga István király vette át a dolog elsimitását, a mennyiben Ponit pénzbirságot fizetett, Asziágyot és Sokoródot az ellenfélnek kiadta, de többi birtokait megtartotta.[5] Különben már 1268 óta megint Béla kegyében találjuk, ki őt *Szent-Trinitás*, *Kákonya* és *Rakatya* birtokában megerősitette.[6] Utoljára emlitik 1272 szeptember 3-ikán.[7]

Leányán, Vasztej nb. Rajnald (későbbi nádor)

[1] Mondják, hogy II. András király magyar követsége, melynek élén bizonyos *Panyas* állott, 1227-ben a király leányát Erzsébetet a Wartburgban felkereste, hogy atyja udvarába visszahivják. Miután ez alkalommal mindenesetre németül beszélő emberre volt szükség, valószinünek tartom, hogy «Panyas» a német Buzád-Hahót nemzetségből származó Ponittal azonos.

[2] Wenzel, Árpádkori uj okmtár, VII. k. 334. l.

[3] Zalai okmtár, I. k. 82. l.

[4] Hazai okmtár, II. k. 5—6. ll.

[1] Hazai oklevéltár, 42. l.

[2] Wenzel, VIII. k. 47. l.

[3] Fejér, Codex. dipl. IV/III. k. 384. l.; Wenzel, VIII. k. 169. l.

[4] Wenzel, VIII. k. 263., 264., 265., 269., 275. ll.

[5] Fejér, Codex Dipl. VII/I. k. 343., 351. ll.; VII/II. k. 212., 217. ll.; Hazai okmtár, V. k. 39. l.; Wenzel, VIII. k. 415. l.; X. k. 463., 464. ll.

[6] Hazai okmtár, VII. k. 109. l.

[7] Wenzel, IX. k. 7. l.

nején kivül még egy *Jakab* nevü fiut hagyott maga után.

b) *Jakab.*

Ponit fia; előfordul legelőször 1267-ben; részt vesz az 1268-ban elkövetett garázdálkodásokban. Önálló pályáját azzal kezdi 1276 január 19-ikén,[1] hogy az atyja és általa megölt Andi Gergely özvegyét Cecilt és leányait Katalint és Margitot nagyobb pénzösszeggel kielégíti s azért asziágyi és sokoródi birtokát visszakapja. 1277-ben Erzsébet özvegy királynétól a somogymegyei *Dobsza* nevü három falut kapja.[2] 1280-ban ez Erzsébetnek tálnokmestere, mely minőségben az István és László királyoknak tanusitott szolgálatai és különösen a nováki és pataki várak ostrománál Erzsébet szemeláttára kifejtett vitézsége megjutalmazásául a somogymegyei *Kálmán-Csehi* nevü birtokot kapja, mely adományozását IV. László 1280 május 30-ikán megerősiti;[3] 1281 január 2-ikán megerősiti őt ujra Erzsébet királyné e birtokban;[4] 1285 június 16-ikán *Lasztaj* nevü birtokát Güssingi Miklósnak *majsai* birtokával cseréli fel.[5]

Néhány ellensége azzal gyanusitotta őt László királynál és anyjánál Erzsébetnél, hogy a kettejük érdekében a déli vidéken elvállalt követsége alkalmával nem egészen kifogástalanul járt el, minek az lett a következménye, — különösen miután Erzsébet tárnokát, Pált megölte vala — hogy Erzsébet őt *Csehi*, *Dobsza*, *Ovóce* és *Berzenicze* (utóbbi kettő Pozsega megyében) nevü birtokaitól megfosztotta. 1288-ban sikerült neki azonban bebizonyitani, hogy az egész vád csak rágalom volt és hogy a megöltnek nejét és rokonait birói itélet alapján kielégitette, mire összes birtokait visszakapta.[6] III. András megerősiti neki 1292-ben V. Istvánnak 1264-ben kiállitott kiváltságlevelét;[7] 1298-ban megerősiti őt Csehi és Dobsza birtokában;[8] utoljára szerepel 1301 november 29-ikén, mely napon *Purbach* (ma Feketeváros = Pódpuk) iránt Gatal fiai ellen vezetett pörét rokonainak, Arnold és Mihálynak, átadja.[1]

Neje *Anna*, Miklós fia László comes leánya, ugy látszik a Tengerdiek tagja és III. András hatalmas bizalmi emberének, Tivadar győri püspöknek unokahuga; megkapja férjétől 1296 május 1-én hozományi követelései kielégitése czéljából a szenttrinitási és kákonyai birtokokat.[2] 1309 márczius 27-ikén az özvegy Anna e birtokokat már vejének, *Erzsébet* nevü leánya férjének, *Zákányi* Márton fia Pál fia *György*-nek adja át.[3] E házasságból Erzsébet nevü leány származott, ki 1349 február 14-ikén Somogyvári Lőrincz fia *Bereczk*-hez megy férjhez és ez alkalommal Kákonyát és Szent-Trinitást kapja;[4] ez ifjabb Erzsébet még 1372-ben is *Kákonyai* deák Bereczknek a neje.[5]

Ponit vonala tehát fiával Jakabbal halt ki.

2. Arnold vonala.

a) *II. Arnold.*

I. Arnoldnak fia; 1233-ban tanu Mihály válási pörében; 1235—1239-ig Zalamegye főispánja,[6] 1240-ben somogyi főispán;[7] 1242 márczius 14-ikétől november 16-ikáig a mellett nádor is;[8] 1243 január 29-ikén soproni,[9] 1244 június 15-ikén és 1245 április 26-ikán nyitrai főispán.[10]

Mindamellett, hogy ez Arnold korának legmagasabb méltóságait viselte, sem családi, sem birtokviszonyait nem ismerjük. II. Andrásnak egyik 1234-ben kiállitott okmányából csak annyit tudunk, hogy 1234-ben tőle a sopron-

[1] Zalai okmtár, I. k. 79. l.
[2] Fejér, Cod. dipl. V/II. k. 425. l.
[3] Wenzel, XII. k. 2,8., 301. ll.
[4] Fejér, Codex dipl., V/III. k. 308. l.; Wenzel, IX. k. 428. lap.
[5] Hazai okmtár, VIII. k. 209. l.
[6] Wenzel, IV. k. 312. l.
[7] Hazai oklevéltár, 133. lap.
[8] Wenzel, XII. k. 621. l.

[1] Anjoukori okmtár, I. k. 19. l.
[2] Hazai okmtár, VII. k. 247. l.
[3] Anjoukori okmtár, I. k. 171 l.; Zalai okmtár, I. k. 96. lap.
[4] Anjoukori okmtár, V. k. 262. l.
[5] Hazai okmtár, V. k. 247. l.
[6] Fejér, Codex dipl. IV/I. k. 1., 163. l.; Hazai okmtár, VI. k. 30. l.; Wenzel, VII. k. 7., 23., 24., 36., 86. ll.; Zalai okmtár, I. k. 9., 10., 15. ll.
[7] Wenzel, XI. k. 315. l.
[8] Fejér, Codex Dipl. IV/I. k. 250., 264. ll.; Wenzel, II. k. 144. l., XII. k. 689. l.
[9] Wenzel, VII. k. 133. l.
[10] Wenzel, VII. k. 157. l.; XI. k. 340. l.

megyei *Kál* helységet elvette, mert az állitólag e királytól eredő adományozást be nem bizonyitotta, mire a helységet Frankói Frank kapta.[1]

Miklós és *III. Arnold* nevü fiakat hagyott maga után.

b) *Miklós.*

II. Arnold fia; nyugtalan ember, mint nagybátyja Ponit. IV. Béla halála után V. Istvánnal szemben ellenséges magaviseletet tanusitott, a mennyiben az uj királynak Székesfehérvárt megtörtént koronázásában részt nem vett, hanem egy osztrák csapatot pölöskei várába eresztett, melynek segitségével a legaljasb erőszakoskodásokat véghez vitte. A sereg élén ellene kivonult zalai főispánt, Aladár fiát Mihályt és fivérét Mikát megölte; erre, mint felségárulónak, életével kellett volna bünhődnie, de Türje nb. Szentgróti Fülöp esztergomi érsek kérésére V. István csak azzal büntette őt meg, hogy összes birtokaitól megfosztotta és azokat a nagyérdemü Miskócz nb. Ponit bánnak adományozta. E birtokok voltak: *Pölöske* vára, *3 Barnak*, *Terpény*, *Farkasülése*, *Szt.-László*, *Kellénk*, *Hetés*, *Bak* (és *Migfölde*), *Göntérföld*, *hahóti kegyuraság*, *Ilmárföld*, *Szoboszló* (mind Zalamegyében), *Purbach*, *Kövesd* (*Gissing*) és *Niczk* (Sopronmegyében).[2] V. István halála után azonban Ponit bán megkönyörült Miklóson, a mennyiben részint *rokoni* szeretetből, részint István király lelki üdvére 1272 szeptember 3-ikán Miklóst Purbach és Pölöske várak birtokába visszahelyezte.[3] 1277-ben unokaöcscse Keled azzal vádolja Miklóst, hogy niczki birtokán garázdálkodott.[4] 1291-ben arról értesülünk, hogy *Naratincs* és *Ivánkaföldе* nevü birtokait azelőtt II. Hahótnak elzálogositotta;[5] ez az utolsó róla szóló hir. Családi viszonyait nem ismerjük.

c) *III. Arnold.*

II. Arnold fia; 1266-ban a henyei völgyben lévő szőlőt Sükösd fia András veszprémi kanonoknak adományozza;[1] többet nem tudunk felőle.

Hasonnevü fia van.

d) *Stridói (IV.) Arnold.*

V. István 1270 deczember 10-ikén[2] fennebbi Miklóst *öregebb* Arnold fiának nevezvén, egyuttal hangsulyozza, hogy birtokainak elkobzása *ifjabb Arnold fia Arnold* részére nem vonatkozik, mert ez zsenge koránál fogva Miklós hazaárulásában részt nem vehetett, e birtokrész pedig a zalamegyei *Stridó* vár és tartozéka.[3] Ebből elég világosan és szabatosan tünik ki, hogy Miklós II. Arnoldnak a fia és hogy fivére ifjabb (III.) Arnold, IV. Arnoldnak az atyja.

E IV. Arnold 1272 szeptember 3-ikán előfordul azon okiratban, melyben Ponit bán Miklóst a pölöskei és purbachi várak birtokába visszahelyezi; 1288 június 25-ikén «Stridói Arnold»-nak nevezi magát, emliti is anyját és nejét, a nélkül azonban, hogy egyiküknek a nevét mondaná.[4] 1291 deczember 13-ikán elmondja, hogy László comes leányát, Tengerdi Tivadar prépost unokahugát akarta feleségül venni, hogy erre a czélra Lendvai Istvántól 20 márka denárnyi kölcsönt vett, hogy azért naratincsi és ivánkatelki birtokrészeit elzálogositotta és mivel a kitüzött határnapon (1290 deczember 6— 1291 április 4) nem tudta kiváltani, azért ujabbi 20 márkáért fennebbi birtokait Istvánnak elörökiti.[5] Mostantól kezdve pénzbeli nehézségei nőttőn-nőnek; már 1287 november 31-ikén (az illető okirat «öregebb Arnold unokája, Arnold fiá»-nak nevezi) eladja a Nagymartoniaknak sopronmegyei *kövesdi* birtokait;[6] 1292 november 29-én purbachi birtoka a sopronmegyei Gatal fiaira, Ivánka és Lászlóra megy át. Indokul előadja, hogy a háborus idők miatt sokat szenvedett elleneitől, hogy pölöskei vára

[1] Wenzel, VI. k. 552. l.
[2] Wenzel, XII. k. 8., 9. l.
[3] Wenzel, IX. k. 7. l.
[4] Wenzel, XII. k. 223. l.
[5] Wenzel, X. k. 59. l.

[1] Hazai okmtár, IV. k. 43. l.
[2] Wenzel, XII. k. 8. l.
[3] Wenzel, XII. k. 9. l.
[4] Fejér, Cod. dipl. VII/II. k. 120. l.
[5] Wenzel, X. k. 59., 60. ll.
[6] Fejér, Cod. dipl. V/III. k. 375. l., v. ö. VIII/I. k. 1., 143. l., hol a Nagymartoniak e birtokot Güssingi János nádornak cserébe adják. Ugy látszik, hogy Arnold akkor (1303) még élt.

különféle támadásoknak ki volt téve, úgy hogy azt trautmannsdorfi Stuchs Albert osztrák miniszterialistól nem tudta kiváltani; miután már most Gatal fiai a kiváltást eszközölték, átengedi nekik Purbachot a 63 márkányi kiváltsági összeg levonása mellett 400 márkányi vételáron.[1]

Horneck krónikás azzal vádolja ez Arnoldot, hogy a vendégszeretettel visszaélvén, András királyfit (a későbbi III. Andrást) stridói kastélyában fogságba ejtette és a foglyot Albert osztrák herczegnek átadta; erre nézve e helyen csak azt akarom kiemelni, hogy Hornecknek ez állitása bebizonyitva nincsen s hogy egyéb körülményeknél fogva sem hihető.

Stridó vára később Károly királyé, a ki Dancs zólyomi főispánnak cserébe adja; 1333 június 27-ikén azonban visszakapja a király Stridót és Csáktornyát.[2]

1330 június 28-ikán Károly király Arnoldnak pölöskei várát Ákos nb. Miczk bánnak adományozza.[3]

Stridói Arnolddal a nemzetség Arnold-ága kihalt.

3. Keled vonala.

a) *I. Keled.*

I. Arnold fia; felmerül 1234-ben; 1239-ben Bojszló és Ilmerrel, zalamegyei birtokosokkal, valamely oltárczi telek miatt pörösködik rokona, II. Arnold zalai főispán előtt.[4] Egyebet nem tudunk róla. Hasonnevü fia van.

b) *II. Keled.*

Előbbinek a fia; 1275-ben királyi ember;[5] 1277 július 24-ikén azzal vádolja rokonát, II. Arnold fia Miklóst, hogy niczki birtokán garázdálkodott;[6] 1279-ben pöre volt Buzád fia Atyaszszal, melyet Máté nádor július 12-ikén kelt itéletével választott bíróság elé utal.[7]

Három gyermeke volt: *Jolán*, *V. Arnold* és *Mihály.*

[1] Wenzel, X. k. 87. l.
[2] Anjoukori okmtár, III. k. 31. l.
[3] Zalai okmtár, I. k. 246. l.
[4] Zalai okmtár, I. k. 15 l.
[5] Wenzel, IX. k. 120. l.
[6] Wenzel, XII. k. 223. l.
[7] Wenzel, XII. k. 490. l.

Jolán férjhez ment *Ják nb. Mika* vasmegyei birtokoshoz, ki 1276 előtt a IV. László ellenei elleni harczokban kitüntette magát és 1292-ben neje hozományi követeléseit a *gyürüsi* birtokkal kielégitette.[2]

c) *V. Arnold.*

II. Keled fia; 1293-ban Porgolcz helység eladásánál (l. f.) tanuként működik;[2] átveszi 1301 november 29-ikén rokonától Ponittól annak Gatal fiai elleni pörét;[3] 1314 augusztus 16-ikán Hahóton tartózkodik, midőn felszólitják, hogy *Lak* és *Börzöncze* helységekre vonatkozó iratait a legközelebbi megyei közgyülésen bemutassa.[4] 1320 július 21-ikén a Tengerdi Mátyás szolgái által elkövetett erőszakoskodás ügyében ülésezett választott bíróságnak tagja;[5] utoljára szerepel 1327 június 11-ikén, midőn a Reznekiek és a Harkályiak (= Salamonváriak) között a békebirói tisztséget elvállalta.[6]

Esetleges utódait nem ismerjük.

d) *Mihály.*

Részt vesz 1293-tól 1327 június 11-ikéig fivérének, V. Arnoldnak, fent rajzolt összes ténykedéseiben. Neje *Erzsébet* 1360 február 16-ikán már özvegyeként szerepel.[7] *János* nevü fiut hagyott maga után és két leányt. Ezeknek egyike *Börzönczei János*-nak a neje (e János Péternek a fia, Miklós és Mihálynak a fivére; előfordul 1357 július 29-ikén ap. Zalai okmánytár, I. k. 575. l.), másika férjhez ment *Szalók nb. Balai* Henrik fia *János*-hoz, ki 1342-től 1352-ig szerepel.[8]

e) *János.*

Mihály fia; felmerül 1347 kezdetén fennebbi Balai Jánosnak valamely pörében bizalmi férfiként;[9] 1360 február 16-ikán birtokaival rendel-

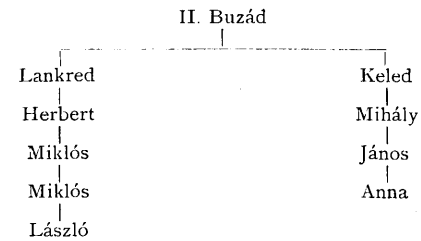
[1] Zalai okmtár, I. k. 109., 457. ll.
[2] Wenzel, X. k. 133. l.
[3] Anjoukori okmtár, I. k. 19. l.
[4] Zalai okmtár, I. k. 143. l.
[5] Anjoukori okmtár, I. k. 572. l.
[6] Zalai okmtár, I. k. 198. l.
[7] Zalai okmtár, I. k. 602. l.
[8] Anjoukori okmtár, IV. k. 582. l.; V. k. 633. l.; Zalai okmtár, I. k. 447. l.
[9] Zalai okmtár, I. k. 452. l.

kezik; ezek a következők: *Szerdahely*, *Dezics*, *Szent-Trinitás*, *Kákonya*, *Bacsta* és 2 *Csasztaj*; arra az esetre, ha fiutódot nem hagyna maga után, e birtokokat anyjának *Erzsébet*-nek, nejének *Ilonā*-nak és leányának *Anná*-nak ugy hagyományozza, hogy mindegyikük élethossziglan vegye hasznát. Ha anyja és neje Anna előtt találna meghalni, akkor részének a fele nővéreinek fiaira: Börzönczei Péter és Balai Antalra száll át; emliti, hogy nagyatyja Keled Börzönczén valamikor egy ottani földet a hahóti monostornak adományozott, és hogy atyja Mihály és annak fivére Arnold a dezicsi Szent-Márton templomot több rendbeli adományozásban részesitette, a melyeket ő most megerősit; maga magát «*Hahóti*»-nak nevezi;[1] 1360 augusztus 26-ikán előfordul minden közelebbi megjelölés nélkül.[2] 1365 deczember 9-ikén és 1368-ban ismét csak «Hahóti».[3] 1368 után elvész a nyoma. Özvegye él még 1380 augusztus 8-ikán (l. lent).

Miután nem hagyott fiutódot maga után, Lajos király 1377 márczius 13-ikán leányát *Annát*, *Lipoveczi* Ráfáel (János esztergami érsek fivére) fia *Miklós* jegyesét fiusitotta, minek alapján a Zalamegyében fekvő *Szerdahely*, *Dezics*, *Gutorföld* és *Kisfalud* nevü birtokokat kapta.[4]

A királynak e rendelkezése a Herberttől alapitott Hahóti család tagjait nagyon bosszantotta. Hahóti Miklós egynéhány hahóti birtokrészt elfoglalt, mire Zalamegye főispánja azokat 1380 augusztus 8-ikán János özvegyének és leányának Annának, most már Lipoveczi Miklós nejének visszaadta;[5] de ezzel az ügy még nem lett véglegesen elintézve. Miklós örökösödési pert inditott Anna ellen, melyet halála után fia László folytatott és mely 1398 június 17-ikén nádori itélet alapján Anna javára végződött.

László arra támasztotta igényeit, hogy Annának atyja János fia volt azon Mihálynak, kinek atyja Keled Buzádnak volt a fia; ez esetben János magvaszakadása következtében Lászlónak kellett a következő családfa szerint örökölnie:

Anna elismerte Lászlónak és Miklósnak II. Buzádtól való leszármazását, tagadta azonban, hogy Keled, atyjának nagyatyja Buzád fia lett légyen és az 1234-iki, továbbá V. István és IV. László korabeli okiratok alapján bebizonyitotta, hogy Mihály atyja Keled nem Buzádnak, hanem Keledtnek a fia.[1]

I. Arnold utódai fiágon tehát a XIV. század végén kihaltak.

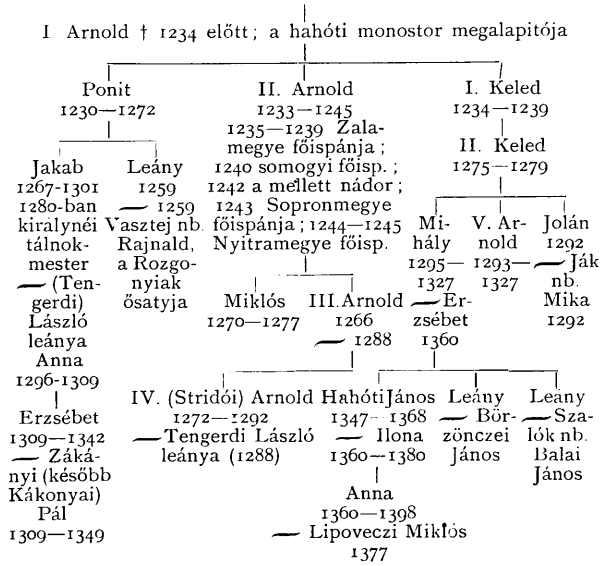
* * *

A Buzád-Hahót nemzetség ősi czimere, a mint ezt Trisztánnak 1255-ből való pecsétje mutatja: nyaktól szakitott bölényfej. A nemzetségből kivált családok közül a Csányiak legkésőbb (csak egy pár év előtt) haltak ki.

Záradékul a következő nemzedéki táblákat szerkesztettem, melyek azonban a nemzetség *összes* tagjait csak addig sorolják fel, mig valamely család a főtörzsből kiágazik.

I.

Arnold ága.

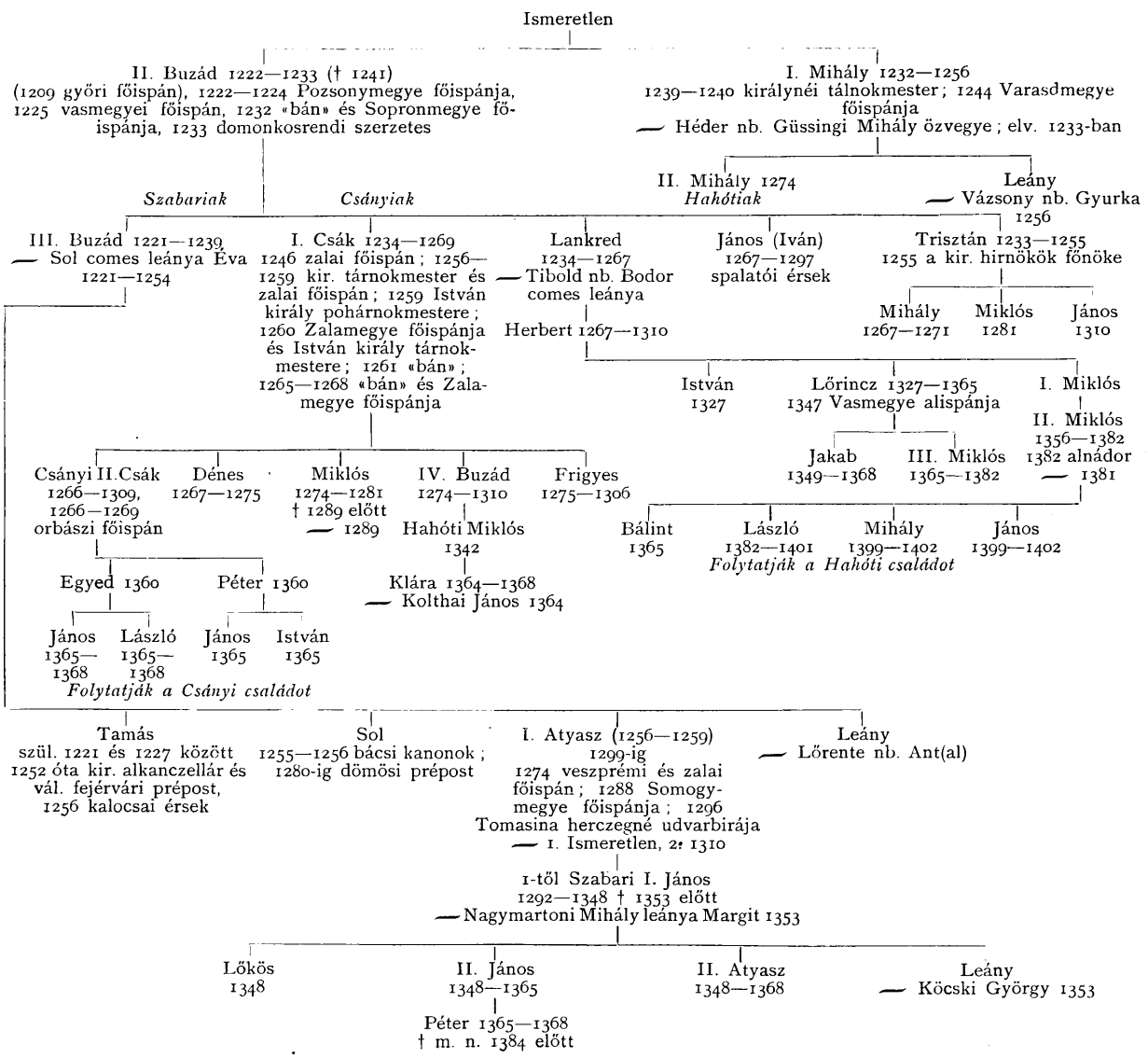

[1] Zalai okmtár, I. k. 602. l.
[2] Hazai okmtár, V. k. 136. l.
[3] Zalai okmtár, II. k. 4., 280. ll.
[4] Zalai okmtár, II. k. 145. l.
[5] Id. h. 168. l.

[1] Zalai okmtár, II. k. 280. l.

II.

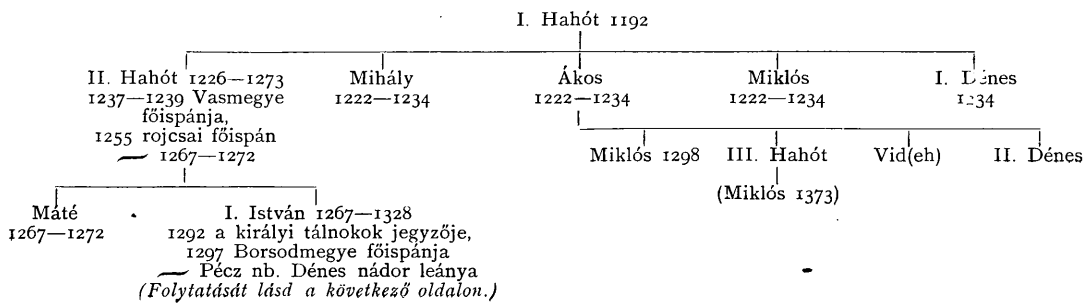
Buzád ága.

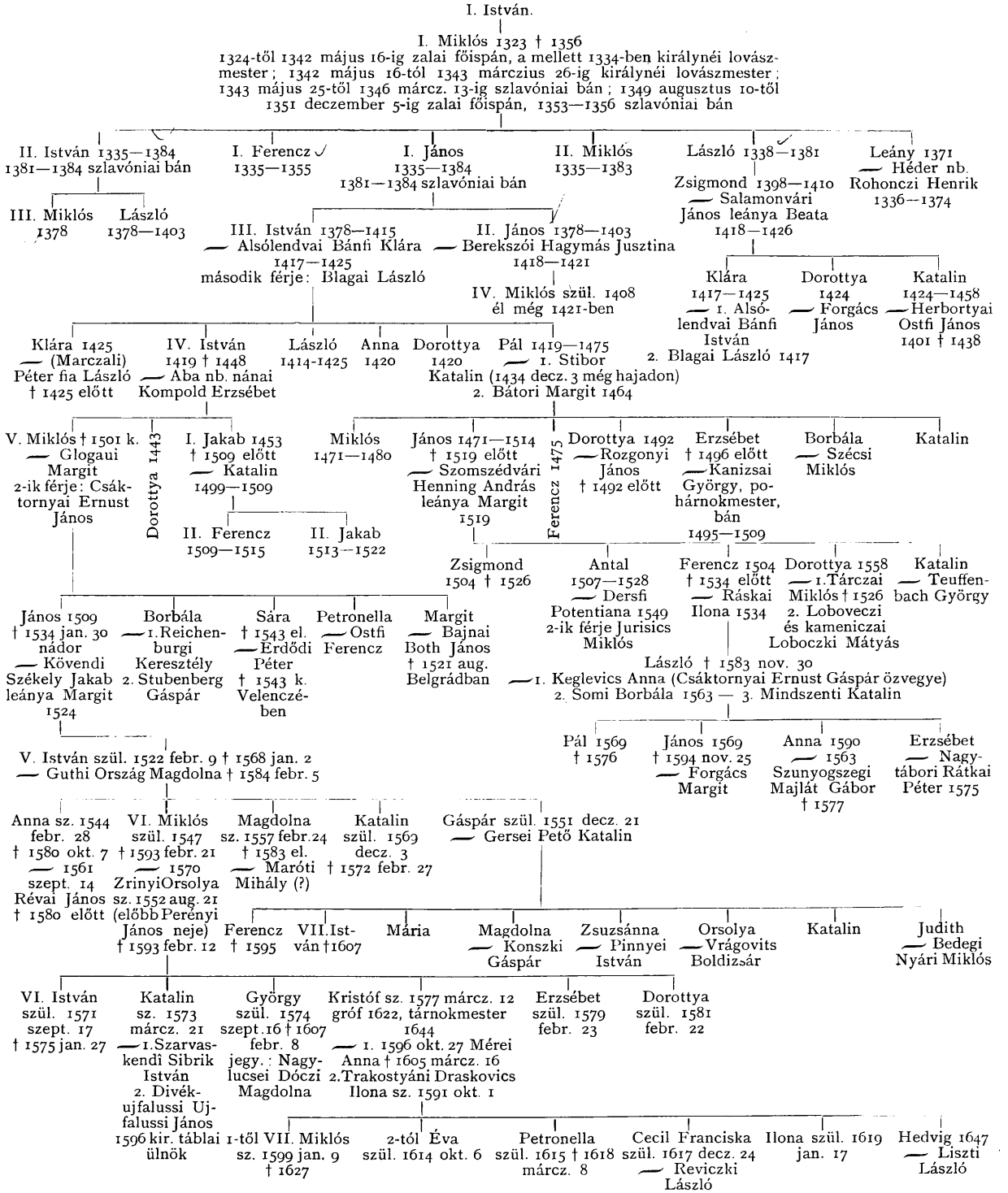
III.

Hahót ága

(Alsólendvai Bánfiak)

(Folytatását lásd a következő oldalon.)

Dr. WERTNER MÓR.

VEGYES.

Nagylúcsei Orbán czimereslevele 1480-ból.

(Szines czimerképpel és egy szövegrajzzal.)

Mátyás király korának azon főpapi alakjai között, kik fényes tehetségeik által előkelő országos méltóságok polczára küzdve fel magukat, egyúttal egész családjukat kiemelték az alacsony származás homályából, kiváló helyet foglalt el Nagylúcsei Orbán püspök, Mátyás kedvelt kincstartója. Életpályáját nagyjából ismerjük s annak egyes állomásai jelzik egyszersmind családja emelkedésének útját is. A csallóközi jobbágynak, Fülöpnek — ki, ugy látszik, a Bodóbári nevet viselte — fiát az egyházi pályán jó sorsa korán a király udvarába vezette; s az első okleveles adat, melyben neve előfordul, a királyi udvarban tett szolgálatoknak már tekintélyesebb mértékére látszik utalni. Mátyás király 1468 tavaszán Nagylúcsei Orbán deáknak adományozza Bucsúháza helységét Pozsony vármegyében. 1472-ben Fintafalvi néven, mint budai kanonok, bukkan fel az oklevelekben; nemsokára az esztergomi Szent-Tamásegyház préposti javadalmát birja s 1474-ben, ezt és más kisebb oltárjavadalmait is megtartva, a székesfejérvári prépostság tekintélyes állásába emelkedik. Egyházi előmenetelével arányban áll a világi tisztségekben való előmenetele; Ernust János királyi kincstartó oldala mellett, mint annak helyettese, s később mint az erdélyi királyi jövedelmek igazgatója, elsőrangu befolyást gyakorolt az ország pénzügyi kormányának vezetésére. E téren szerzett érdemeiért Mátyás király 1478 május 22-ikén Nagylúcsén, szülőházának szomszédságában, négy jobbágytelekkel gazdagitja őt és testvéreit: Balázst, Jánost és Benedeket, s e jószágadományt minden földesúri hatalom és közszolgáltatás alól mentesitve, ez által a Nagylúcseieket az ország nemesei sorába emelte.

Ez év végén Nagylúcsei Orbán már az összes királyi só- és aranybányák kamarája élén áll, s ujabb adományokkal tetézi eddigi birtokszerzeményeit. 1479 elején pedig a királyi kincstartó magas polczára s ezzel az ország zászlósurai, majd — királyi adományt nyerve Revistye várára és uradalmára, — a nagybirtokos főnemesség sorába emelkedett.[1]

[1] Mindez adatokat Wenzel Gusztáv állitotta össze, «Az alsómagyarországi bányavárosok küzdelmei a nagylúcsei Dóczyakkal» czimü dolgozatában. (M. Tud. Akad. Értekezések a történelmi tudományok köréből, 1876. VI. k., 6. füzet.) Kiegészitik ezeket az országos levéltár és a Batthyány herczegek körmendi levéltárának adatai, valamint azok a több helyen elszórva található oklevelek, melyekre Csánki Dezső «Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában» cz. munkájában találunk utalásokat.

Az elmondottakra vonatkozó okleveles adatokban családtörténeti szempontból a család nevének ingadozása, a családi név eredetének és meggyökerezésének lassu folyamata bir reánk kiváló érdekkel. A Nagylúcsei név a legelső, a melyen Orbánt s általa testvéreit megnevezve találjuk, de e nevet — főleg testvérei — váltakozva cserélik fel az atyjukról reájuk ragadt Filep, Filepfi, majd a szintén atyai örökségnek tekinthető Bodóbári vagy Bári, s a különböző birtokokról vagy tartózkodási helyről kölcsönzött Bucsúházi, Becskösházi, Fintafalvi, Dienesszapi, Szapi nevekkel. A legállandóbb név azonban mégis a Nagylúcsei volt, s maga Orbán, a család feje, egyetlen kivétellel mindig e nevet viseli.[1] S a királynak azon elhatározása, melylyel az egyházi méltósága és korábbi birtokadományok utján amugy is nemesi jogokkal biró főpapot családjával együtt az ország valóságos nemesei sorába emelve, e nemesitést a nagylúczei adományhoz kapcsolta, kétségkivül Orbánnak szülőföldje iránt táplált kegyeletét vette figyelembe; — s ezzel a családi név később ismétlődő változásával szemközt is a Nagylúcsei nevet tette a család állandó nevévé mind azon ideig, a melyben Orbán unokaöcscse, Nagylúcsei Benedek fia Ferencz — a család egyetlen termőképes ágának folytatója — a XVI. század elején a Dóczy névvel cserélve azt fel, a Nagylúcsei Dóczy család megalapitójává lőn.

A nemesség adománya azonban nem foglalta magában egyuttal a családi czimer megszerzését is. Nemesség és czimer együttes adományozása a középkorban tudvalevőleg a legritkább esetek közé tartozik; — Zsigmond királytól csak két armalist ismerünk: a Vadkerti és Szentgyörgyi Vincze családét 1415-ből és a Zágrábi Dabi Mihályét 1430-ból, a melyekben a czimeradománynyal együtt s mintegy *az által* veszi fel az adományosokat az ország nemesei

[1] Nagy-Lúcse, a Csallóköz közepén, e lassan emelkedő vidék nyergén fekszik, Duna-Szerdahelytől délnyugatra; közelében van az egykori Bodó-Bár is, ma Fel-Bár, az hol egykor az Amadé grófoknak levén kastélyuk, a család több tagja, köztük a költő László, (mint erre Erdélyi Pál dr. tisztelt barátom volt szives figyelmeztetni) a Várkonyi mellett a Nagylúcsei és Bodobári előnevet is viselték. Orbán származási helyét a XVIII. században többnyire Nagy-Lőcsének irták, s igy szerepel a család a körmendi levéltár lajstromában is, melyet Csepreghy Mihály 1751-ben készitett; sőt tudomásom szerint van a Csallóközben ma is egy Dóczy család, mely a Nagylőcsei előnevet használja. Ha Orbán családnevének kiejtésénél a helynév mai kiejtését vesszük irányadóul, akkor azt nem mint eddig, rövid, hanem hosszu ú-val Nagylúcseinek kell mondanunk.

ULLMANN J. BUDAPEST

NAGYLÚCSEI ORBÁN CZÍMERE 1480-BÓL.

sorába. A közjogi felfogás ekkor még az volt és igen sokáig az maradt, hogy a nemesség alapja a nemesi földbirtok; a czimerlevél, a külső nemesi disz adományozása feltételezte azt, hogy az illető nemesi állapotban létezett; s ezt a felfogást legjobban megvilágitják az olyan esetek, a melyeknél — mint a hogy 1447-ben Pogány Miklós, tordai polgár tette — a czimerszerző a nemességet — per donationem — az armalis kelte előtt egy nappal szerezte meg.[1]

A fejlődés természetes menetének rendes állomását jelöli tehát az a datum, a melyen Nagylúcsei Orbán, miután a nemességet megszerezte és birtokait időközben ujabb jószág-adományokkal gyarapitotta, már mint az ország méltóságban és módban egyaránt elsőrangu főura, czimereslevelet kért királyától maga és családja részére.

Mátyás király Budán, 1480 február 2-ikán adta ki oklevelét, melyben kedvelt hivét, az immár nagyságos czimet viselő Nagylúcsei Orbánt, Szent-Miklósról nevezett fejérvári prépostot és királyi kincstartót, s általa testvéreit Balázst és Jánost, valamint elhunyt testvérének Benedeknek fiát, Ferenczet nemesi czimerrel ajándékozta meg.

Az oklevél — több más, a Nagylúcseiekre vonatkozó középkori irattal együtt — a Batthyány herczegi család körmendi levéltárában őriztetik (levéltári jelzete: Arm. 3., lad. 8. nr. 75.) és a középkori oklevelekben oly gazdag levéltárnak is legérdekesebb darabjai közé tartozik. Mint a XV. századi heraldika terméke, melynek érdekességét fokozza a czimerszerző egyénisége, helyet talált az 1896-iki ezredéves országos kiállitásunk történelmi főcsoportjában is, és a Magyar Nemzeti Múzeum levéltára ez alkalommal szövegéről másolatot és czimerképéről szines hasonmást készittetett, alkalmat nyujtván ez által nekünk, hogy azt e helyütt szives olvasóinknak bemutathassuk.

A czimereslevél szövege a következő:

Commissio propria domini regis.

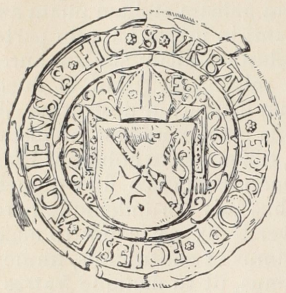
Mathias dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. Fideli nostro dilecto venerabili et magnifico Vrbano de Naghlwche preposito ecclesiæ sancti Nicolai episcopi de Alba, thesaurario nostro, salutem et gratiam nostram regiam et omne bonum. Etsi regibus principibusque terrarum ea precipue virtus naturaliter inesse debeat, ut cunctorum fideliter sibi obsequentium actus et merita dignis prosequantur retributionibus, eos tamen quos integra fides, virtus commendabilis premium excellens digniores efficiunt, ampliori debent amplecti benivolentia, prestantiori prosequi munere gratiarum; sic enim et principum laudabitur prudentia et subditorum animi ad obsequia regia ferventiores redduntur. Hinc est igitur, quod cum tu fidelis nobis sincere dilecte, prout experienta propria nostra de te maiestati nostre testimonium reddit, ab ineunte etate tua servitiis nostris regalibus applicueris et curiam nostram regiam secutus fueris, omni fidei constanter et magna fidelitatis perseverentia continue nobis et lateri nostro adherendo in cunctis rebus nostris prosperis scilicet et adversis, ita fideliter et ita sinceriter maiestati nostre et sacre regni nostri Hungarie corone servivisti, ut te nobis undique gratum reddideris et acceptum personam, quam tuam laudibus decorandam ac merita tua totiens accumulata digne a nobis premianda comparasti. Quorum omnium intuitu volentes et nos tibi nostre regalis munificentie benivolentiam ostendere singularem, hec arma seu nobilitatis insignia, videlicet clipeum manerie bipartitum, rubeo scilicet superius et celestino inferius coloribus indirecte per medium sibi inmediate correspondentibus distinctum; in quo equidem clipeo ipso colore rubeo leonem album, capiti sublimato, ore aperto ac cauda in altum supra dorsum erecta, tenendo in pedibus anterioribus aureum pomum; ac supra clipeum galeam retropendiis vestitam et supra galeam stellam unam auream cum sex radiis refulgentem; in inferori autem parte ipsius clipei super colore celestino aliam stellam auream, cum eisdem sex radiis micantem, prout et quemadmodum in capite presentium litterarum nostrarum sibi appropriatis coloribus pictoria arte expressius et distinctius figurata sunt et depicta, tibi et per te nobilibus Blasio et Johanni carnalibus, necnon Francisco filio quondam Benedicti fratrueli, fratribus tuis eorundemque heredibus et posteritatibus universis ex certa nostre maiestatis scientia dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus, ut tu dictique fratres tui ac eorundem heredes et posteritates universe, a modo imposterum perpetuis semper futuris temporibus arma seu nobilitatis insignia memorata et hic depicta instar aliorum nobilium regni nostri armis utentium, ubique in preliis, duellis, hastitudiis, torneamentis et cunctis aliis actibus rebusque ac exercitiis militaribus, item sigillis, anulis, velis, cortinis et papilionibus vestris, sub mere et sincere ac vere nobilitatis titulo omnibusque aliis libertatum prerogativis et privilegiis, quibus alii nobiles regni nostri armis utentes gaudent et fruuntur, quolibet consuetudine vel de iure ferre, gestare ac eis in omnibus uti et gaudere possis et valeas, possintque et valeant fratres tui prescripti ac eorundem heredes posteritatesque et successores universi, tantoque ampliori studio erga regium honorem et statum tua fratrumque tuorum prefatorum ac successorum eorundem deinceps sollidetur intentio, quanto vos largiori favore preventos conspicitis et munere gratiarum. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras privilegiales, pendentis sigilli nostri secreti munimine roboratas, duximus concedendas. Datum Bude, in festo purificationis beate Marie virginis, anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno vigesimo secundo, Bohemie vero undecimo.

A Nagylúcseiek czimere ez oklevél homlokára festett czimerkép és az azzal egybehangzó czimerleirás szerint bal-harántszeléssel osztott pajzs felső vörös mezejében a vágás irányában haladó fehér oroszlán, két első lábai közt arany

[1] Turul, 1889. évf., 78. s köv. ll.

álmát tartva; az alsó kék mezőben hatágu arany csillag; a koronátlan sisak disze ugyanilyen hatágú aranycsillag, egyik ágának hegyére állitva; a sisaktakaró vörös-arany-kék. Heraldikai tekintetben elég helyesen szerkesztett czimer, mely csak az oroszlán fehér szinében és a sisaktakaró szinhalmazában tér el a czimertan szabályaitól.

A mi magát a czimereslevél festményének szerkezetét és kivitelét illeti, csak egy dolog ötlik szemünkbe: az, hogy a golyót tartó oroszlán balfelé néz. Ez sem volna felötlő, sőt a heraldikai udvariasság tekintetéből egészen természetes, hogy a czimeralak az armalis szövege (mintegy az abban beszélő király) fele néz; a nevezetes csak az, hogy Nagylúcsei Orbán pecsétein — azt, a melyet egri püspök korában viselt, rajzban itt bemutatjuk — a czimer jobbra néző

állásban van megszerkesztve, mi által a pajzs harántszelésének iránya is egészen megváltozik: bal-harántszelésből jobb-harántszelés lesz; a mi a mellett látszik bizonyitani, hogy a harántszelés iránya a czimerben nem tartozik a lényeges és változhatatlan motivumok közé.

A Mátyás korabeli czimereslevelek aránylag a heraldikai ritkaságok közé tartoznak. A király 33 évi uralkodása idejéből ma mindössze 18-at ismerünk eredetiben,[1] s ebből 12 jelent meg eddig hasonmásban. Nincs nagy alkalom tehát összehasonlitásra, illetőleg annak megállapitására, hogy uj adalékként bemutatott armalisunk czimerképe szerkezet és kivitel tekintetében a korabeli armalisok melyik csoportjába tartozik. Mátyás armalisai között egyáltalában nem sikerült oly jellemző vonásokat megállapitanom, a melyek a Zsigmond királytól származó czimeres leveleket idő és hely tekintetében oly szembeötlőleg sorozzák egyes csoportokba. Közös vonásul heraldikánk e korbeli termékeinél talán a kivitel bizonyos egyszerűségét konstatálhatjuk, a mely annál feltünőbb, minél jobban elkényezteti várakozásunkat Mátyás király kódexei miniatürjeinek páratlan műbecse. Igaz, hogy a Korvin-kódexek elenyésző kivétellel Olaszországban készültek, a czimerlevelek miniatürjeit pedig itthon festették, s a heraldika konzervativ jellegét mi sem bizonyitja inkább, mint az, hogy a renaissance műiránya legnagyobb pártfogója korában sem birt nálunk győzedelmeskedni a gotikus művészeten, mely a magyar heraldikát első armalisai korától kezdve dominálta. A harczban, melyet a két irány folytatott egymással, maga a heraldika igen sokat vesztett; a stilizálás hiánya a czimeralakokban és a sisaktakarók elrendezésében a gótikus heraldikai irány bukását jelenti Mátyás valamennyi armálisánál, a nélkül azonban, hogy a régi irány már most átengedné a teret a renaissance stilus formákban és szinekben pompázó motivumainak.

Csak futólag kivántam erre rámutatni a Nagylúcseiek czimerképe tárgyalásánál, mely jelentéktelenebb méreteivel, egyszerü kivitelével, a czimerszőnyeg alapdiszének minden gondolatot nélkülöző ürességével, főalakjának stilizálatlan ábrázolásával heraldikánk ez átmeneti korának igazi tipikus termékei közé tartozik.

SCHÖNHERR GYULA.

[1] Bárczay (A heraldika kézikönyve, 446—447. l.) 17-et sorol fel. Ehez jön a Lehner-család 1475-iki armalisa, melynek eredetijét Warthauseni König Elza bárónő az 1878-iki bécsi heraldikai kiállitáson mutatta be. L. Jahrbuch des Heraldisch-genealogischen Vereines Adler, 1879—80. évf. 121. l.

Három Zákány István (apa, fiu, unoka) 35 év alatt.

Ősrégi szokás nemes családainknál bizonyos kiválasztott keresztnevek hagyományos használata nemzedékről nemzedékre; a mi a történetiróknak, de főképen a genealogusoknak sok bajt, zavart és fejtörést okoz. A családi kedvencz keresztnevek e kultusza magánál első, nemzeti dinasztiánknál is lábra kapott már, s az Árpádház kedvelt neveiül (itt csak a koronás főket említjük), az *István (öt* király), *Béla (négy* király) és a *László (négy* király) tekinthetők. Példájukat számos előkelő család követte; igy a Báthoryak az *István*-t használták sűrűen, a Rákóczyak a *György*-öt és *Ferencz*-et. Majdnem minden Esterházy herczeg *Miklós*, avagy *Pál;* majdnem minden Nádasdy gróf *Ferencz* vagy *Tamás*. A Zrinyiek legkedvesebb neve a *Miklós;* a Batthyányiaké az *Ádám*, *Ferencz* és *Kristóf;* az Erdődyeké a *Tamás*, *Ferencz*, *Sándor;* a Zichyeké az *István* és *Ferencz;* a Bercsényieké a *Miklós*, *Imre* és *László;* a Pálffyaké a *Miklós* és *János;* a Szirmayaké *István*, *Tamás*, *Jób*, stb. stb. Vég nélkül folytathatnók; azonban csak rá akartunk e körülményre mutatni, és csupán emlékezetből, példaképen idéztük hirtelenében a föntebbieket.

Még az ilyen hirneves nagy családoknál azonban csak boldogulhatni valahogy, több lévén tagjaikról az adat; hanem a kisebb nemesség ugyanazonos nevű tagjaival bizony sokszor igen meggyűl a szegény genealogus baja: nagyapával, apával, fiúval, unokával, unokatestvérrel, etc. Szolgáljon erre nézve mintául a kuruczvilágban szerepelt Borsod vármegyei *Zákány család*, melyről az alábbi, történelmileg is, genealogiai szempontból is érdekes okmányt közöljük.

Nagy Iván, főmunkájában (XII. köt. 295—96. l.) e nemes családot, — mely utódaiban jelenleg Szabolcsban él, — réginek és a somogymegyei Zákány mezővárosról elnevezettnek mondja s közöl róluk nehány izre terjedő vérségi táblázatot s XV. s XVI-ik századról. Azonban mindjárt hozzá teszi: «Ezen nemzedékből származott-e a XVII-ik században a *kuruczvilágban ismeretes Zákány-család? nem tudjuk.*» Azután megemliti (az alábbi okmányunkban *mint ős* szereplő) Zákány Andrást, a ki 1635., 1637. és 1646—47-ben, valamint az 1655-iki országgyülésen is Borsod vármegye követe és több orsz. kiküldöttségnek tagja volt. Okiratunk szerint ettől a kiválóbb közszereplésű Andrástól származnak le egyenes vonalban a három *Zákány Istvánok.*

Alulirott a Zákány család történetét nem tanulmányozta tüzetesebben, nem is igen nyilt az általa átkutatott levéltárakban erre alkalma. Arra azonban még élénken emlékezem, hogy egyszer — nagyon ifjan, még az 1850-es évek közepén — Gömörben, Borsodban, Abaujban, Tornában utazgatván, Szendrőn, az ottani ódon református templom kincseit mutatták meg, s ezek közt egy Úrasztalához való ezüst kelyhet, ezüst tányért és egy hálóforma, finom szövetü, avult, sárgásbarna szinü, itt-ott fekete vérfoltos, nagyon hosszú selyem *turbánövet* vagyis tekercset, melyről azt tartotta a hagyomány, hogy egy vég-szendrei hires vitéz *Zákány* (Tamás, András vagy István? nem emlékezem már a keresztnévre), csatában levágott egy török basát vagy béget: azé volt ez a turbán, s annak vérfoltjai feketélnek még rajta. A győztes Zákány e basától nyert kincsek egy részéből készittette az ezüst kelyhet és tányért, diadaláért hálából Isten iránt, a szendrei református egyház számára, a melynek ereklyetárába tette le megőrzés végett a selyemturbánt is. A kehelyre és tányérra rá is van vésve az adományozó neve és az évszám. Érdekes volna utána nézni: megvannak-e még ma is ezen általam 1855-ben nagy kegyelettel szemlélt tárgyak? és ismertetni kellene őket.

Ez még 16 éves gyermekkori visszaemlékezésem. Természetes tehát, hogy utóbb is érdekelt a Zákány név, midőn a II. Rákóczi Ferencz korát megelőzött, régibb kuruczvilág hősei közt az idősb *Zákány István* nevére találék. Kutatásaim közben azt tudtam meg róla, hogy *Ónod várának kapitánya vala*, s mint ilyen csatlakozott az ottani végbeliek élén I. Rákóczi Ferencz fölkeléséhez, 1670-ben. E Zákány István — és róla a család — «*Ónodi*» Zákánynak is iratik, előnevéül használván e várost, a hol — mint okmányunkból kiderül — csakugyan nemesi kúriája, korcsmája és szabad korcsmáltatási joga volt; talán a Rákóczi földesuraktól nyerte adományban.

Zákány István és vele az ónodi végbeli had, nem tette le a fegyvert Rákóczi Ferenczczel, ennek kiegyezésekor, — hanem tovább is bujdosó maradván, végig hadakozta a kuruczvilág hosszu harczait. Az 1672-iki támadáskor Petróczy István, Szepessy Pál, Szuhay Mátyás és Kende Gábor mellett ő volt az ötödik kurucz vezér, a ki a nemzetet fegyverre szólító manifestumot aláirta s harczolt Spankau és Schultz ellen Enyiczkénél, Györkénél. Megemlékezik róla az 1672. év végén kelt labancz gúnydal is:

«Jaj már minékünk rebelliseknek,
Több hiveinek Pál Szepessynek,
Zákány István hosszúhaju árva fejinek . . .»

Továbbá:

«Lassan égeti Petrőczy Kassát,
Zákány sem vijja Vég-Ónod várát,
Kende Gábor sem töreti Szendrő bástyáját,
Pál Szepessy sem kergeti Spankau jó lovát.»[1]

Ellenben a «Thököly hadi tanácsa» czimü 1680—81-iki énekben, a tanácskozó kurucz vezérek (Thököly Imre, Szepessy Pál, Kende Gábor, Keczer Menyhárt, Harsányi György, Petneházy Dávid, Szűcs János, Farkas Fábián, Ispán Ferencz és Wesselényi Pál) «voxai» között az öreg Szuhay Mátyás és *Zákány István* voxát immár hiába keressük.[2] Szuhayról tudjuk, hogy 1677-ben Máramarosban esett el hősi elszántsággal, s valószinüleg hasonló sors éré idősbik Zákány Istvánt is, a ki — okiratunk szavai szerint — «édes hazánk elnyomattatott szabadságának helyreállitására in anno 1670. indult hadviseléstül fogvást *holtáig* hadakozott». De azért a további kurucz hadjáratokban is ott szerepel az ónodi vitézek élén a *Zákány István* név — csahogy immár *az ifiabbik*, a kit még atyja vitt volt el magával a bujdosásba, ő gya-

[1] L. Thaly Kálmán, «Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez, I. k. 39—40. ll. (Budapest, 1872. Ráth Mórnál.)

[2] U. ott, 89. s köv. ll.

korolta be a hadi életbe, s a ki úgylátszik az ónodi bujdosó harczos csapat kapitányságát örökölte atyjától; mert — ugyancsak okmányunk tanusága szerint — *ezekkel együtt* tére utóbb amnestiára haza, Thököly bukása után. Élete hátralevő dolgait azután, valamint azt, hogy ő ismét egy — már harmadik! — *Zákány István* nevű fiút hagyott maga után árváúl Ónodon, a II. Rákóczi Ferencz szabadsághábo-rújának kitörése előtt nehány évvel történt halálakor, — okmányunk beszéli el.

Ezen irat egy jogászi jártassággal szerkesztett, és az akkor még tanuló kiskorú III. Zákány István nevében II. Rákóczi Ferencz fejedelemhez 1705 legelején benyujtott kérvény, az ősi szép vagyonából gyámoltalan, neveletlen árva gyermek korában ravaszul és galádul kifosztott s kegyelemkenyérre szorult kurucz vezéri ivadék igazainak visszaszerzése érdekében. Mint a rávezetett fejedelmi resolutióból látható: a nemeslelkű s igazságos érzületű Rákóczi el is rendeli ezen ügyben a vizsgálatot Borsod vármegyére, a melytől hiteles informatiót kivánt. További folyamatát a dolognak nem ismerjük: de nem is az a fő e helyütt, — hanem maga a kérvény szövege, mint a melyből egy csomó történelmi, család-leszármazási s család-birtokügyi adatot ismerünk meg. Egyszersmind pedig útmutatóul van az hivatva szolgálni a genealogiai kutatónak, hogy az 1670—1705. között élt és részben jelentősen szerepelt, teljesen azonos nevű *három Zákány István* (nagyapa, apa, fiú) közt pontosan eligazodhassék.

Mindezekért érdemesnek ítéltük az épen kezünk ügyébe esett okmány közlését, melyből e kis nemzedékrendi táblázatot állithatjuk össze:

Ónodi *Zákány András*
1635, 1637, 1646, 1647, 1655 Borsod vármegye országgyűlési követe

I. *István* 1670 előtt ónodi kapitány;
1670-től fogva kurucz vezér; 1672 Ónodot vijja;
† 1681 előtt

II. *István*
kurucz főtiszt, Thököly hive,
1686—90 táján haza száll,
† 1700 előtt

III. *István*
1705 tanuló ifju

Erzsébet
1686 1705
(Olchváry Ferenczné)

Az okirat szövege itt következik:

Méltóságos Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Édes hazánk elnyomattatott szabadsága helyre állatására in Anno 1670. indúlt hadviseléstűl fogvást holtáig mind azért hadakozván s bujdosván néhai Nemzetes üdősbik *Zákány András* Uram fia üdősbik *Zákány István Uram édes nagy-atyám*, és minden jószági az ő Felsége számára confiscáltatván, az ő Kglme édes fia is, ugyan néhai *Zákány István Uram, édes atyám*, azért viselvén fegyvert, hosszas bujdosási után *az ónodiakkal* kénteleníttetvén visszajőni az ő Felsége hűségére, nem lévén gyámolok; minden atyai s anyai jószági megígértetvén, visszajütt, de a kamara miatt különben nem juthatott egész birodalmában jószágocskájának, hanem bizonyos fizetés által, feles borokat adván a kamarának, kiket — úgy értettem — ugyan *a maga ónodi korcsmáján* kellett volna kiárúltatni: de a kamara keze alatt megégtenek a borok a várban. Szegény édes atyám penig néhány esztendőkig, holta napjáig birván restituált jószágit, az ő Kglme holta után penig édes anyám tútorsága alá esvén, magam kicsiny gyermekségemben, ónodi harminczados néhai *Danka Balázs* Uram, özvegy anyám s magam árva gyámoltalanságunkat látván, és kicsiny jószágocskámon kapdosván, *Sajó-Szeged nevű, Zákány familiárúl álló praediumomat s falumat* a kamara által elfoglaltatta, vagy maga elfoglalta hatalmasúl, minden törvény kívűl, és a szepesi kamarával colludálván, említett *üdősbik Zákány István* nagyatyám Uramnak in nota infidelitatis prætendált halálával megkérte s vette ezerkétszáz forint érő gabonán a kamarátúl, és *Istenfölde nevű nagy darab határomat is, mely örökösön való*, venditionalis cameralis-levélre ő Felségétűl consensus regiust cum jure regio impetrálván, statuáltatta is magát s feleségét mind *Sajó-Szegedben*, mind *Isten* földében, — és így bírta s bírja ma is az özvegye, ki már mostan Borsod vármegyei notárius *Bors* uram felesége; sőtt neveletlenségemben az ónadi korcsmámot is nem tudom miképpen vévén kezekhez, bírja az asszony most is nagy kárommal és használja mindenikét, országunk törvényeinek is præjudiciumokkal; csak egy esztendőben is penig azon falunak, földnek és malmának több hasznát percipiálhatták és percipiálták is azon summánál. Mivel penig édes Atyám-Uram meggratiáztatása után az ő Kglme édes atyja javaiban in medietate divisionaliter succedálhatott vi Art. 104. Anni 1659. és édes Atyám-Uram részét visszaadatása után senki el nem foglalhatta volna, ha az atyja részét igaz törvénynyel vették volna is el: mennyivel inkább, hogy hazánk törvénye szerint szabadossan hadakozhatott, szabadságáért a maga részét el nem vehették volna contra Titul. 9. Partis Primæ Trip.; és ha elvették volna is: de édes Atyám-Uram az édes atyja jussát megvette a kamarátúl és redimálta; ha az borok az kamara kezénél megégvén, nem árultathattak is ki édes Atyám-Uram korcsmáján: de annak oka nem lévén édes Atyám-Uram, és sok esztendőkig is birván említett jószágit, az ő Kglme holta után az én és Asszonyom-Anyám birodalmunkból senki hatalmasúl s törvénytelenűl el nem foglalhatta volna, és az hatalmasúl s illyen úton elfoglalt jószágot senki meg nem vehette, el sem adhatta, mind foglalásnak s mind eladásnak törvénytelen lévén fundamentoma; ez fundamentomon lévén consensus regius és impetrált jus regium és következett statutio, ámbár pure emanáltatott volna is, mind superædificatum, törvénytelen s törvényben meg nem állhat.

(Következnek az idevonatkosó czikkek idézetei a Tripartiumból.)

Alázatossan reménkedem azért Ngodnak mint Kegyelmes Uramnak, így levén a dolgok s ezeket kegyelmesen megfontolván Ngod, megtekintvén *az én árvai állapotomat, sem atyám-, sem anyámrúl semmi jót nem bírván: Istenért tart Olchváry Ferencz Sógor Uram és felesége Zákány Erzsébet Néném Asszony, ő Kglmek táplálnak, ruháznak és taníttatnak*, ő Kglmeknek is penig minden javok felprædáltatván, magok is nagy szükségben vagynak és az én megírt módon való injuriáltatásomat s neveletlen koromban való megkárosíttatásomat így értvén: azon *sajó-szegedi egész falumat, malmával s minden pertinentiáival és Istenfölde nevű földemet és ónodi korcsmámat* említett Borsné Asszonyom kezéből, a mennyiben törvényesnek itéltetik, minden hasznok vételével s hasznaival, nem obstálván a mostani hadakozó idő, sem egyéb juristitium, Borsod vármegyei vice-ispán, szolgabirák és esküdt Uraimék által, kivetetni és kezemhez s atyámfiai kezekhez adattatni méltóztassék. Mely Ngod gratiáját, Isten felnevelvén, alázatossan meg igyekezem szolgálnom. Ngodnak kegyes válaszát elvárván

Kegyelmes Uram — Ngod hű szolgácskája
Zákány István.

Kivül: Méltóságos Felső-Vadászi *Rákóczi Ferencz* Fejedelem Kglmes Uramhoz ő Ngához alázatos supplicatióm.

Másik felén: A mely vármegyében ezen jószágok találtatnak, hitelesen arrúl a Nemes Vármegye informáljon. — Ex Castello Kis-Tapolcsán, die 14. Januarii anno 1705.

F. P. Rákóczi m. p.

Joannes Pápai m. p.

(Eredeti kérvény, egész iven. A hátirati resolutión a fejedelem aláirása sajátkezű, úgy Pápai ellenjegyzése is. — Gyüjteményemben.)
THALY KÁLMÁN.

TÁRCZA.

A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság f. évi április hó 28-ikán *Thaly Kálmán*, ig. vál. tag elnöklete alatt igazgató-választmányi ülést tartott, melyen *Áldásy Antal, Boncz Ödön, Illésy János, Makay Dezső, Nagy Gyula, hg. Odescalchi Arthur, Schönherr Gyula*, jegyző, *Szinnyei József*, ig. választmányi tagok, *Tóth Árpád*, pénztárnok és *Fejérpataky László* titkár voltak jelen.

Az elnök megnyitván az ülést, *Áldásy Antal* vál. tag felolvasta *Stessel József*, «A soproni középkori sisakok tulajdonosainak kérdéséhez» czimü értekezését, mely a Turul egyik legközelebbi füzetében fog megjelenni.

Ezután herczeg *Odescalchi Arthur* ig. vál. tag XIII. Gergely pápának 1577-ben Majthényi Ákos és Majthényi Margit házassága ügyében kiadott eredeti dispensatióját mutatta be, mihez *Fejérpataky László* titkár némi magyarázatot csatolt. Az ig. választmány az érdekes bulla bemutatójának köszönetet szavazott.

A folyó ügyek során a titkár bejelentette *Bárczay Oszkár* ig. választmányi tagnak f. évi április hó 12-ikén történt halálát és tudomásul hozta, hogy a temetésen a társulatot az ig. választmány több tagja képviselte, *Borovszky Samu*, vál. tag a társulat nevében is elbúcsuztatta az elköltözöttet s az elnökség intézkedett, hogy az elhunyt ravatalára diszes koszoru tétessék. Az ig. választmány a szaktudományt és a társaságot ért sulyos veszteség fölött részvétének jegyzőkönyvileg adott kifejezést s elhatározta, hogy az elhunyt özvegyéhez részvétiratot intéz. Az elnökség által a haláleset alkalmából tett intézkedéseket pedig jóváhagyólag vette tudomásul.

A társaság uj tagjaivá a következők választattak: alapitó tagul (100 frtnyi alapitványnyal) *Sapron vármegye* közönsége; pártoló tagul *báró Ambrózy István* Malonyán (aj. hg. Odescalchi Arthur); évdijas tagokul *Csausz Lajos* földbirtokos Gyulán (ajánlja dr. Schönherrr Gyula), *lovag Kotz József*, Aradon (aj. a titkár), *Páll Albert* pénzügyi segédtitkár Ungvártt (aj. Kecskés Dezső), a szegedi *Somogyi könyvtár* (aj. a titkár).

A titkár bemutatta a pénztárnok kimutatását, mely szerint az ülés napjáig bevétel volt 1094 frt 53 kr., kiadás 711 frt 61 kr.; készpénz 382 frt 92 kr. A társaság vagyona: 14,582 frt 92 kr. Az ig. választmány a jelentést tudomásul vette.

Ezután dr. *Schönherr Gyula*, jegyző bejelentette, hogy az utolsó választmányi ülés határozata értelmében érintkezésbe lépvén az 1900. évi párisi kiállitás kormánybiztosságával, ez a legteljesebb készséget nyilvánitotta az iránt, hogy a társaság a kiállitás magyar osztályában kiadványaival és főleg szines czimerképeivel részt vegyen.

A titkár inditványára az ig. választmány elhatározta, hogy a Magy. Nemz. Múzeum igazgatóságához kérelmet intéz, engedje meg, hogy a társaság a jövő ősztől kezdve a múzeum ujonnan berendezett tanácstermében tarthassa meg üléseit.

Thaly Kálmán, elnök inditványozta, kéressék meg *Polyák Béla* orsz. képviselő, hogy a nagy-zabláti levéltárból tulajdonába jutott czimeres-leveleket, első sorban az Orlay család nagy érdekü armálisát, lemásoltatás végett bocsássa a társaság rendelkezésére. Miután azonban a titkár kijelentette, hogy a czimeres-levelek lemásoltatása felől a nemz. múzeum könyvtára részéről, mint ennek igazgató-őre, kiván intézkedni, határozathozatal szüksége nem forgott fent.

Herczeg Odescalchi Arthur ig. vál. tag inditványozta, hogy a Turulban nyittassék oly rovat, melyben a heraldikai és genealogiai kérdések és feleletek közöltetnek. A titkár felvilágositására azonban, hogy bár állandó rovat nincs, de a beérkező kérdések esetről-esetre mindig közöltettek s a jövőben is közöltetni fognak, az inditvány visszavonatott.

A jegyzőkönyv hitelesitésére *Áldásy Antal* és *hg. Odescalchi Arthur* ig. választmányi tagok kéretvén fel, az ülés véget ért.

SZAKIRODALOM.

A magyarhoni örmény családok genealogiája, tekintettel ezeknek egymás között levő rokonságára, s a vezeték- és keresztnevek etymologiai értelmére. Eredeti, kiadatlan kútforrások felhasználásával irta *Szongott Kristóf.*

Ez lesz a czime annak a könyvnek, melyben a hazai örménység multjának lelkes és hivatott buvára, Szongott Kristóf ujabb kutatásainak és tanulmányainak eredményeit összefoglalja s mely előzetesen az «Armenia», magyar-örmény havi szemle hasábjain jelenik meg folyó év augusztus hava óta. Szerző már 1884-ben kiadott egy kis munkát «A hazai örmények vezeték- és keresztnevei» czimen, melynek hiányosságát ő maga érezte legjobban. Mint a most megjelenő munkának előszavában olvassuk, azóta szakadatlanul folytatta ebben az irányban a kutatásokat. Átolvasta gondosan a szamosujvári anyakönyveket s ezeken kivül alaposan megvizsgálta a többi hazai örmény községek — Erzsébetváros, Gyergyó-Szt-Miklós, Csik-Szépviz — anyakönyveit is. Nagybecsü adatoknak egész tömegét szolgáltatta a Szamosujvár városi gazdag levéltár is, melyet Szongott határt nem ismerő lelkiismeretességgel áttanulmányozott. Nagy hasznát vette a szamosujvári kereskedő-társaság és timártársulat «poros aktá»-inak is, sőt a gunynevekre nézve a lehetőségig összegyüjtötte a szájhagyományban élő adatokat is.

Szongott műve nem is lesz genealogia a szónak szoros értelmében. Nem annyira a családok leszármazásával foglalkozik, mint inkább az örmény családnevek eredetének és jelentésének kideritésével. — S alighanem becsesebb munkát is végez ezáltal. Mert az örmény családok leszármazási története igen szük kört érdekelne (s különben is a nemes családokkal dr. Temesváry János érdemes munkában végezett), mig a családnevek eredetének kinyomozása elsőrangu nyelvészeti érdekesség s a hazai örménység történetére nézve is kiváló fontosságu. Már pedig a magyarországi örmény nyelv és általában az örmény filologia szakemberei között alig van valakinek oly kitünő alkalma a filologiai ismereteket a szükséges történeti tudással oly szerencsésen egyesiteni, mint Szongottnak. Mi nem ellenőrizhetjük állitásainak nyelvészeti igazolásait s csupán általános szempontjaihoz szólhatunk. S itt első sorban is helyeselnünk kell azt, hogy családnevekre vonatkozó kutatásait magasabb rendü történeti kérdések megvilágitására használja. Ugyanezen a téren becses munkásságot folytat dr. Pátrubány Lukács is, csakhogy mig Szongott mindent az örménység magyarországi története szempontjából néz, ő előtte egy-egy örmény családnév az indogermán nyelvészet beláthatlan perspektiváját nyitja meg.

Szongott műve előszavában, mely bátran fölvehetné a Bevezetés többet mondó czimét, a magyarországi örmény családnevek révén végig vezet az örménység történetén Ani pusztulásától kezdve egészen a Magyarországon való letelepülésig. Érdekes közleményeinek genealogiai érdekességü adatairól még meg fogunk emlékezni, most még csak azt említjük meg, hogy az eddig megjelent közlemények az *Angyal-Szjévmitkó* családok közti részt tartalmazzák.

(E.)

Gelre herold czimerkönyve. Hazánkban bizonyára kevesen ismerik az élő heraldika ezen legkiválóbb emlékét. Gelre herold a czimereket nem sablonszerüen, de *természet* után, a legkisebb részletekig hiven festette. Páratlan az eredeti sisakdiszek (nagy méretü) ábrázolása; találunk aranyos, ezüstös és aczél sisakokat; veres, kék, fekete, ezüst, sőt hermelin sisakkoronákat, úgy, mint azokat tulajdonosaik valósággal viselték. E nagyszerü munkát M. Victor Bouton franczia heraldikus adja ki nyolcz kötetben; eddig hat jelent meg. (Gelre, héraut d' Armes. Wapenbœck etc. publié par M. Victor Bouton, Péintre héraldique et Paléographe. Egy-egy kötet ára 500 frank).

Minket különösen a legközelebb megjelenendő kötet érdekel, mely a magyar király és alattvalóinak czimereit is adja. M. Bouton, ki szives volt e kötet tartalmáról engem előre tájékoztatni, e rész keltét 1371-re teszi. Nagy-Lajos királyunk eddig kiadatlan czimere Gelre herold szerint négyelt pajzs: 1. hasitott, elől a hét vágás, hátul a liliomok; 2. a Piastok sasa; 3. a kettős kereszt; 4. három koronás oroszlán fej (profilban), eltérőleg Dalmáczia czimerének szokásos ábrázolásától. A koronás sisak disze: két strucztoll között csőrében patkót tartó koronás struczfej. A jobbára sziléziai és lengyel urak között van az oppelni herczeg sasos czimere, mint László nádor 1369-iki lovaspecsétjén; a Szentgyörgyi grófoké a haránt osztott csillaggal; sisakdisze a pajzsbeli csillag, ráillesztett pávatoll forgóval; Stibor czimere, épen úgy mint 1389-iki pecsétjén (O. L. 7470.) monumentális sisakdiszével: tüzokádó sárkányfej, nyakára kétfelöl szarvaival felfelé forditott holdsarló illesztve. Sok czimernél a név hiányzik, vagy felismerhetlenségig el van ferditve. Például: *Heer Kivicz:* falból kinövő oroszlán; ez Lengyelországban a Zareba, Magyarországon a Ghyczy család ősi czimere. *Heer Yeskün:* félhold, felfelé álló szarvai között hatágú csillag; sisakdisz: a pajzsalakjai (a csillagra illesztett pávatollforgóval); ez a lengyel Leliwa I. czimertipus, melyet a Tarnowski, Goluchowski etc. családok viselnek; ugyanezen czimert és (eltekintve a pávatollforgótól, mely az előttünk ismeretes emléken elő nem jön) sisakdiszt viselték a Hunt-Pázmán nembeli Bucsányi, Bakos, Jánoky, Korláthkeöy, Zowárdffy stb. kihalt családok. Valjon Yeskün nem ezen utóbbbiak közül való-e?

A czimerkönyv kiadója, M. Bouton 25 év óta gyüjti a középkori heraldikára vonatkozó adatokat, semmi költségét és fáradságot nem sajnálva, hogy kiadványát megfelelő kommentárral láthassa el. Munkája különösen oly országoknál ütközik nehézségbe, hol mint nálunk és Lengyelországban — a heraldikai irodalom úgyszólván hozzáférhetetlen reá nézve. Nemes buzgalma annál inkább megérdemli a pártolást és igen örülnék, ha igénytelen soraimmal sikerülne a heraldikai irodalom hazai közönségének figyelmét e nagy vállalkozásra felhivni. *Gh.*

KATALIN, V. István király leánya.

III. Béla † 1196

Konstanczia † 1240 (I. Ottokár cseh király † 1230)

I. Venczel cseh király † 1255

II. Ottokár cseh király † 1278

II. Venczel cseh kir. † 1305

Erzsébet † 1330 (Luxemburgi János cseh kir. † 1346)

IV. Károly császár † 1378

II. Endre † 1235

IV. Béla † 1270

Anna † 1271 kör. (Csernigovi Rosztiszláv macsói hg. † 1263/64)

Macsói Kunigunda † 1285

Ilona † 1298 (Áhitatos-Boleszláv kalisi hg. † 1279)

Hedvig (Lokjetek Vladiszláv lengyel kir. † 1333)

III. Kázmér lengyel kir. † 1370

Erzsébet † 1336

Erzsébet † 1304 (Vastag-Henrik liegnitzi és boroszlói hg. † 1296)

Erzsébet (IV. Vartiszláv pomerán hg. † 1326)

V. Boguszláv † 1374

Erzsébet † 1393

V. István † 1272

I. KATALIN özv. 1314 (férje **Dragutin István** szerb király † 1314)

1. **Nemanya**

1. *Erzsébet* † 1322 után (férje *Kotroman Istvdn* boszniai bán † 1314 kör.)

2. **Kotromanovics**

1. *Vladiszláv*

1. *Tvartko Istvdn* bosnyák király † 1391

1. *Katalin* (férje *Cillei Herman*, Soneck ura † 1385)

3. **Cillei**

1. II. *Herman*, horv. bán, zagóriai gróf † 1434

1. *Cillei Borbála* † 1450

Zsigmond római császár, magyar király † 1437

Erzsébet magyar királyné † 1442

Erzsébet † 1505 (férje IV. *Kázmér* lengyel király † 1492)

II. *Uldszló* magyar és cseh király † 1516 (neje *Candalei Anna* † 1506)

Jagello Anna † 1547

III. Béla † 1196

II. Endre † 1235

Szt-Erzsébet † 1231 (Thüringiai Lajos † 1227)

Thüringiai Zsófia † 1282 (V. Henrik brabanti hg. † 1248)

Gyermek-Henrik hesseni tart. gr. † 1308

Hesseni Adelaid (VII. Hennebergi Bertold † 1340)

Henneberg Erzsébet (Hohenzollern János nürnb. várgr. † 1357)

V. Frigyes nürnb. várgr. † 1398

Hohenzollern Beatrix (III. Czopfos-Albert osztrák hg. † 1395)

IV. Világcsodája-Albert osztrák hg. † 1404

Jolánta † 1251 (I. Jakab arragóniai kir. † 1276)

Izabella † 1271 (III. Fülöp franczia kir. † 1285)

Valois Károly † 1325

Valois Johanna (III. Vilmos hollandi gróf † 1337)

Margit (IV. Bajor Lajos német császár † 1347)

Albert hollandi gróf † 1404

Johanna

IV. Béla † 1270

V. István † 1272

Mária † 1313 (II. Károly nápolyi kir. † 1309)

Anjou Margit † 1299

Albert római császár, magyar király † 1439

III. Béla † 1196

Konstanczia † 1240 (I. Ottokár cseh kir. † 1230)

Anna (II. Kegyes Henrik boroszlói hg. † 1241)

Gertrud (Ziemovit masoviai hg. † 1272)

II. Boleszláv plockoi hg.

Troiden masoviai hg. † 1341)

III. Ziemovit plockoi hg. † 1426

Masoviai Cimburgisz † 1429 (Vas Ernő osztrák hg. † 1424)

III. Frigyes német császár † 1493

I. Miksa római császár † 1519

II. Endre † 1235

IV. Béla † 1270

Konstanczia (Leo halicsi fejed. † 1301)

György † 1316

András † 1324

Halicsi Mária

Jolánta † 1251 (I. Jakab arragóniai kir. † 1276)

III. Péter arragóniai kir. † 1285

Izabella † 1336 (Dienes portugál kir. † 1325)

IV. Alfonz portugál kir. † 1357

Kegyetlen Péter portugál kir. † 1367

I. János portugál kir. † 1433

Eduard portugál kir. † 1438

Eleonóra † 1467

Izabella † 1271 (III. Fülöp franczia kir. † 1285)

Valois Károly † 1325 (Anjou Margit † 1299)

VI. Fülöp franczia kir. † 1350

Jó-János franczia kir. † 1364 (Luxemburgi Bona † 1348)

Merész-Fülöp burgundi hg. † 1404

Rettenthetlen-János burgundi hg. † 1419

Jó-Fülöp burgundi hg. † 1467

Merész-Károly burgundi hg. † 1477

Burgundi Mária † 1483

Jolánta † 1278 (X. Bölcs-Alfonz castiliai király † 1284)

IV. Sancho castiliai király † 1295

IV. Ferdinánd castiliai király † 1312

XI. Alfonz castiliai király † 1350

II. Trastamare Henrik castiliai király † 1379

I. János castiliai király † 1390

I. Ferdinánd arragóniai kir. † 1416

II. János arragóniai kir. † 1479

II. Katholikus Ferdinánd arragóniai kir. † 1516

III. Henrik castiliai kir. † 1406

II. János castiliai kir. † 1445

Izabella castiliai kir. † 1504

Őrült-Johanna castiliai kir. † 1555

Szép-Fülöp castiliai kir. † 1506

I. *Ferdindnd* császár és magyar király † 1564

III. Béla † 1196

Konstanczia † 1240 (I. Premysl Ottokár cseh király † 1230)

Anna (II. Kegyes Henrik boroszlói herczeg † 1241)

Erzsébet (Premiszláv poseni hg. † 1257)

Eufemia (I. Vladiszláv tescheni hg. † 1288)

II. Kázmér tescheni herczeg † 1306

III. Kázmér tescheni herczeg † 1358

I. Premiszláv tescheni herczeg † 1410

I. Boleszláv tescheni herczeg † 1426

III. Premiszláv tescheni herczeg † 1447

Tescheni Hedvig † 1521 (Szapolyai István Magyarország nádora és szepesi gróf † 1499)

Szapolyai Borbála † 1515 (I. Zsigmond lengyel király † 1548)

Jagello Hedvig † 1573 (II. Joachim Hektor brandenburgi választó † 1571)

Brandenburgi Hedvig † 1602 (Julius braunschweigi hg. † 1589)

Henrik Julius braunschweigi és wolfenbütteli hg. † 1613

Braunschweigi Dorottya Hedvig † 1608 (Rudolf anhalt-zerbsti fejed. † 1621)

Anhalti Dorottya † 1634 (Ágost braunschweigi hg. † 1666)

Antal Ulrik braunschweigi és wolfenbütteli hg. † 1714

Lajos Rudolf braunschweigi és blankenburgi hg. † 1731

Braunschweigi Erzsébet Krisztina † 1750

II. Endre † 1235

IV. Béla † 1270

Erzsébet † 1251 (I. Henrik alsó bajororsz. hg. † 1290)

István alsó bajororsz. hg. † 1310

Beatrix (II. Rupert pfalzi vál. † 1398)

III. Rupert német kir. pfalzi vál. † 1410

Pfalzi Margit (I. Károly lotharingiai hg. † 1430)

Lotharingiai Izabella † 1453

Lotharingiai Jolánta † 1483 (Lotharingiai Fridrik vaudemonti gróf † 1470)

II. René lotharingiai hg. † 1508

V. István † 1272

Mária † 1313 (II. Sánta-Károly nápolyi kir. † 1309)

Anjou Margit † 1299 (Valois Károly † 1325)

VI, Fülöp franczia kir. † 1350

Jó-János franczia kir. † 1364

Lajos anjoui hg., nápolyi czimz. kir. † 1384

II. Lajos † 1417

Jó-René † 1480

Valois Johanna (III. Vilmos hollandi gróf † 1337)

Hollandi Johanna † 1354 (VII. Vilmos jülichi hg. † 1361)

VIII. Vilmos jülichi hg. † 1393

Johanna (Arckel János)

Arckel Mária † 1415 (Egmond János † 1451)

Arnold gelderni hg. † 1473

Adolf gelderni és clevei hg. † 1477

Clevei Filippa

Jolánta † 1251 (I. Jakab arragóniai kir. † 1276)

Izabella † 1271 (III. Fülöp franczia kir. † 1285)

Valois Károly † 1325 (Chatilloni Matild)

Valois Izabella (Bourbon Péter † 1356)

II. Bourbon Lajos † 1410

Bourbon János † 1434

Montpensier Lajos gróf

Montpensier Gilbert nápolyi alkir. † 1496

Montpensier Bourbon Renata

Antal lotharingiai herczeg † 1544

I. Ferencz lotharingiai herczeg † 1545 (Dániai Krisztina † 1590)

II. Károly lotharingiai herczeg † 1608 (Valois Klaudia † 1575)

Henrik lotharingiai herczeg † 1624

Klaudia † 1648

Ferencz vaudemonti gr. † 1632

Miklós Ferencz touli püsp., bibornok, lothar. hg. † 1670

IV. Károly lotharingi herczeg † 1690 (Habsburg Eleonóra † 1697)

Lotharingi Lipót herczeg † 1729 (Orleansi Erzsébet-Charlotte)

I. *Ferencz* (István) római császár † 1765

Károly stiriai főherczeg † 1590 (neje *Bajor Mária* † 1608)

II. *Ferdindnd* császár és magyar király † 1637 (neje *Bajor Mária Anna* † 1616)

III. *Ferdindnd* császár és magyar király † 1657 (neje *Spanyol Mária Anna* † 1646)

I. *Lipót* császár és magyar király † 1705 (neje *Pfalzi Eleonóra Magdolna* † 1720)

III. (VI.) *Károly* császár és magyar király † 1740

Mária Terézia magyar és cseh királynő † 1740

II. *Lipót* császár és magyar király † 1792 (neje *Bourbon Mária Lujza* spanyol herczegnő † 1792)

II. *Ferencz* római és osztrák császár, magyar király (neje *Bourbon Mária Terézia* nápolyi herczegnő † 1807)

Ferencz Károly főherczeg † 1878 (neje *Zsófia* bajor herczegnő † 1872)

I. Ferencz József

MÁRIA, V. István király leánya.

II. Endre † 1235
Jolánta † 1251
(I. Jakab arragóniai király † 1276)

Jolánta † 1278
(X. Bölcs-Alfonz castiliai kir. † 1284)
IV. Sancho † 1295
IV. Ferdinánd † 1312
XI. Alfonz † 1350
II. Trastamare Henrik † 1379
I. János † 1390 castiliai kir.
Castiliai Eleonóra † 1416
III. Henrik castiliai kir. † 1406
I. Ferdinánd arragóniai kir. † 1416
II. János castiliai kir. † 1445
Izabella castiliai kir. † 1504
(II. Katholikus Ferdinánd arragóniai kir. † 1516)
Őrült-Johanna † 1555
Arragóniai Eleonóra † 1445
(Eduárd portugál kir. † 1438)
Eleonóra † 1467
(III. Fridrik német császár † 1493)
I. Miksa római császár † 1519
Szép-Fülöp castiliai kir. † 1506
II. János arragóniai kir. † 1479
V. Károly császár † 1558
I. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1564

Izabella † 1271
(III. Fülöp franczia kir. † 1285)
IV. Fülöp franczia kir. † 1314
X. Lajos franczia és navarrai kir. † 1316
II. Johanna navarrai kir. † 1439
Lajos evreuxi gr.
Fülöp † 1343 evreuxi gróf, navarrai kir.
II. Gonosz Károly navarrai király † 1387
III. Károly navarrai király † 1425
Blanka navarrai kir. † 1441
Eleonóra, navarrai kir. † 1479
(Foix Gaston † 1472)
Foix Katalin (Foix János candalei gróf)
Candalei Anna † 1506
(II. Ulászló magyar kir. † 1516)
Jagello Anna † 1547
Gaston vianai hg. † 1470
Foix Katalin navarrai kir. † 1512
(D'Albret János navarrai király † 1516)
II. Henrik navarrai király † 1555
D'Albret Johanna navarrai kir. † 1572

Valois Károly † 1325
Valois Izabella (Bourbon Péter)
Bourbon Johanna † 1371
VI. Fülöp franczia kir. † 1358
Jó János franczia kir. † 1364
V. Károly franczia kir. † 1380
VI. Károly franczia kir. † 1422
VII. Károly † 1461
Anjou Lajos † 1384
II. Lajos † 1417
Anjou Mária † 1463
Valois Izabella (János Galeazzo milanoi hg. † 1402)
Visconti Valentina † 1408 (Lajos orleansi hg. † 1407)
Valois Magdolna † 1486
János angoulêmei gr. † 1467
Károly angoulêmei gr. † 1496
Valois Margit † 1549

V. István † 1272
2. MÁRIA † 1313
(férje II. vagy *Sánta-Károly* nápolyi király † 1309)
2. *Fülöp* tarenti és achajai hg. † 1332 (neje *Valois Katalin* † 1345/46)
2. *Tarenti Margit* (*Francois de Beaux*, andriai hg. † 1404)
4. Anjou 8. *Margit* † 1299 (*Valois Károly* első neje † 1325)
9. *Blanka* † 1310 (II. *Jakab* arragóniai és siciliai kir. † 1327)
5. de Beaux 2. *Margit*, andriai herczegnő (férje I. *Péter* lützelburgi és st. poli gróf † 1433)
6. Lützelburgi és St. Poli 2. II. *Lajos* lützelburgi és st. poli gróf † 1475
2. II. *Péter* lützelburgi és st. poli gróf † 1482 (neje *Savoyai Margit* † 1483)
2. *Mária* lützelburgi és st. poli grófnő † 1546 (férje *Bourbon Ferencz*, vendomei gróf † 1495)
7. Bourbon-Vendome 2. *Károly* vendomei herczeg † 1537
7. *Antónia* † 1583 (férje *Guise Klaudius* hg.)
2. *Bourbon Antal* navarrai kir. † 1562 (*D'Albret Johanna* navarrai kir. † 1572)
6. *Margit* (*Ferencz* neversi hg. † 1572)

II. Endre † 1235
Jolánta † 1251
(I. Jakab arragóniai király † 1276)
IV. Béla † 1270
V. István † 1272
III. Péter arragóniai kir. † 1285
II. Jakab arragóniai és siciliai kir. † 1327 (Anjou Blanka † 1310)
Izabella † 1271 (III. Fülöp franczia kir. † 1285)
Valois Károly † 1325 (I. n. Anjou Margit † 1299)
2. n. Courtenay Katalin
2. n.-től Valois Katalin † 1345/46 (Fülöp tarenti és achajai hg. † 1332)

2. IV. *Henrik* franczia király † 1610 (*Medicis Mária* † 1643)

Mária † 1603
II. Fülöp spanyol kir. † 1598
II. Miksa császár és magyar király † 1576
Károly stiriai hg. † 1590
Margit † 1611
Johanna † 1578 (Medicis Ferencz florenczi nagyhg. † 1587)
Medicis Mária † 1643
Osztrák Anna † 1580
III. Fülöp spanyol király † 1621

6. *Bourbon Krisztina* † 1663 (I. *Victor Amade* savoyai hg. † 1637)
2. XIII. *Lajos* franczia kir. † 1643 (n. *Osztrák Anna* spanyol hgnő † 1666)
5. *Bourbon Izabella* † 1644 (férje IV. *Fülöp* spanyol kir. † 1665)
Mária Terézia † 1683

IV. Fülöp spanyol kir. † 1665 (Bourbon Izabella † 1644)
Mária Terézia † 1683 (XIV. Lajos franczia kir. † 1715)
Osztrák Anna † 1666 (XIII. Lajos franczia kir. † 1643)
XIV. Lajos † 1715 (Spanyol Mária Terézia † 1683)
Lajos dauphin † 1711
Savoyai Adelaid Henriette † 1676 (Ferdinánd Mária bajor vál. † 1679)
Bajor Mária Anna † 1690
V. Fülöp spanyol király † 1746
III. Károly spanyol király † 1788
Bourbon Mária Lujza
II. *Ferencz* császár és magyar kir. † 1835)

2. *Fülöp* orleansi hg. † 1701 (*Pfalzi Charlotte Erzsébet* † 1722)
2. *Orleansi Erzsébet Charlotte* (férje *Lotharingiai Lipót* hg. † 1729)
I. Ferencz római császár † 1765 (Mária Terézia magyar kir. † 1780)
II. *Lipót* császár és magyar király † 1792 (Bourbon Mária Lujza spanyol herczegnő † 1792)
Mária Karolina † 1814 főherczegnő

3. XIV. *Lajos* franczia kir. † 1715
3. *Lajos* dauphin † 1711 (neje *Mária Anna* bajor herczegnő † 1690)
3. V. *Fülöp* spanyol kir., anjoui hg. † 1746 (*Farnese Erzsébet* pármai herczegnő)
3. III. *Károly* spanyol király † 1788 (neje *Mária Amália* szász herczegnő)
3. IV. *Ferdinánd* nápolyi király † 1825
4. *Bourbon Mária Lujza* spanyol herczegnő † 1792 (II. *Lipót* császár és magyar király † 1792)
3. *Mária Terézia* nápolyi hgnő † 1807

Ferencz Károly főherczeg † 1878
I. Ferencz József

III. Béla † 1196
Konstanczia † 1240
(I. Ottokár cseh kir. † 1230)
I. Venczel cseh kir. † 1255
II. *Ottokár* cseh kir. † 1278
II. *Venczel* cseh király † 1305
Erzsébet † 1330
(Luxemburgi János cseh király † 1346)
Luxemburgi Bona † 1438 (Jó-János franczia király † 1364)
Merész-Fülöp burgundi herczeg † 1404 (Flandriai Margit † 1405)
Fülöp neversi és retheli gróf † 1415
János † 1491
Charlotte retheli grófnő † 1500 (D'Albret-Orval Ján. † 1524)
D'Albret-Orval Mária retheli grófnő
Ferencz neversi hg. † 1561 (Bourbon-Vendome Margit)
Henriette neversi és retheli herczegnő † 1601 (Gonzaga Lajos † 1595)
I. Károly neversi herczeg † 1637 (Mayenne Katalin † 1618)
II. Károly mantuai hg. † 1631
Erzsébet neversi grófnő † 1483
Engelbert neversi gróf † 1506
Károly neversi gróf † 1521
IV. Károly római császár és cseh király † 1378)
János Berri hg. † 1416
Rettenthetlen-János burgundi hg. † 1419 (Hollandiai Margit † 1426)
Burgundi Klaudia Mária † 1463 (Adolf clevei hg.)
I. János clevei hg. † 1481
Jó-Fülöp burgundi hg. † 1467 (Portugal Izabella † 1473)
Merész-Károly burgundi hg. † 1477
Burgundi Ágnes † 1476
Berri Mária (Bourbon János † 1434)
Bourbon Károly † 1456
Bourbon Izabella † 1465
Burgundi Mária † 1483 (I. Miksa római császár † 1519)
Szép-Fülöp castiliai kir. † 1506 (Őrült-Johanna castiliai királyné † 1555)
I. Ferdinánd császár, magyar és cseh király † 1564
Eleonóra † 1594 (Gonzaga Vilmos mantuai hg. † 1587)
I. Vincze mantuai hg. † 1612
IV. Ferencz mantuai herczeg † 1612
Gonzaga Mária † 1660
Johanna † 1578 (Medicis Ferencz florenczi nagyhg. † 1587)
Medicis Eleonora † 1611
Károly stiriai főhg. † 1590 (Bajor Mária † 1608)
II. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1637 (Bajor Mária Anna † 1616)
III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657
Gonzaga Eleonóra † 1686
Eleonóra † 1697
(férje Lotharingiai Károly herczeg † 1690)
Lotharingi Lipót herczeg † 1729
(Orleansi Erzsébet Charlotte)
I. Ferencz (István) római császár, toscanai nagyherczeg † 1765
II. Lipót császár és magyar király † 1792
(neje Bourbon Mária Lujza spanyol herczegnő † 1792)
II. Ferencz római és osztrák császár, magyar király † 1835
(neje Bourbon Mária Terézia nápolyi herczegnő † 1807)
Ferencz Károly főherczeg † 1878
(neje Zsófia bajor herczegnő † 1872)
I. Ferencz József

IV. Béla † 1270
10. ANNA † 1271 kör. (férje *Csernigovi Rosztiszlav*, halicsi és macsói hg. † 1263/64)
8. Rurik
10. *Macsói Kunigunda* † 1285
11. ILONA (Jolánta) † 1298 (férje *Áhitatos-Boleszlav* kalisi herczeg † 1279)
9*a)* Piaszt (kalisi ág)
11. *Kalisi Hedvig* (férje *Lokjetek Vladiszlav* lengyel király † 1333)
13. *Kalisi Erzsébet* † 1304 (férje III. vagy V. *Vastag Henrik* liegnitzi és boroszlói herczeg † 1296)
9*b)* Piaszt (kujaviai ág)
11. *Kujaviai Margit* (férje *Berndt* schweidnitzi hg. † 1341)
12. III. *Kázmér* lengyel király † 1370
12. *Erzsébet*
Erzsébet (IV. Vartiszláv pomerán hg. † 1326)
V. Boguszláv pomerán hg. † 1374
Pomerániai Erzsébet † 1393
14. KONSTANCZIA (férje *Danilovics Leo* halicsi fejedelem † 1301)
10. Rurik
14. *György* † 1316
14. *András* † 1324
14. *Mária* (férje *Troiden* masoviai hg. † 1341)
III. Ziemovit masoviai herczeg † 1380
IV. Ziemovit plockoi herczeg † 1426
Masoviai Cimburgis † 1429 (Vas Ernő osztrák hg. † 1424)
III. Frigyes római császár † 1493 (Portugal Eleonóra † 1467)
Osztrák Kunigunda (IV. Albert bajor hg. † 1508)
IV. Vilmos bajor hg. † 1550 (Badeni Mária Jakobea † 1580)
V. Albert bajor hg. † 1579
V. Vilmos bajor herczeg † 1626 (Lotharingiai Renata † 1602)
Magdolna † 1628 (Wolfgang Vilmos neuburgi pfalzgróf † 1653)
Fülöp Vilmos pfalzi választó † 1690 (Hessen-Darmstadti Erzsébet Amália † 1709)
Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720
Mária Anna † 1616
14. ERZSÉBET † 1251 (férje I. *Henrik* alsó-bajorországi herczeg † 1290)
11. Wittelsbach—Bajor
12*a)* Wittelsbach—Pfalz
b) Wittelsbach—Löwenstein
13. Lotharing-ház l. V. tábla
Guise-ház »
14. Baden l. VI. tábla
15. Hanau l. VII. tábla
16. Solms »
I. Miksa császár † 1519 (Burgundi Mária † 1483)
Szép-Fülöp castiliai kir. † 1506 (Castiliai Johanna † 1555)
I. Ferdinánd császár, magyar király † 1564 (Jagello Anna † 1547)
Anna † 1587
Károly stiriai hg. † 1590
Mária † 1608
II. Ferdinánd császár és magyar király † 1637
Margit † 1611 (III. Fülöp spanyol kir. † 1621)
Mária Anna † 1646
III. Ferdinánd császár, magyar király † 1657
I. Lipót császár és magyar király † 1705
III. (VI.) Károly császár és magyar király † 1740
II. Ulászló magyar és cseh kir. † 1516 (Candalei Anna † 1506)
Jagello Anna † 1547
I. Zsigmond lengyel király † 1548 (1. n. Szapolyay Borbála † 1515)
Jagello Hedvig † 1573 (II. Joachim Hektor brandenb. választó † 1571)
Brandenburgi Hedvig † 1602 (Julius braunschweigi hg. † 1589)
Henrik Julius braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1613
Braunschweigi Dorottya Hedvig † 1608 (Rudolf anhalt-zerbsti fejed. † 1621)
Anhalti Dorottya † 1634 (Ágost braunschweigi hg. † 1666)
Antal-Ulrik braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1714)
Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi hg. † 1731
Braunschweigi Erzsébet Krisztina † 1750
Erzsébet magyar királynő † 1442 (Albert római császár, magyar és cseh kir. † 1439)
Erzsébet † 1505 (férje IV. Kázmér lengyel király † 1492)
Zsigmond császár, magyar és cseh király † 1437 (neje Cilley Borbála † 1450)
Mária Terézia magyar és cseh királynő † 1780

ERZSÉBET, IV. Béla leánya.

III. Béla † 1196

Konstanczia † 1240
(I. Ottokár cseh kir. † 1230)

Anna † 1265
(II. Henrik boroszlói herczeg † 1241)

II. Kopasz-Boleszláv liegnitzi herczeg † 1278

Ágnes
(I. Ulrik würtembergi gróf † 1265)

Würtembergi Ágnes
(VII. Lajos oettingeni gróf)

Oettingen Irmengard (Adolf pfalzi választó)

12. **Wittelsbach-Pfalz**
II. *Rupert* pfalzi választó † 1398

IV. Béla † 1270

Ilona † 1298 (Áhitatos-Boleszláv kalisi herczeg † 1279)

Kalisi Erzsébet † 1304

III. Boleszláv schweidnitzi herczeg † 1302

Schweidnitzi Judit

II. Endre † 1235

Szent-Erzsébet † 1231 (Thüringiai Lajos † 1227)

Thüringiai Zsófia † 1282
(Brabanti Henrik † 1248)

Gyermek-Henrik hesseni tart. gróf † 1308

Hesseni Adelaid
(gr. Henneberg Berthold † 1340)

Henneberg Erzsébet
(Hohenzollern János nürnbergi várgróf † 1357)

V. Frigyes nürnbergi várgróf † 1398

15. **ERZSÉBET** † 1251
(I. *Henrik* alsó-bajorországi herczeg † 1290

11. **Wittelsbach-Bajor**
15. *István* alsó-bajorországi herczeg † 1310

15. *Bajor Beatrix*

15. *Pfalzi Anna*
(I. Vilmos bergi herczeg † 1408)

16. III. *Rupert* német kir. és pfalzi vál. † 1410
(2. neje *Hohenzollern Erzsébet* † 1409)

Hohenzollern Erzsébet † 1409

16. III. *Szakdllas vagy Vak Lajos*
pfalzi vál. 1437

19. *István* † 1459 simmerni pfalzgróf

37. *Ottó* † 1461 moshachi pfalzgr.
(Bajor Anna)

38. *Pfalzi Margit*
(I. *Károly* lotharingiai hg. † 1430)

37. *Pfalzi Margit*
(III. *Reinhard* hanau-muntzenbergi gróf † 1452)

18. I. *Győzelmes Frigyes* pfalzi vál. † 1476

18. gr. *Löwenstein Lajos* † 1524

18. gr. *Löwenstein Fridrik* † 1541

18. gr. *Löwenstein Lajos* † 1611
(gr. *Stolberg Anna)*

18. gr. *Löwenstein János Dietrich* † 1644

18. gr. *Löwenstein Ferdinánd Károly* † 1672
(gr. *Fürstenberg Anna-Mária* † 1705)

18. gr. *Löwenstein Mária-Anna* † 1688
(Vilmos hessen-rheinfelsi tartomány gróf † 1725)

16. IV. *Szelid Lajos*
pfalzi vál. † 1449
(Savoyai Margit † 1479)

16. Fülöp † 1508
pfalzi vál.
(Bajor Margit † 1501)

17. *Pfalzi Matild*
† 1482
(Lajos würtembergi
gróf † 1450)

16. *Pfalzi Erzsébet*
† 1522
(2. férje *Fülöp*
badeni őrgr. † 1533)

19. *Frigyes* † 1480 simmerni pfalzgróf
(Gelderni Margit)

19. I. *János* simmerni pfalzgróf † 1509
(Nassau-Saarbrückeni Zsuzsánna † 1503)

19. II. *János* † 1557 simmerni pfalzgróf
(1. neje *Badeni Beatrix* † 1535)

19. III. *Kegyes-Frigyes* † 1576
pfalzi vál.
(1. n. *Brandenburg-Anspachi Mária*
† 1567)

25. *Pfalzi Helena*
(Hanau-Muntzenbergi Fülöp † 1561)

26. *Fekete-Lajos* † 1489 zweibrückeni pfalzgróf

26. *Sándor* zweibrückeni pfalzgróf † 1514
(gr. *Hohenlohe Margit* † 1522)

26. *Lajos* zweibrückeni pfalzgróf † 1532
(Hesseni Erzsébet † 1563)

26. *Wolfgang* zweibrückeni pfalzgr. † 1569
(Hesseni Anna † 1591)

36. *Rupert* † 1544 veldentzi pfalzgróf

36. *Pfalzi Anna* † 1586
(Károly badeni őrgróf † 1577)

19. VI. *Lajos* † 1583 pfalzi vál.
(Hesseni Erzsébet † 1582)

23. *János Kázmér* simmerni pfalzgr. † 1592
(Szász Erzsébet † 1590)

23. *Pfalz Simmerni Dorottya* † 1618
(I. *János György* anhalt-dessaui fej. † 1618)

24. *Pfalzi Dorottya Zsuzsánna* † 1592
(János Vilmos † 1573 szász-weimari hg.)

26. *Fülöp Lajos* † 1614 neuburgi pfalzgr.
(Fülichi Anna † 1632)

31. *János* † 1604 zweibrückeni pfalzgróf
(Fülichi Magdolna † 1633)

33. *Károly* † 1600 birckenfeldi pfalzgr.
(Lüneburgi Dorottya † 1649)

19. IV. *Frigyes*
pfalzi vál. † 1610
(Oraniai Lujza
Juliána † 1644)

22. *Pfalzi Anna-Mária*
† 1589
(IX. *Károly* svéd kir.
† 1611 első neje)

19. V. *Frigyes* † 1632 pfalzi vál.
cseh király
(Stuart Erzsébet † 1662)

21. *Pfalzi Erzsébet*
Charlotte † 1660
(György Vilmos
brandenburgi vál.
† 1640)

Wasa Katalin † 1638
(János Kázmér zweibrücken-
kleeburgi pfalzgróf)

19. *Károly Lajos*
pfalzi vál. † 1680
(1. n. *Hessen-Casseli*
Charlotte † 1686)

20. *Eduard* † 1663
(Gonzaga Anna
† 1684)

19. *Pfalzi Charlotte* † 1722
(Fülöp orleansi hg. † 1701)

20. *Pfalzi Benedikta-Henriette*
† 1724
(János Fridrik hannoveri hg.)

Orleansi Erzsébet Charlotte
(Lotharingiai Lipót hg. † 1729)

I. Ferencz római császár † 1765
(Mária Terézia magyar kir. † 1780)

II. Lipót császár és magy. kir. † 1792

Hannoverai Vilhelmina Amália

János † 1605
weimari hg.
(Anhalti Dorottya
Mária † 1617)

Frigyes Vilmos
† 1602
altenburgi hg.

Kegyes-Ernő
gothai hg, † 1675

János Fülöp altenburgi hg.
† 1639
(Braunschweigi Erzséb. † 1650)

Szász-Altenburgi Erzsébet
Zsófia † 1680

Gothai Erzsébet Dorottya † 1709
(VI. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1678)

26. *Pfalzi Anna-Mária*
† 1643

27. *Wolfgang-Vilmos*
neuburgi pfalzgr. † 1653
(1. n. *Bajor Magdolna*
† 1628)

27. *Fülöp Vilmos*
pfalzi vál. † 1690
2. n. *Hessen-Darmstadti*
Mária Amália † 1709)

30. *Ágost* † 1632
sulzbachi pfalzgróf
(Holstein-GottorpiHedvig
† 1657)

30. *Keresztély Ágost* † 1708
sulzbachi pfalzgróf
(Nassau-Siegeni Amália
† 1669)

31. *János Kázmér*
† 1652
zweibr.-kleeburgi
pfalzgróf
(Wasa Katalin † 1638)

31. *Krisztina*
Magdolna † 1660
(VI. *Frigyes* baden-
durlachi őrgr. † 1677)

32. II. *János* † 1635
zweibr. pfalzgróf

32. *Magdolna Katalin*
† 1648

33. *Zsófia* † 1676
(gr. *Hohenlohe Krato)*

33. *Keresztély* † 1654
bischweileri pfalzgr.

33. II. *Keresztély* birckenfeldi pfalzgr. † 1717
(gr. *Rappolstein Katalin Agatha* † 1683)

35. *Anna-Magdolna* † 1693
(II. *János Reinhold* hanaui gr. † 1666)

27. *PfalziEleonóra*
Magdolna † 1720
(I. *Lipót* császár és
magyar kir. † 1705
harmadik neje)

28. *Pfalzi*
Dorottya Zsófia
† 1693
(1. f. II. *Odoard*
parmai hg. † 1693)

29. *Károly Fülöp*
pfalzi vál. † 1742
(hg. Radzivil
Lujza Charlotte
† 1695

29. *Pfalzi Zsófia-*
Augusta

30. *Tivadar* † 1732
(Hessen Rheinfelsi
Mária Eleonóra
† 1720)

30. *József Károly*
† 1729

33 III. *Keresztély* birckenfeldi pfalzgr. † 1735
(Nassau-Saarbrückeni Karolina)

III. János Reinhold hanaui gr. † 1736
(Brandenburg Anspachi Dorottya Friderika)

33. *Frigyes Mihály* zweibrückeni hg.
† 1769

34. *Karolina Henriette*
Krisztina
(IX. *Lajos* hessen-
darmstadti tart. gr.
† 1790)

gr. Hanau Charlotte Krisztina
(VIII. Lajos hessen-darmstadti tart. gr.
† 1768)

IX. Lajos hessen-darmstadti tart. gr.
† 1790

I. József császár magyar király † 1711

III. (VI.) Károly császár, magyar kir. † 1740
(Braunschweigi Erzsébet Krisztina)

Farnese Erzsébet
(V. Fülöp spanyol
kir. † 1746)

III. Károly
spanyol kir. † 1788
(Mária Amália
szász herczegnő)

IV. Ferdinánd
nápolyi király
† 1825

Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780
(I. Ferencz római császár † 1765)

Mária Karolina főhgnő † 1814

Bourbon Mária Terézia nápolyi herczegnő † 1807

Pfalz Sulzbachi Mária Dorottya)

33. I. *Miksa József* bajor király † 1825
(neje *Badeni Karolina Friderika* † 1841)

33. *Zsófia* bajor herczegnő † 1872

Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832
(Károly Lajos badeni herczeg † 1801)

Badeni Karolina Friderika † 1841

Mária Jozefa főherczegnő
(III. Ágost lengyel király szász vál. † 1763)

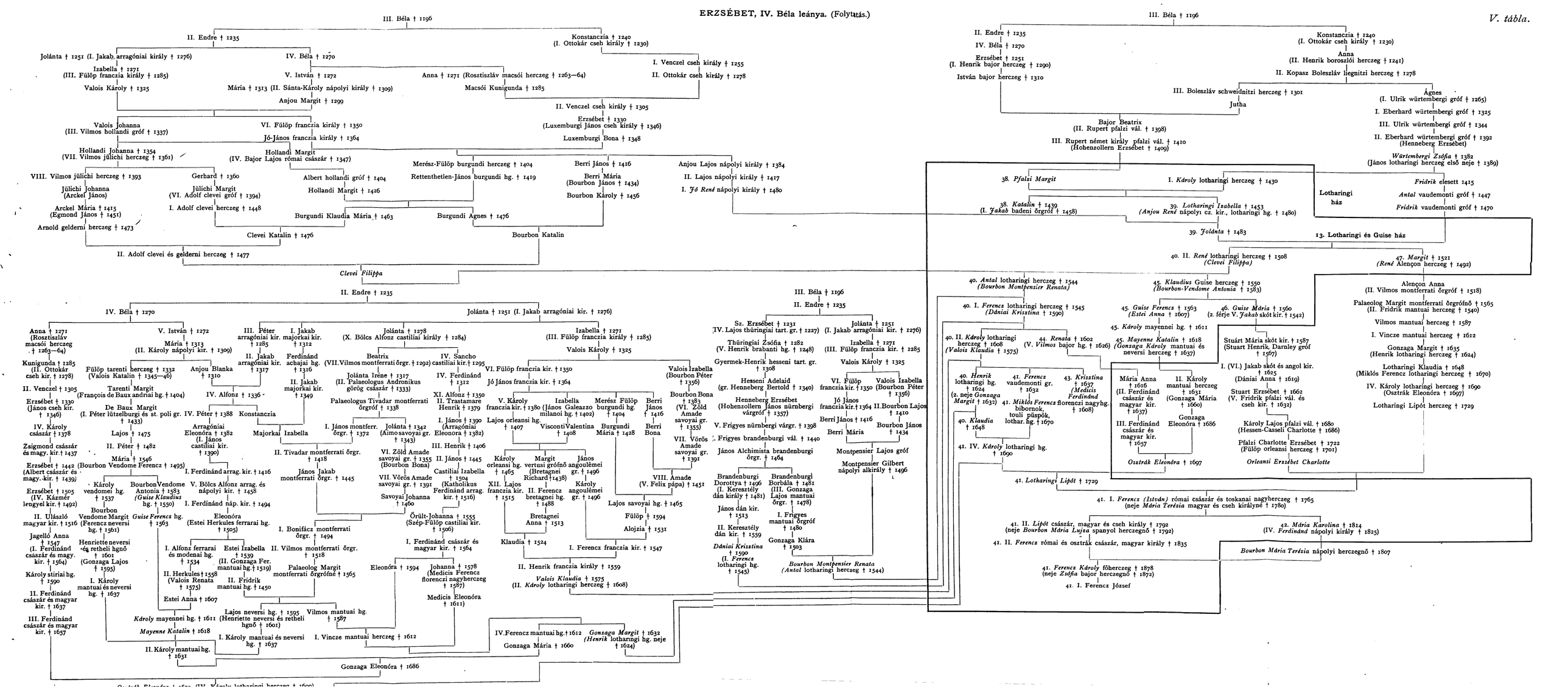
Mária Amália szász herczegnő
(III. Károly spanyol király † 1788)

Bourbon Mária Lujza † 1792

II. Ferencz római és osztrák császár, magyar király † 1835

Ferencz Károly főherczeg † 1878

ERZSÉBET, IV. Béla leánya. (Folytatás.)

ERZSÉBET, IV. Béla leánya. (Folytatás.)

III. Béla † 1196

Konstanczia † 1240 (I. Ottokár cseh kir. † 1230)
Anna (II. Henrik boroszlói hg. † 1241)
Gertrud (Ziemovit masovi hg. † 1272)
II. Boleszláv plockoi herczeg
Troiden masovi hg. † 1341
III. Ziemovit † 1380
IV. Ziemovit † 1426
Masoviai Cimburgis † 1429 (Vas-Ernő osztrák herczeg † 1424)
Osztrák Katalin † 1493

II. Endre † 1235
IV. Béla † 1270
Konstanczia (Leo halicsi fejed. † 1301)
György † 1316
András † 1324
Halicsi Mária

IV. Béla † 1270
Erzsébet † 1251 (I. Henrik bajor hg. † 1290)
István bajor herczeg † 1310
Beatrix (II. Rupert pfalzi vál. † 1398)
III. Rupert német király † 1410
Pfalzi Margit (I. Károly lotharingiai herczeg † 1430)

38. *Lotharingiai Katalin* † 1439 (I. *Jakab* badeni őrgr. † 1458)

48. I. *Károly* badeni őrgróf † 1475 (*Osztrák Katalin* † 1493)
48. I. *Kristóf* badeni őrgróf † 1527
48. *Badeni Beatrix* † 1535 (II. *János* † 1557 simmerni pfalzgróf első neje)
III. Kegyes-Frigyes pfalzi vál. † 1576 (Brandenburg-Anspachi Mária † 1567)
VI. Lajos pfalzi vál. † 1583 (Hesseni Erzsébet † 1582)
IV. Frigyes pfalzi vál. † 1610 (Orániai Lujza Juliána † 1644)
V. Fridrik pfalzi vál., cseh kir. † 1632 (Stuart Erzsébet † 1662)
Károly Lajos pfalzi vál. † 1680 (Hessen-Casseli Charlotte † 1686)
Pfalzi Charlotte Erzsébet (Fülöp orleansi herczeg † 1722)
Orleansi Erzsébet Charlotte (Lotharingiai Lipót hg. † 1729)
I. Ferencz római császár † 1765 (Mária Terézia magyar kir. † 1780)
II. Lipót császár és magy. kir. † 1792

Eduard † 1663 (Gonzaga Anna † 1684)
Pfalzi Benedikta Henriette † 1724 (János Fridrik hannoveri hg.)
Hannoveri Vilhelmina Amália

V. Albert bajor herczeg † 1579 (Osztrák Anna † 1587)
V. Vilmos bajor hg. † 1626 (Lotharingiai Renata † 1602)
Magdolna † 1628 (Wolfgang Vilmos neuburgi pfalzgróf † 1653)
Fülöp Vilmos pfalzi vál. † 1690 (Hessen-Darmstadti Erzsébet Amália † 1709)
Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720 (I. Lipót császár és magyar kir. † 1705)
I. József császár és magyar kir. † 1711

Mária Jozefa osztrák főherczegnő (III. Ágost szász vál., lengyel király † 1763)
Mária Amália szász herczegnő (III. Károly spanyol király † 1788)
Bourbon Mária Lujza † 1792
IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825 (Osztrák Mária Karolina † 1814)
Bourbon Mária Terézia † 1807
II. Ferencz császár és magyar király † 1792
Ferencz Károly főherczeg † 1878

14. Badeni ház

38. *Badeni Margit* † 1457 (*Albert Achilles* brandenburgi vál. I. neje † 1486)

49. *Fülöp* badeni őrgróf † 1533 (*Pfalzi Erzsébet* † 1522)
49. *Badeni Mária Jakobea* † 1580 (IV. *Vilmos* bajor herczeg † 1550)

50. *Ernő* † 1553
50. *Károly* † 1577 (2. n. Pfalz-Lützelsteini Anna † 1586)
53. *Anna* (gr. *Hohenzollern Károly* † 1576)
50. *György Frigyes* badeni őrgróf † 1638
50. V. *Frigyes* † 1659 baden-durlachi őrgróf (1. n. *Würtembergi Borbála* † 1627)
50. VI. *Frigyes* baden-durlachi őrgróf † 1677 (*Svéd Krisztina Magdolna* † 1660)
50. VII. *Frigyes Magnus* baden-durlachi őrgr. † 1709 (*Holstein-Gottorpi Augusta Mária* † 1728)
50. *Károly Vilmos* baden-durlachi őrgróf † 1738 (*Würtembergi Magdolna Vilhelmina* † 1746)
50. *Fridrik* † 1732 (*Nassau-Dietzi Anna Charlotte* † 1777)
50. *Károly Frigyes* badeni nagyherczeg † 1811 (*Hessen-Darmstadti Karolina Lujza* † 1783)
50. *Károly Lajos* badeni herczeg † 1801 (neje *Hessen-Darmstadti Amália Friderika* † 1832)
50. *Karolina Friderika* † 1841 (férje *Miksa József* bajor király † 1825)

54. *Badeni Sibylla* † 1527 (III. *Fülöp* hanau-lichtenbergi gr.)
Badeni Anna Amália † 1652 (*Nassau-Saarbrückeni Vilmos Lajos* † 1640)
51. *Johanna Erzsébet* † 1680 (*János Fridrik* anspachi őrgróf † 1686)
Dorottya Friderika (III. János Reinhard hanau-lichtenbergi gr. † 1736)

Zsófia bajor herczegnő † 1872

I. Ferencz József

ERZSÉBET, IV. Béla leánya. (Folytatás.)

Rupert német király és pfalzi vál. † 1410
(2. neje Hohenzollern Erzsébet † 1409)

Pfalzi Margit
(I. Károly lotharingiai herczeg † 1430)

Lotharingi Katalin † 1439
(I. Jakab badeni őrgróf † 1458)

I. Károly badeni őrgróf † 1475
(Osztrák Katalin † 1493)

I. Kristóf badeni őrgróf † 1527

15. Hanau-Lichtenberg
54. *Sibylla* † 1527
(III. *Fülöp* hanau-lichtenbergi gróf)

54. IV. *Fülöp* hanaui gróf † 1590

54. V. *Fülöp* † 1599 — 55. *Johanna Sibylla* (gr. *Wied Vilmos*)

54. *Jánosz Reinhard* † 1625

54. *Fülöp Wolfgang* † 1641 hanaui gróf
(gr. *Oettingen Johanna* † 1639)

54. II. *Jánosz Reinhold* † 1666
(Pfalz-birkenfeldi Anna Magdolna † 1693)

54. III. *Jánosz Reinhold* hanau-lichtenbergi gr. † 1736
(Anspachi Dorottya Friderika)

54. *Charlotte Krisztina*
(VIII. *Lajos* hessen-darmstadti tart. gr. † 1768)

IX. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1790
(Pfalz-zweibrückeni Karolina Henriette Krisztina)

Hessen-darmstadti Amália Friderika † 1832

Badeni Karolina Friderika † 1841
(I. Miksa József bajor király † 1825)

Zsófia bajor herczegnő † 1872
(Ferencz Károly főherczeg † 1878)

I. Ferencz József

Otto mosbachi pfalzgróf † 1461
(Bajor Anna, Henrik landshuti herczeg leánya)

37. *Pfalzi Margit*
(III. *Reinhard* hanau-muntzenbergi gróf † 1452)

15. Hanau-Muntzenberg
37. II. *Fülöp* hanaui gróf † 1500

37. *Reinhard* † 1512

37. *Katalin* (gr. *Wied Jánosz*)

56. III. *Fülöp* † 1529

56. IV. *Fülöp* † 1561
(Pfalzi Helena)

56. I. *Fülöp Lajos* † 1580

56. II. *Fülöp Lajos* † 1612
(Ordniai Katalin † 1648)

56. *Hanaui Amália Erzsébet* † 1651
(V. *Vilmos* hessen-casseli tart. gr. † 1637)

VI. Vilmos † 1663

Károly † 1730

Mária Lujza
(Nassau-Dietzi János Vilmos Friso † 1711)

Anna Charlotte † 1777
(Baden-Durlachi Frigyes † 1732)

Károly Frigyes badeni nagyherczeg † 1811

Károly Lajos badeni herczeg † 1801

57. *Adriana* † 1524
(gr. *Solms Fülöp* † 1544)

16. Gróf Solms

57. *Otto* † 1522
Solms-laubachi gr.
(Mecklenburgi Anna)

57. *Fridrik Magnus* † 1561

61. *Dorottya* † 1578
(gr. *Mansfeld Ernő* † 1530)

62. *Berndt* † 1560
Solms-lichi gr.

62. *Herman Adolf* † 1601
(gr. *Mansfeld Anna Zsófia* † 1601)

62. *Fülöp Reichard* † 1636

62. gr. *Solms Mária Eleonóra* † 1689
(Ernő, hessen-rheinfelsi tart. gr. † 1693)

57. *Otto* † 1612
(Nassau-Weilburgi Anna Amália)

gr. *Solms Anna Amália*
(gr. *Hohenlohe Fülöp Ernő* † 1629)

58. *Anna* † 1586
(gr. *Erpach György* † 1605 2. neje)

59. *Jánosz György*
Solms-laubachi gr.
† 1600

59. gr. *Solms Zsófia* † 1651
(Joachim Ernő, brandenburg-anspachi őrgr. † 1667)

60. *Henrik Vilmos*
Solms-sonnewaldi gr.
† 1632
(gr. *Mansfeld Zsófia Dorottya* † 1617)

60. gr. *Solms Anna Sibylla* † 1658)
(gr. *Oettingen Joachim Ernő)*

Albert brandenburg-anspachi őrgr.

gr. *Oettingen Margit Zsófia*

Brandenburg Anspachi Dorottya Charlotte † 1705
(Ernő Lajos hessen-darmstadti tart. gr.)

VIII. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1768
(Hanaui Charlotte Krisztina)

Karolina Lujza † 1783

IX. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1790

Hessen darmstadti Amália Friderika † 1832

Karolina Lujza † 1783

II. Endre † 1235
Meráni Gertrud † 1213

63. Szent-ERZSÉBET † 1231 (1221 IV. *Lajos* thüringiai tart. gróf † 1227)
17. Thüringiai ház
63. *Thüringiai Zsófia* sz. 1224 † 1282 (1242 V. *Henrik* brabanti hg. † 1248 2. neje)
18. Brabant-hesseni ház
63. *Gyermek Henrik* hesseni tart. gróf † 1308

63. *Otto* hesseni tart. gróf † 1323
84. *Adelaid* (VII. *Berthold* hennebergi gróf † 1340)

63. II. *Vas Henrik* hesseni tart. gr. † 1376
63. *Hesseni Erzsébet*
64. *Hesseni Anna* (III. *Albert* szász-lauenburgi hg. † 1344)
Lauenburgi Ottó
Szász Lauenburgi János (l. XIII. táblán)
65. I. *Lajos* † 1343
65. *Tudós Herman* hesseni tart. gr. † 1413 (2. n. *Hohenzollern Margit*)
65. II. *Békés Lajos* tart. gr. † 1458 (Szász Anna † 1462)
83. *Hesseni Agnes* (*Gerlach*, nassaui gróf † 1361)

Henneberg Erzsébet (Hohenzollern János nürnbergi várgr. † 1357)
V. Frigyes nürnbergi várgr. † 1398
VIII. Henrik hennebergi gr. † 1347
Henneberg Katalin (III. Fridrik meisseni őrgróf † 1380)
Hohenzollern Margit

III. Béla † 1196
Konstanczia † 1240 (I. Ottokár cseh király † 1230)
Anna (II. Kegyes Henrik boroszlói hg. † 1241)
II. Konrád glogaui herczeg † 1298
III. Henrik glogaui herczeg † 1309
Glogaui Beatrix † 1343 (IV. Bajor Lajos német császár † 1347)
Bajor Mechtild † 1346 (II. Szigoru-Frigyes meisseni őrgr. † 1349)
Meisseni Erzsébet
III. Serény-Frigyes meisseni őrgr. † 1380 (Henneberg Katalin)
I. Harczias Fridrik szász vál. † 1428 (Braunschweigi Katalin † 1442)
Szász Anna † 1462
II. Fridrik szász vál. † 1464 (Osztrák Margit † 1486)

65. III. *Lajos* casseli tart. gróf † 1471 (*Würtembergi Mechtild* † 1495)
81. III. *Henrik* † 1483 hessen-marpurgi tart. gróf
81. *Erzsébet* (V. *János* nassau-dillenburgi gr. † 1516)
82. *Hesseni Erzsébet* (III. *János* nassau-weilburgi gróf)

65. I. id. *Vilmos* casseli tart. gróf † 1515 (*Braunschweig-Wolfenbütteli Anna*)
65. *Hesseni Erzsébet* † 1563 (1. férje *Lajos* zweibrückeni pfalzgróf † 1532)
66. II. *Közép-Vilmos* casseli tart. gróf † 1509 (2. neje *Mecklenburgi Anna* † 1525)
66. *Nagylelkü-Fülöp* hesseni tart. gróf † 1567 (*Szász Krisztina* † 1549)

Albert szász herczeg † 1500
Gazdag- vagy Szakállas-György szász hg. † 1539 (Jagello Borbála † 1534)
Henrik szász hg † 1541 (Mecklenburgi Katalin † 1561)
Ágost szász vál. † 1586 (Dán Anna † 1585)
I. Keresztély szász vál. † 1591
Anna † 1512 (Albert Achilles brandenburgi vál. † 1486)
Frigyes anspachi őrgr. † 1536 (Jagello Zsófia † 1512)
Albert porosz hg. † 1568
Albert Frigyes porosz hg. † 1618
Porosz Magdolna Sibylla † 1659

Szász Krisztina † 1549
Szász Magdolna † 1534 (II Joachim Hektor brandenburgi vál. † 1571)
János György brandenburgi vál. † 1598
I. János György szász vál. † 1656

66. *Anna* † 1591 (*Wolfgang* zweibrückeni pfalzgr. † 1569)
67. *Ágnes* † 1555 (1. férje *Móricz* szász vál. † 1553)
68. IV. *Bölcs-Vilmos* hessen-casseli tart. gróf † 1592 (Würtembergi Sabina † 1581)
73. *Borbála* † 1597 (*György* würtembergi hg.)
74. *Erzsébet* † 1582 (VI. *Lajos* pfalzi vál. † 1583)
75. *Krisztina* † 1604 (*Adolf* holstein-gottorpi hg. † 1586)
76. I. *Kegyes György* † 1596 hessen-darmstadti tart. gr.)

68. *Móricz* hessen-casseli tart. gr. † 1632 (2. n. *Nassau-Siegeni Julidna* † 1643)
72. *Anna-Mária* † 1626 (*Nassau-Saarbrückeni Lajos* † 1625)
76. V. *Lajos* hessen-darmstadti tart. gr. † 1626 (*Brandenburgi Magdolna* † 1616)
Brandenburgi Magdolna † 1616
Brandenburgi Zsófia † 1622
Szász Zsófia Eleonóra † 1671

1. 68. V. *Vilmos* casseli tart. gr. † 1637 (*Hanaui Amdlia Erzsébet* † 1651)
2. 70. *Agnes* † 1650 (*János Kázmér* anhalt-dessaui fej. † 1660)
2. 71. *Ernő* † 1693 hessen-rheinfelsi tart. gróf (gr. *Solms Mária Eleonóra* † 1689)
71. *Vilmos* † 1725 (gr. *Löwenstein Mária Anna* † 1688)
71. *Mária Eleonóra Amdlia* † 1720 (*Pfalz-Sulzbachi Tivadar* † 1732)
76. *Anna Eleonóra* † 1649 (*György* lüneburgi hg. † 1641)
77. II. *György* hessen-darmstadti tart. gr. † 1661 (*Szász Zsófia Eleonóra* † 1671)

68. VI. *Vilmos* casseli tart. gr. † 1663 (*Brandenburgi Hedvig Zsófia* † 1683)
68. *Károly* casseli tart. gr. † 1730)
68. *Mária Lujza* (*Nassau-Dietzi János* Vilmos Friso † 1711)
69. *Charlotte* † 1686 (*Károly Lajos* pfalzi vál. † 1680)
77. VI. *Lajos* hessen-darmstadti tart. gr. † 1678 (1. n. Holstein-Gottorpi Mária Erzsébet † 1665 2. n. Szász-Gothai Erzsébet Dorottya † 1709)
80. *Erzsébet Amdlia* † 1709 (*Fülöp Vilmos* pfalzi vál. † 1690)

Nassau-Dietzi Anna-Charlotte † 1777 (Baden-Durlachi Fridrik † 1732)
Károly Frigyes badeni nagyhg. † 1811 (Hessen-Darmstadti Karolina Lujza † 1783)
Károly Lajos badeni hg. † 1801 (Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832)
Badeni Karolina Friderika † 1841 † 1841) (I. Miksa József bajor kir. † 1825)
Zsófia bajor hgnő † 1872

Pfalzi Charlotte Erzsébet † 1722 (Fülöp orleansi hg. † 1701)
Orleansi Erzsébet Charlotte (Lotharingi Lipót hg. † 1729)
I. Ferencz római császár † 1765 (Mária Terézia magy. kir. † 1780)
II. Lipót császár és magyar kir. † 1792 (Bourbon Mária Lujza † 1792)
II. Ferencz császár és magyar kir. † 1835 (Bourbon Mária Terézia † 1807)
Ferencz Károly főherczeg † 1878

József Károly sulzbachi pfalzgr. † 1729 (Pfalzi Zsófia Auguszta)
Pfalz-Sulzbachi Mária Dorottya (Fridrik Mihály pfalz zweibrückeni hg. † 1769)
I. Miksa József bajor kir. † 1825

1. 77. *Magdolna Sibylla* sz. 1652 † 1712 (*Vilmos Lajos* würtembergi hg. † 1677)
2. 78. *Ernő Lajos* sz. 1667 † 1739 (*Brandenburg Anspachi Dorottya Charlotte* † 1705)
78. VIII. *Lajos* hessen-darmstadti tart. gr. † 1768 (*Hanaui Charlotte Krisztina*)
78. IX. *Lajos* † 1790 hessen-darmstadti tart. gr. (*Pfalz-zweibrückeni Karolina Henriette Krisztina*)
79. *Karolina Lujza* † 1783 (*Károly Fridrik* badeni nagyhg. † 1811)
78. *Hessen-Darmstadti Amdlia Friderika* † 1832
Károly Lajos badeni hg. † 1801
Badeni Karolina Friderika † 1841

Károly Fülöp pfalzi vál. † 1742 (hg. Radzivil Lujza Charlotte † 1695)
Pfalzi Zsófia Auguszta (József Károly sulzbachi pfalzgr. † 1729)
Pfalz-Sulzbachi Mária Dorottya (Fridrik Mihály pfalz-zweibrückeni hg. † 1769)
I. Miksa József bajor kir. † 1825
Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720 (I. Lipót császár és magyar kir. † 1705)
III. (VI.) Károly császár és magyar kir † 1740 (Braunschweigi Erzsébet Krisztina)
Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780 (I. Ferencz német császár † 1765)
II. Lipót császár és magyar kir. † 1792 (Bourbon Mária Lujza † 1792)
II. Ferencz császár és magyar kir. † 1835) (Bourbon Mária Terézia † 1807)
Ferencz Károly főherczeg † 1878

Zsófia bajor herczegnő † 1872

I. Ferencz József

II. Endre † 1235
Szent-Erzsébet † 1231
(IV. Lajos thüringiai tart. gr. † 1227)
Thüringiai Zsófia † 1282
(V. Henrik brabanti herczeg † 1248)
Gyermek-Henrik hesseni tart. gr. † 1306
Ottó † 1323

I. Lajos † 1343
Tudós Herman † 1413
II. Békés Lajos † 1458

III. Henrik hessen-marpurgi tart. gr. † 1483
Hessen-Marpurgi Erzsébet (V. János nassau-dillenburgi gróf † 1516)
19. Nassau-Orania
81. *Nassaui Erzsébet* (gróf *Wied Jánosa*)
87. *Vilmos* † 1559
87. *Ordniai Vilmos* † 1584 (2. n. *Szász Anna* † 1572)
2. 87. *Lujza Juliána* † 1644 (IV. *Fridrik* pfalzi vál. † 1610)
3. 88. *Belga Katalin* † 1648 (*Hanaui Fülöp Lajos* † 1612)
4. 89. *Henrik Fridrik* hollandi helytartó † 1647
89. *Ordniai Henriette Katalin* † 1708 (II. *János György* anhalt-dessaui fej. † 1693)
90. *Ordniai Albertina Agnes* † 1697)
20. Gr. Wied
81. gr. *Wied Valpurgisz* † 1556 (gr. *Stolberg Lajos* † 1574)
85. gr. *Wied Agnes* (2. f. gr. *Solms Fridrik Magnus* † 1561)
86. gr. *Wied János* (gr. *Hanau Katalin*)
21. Gr. Stolberg
81. gr. *Stolberg Anna* (gr. *Löwenstein Lajos* † 1611)
86. *Vilmos* (gr. *Hanau-Lichtenberg Johanna Sibylla*)
86. gr. *Wied Erzsébet* (gr. *Solms Fülöp Reinhard* † 1562)

74. *Hesseni Erzsébet* † 1487
83. I. *Lajos* nassau-weilburgi gr. † 1523
91. *Ernő Kázmér* nassau-dietzi fej. † 1632 (*Braunschweigi Zsófia Hedvig* † 1642)
91. *Vilmos Fridrik* † 1664
91. *Henrik Kázmér* nassau-dietzi fej. † 1696 (*Anhalt-Dessaui Henriette Amália*)
91. *János Vilmos Friso* nassaui fej. † 1711
91. *Nassau-Dietzi Anna Charlotte* † 1777 (*Fridrik* baden-durlachi őrgr. † 1732)
Károly Fridrik badeni nagyhg. † 1811 (Hessen-Darmstadti Karolina Lujza † 1783)
Károly Lajos badeni hg. † 1801 (Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832)
Badeni Karolina Friderika † 1841 (I. Miksa József bajor király † 1825)

83. II. *Fülöp* † 1492 nassau-weilburgi gr.
83. III. *János* † 1480
92. *János* nassau-siegeni gr. † 1623 (2. n. *Holstein-Sonderburgi Margit* † 1638)
1. 92. *Nassau-Siegeni Juliána* † 1643 (*Móricz* hessen-casseli tart. gr. † 1632)
2. 93. *Nassau-Siegeni Amália* † 1669 (2. f. *Pfalz-Sulzbachi Keresztély Ágost* † 1708)
Tivadar sulzbachi pfalzgróf † 1732 (Hessen-Rheinfelsi Mária Eleonóra Amália † 1720)
József Károly sulzbachi pfalzgróf † 1729 (Pfalzi Zsófia Auguszta)
Pfalz-Sulzbachi Mária Dorottya (Fridrik Mihály pfalz-zweibrückeni hg. † 1769)

83. I. *János* nassau-weilburgi gróf † 1371
83. I. *Fülöp* † 1429
97. II. *János* † 1472
98. *János Lajos* nassau-saarbrückeni gr. † 1545
98. *Nassau-Saarbrückeni Katalin* (gr. *Leiningen Emico*)
97. *Zsuzsanna* † 1503 (I. *János* simmerni pfalzgr. † 1509)
83. III. *Fülöp* † 1559
83. *Albert* † 1593
94. *Mechtild* † 1625 (gr. *Mansfeld Vilmos* † 1615)
96. II. *Lajos* nassau-weilburgi gr. † 1625 (neje *Hessen-Casseli Anna* † 1626)
96. *Vilmos Lajos* nassau-saarbrückeni gr. † 1640 (*Baden-Durlachi Anna Amália* † 1652)
96. *Gusztáv Adolf* nassau-saarbrückeni gróf † 1667 (gr. *Hohenlohe Eleonóra Klára* † 1709)
96. *Lajos Krato* † 1713
96. *Nassau-Saarbrückeni Karolina* (III. *Keresztély* birkenfeldi pfalzgróf † 1735)
Fridrik Mihály pfalz-zweibrückeni herczeg † 1769
I. Miksa József bajor király † 1825
Zsófia bajor herczegnő † 1872

19. Nassau-Weilburg-Idstein
99. *Adolf* wiesbadeni gróf † 1370
99. II. *Walram* nassau-idsteini gr. † 1393
99. II. *Adolf* † 1426
99. *János* † 1480
99. III. *Adolf* † 1511 (*Hanaui Margit*)
99. *Nassau-Idsteini Margit*

83. *Ágnes* hesseni grófnő (*Gerlach* nassaui gróf † 1361)

22. Gr. Leiningen
98. *Nassau-Saarbrückeni Katalin* (gr. *Leiningen IX. Emico* † 1451)
98. gr. *Leiningen János Fülöp* † 1562
98. XI. *Emico* † 1607 (*Pfalz-Zweibrückeni Mária Erzsébet*, Wolfgang leánya)
98. gr. *Leiningen Anna Julidna* (*János Kázmér*, Wild u. Rhein grófja)
Anna Dorottya Wild u. Rhein grófné † 1655 (III. *Eberhard* würtembergi herczeg † 1674)
Würtembergi Krisztina Friderika † 1674 (hg. Oettingen Albert Ernő † 1731)
Würtembergi Zsófia Lujza † 1702 (Keresztély Ernő brandenburg-baireuthi őrgr. † 1712)
Oettingen Krisztina Lujza (Braunschweigi Lajos Rudolf blankenburgi hg. † 1735)
Brandenburg-Baireuthi Krisztina Eberhardina (II. Ágost szász vál. lengyel kir. † 1733)
Braunschweigi Erzsébet Krisztina (III. vagy VI. Károly római császár, magyar király † 1740)
III. Ágost lengyel király szász vál. † 1763) (Osztrák Mária Jozefa)
Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780 (I. Ferencz római császár † 1765)
Mária Amália szász hgnő (III. Károly spanyol király † 1788)
II. Lipót császár és magyar kir. † 1792
Bourbon Mária Lujza † 1792
IV. Ferdinánd nápolyi király † 1825 (Osztrák Mária Karolina † 1814)
II. Ferencz császár és király † 1835
Bourbon Mária Terézia † 1807
Ferencz Károly főherczeg † 1878

83. *Nassau-Weilburgi Anna Amália* (férje gr. *Solms Ottó*)
gr. Solms Anna Mária (gr. Hohenlohe Fülöp Ernő † 1629)
gr. Hohenlohe Henrik Fridrik † 1699 (2. n. gr. Castell Juliána Dorottya † 1706)
gr. *Hohenlohe Filippina Henriette*

I. Ferencz József

Szent-Erzsébet † 1231
(Thüringiai Lajos † 1224)

Thüringiai Zsófia † 1282
(Brabanti Henrik † 1284)

Gyermek-Henrik hesseni tartománygróf † 1308

84. *Hesseni Adelaid* (férje VII. *Bertold* hennebergi gróf † 1340)

84. VIII. *Henrik* hennebergi gróf † 1347
(neje *Brandenburgi Jutta)*

23. Henneberg

101. *Henneberg Erzsébet*
(férje II. *Hohenzollern János* nürnbergi várgróf † 1357)

84. *Henneberg Erzsébet*
(férje III. *Eberhard*
würtembergi gróf † 1392)

100. *Henneberg Katalin*
(férje III. *Serény Frigyes*
meisseni őrgróf † 1380)

102. *Hohenzollern Margit*
(férje II. *István* landshuti
bajor hg. † 1375)

24. Hohenzollern

103. V. *Frigyes* nürnbergi várgr.
† 1398
(neje *Meisseni Erzsébet)*

Harczias-Frigyes szász vál. † 1428

I. Frigyes landshuti hg. † 1393

104. I. *Frigyes*
brandenburgi
vál. † 1440

137. *Erzsébet* † 1409
(III. *Rupert* német
kir. pfalzi vál.
2. neje † 1410)

138. *Veronika*
(VI. *Barnim*
pomerán-wolgasti
hg † 1405)

139. *Margit*
(Tudós-Herman
hesseni tart. gr.
† 1413)

140. *Beatrix*
(1375-től III. vagy
Czopfos-Albert
osztr. hg. 2. neje
† 1395)

Bajor Erzsébet

II. Jóságos-Frigyes
szász vál. † 1464
(Osztrák Margit † 1486)

III. Vilmos
thüringiai tart. gr.
† 1482
(Osztrák Anna
† 1462)

Szász Katalin
† 1476

104. II. *Vasfogu-Frigyes*
brandenburgi
vál. † 1471

105. *Albert Achilles*
brandenburgi
vál. † 1486
(1. n. *Badeni*
Margit † 1457
2. n. *Szász*
Anna † 1512)

131. *Cecilia*
† 1449
(Győzelmes-Henrik
lüneburgi hg.
† 1482)

132. *Magdolna*
† 1480
(Kegyes-Frigyes
lüneburgi hg.
† 1478)

133. *Kövér-Frigyes* † 1463
(Pomerán Ágnes † 1510)
133. *Magdolna*
† 1496
(IV. *Eitel Fridrich*
hohenzollerni gróf
† 1512

134. *Dorottya*
† 1491
(Kövér Henrik
mecklenburgi
hg. † 1477)

135. *Alchimista János*
brandenburgi őrgr. † 1464
(Askan Borbála † 1465)

135. *Borbála*
† 1481
(III. *Gonzaga*
Lajos
mantuai őrgr.
† 1478)

136. *Dorottya*
† 1496
(2. f. *Keresztély*
dán király
† 1481)

IV. Világcsodája-Albert
osztr. hg. † 1404
(neje Bajor Anna,
hollandiai grófnő)

II. Albert császár,
magyar és cseh
kir. † 1439
(Luxemburgi
Erzsébet † 1442)

Erzsébet † 1505
(IV. Kázmér lengyel király
† 1492)

II. Ulászló magyar és cseh
király † 1516
(Candalei Anna † 1506)

Jagello Anna † 1547
(I. Ferdinánd császár,
magyar és cseh kir. † 1564)

Mária † 1584
(V. Vilmos jülichi hg.
† 1592)

Jülichi Mária Eleonóra
† 1608

Albert
szász hg. † 1500

Ernő
szász vál.
† 1486
(Bajor
Erzsébet
† 1484)

Gazdag v.
Szakálas
György szász
hg. † 1539
(Jagello
Borbála † 1534)

Szász
Krisztina
† 1521
(I. János svéd,
norvég és dán
kir. † 1513)

Szász Margit
† 1511

104. *Brandenburgi Dorottya*
(IV. *János* lauenburgi hg. † 1507)

1.
105. *János Cicero*
brandenburgi vál.
† 1499

1.
122. *Orsolya* † 1503
(Podjebrad Henrik
münsterbergi hg.
† 1498)

2.
123. *Frigyes* anspachi
őrgróf † 1536

Magdolna
† 1534

Dán Erzsébet
† 1555

105. I. *Joachim Nestor*
brandenburgi vál.
† 1535
(neje *Dán Erzsébet*
† 1555)

120. *Anna*
† 1514
férje
I. *Frigyes*
dán kir.
† 1533)

121. *Orsolya*
(Békés Henrik
mecklen-
burgi hg.
† 1552)

Károly † 1536
(Sagani
Anna † 1541)

Münsterbergi
Hedvig † 1531

Jagello Anna † 1503

123. *Brandenburgi*
György anspachi
őrgróf † 1543

125. *Kázmér*
bayreuthi őrgr.
† 1527
(Bajor Zsuzsánna
† 1543)

126. *Borbála*
† 1552
(gr. *Leuchtenberg*
György)

127. *Albert*
porosz hg. † 1568
(2. n. *Braunschweig-*
Calenbergi Anna-
Mária † 1568)

105. II. *Joachim*
Hektor
brandenburgi vál.
† 1571
(1. neje *Szász*
Magdolna † 1534
2. n. *Jagello*
Hedvig † 1573)

117. *Margit*
† 1543
(2. f. IV. *János*
anhalt-zerbsti
fej. † 1551)

118. I. *Szigoru-János*
cüstrini őrgr.
† 1571
(Lüneburgi
Katalin
† 1574)

119. *Anna*
† 1567
(VI. *Albert*
mecklen-
burgi hg.
† 1547)

123. *Sabina* † 1575
(János György
brandenburgi vál.
† 1598)

124. *Anna Mária*
† 1589
(Kristóf würtem-
bergi hg. † 1568)

119. *Mária* † 1567
(III. *Kegyes Fridrik* pfalzi vál. † 1576)

127. *Albert Fridrik*
† 16:8
porosz herczeg

1.
105. *János György*
brandenburgi vál. sz. 1525
† 1598
(1. n. *Liegnitzi Zsófia*
† 1546
2. n. *Brandenburg-*
Anspachi Sabina † 1575
3. n. *Anhalti Erzsébet*
† 1607)

2.
116. *Hedvig*
sz. 1540 † 1602
(Julius braun-
schweigi hg.
† 1589)

Joachim Ernő anhalti fej.
† 1586

Anhalti Erzsébet † 1607

118. *Brandenburg-Cüstrini*
Katalin † 1603

127. *Anna* † 1625

128. *Mária* † 1649
(Keresztély
brandenburg-
bayreuthi őrgr.
† 1655)

129. *Magdolna*
Sibylla † 1659
(János György
szász vál. † 1656)

130 *Zsófia* † 1610
(Ketteler Vilmos
curlandi hg.
† 1640)

26. Ketteler
130. *Ketteler Jakab*
curlandi hg. † 1682

3.
105. *Erzsébet*
Zsófia † 1629
(1. f. hg. *Radzivil*
János † 1620)

3.
106. *Magdolna*
† 1616
(V. *Lajos*
hessen-darm-
stadti tart. gr.
† 1626)

2.
107. *Zsófia*
† 1622
(I. *Keresztély*
szász vál.
† 1591)

3.
108. *Keresztély* † 1655
bayreuthi őrgróf
(Porosz Mária † 1649)

3.
110. *Joachim Ernő*
† 1625
anspachi őrgróf

1.
113. *Joachim Frigyes*
brandenburgi vál. † 1602
(1. n. *Brandenburg-Cüstrini*
Katalin † 1603)

25. Hg. Radzivil
105. hg. *Radzivil Boguszláv*
† 1669

105. hg. *Radzivil Lujza*
Charlotte † 1695
(Károly Fülöp pfalzi vál.
† 1742)

I. János
György
szász vál.
† 1656
(2. neje
Porosz
Magdolna
Sibylla
† 1659)

108. *Magdolna-Sibylla*
† 1687

109. *Erdman Ágost*
† 1651
bayreuthi
őrgróf

110 *Zsófia* † 1646

111. *Albert*
† 1667
anspachi
őrgr.
(2. n. gróf
Oettingen
Margit
Zsófia
† 1664)

113. *Borbála*
Zsófia † 1636
(János Fridrik
würtembergi hg.
† 1628)

114. *János*
Zsigmond
brandenburgi vál.
† 1619

109. *Keresztély Ernő*
† 1712
bayreuthi őrgróf
(2. n. *Würtembergi*
Zsófia Lujza † 1702)

109. *Krisztina*
Eberhardina

114. *György Vilmos* brandenburgi vál.
† 1640
(Pfalzi Erzsébet Charlotte † 1660)

Pfalzi Zsófia
Auguszta
(József Károly
sulzbachi
pfalzgr. † 1729)

Mária
Erzsébet
† 1684
(III. Frigyes
holstein-
gottorpi hg.
† 1659)

II. *János*
György
szász vál.
† 1680

III. *János Fridrik*
† 1686
anspachi
őrgr.
(1. n. *Baden-*
Durlachi
Johanna-
Erzsébet
† 1680)

III. *Dorottya*
Charlotte
† 1705
(Ernő Lajos
hessen-
darmstadti
tart. gr.
† 1739)

114. *Hedvig Zsófia*
† 1683
(VI. *Vilmos*
hessen-casseli
tart. gr. † 1663)
Károly hessen-
casseli tart. gr.
† 1730

115. *Lujza*
Charlotte † 1676

130. *Ketteler Mária Amália* † 1711

Pfalz-Sulz-
bachi Mária
Dorottya
(Fridrik Mih.
pfalz-zwei-
brückeni hg.
† 1769)

Holstein-
Gottorpi
Mária † 1728
(Fridrik
Magnus
baden-
durlachi
őrgr. † 1709)

III. János György szász vál.
† 1691
(Dániai Anna Zsófia † 1717)

III. Eberhard
würtembergi
hg. † 1674

Hessen-Casseli Mária Lujza
(Nassau-Dietzi János Vilmos Friso † 1711)

Nassau-Dietzi Anna Charlotte † 1777

I. Miksa
József
bajor kir.
† 1825
(Badeni
Karolina
Friderika
† 1841)

Károly Vilmos
baden-
durlachi őrgr.
† 1738)

II. *Erős Ágost* lengyel kir.
szász vál. † 1733

III. Ágost lengyel kir. szász vál. † 1763
(Osztrák Mária Jozefa)

III. *Dorottya*
Friderika
(gr. *Hanau*
III. *János*
Reinhard
† 1736)

Vilmos Lajos
würtemb. hg.
† 1677

Würtembergi
Magdolna
Vilhelmina
† 1746
(Károly
Vilmos baden-
durlachi őrgr.
† 1738)

Frigyes † 1732

Károly Fridrik badeni
nagyhg. † 1811

Károly Lajos badeni hg.
† 1801

Badeni Karolina Friderika
† 1841

Mária Amália
szász herczegnő
(III. Károly spanyol kir.
† 1788)

Bourbon Mária Lujza
† 1792
(II. Lipót császár és
magyar kir. † 1792)

Ferencz császár és
magyar kir. † 1835

Ferencz Károly főherczeg
† 1878

Gr. Hanau
Charlotte Krisz-
tina
(VIII. Lajos
hessen-darmstadti
tart. gr. † 1768)

VIII. Lajos
hessen-darm-
stadti tart. gr.
† 1768

Frigyes baden-durlachi
őrgróf † 1732

Károly Frigyes badeni nagyhg. † 1811

Zsófia bajor herczegnő † 1872

IX. Lajos hessen-
darmstadti
tart. gróf † 1790

Hessen-Darm-
stadti Karolina
Lujza † 1783

Hessen-Darm-
stadti Amália
Friderika † 1832

Károly Lajos badeni hg. † 1801

Badeni Karolina Friderika † 1841 (I. Miksa József bajor király † 1825)

Zsófia bajor herczegnő † 1872

I. Ferencz József

SZENT-ERZSÉBET. (Folytatás.)

III. Béla † 1196

Konstanczia † 1240 (I. Ottokár cseh király † 1230)

I. Venczel cseh király † 1255

II. Ottokár cseh király † 1278

II. Venczel cseh kir. † 1305

Erzsébet † 1330 (János cseh király † 1346)

IV. Károly császár, cseh kir. † 1378

Anna (Rosztiszláv macsói hg. † 1263/64)

Kunigunda † 1285

Ilona † 1298 (Áhitatos-Boleszláv kalisi hg. † 1279)

Kalisi Hedvig (Lokjetek Vladiszláv lengyel kir. † 1333)

IV. Kázmér lengyel kir. † 1370

Erzsébet † 1336 (V. Boguszláv pomerán hg. † 1374)

Erzsébet † 1393

Zsigmond császár magyar és cseh király † 1437

II. Endre † 1235

IV. Béla † 1270

V. István † 1272

Katalin (Dragutin István szerb kir. † 1314)

Erzsébet (Kotroman István boszniai bán † 1314 körül)

Kotromanovics Vladiszláv

I. Tvartko István bosnyák kir. † 1391

Bosnyák Katalin (Cillei Herman † 1385)

II. Cillei Herman horvát bán, zagoriai gr. † 1434

Cillei Borbála † 1450

Jolánta † 1251 (II. Jakab arragóniai kir. † 1276)

Izabella † 1271 (III. Fülöp franczia kir. † 1285)

Valois Károly † 1325

Mária † 1313 (II. Károly nápolyi kir. † 1309)

Anjou Margit † 1299

Valois Johanna (III. Vilmos hollandi gr. † 1337)

Hollandi Margit (IV. Bajor Lajos német császár † 1347)

Albert hollandi gróf † 1404

Johanna

Erzsébet magyar királyné † 1442

Szent-Erzsébet † 1231 (Thüringiai Lajos † 1224)

Thüringiai Zsófia † 1282 (Brabanti Henrik † 1284)

Gyermek-Henrik hesseni tartománygróf † 1308

Hesseni Adelaid (VII. Bertold hennebergi gróf † 1340)

Henneberg Erzsébet (Hohenzollern János † 1357)

V. Fridrik nürnbergi várgróf † 1398 (neje Meisseni Erzsébet)

III. Béla † 1196

Konstancia † 1240 (I. Ottokár cseh király † 1230)

Anna † 1265 (II. Henrik boroszlói hg. † 1241)

II. Konrád glogaui hg. † 1298

III. Henrik † 1309

Glogaui Beatrix † 1323 (IV. Bajor Lajos német császár † 1347)

Bajor Mechtild † 1346 (II. Szigoru-Fridrik meisseni őrgr. † 1349)

Meisseni Erzsébet

140. *Hohenzollern Beatrix* (férje 1375-től III. vagy *Czopfos Albert* osztrák hg. † 1395)

27. Habsburg

140. IV. *Vildgcsoddja Albert* osztrák herczeg † 1404

140. II. *Albert* császár, magyar és cseh király † 1439 (*Luxemburgi Erzsébet* magyar királyné † 1442)

Margit † 1447 (III. *Gazdag Henrik* landshuti bajor hg. † 1450)

140. *Anna* † 1462 (III. *Vilmos* meisseni (thüringiai) őrgróf † 1482)

Szász Margit † 1511 (János Cicero brandenburgi vál. † 1499)

Anna (I. Frigyes dán kir. † 1533 első neje)

III. Keresztély dán király † 1559

I. Joachim Nestor brandenburgi vál. † 1535

II. Joachim Hektor brandenburgi vál. † 1571 (1. n. Szász Magdolna † 1534 2. n. Jagello Hedvig † 1573)

141. *Jagello Borbála* † 1534 (*Gazdag v. Szakdlas György* szász hg. † 1539)

Szász Magdolna † 1534 (II. Joachim Hektor brandenburgi vál. 1. n.)

142. I. *Zsigmond* lengyel kir. † 1548 (1. n. *Szapolyay Borbála* † 1515)

142. *Jagello Hedvig* sz. 1513 † 1573 (II. *Joachim Hektor* brandenburgi vál. 2. neje)

28. Jagello

143. *Jagello Anna* † 1503 (X. *Bogiszláv* pomerán hg. † 1523)

Pomerániai Zsófia † 1568 (I. Frigyes dán kir. † 1533 2. neje)

144. *Jagello Zsófia* † 1513 (*Frigyes* brandenburg-anspachi őrgr. † 1536)

Brandenburgi György anspachi őrgr. † 1543 (Münsterbergi Hedvig † 1531)

Szabina † 1575 (János György brandenburgi vál. † 1598)

Zsófia † 1622 (I. Keresztély szász vál. † 1591)

I. János György szász vál. † 1656

Albert porosz hg. † 1568

Albert Fridrik porosz hg. † 1618

Magdolna Sibylla † 1659

Mária † 1649 (Keresztély brandenburg-baireuthi örgróf † 1655)

Zsófia Eleonóra † 1671 (II. György hessen-darmstadti tart. gr. † 1661)

VI. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1678

Ernő Lajos † 1739

VIII. Lajos † 1768

Hessen-Darmstadti Karolina Lujza † 1783

IX. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1790

Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832

II. János György szász vál. † 1680

III. János György szász vál. † 1691 (Dániai Anna Zsófia † 1717)

II. Erős Ágost lengyel kir. szász vál. † 1733

III. Agost lengyel kir. szász vál. † 1763

Mária Amália szász hgnő (III. Károly spanyol kir. † 1788)

IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825 (Osztrák Mária Karolina † 1814)

Bourbon Mária Terézia † 1807

Bourbon Mária Lujza † 1792

II. Ferencz császár és magyar király † 1835

Ferencz Károly főherczeg † 1878

145. II. *Uldszló* magyar és cseh kir. † 1516 (*Candalei Anna* † 1506)

145. *Jagello Anna* † 1547 (I. *Ferdinánd* császár, magyar és cseh kir. † 1564)

Mária † 1584 (V. Vilmos jülichi hg. † 1592)

Jülichi Mária Eleonóra † 1608

Jülichi Anna † 1632 (Fülöp Lajos neuburgi pfalzgróf † 1632)

Wolfgang Vilmos neuburgi pfalzgróf † 1653

Fülöp Lajos pfalzi vál. † 1690

Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720

Anna † 1587 (V. Albert bajor hg. † 1579)

V. Vilmos bajor hg. † 1626

Magdolna † 1628

Károly stiriai hg. † 1590

II. Ferdinánd császár és magy. kir. † 1637

III. Ferdinánd császár és magy. kir. † 1657

I Lipót császár és magy. kir. † 1705

I. József császár és magy. kir. † 1711

Mária Jozefa

III. (VI.) Károly császár magyar kir. † 1740 (Braunschweigi Erzsébet Krisztina)

Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780 (I. Ferencz római császár † 1765)

II. Lipót császár és magyar kir. † 1792

Anna † 1585 (Ágost szász vál. † 1586)

Dorottya † 1617 (Vilmos lüneburgi hg. † 1595)

György lüneburgi hg. † 1641

Zsófia Amália † 1685

II. Frigyes dán kir. † 1588 (Mecklenburgi Zsófia † 1631)

IV. Keresztély dán király † 1648

III. Frigyes dán király † 1685

János holstein-sonderburgi hg. † 1622

Brandenburgi Hedvig szül. 1540 † 1602 (Julius braunschweigi hg. † 1589)

Frigyes holstein-norburgi hg. † 1658 (Anhalt-Zerbsti Eleonóra)

Erzsébet † 1625 (Henrik Julius braunschweigi hg. † 1613 2. neje)

Henrik Julius braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1613 (1. n. Szász Dorottya † 1587 2. n. Dániai Erzsébet † 1625)

1. János György brandenburgi vál. † 1598

Joachim Frigyes brandenb. vál. † 1602

János Zsigmond brandenb. vál. † 1619

György Vilmos brandenb. vál. † 1640

Hedvig Zsófia † 1683 (VI. Vilmos hessen-casseli tart. gr. † 1663)

Károly hessen-casseli tart. gr. † 1738

Hessen-Casseli Mária Lujza

Zsófia † 1662 (I. Keresztély szász vál. † 1591)

I. János György szász vál. † 1656 (Porosz Magdolna Sibylla † 1659)

Szász Mária Erzsébet † 1684

Holstein-Gottorpi Auguszta Mária † 1728 (Fridrik Magnus baden-durlachi őrgr. † 1709)

Károly Vilmos baden-durlach i őrgróf † 1738

Fridrik † 1732

Adolf holstein-gottorpi hg. † 1526

János Adolf holstein-gottorpi hg. † 1616

Erzsébet † 1586 (Ulrik Nestor mecklenburgi hg. † 1603)

Mecklenburgi Zsófia † 1631 (II. Frigyes dán kir. † 1588)

Auguszta † 1639

III. Frigyes holstein-gottorpi hg. † 1659

Dorottya † 1587 (Henrik Julius braunschweigi hg. † 1613 1. n.)

Dorottya-Hedvig † 1608 (Rudolf anhalt-zerbsti fej. † 1621)

Anhalti Dorottya † 1634 (Ágost braunschweigi hg. † 1666)

Antal Ulrik braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1714 (Holstein-Sonderburgi Erzsébet Juliána † 1704)

Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi hg. † 1731

Erzsébet Krisztina † 1750 (III. vagy VI. Károly császár magyar kir. † 1740)

Mária Terézia magy. és cseh kir. † 1780 (I. Ferencz német császár † 1765)

Mária Karolina † 1814 (IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825)

Bourbon Mária Terézia † 1807

I. Keresztély szász vál. † 1591 (Brandenburgi Zsófia † 1622)

I. János György szász vál. † 1656 (Porosz Magdolna Sibylla † 1659)

II. János György szász vál. † 1680 (Brandenb.-Baireuthi Magdolna Sibylla † 1687)

III. János György szász vál. † 1691

Dániai Anna Zsófia † 1717

II. Ágost lengyel kir. szász vál. † 1733

III. Ágost lengyel kir. szász vál. † 1763 (Osztrák Mária Jozefa)

Mária Amália szász herczegnő (III. Károly spanyol kir. † 1788)

Bourbon Mária Lujza † 1792

II. Lipót császár magyar kir. † 1792

II. Ferencz római és osztrák császár, magyar király † 1835

1. Dorottya Hedvig † 1608 (Rudolf anhalt-zerbsti fej. † 1621)

Eleonóra † 1681

Holstein-Sonderburgi Erzsébet Juliána † 1704

Dorottya † 1634 (Agost braunschweigi hg. † 1666)

Antal Ulrik braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1714

2. Zsófia Hedvig † 1642 (Ernő Kázmér nassau-dietzi gr. † 1632)

(Vilmos Frigyes † 1664

Henrik Kázmér † 1696

János Vilmos Friso nassau-dietzi hg.

Nassau-Dietzi Anna-Charlotte † 1777

Károly Fridrik badeni nagyherczeg † 1811

Károly Lajos badeni herczeg † 1801

Badeni Karolina Friderika † 1841 (I. Miksa József bajor király † 1825)

Zsófia bajor herczegnő † 1872

Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi hg. † 1731

Erzsébet Krisztina braunschweigi herczegnő (III. vagy VI. Károly császár, magyar és spanyol király † 1740)

Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780 (I. Ferencz német császár † 1765)

Mária Karolina † 1814

II. Lipót császár magyar király † 1792 (Bourbon Mária Lujza † 1792)

II. Ferencz német és osztrák császár, magyar kir. † 1835

Bourbon Mária Terézia † 1807

Ferencz Károly főherczeg † 1878

Ferencz Károly főherczeg † 1878

I. Ferencz József

SZENT-ERZSÉBET. (Folytatás.)

Szent-Erzsébet † 1231 (Thüringiai Lajos † 1224)
Thüringiai Zsófia † 1282 (Brabanti Henrik † 1284)
Gyermek Henrik hesseni tartománygróf † 1308
Hesseni Adelaid (VII. Bertold hennebergi gróf † 1340)
Henneberg Erzsébet (Hohenzollern János † 1357)
V. Frigyes nürnbergi várgróf † 1398 (Meisseni Erzsébet)
I. Frigyes brandenburgi vál. † 1440 (Bajor Erzsébet)
Alchymista János brandenburgi őrgróf † 1464 (Askan Borbála † 1465)

Brandenburgi Dorottya † 1496
(2. férje I. *Keresztély* dán, svéd és norvég király † 1481)

I. Frigyes dán király † 1533
III. Keresztély dán király † 1559
Dorottya † 1617
(Vilmos lüneburgi hg. † 1595)
György lüneburgi hg. † 1641
(Hessen-Darmstadti Anna Eleonóra † 1649)
János-Frigyes hannoverai hg. † 1679
Hannoverai Vilhelmina Amália
(I. József császár és magyar kir. † 1711)
Mária Jozefa
(III. Ágost lengyel kir., szász vál. 1763)
Mária Amália szász herczegnő
(III. Károly spanyol kir. † 1788)
IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825
(Osztrák Mária Karolina † 1814)
Bourbon Mária Terézia † 1807

II. Frigyes dán király † 1588
Dániai Anna † 1619
Stuart Erzsébet † 1662
(V. Frigyes pfalzi vál. és cseh kir. † 1632)
Eduárd rajnai pfalzgr. † 1663
(Gonzaga Anna † 1684)
Pfalzi Benedikta Henriette † 1724

Margit † 1495
(III. Jakab skót kir. † 1488)
IV. Jakab skót kir. † 1513
(Tudor Margit † 1539)
V. Jakab skót király † 1542
(Guise Mária † 1560)
Stuart Mária skót kir. † 1587
(Stuart Henrik, Darnley gr. † 1567)
I. (VI.) Jakab angol és skót kir. † 1625
Károly Lajos pfalzi vál. † 1680
(Hessen-Casseli Charlotte † 1686)
Pfalzi Charlotte Erzsébet
(Fülöp orleansi hg. † 1722)
Orleansi Erzsébet Charlotte

János dán, svéd és norvég kir. † 1521
II. Keresztély, dán, svéd és norvég kir. † 1559
(Osztrák Izabella † 1525)
Dán Krisztina † 1590
II. Károly lotharingiai hg. † 1608
(Valois Klaudia † 1575)
Ferencz vaudemonti gróf † 1632
Miklós Ferencz bibornok, touli püsp., majd lotharingiai hg. † 1670
(Lotharingi Klaudia † 1648)
IV. Károly lotharingi hg. † 1690

135. *Brandenburgi Borbála* † 1481 (1437 III. *Gonzaga Lajos* mantuai őrgróf † 1478)
29. Gonzaga
135. I. *Frigyes* mantuai őrgróf † 1484 *(Bajor Margit* † 1480)

135. *Gonzaga Klára* † 1503
(Montpensier-Bourbon Gilbert nápolyi alkirály † 1496)
Bourbon-Montpensier Renata
(férje Antal lotharingiai hg. † 1544)
I. Ferencz lotharingiai hg. † 1545
Lotharingiai Renata † 1602
(V. Vilmos bajor hg. † 1626)
Bajor Mária Anna † 1616
(II. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1637)
III. Ferdinánd császár és magyar király † 1657

146. II. *Ferencz* mantuai őrgróf † 1519
(Estei Izabella † 1539)
146. II. *Frigyes* mantuai hg. † 1540 *(Montferrati Margit* † 1565)
146. *Vilmos* mantuai hg. † 1587
(Osztrák Eleonóra † 1594)
146. I. *Vincze* mantuai hg. † 1612
(2. neje 1584 *Medicis Eleonóra* † 1611)
146. IV. *Ferencz* mantuai hg. † 1612
(Savoyai Margit † 1655)
146. *Gonzaga Mária* † 1660
147. *Gonzaga Margit* † 1635
(Henrik lotharingi hg. † 1624)
Lotharingi Klaudia † 1648
(Miklós Ferencz lotharingi hg., bibornok † 1670)
148. *Gonzaga Eleonóra* † 1686
(III. *Ferdindnd* császár és magyar király 2. neje † 1657)
Osztrák Eleonóra † 1673 (2. férje IV. Károly lotharingiai hg. † 1690)
Lotharingi Lipót herczeg † 1729
I. Ferencz római császár, toskanai nagyherczeg † 1765
(Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780)
II. Lipót császár és magyar kir. † 1792
Bourbon Mária Lujza † 1792
II. Ferencz császár és magyar király † 1835
Ferencz Károly főherczeg † 1878 (Zsófia bajor herczegnő † 1872)
I. Ferencz József

148. *Gonzaga Lajos* neversi hg. † 1595
(Clevei Henriette † 1601)
148. I. *Károly* mantuai és neversi hg. † 1637
(Mayenne Katalin † 1618)
148. II. *Károly* mantuai hg. † 1631
131. *Gonzaga Anna* † 1684
(Eduard, rajnai pfalzgr. † 1663)
Pfalzi Benedikta Henriette † 1724
(János Frigyes hannoveri herczeg)
Hannoverai Vilhelmina Amália
(I. József császár és magyar kir. † 1711)
Mária Jozefa
(III. Ágost lengyel kir., szász vál. † 1763)
Mária Amália szász herczegnő
(III. Károly spanyol kir. † 1788)
IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825
Mária Karolina † 1814
Bourbon Mária Terézia † 1807

III. Béla † 1196

Konstanczia † 1240
(I. Ottokár cseh király † 1230)

Anna † 1263
(II. Henrik boroszlói herczeg † 1241)

II. Boleszláv liegnitzi herczeg † 1278

III. Henrik liegnitzi és boroszlói hg. † 1296

II. Endre † 1235

IV. Béla † 1270

Ilona-Jolánta † 1298
(Kalisi Boleszláv † 1279)

Kalisi Erzsébet † 1304

Szent-Erzsébet † 1231
(Thüringiai Lajos † 1227)

Thüringiai Zsófia † 1282
(Brabanti Henrik † 1248)

Gyermek-Henrik hesseni tartománygróf † 1308

Erzsébet (IV. Vartiszláv pomerán herczeg † 1326)

IV. Barnim előpomerániai herczeg † 1365

VI. Vartiszláv rügeni herczeg † 1394

VI. Barnim wolgasti herczeg † 1405

IX. *Vartiszláv* wolgasti herczeg † 1457

Otto hesseni tart. gr. † 1323

64. *Anna*
(III. *Albert* szász-lauenburgi hg. † 1344)

30*a)* **Askan-ház**
64. *Otto*

64. *György*

64. *Szász-Lauenburgi Zsófia* † 1462

II. Vas-Henrik
hesseni tart. gróf † 1376

Hesseni Erzsébet

Hesseni Adelaid
(Hennebergi Bertold † 1340)

Henneberg Erzsébet
(Hohenzollern János † 1357)

V. Frigyes nürnb. várgr. † 1398
(Meisseni Erzsébet)

I. Frigyes brandenburgi vál.
† 1440
(Bajor Erzsébet)

II. Frigyes brandenburgi vál. † 1471
(Szász Katalin † 1476)

Albert Achilles brandenburgi vál. 1486

Pomerán Adelaid (IV. Bernát szász-lauenburgi herczeg † 1463)

64. *Lauenburgi Zsófia* † 1473
(Gerhard jülichi herczeg † 1475)

30*b)* **Askan-ház**

149. IV. *Jánosz* lauenburgi herczeg † 1507
(Brandenburgi Dorottya)

Brandenburgi Dorottya

122. *Brandenburgi Orsolya* † 1503
(Podjebrad Henrik
münsterbergi hg. † 1498)

Frigyes anspachi őrgróf † 1536
(Jagello Anna † 1503)

149. I. *Magnus* lauenburgi hg. † 1543 *(Braunschweigi Katalin* † 1563)

31. Podjebrad-Münsterberg

122. *Károly*
münsterbergi hg.
† 1536
(Sagani Anna
† 1541)

122. *Münsterbergi Hedvig* † 1531

Brandenburgi György
anspachi
őrgróf
† 1543

Vilmos jülichi és bergi hg. † 1511

Jülichi Mária † 1543
(III. János clevei hg. † 1539)

Vilmos clevei és jülichi hg. † 1592
(Osztrák Mária † 1584)

Jülichi Anna † 1632
(Pfalz-Neuburgi Fülöp Lajos † 1614)

Pfalz-Neuburgi Wolfgang Vilmos
† 1653
(Bajor Magdolna
† 1628)

Fülöp Vilmos pfalzi vál. † 1690
(Hessen-Darmstadti Erzsébet Amália
† 1709)

Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720
(I. Lipót császár és magy. kir. † 1705)

III. (VI.) Károly császár és magyar kir.
† 1740

149. *Lauenburgi Dorottya* † 1571
(III. *Keresztély* dán kir. † 1559)

János holstein-sonderburgi hg † 1622
(Braunschweigi Erzsébet † 1586)

Frigyes holstein-norburgi hg. † 1658
(Anhalt-Zerbsti Eleonóra † 1681)

Holstein-Sonderburgi Erzsébet-Juliána † 1704

150. I. *Ferencz* szász-lauenburgi hg. † 1581
(Szdsz Sibylla † 1592)

150. *Lauenburgi Orsolya*
(Henrik danneberg-lüneburgi hg.
† 1598)

Ágost braunschweig-wolfenbütteli hg.
† 1666

151. *Margit* † 1530
(Anhalti Ernő
† 1516)

32. Anhalt

151. IV. *János*
anhalt-zerbsti fej.
† 1551
(Brandenburgi
Margit † 1543)

151. *Joachim Ernő* anhalti fejed.
† 1586 második neje:

Würtembergi Eleonóra † 1678

Brandenburg-Anspachi Anna Mária † 1589
(Kristóf würtemb. hg. † 1568)

Würtembergi Szabina † 1581
(férje IV. Vilmos hessen-casseli tart. gr. † 1592)

Móricz hessen-casseli tart. gr. † 1562

2.
151. *Rudolf*
anhalt-zerbsti fej.
† 1621
(1. n. Braunschweigi Dorottya
Hedvig † 1609)

151. *Dorottya* † 1634

152 *Eleonóra* † 1681
(Fridrik holstein-norburgi hg † 1658)

Antal Ulrik braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1714

Holsteini Erzsébet Juliána † 1704

1.
153. *Anhalti Erzsébet* † 1607
(János György brandenburgi vál. 3. neje † 1598)

Brandenb. Magdolna † 1616
(V. Lajos hessen-darmst. tart. gr. † 1626)

II. György h.-darmst. t. gr. † 1661

Erzsébet-Amália † 1709
(Fülöp Vilmos pfalzi vál. † 1690)

Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720
(I. Lipót császár és magy. kir. † 1705)

III. (VI.) Károly császár és magyar kir. † 1740

Joachim Ernő brand.-ansp. őrgr. † 1625

Albert brandenb.-anspachi őrgr. † 1667

VI. Lajos hessen-darmstadti tart. gr.
† 1678

Ernő Lajos
† 1739

VIII. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1768

IX. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1790

Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832

1.
154. *János György* anhalt-dessauifej. † 1618
(2. n. *Pfalz-Simmerni Dorottya*
† 1618)

154. *János Kázmér* anhalt-dessaui fej. † 1660

Brandenburg Anspachi Dorottya Charlotte † 1705

János Fridrik anspachi őrgróf † 1686

Brandenburg Anspachi Dorottya Friderika
(III. János Reinhold hanaui gr. † 1736)

Hanaui Charlotte Krisztina

Hessen-Darmstadti Karolina Lujza † 1783

1.
155. *Anhalti Sibylla* † 1614
(Fridrik würtemb. hg. † 1608)

Hessen-Casseli Ágnes † 1650

154. II. *János György*
anhalt-dessaui
fej. † 1693
(Orániai
Henriette
Katalin † 1708)

154. *Anhalt-Dessaui Henriette Amália*
(Henrik Kázmér
nassau-dietzi
hg. † 1696)

János Vilmos Friso nassau-dietzi hg. † 1711

Nassau-Dietzi Anna Charlotte
† 1777
(Baden-Durlachi Frigyes † 1732)

Károly Frigyes badeni nagyhg.
† 1811

Károly Lajos badeni herczeg † 1801

Badeni Karolina Friderika † 1841
(I. Miksa József bajor kir. † 1825)

Zsófia bajor herczegnő † 1872

V. Vilmos hessen-casseli tart. gr. † 1637

VI. Vilmos hessen-casseli tart. gr. † 1663
(Brandenburgi Hedvig Zsófia
† 1683)

Károly hessen-casseli tart. gr. † 1730

Hessen-Casseli Mária Lujza

Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi hg. † 1731
(hg. Oettingen Krisztina Lujza)

Braunschweigi Erzsébet Krisztina † 1750

Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780
(I. Ferencz császár † 1765)

II. Lipót császár és magyar király † 1792
(Bourbon Mária Lujza † 1792)

II. Ferencz császár és magyar király † 1835
(Bourbon Mária Terézia)

Ferencz Károly főherczeg † 1878

I. Ferencz József

JOLÁNTA, II. Endre leánya.

II. Endre † 1235

156. JOLÁNTA † 1251 (férje I. *Jakab* arragóniai király † 1276)

V. István † 1272

Mária (II. Károly nápolyi kir. † 1309)

Anjou Blanka † 1310

156. III. *Péter* arragóniai király † 1285

156. II. *Jakab* arragóniai kir. † 1317

156. IV. *Jósdgos-Alfonz* arragóniai király † 1336

156. *Konstanczia* (II. *Jakab* majorkai király † 1349)

Majorkai Izabella (I. János montferrati őrgróf † 1372)

II. Tivadar montferrati őrgróf † 1418

János Jakab montferrati őrgróf † 1445 (Savoyai Johanna † 1460)

I. Bonifácz montferrati őrgróf † 1494

II. Vilmos montferrati őrgróf † 1518 (Alençon Anna)

Montferrati Margit † 1565 (II. Frigyes mantuai herczeg † 1540)

Gonzaga Lajos neversi hg. † 1595 (Clevei Henriette † 1601)

Vilmos mantuai hg. † 1587 (Osztrák Eleonóra † 1594)

Károly mantuai hg. † 1637 (Mayenne Katalin † 1618)

I. Vincze † 1612 (Medicis Eleonóra † 1611)

Gonzaga Károly † 1631

IV. Ferencz mantuai hg. † 1612 (Savoyai Margit † 1655)

Gonzaga Margit † 1635

Gonzaga Mária † 1667

Gonzaga Eleonóra † 1686 (III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657)

Osztrák Eleonóra † 1673

Lotharingi Lipót herczeg † 1729

157. IV. *Péter* arragóniai kir. † 1388

157. I. *János* arragóniai kir. † 1395

157. *Jolánta* † 1442 (II. *Anjou Lajos* czimz. nápolyi király † 1458)

I. Jó René nápolyi kir. † 1480 (Lotharingiai Izabella † 1453)

Lotharingiai Jolánta † 1483 (Fridrik vaudemonti gr. † 1470)

II. René lotharingiai hg. † 1508 (Clevei Filippa)

Antal lotharingiai hg. † 1544 (Bourbon-Montpensier Renata)

II. Ferencz lotharing. hg. † 1545

II. Károly lotharing. hg. † 1608 (Valois Klaudia † 1575)

Henrik lotharingi hg. † 1624

Ferencz vaudemonti gr. † 1632

Miklós Ferencz touli püspök, bibornok, majd lotharingiai hg. † 1670

Lotharingiai Klaudia † 1648

IV. Károly lotharingi herczeg † 1690

158. *Eleonóra* † 1382

159. *Izabella* † 1336 (*Dienes* portugál király † 1325)

159. *Konstancia* (IV. Ferdinánd castiliai kir. † 1312)

34. Portugál ház

160. IV. *Alfonz* portugál kir. † 1357

XI. Alfonz castiliai kir. † 1350 (Portugál Mária)

II. Trastamare Henrik castiliai király † 1379 (Biscayai Johanna)

I. *János* castiliai király † 1390

Eleonóra † 1416 (III. Károly navarrai kir. † 1425)

Blanka navarrai kir. † 1441

I. Ferdinánd arragón. kir. † 1416

II. János arragóniai kir. † 1479

Navarrai Eleonóra † 1479 (Foix Gaston † 1472)

Gaston vianai hg. † 1470 (Valois Magdolna † 1486)

Foix-Katalin navarrai kir. † 1512 (D'Albret János navarrai kir. † 1516)

II. Henrik navarrai kir.† 1555 (Valois Margit † 1549)

D'Albret Johanna navarrai kir. † 1572 (Bourbon Antal navarrai kir. † 1562)

IV. Henrik franczia kir.† 1610

XIII. Lajos franczia kir. † 1643

Foix Katalin (Foix János candalei gróf)

Candalei Anna † 1506 (II. Ulászló magyar és cseh kir. † 1516)

Jagello Anna † 1547

I. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1564

Johanna † 1578 (Medicis Ferencz florenczi nagyhg. † 1587)

Károly stiriai fhg. † 1590 (Bajor Mária † 1608)

II. Miksa császár és magy. kir. † 1576

Medicis Mária † 1643

Margit † 1611

160. *Kegyetlen Péter* portugál kir. † 1367

160. I. *János* portugál kir. † 1433 (*Lancaster Filippa* † 1415)

160. *Izabella* † 1473 (*Jó Fülöp* burgundi hg. † 1467)

Merész-Károly burgundi hg. † 1477

Burgundi Mária † 1483 (I. Miksa német császár † 1519)

Szép Fülöp castiliai kir. † 1506

Johanna castiliai kir. † 1555

V. *Károly* császár † 1558

III. Fülöp spanyol kir. † 1621

Osztrák Anna † 1666

IV. Fülöp spanyol király † 1665 (Bourbon Izabella † 1644)

Fülöp orleansi herczeg † 1701 (Pfalzi Erzsébet Charlotte † 1722)

Orleansi Erzsébet Charlotte

XIV. Lajos franczia király † 1715

Lajos dauphin † 1711

I. Ferencz (István) császár, toskánai nagyherczeg † 1765

II. Lipót császár, magyar király 1792

161. *Braganza Alfons* (term.)

161. *Braganza Izabella*

162. *János* sz.Jakabrend mestere † 1442

164. *Eduárd* portugál kir. † 1438

162. *Izabella* † 1496 (II. *János* castiliai kir. † 1454 2. neje)

163. *Beatrix* † 1470

Izabella castiliai kir. † 1504 (Katholikus Ferdinánd arragóniai kir. † 1516)

Castiliai Mária † 1517

164. *Nagy Emánuel* portugál kir. † 1521 (2. n. Castiliai Mária † 1517)

164. *Izabella* † 1539

165. *Beatrix* † 1537 (III. *Károly* savoyai hg. † 1553)

II. Fülöp spanyol kir. † 1598 (3. n. Valois Erzsébet † 1568 4. n. Osztrák Anna)

Mária † 1603

Anna † 1580

3. Katalin † 1597

4.

Emanuel Filibert savoyai hg. † 1580 (Valois Margit † 1574)

Károly Emánuel savoyai hg. † 1630 (Osztrák Katalin † 1597)

Margit † 1655

Gonzaga Mária † 1660

I. Viktor Amade savoyai hg. † 1637 (Bourbon Krisztina † 1663)

Savoyai Adelaid Henriette † 1676 (Ferdinánd Mária bajor vál. † 1679)

Bajor Mária-Anna † 1690

V. *Fülöp* spanyol király † 1746

Gonzaga Eleonóra † 1686 (III. Ferdinánd császár és magyar király † 1657)

Bourbon Mária Lujza † 1792

II. Ferencz császár, magyar király † 1835

33. Arragóniai ház

168. *Jolánta* † 1278 (X. *Bölcs Alfons* castiliai király † 1284)

168. IV. *Sancho* castiliai király † 1295

169. *Beatrix*

169. IV. *Ferdinánd* castiliai kir. † 1312 (*Portugdliai Konstanczia*)

169. XI. *Alfonz* castiliai kir. † 1350 (neje *Portugál Mária*)

162. *Portugál Mária*

169. II. *Trastamare Henrik* (term.) castiliai király † 1379 (*Biscayai Johanna*)

169. I. *Igazságos Ferdinánd* arragóniai kir. † 1416

169. *Eleonóra* † 1445

170. V. *Bölcs Alfonz* arragóniai és nápolyi kir. † 1458

164. *Ferdinánd* viseoi hg. † 1470

166. *Eleonóra* † 1467 (III. *Fridrik* német császár † 1493)

170. I. *Ferdinánd* (term.) nápolyi kir. † 1494

170. *Eleonóra* (*Estei Herkules* ferrarai hg. † 1505

170. *Isabella* † 1539 (II. *Gonzaga Ferencz* mantuai hg. † 1519)

171. I. *Alfonz* ferrarai és modenai hg. † 1534

Vilmos mantuai hg. † 1587 (Osztrák Eleonóra † 1594)

I. Vincze † 1612 (Medicis Eleonóra † 1611)

IV. Ferencz † 1612

Lajos neversi hg. † 1595

Károly mantuai hg. † 1637

171. II. *Herkules* † 1558 (*Valois Renata* † 1575)

171. *Estei Anna* † 1607 (*Guise Ferencz* † 1563)

Károly Mayenne herczege † 1611

Mayenne Katalin † 1618

Gonzaga Károly † 1631

35. Castiliai ház

178. *Ferdinánd de la Cerda* † 1275

178. *Ferdinand de Lara*

178. *Blanka (Juan de Villana)*

178. *Biscayai Johanna* (II. *Trastamare Henrik* castiliai kir. † 1379)

37. De Villana

176. *Kegyetlen-Péter* castiliai király † 1369

176. *Izabella* † 1394 (*Edmund* yorki hg. † 1402)

177. *Konstanczia* (term.) † 1394 (*Gaunt János* lancasteri hg. † 1399 2. neje)

Eleonóra † 1416 (III. *Károly* navarrai kir. † 1425

Lancaster Katalin

175. III. *Henrik* castiliai kir. † 1406

175. II. *János* castiliai kir. † 1445 (2. n. *Portugdl Isabella* † 1496)

175. *Isabella* castiliai kir. † 1504

172. II. *János* arragóniai kir. † 1479 (első neje *Navarrai Blanka* † 1441)

1. *Eleonóra* † 1479 (*Foix Gaston* † 1472)

2. 173. II. *Katholikus Ferdinánd* arragóniai kir. † 1516

173. *Mária* † 1517 (*Nagy Emánuel* portugál kir. † 1521)

174. *Örült-Johanna* castiliai kir. † 1555 (*Szép Fülöp* osztrák főhg., castiliai kir. † 1506)

Károly orleansi herczeg † 1465

XII. Lajos franczia király † 1515

Valois Renata † 1575 (Estei II. Herkules)

Valois Klaudia † 1524 (I. Ferencz franczia kir. † 1547)

II. Henrik franczia király † 1559

Valois Klaudia † 1575 (II. Károly lotharingi herczeg † 1608)

Lotharingi Krisztina † 1637

180. II. *Cosimo* florenczi nagyherczeg † 1621 (*Osztrák Mária Magdolna* † 1631)

180. *Medicis Margit* † 1679 (férje I. *Odoardo* pármai herczeg † 1646)

44. Farnese

180. II. *Rainuzio* pármai herczeg † 1694 (2. neje *Este-Modenai Izabella* † 1666)

180. *Farnese Odoardo* † 1693 (*Pfalsi Dorottya Zsófia*)

180. *Farnese Erzsébet* pármai herczegnő

III. Károly spanyol király † 1788 (Mária Amália szász herczegnő)

IV. Ferdinánd nápolyi király † 1825

Bourbon Mária Terézia † 1807

Ferencz Károly főherczeg † 1878 (Zsófia bajor herczegnő † 1872)

I. Ferencz József

193. *Isabella* † 1271 (III. *Fülöp* franczia király † 1285)

179. *Beatrix* (férje VII. *Vilmos* montferrati őrgróf † 1292)

38. Montferrati

179. *Jolánta Iréne* † 1317 (férje II. *Palaeologus Andronikus* görög császár † 1333)

39. Palaeologus

179. *Tivadar* montferrati őrgróf † 1338

179. *Jolánta* † 1342 (*Aimo* savoyai gr. † 1343)

191. I. *János* montferrati őrgróf † 1372

40. Savoyai ház

179. *Blanka-Mária* (*Visconti Galeazzo* Milano ura † 1378)

183. VI. *Zöld-Amade* savoyai gr. † 1355 (*Bourbon Bona* † 1383)

41. Visconti

179. *János Galeazzo* milanoi hg. † 1378 (1. n. *Valois Isabella* † 1372)

183. VII. *Vörös-Amade* † 1391 (*Berry Bona*)

1. *Visconti Valentina* † 1408 (férje *Lajos* orleansi hg. † 1407)

2.

189. *Fülöp Mária* milanoi hg. † 1447

180. *Blanka Mária* (term.) † 1468 (*Sforza Ferencz* milanoi hg. 2. neje † 1466)

42. Sforza

Galeazzo Mária milanoi hg. † 1476

180. *Sforza Natalia* (2. férje *Medicis Julián* † 1504)

43. Medicis

180. *János* † 1526

180. I. *Nagy Cosimo* florenczi nagyhg. † 1574

180. I. *Ferdinánd* florenczi nagyhg. † 1608

181. *Ferencz* florenczi nagyhg. † 1587 (1. n. *Osztrák Johanna* † 1578)

181. *Medicis Eleonóra* † 1616 (I. *Vincze* mantuai hg. † 1612)

182. *Medicis Mária* † 1643

183. VIII. *Békés-Amade* (V. Felix pápai savoyai hg. † 1451) (*Burgundi Mária* † 1428)

183. *Lajos* savoyai herczeg † 1465

183. *Savoyai Bona* † 1485

184. *Savoyai Margit* † 1483 (*Lützelburgi Péter* st.-poli gróf † 1482)

Lützelburgi és St. Poli Mária † 1546 (Bourbon-Vendome Ferencz † 1495)

Bourbon Vendomei gr. † 1537)

Bourbon Antal navarrai kir. † 1562 (D'Albret Johanna navarrai kir. † 1572)

IV. *Henrik* franczia kir. † 1610

XIII. Lajos franczia kir. † 1643

XIV. Lajos franczia kir. † 1715

Lajos dauphin † 1711

Bourbon Krisztina † 1663

186. *Savoyai Adelaid Henriette* † 1676 (*Ferdinánd Mária* bajor vál. † 1679)

Bajor Mária Anna † 1690

V. Fülöp spanyol király † 1746

190. *Johanna Posthuma* † 1460

189. *Savoyai Margit* † 1479 (2. férje IV. *Lajos* pfalzi vál. † 1449

3. férje VII. *Ulrik* stuttgarti gr. † 1480)

185. *Földnélküli-Fülöp* savoyai hg. † 1497 (1. n. *Bourbon Margit*)

1. *Savoyai Aloysia* † 1531 (*Károly* angoulémei gr. † 1496)

2. Ferencz franczia kir. † 1547 (Valois Klaudia † 1524)

Valois Margit

186. III. *Jó-Károly* savoyai hg. † 1553 (*Portugdl Beatrix* † 1538)

186. *Emánuel Filibert* savoyai hg. † 1580 (*Valois Margit* † 1574)

186. *Nagy-Károly Emánuel* savoyai hg. † 1630 (*Osztrák Katalin* † 1597)

186. I. *Viktor Amade* savoyai hg. † 1637 (Bourbon Krisztina † 1663)

187. *Savoyai Isabella* † 1626 (III. Alfonz modenai hg. † 1644)

187. I. *Ferencz* modenai hg. † 1658

187. *Modenai Izabella* † 1666 (II. *Rainuzio* pármai hg. † 1694)

188. *Savoyai Margit* † 1655 (IV. Ferencz mantuai herczeg † 1612)

192. I. *Jakab* majorkai király † 1312

192. *Ferdinánd* achajai herczeg † 1316

192. II. *Jakab* majorkai kir. † 1349 (*Arragóniai Konstanczia*)

192. *Majorkai Izabella*

191. II. *Theodor* montferrati őrgróf † 1418

191. *János Jakab* montferrati őrgróf † 1445 (*Savoyai Johanna* † 1460)

191. I. *Bonifácz* † 1494 montferrati őrgróf

191. II. *Vilmos* † 1518 (*Alençon Anna*)

191. *Palaeolog Margit* montferrati őrgrófnő † 1565 (II. *Fridrik* mantuai herczeg † 1540)

Vilmos mantuai herczeg † 1587

I. Vincze mantuai herczeg † 1612

IV. Ferencz mantuai herczeg † 1612

Gonzaga Margit † 1635 (Henrik lotharingi hg. † 1624)

Gonzaga Mária † 1668 (Gonzaga Károly † 1631)

Lotharingi Klaudia † 1648 (Miklós Ferencz lotharingi hg. † 1670)

Gonzaga Eleonóra † 1686 (III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657)

Lotharingi Károly hg. † 1690

Osztrák Eleonóra † 1697

Lotharingi Lipót hg. † 1729 (Orleansi Erzsébet Charlotte)

I. Ferencz császár † 1765 (Mária Terézia magyar kir. † 1780)

Mária Karolina † 1814

II. Endre † 1235

Jolánta † 1251 (I. Jakab arragóniai király † 1276)

193. *Arragóniai Izabella* † 1271 (III. *Fülöp* franczia király † 1285)

- 204. *Valois Károly* gróf † 1325

Lásd a XVI. táblán

Valois Johanna (III. Vilmos hollandi gróf † 1337)

Filippa † 1369 (III. Eduárd angol kir. † 1377)

Margit (IV. Bajor Lajos császár † 1347)

Albert hollandi gróf † 1404

Hollandi Margit † 1426

VI. Fülöp franczia kir. † 1350

Jó János franczia kir. † 1364

Merész-Fülöp burgundi hg. † 1404

Rettenthetlen János burgundi herczeg † 1419

Jó-Fülöp burgundi hg. † 1467

Merész-Károly burgundi hg. † 1477

Burgundi Mária † 1483 (I. Miksa német császár † 1519)

Szép-Fülöp castiliai király † 1506 (Őrült Johanna castiliai kir. † 1555)

I. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1564 (Jagello Anna † 1547)

Johanna † 1578 (Medicis Ferencz florenczi nagyhg. † 1587)

Medicis Mária † 1643 (IV. Henrik franczia kir. † 1610)

XIII. Lajos franczia kir. † 1643 (Osztrák Anna † 1666)

Fülöp orleansi herczeg † 1701

Burgundi Ágnes † 1476 (Bourbon Károly † 1456)

Bourbon Izabella † 1465

Filippa (II. René lotharingi hg. † 1508)

Klaudius Guise hge † 1550 (Bourbon-Vendome Antónia † 1583)

Guise Mária † 1560

Burgundi Klaudia Mária † 1463 (Adolf clevei herczeg † 1448)

Bourbon Katalin

Katalin † 1476 (Arnold gelderni herczeg † 1473)

Adolf gelderni hg. † 1477

Mária † 1463 (II. Jakab skót kir. † 1460)

III. Jakab skót kir. † 1488 (Dániai Margit † 1495)

IV. Jakab skót kir. † 1513 (Tudor Margit † 1539)

V. Jakab skót kir. † 1542

Stuart Mária skót királynő † 1587

Orleansi Erzsébet Charlotte (Lotharingi Lipót herczeg † 1729)

I. Ferencz (István) császár † 1765 (Mária Terézia magyar kir. † 1780)

Mária Karolina † 1814 (IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825)

Bourbon Mária Terézia † 1807

II. Lipót császár, magyar király † 1792

44. Capet-ház

193. V. *Hosszu Fülöp* franczia király † 1322

193. *Margit* † 1382 (II. *Lajos* flandriai gróf † 1346

45. Flandriai ház

193. III. *Lajos* flandriai gr. † 1383

193. *Flandriai Margit* † 1405 (*Merész Fülöp* burgundi hg.)

193. IV. *Fülöp* franczia király † 1314

194. *Izabella* † 1357 (II. *Eduárd* angol király † 1327)

46. Plantagenet-ház

194. III. *Eduárd* angol király † 1377 (*Hollandi Filippa* † 1369)

194. *Lionel* † 1368 clarencei hg.

194. *Clarencei Filippa* (*Mortimer Edmund*

47. Mortimer

194. *Mortimer Roger* † 1405

194. *Mortimer Anna*

195. *Edmund* † 1402 yorki hg. (*Castiliai Izabella* † 1394)

195. *Richard* † 1415 cambridgei gr.

195. *Richard* yorki hg. † 1460

195. IV. *Eduárd* angol király † 1483

196. *Erzsébet* yorki herczegnő † 1503

198. *Tudor Margit* † 1539 (1. férje IV. *Jakab* skót kir. † 1513) (2. férje Archibald Douglas, angusi gróf)

50. Douglas

198. *Douglas Margit* † 1578 (Stuart Máté, Lennox grófja † 1571)

198. *Stuart Henrik*, Darnley gróf † 1567

197. *Gaunt János* lancasteri hg. † 1399 (2. neje *Castiliai Konstanczia)*

3. 197. *Johanna* (Nevill Radulf westmorlandi gr.)

48. Nevill

197. *Cecilia* † 1495 westmorlandi grófnő

3. 198. *Beaufort János* † 1410 sommerseti gr.

198. *János* sommerseti gróf † 1444

198. *Beaufort Margit* sommerseti grófnő † 1509 (*Tudor Edmund* richmondi gróf † 1456, lásd XVI. tábla 207

49. Tudor

198. VII. *Henrik* angol kir. † 1509

3. 199. *Beaufort Tamás* excesteri hg. † 1444

199. *Beaufort Johanna* † 1446 (I. *Jakab* skót kir. † 1437)

51. Stuart

199. II. *Jakab* skót kir. † 1460 (*Gelderni Mária* † 1463)

199. III. *Jakab* skót kir. † 1488 (*Dánia Margit* † 1495)

199. IV. *Jakab* skót kir. † 1513 (*Tudor Margit* első férje † 1539)

199. V. *Jakab* skót király † 1542 (*Guise Mária* † 1560)

199. *Stuart Mária* skót királynő † 1587

198. I. (VI.) *Jakab* skót és angol király † 1625 (*Dániai Anna* † 1619)

198. *Stuart Erzsébet* † 1662 (V. *Fridrik* pfalzi vál. és cseh király † 1632)

Károly Lajos pfalzi vál. † 1680 (Hessen-Casseli Charlotte † 1686)

Pfalzi Charlotte Erzsébet † 1722

Eduárd † 1663 (Gonzaga Anna † 1684)

Pfalzi Benedikta Henriette † 1724 (János Fridrik hannoverai herczeg)

Hannoverai Vilhelmina Amália

Mária Jozefa (III. Agost lengyel király és szász vál. † 1763)

Mária Amália

Bourbon Mária Lujza † 1792

Ferencz császár, magyar király † 1835

Ferencz Károly főherczeg † 1878 (Zsófia bajor herczegnő † 1872)

I. Ferencz József

2. nejétől *Lajos* † 1319 evreuxi gróf

202. X. *Lajos* franczia és navarrai kir. † 1316

202. II. *Johanna* navarrai kir. † 1349

Fülöp † 1343 evreuxi gróf, navarrai király

202. II. *Gonosz Károly* navarrai király † 1387 (*Valois Johanna* † 1373)

202. III. *Károly* navarrai király † 1425 (*Castiliai Eleonóra* † 1416)

202. *Blanka* navarrai kir. † 1441 (II. *János* arragóniai kir. † 1479)

202. *Navarrai Eleonóra* † 1479 (*Foix Gaston* † 1472)

202. *Foix Katalin* (*Foix János* candalei gróf)

52. Foix

203. *Gaston* vianai hg. † 1470 (*Valois Magdolna* † 1486)

202. *Candalei Anna* † 1506 (II. *Uldászló* magyar és cseh kir. † 1516)

203. *Foix Katalin* navarrai kir. † 1512 (*D'Albret János* navarrai kir. † 1516)

53. D'Albret

203. II. *Henrik* navarrai kir. † 1555 (*Valois Margit* † 1549)

203. *D'Albret Johanna* navarrai kir. † 1572 (*Bourbon Antal* navarrai kir. † 1562)

IV. Henrik franczia király † 1610

XIII. Lajos franczia király † 1643

Bourbon Krisztina † 1663 (I. Viktor Amade savoyai herczeg † 1637)

Savoyai Adelaid Henriette † 1676 (Ferdinánd Mária bajor hg. † 1679)

Bajor Mária Anna † 1690

V. Fülöp spanyol király † 1746

III. Károly spanyol király † 1788

IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825 (Mária Karolina † 1814 osztr. főhgnő)

Bourbon Mária Terézia † 1807

II. János castiliai kir. † 1445 (Portugál Izabella † 1496)

Izabella castiliai kir. † 1504 (Katholikus Ferdinánd arragóniai király † 1516)

Johanna castiliai kir. † 1555 (Szép Fülöp castiliai kir. † 1506)

I. Ferdinánd császár és magyar király † 1564

Jagello Anna † 1547

Károly stiriai főhg. † 1590 (Bajor Mária † 1608)

II. Ferdinánd császár és magyar király † 1637 (Bajor Mária Anna † 1616)

III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657

I. Lipót császár és magyar kir. † 1705 (Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720)

I. József császár és magyar kir. † 1711

Mária Magdolna † 1631 (II. Medicis Cosimo, florenczi nagyherczeg † 1621)

Medicis Margit † 1679 (I. Odoardo pármai hg. † 1646)

II. Rainuzio pármai hg. † 1694

Este-Modenai Izabella † 1666)

Farnese Odoardo † 1693 (Pfalzi Dorottya Zsófia)

Farnese Erzsébet

Miksa császár és magy. kir. † 1576 (Spanyol Mária † 1603)

Anna † 1580 (II. Fülöp spanyol kir. † 1598)

III. Fülöp spanyol király † 1621 (Osztrák Margit † 1611)

IV. Fülöp spanyol kir. † 1665 (Bourbon Izabella † 1644)

Osztrák Mária Terézia † 1683

Osztrák Anna † 1666

Johanna † 1578 (Medicis Ferencz toskánai nagyhg. † 1587)

Medicis Mária † 1643

XIV. Lajos franczia király † 1715

Lajos dauphin † 1711

JOLÁNTA, II. Endre leánya. (Folytatás.)

II. Endre † 1235

IV. Béla † 1270

V. István † 1272

Mária † 1313 (II. Sánta-Károly nápolyi király † 1309)

Fülöp tarenti és achajai hg. † 1332

Anjou Margit † 1299

Jolánta (I. Jakab arragóniai király)

Arragóniai Izabella (III. Fülöp franczia király)

204. *Valois Károly* gróf † 1325 (1. neje *Anjou Margit* † 1299)

44c) **Capet-Valois ház**

2. nejétől 204. *Valois Katalin* † 1345/46

1. nejétől 205. VI. *Fülöp* franczia király † 1350

205. *Jó-János* franczia király † 1364 *(Luxemburgi Bona* † 1348)

-3. nejétől (Chatilloni Matildtól) 226. *Valois Izabella* (férje Bourbon Péter † 1356)

1. nejétől 232. *Valois Johanna* (III. Vilmos hollandi gr. † 1337)

1. nejétől 245. *Károly* alençoni gróf † 1346

Tarenti Margit
(de Baux Ferencz andriai hg. † 1404)

Valois

Anjou

Burgund

Berry

56. id. Bourbon

57. Hollandi

Alençon

58. Jülich-Berg

59. Arckel

60. Egmond-Geldern

61. Cleve

62. Wittelsbach-Holland

Margit (I. Péter lützelburgi és st. poli gróf † 1433)

I. Lajos st. poli gróf † 1475

II. Péter st. poli gróf † 1482 (Savoyai Margit † 1483)

Lützelburgi Mária † 1546 st. poli, soissonsi és enghieni grófnő
(Bourbon-Vendome Ferencz † 1495)

205. *Valois Johanna* † 1573 (II. *Gonoss-Károly* navarrai kir. †1387)

206 V. *Bölcs-Károly* franczia kir. † 1380 (Bourbon Johanna † 1377)

215. *Valois Izabella* (János Galeazzo milanoi herczeg † 1402)

Visconti Valentina † 1408

216. *Lajos* † 1384 anjoui hg., nápolyi czímz. kir.

216. II. *Lajos* anjoui herczeg, nápolyi czímz. kir. † 1417 *(Arragóniai Jolánta* † 1442)

218. *Merész Fülöp* † 1404 burgundi herczeg *(Flandriai Margit* † 1405)

218. *Rettenthetlen-János* burgundi herczeg † 1419 *(Hollandiai Margit* † 1426)

221. *Burgundi Mária* † 1438 (VIII. *Amade* savoyai hg. † 1451)

Nevers

222. *Fülöp* neversi és retheli gr. † 1415

János neversi és retheli gr. † 1491

224. *János* † 1416 Berry hg.

224. *Berry Bona* (VII. *Vörös Amade* savoyai gr. † 1391)

225. *Berry Mária*

226. II. *Bourbon Lajos* † 1410

226. *Bourbon Johanna* † 1434 *(Berry Mária)*

230. *Bourbon Johanna* † 1377 (V. *Károly* franczia király)

231. *Bourbon Bona* † 1383 (VI. *Amade* savoyai gr. † 1355)

232. *Hollandi Johanna* † 1354 (VII. Vilmos jülichi herczeg † 1361)

242. *Hollandi Margit* (IV. Bajor Lajos német császár † 1347)

244. *Hollandi Fülöpka* † 1369 (III. *Eduárd* angol király † 1377)

245. *Péter* † 1404

245. *János* alençoni hg. † 1415

245. II. *János* † 1476

245. *René* † 1492 *(Lotharingiai Margit)*

245. *Alençon Anna* (II. *Vilmos* montferrati őrgr. † 1518)

Bourbon-Vendome Antonia † 1583 (Guise Kladius hg. † 1550)

Károly vendomei herczeg † 1537

Bourbon Antal navarrai kir. † 1562

Bourbon-Vendome Margit (I. Ferencz neversi hg. † 1561)

Guise Ferencz † 1563 (Estei Anna † 1607)

Henriette neversi és retheli hgnő † 1601

Mayenne Károly † 1611

(Gonzaga Lajos † 1595)

Mayenne Katalin † 1618

Károly mantuai és neversi hg. † 1637

II. Károly mantuai herczeg † 1631 (Gonzaga Mária † 1660)

Gonzaga Eleonóra † 1686 (III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657)

Eleonóra † 1697 (IV. Károly lotharingi hg. † 1690)

Lotharingi Lipót hg. † 1729

206. VI. *Károly* franczia király † 1422 *(Bajor Izabella* † 1435)

208. *Lajos* orleansi hg. † 1407

III. Károly navarrai kir.† 1425

Navarrai Blanka (II. János arragóniai kir. † 1479)

Navarrai Eleonóra (Foix Gaston navarrai király † 1472)

Foix Gaston vianai hg. † 1470

206. VII. *Károly* franczia király † 1461 *(Anjou Mária* † 1463)

207. *Valois Katalin* † 1438 (2. férje Owen Tudor † 1461)

Tudor (I. XV. tábl. 49. sz. a.)

206. *Valois Magdolna* † 1486 (Foix Gaston vianai hg.)

207. *TudorEdmund* † 1456 *(Beaufort Margit)*

VII. Henrik angol kir. † 1509 (Erzsébet yorki hgnő † 1503)

Tudor Margit † 1539 (IV. Jakab skót kir. † 1513)

V. Jakab † 1542 (Guise Mária † 1560)

Foix Katalin navarrai kir.† 1512 (D'Albret János navarrai kir. † 1516)

II. Henrik navarrai kir. † 1555 (Valois Margit † 1549)

D'Albret Johanna navarrai kir.† 1572

IV. Henrik franczia kir. † 1610 (Medicis Mária)

XIII. Lajos franczia kir. (Osztrák Anna)

Fülöp orleansi herczeg † 1701

Stuart Mária † 1587 (Darnley Henrik † 1567)

I Jakab angol király † 1625 (Dániai Anna † 1619)

Stuart Erzsébet † 1662 (V. Fridrik pfalzi vál. † 1632)

Károly Lajos pfalzi vál. † 1680 (Hessen-Casseli Charlotte)

Pfalzi Charlotte Erzsébet † 1721

Orleansi Erzsébet Charlotte

I. Ferencz császár † 1765 (Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780)

II. Lipót császár és magyar király † 1792

208. *Károly* orleansi hg. † 1465 (3. neje 1440 *Clevei Mária* † 1487)

210. *Margit* vertusi grófnő *(Bretagnei Richard* etampesi gr. † 1438)

211. *János* † 1467 angoulêmei gr.

208. XII. *Lajos* franczia kir. sz. 1462 † 1515

54. Capet-Dreux

210. II. *Ferencz* bretagnei hg. † 1488

211. *Károly* † 1496 angoulêmei gr. *(Savoyai Alóisia* † 1531)

210. *Bretagnei Anna* † 1513)

216. *René* † 1480 lotharingi hg., cz. nápolyi kir. *(Lotharingiai Izabella* † 1453)

217. *Anjou Mária* † 1463 (VII. *Károly* franczia kir.† 1461)

216. *Földnta* † 1483 (Frigyes vaudemonti gróf † 1470)

218. *Rettenthetlen-János* burgundi hg.† 1467 (3. neje *Portugal Izabella* † 1473)

219. *Burgundi Ágnes* † 1476 *(Bourbon Károly)*

218. *Merész-Károly* burgundi hg. † 1477 (2. neje 1454 *Bourbon Izabella* † 1465)

218. *Burgundi Mária* sz. 1457 † 1483 (I. *Miksa* római császár † 1519)

Bourbon Izabella

I. *János* † 1481 clevei hg.

Engelbert neversi gr. † 1506

Károly neversi gr. † 1521

220. *Burgundi Klaudia Mária* † 1463 *(Adolf* clevei hg. 2. neje)

222. *Erzsébet* neversi grófnő † 1483

223. *Charlotte* retheli grófnő † 1500 *(D'Albret-Orval János* † 1524)

(I. János clevei hg. † 1481)

55. D'Albret-Orval

D'Albret-Orval Mária retheli grófnő

226. *Bourbon Károly* † 1456 *(Burgundi Agnes)*

226. *Bourbon Izabella* † 1465 *(Merész Károly* burgundi hg. † 1477)

227. *Bourbon Katalin* *(Adolf* gelderni hg. † 1477)

228. *Bourbon Margit* *(Fülöp* savoyai herczeg)

229. *Montpensier* III. Lajos gróf

229. *Montpensier Gilbert* nápolyi alkirály † 1496 *(Gonzaga Klára)*

229. *Bourbon-Montpensier Renata* *(Antal* lotharingi hg. † 1544)

-VII. Vörös Amade savoy. gr. † 1391 (Berry Bona)

232. VIII. *Vilmos* jülichi hg. † 1393

232. *Jülichi Johanna* (Arckel János)

235. *Jülichi Gerhard* † 1360

235. *Jülichi Margit* (VI. Adolf clevei gróf † 1394)

241. *Vilmos* bergi hg. † 1408 *(Pfalzi Anna)*

235. I. *Adolf* clevei hg. † 1448 (2. neje *Burgundi Klaudia-Mária* † 1463)

241. *Vilmos* jülichi és bergi hg. *(Szász-Lauenburgi Zsófia* † 1473)

241. *Gerhard* † 1475

241. *Vilmos* ravensbergi gr.

Ferencz lotharingi hg. † 1545

Antal lotharingi hg. † 1544

Lotharingi Renata † 1602 (V. Vilmos bajor hg. † 1626)

Mária Anna † 1616 (II. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1637)

III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657

Porosz Mária † 1649 (Keresztély brandenburg-baireuthi őrgr. † 1655)

Baireuthi Magdolna Sibylla † 1687 (II. János György szász vál. † 1680)

III. János György szász vál. † 1691 (Dániai Anna Zsófia † 1717)

II. Erős Agost lengyel kir., szász vál. † 1733 (Baireuthi Krisztina Eberhardina)

III. Ágost lengyel kir., szász vál. † 1763 (Osztrák Mária Jozefa)

Mária Amália (III. Károly spanyol kir.† 1788)

Bourbon Mária Lujza † 1792

II. Ferencz császár és magyar király † 1835

Károly mantuai és neversi hg. † 1637

II. Károly mantuai hg. † 1660 (Gonzaga Mária † 1660)

Gonzaga Eleonóra † 1686

Osztrák Eleonóra † 1697

Lotharingi Lipót herczeg † 1729 (Orleansi Erzsébet Charlotte)

I. Ferencz császár † 1765 (Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780)

Mária Karolina † 1814

II. Lipót császár és magyar király † 1792

Károly Fülöp pfalzi vál. † 1742 (hg. Radzivill Luiza Charlotte †1695)

Eleonóra Magdolna † 1720

Pfalzi Zsófia Augusztа (József Károly sulzb. pfalzgr. † 1729)

III. (VI.) Károly császár és magyar kir. † 1740 (Braunschweigi Erzsébet Krisztina)

Mária Dorottya

I. Miksa József bajor kir. † 1825 (Badeni Karolina Friderika † 1841)

Zsófia bajor herczegnő † 1872

I. Ferencz német császár † 1765

Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780

II. Lipót császár, magy. kir. † 1792 (Bourbon Mária Lujza † 1792)

II. Ferencz császár, magy. kir. † 1835 (Bourbon Mária Terézia † 1807)

Ferencz Károly főherczeg † 1878

I. Ferencz József

211. II. *Henrik* franczia kir.† 1559

213. *Valois Margit* † 1574 *(Emánuel Fülibert* savoyai hg. † 1580)

55. Modena-Este

208. *Estei Anna* † 1607 (Guise Ferencz hg. † 1563)

211. *ValoisKlaudia* † 1575 (II. *Károly* lotharingi hg. † 1608)

212. *Valois Erzsébet* † 1568 (II. *Fülöp* spanyol király)

Károly Emánuel savoyai herczeg † 1630

Lotharingi Krisztina † 1637 (Medicis Ferdinánd florenci nagyhg. † 1608)

II. Cosimo florenczi nagyhg. † 1621 (Osztrák Mária Magdolna † 1631)

Medicis Margit † 1679 (Odoardo pármai hg. † 1646)

II. Rainuzio pármai hg. † 1694 (Modenai Izabella † 1666)

Farnese Odoardo † 1693 (Pfalzi Dorottya Zsófia)

Farnese Erzsébet

III. Károly spanyol kir. † 1788 (Mária Amália szász herczegnő)

Bourbon Mária Lujza † 1792

Katalin † 1597

I. Viktor Amade † 1637

Savoyai Adelaid Henriette † 1676 (Ferdinánd Mária bajor vál. † 1679)

Bajor Mária Anna † 1690 (Lajos franczia dauphin † 1711)

V. Fülöp spanyol király † 1746

IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825

Bourbon Mária Terézia † 1807

Ferencz Károly főherczeg † 1878

II. Ferencz császár és magyar király † 1835

II. René † 1508 (Clevei Filippa)

Antal lotharingi hg. † 1544 (Bourbon-Montpensier Renata)

Ferencz lotharingi hg. † 1545 (Dániai Krisztina † 1590)

II. Károly lotharingi hg. † 1608 (Valois Klaudia † 1575)

Ferencz vaudemonti gr. † 1632

Miklós Ferencz lotharingi hg. † 1670 (Lotharingi Klaudia † 1648)

IV. Károly lotharingi hg. † 1690

Szép Fülöp castiliai kir. † 1506 (Castiliai Johanna † 1555)

Osztrák Izabella † 1525 (II. Keresztély dán kir. † 1559)

Dániai Krisztina † 1590

I. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1564 (Jagelló Anna † 1547)

Károly stiriai főhg. † 1590 (Bajor Anna † 1587)

II. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1637 (Bajor Mária Anna † 1616)

III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657

Károly Emánuel savoyai herczeg † 1630

Bourbon Krisztina † 1663

D'Albret Johanna navarrai kir. † 1572 (Bourbon Antal navarrai kir. † 1562)

IV. Henrik franczia király (Medicis Mária)

214. *Margit* † 1549 (2. f. II. *Henrik* navarrai kir.†1555)

211. I. *Ferencz* † 1547 franczia király

209. *Klaudia* † 1524

Szép Fülöp castiliai kir. † 1506 (Castiliai Johanna † 1555)

I. Ferdinánd császár és magy. kir. † 1564 (Jagelló Anna † 1547)

Eleonóra † 1594 (Gonzaga Vilmos mantuai hg.† 1587)

Johanna † 1578 (Medicis Ferencz florenci nagyhg. † 1587)

I. Vincze † 1612 mantuai hg.

Medicis Eleonóra † 1611

IV. Ferencz mantuai hg † 1612 (Savoyai Margit † 1655)

Gonzaga Mária † 1660

Gonzaga Eleonóra † 1686

Burgundi Mária † 1483 (I. Miksa német császár † 1519)

Clevei és Gelderni Filippa (II. René lotharingiai hg. † 1508)

Szép-Fülöp castiliai kir. † 1506 (Castiliai Johanna † 1555)

Guise Klaudius hg. † 1550 (Bourbon-Vendome Antónia † 1583)

Antal lotharingi hg. † 1544

Guise Ferencz † 1563 (Estei Anna †1607)

Mayenne Károly † 1611

Mayenne Katalin † 1618 (Gonzaga Károly mantuai és neversi hg. † 1637)

II. Károly mantuai hg. † 1660

Gonzaga Eleonóra † 1686

Osztrák Eleonóra † 1697

Henriette, neversi és retheli herczegnő † 1601 (Gonzaga Lajos † 1595)

Károly mantuai és neversi herczeg † 1637 (Mayenne Katalin † 1618)

II. Károly mantuai herczeg † 1631 (Gonzaga Mária † 1660)

Ferencz neversi herczeg † 1561 (Bourbon-Vendome Margit)

237. *Károly* neversi gr. † 1521 *(D'Albret-Orval Mária*, retheli grófnő)

237. *Ferencz* neversi hg. † 1561 *(Bourbon-Vendome Margit)*

237. *Henriette* neversi és retheli hgnő † 1601 *(Gonzaga Lajos* † 1595)

Károly mantuai és neversi hg. † 1637 (Mayenne Katalin † 1618)

II. Károly mantuai hg. † 1631 (Gonzaga Mária † 1660)

Gonzaga Eleonóra † 1686

Porosz Mária † 1649 (Keresztély brandenburg-baireuthi őrgr. † 1655)

Baireuthi Magdolna Sibylla † 1687 (II. János György szász vál. † 1680)

III. János György szász vál. † 1691 (Dániai Anna Zsófia † 1717)

II. Erős Agost lengyel kir., szász vál. † 1733 (Baireuthi Krisztina Eberhardina)

III. Ágost lengyel kir., szász vál. † 1763 (Osztrák Mária Jozefa)

Mária Amália (III. Károly spanyol kir.† 1788)

Bourbon Mária Lujza † 1792

II. Ferencz császár és magyar király † 1835

Ferencz Károly főherczeg † 1878

I. Ferencz József

232. *Arckel Mária* † 1415 (Egmond János † 1451)

232. *Arnold* gelderni hg. † 1473

232. *Adolf* gelderni hg. † 1477 *(Bourbon Katalin)*

233. *Gelderni Margit* † 1486 *(Fridrik* simmerni pfalzgr. † 1480)

234. *Gelderni* *Mária* † 1463 (II. *Jakab* skót király † 1460)

Nevers

237. *Engelbert* neversi gr. † 1506

232. *Gelderni Filippa* (II. *René* lotharingi hg. † 1508 2. neje)

237. I. *János* jülichi és bergi hg. † 1511

238. II. *János* clevei hg. † 1521 (Hessani Mechtild † 1524)

241. *Jülichi Mária* † 1543

III. *János* clevei hg. † 1539

238. *Jülichi Mária Eleonóra* † 1608 *(Albert Fridrik* brandenburgi őrgr., porosz hg. † 1618)

239. *Jülichi Magdolna* (*János* zweibrückeni pfalzgr. † 1604)

240. *Jülichi Anna* † 1632 (*Fülöp Lajos* neuburgi pfalzgr. † 1614)

238. *Vilmos* clevei és jülichi hg.† 1592 *(Osztrák Mária* † 1584)

Lotharingi Renata † 1602 (V. Vilmos bajor hg. † 1626)

Mária Anna † 1616 (II. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1637)

III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657

Károly mantuai és neversi hg. † 1637 (Mayenne Katalin † 1618)

II. Károly mantuai hg. † 1631 (Gonzaga Mária † 1660)

Gonzaga Eleonóra † 1686

IX. János zweibrückeni pfalzgr. † 1635

Pfalz-zweibrückeni Magdolna Katalin †1648 (I. Keresztély bischweileri pfalzgr. † 1504)

II. Keresztély zweibrücken-birkenfeldi pfalzgróf † 1717

III. Keresztély † 1735 (Nassau-Saarbrückeni Karolina)

Fridrik Mihály zweibrückeni hg. † 1769

Wolfgang Vilmos neuburgi pfalzgr. † 1653

Fülöp Vilmos pfalzi vál. † 1690 (Hessen-Darmstadti Erzsébet Amália † 1709)

Károly Fülöp pfalzi vál. † 1742 (hg. Radzivill Luiza Charlotte †1695)

Eleonóra Magdolna † 1720

Pfalzi Zsófia Augusztа (József Károly sulzb. pfalzgr. † 1729)

III. (VI.) Károly császár és magyar kir. † 1740 (Braunschweigi Erzsébet Krisztina)

Mária Dorottya

I. Miksa József bajor kir. † 1825 (Badeni Karolina Friderika † 1841)

Zsófia bajor herczegnő † 1872

I. Ferencz német császár † 1765

Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780

II. Lipót császár, magy. kir. † 1792 (Bourbon Mária Lujza † 1792)

II. Ferencz császár, magy. kir. † 1835 (Bourbon Mária Terézia † 1807)

Ferencz Károly főherczeg † 1878

242. *Hollandi Margit* (IV. Bajor Lajos német császár † 1347)

244. *Hollandi Fülöpka* † 1369 (III. *Eduárd* angol király † 1377)

245. *János* alençoni hg. † 1415

245. II. *János* † 1476

245. *René* † 1492 *(Lotharingiai Margit)*

245. *Alençon Anna* (II. *Vilmos* montferrati őrgr. † 1518)

242. *Hollandi Margit* † 1426 *(Rettenthetlen János* burg. hg. † 1419)

243. *Johanna* (IV. *Albert* osztrák hg. † 1404)

Palaeolog Margit montferrati őrgr. † 1565

(II. Fridrik mantuai hg.† 1540)

Albert császár, magyar és cseh kir. † 1439 (Erzsébet † 1442)

Vilmos mantuai hg. † 1587

(I. Vincze mantuai hg. † 1587

Gonzaga Margit † 1635

Erzsébet †1505 (IV. Kázmér lengyel király † 1492)

(Henrik lotharingi hg.† 1624)

Lotharingi Klaudia † 1648) (Miklós Ferencz lotharingi hg. † 1670)

IV. Károly lotharingi hg. † 1690

Jó Fülöp burgundi hg. † 1467 (Portugál Izabella † 1473)

Merész Károly † 1477 (Bourbon Izabella † 1465)

Burgundi Mária † 1483 (I. Miksa császár † 1519)

Szép Fülöp † 1506 (Castiliai Johanna† 1555)

II. Ulászló magy. és cseh kir. † 1516 (Candalei Anna)

Jagelló Anna † 1547

I. Ferdinánd császár, magy. kir. † 1564 (Jagelló Anna † 1547)

Mária † 1584

Anna † 1587 (V. Albert bajor hg. † 1579)

Károly stiriai főhg. † 1590

V. Vilmos (Lotharingi Renata) Mária † 1608

Bajor Magdolna † 1628

Mária Anna † 1616

II. Ferdinánd császár és magy. kir. † 1637

III. Ferdinánd császár és magy. kir. † 1657

I. Lipót császár és magyar kir. † 1705

Eleonóra † 1697

Lotharingi Lipót † 1729 (Orleansi Erzsébet Charlotte)

KONSTANCZIA, III. Béla leánya.

III. Béla † 1196

246. KONSTANCZIA † 1240 (I. *Přemisl Ottokár* cseh király † 1230)

250. *Anna* † 1265 (II. Kegyes-Henrik, boroszlói hg., elesett 1241)

Piaszt-ház

II. *Kopasz-Boleszláv* liegnitzi hg. † 1278

III. Boleszláv schweidnitzi hg. † 1302

Jutha (István alsó-bajororsz. hg. † 1310)

Bajor Beatrix (II. Rupert pfalzi vál. † 1398)

III. Rupert vál. és német kir. † 1410 (Hohenzollern Erzsébet † 1409)

Pfalzi Margit (I. Károly lotharingiai hg. † 1430)

Lotharingiai Izabella † 1453 (Anjou René nápolyi kir., lotharingi hg. † 1480)

Lotharingiai Jolánta † 1483 (Lotharingiai Fridrik vaudemonti gr. † 1470)

II. René lotharingi hg. † 1508 (Clevei Filippa)

Antal lotharingi hg. † 1544 (Bourbon-Montpensier Renata)

Ferencz lotharingi hg. † 1545 (Dániai Krisztina † 1590)

II. Károly lotharingi hg. † 1608 (Valois Klaudia † 1575)

Henrik lotharingi hg. † 1624 (Gonzaga Margit † 1632)

Klaudia † 1648

Ferencz vaudemonti gr. † 1632

Miklós Ferencz loth. hg. † 1670

IV. Károly lotharingi hg. † 1690 (Osztrák Eleonóra † 1697)

Lotharingiai Lipót † 1729

I. Ferencz császár † 1765

II. *Konrád* glogaui hg. † 1298

III. Henrik glogaui hg. † 1309

Glogaui Beatrix † 1323 (IV. Bajor Lajos német csász. † 1347)

II. István landshuti hg. † 1375

III. István ingolstadti hg. † 1413

Bajor Izabella † 1435 (VI. Károly franczia kir. † 1422)

VII. Károly franczia kir. † 1461 (Anjou Mária † 1463)

Valois Magdolna † 1486 (Foix Gaston vianai hg. † 1470)

Foix Katalin navarrai kir. † 1512 (D'Albret János navarrai kir. † 1516)

II. Henrik navarrai kir. † 1555 (Valois Margit † 1549)

D'Albret Johanna navarrai kir. † 1572 (Bourbon Antal † 1562)

IV. Henrik franczia kir. † 1610 (Medicis Mária † 1643)

XIII. Lajos franczia kir. † 1643 (Osztrák Anna † 1666)

Fülöp orleansi hg. † 1701 (Pfalzi Erzsébet Charlotte † 1722)

Orleansi Erzsébet Charlotte

Erzsébet (Premisláv poseni hg. † 1257)

Poseni Eufemia (I. Vladiszláv tescheni hg. † 1288)

II. Kázmér tescheni hg. † 1306 (Brandenburgi Beatrix)

III. Kázmér tescheni hg. † 1358

I. Premiszláv tescheni hg. † 1410

I. Boleszláv † 1426

III. Premiszláv † 1447

Tescheni Hedvig † 1521 (Szapolyai István nádor és szepesi gr. † 1499)

Szapolyai Borbála † 1515 (I. Zsigmond lengyel kir. † 1548)

Jagello Hedvig sz. 1513 † 1573 (1535 II. Joachim Hektor brandenburgi vál. † 1571)

Brandenburgi Hedvig sz. 1540 † 1602 (Julius braunschweigi hg. † 1589)

Henrik Julius braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1613 (Szász Dorottya † 1587)

Braunschweigi Dorottya Hedvig † 1608 (Anhalt-Zerbsti Rudolf † 1621)

Anhalti Dorottya † 1634 (Ágost braunschweigi hg. † 1666)

Antal Ulrik braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1714 (Holstein-Sonderburgi Erzsébet Juliána † 1704)

Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi hg. † 1731 (hg. Oettingen Krisztina Lujza)

Braunschweigi Erzsébet Krisztina † 1750

Gertrud (Ziemovit masoviai hg. † 1272)

II. Boleszláv plockoi hg.

Troiden masoviai hg. † 1341 (Halicsi Mária)

III. Ziemovit masoviai hg. † 1380

IV. Ziemovit plockoi hg. † 1426

Masoviai Cimburgisz † 1429 (Vas Ernő osztrák hg. † 1424)

III. Fridrik császár † 1493 (Portugál Eleonóra † 1467)

I. Miksa német császár † 1519

63. Přemisl-ház

249. *Bozena-Beatrix* (III. Kegyes Ottó brandenburgi őrgr. † 1267)

Hosszu Ottó brandenburgi őrgr. † 1298

Brandenburgi Beatrix (II. Kázmér tescheni hg. † 1358)

246. I. *Venczel* cseh király † 1255

246. II. *Ottokár* cseh király, elesett † 1278

Macsói Kunigunda † 1285

246. *Erzsébet* † 1330 (János cseh király † 1346)

64. Luxemburg-ház

246. *Bona* † 1348 (*Jó János* franczia kir. † 1364)

Merész-Fülöp burgundi hg. † 1404 (Flandriai Margit † 1405)

Rettenthetlen-János burgundi hg. † 1419 (Hollandi Margit † 1426)

Jó-Fülöp burgundi hg. † 1467 (Portugál Izabella † 1473)

Merész-Károly burgundi hg. † 1477 (Bourbon Izabella † 1465)

Burgundi Mária † 1483

Szép-Fülöp castiliai király † 1506 (Castiliai Johanna † 1555)

V. Károly császár † 1558 (Portugál Izabella † 1539)

II. Fülöp † 1598

Mária † 1603

I. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1564

247. *Jánosmorva őrgróf † 1375

247. *Prokop* morvai őrgróf † 1405

247. *Zsófia* (VIII. *Boguszláv* pomerán hg. † 1417)

Valois Johanna † 1373 (II. Gonosz Károly navarrai kir. † 1387)

III. Károly navarrai kir. † 1425

Navarrai Blanka † 1441 (II. János arragóniai kir. † 1479)

Navarrai Eleonóra † 1479 (Foix Gaston navarrai kir. † 1472)

Foix Katalin (Foix János candalei gróf)

Candalei Anna † 1506

248. IV. *Károly* császár és cseh kir. † 1378 (1363 4. neje Pomerán Erzsébet)

Pomerán Erzsébet † 1393

248. *Zsigmond* császár, magyar és cseh király sz. 1367 † 1437

248. *Erzsébet* † 1442

Erzsébet † 1505 (IV. Kázmér lengyel király † 1492)

II. Ulászló magyar és cseh király † 1516

Jagello Anna † 1547

Miksa császár és magyar király † 1576

Anna † 1580

III. Fülöp spanyol király † 1621

Mária Anna † 1646

I. Lipót császár és magyar király † 1705

III. (VI.) Károly császár, magyar király † 1740

Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780

Maria Karolina † 1814 (IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825)

Bourbon Mária Terézia † 1807

II. Ferencz császár és magyar király † 1835

Ferencz Károly főherczeg † 1878 (Zsófia bajor herczegnő † 1872)

I. Ferencz József

II. Endre † 1235

IV. Béla † 1270

Anna † 1271 kör. (Rosztiszláv macsói herczeg † 1263/64)

Ilona † 1298 (Áhitatos Boleszláv kalisi hg. † 1279)

Hedvig (Lokjetek Vladiszláv lengyel kir. † 1333)

III. Kázmér lengyel kir. † 1370

Erzsébet † 1336

Erzsébet (Vastag Henrik liegnitzi és boroszlói hg. † 1296)

Erzsébet (IV. Vartiszláv pomerán hg. † 1326)

V. Boguszláv pomerán hg. † 1374

V. István † 1242

Katalin (Dragutin István szerb kir. † 1314)

Erzsébet (Kotroman István bosnya bán † 1314 kör.)

Vladiszláv

I. Tvartko István bosny. kir. † 1391

Katalin (Cillei Herman † 1385)

Cillei Herman horvát bán, zagoriai gróf † 1434

Cilley Borbála † 1450

Albert magyar és cseh kir., császár † 1439

Mária † 1313 (II. Sánta Károly nap. kir. † 1309)

Anjou Margit † 1299 (Valois Károly † 1325)

Valois Johanna (III. Vilmos hollandi gr. † 1337)

Hollandi Margit (IV. Lajos német császár † 1347)

Albert hollandi gr. † 1404

Johanna

Margit † 1447 (III. Gazdag-Henrik lands huti hg. † 1450)

Gazdag-Lajos landshuti hg. † 1479 (Szász Amália † 1502)

Landshuti Margit † 1501 (Fülöp pfalzi vál. † 1508)

Pfalzi Erzsébet † 1522 (Fülöp badeni őrgróf † 1533)

Badeni Mária Jakobea † 1580 (IV. Vilmos bajor hg. † 1550)

V. Albert bajor hg. † 1579

Szent-Erzsébet † 1231 (IV. Lajos thüringiai tart. gr. † 1227)

Thüringiai Zsófia † 1282 (V. Henrik brabanti hg. † 1248)

Gyermek Henrik hesseni tart. gr. † 1308

Hesseni Adelaid (gr. Henneberg Bertold † 1340)

Henneberg Erzsébet (Hohenzollern János nürnb. várgr. † 1357)

V. Frigyes nürnb. várgr. † 1398

Hohenzollern Beatrix (III. Czopfos Albert osztr. hg. † 1395)

IV. Világcsodája-Albert osztr. hg. † 1404

Jolánta † 1251 (I. Jakab arragóniai kir. † 1276)

III. Péter arragóniai király † 1285

Izabella † 1336 (Dienes portugál kir. † 1325)

IV. Alfonz † 1357

Kegyetlen-Péter portugál király † 1367

I. János † 1433 (Lancaster Filippa)

Izabella † 1473 (Jó Fülöp burgundi hg. † 1467)

Merész Károly burgundi hg. † 1477

Burgundi Mária † 1483 (I. Miksa csász. † 1519)

Szép Fülöp castiliai kir. † 1506

I. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1564 (Jagello Anna † 1547)

Anna † 1587

János † 1442

Izabella † 1496 (II. János castiliai kir. † 1454)

Izabella castiliai kir. † 1504 (Katholikus Ferdinánd arragóniai kir. † 1516)

Johanna castiliai kir. † 1555

Osztrák Kunigunda (IV. Albert bajor hg. † 1508)

IV. Vilmos bajor hg. † 1550 (Badeni Mária Jakobea † 1580)

V. Albert bajor hg. † 1579

Eduárd portugál kir. † 1438

Portugál Eleonóra † 1467 (III. Fridrik német császár † 1493)

I. Miksa császár † 1519 (Burgundi Mária † 1483)

Szép Fülöp † 1506 (Castiliai Johanna † 1555)

V. Károly császár † 1558

II. Fülöp spanyol kir. † 1598

Mária † 1603 (II. Miksa császár és magyar kir. † 1576)

Anna † 1580

III. Fülöp spanyol kir. † 1621 (Osztrák Margit † 1611)

Anna † 1666 (XIII. Lajos franczia kir. † 1643)

XIV. Lajos franczia kir. † 1715

Lajos dauphin † 1711

IV. Fülöp spanyol kir. † 1665 (Bourbon Izabella † 1644)

Mária Terézia † 1683

Mária Anna † 1646 (III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657)

I. Lipót császár és magyar kir. † 1705 (Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720)

I. József csász. és magy. kir. † 1711 (Hannoverai Vilhelmina Amália)

Mária Jozefa (III. Ágost szász vál., lengyel kir. † 1763)

Mária Amália

V. Fülöp spanyol kir. † 1746 (Farnese Erzsébet)

III. Károly spanyol király † 1788

IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825 (Mária Karolina főhgnő † 1814)

Bourbon Mária Terézia † 1807

Jolánta † 1278 (X. Bölcs-Alfonz castiliai király † 1284)

IV. Sancho castiliai király † 1295

Beatrix

IV. Ferdinánd castiliai kir. † 1312

XI. Alfonz † 1350

II. Trastamare Henrik † 1379

I. János 1390 castiliai kir. (Arragóniai Eleonóra † 1382)

I. Ferdinánd arragóniai kir. † 1416

Eleonóra † 1445

II. János arragóniai kir. † 1479

II. János castiliai kir. † 1454 (Portugál Izabella † 1496)

Katholikus-Ferdinánd arragóniai kir. † 1516

Izabella castiliai kir † 1504

Castiliai Mária † 1517

Portugál Izabella † 1539

Kegyetlen-Péter castiliai kir. † 1369

Konstanczia † 1394 (Gaunt János lancasteri hg. † 1399)

Lancaster Katalin

III. Henrik castiliai kir. † 1406

Ferdinánd viseoi hg. † 1470

Nagy-Emánuel portugál kir. † 1521

Nagy-Miksa bajor vál. † 1651 (Osztrák Mária Anna † 1665)

Ferdinánd Mária bajor vál. 1679 (Savoyai Adelaid Henriette † 1676)

Bajor Mária Anna † 1690

Fülöp Vilmos pfalzi vál. † 1690 (Hessen-Darmstadti Erzsébet Amália † 1709)

Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720

Bajor Mária † 1608

V. Vilmos bajor hg. † 1626 (Lotharingiai Renata † 1602)

Mária Anna † 1616

Magdolna † 1628 (Wolfgang Vilmos neuburgi pfalzgróf † 1653)

Margit † 1611

II. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1637

Bourbon Mária Lujza † 1792

II. Lipót császár és magyar király † 1792

Bourbon Mária Terézia † 1807

KONSTANCZIA, III. Béla leánya. (Folytatás.)

III. Béla † 1196

Konstanczia † 1240 (I. Ottokár cseh király † 1230)

I. Venczel cseh király † 1255

249. *Bozena vagy Beatrix* (III. *Kegyes Ottó* brandenburgi őrgróf † 1267)

65. Askan-ház

249. *Hosszu Ottó* brandenburgi őrgróf † 1299

249. *Hosszu Hermdn* brandenburgi őrgróf † 1308

280. *Beatrix* (III. *Boleszláv* schweidnitzi hg. † 1302 és II. *Kázmér* teschen hg. † 1306 neje)

249. *Brigitta v. Jutha* (VIII. *Henrik* hennebergi gróf † 1347)

251. *Mechtild* (IV. *Henrik* sagani herczeg † 1332)

252. *Ágnes* (I. *Valdemár* brandenburgi őrgróf † 1319)

Henneberg Katalin † 1397 (III. *Frigyes* meisseni őrgr.)

Henneberg Erzsébet (III. *Eberhard* würtembergi gr. † 1392)

65b) Askan-ház

252. *Askan Katalin* (1. férje *Magnus Torquatus* braunschweigi hg. † 1373)

252. I. *Berndt* lüneburgi herczeg † 1434

252. II. *Kegyes-Frigyes* lüneburgi hg. † 1459 *(Brandenburgi Magdolna)*

252. IV. *Nagylelkü Ottó* † 1471

252. ifj. *Henrik* lüneburgi hg. † 1532 *(Szdsz Margit* † 1528)

252. *Ernő* zellei hg. † 1546 *(Mecklenburgi Zsófia* † 1541)

252. *Margit* (gr. *Mansfeld Jdnos* † 1567)

253. ifj. *Vilmos* † 1592 lüneburg-zellei hg. *(Ddniai Dorottya* † 1617)

256. *Henrik* dannenberg-lüneburgi hg. † 1598 *(Szdsz-Lauenburgi Orsolya)*

253. *Lüneburgi Dorottya* † 1649 *(Károly* birkenfeldi pfalzgr. † 1600)

254. *György* lüneburg-calenbergi hg. † 1641 *(Hessen-Darmstadti Anna Eleondra* † 1649)

I. Keresztély bischweileri pfalzgr. † 1654 (Pfalz-Zweibrückeni Magdolna Katalin † 1648)

254. *Lüneburgi Zsófia Amdlia* † 1685 (III. *Fridrik* dán kir. † 1670)

255. *Jdnos Frigyes* hannoveri hg. † 1679 *(Pfalz-Simmerni Benedikta Henrika* † 1724)

II. Keresztély birkenfeldi pfalzgr. † 1717

Anna Zsófia † 1717 (III. János György szász vál. † 1691)

255. *Hannoveri VilhelminaAmdlia* (I. *József* császár és magyar kir. † 1711)

III. Keresztély † 1735 (Nassau-Saarbrückeni Karolina)

II. Erős Ágost lengyel király, szász vál. † 1733 (Brandenburg-Baireuti Krisztina Eberhardina)

Mária Jozefa

Frigyes Mihály pfalz-zweibrückeni hg. † 1769 (Pfalz-Sulzbachi Mária Dorottya)

III. Ágost lengyel kir. † 1763

I. Miksa József bajor kir. † 1825 (Badeni Karolina Friderika † 1841)

Mária Amália (III. Károly spanyol király † 1788)

Zsófia bajor herczegnő † 1872

IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825 (Mária Karolina osztrák főhgnő † 1814)

Bourbon Mária Lujza † 1792

Bourbon Mária Terézia † 1807

257. *Henrik* lüneburgi hg. † 1416 (1. neje *Pomerdn Zsófia)*

257. id. *Vilmos* † 1482 calenbergi hg. (Brandenburgi Cecilia † 1449)

262. *Lüneburgi Katalin* † 1442 *(Harczias Fridrik* szász vál. † 1428)

257. ifj. *Vilmos* † 1495 wolfenbütteli herczeg

257. *Henrik* † 1514 wolfenbütteli herczeg *(Pomerdn Zsófia)*

261. *Braunschweig-Wolfenbütteli Anna* (I. *Vilmos* hesseni tart. gr. † 1515)

257. *Katalin* † 1563 (I. *Magnus* szász-lauenburgi hg. † 1543)

258. ifj. *Henrik* † 1568 wolfenbütteli hg. *(Würtembergi Mária* † 1541)

I. *Ferencz* lauenburgi hg. † 1581

Orsolya

258. *Julius* † 1589 *(Brandenburgi Hedvig* † 1602)

260. *Katalin* † 1574 *(Jdnos* brandenburg-cüstrini őrgróf † 1571)

256. *Agost* braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1666

258. *Henrik Julius* braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1613 (1. neje *Szdsz Dorottya* † 1587 2. neje *Ddniai Erzsébet* † 1625)

1. 258. *Braunschweig-Wolfenbütteli Dorottya Hedvig* † 1608 *(Rudolf* anhalt-zerbsti fej. † 1621 első neje)

2. 259. *Braunschweig-Wolfenbütteli Zsófia Hedvig* † 1642 *(Ernő Kázmér* nassau-dietzi gr. † 1632)

Anhalti Dorottya † 1634

Anhalti Eleondra † 1681 *(Fridrik* holstein-sonderburg-norburgi hg. † 1658)

256. *Antal Ulrik* braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1714

266. *Holstein-Sonderburgi Erzsébet Julidna* † 1704

256. *Lajos Rudolf* braunschweig-blankenburgi herczeg † 1731 (hg. *Oettingen Krisztina Lujza)*

256. *Braunschweigi Erzsébet Krisztina* (III. vagy VI. *Károly* császár, magyar kir. † 1740)

Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780 (I. Ferencz német császár † 1765)

II. Lipót császár és magyar király † 1792

Mária Karolina † 1814

II. Ferencz császár és magyar király † 1835

Ferencz Károly főherczeg † 1878

I. Ferencz József

66. Welf-ház

263. *Braunschweigi Katalin* (VI. *Gerhard* holsteini gr. † 1404)

67. Schleswigi ház (Holstein-Schauenburg)

263. *Schleswig-Holsteini Hedvig* (2. férje *Dietrich* oldenburgi gróf † 1440)

68. Holstein-Oldenburg ház

263. I. *Keresztély* dán, svéd és norvég király † 1481 *(Brandenburgi Dorottya* † 1496)

263. *Jdnos* dán, norvég és svéd kir. † 1513 *(Szdsz Krisztina* † 1521)

265. *Margit* † 1495 (III. *Jakab* skót király)

266. I. *Frigyes* dán király † 1533 (1. neje *Brandenburgi Anna* † 1514 2. neje *Pomerdn Zsófia* † 1568)

263. II. Keresztély dán, norvég és svéd kir. † 1559 (Osztrák Izabella † 1525)

264. *Erzsébet* † 1555 (I. *Joachim Nesztor* brandenburgi vál. † 1535)

263. *Krisztina* † 1590 (2. férje *Ferencz* lotharingiai hg. † 1545)

1. 266. III. *Keresztély* dán kir. † 1559 *(Lauenburgi Dorottya* † 1571)

2. 274. *Erzsébet* † 1586 (2. férje *Ulrik* mecklenburgi hg. † 1603)

2. 275. *Adolf* † 1586 holstein-gottorpi herczeg *(Hesseni Krisztina* † 1604)

Mecklenburgi Zsófia † 1631

275. *Jdnos Adolf* holstein-gottorpi hg. † 1616

266. *Jdnos* holstein-sonderburgi hg. † 1622 (1. n. *Braunschweigi Erzsébet* † 1586)

268. *Anna* † 1585 *(Agost* szász vál. első neje † 1586)

269. *Dorottya* † 1617 *(Vilmos* lüneburgi hg. † 1595)

270. II. *Frigyes* † 1588 dán király *(Mecklenburgi Zsófia* † 1631)

266. *Fridrik* holstein-norburgi hg. † 1658 (Anhalt-Zerbsti Eleonóra † 1681)

267. *Margit* † 1638 *(Nassau-Siegeni Jdnos* † 1623)

I. Keresztély szász vál. † 1591 (Brandenburgi Zsófia † 1622)

György lüneburgi hg. † 1641 (Hessen-Darmstadti Anna Eleonóra † 1649)

270. IV. *Keresztély* † 1648 dán kir. *(Brandenburgi Anna Katalin* † 1612)

271. *Anna* † 1619 (I. *Jakab* angol király † 1625)

272. *Erzsébet* † 1625 *(Henrik Julius* braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1613)

273. *Auguszta* † 1639

Lüneburgi Zsófia Amdlia † 1685

270. III. *Frigyes* dán kir. † 1670 *(Lüneburgi Zsófia Amdlia* † 1685)

Stuart Erzsébet † 1662 (V. Frigyes pfalzi vál. † 1632)

Braunschweigi Zsófia Hedvig † 1642 (Ernő Kázmér nassau-dietzi gr. † 1632)

275. III. *Frigyes* † 1659 holstein-gottorpi hg. *(Szdsz Mária Erzsébet* † 1684)

276. *Holstein-Gottorpi Hedvig* † 1657 *(Agost* pfalz-sulzbachi gr. † 1632)

Amália † 1669 (Keresztély Ágost sulzbachi pfalzgróf † 1708)

270. *Anna Zsófia* † 1717 (III. *János György* szász vál. † 1691)

Eduard † 1663 (Gonzaga Anna † 1684)

VilmosFrigyes nassau-dietzi gr. † 1664 (Orániai Albertina Ágnes † 1697)

275. *Holstein-Gottorpi Auguszta Mária* † 1278 *(Fridrik Magnus* baden-durlachi őrgr. † 1709)

Keresztély Ágost sulzbachi pfalzgr. † 1708 (Nassau-Siegeni Amália † 1669)

I. János György szász vál. † 1656 (Porosz Magdolna Sibylla † 1659)

II. János György szász vál. † 1680 (Brandenburgi Magdolna Sibylla † 1687)

III. János György szász vál. † 1691

Pfalzi Benedikta Henriette † 1724 (János Frigyes hannoveri hg. † 1675)

Henrik Kázmér † 1696 (Anhalt-Dessaui Henriette Amália)

Károly Vilmos baden-durlachi őrgr. † 1738 (Würtembergi Magdolna Vilhelmina † 1746)

Tivadar † 1732 (Hessen-Rheinfelsi Mária Eleonóra Amália † 1720)

II. Erős Ágost szász vál., lengyel kir. † 1733 (Brandenburgi Krisztina Eberhardina)

Vilhelmina Amália (I. József császár és magyar kir. † 1711)

János Vilmos Friso † 1711

Fridrik † 1732

József Károly † 1729 sulzbachi pfalzgróf (Pfalzi Zsófia Auguszta)

III. Agost lengyel kir., szász vál. † 1763 (Osztrák Mária Jozefa)

Mária Jozefa

Nassau-Dietzi Anna-Charlotte † 1777

Pfalz-Sulzbachi Mária Dorottya (Fridrik Mihály zweibrückeni hg. † 1769)

Mária Amália (III. Károly spanyol király † 1788)

IV. Ferdinánd nápolyi király † 1825

Károly Frigyes badeni nagyhg. † 1811 (Hessen-Darmstadti Karolina Lujza † 1783)

Bourbon Mária Terézia † 1807

Károly Lajos † 1801 (Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832)

Badeni Karolina Friderika † 1841

I. Miksa József bajor kir. † 1825

Zsófia bajor herczegnő † 1872

277. *Braunschweigi Ágnes* (1. férje gr. *Mansfeld Busso)*

69. Mansfeld-ház

277. II. *Günther* † 1413

278. IV. *Albert* † 1416

278. III. *Günther*

277. V. *Gerhard*

277. VI. *Gerhard* † 1492

278. I. *Ernő* † 1486

279. V. *Albert* † 1484

277. *Margit*

279. II. *Ernő* † 1530 (gr. *Solms Dorottya* † 1578)

278. VII. *Albert* † 1560

279. *Jdnos Albert* † 1586

278. *Jdnos* † 1567 (2. n. *Braunschweig-Zellei Margit)*

279. *Vilmos* † 1615 *(Nassau-Dillenburgi Mechtild* † 1625)

278. gr. *Mansfeld Anna Zsófia* † 1601 (gr. *Solms Herman Adolf* † 1601)

gr. Solms Fülöp Reichard † 1636

279. gr. *Mansfeld Zsófia-Dorottya* † 1617 (gr. *Solms-Sonnewald Henrik Vilmos* † 1632)

gr. Solms Mária Eleonóra † 1689 (Ernő hessen-rheinfelsi tart. gr. † 1693)

gr. Solms Anna Sibylla † 1638 (gr. Oettingen Joachim Ernő)

Vilmos † 1725

gr. Oettingen Margit Zsófia (Albert brandenburg-anspachi őrgr.)

Mária Eleonóra Amália † 1720

Brandenburg-Anspachi Dorottya Charlotte † 1705 (Ernő Lajos hessen-darmstadti tart. gróf)

VIII. Lajos hessen-darmstadti tart. gróf † 1768 (Hanaui Charlotte-Krisztina)

Karolina Lujza † 1783 (Károly Fridrik badeni nagyherczeg † 1811)

IX. Lajos † 1790

Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832

Károly Lajos † 1801

Badeni Karolina Friderika † 1841

III. Béla † 1196

II. Endre † 1235

Jolánta † 1251
(I. Jakab arragóniai kir. † 1276)

Arragóniai Izabella † 1271
(III. Fülöp franczia kir. † 1285)

IV. Fülöp franczia király † 1314

Capet Izabella † 1357
(II. Eduárd angol király † 1327)

III. Eduárd angol király † 1377

Valois Károly † 1325

Valois Johanna
(III. Vilmos hollandi gr. † 1337)

Hollandi Filippa † 1369

Gaunt János lancasteri herczeg † 1399

Lancaster Filippa † 1415
(I. János portugál király † 1433)

Eduárd portugál király † 1438
(Arragóniai Eleonóra † 1445)

Portugál Eleonóra † 1467

282. I. *Miksa* császár † 1519
(Burgundi Mária † 1482)

282. *Szép-Fülöp* castiliai király † 1506 *(Őrült-Johanna* castiliai kir. † 1555)

282. *Osztrák Izabella* † 1525
(II. *Keresztély* dán király † 1559)

Dániai Krisztina † 1597
(Ferencz lotharingi hg. † 1545)

II. Károly lotharingi hg. † 1608
(Valois Klaudia † 1575)

Ferencz vaudemonti gróf † 1633

Miklós Ferencz lotharingi hg. † 1670

IV. Károly lotharingi hg. † 1690

Lotharingi Lipót † 1729

I. Ferencz császár † 1765
(Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780)

Mária Karolina † 1814

Bourbon Mária Terézia † 1807

IV. Béla † 1270

V. István † 1272

Mária † 1313
(II. Sánta Károly nápolyi király † 1309)

Anjou Margit † 1299

Konstanczia
(Leo halicsi fej. † 1301)

György † 1316

András † 1324

Halicsi Mária

250. III. *Ziemovit* masoviai herczeg † 1380

IV. *Ziemovit* plockoi herczeg † 1426

250. *Masoviai Cimburgis* † 1429
(Vas Ernő osztrák herczeg † 1424)

71. Habsburg-ház
282. III. *Frigyes* német császár † 1493

250. *Margit* † 1486
(II. *Frigyes* szász vál. † 1464)

281. *Katalin* † 1493
(I. *Károly* badeni őrgr. † 1475)

299. *Kunigunda* † 1520

283. V. *Károly* császár † 1558
(Portugál Izabella † 1539)

283. II. *Fülöp* † 1598
spanyol király
(3. n. *Valois Erzsébet* † 1568

287. *Mária* † 1603

4. n. (1570): 288. *Anna* † 1580

3.
283. *Katalin* † 1597
(I. *Károly Emánuel* savoyai hg.)

Savoyai Margit † 1655
(IV. Ferencz mantuai hg. † 1612)

Gonzaga Mária † 1668
Gonzaga Károly † 1631)

Gonzaga Eleonóra † 1686
(III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657)

Osztrák Eleonóra † 1697
(IV. Károly lotharingi herczeg † 1690)

4.
284. III. *Fülöp* spanyol kir. † 1621

284. *Osztrák Anna* † 1666
(XIII. *Lajos* franczia király † 1643)

Fülöp orleansi hg. † 1701
(Pfalzi Erzsébet Charlotte † 1722)

Orleansi Erzsébet Charlotte
(Lipót lotharingiai hg. † 1729)

285. IV. *Fülöp* spanyol király † 1665
(Bourbon Izabella † 1644)

XIV. *Lajos* franczia kir. † 1715

Lajos dauphin † 1711
(Bajor Mária Anna † 1690)

V. Fülöp spanyol király, anjoui herczeg † 1746
(Farnese Erzsébet pármai herczegnő)

III. Károly spanyol király † 1788

285. *Mária Terézia* † 1683

286. *Mária-Anna* † 1646

288. I. *Ferdinánd* császár, magyar és cseh király † 1564
(Jagello Anna † 1547)

288. II. *Miksa* császár és magyar kir. † 1576

289. *Károly* stiriai hg. † 1590

289. *Margit* † 1611

295. *Mária* † 1584
(V. *Vilmos* jülichi hg. † 1592)

296. *Eleonóra* † 1594
(Gonzaga Vilmos mantuai hg. † 1587)

297. *Johanna* † 1578
(Medicis Ferencz florenci nagyherczeg † 1587)

298. *Anna* † 1587

Bajor Mária † 1608

290. *Mária Magdolna* † 1639
(II. *Medicis Cosimo* florenci nagyhg. † 1621)

291. II. *Ferdinánd* császár és magyar kir. † 1637

291. III. *Ferdinánd* † 1657
császár és magyar kir.

294. *Mária Anna* † 1665

291. I. *Lipót* császár és magyar kir. † 1705
(3. neje *Pfalzi Eleonóra Magdolna* † 1720)

3. nejétől 293. *Eleonóra* † 1697
(Lotharingiai Károly hg. † 1690)

291. I. *József* császár és magyar király † 1711
(Hannoverai Vilhelmina Amália)

291. *Mária Józefa*
(III. *Ágost* lengyel király, szász vál. † 1763)

292. III. (VI.) *Károly* császár, magyar, spanyol és cseh kir. † 1740
(Braunschweig-Wolfenbütteli Erzsébet Krisztina)

292. *Mária Terézia* magyar és cseh kir. † 1780

Mária Amália

IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825

Bourbon Mária Lujza † 1792

II. Lipót császár és magy. kir. † 1792

II. Ferencz osztrák császár, magyar király † 1835

Ferencz Károly főherczeg † 1878
(Zsófia bajor herczegnő † 1872)

I. Ferencz József

Konstanczia † 1240
(I. Ottokár cseh kiraly † 1230)

250. *Anna* † 1265
(II. *Kegyes-Henrik* boroszlói herczeg, elesett 1241)
70. Piaszt-ház

250. *Gertrud*
(Ziemovit masoviai hg. † 1272)

70. Piaszt-ház
250. II. *Boleszláv* plockoi hg.

250. *Troiden* masoviai hg. † 1341

304. II. *Konrád* glogaui herczeg † 1298

III. Hüséges-Henrik glogaui herczeg † 1309

Glogaui Beatrix † 1323
(IV. Bajor Lajos német császár † 1347)

II. István landshuti hg. † 1375
(Hohenzollern Margit)

János müncheni hg. † 1397

Ernő müncheni hg. † 1438

III. Jámbor Albert bajor hg. † 1460
(Welf Anna)

IV. *Albert* bajor herczeg † 1508

IV. Vilmos bajor herczeg † 1550
(Badeni Mária Jakobea † 1580)

V. *Albert* bajor herczeg † 1579

IV. Henrik sagani herczeg † 1334
(Brandenburgi Mechtild)

V. Henrik † 1369
sagani és glogaui herczeg

Glogaui Hedvig

300. *Erzsébet*
(Premiszláv poseni hg. † 1257)

Eufemia
(I. Vladiszláv tescheni hg.)

II. Kázmér tescheni hg.
(Brandenburgi Beatrix)

III. Kázmér tescheni hg.

Tescheni Anna

340. II. *Kopasz Boleszláv* liegnitzi hg. † 1278

III. (V.) Vastag Henrik liegnitzi és boroszlói hg.
(Kalisi Erzsébet † 1304)

III. Boleszláv briegi és liegnitzi hg. † 1343

Venczel liegnitzi hg. † 1364

Rupert liegnitzi herczeg † 1390

Liegnitzi Borbála † 1436
(III. Rudolf szász vál. † 1418)

Askan Borbála † 1465
(János Alchimista brandenburgi őrgróf † 1464)

Brandenburgi Dorottya † 1496
(I. Keresztély svéd, dán és norvég király † 1481)

János svéd, dán és norvég király † 1513

II. Keresztély † 1559 (Osztrák Izabella † 1525)

Dán Krisztina † 1590 (Ferencz lotharingi hg. † 1545)

II. Károly lotharingi hg. † 1608
(Valois Klaudia † 1575)

Ferencz vaudemonti gróf † 1633

Miklós Ferencz bibornok, touli püspök, lotharingi herczeg † 1670

IV. Károly lotharingi herczeg † 1690
(Osztrák Eleonóra † 1697)

Lotharingi Lipót hg. † 1729
(Orleansi Erzsébet Charlotte)

I. Ferencz császár † 1765

V. Vilmos bajor hg. † 1626
(Lotharingiai Renáta † 1602)

Mária-Anna † 1616

Nagy-Miksa bajor vál. † 1651

Magdolna † 1628
(Wolfgang Vilmos, neuburgi pfalzgr. † 1653)

Fülöp Vilmos pfalzi vál. † 1690
(Hessen-Darmstadti Erzsébet Amália † 1709)

Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720
(I. Lipót császár, magyar kir. † 1705)

Ferdinánd Mária bajor vál. † 1679
(Savoyai Adelaid Henriette † 1676)

Mária Anna † 1690
(Lajos dauphin † 1711)

Lotharingiai Lipót hg. † 1729
(Orleansi Erzsébet Charlotte)

I. *Ferencz*
(István)
német császár, toskanai nagyherczeg † 1765

V. Fülöp spanyol király † 1746
(Farnese Erzsébet pármai hgnő)

III. Károly spanyol kir. † 1788

I. József császár, magyar kir. † 1711
(Hannoveri Vilhelmina Amália)

Mária Jozefa
(III. Ágost lengyel kir. † 1763)

Mária Amália

III. (VI.) Károly császár és magyar kir. † 1740
(Braunschweigi Erzsébet Krisztina)

Mária Terézia † 1780
magyar és cseh kir.

II. Lipót császár és magyar kir. † 1792

II. Ferencz császár és magyar kir. † 1835

Bourbon Mária Terézia † 1807

KONSTANCZIA, III. Béla leánya. (Folytatás.)

III. Béla † 1196

Konstanczia † 1240 (I. Ottokár cseh király † 1230

Anna † 1265 (II. Kegyes-Henrik boroszlói herczeg, elesett a tatárok ellen 1241)

70a) Piaszt-Boroszló
300. *Erzsébet (Premiszláv* poseni herczeg † 1257)

70c) Piaszt-Posen
300. *Eufemia* (I. *Vladiszláv* tescheni herczeg † 1288

300. I. *Boleszláv* (Bolko) oppelni hg. † 1313 *(Boroszlói Eufemia)*

70d) Piaszt-Oppeln-Teschen

302. II. *Kázmér* tescheni hg. † 1306 (Brandenburgi Beatrix, Hosszu Ottó őrgr. l.)

300. II. *Boleszláv* (Bolko) oppelni herczeg † 1356

302. III. *Kázmér* tescheni herczeg † 1358

300. III. *Boleszláv* (Bolko) † 1382

302. *Anna* *(Venczel* liegnitzi hg. † 1364)

303. I. *Premiszláv* tescheni herczeg † 1410

300. IV. *Boleszláv* (Bolko) oppelni hg. † 1437

301. *Berndt* falkenbergi hg. † 1455

303. I. *Boleszláv* † 1426

300. *Oppelni Erzsébet* (gr. *Leuchtenberg Lipót* † 1459)

301. *Oppelni Katalin* (VIII. *Henrik* sagani herczeg † 1397)

Rupert liegnitzi hg. † 1390 (Glogaui Hedvig)

303. III. *Premiszláv* † 1447

303. *Tescheni Hedvig* † 1521 *(Szapolyay István* magyar nádor és szepesi grófi † 1499)

72. Leuchtenberg
300. gr. *Leuchtenberg Frigyes* † 1487

I. János sagani hg. † 1439 (Szász-Lauenburgi Skolastika † 1463)

Liegnitzi Borbála † 1436 (III. Rudolf szász vál. † 1418)

73. Szapolyai
303. *Szapolyai Borbála* † 1515 (I. *Zsigmond* lengyel király első neje † 1548)

300. VI. *János* † 1531

II. János sagani hg. † 1502 (Steinaui Katalin, oelsi hgnő † 1502)

Askan Borbála † 1465 (János Alchimista brandenburgi őrgr. † 1464)

300. III. *György* † 1555 *(Brandenburgi Borbála)*

Sagani Hedvig † 1514 (Podjebrad Károly münsterbergi hg. † 1536)

Brandenburgi Borbála † 1481 (III. Gonzaga Lajos mantuai őrgr. † 1478)

Jagello Hedvig sz. 1513 † 1573 (1535. II. Joachim Hektor brandenburgi vál. † 1571 2. neje)

300. gr. *Leuchtenberg Erzsébet* † 1579 *(Nassau-Dillenburgi János* † 1606)

Münsterbergi Hedvig † 1531 (Brandenburgi György † 1543)

I. Frigyes mantuai hg. † 1484 (Bajor Margit † 1480)

Brandenburgi Hedvig sz. 1540 † 1602 (Julius braunschweigi herczeg † 1589)

Nassau-Dietzi Ernő Kázmér † 1632 (Braunschweigi Zsófia Hedvig † 1642)

Nassau-Siegeni János † 1623

Anna Mária † 1589 (Kristóf würtembergi hg. † 1568)

Gonzaga Klára † 1503 (Montpensier Bourbon Gilbert náp. alkir. † 1496)

Henrik Julius braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1613 (1. n. Szász Dorottya † 1587, 2. n. Dániai Erzsébet † 1625)

Nassau-Siegeni Juliána † 1643 (Móricz hessen-casseli t. gr. † 1632)

Würtembergi Eleonóra † 1618 (Joachim Ernő anhalti fej. † 1586)

Bourbon Montpensier Renata (Antal lotharingi hg. † 1544)

1. Braunschweig-Wolfenbütteli Dorottya Hedvig sz. 1587 † 1608 (Rudolf anhalt-zerbsti fej. † 1621 első neje)

2. Braunschweig-Wolfenbütteli Zsófia Hedvig † 1642 (Ernő Kázmér nassau-dietzi gr. † 1632)

Rudolf anhalt-zerbsti fej. † 1621 (Braunschweigi Dorottya Hedvig † 1608)

Ferencz lotharingi hg. † 1545 (Dániai Krisztina † 1590)

Vilmos nassau-dietzi fej. † 1664 (Orániai Albertina Agnes † 1697)

Frigyes Hessen-Casseli † 1650 (János Kázmér anhalt-dessaui fej. † 1660)

Ágnes

Anhalti Dorottya sz. 1607 † 1634 (Ágost braunschweigi hg. † 1666 2. neje)

Anhalti Eleonóra sz. 1608 † 1681 (Fridrik holst.-sonderburg-norburgi hg. † 1658 2. neje)

Nassau-Dietzi Vilmos Frigyes † 1664 (Oraniai Albertina-Agnes † 1697)

Henrik Kázmér nassau-dietzi fej. † 1696

II. János György † 1693 anhalt-dessaui fejed. (Orániai Henriette Katalin † 1708)

Lotharingiai Renata † 1602 (V. Vilmos bajor hg. † 1626)

Bajor Mária Anna † 1616 (II. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1637)

Antal Ulrik braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1714

Holstein-Sonderburgi Erzsébet Juliána sz. 1634 † 1704

Henrik Kázmér hg. † 1696

Anhalt-Dessaui Henriette Amália

Antal Ulrik braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1714

III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657 (Mária Anna spanyol hgnő † 1646)

Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi hg. † 1731 (hg. Oettingen Krisztina Lujza)

János Vilmos Friso † 1711 (Hessen-Casseli Mária Lujza)

Antal Ulrik braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1714

Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi hg. † 1731 (hg. Oettingen Krisztina Lujza)

Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi hg. † 1731

Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi hg. † 1731 (hg. Oettingen Krisztina Lujza)

Braunschweigi Erzsébet Krisztina

Braunschweigi Erzsébet Krisztina

I. Lipót császár és magyar király † 1705 (Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720)

Braunschweigi Erzsébet Krisztina

Braunschweigi Erzsébet Krisztina

Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi hg. † 1731 (hg. Oettingen Krisztina Lujza)

Braunschweigi Erzsébet Krisztina

Braunschweigi Erzsébet Krisztina

III. (VI.) Károly császár és magyar kir. † 1740

Braunschweigi Erzsébet Krisztina

Braunschweigi Erzsébet Krisztina

Braunschweigi Erzsébet Krisztina

KONSTANCZIA, III. Béla leánya. (Folytatás.)

III. Béla † 1196

Konstanczia † 1240 (I. Ottokár cseh király † 1230)

Anna † 1265 (II. Kegyes-Henrik boroszlói herczeg, elesett 1241)

H. Kopasz-Boleszláv sz. 1217 † 1278 liegnitzi herczeg

III. Boleszláv schweidnitzi herczeg † 1302

Jutha (István bajor herczeg † 1310)

Beatrix (II. Rupert pfalzi vál. † 1398)

III. Rupert német kir., pfalzi vál. † 1410 (Hohenzollern Erzsébet † 1409)

III. Lajos pfalzi vál. † 1437

IV. Szelid Lajos pfalzi vál. † 1449 (Savoyai Margit † 1479)

Fülöp † 1508 pfalzi vál. (Bajor Margit † 1501)

Pfalzi Erzsébet † 1522

Badeni Mária Jakobea † 1580 (IV. Vilmos bajor herczeg † 1550)

V. Albert bajor herczeg † 1579 (Osztrák Anna † 1580)

V. Vilmos bajor herczeg † 1626 (Lotharingi Renata † 1602)

Bajor Magdolna † 1628 (Wolfgang Vilmos neuburgi pfalzgr. † 1653)

Fülöp Vilmos pfalzi vál. † 1690 (Hessen-Darmstadti Erzsébet Amália † 1709)

Károly Fülöp pfalzi vál. † 1742 (hg. Radzivil Lujza Charlotte † 1695)

Pfalzi Zsófia Auguszta (József Károly sulzbachi pfalzgróf † 1729)

Pfalz-Sulzbachi Mária Dorottya (Fridrik Mihály pfalz-zweibr. hg. † 1769)

I. Miksa József bajor király † 1825

Bernát † 1341 schweidnitzi hg. (Kujaviai Margit)

Schweidnitzi Beata

Margit (I. Károly lotharingi hg. † 1430)

Lotharingi Katalin † 1439 (I. Jakab badeni őrgr. † 1458)

I. Károly badeni őrgr. † 1475 (Osztrák Katalin † 1493)

I. Kristóf † 1527

Fülöp † 1533

Ernő † 1553

Károly † 1557 badeni őrgr.

György Frigyes † 1638

V. Frigyes baden-durlachi őrgróf † 1659 (Würtembergi Borbála † 1627)

VI. Frigyes baden-durlachi őrgr. † 1677

VII. Frigyes Magnus † 1709 (Holstein-Gottorpi Auguszta Mária † 1728)

Károly Vilmos baden-durlachi őrgr. † 1738 (Würtembergi Magdolna Vilhelmina † 1746)

Fridrik † 1732 (Nassau-Dietzi Anna Charlotte † 1777)

Károly Frigyes badeni nagyhg. † 1811 (Hessen-Darmstadti Karolina Lujza † 1783)

Károly Lajos badeni herczeg † 1801

István † 1459 simmerni pfalzgróf

Fekete-Lajos zweibrückeni pfalzgróf † 1489

Sándor zweibrückeni pfalzgróf † 1514 (gr. Hohenlohe Margit † 1522)

Rupert veldentzi pfalzgr. † 1544

Pfalzi Anna † 1586

János † 1604 (Jülichi Magdolna † 1633)

II. János † 1635

Pfalz-Zweibrückeni Magdolna Katalin † 1648 (I. Keresztély bischweileri pfalzgróf † 1654)

II. Keresztély birkenfeldi pfalzgróf † 1717

III. Keresztély † 1735 (Nassau-Saarbrückeni Karolina)

Pfalz-Zweibrückeni Karolina Henriette Krisztina

Lajos zweibrückeni pfalzgr. † 1532 (Hesseni Erzsébet † 1563)

Wolfgang † 1569 (Hesseni Anna † 1591)

János † 1604 (Jülichi Magdolna † 1633)

János Kázmér † 1652 (Wasa Katalin † 1638)

Krisztina Magdolna † 1660

III. (V.) Henrik † 1296 liegnitzi és boroszlói herczeg (Kalisi Erzsébet † 1296)

VI. Henrik † 1335 boroszlói herczeg

Boroszlói Erzsébet

304. II. *Konrád* † 1395 oelsi herczeg

304. IV. *Konrád* wolaui hg. † 1431

304. *Venczel* steinaui hg. † 1474

304. *Steinaui Katalin* † 1502

305. *Sagani Hedvig* † 1514 *(Podjebrád Károly* münsterbergi herczeg † 1536)

Münsterbergi Hedvig † 1531 (Brandenburgi György őrgr. † 1543)

Brandenburgi Szabina † 1575

Brandenburgi Zsófia † 1622 (I. Keresztély szász vál. † 1591)

I. János György szász vál. † 1656 (Porosz Magdolna Sibylla † 1659)

Zsófia Eleonóra † 1671 (II. György hessen-darmstadti tart. gr. † 1661)

VI. Lajos tart. gr. † 1678 (Szász-Gothai Erzsébet Dorottya † 1709)

Ernő Lajos † 1739 (Brandenburgi Dorottya Charlotte † 1705)

VIII. Lajos tart. gr. † 1738 (Hanaui Charlotte Krisztina)

IX. Lajos hessen-darmstadti tart. gr † 1790

Karolina Lujza † 1783 (Károly Fridrik badeni nagyhg. † 1811)

Károly Lajos † 1801

Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832

Badeni Karolina Friderika † 1841

Zsófia bajor herczegnő † 1872

I. Ferencz József

70a) **Piaszt** (szilézíai) **ház**

304. I. *Konrád* oelsi herczeg † 1360

Brandenburgi Dorottya † 1496 (I. Keresztély dán kir. † 1480)

János dán kir. † 1513 (Szász Krisztina † 1521)

Erzsébet † 1555 (I. Joachim Nestor brandenburgi vál. † 1535)

II. Joachim Hector brandenburgi vál. † 1571 (Szász Magdolna † 1534)

I. János György brandenburgi vál. † 1598

Margit † 1495 (III. Jakab skót kir. † 1488)

IV. Jakab † 1513 (Tudor Margit † 1539)

V. Jakab † 1542 (Guise Mária † 1560)

Stuart Mária † 1587 (Darnley Henrik † 1567)

I. Jakab angol kir. † 1625

Stuart Erzsébet † 1662 (V. Frigyes pfalzi vál., cseh kir. † 1632)

Károly Lajos pfalzi vál. † 1680 (Hessen-Casseli Charlotte † 1686)

Pfalzi Charlotte Erzébet † 1722 (Fülöp orleansi herczeg † 1701)

Orleansi Erzsébet Charlotte (Lotharingi Lipót herczeg † 1729)

I. Ferencz német császár † 1765

I. Frigyes dán király † 1533 (Brandenburgi Anna † 1514)

III. Keresztély dán kir. † 1559 (Szász-Lauenburgi Dorottya † 1571)

II. Frigyes dán király † 1588 (Mecklenburgi Zsófia † 1631)

Dán Anna † 1619

János holstein-sonderburgi hg. † 1622

Frigyes holstein-norburgi herczeg † 1658 (Anhalt-Zerbsti Eleonóra † 1681)

Erzsébet Juliána † 1704 (Antal Ulrik braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1714)

Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi hg. † 1731 (hg. Oettingen Krisztina Lujza)

Braunschweigi Erzsébet Krisztina (III. v. VI. Károly császár, magyar kir. † 1740)

Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780

II. Lipót császár és magyar király † 1792

Erzsébet Amália † 1709 (Fülöp Vilmos pfalzi vál. † 1690)

Károly Fülöp pfalzi vál. † 1742 (hg. Radzivil Lujza Charlotte † 1695)

Pfalzi Zsófia Auguszta (József Károly p.-sulzbachi gr. † 1729)

Pfalz-Sulzbachi Mária Dorottya (Frigyes Mihály pfalz-zweibrückeni herczeg † 1769)

I. Miksa József bajor kir. † 1825

II. Ferencz császár és magyar király † 1835

Ferencz Károly főherczeg † 1878

Ernő Lajos † 1739 (Brandenburgi Dorottya Charlotte † 1705)

VIII. Lajos hessen-darmstadti t. gr. † 1738 (Hanaui Charlotte Krisztina)

Hessen-Darmstadti Karolina Lujza † 1783 (Károly Fridrik badeni nagyhg. † 1811)

Károly Lajos badeni hg. † 1801 (Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832)

Badeni Karolina Friderika † 1841 (I. Miksa József bajor kir. † 1825)

Zsófia bajor herczegnő † 1872

I. Ferencz József

304. ~~II.~~ *Konrád* glogaui herczeg † 1298 (Nagylengyelországi Salome)

304. III. *Hűséges-Henrik* glogaui herczeg † 1309

309. *Beatrix* † 1323 (IV. Bajor Lajos német császár első neje † 1347)

II. István landshuti hg. † 1375

János müncheni hg. † 1397

Ernő müncheni hg. † 1438

III. Ydmbor Albert bajor hg. † 1460

III. István ingolstadti hg. † 1413

Bajor Izabella † 1435

(VI. Károly franczia kir. † 1422)

VII. Károly franczia kir. † 1461 (Anjou Mária † 1463)

Bajor Margit † 1480 (Gonzaga Frigyes mantuai hg. † 1484)

Gonzaga Klára † 1503 (Montpensier Bourbon Gilbert † 1496)

Bourbon MontpensierRenata (Antal lotharingi hg. † 1544)

Ferencz lotharingi hg. † 1545 (Dán Krisztina † 1590)

Lotharingiai Renata † 1602 (V. Vilmos bajor hg. † 1626)

Nagy Miksa bajor vál. † 1651 (Osztrák Mária Anna † 1665)

Ferdinánd Mária bajor vál. † 1679 (Savoyai Adelaid Henriette † 1676)

Bajor Mária Anna † 1690

V. Fülöp spanyol király † 1746 (Farnese Erzsébet)

III. Károly spanyol király † 1788

Bourbon Mária Lujza † 1792

IV. Ferdinánd nápolyi kir. † 1825 (Osztrák Mária Karolina † 1814)

Bourbon Mária Terézia † 1807

Mechtild † 1346 (Szigoru-Frigyes meisseni őrgr. † 1349)

III. Serény-Fridrik meisseni őrgr. † 1380 (Henneberg Katalin)

I. Harczias-Fridrik szász vál. † 1428 (Braunschweigi Katalin † 1442)

III. Vilmos thüringiai tart gr. † 1482 (Osztrák Anna † 1462)

Margit † 1511 (János Cicero brandenburgi vál. † 1499)

Anna † 1462 (II. Lajos hesseni t. gr. † 1458)

III. Lajos casseli t. gr. † 1471 (Würtembergi Mechtild † 1495)

Id. Vilmos casseli t. gr. † 1515

Közép-Vilmos casseli t. gr. † 1509 (Mecklenburgi Anna † 1525)

Hesseni Erzsébet † 1563

Nagylelkü Fülöp hesseni t. gr. † 1567 (Szász Krisztina † 1549)

Wolgang † 1569

Hesseni Anna † 1591

Kegyes-György hessen-darmst. t. gr. † 1596

Fülöp Lajos neuburgi pfalzgr. † 1614 (Jülichi Anna † 1632)

Pfalzi Anna Mária † 1643 (Fridrik Vilmos altenb. hg. † 1602)

V. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1626 (Brandenburgi Magdolna † 1606)

II. György hessen-darmstadti tart. gr. † 1661 (Szász Zsófia Eleonóra † 1671)

VI. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1678

Szász-Altenburgi Erzsébet Zsófia † 1680 (Kegyes Ernő gothai hg. † 1675)

Gothai Erzsébet Dorottya † 1709

Valois Magdolna † 1486 (Foix Gaston vianai hg. † 1470)

Foix Katalin † 1512 navarrai kir. (D'Albret János navarrai kir. † 1516)

II. Henrik navarrai kir. † 1555 (Valois Margit † 1549)

D'Albret Johanna navarrai kir. † 1572 (Bourbon Antal † 1562)

IV. Henrik franczia kir. † 1610 (Medicis Mária † 1643)

XIII. Lajos franczia kir. † 1643 (Osztrák Anna † 1666)

XIV. Lajos franczia kir. † 1715 (Osztrák Mária Terézia † 1683)

Lajos dauphin † 1711

I. Joachim Nestor brandenb. vál. † 1535 (Dán Erzsébet † 1555)

Brandenburgi Margit (IV. János anhalt-zerbsti fej. † 1551) † 1543

Joachim Ernő anhalti fej. † 1586

Anhalti Erzsébet † 1607 (I. János György brandenb. vál. † 1598)

Keresztély baireuthi őrgr. † 1655 (Porosz Mária † 1649)

Erdmann Ágost † 1651 (Anspachi Zsófia † 1646)

Keresztély Ernő † 1712 (Würtembergi Zsófia Lujza † 1702)

Baireuthi Krisztina Eberhardina (II. Erős Ágost lengyel kir. † 1733)

III. Ágost lengyel kir. † 1763 (Osztrák Mária Jozefa)

Mária Amália

304. II. *Konrád* † 1395 oelsi herczeg

304. IV. *Konrád* wolaui hg. † 1431

305. I. *Ydnos* sagani herczeg † 1439 (Szász-Lauenburgi Skolastika † 1463)

305. II. *Ydnos* sagani herczeg † 1502

305. IV. *Henrik* sagani herczeg † 1334 *(Brandenburgi Mechtild*, Herman őrgróf leánya)

305. V. *Henrik* sagani herczeg † 1369

305. VIII. *Henrik* sagani herczeg (Oppelni Katalin)

306. *Hedvig* (2. férje *Rupert* liegnitzi hg. † 1390)

Liegnitzi Borbála † 1436 (III. Rudolf szász hg. † 1418)

Askan Borbála † 1465 (Alchymista János brandenburgi őrgr. † 1464)

307. II. *Ernő* † 1567 *(Pomerán Margit* † 1568)

307. *Braunschweigi Erzsébet* † 1586

307. *Sagani Erzsébet (Ernő* göttingai herczeg † 1379)

74a) **Welf-ház**

307. *Otto*, «der Quade» † 1394 braunschweig-göttingai hg.

307. *Welf Erzsébet (Erich*, braunschweig-grübenhageni hg. † 1431)

307. III. *Albert* † 1490

307. I. *Fülöp* † 1551

74b) **Welf-ház**

308. *Welf Anna*

III. Béla † 1196

Konstanczia † 1240 (I. Ottokár cseh király † 1230)

Anna † 1265 (II. Kegyes-Henrik boroszlói herczeg, elesett 1241)

II. Konrád glogaui herczeg † 1298

III. Henrik glogaui herczeg † 1309

309. *Glogaui Beatrix* † 1324
(IV. Bajor Lajos német császár első neje † 1347)

II. Endre † 1235

Szent-Erzsébet † 1231 (Thüringiai Lajos † 1224)

Thüringiai Zsófia † 1282 (Brabanti Henrik † 1284)

Gyermek-Henrik hesseni tartománygróf † 1308

Hesseni Adelaid (VII. Bertold hennebergi gróf † 1340)

Henneberg Erzsébet (Hohenzollern János nürnbergi várgróf † 1357)

Hohenzollern Margit

V. Frigyes nürnbergi várgróf † 1398 (Meisseni Erzsébet)

I. *Frigyes* brandenburgi választó † 1440

Beatrix (III. Albert osztrák herczeg † 1395)

IV. Albert osztrák herczeg † 1404 (Hollandiai Anna)

Albert császár és magyar király † 1439 (Erzsébet magyar kir. † 1442)

Erzsébet † 1505 (IV. Kázmér lengyel király † 1492)

Jagello Anna † 1503

Albert Achilles brandenburgi vál. † 1486 (Szász Anna † 1512)

Frigyes anspachi őrgróf † 1536 (Jagello Anna † 1503)

Brandenburgi György † 1543 (Münsterbergi Hedvig † 1531)

Anna † 1589

Würtembergi Szabina † 1581 (IV. Vilmos hessen-casseli tartománygróf † 1592

Móricz hessen-casseli tartománygróf † 1632

V. Vilmos hessen-casseli tartománygróf † 1637

Hessen-Casseli Charlotte † 1686 (Károly Lajos pfalzi vál. † 1680)

Pfalzi Erzsébet Charlotte † 1722 (Fülöp orleansi herczeg † 1701)

Orleansi Erzsébet Charlotte

VI. Vilmos hessen-casseli tart. gr. † 1663 (Brandenburgi Hedvig Zsófia † 1683)

Károly † 1730

Hessen-Casseli Mária Lujza (Nassau-Dietzi János Vilmos Friso † 1711)

Nassau-Dietzi Anna Charlotte † 1777 (Baden-Durlachi Fridrik † 1732)

Károly Frigyes badeni nagyhg. † 1811 (Hessen-Darmstadti Karolina Lujza † 1783)

Károly Lajos badeni herczeg † 1801 (Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832)

Badeni Karolina Friderika † 1841 (I. Miksa József bajor király † 1825)

Zsófia bajor herczegnő † 1872

I. Ferencz József

75. Wittelsbach-Bajor ház

321. *Bajor Mechtild* † 1346
(Szigoru Frigyes meisseni őrgróf † 1349)

III. Serény-Frigyes † 1380 (Henneberg Katalin)

I. Harczias-Frigyes szász vál. † 1428 (Braunschweigi Katalin † 1442)

II. Jóságos-Frigyes † 1464 (Osztrák Margit † 1486)

Ernő szász vál. † 1486

Krisztina † 1521 (János dán király † 1513)

II. Keresztély dán király † 1559 (Osztrák Izabella † 1525)

Dán Krisztina † 1590 (I. Ferencz lotharingi herczeg † 1545)

II. Károly lotharingi herczeg † 1608 (Valois Klaudia † 1575)

Ferencz vaudemonti gróf † 1632

Miklós Ferencz lotharingi herczeg, bibornok † 1670 (Lotharingi Klaudia † 1648)

IV. Károly lotharingi herczeg † 1690 (Osztrák Eleonóra † 1697)

Lotharingi Lipót † 1729 (Orleansi Erzsébet Charlotte)

I. Ferencz római császár † 1765

Dán Erzsébet † 1555 (I. Joachim Nestor brandenburgi vál. † 1535)

II. Joachim Hektor brandenburgi vál. † 1571 (Jagello Hedvig † 1573)

Brandenburgi Hedvig † 1602 (Julius braunschweigi hg. † 1589)

Henrik Julius braunschweig-wolfenbütteli herczeg † 1613 (Szász Dorottya † 1587)

Dorottya Hedvig † 1608 (Rudolf anhalt-zerbsti fejed. † 1621)

Anhalti Eleonóra † 1681 (Fridrik holstein-norburgi herczeg † 1658)

Holstein-Norburgi Erzsébet Juliána † 1704

Margit † 1528 (Henrik lüneburgi herczeg † 1532)

Ernő zellei herczeg † 1546 (Mecklenburgi Zsófia † 1541)

Henrik lüneburg-dannebergi herczeg † 1598 (Szász Lauenburgi Orsolya)

Agost braunschweig-wolfenbütteli herczeg † 1666

Antal Ulrik braunschweig-wolfenbütteli herczeg † 1717 (Holstein-Norburgi Erzsébet Juliána † 1704)

Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi herczeg † 1731 (hg. Oettingen Krisztina Lujza)

Braunschweigi Erzsébet Krisztina † 1750

Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780

II. Lipót császár és magyar király † 1792

2. 310. *János* müncheni herczeg † 1397

310. *Ernő* müncheni herczeg † 1438

310. III. *Jámbor Albert* bajor herczeg † 1460 (2. neje *Welf Anna)*

310. *Bajor Erzsébet* † 1484

311. *Bajor Margit* † 1480 *(Gonzaga Fridrik* mantuai herczeg † 1484)

312. IV. *Albert* bajor hg. † 1508 *(Osztrák Kunigunda* † 1520)

312. *Bajor Szabina* † 1564 *(Ulrik* würtembergi hg. † 1550)

Kristóf würtembergi hg. † 1568 (Brandenburgi Anna Mária † 1589)

Würtembergi Eleonóra † 1618 (Joachim Ernő anhalti fejed. † 1586)

Rudolf anhalt-zerbsti fej, † 1621 (Braunschweigi Dorottya Hedvig † 1609)

Anhalti Dorottya † 1634 (Ágost braunschweigi hg. † 1666)

Fülöp Vilmos pfalzi vál. † 1690 (Hessen-Darmstadti Erzsébet Amália † 1709)

Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720 (I. Lipót császár és magyar kir. † 1705)

III. (VI.) Károly császár és magyar kir. † 1740

2. 317. *Frigyes* landshuti herczeg † 1393

317. III. *Gazdag-Henrik* landshuti hg. † 1450 *(Osztrák Margit* † 1447)

317. *Gazdag-Lajos* † 1479 landshuti herczeg *(Szász Amália* † 1502)

313. IV. *Vilmos* bajor hg. † 1550

317. *Landshuti Margit* † 1501 *(Fülöp* pfalzi vál. † 1508)

313. V. *Albert* bajor herczeg † 1579 (Osztrák Anna † 1580)

313. V. *Vilmos* bajor hg. † 1626 *(Lotharingi Renáta* † 1602)

316. *Bajor Mária* † 1608 *(Károly* stiriai herczeg † 1590)

313. *Magdolna* † 1628 *(Wolfgang Vilmos* neuburgi pfalzgr. † 1653)

314. *Nagy-Miksa* bajor választó † 1651

315. *Mária Anna* † 1616

314. *Ferdinánd Miksa* bajor vál. † 1679 *(Savoyai Adelaid Henriette* † 1676)

314. *Mária Anna* † 1690 *(Lajos* franczia dauphin † 1711)

V. Fülöp spanyol király † 1746 (Farnese Erzsébet)

III. Károly spanyol király † 1788 (Szász Mária Amália)

Bourbon Mária Lujza † 1792

IV. Ferdinánd nápolyi király † 1825

II. Ferencz császár és magyar király † 1835

2. 309. III. *István* ingolstadti herczeg † 1413

Bajor Izabella † 1435 (VI. *Károly* franczia kir.)

320. *Erzsébet* † 1443 (I. *Fridrik* brandenburgi vál.)

318. *Johanna (Otto* mosbachi pfalzgróf † 1461)

319. *Erzsébet* (V *Szeretett-Ulrik* stuttgarti gr. 2. neje † 1480)

Pfalzi Margit (III. Reinhard hanau-müntzenbergi gróf † 1452)

II. Fülöp hanaui gróf † 1500

Reinhard † 1512

III. Fülöp † 1529

IV. Fülöp † 1561 (Pfalzi Helena)

I. Fülöp Lajos † 1580

II. Fülöp Lajos † 1612 (Oraniai Katalin † 1648)

Hanaui Amália Erzsébet † 1651 (V. Vilmos hessen-casseli tart. gr. † 1637)

Henrik mümpelgardi gr. † 1579

Ulrik würtembergi hg. † 1550 (Bajor Szabina † 1564)

Kristóf † 1580 würtembergi herczeg

Pfalzi Erzsébet † 1522 (2. férje Fülöp badeni őrgr. † 1533)

Badeni Mária Jakobea † 1580

II. *Ferdinánd* császár és magyar király † 1637

Mária Anna † 1665

III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657 (Gonzaga Eleonóra † 1686)

Eleonóra † 1697 (IV. Károly lotharingi herczeg † 1690)

Lotharingi Lipót † 1729

I. Ferencz császár † 1765 (Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780)

Mária Karolina † 1814

Bourbon Mária Terézia † 1807

Ferencz Károly főherczeg † 1878

KONSTANCZIA, III. Béla leánya. (Folytatás.)

III. Béla † 1196

II. Endre † 1235

IV. Béla † 1270

Konstanczia (Leo halicsi fejed. † 1301)
György † 1316
András † 1324
Halicsi Mária (Troiden masoviai herczeg † 1341)
III. Ziemovit masoviai herczeg † 1380
IV. Ziemovit † 1426
Cimburgisz † 1429 (Vas-Ernő osztrák herczeg † 1424)
Osztrák Margit † 1486

Ilona † 1298 (Áhitatos Boleszláv kalisi herczeg † 1279)
Kalisi Erzsébet † 1304 (Vastag Henrik liegnitzi hg. † 1296)
Erzsébet (IV. Vartiszláv pomerán herczeg † 1326)
IV. Barnim † 1365
VI. Vartiszláv rügeni herczeg † 1394
Zsófia (Henrik lüneburgi herczeg † 1416)

Szent Erzsébet † 1231 (Thüringiai Lajos † 1224)
Thüringiai Zsófia † 1282 (Brabanti Henrik † 1284)
Gyermek-Henrik hesseni tartománygróf † 1308
Hesseni Adelaid (VII. Berthold hennebergi gróf † 1340)
VIII. Henrik hennebergi gróf † 1347

Katalin † 1442

321. II. *Jósdgos Frigyes* szász választó † 1464 (Osztrák Margit † 1486)

321. *Szdsz Anna* † 1512 (*Albert Achilles* brandenburgi vál. † 1486)

Frigyes anspachi örgr. † 1536 (Jagello Anna † 1503)
Kázmér bayreuthi örgr. † 1527 (Bajor Zsuzsánna † 1543)
Mária † 1567 (III. Fridrik pfalzi vál. † 1576)
VI. Lajos pfalzi vál. † 1583 (Hesseni Erzsébet † 1582)
IV. Frigyes pfalzi vál. † 1610 (Orániai Lujza Juliána † 1644)
V. Frigyes pfalzi vál. és cseh kir. † 1632 (Stuart Erzsébet † 1662)
Károly Lajos pfalzi vál. † 1680 (Hessen-Casseli Charlotte † 1686)
Pfalzi Charlotte Erzsébet † 1722 (Orleansi Fülöp † 1701)
Orleansi Erzsébet Charlotte (Lotharingi Lipót hg. † 1729)
I. Ferencz császár † 1765
II. Lipót császár, magyar és cseh kir. † 1792 (Bourbon Mária Lujza † 1792)
II. Ferencz császár és magyar király † 1835 (Bourbon Mária Terézia † 1807)
Ferencz Károly főherczeg † 1878

Bajor Margit † 1501 (Fülöp pfalzi választó † 1508)
Pfalzi Erzsébet † 1522 (Badeni Fülöp † 1533)
Badeni Mária Jakobea † 1580 (IV. Vilmos bajor hg. † 1550)
V. Albert bajor hg. † 1579 (Osztrák Anna † 1580)
V. Vilmos bajor hg. † 1626 (Lotharingi Renata † 1602)
Bajor Magdolna † 1628 (Wolfgang Vilmos neuburgi pfalzgr. † 1653)
Fülöp Vilmos pfalzi vál. † 1690 (Hessen-Darmstadti Erzsébet Amália † 1709)
Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720 (I. Lipót császár és magyar kir. † 1705)
III. (VI.) Károly császár és magyar kir. † 1740 (Braunschweigi Erzsébet Krisztina)
Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780
Károly Fülöp pfalzi vál. † 1742 (hg. Radzivil Lujza Charlotte † 1695)
Pfalzi Zsófia Augusztа
Pfalz-Sulzbachi Mária Dorottya (Frigyes Mihály zweibrückeni herczeg † 1769)
I. Miksa József bajor király † 1825

322. *Amdlia* † 1502 (*Gazdag Lajos* landshuti herczeg † 1479)

324. *Margit* † 1528 (*Henrik* braunschweigi hg. † 1532)
Braunschweigi Margit (gr. Mansfeld János † 1567)
gr. Mansfeld Anna-Zsófia † 1601 (gr. Solms Herman Adolf)
gr. Solms Fülöp Reichard † 1636
gr. Solms Mária Eleonóra † 1689 (Hessen-Rheinfelsi Ernő † 1693)
Hessen-Rheinfelsi Vilmos † 1725
Hessen-Rheinfelsi Mária Eleonóra Amália † 1720 (Pfalz-Sulzbachi Tivadar † 1732)
Pfalz-Sulzbachi József Károly † 1729

323. *Ernő* † 1486 szász vál. (*Bajor Erzsébet* † 1484)

325. *Krisztina* † 1521 (*János* dán király † 1513)
Dániai Erzsébet † 1555 (I. Joachim Nestor brandenburgi vál. † 1535)
II. Joachim Hektor brandenb. vál. † 1571 (Szász Magdolna † 1534)
János György brandenburgi vál. † 1598 (Anhalti Erzsébet † 1607)
Brandenburgi Erzsébet Zsófia † 1624 (hg. Radzivil Janus † 1620)
hg. Radzivil Boguszláv † 1669
hg. Radzivil Lujza Charlotte † 1695
Pfalzi Zsófia Augusztа
Joachim Ernő anspachi örgróf † 1625
Albert † 1667 anspachi örgróf
János Frigyes anspachi örgr. † 1686 (Baden-Durlachi Johanna Erzsébet † 1680)
Brandenburg-Anspachi Dorottya Friderika (gr. Hanau János Reinhard † 1736)
gr. Hanau Charlotte Krisztina
Brandenburg-Anspachi Dorottya-Charlotte † 1705

336. *Anna* † 1462 (II. *Lajos* hesseni tartománygróf † 1458)

326. *Állhatatos-János* szász vál. † 1532 (1. n. *Mecklenburgi Zsófia* † 1503)
326. I. *Nagylelkü-János Frigyes* szász vál. † 1554 (*Clevei Sibylla* † 1554)
326. *János Vilmos* weimari herczeg † 1573 (*Pfalzi Dorottya Zsuzsdna* † 1592)
326. *Frigyes Vilmos* szász-altenburgi hg. † 1602 (2. n. *Pfalz-Neuburgi Anna Mdria* † 1643)
326. *János Fülöp* szász-altenburgi hg. † 1639 (*Braunschweigi Erzsébet* † 1650)
326. *Erzsébet Zsófia* † 1680
327. *János* weimari herczeg † 1605 (*Anhalti Dorottya Mária* † 1617)
327. *Kegyes-Ernő* † 1675 gothai herczeg
327. *Szdsz Gothai Erzsébet Dorottya* † 1709 (VI. *Lajos* hessen-darmst. t. gr. † 1678)
Ernő Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1739 (Brandenburg-Anspachi Dorottya Charlotte † 1765)
VIII. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1768 (Hanaui Charlotte-Krisztina)
IX. Lajos hessen-darmstadti t. gr. † 1790 (Pfalz-Zweibrückeni Karolina Henriette Krisztina)
Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832

328. *Albert* † 1500 szász herczeg

328. *Kegyes Henrik* szász hg. † 1541 (*Mecklenburgi Katalin* † 1561)
328. *Ágost* † 1586 szász választó (1. n. *Dániai Anna* † 1585)
328. *Dorottya* † 1587 (*Henrik Julius* braunschweigi hg. 1. n. † 1613)
329. *Erzsébet* † 1590
330. I. *Keresztély* szász vál. † 1591
333. *Móricz* † 1553 szász választó
334. *Gazdag v. Szakdlas György* szász hg. † 1539 (*Jagello Borbála* † 1534)
334. *Krisztina* † 1549 (*Fülöp* hesseni tart. gr. † 1567)
Ágnes † 1555
Anna † 1577 (*Ordniai Vilmos* † 1584 2.n.)
330. I. *János György* szász választó † 1656 (2. n. *Porosz Magdolna Sibylla* † 1659)
330. *Mária Erzsébet* † 1684 (III. *Fridrik* holstein-gottorpi hg. † 1659)
331. *Zsófia Eleonóra* † 1671 (II. *György* hessen-darmstadti t. gr. † 1661)
332. II. *János György* szász vál. † 1680 (*Brandenburg-Bayreuthi Magdolna Sibylla* † 1687)
332. III. *János György* szász vál. † 1691 (*Dániai Anna Zsófia* † 1717)
332. II. *Erős Ágost* (Fridrik) lengyel kir., szász vál. † 1733 (*Brandenburg-Bayreuti Krisztina Eberhardina*)
332. III. *Ágost* lengyel király, szász vál. † 1763
332. *Mária Amdlia* szász herczegnő (III. *Károly* spanyol király † 1788)
IV. Ferdinánd nápolyi király † 1825 (Osztrák Mária Karolina † 1814)
Bourbon Mária Terézia † 1807
Ferencz Károly főherczeg † 1878
Pfalz-Simmerni Dorottya † 1618 (I. János György anhalt-dessaui fejed. † 1618)
II. János György † 1693 (Orániai Henriette Katalin † 1708)
Anhalt-Dessaui Henriette Amália (Henrik Kázmér nassau-dietzi fejed. † 1696)
János Vilmos Friso † 1711 (Hessen-Casseli Mária Lujza)
Nassau-Dietzi Anna Charlotte † 1777
Holstein-Gottorpi Auguszta Mária † 1728 (Fridrik Magnus baden-durlachi örgr. † 1709)
Károly Vilmos † 1738 (Würtembergi Magdolna Vilhelmina † 1746)
Fridrik † 1732
VI. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1678 (Szász-Gothai Erzsébet Dorottya † 1709)
Ernő Lajos † 1739 (Brandenburg-Anspachi Dorottya Charlotte † 1765)
VIII. Lajos † 1768 (Hanaui Charlotte Krisztina)
Hessen-Darmstadti Karolina Lujza † 1783)
IX. Lajos † 1790 (Pfalz-Zweibrück. Karolina Henriette Krisztina)
Károly Frigyes badeni nagyherczeg † 1811
Károly Lajos badeni herczeg † 1801
Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832
Badeni Karolina Friderika † 1841
Zsófia bajor herczegnő † 1872
I. Ferencz József

337. III *Vilmos* † 1482 thüringiai tartománygróf (1. neje Osztrák Anna † 1462)
337. *Margit* † 1511

Konstanczia † 1240 (I. Ottokár cseh király † 1230
I. Venczel cseh király † 1255
Bozena-Beatrix (III. Kegyes Ottó brandenburgi őrgróf † 1267)
IV. Hosszu Ottó brandenburgi őrgróf † 1298
Brandenburgi Brigitta vagy Jutta

Henneberg Katalin

321. III. *Serény Fridrik* meisseni őrgróf † 1380 (*Henneberg Katalin*)

321. I. *Harczias-Frigyes* szász választó † 1428 (*Braunschweigi Katalin* † 1442)

Anna † 1265 (II. Henrik boroszlói herczeg † 1241)
II. Konrád glogaui herczeg † 1298
III. Henrik glogaui herczeg † 1309
Glogaui Beatrix † 1324 (IV. Bajor Lajos német császár † 1347)

321. *Bajor Mechtild* † 1346 (II. *Szigoru-Frigyes* meisseni őrgróf † 1349)
339. *Meisseni Erzsébet* (*Hohenzollern Frigyes* nürnbergi várgróf † 1398)
I. Frigyes brandenburgi vál. † 1440 (Bajor Erzsébet † 1443)

István landshuti hg. † 1375 (Hohenzollern Margit)
Fridrik landshuti hg. † 1393
Bajor Erzsébet † 1443

76. Wettin-ház

338. *Katalin* † 1476

II. *Frigyes* † 1471 brandenburgi választó
Brandenburgi Dorottya (IV. János szász-lauenburgi herczeg † 1507)
I. Joachim Nestor brandenburgi választó † 1535
II. *Joachim Hektor* brandenburgi választó † 1571
János György brandenburgi választó † 1598 (2. n. Anspachi Sabina † 1575 — 3. n. Anhalti Erzsébet † 1607)
2. *Brandenburgi Zsófia* † 1622
3. Keresztély bayreuthi örgróf † 1655 (Porosz Mária † 1649)
Magdolna Sibylla † 1687
Erdman Ágost † 1651 (Anspachi Zsófia † 1646)
Keresztély Ernő † 1712 (2. n. Würtembergi Zsófia Lujza † 1702)
Krisztina Eberhardina
Hessen-Darmstadti Anna Eleonóra † 1649 (György lüneburgi herczeg † 1641)
Lüneburgi Zsófia Amália † 1685 (III. Frigyes dán kir. † 1670)
Dániai Anna Zsófia † 1717 (III. János György szász vál. † 1691)
II. Erős-Ágost † 1733
János Frigyes hannoverai hg. † 1679 (Pfalz-Simmerni Benedikta Henrika † 1724)
Hannoveri Vilhelmina Amália
Mária Józefa
3. Brandenburgi Magdolna † 1616 (V. Lajos hessen-darmstadti tartománygróf † 1626)
II. György hessen-darmstadti tart. gr. † 1661 (Szász Zsófia Eleonóra † 1671)
Hessen-Darmstadti Erzsébet Amália † 1709 (Fülöp Vilmos pfalzi vál. † 1690)
Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720 (I. Lipót császár és magyar kir. † 1705)
I. József császár és magyar kir. † 1711
Bourbon Mária Lujza † 1792 (II. Lipót császár és magyar király † 1792)
II. Ferencz császár és magyar király † 1835
Ferencz Károly főherczeg † 1878

Albert Achilles † 1486 brandenburgi választó (1. n. Badeni Margit † 1457)
János Cicero † 1499 brandenburgi választó

KONSTANCZIA, III. Béla leánya. (Folytatás.)

III. Béla † 1196

II. Endre † 1235

IV. Béla † 1270

Ilona vagy Jolánta † 1298
(1256/57 Ahitatos Boleszláv kalisi herczeg † 1279)

Konstanczia † 1240
(I. Ottokár cseh király † 1230)

Anna † 1265
(II. Kegyes Henrik † 1241 boroszlói herczeg)

Kalisi Hedvig
(Lokjetek vagy Törpe Vladiszláv lengyel király † 1333)

Kalisi Erzsébet † 1304

70c) Piaszt (Liegnitz)
340. II. *Kopasz Boleszláv* liegnitzi herczeg † 1278

340. III.I. (V.) *Vastag Henrik* liegnitzi és boroszlói herczeg † 1296

356. III. *Boleszláv* schweidnitzi herczeg † 1301

358. *Ágnes* (I. *Ulrik* würtembergi herczeg † 1265)

Würtembergi ház

Kujaviai Margit
(Bernát schweidnitzi herczeg † 1326)

III. Kázmér lengyel kir. † 1370

Erzsébet † 1336

340. VI. *Henrik* boroszlói herczeg † 1335

342. *Erzsébet*
(IV. *Vartiszláv* pomerán herczeg † 1326)

355. III. *Boleszláv* briegi és liegnitzi herczeg † 1352

356. *Berndt* schweidnitzi herczeg † 1326
(Kujaviai Margit)

357. *Judtha*
(István alsó bajorországi herczeg † 1310)

I. *Eberhard* † 1325

Ágnes
(VII. Lajos öttingeni gróf)

Schweidnitzi Beata
(II. Konrád oelsi herczeg † 1395)

340. *Erzsébet*
(I. *Konrád* oelsi herczeg † 1366)

341. *Eufemia*
(I. *Boleszláv* † 1313 oppelni herczeg)

355. *Venczel*
liegnitzi herczeg † 1364
(1346 *Tescheni Anna*)

356. *Schweidnitzi Beata*
(II. *Konrád* oelsi herczeg † 1395)

Beatrix
(II. Rupert pfalzi választó † 1398)

III. *Ulrik* † 1344

Margit
(III. Eitel Frigyes
zollerni gróf)

IV. Konrád wolaui herczeg † 1431

(első neje)

342. V. *Bogiszláv* hátsó pomerániai herczeg † 1374

77. Pomerán-ház

344. IV. *Barnim* előpomerániai herczeg † 1365

355. *Rupert* liegnitzi herczeg † 1409 *(Glogaui Hedvig)*

III. Rupert német király, pfalzi választó † 1410
(Hohenzollern Erzsébet † 1409)

Venczel steinaui herczeg † 1474

342. *Pomerán Erzsébet* † 1393
(IV. *Károly* császár † 1378)

343. VIII. *Bogiszláv* pomerán herczeg † 1418
(Morva Zsófia)

344. VI. *Vartiszláv* rügeni herczeg † 1394

350. *Ágnes*
(I. *Magnus* mecklenburgi herczeg † 1384)

355. *Liegnitzi Borbála* † 1436 (III. *Rudolf* szász herczeg † 1418)

Steinaui Katalin † 1502
(II. János sagani herczeg † 1502)

343. IX. *Bogiszláv* hátsó pomerán hg. † 1446

343. *Pomerán Zsófia*

344. VI. *Barnim* wolgasti herczeg † 1405
(Hohenzollern Veronika)

349. *Zsófia*
(Henrik lüneburgi herczeg első neje † 1416)

Askan-ház

355. *Askan Borbála* † 1465 *(Alchymista János* brandenburgi őrgróf † 1464)

Sagani Hedvig † 1514
(Podjebrád Károly münsterbergi herczeg † 1536)

Zsigmond magyar király, császár † 1437
(Cillei Borbála † 1450)

344. IX. *Vartiszláv* wolgasti hg. † 1457
(Lauenburgi Zsófia † 1462)

78. Mecklenburg
350. II. *János* mecklenburgi hg. † 1423

Brandenburgi Dorottya † 1496
(I. Keresztély dán király † 1481)

Brandenburgi Borbála † 1481
(III. Gonzaga Lajos mantuai őrgr. † 1478)

Lotharingi Izabella † 1453
(Anjou René nápolyi király † 1480)

Lotharingi Katalin † 1439
(I. Jakab badeni őrgróf † 1458)

Münsterbergi Hedvig † 1531

Erzsébet † 1442
(Albert császár, magyar király † 1439)

344. II. *Erik* wolgasti hg. † 1471

348. *Pomerán Adelaid*
(Sádsz-Lauenburgi Berndt † 1463)

350. IV. *Kövér-Henrik* mecklenburgi herczeg † 1477
(Hohenzollern Dorottya † 1491)

Margit † 1495
(III. Jakab skót kir. † 1488)

I. Frigyes
dán kir. † 1533
(Brandenburgi Anna † 1514)

I. Frigyes † 1484
(Bajor Margit † 1480)

Lotharingi Jolánta † 1483
(Lotharingi Fridrik vaudemonti gr. † 1470)

I. Károly badeni őrgróf † 1475
(Osztrák Katalin † 1493)

Erzsébet † 1505
(IV. Kázmér lengyel király † 1492)

350. II. *Magnus* mecklenburgi herczeg † 1503
(Pomerániai Zsófia)

IV. Jakab † 1513
(Tudor Margit † 1539)

III. Keresztély
dán kir. † 1559
(Lauenburgi Dorottya † 1571)

II. Ferencz † 1519
(Estei Izabella † 1539)

II. René lotharingi herczeg † 1508
(Clevei Filippa)

I. Kristóf † 1527

Jagello Zsófia † 1513
(Frigyes brandenburg-anspachi őrgr. † 1536)

I. Zsigmond
lengyel kir. † 1548
(Szapolyay Borbála † 1515)

Jagello Hedvig † 1573
(II. Joachim Hektor brandenburgi vál.)

Julius
braunschweigi hg. † 1589

V. Jakab † 1542
(Guise Mária † 1560)

II. Frigyes
dán kir. † 1588
(Mecklenburgi Zsófia † 1631)

II. Frigyes mantuai hg. † 1540
(Montferrati Margit † 1565)

Antal lotharingi herczeg † 1544
(Dániai Krisztina † 1590)

Fülöp † 1533 (Pfalzi Erzsébet † 1522)

Brandenburgi
György † 1543

ifj. Henrik
† 1508

Stuart Mária
† 1587
Darnley Henrik
† 1567)

Dán Anna † 1619

I. Jakab angol
kir. † 1625

II. Károly lotharingi hg. † 1608
(Valois Klaudia † 1575)

Lotharingi Renata † 1602

Badeni Mária Jakobea † 1580
(IV. Vilmos bajor herczeg † 1550)

Brandenburgi Szabina † 1575
(János György brandenburgi vál. † 1598)

Brandenburgi
Hedvig † 1602

Stuart Erzsébet † 1662

Henrik lotharingi hg. † 1624

Ferencz † 1632

V. Albert bajor herczeg † 1579
(Osztrák Anna † 1587)

Brandenburgi Zsófia † 1622
(I. Keresztély szász választó † 1591)

Henrik Julius braunschweig-wolfenbütteli herczeg † 1613
(Szász Dorottya † 1587)

Braunschweigi Dorottya † 1586
(János holstein-sonderburgi herczeg † 1622 első neje)

Adolf † 1526
holstein-gottorpi herczeg
(Hesseni Krisztina † 1604)

Dániai Erzsébet † 1586

350. *Mecklenburgi Zsófia* † 1631 (II. *Frigyes* dán király † 1588)

351. *Zsófia* † 1503
(*János* szász vál. † 1532)

352. V. *Békés-Henrik* «pater patriæ», mecklenburgi herczeg † 1552
(1. n. *Brandenburgi Orsolya* † 1511)

353. *Anna* † 1525
(Kövérpó Vilmos hesseni tartománygróf † 1509)

354. *Katalin* † 1561
(Kegyes-Henrik szász hg. † 1541)

V. Vilmos bajor hg. † 1626

Bajor Mária † 1608
(Károly stiriai hg. † 1590)

I. János György szász vál. † 1656
(Pórosz Magdolna Sibylla † 1659)

Braunschweigi Dorottya Hedvig † 1608
(Rudolf anhalt-zerbsti fejed. † 1621)

Braunschweigi Margit
sz. 1583 † 1638
(János nassau-siegeni gróf † 1623
második neje)

Nassau-Siegeni Amália
† 1669
(2. férje Keresztély Ágost
sulzbachi pfalzgróf
† 1708)

Holstein-Sonderburgi Margit
sz. 1583 † 1638
(János nassau-siegeni gróf † 1623
második neje)

Dániai Auguszta † 1639

János Frigyes szász vál.
† 1554
(Clevei Sibylla)

Vilmos
lüneburgi herczeg
† 1592
(Dániai Dorottya
† 1617)

Fülöp hesseni tartománygróf † 1567
(Szász Krisztina † 1549)

Móricz † 1553
szász választó

Gonzaga Lajos neversi hg. † 1595
(Clevei Henriette † 1601)

Vilmos mantuai hg. † 1587
(Osztrák Eleonóra † 1594)

II. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1637

II. János György szász vál. † 1680
(Brandenburgi Magdolna Sibylla † 1687)

Anhalti Eleonóra † 1681
(Frigyes holstein-norburgi herczeg † 1658

Holstein-Gottorpi Hedvig
† 1657
(Ágost sulzbachi pfalzgróf
† 1632)

Kegyes-Ernő gothai herczeg † 1675

György
lüneburgi herczeg
† 1641

I. György
hessen-darmstadti
tart. gr. † 1596

Hesseni Ágnes
† 1555

Vincze mantuai hg. † 1612
(Medicis Eleonóra † 1611)

Miklós Ferencz lotharingi hg. † 1670

III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657
(Spanyol Mária Anna † 1646)

III. János György szász vál. † 1691
(Dán Anna Zsófia † 1717)

Holstein-Norburgi Erzsébet Juliána † 1704
(Antal Ulrik braunschweig-wolfenbütteli herczeg † 1714)

Keresztély Ágost
sulzbachi pfalzgróf † 1708)

Gothai Erzsébet Dorottya † 1709
(VI. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. 2. neje † 1678)

V. Lajos tart. gróf
† 1626
(Brandenburgi
Magdolna † 1616)

Szász Anna † 1577 (Orániai Vilmos † 1584)

Gonzaga Lajos † 1684

II. Károly
† 1631

Gonzaga
Margit † 1635

I. Lipót császár és magyar kir. † 1705
(Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720)

II. Ferencz † 1612
(Savoyai
Margit † 1655)

I. Károly mantuai hg. † 1637
(Mayenne Katalin † 1618)

II. Lajos † 1618

II. Ferencz † 1659
holstein-gottorpi herczeg

Ernő Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1739
(Brandenburgi Dorottya Charlotte † 1765)

Orániai Lujza-Juliána † 1644 (IV. Frigyes pfalzi vál. † 1610)

V. Frigyes cseh király, pfalzi választó † 1632

Pfalz-Simmerni Eduard † 1663

Gonzaga
Mária † 1660

Lotharingi
Klaudia † 1648

III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657

Holstein-Gottorpi Mária
Erzsébet † 1665
(VI. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1673
első neje)

Holstein-Gottorpi
Augusztа Mária
† 1728
(VII. Frigyes
baden durlachi őrgr.
† 1709)

VIII. Lajos tartománygróf † 1768
(Hanaui Charlotte Krisztina)

Hessen-Darmstadti
Karolina Lujza † 1783

IX. Lajos tart. gr. † 1790
(Pfalz-Zweibrückeni
Karolina Henriette
Krisztina)

Hessen-Darmstadti
Amália Friderika † 1832

Pfalz-Sulzbachi Tivadar † 1732
(Hessen-Rheinfelsi Mária Eleonóra Amália † 1720)

Pfalz-Sulzbachi József Károly † 1729
(Pfalzi Zsófia Augusztа)

Pfalz-Sulzbachi Mária Dorottya
(Fridrik Mihály zweibrückeni herczeg † 1769)

I. Miksa József bajor király † 1825

Magdolna Sibylla † 1712
(Vilmos Lajos
würtembergi hg. † 1677)

Würtembergi Magdolna
Vilhelmina † 1746

Frigyes † 1732
(Nassau-Dietzi Anna Charlotte † 1777)

Károly Fridrik badeni nagyherczeg † 1811

Károly Vilmos
baden-durlachi őrgr.
† 1738

Károly Lajos badeni herczeg † 1801

Badeni Karolina Friderika † 1841

Zsófia bajor herczegnő † 1872

I. Ferencz József

János Frigyes hannoveri herczeg † 1679

Hannoveri Vilhelmina Amália (I. József császár és magyar király † 1711)

Mária Jozefa (III. Agost lengyel király, szász választó † 1763)

Mária Amália (III. Károly spanyol király † 1788)

IV. Ferdinánd nápolyi király † 1825
(Mária Karolina osztrák főherczegnő † 1814)

Bourbon Mária Terézia † 1807

Ferencz Károly főherczeg † 1878

Pfalzi Benedikta Henrika † 1724

Gonzaga Eleonóra † 1686
(III. Ferdinánd császár és magyar kir. † 1657)

IV. Károly lotharingi hg. † 1690

Osztrák Eleonóra † 1697

Lotharingi Lipót herczeg † 1729 (Orleansi Erzsébet Charlotte)

I. Ferencz császár † 1765

Bourbon Mária Lujza † 1792

II. Lipót császár és magyar király † 1792

II. Ferencz császár és magyar király † 1835

Mária Terézia magyar kir. † 1780
(I. Ferencz német császár † 1765)

II. Lipót császár és magyar kir. † 1792

Braunschweigi Erzsébet Krisztina
(III. vagy VI Károly magyar kir., császár † 1740)

Lajos Rudolf † 1731
(hg. Oettingen Krisztina Lujza)

Mária Amália
(III. Károly spanyol király † 1788)

Bourbon Mária
Lujza † 1792

IV. Ferdinánd
nápolyi kir. † 1825
(Osztrák Mária
Karolina † 1814)

Bourbon Mária
Terézia † 1807

II. Ferencz császár és magyar király † 1835

Ferencz Károly főherczeg † 1878

KONSTANCZIA, III. Béla leánya. (Folytatás.)

III. Béla † 1196

II. Endre † 1235
Szent-Erzsébet † 1231 (Thüringiai Lajos † 1224)
Thüringiai Zsófia † 1282 (Brabanti Henrik † 1284)
Gyermek-Henrik hesseni tartománygróf † 1308
Hesseni Adelaid (Henneberg Bertold † 1340)
VIII. Henrik † 1347 (Brandenburgi Jutta)
Henneberg Erzsébet

Konstanczia † 1240 (I. Ottokár cseh király † 1230
Anna † 1265 (II. Henrik boroszlói herczeg † 1241)
II. Kopasz Boleszláv liegnitzi herczeg † 1278 (Kalisi Erzsébet † 1304)
358. *Liegnitzi Ágnes* (I. *Ulrik* würtembergi gróf † 1265)

358. I. *Eberhard* † 1325 — **79. Würtembergi ház** — 372. *Ágnes* (VII. Lajos öttingeni gróf) (l. XXVI. t.)

358. III. *Ulrik* † 1344
358. II. *Eberhard* † 1392 *(Henneberg Erzsébet)*
370. *Margit* (III. Eitel Frigyes zollerni gróf) (l. XXVI. t.)

358. *Zsófia* † 1382 *(János* lotharingi herczeg † 1389 első neje)
360. *Ulrik* † 1388 *(Bajor Erzsébet)*
360. III. *Vad Eberhard* † 1417
360. IV. *Eberhard* † 1419

358. *Frigyes* elesett 1415
358. *Antal* vaudemonti gróf † 1447
358. *Frigyes* vaudemonti gróf † 1470

359. I. *Károly* lotharingi herczeg † 1430 *(Pfalzi Margit)*
(39.) *Lotharingi Izabella* † 1453 (Anjou René nápolyi király, lotharingi herczeg † 1480)
(39.) *Lotharingi Joldnta* † 1483
(38.) *Lotharingi Katalin* † 1430 (I. Jakab badeni őrgróf † 1458)
Károly badeni őrgróf † 1475 (Osztrák Katalin † 1493)
Kristóf † 1527

II. *René* lotharingi herczeg † 1508 (Clevei Filippa)

360. *Lajos* würtembergi gróf † 1450 *(Pfalzi Mechtild)*
360. *Erzsébet* † 1487 (1. férje I. *János* nassau-saarbrückeni gr. † 1472)
361. *Mechtild* † 1495 (III. *Lajos* hesseni tartománygróf † 1471)

362. *Szeretett-Ulrik* stuttgarti gróf † 1480 (2. neje *Bajor Erzsébet* † 1451, 3. neje *Savoyai Margit)*
2.
362. *Henrik* mümpelgardi gróf † 1519
3.
369. *Helena* † 1506 (gr. Hohenlohe Krato † 1503)

Antal lotharingi herczeg † 1544 (Bourbon Montpensier Renata)
I. Ferencz lotharingi herczeg † 1545 (Dán Krisztina † 1590)
II. Károly lotharingi hg. † 1608 (Valois Klaudia † 1575)
Ferencz vaudemonti gr. † 1632
Miklós Ferencz bibornok, lotharingi hg. † 1670 (Lotharingi Klaudia † 1648)
IV. Károly lotharingi hg. † 1690
Lotharingi Renata
Bajor Mária Anna † 1616 (II. Ferdinánd császár és magyar király † 1637)
III. Ferdinánd császár és magyar király † 1657
Eleonóra † 1697
I. Lipót császár és magyar kir. † 1705 (Pfalzi Eleonóra Magdolna † 1720)
Lotharingi Lipót † 1729 (Orleansi Erzsébet Charlotte)
I. Ferencz német császár † 1765
II. Lipót császár és magyar kir. † 1792
III. (VI.) Károly császár és magy. kir. † 1740 (Braunschweigi Erzsébet Krisztina)
Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780
I. József császár és magyar kir. † 1711 (Hannoverai Vilhelmina Amália)
Mária Jozefa (III. Ágost lengyel kir. † 1763)
Mária Amália (III. Károly spanyol kir. † 1788)
Bourbon Mária Lujza † 1792
IV. Ferdinánd nápolyi király † 1825 (Osztrák Mária Karolina † 1814)
II. Ferencz császár és magyar kir. † 1835
Bourbon Mária Terézia † 1807
Ferencz Károly főherczeg † 1878

Fülöp † 1533 (Pfalzi Erzsébet † 1522)
Badeni Mária Jakobea † 1580 (IV. Vilmos bajor hg. † 1550)
V. Albert bajor hg. † 1579 (Osztrák Anna † 1587)
V. Vilmos bajor hg. † 1626
Ernő † 1553
Károly † 1577 (Pfalz-Lützelsteini Anna † 1586)
György Fridrik † 1638
Badeni Anna Amália † 1652
Gusztáv Adolf † 1667 (gr. Hohenlohe Eleonóra Klára † 1709)
Lajos Krato † 1713 (gr. Hohenlohe Filippina Henriette)
Nassau-Saarbrückeni Karolina
Frigyes Mihály pfalz-zweibrückeni herczeg † 1769 (Pfalz-Sulzbachi Mária Dorottya)
I. Miksa József bajor kir. † 1825
Zsófia bajor herczegnő † 1872

Lajos nassau-weilburgi gr. † 1523 (Nassau-Idsteini Margit)
III. Fülöp † 1559
Albert † 1593 (Nassau-Dillenburgi Anna † 1616)
II. Lajos † 1625 (Hessen-Casseli Anna † 1626)
Vilmos Lajos nassau-saarbrückeni gr. † 1640 (Baden-Durlachi Anna Amália † 1652)

Középső-Vilmos casseli tartománygróf † 1509 (Mecklenburgi Anna † 1525)
Fülöp hesseni tartománygróf † 1567 (Szász Krisztina † 1549)
Hesseni Anna † 1591 (Wolfgang zweibrückeni pfalzgróf † 1569)
Károly birkenfeldi pfalzgróf † 1600 (Lüneburgi Dorottya † 1649
I. Keresztély ‡ 1654
II. Keresztély † 1717
III. Keresztély † 1735 birkenfeldi pfalzgróf
I. Kegyes-György hessen-darmstadti tart. gr. † 1596
V. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1626 (Brandenburgi Magdolna † 1616)
II. György † 1661 (Szász Zsófia Eleonóra † 1671)
VI. Lajos † 1678 (Szász-Gothai Erzsébet Dorottya † 1709)
Ernő Lajos † 1739 (Brandenburgi Dorottya Charlotte † 1705)
VIII. Lajos † 1768 (Hanaui Charlotte Krisztina)
IV. Bölcs Vilmos hessen-casseli tart. gr. † 1592
Karolina-Henriette-Krisztina
IX. Lajos hessen-darmstadti tart. gróf † 1790
Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832
Hessen-Darmstadti Karolina Lujza † 1783
Baden-Durlachi Karolina Friderika † 1841

362. *Ulrik* würtembergi hg. † 1550 *(Bajor Sabina* † 1564)
362. *Kristóf* würtembergi hg. † 1568 *(Brandenburgi Anna Mária* † 1589)
362. *Eleonóra* † 1618 *(Joachim Ernő* anhalti fej. † 1586)
363. *Szabina* † 1581 (IV. *Vilmos* hessen-casseli tart. gr. † 1592)
364. *Mária* † 1541 (ifj. *Henrik* braunschweigi hg. † 1568)
365. I. *György* † 1558 *(Hesseni Borbála* † 1597)
Frigyes würtembergi hg. † 1608 *(Anhalti Sibylla* † 1614)
365. *Borbála* † 1627 (V. *Frigyes* baden-durlachi őrgr. † 1659)
366. *János Frigyes* † 1628 würtembergi hg. *(Brandenburgi Borbála Zsófia* † 1636)
366. III. *Eberhard* würtembergi hg. † 1674 *(Wild u. Rhein Anna Dorottya)*
VI. Frigyes baden-durlachi őrgr. † 1677 (Svéd Krisztina Magdolna † 1660)
366. *Vilmos Lajos* † 1677 würtembergi hg. *(Hessen-Darmstadti Magdolna Sibylla* † 1712)
366. *Magdolna Vilhelmina* † 1746 *(Károly Vilmos* baden-durlachi őrgr. † 1738)
367. *Zsófia Lujza (Keresztély Ernő* brandenburg-bayreuti őrgróf † 1712 2. neje)
368. *Krisztina Friderika* † 1674 (hg. *Oettingen Albert Ernő* † 1683)
Krisztina Eberhardina (II. Erős Ágost lengyel kir., szász vál. † 1733)
III. Ágost lengyel kir., szász vál. † 1763 (Mária Jozefa osztrák főhgnő)
Mária Amália (III. Károly spanyol király † 1788)
IV. Ferdinánd nápolyi király † 1825 (Osztrák Mária Karolina † 1814)
Bourbon Mária Terézia † 1807
Bourbon Mária Lujza † 1792
II. Ferencz császár és magyar király † 1835
Ferencz Károly főherczeg † 1878

Julius braunschweigi hg. † 1589 (Brandenburgi Hedvig † 1602)
Móricz hessen-casseli tartománygróf † 1562
V. Vilmos hessen-casseli tart. gr. † 1637
VI. Vilmos † 1663 (Brandenburgi Hedvig Zsófia † 1653)
Károly † 1730
Hessen-Casseli Mária-Lujza
Hessen-Casseli Ágnes † 1650 (János Kázmér anhalt-dessaui fejedelem † 1660)
II. János György anhalt-dessaui fejedelem † 1693) (Orániai Henriette Katalin † 1708)
Anhalt-Dessaui Henriette Amália
Henrik Julius braunschweig-wolfenbütteli hg. † 1613 (Dániai Erzsébet † 1625)
Braunschweigi Zsófia Hedvig † 1642 (Ernő Kázmér nassau-dietzi gróf † 1632)
Vilmos Fridrik † 1664 (Orániai Albertina Ágnes † 1697)
Henrik Kázmér † 1696
János Vilmos Friso † 1711
Nassau-Dietzi Anna Charlotte † 1777
VII. Frigyes Magnus † 1709 (Holstein-Gottorpi Auguszta Mária † 1728)
Károly Vilmos † 1738
Frigyes † 1732 (Nassau-Dietzi Anna Charlotte † 1777)
Károly Frigyes badeni nagyherczeg † 1811
Károly Lajos badeni herczeg † 1801

gr. Hohenlohe Anna (János, Wild und Rhein gróf)
Otto (Nassau-Weilburgi Ottilia)
János Kázmér † 1651
gr. *Wild und Rhein Anna Dorottya* † 1655
gr. Hohenlohe György † 1551
Lajos Kázmér † 1568
Wolfgang † 1610 (Nassaui Magdolna † 1630)
gr. Hohenlohe Krato † 1641 (Pfalz-Birkenfeldi Zsófia † 1676)
gr. Hohenlohe Anna Dorottya † 1643 (gr. Oettingen Joachim Ernő † 1659)
hg. *Oettingen Albert Ernő* † 1683
hg. Oettingen Krisztina Lujza (Lajos Rudolf braunschweig-blankenburgi herczeg † 1731)
Braunschweigi Erzsébet Krisztina † 1750
(III. vagy VI. Károly magyar kir., császár † 1740)
Mária Terézia magyar és cseh kir. † 1780
(Ferencz császár † 1765)
II. Lipót császár és magyar kir. † 1792

I. Ferencz József

KONSTANCZIA, III. Béla leánya. (Vége.)

III. Béla † 1196

II. Endre † 1235
Szent-Erzsébet † 1231 (Thüringiai Lajos † 1224)
Thüringiai Zsófia † 1282 (Brabanti Henrik † 1284)
Gyermek-Henrik hesseni tartománygróf † 1308
Hesseni Adelaid (gr. Henneberg Bertold † 1340)
Henneberg Erzsébet (Hohenzollern János nürnbergi várgróf † 1357)
V. Frigyes nürnbergi várgróf † 1398 (Meisseni Erzsébet)
I. Frigyes brandenburgi választó † 1440 (Bajor Erzsébet)
Kövér-Frigyes † 1463 (Pomerán Ágnes † 1510)

Brandenburgi Magdolna † 1496

370. III. *Eitel Frigyes* † 1525
370. I. *Károly* † 1576 *(Badeni Anna)*
370. VI. *Eitel Frigyes* † 1605 hohenzollern-hechingeni gróf
370. *Jánosz György* hohenzollern-hechingeni hg. † 1623
370. hg. *Hohenzollern-Hechingen Anna Mária* (gr. Fürstenberg Egon)
81. gr. Fürstenberg
370. gr. *Fürstenberg Anna Mária* † 1705 (gr. *Löwenstein-Wertheim Ferdinánd Károly* † 1672)
gr. Löwenstein Mária Anna † 1688 (Vilmos hessen-rheinfelsi tart. gr. † 1725)
Hessen-Rheinfelsi Mária Eleonóra Amália † 1720 (Pfalz-Sulzbachi Tivadar † 1732)
Pfalz-Sulzbachi József Károly † 1729 (Pfalzi Zsófia Auguszta)
Pfalz-Sulzbachi Mária Dorottya (Fridrik Mihály pfalz-zweibrückeni herczeg † 1769)
I. Miksa József bajor kir. † 1825

371. *Hohenzollern Salome* † 1548

372. XVI. *Lajos* † 1569
372. gr. *Oettingen Gottfried* † 1622 (gr. *Hohenlohe Johanna* † 1585)
372. gr. *Oettingen Lajos Eberhard* sz. 1577 † 1617 (gr. *Erpach Margit*)
372. gr. *Oettingen Johanna* † 1639 (gr. *Hanau Fülöp Wolfgang* † 1641)
gr. Hanau János Reinhold † 1666 (Pfalz-Birkenfeldi Anna Magdolna † 1693)
III. János Reinhold

373. gr. *Oettingen Joachim Ernő* † 1659
373. *Oettingen Margit Zsófia* † 1664 *(Albert* brandenburg-anspachi őrgr. † 1667)
János Frigyes anspachi őrgróf † 1686 (Baden-Durlachi Johanna Erzsébet † 1680)
Brandenburgi Dorottya Friderika
Brandenburgi Dorottya Charlotte † 1705 (Ernő Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1739)
VIII. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. 1768
gr. Hanau Charlotte Krisztina
Hessen-Darmstadti Karolina Lujza † 1783 (Károly Fridrik badeni nagyherczeg † 1811)
Károly Lajos badeni herczeg † 1801 (Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832)
Badeni Karolina Friderika † 1841

373. hg. *Oettingen Albert Ernő* † 1683 (1. neje *Württembergi Krisztina Friderika)*
373. hg. *Oettingen Krisztina Lujza (Lajos Rudolf* braunschweig-blankenburgi herczeg)

I. Eberhard † 1325
370. *Würtembergi Margit (Eitel Frigyes* zollerni gróf)

80. Hohenzollern-Hechingen
370. VIII. *Frigyes* † 1340
370. X. *Fekete Frigyes* † 1401
370. I. *Eitel Frigyes* † 1439
370. *Jodok Miklós* † 1488
370. II. *Eitel Frigyes* † 1512

374. gr. *Hohenlohe György* † 1551
374. *Lajos Kázmér* † 1568
374. *Wolfgang* † 1610 *(Nassaui Magdolna* † 1630)
374. *Krato* † 1641 *(Pfalz-Birkenfeldi Zsófia* † 1676)
374. gr. *Hohenlohe Anna Dorottya* † 1643 (gr. Oettingen Joachim Ernő † 1659 2. neje)
375. gr. *Hohenlohe Eleonóra Klára* † 1709 (gr. *Nassau-Saarbrückeni Gusztáv Adolf* † 1667)
Nassau-Saarbrückeni Lajos Krato † 1713
376. *Fülöp Ernő* † 1629 (gr. *Solms Anna-Mária)*
376. *Henrik Fridrik* † 1699
377. gr. *Hohenlohe Julidna* † 1634 (gr. Castell Wolfgang † 1631)
84. gr. Castell
377. *Wolfgang György* † 1668
377. gr. *Castell Julidna Dorottya* † 1706
376. gr. *Hohenlohe Filippina Henriette*
gr. Nassau-Saarbrückeni Karolina (III. Keresztély pfalz-zweibrückeni gr. † 1735)
Frigyes Mihály pfalz-zweibrückeni herczeg † 1769 (Pfalz-Sulzbachi Mária Dorottya)
I. Miksa József bajor király † 1825

383. gr. *Hohenlohe Margit* † 1522 *(Sándor* zweibrückeni pfalzgróf † 1514)
378. *Eberhard* † 1570
378. *György Fridrik* † 1600
378. *Lajos Eberhard* † 1650 (gr. *Erpach Dorottya)*
378. gr. *Hohenlohe Zsófia Julidna* † 1682
379. gr. *Hohenlohe Johanna* † 1585 (gr. *Oettingen Gottfried* † 1605)

372. *Ágnes* (VII. *Lajos* öttingeni gróf
372. VIII. *Lajos* Oettingen gr. † 1346
372. *Oettingen Albert*
372. *Oettingen* III. *Frigyes* † 1357
372. XI. *Lajos* † 1370
372. IV. *Frigyes* † 1423
372. I. *Vilmos* † 1467
372. *Szép-Wolfgang* † 1522
372. XV. *Lajos* † 1557 *(Hohenzollern Salome* † 1548)

82. Oettingen

374. gr. *Oettingen Margit* † 1472 (gr. Hohenlohe Krato † 1473)
83. Hohenlohe
374. gr. *Hohenlohe Krato* † 1503 *(Würtembergi Helena* † 1506)
380. gr. *Hohenlohe Anna* (VIII. *János Wild u. Rheingróf* † 1594)
85. Wild und Rhein
380. *Ottó*, Wild und Rheingróf *(Nassau-Weilburgi Ottilia)*
380. *János Kázmér* † 1651
380. *Anna Dorottya* † 1655 (III. *Eberhard* würtembergi hg. † 1674)
381. *Anna-Klaudia* † 1673
382. *Anna* † 1608
384. gr. *Rappolstein János Jakab* † 1673
384. gr. *Rappolstein Katalin Agatha* † 1683 (II. *Keresztély* birkenfeldi pfalzgróf † 1717)
III. Keresztély zweibrückeni pfalzgróf † 1735
Pfalz-Zweibrückeni Karolina Henriette Krisztina
Hessen-Darmstadti Amália Friderika † 1832 (Károly Lajos badeni herczeg † 1801)
Badeni Karolina Friderika † 1841

387. *Oettingen Irmengard (Adolf* pfalzi választó)
387. II. *Rupert* pfalzi vál. † 1398 *(Bajor Beatrix)*

384. gr. *Erpach Gyögy*
384. gr. *Erpach Eberhard*
384. gr. *Erpach Mária* † 1606 (gr. Rappolstein Egenolf † 1585 2. neje)
87. gr. Rappolstein
384. *Eberhard* † 1634

86. Erpach
385. *György* † 1605 (2. neje gr. *Solms Anna* † 1586)
4.
385. gr. *Erpach Dorottya* (gr. *Hohenlohe Lajos Eberhard* † 1650)
gr. Hohenlohe Zsófia Juliána † 1682 (gr. Castell Wolfgang György † 1668)
gr. Castell Juliána Dorottya † 1706 (gr. Hohenlohe Henrik Fridrik † 1699)
gr. Hohenlohe Filippine Henriette (Nassau-Saarbrückeni Lajos Krato † 1713)
Nassau-Saarbrückeni Karolina
2.
386. gr. *Erpach Margit* (gr. *Oettingen Lajos Eberhard* † 1617)
gr. Oettingen Johanna † 1639 (gr. Hanau Fülöp Wolfgang † 1641)
gr. Hanau János Reinhold † 1666 (Pfalz-Birkenfeldi Anna Magdolna † 1693)
III. János Reinhold † 1736 (Brandenburgi Dorottya Friderika)
gr. Hanau Charlotte Krisztina (VIII. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1768)
IX. Lajos hessen-darmstadti tart. gr. † 1790

Zsófia bajor herczegnő † 1872 (férje Ferencz Károly főherczeg † 1878)
I. Ferencz József

AZ ÁRPÁDKORI NÁDOROK GENEALOGIÁJA.

(Első közlemény.)

1. Szát (= Zách).

1055.

A tihanyi apátságnak 1055-ben kiállitott alapitási levelében «sig. *Zache* C. palatii» fordul elő.[1] «Zacha» az első okiratilag ismert nádor. Miután Szát (= Zách) nevü nemzetséget ismerünk, kinek egyik tagja szintén nádor volt, jogositva vagyunk feltételezni, hogy Szát nádor a későbbi hasonnevü nemzetségnek őse vagy legalább is tagja. Nevén kivül mitsem tudunk felőle.

2. Radó.

1057.

A száva-szentdemeteri benczésapátság alapitója. 1057-ben megerősiti I. András király az apátságnak *Radó* nádortól adott földeket.[2] A nádor családi viszonyairól csak annyit tudunk, hogy neje, Luczia, 1057-ben még él és hogy Radónak árva rokonai vannak, kik Luczia halála után birtokait öröklik.

3. Otto (= Acha = Atha).

1066 körül.

Somogymegyei ember. Salamon király nádora 1066 táján. 1061-ben Somogymegye főispánja, mely minőségben a somogymegyei Zselicz nevü helységben Szent-Jakab tiszteletére kolostort alapitott.[1] Felszentelésére — akkor már nádor volt — Salamon király és Géza királyfi is jelent meg.[2] Miután az alapitási okiratban csak rokonairól és neposairól tesz emlitést és a kolostor kegyuraságát halála után a királyra átszállandónak mondja, világos, hogy 1061-ben egyenes utódai még nem voltak. A kolostor kegyurai később a Győr nemzetség tagjai. Megjegyzendő még, hogy 1091-ben a somogymegyei egyedi apátság alapitása alkalmával is Atha comes szerepel, ki valószinüleg a volt nádorral azonos.

4. Radván.

1067 körül.

A borsodmegyei szászdi monostor alapitási levelének tanui sorában *Radván* nádor is szerepel.[3] Többet nem tudunk róla.

A krónika ismeri azonban még Bogár fiát Radvánt, ki Salamon alatt 1072-ben Nándorfejérvár ostromlásában részt vett, és miután továbbá ismeretes, hogy a Bogát-Radván nemzetség ősei, Bogát és Radván, Csehországból jöttek, feltételezhető, hogy Radván nádor e nemzetségnek őse vagy egyik tagja, hogy a nándorfejérvári Radván atyja nem Bogár, hanem valószinüleg Bogát és hogy a nádor e Radvánnal azonos lehetett.

[1] Fejér, Cod. Dipl. I. k. 393. l.

[2] Fejér, Cod. Dipl. I. k. 394. l. (nem egészen kifogástalan okirat).

[1] Fejér, Cod. Dipl. I. k. 398. l.

[2] Képes Krónika, 53. fejezet.

[3] Wenzel, Árpádkori uj okmtár, I. k. 27. l.

5. I. Gyula.

1075.

Jelen van 1075-ben, midőn I. Géza király a garam-szent-benedeki monostort alapitja;[1] meg nem határozhatjuk.

6. Péter.

1091.

Tanu minőségben szerepel 1091-ben, midőn László király a somogymegyei Szent-Egyed-monostorát alapitja.[2] Családi viszonyait nem ismerjük. Péter nevü országnagy szerepel különben 1095 körül is.

7. II. Gyula.

1095 körül.

Előfordul azon okiratban, melynek alapján Dávid királyfi (I. András fia) I. László beleegyezésével a tihanyi apátságnak földet és halászhelyeket adományoz.[3] Meg nem határozhatjuk.

8. I. Pál.

1095 és 1108 között.

E nádort csak közvetve ismerjük. I. László király Szent-István tiszteletére a Biharmegyében feküdt szentjogi (ma szentjobbi) benczés apátságot alapitotta; utódja Kálmán megfosztotta azonban az apátságot bizonyos vámtól, melyet *Pál* nádor fiainak, Jeromos és Kornélnak adományozott. Pál fiai László király adománylevelét elhamvasztották. II. Géza alatt visszaszerzé az apátság a tőle elvett vámot, halála után azonban még rosszabbra fordult a sorsa, a mennyiben Jeromos és Kornél a monostort szétrombolta, mire Lukács esztergomi érsek őket III. István uralkodása idejében kiközösitette.[4]

9. János.

1108—1116.

Meg nem határozható személy. Többnyire csak Kálmán király okleveleinek záradékaiból ismeretes.[5] A király kisérője a tengerparton. 1116-ban részt vett a csehek elleni csatában.

[1] Knauz, Mon. eccl. Strigon. I. k. 60. l.

[2] Fejér, Cod. Dipl. I. k. 469. l.

[3] Kubinyi, Árpádkori oklevelek, 1., v. ö. Knauz, id. m. I. k. 85. l.

[4] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 156. l., VII/1. k. 161. ll.

[5] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 43., 46., 57., 58. ll., VII/IV. k. 57. l.; Hazai okmtár, VIII. k. 7. l.; Wenzel, I. k. 44. l.; Képes Krónika, 68. fejezet.

10. II. Pál.

1135.

Az első nádor, a ki egyuttal más hivatalt is visel. E Pál t. i. 1135-ben Bácsmegyének főispánja is.[1] Meg nem határozható. Lehet, hogy az 1124-ben és 1142-ben szereplő Pál nevü országnagygyal azonos.

11. Fanzsal.

1137—1138.

Ily nevü országnagy («Fancel») előfordul már 1055-ben a tihanyi apátság alapitási oklevelében; valószinüleg azonos azon «Phonsol» nevü comessel, ki a veszprémi káptalannak 1082 előtt a Veszprémmegyében fekvő bozsoki birtokot adta.[2] Ennek unokája lehetett Boszeta fia *Fanzsal*, ki 1136 körül országbiró volt. 1137 április 11-től 1138-ig a nádori széken találjuk.[3] Az 1165 körül szereplő Fanzsal nevü országnagy[4] valószinüleg a nádor fia.

12. Belus.

1145—1146, 1156—1157.

Előfordul már 1142-ben az országnagyok sorában, a nélkül, hogy az illető okirat hivatalát megnevezné («Belus dux»); 1145—1146 nádor,[5] az utóbbi évben a mellett még bán is. 1148., 1150—1152-ben bán; 1156—1157. ismét nádor,[6] 1157-ben a mellett még bán is; 1158-ban «princeps regni»; 1163-ban bán; 1198-ban már nem él.

Leszármazása még maig sincsen kellőleg tisztázva; határozottan csak azt tudjuk, hogy II. Bélának sógora volt; arra pedig, vajjon Ilona királynénak fivére vagy annak nővérének férje volt-e? határozott választ nem adhatunk. Életfolyása annyira ismeretes, hogy e helyen — hol első sorban a genealogiai pontokat akarjuk kiemelni — bátran mellőzhetjük.

Egyik leánya 1150-ben Vladimir orosz her-

[1] Wenzel, I. k. 51. l.

[2] Hazai okmtár, IV. k. 3. l. (gyanus oklevél).

[3] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 87. l.; Knauz, I. k. 88., 99. ll.; Kubinyi, I. k. 3. l.; Wenzel, I. k. 39., 54. ll.); (Fejér, Cod. Dipl. VII/V. k. 110. l. szerint tévesen Mihály).

[4] Knauz, I. k. 119. l.

[5] Knauz, I. k. 103. l.; Wenzel, I. k. 57., 58. ll.

[6] Knauz, I. k. 108., 110., 111. ll.; Wenzel, VI. k. 92. l.

czeghez ment férjhez; fiutódai pedig még a XIII. század végén is szerepelnek; II. András alatt Matyó fia Márton «de genere Beli bani» emlittetik.

13. Héder.

1162.[1]

Fivérével, Wolfer-rel együttesen a stájerországi Wildonból jött Magyarországba, hol fényes pályája nyilt. 1135-ben Sopronmegye főispánja; 1146-ban[2] az országnagyok sorában; 1150-től 1157-ig országbiró, 1162-ben nádor.[3] Vajjon az 1163-ban szereplő Henrik nevü bodrogi főispánnal azonos-e? nem tudjuk. Tőle származnak a Hédervváriak; tőle vette nevét a Héder nemzetség.

14. I. Tamás.

1163.

IV. István nádora 1163-ban;[4] különben ismeretlen személy.

15. Ampod (Ompud).

1165—1171.

Ily nevü országnagyra bukkanunk már 1137-ben.[5] Ennek fia valószinüleg azon *Ampod* (Ompud, Ompudinus), ki 1162-ben az országnagyok sorában szerepel; 1164-ben bán; 1165-től 1171-ig nádor.[6] 1176-ban még bán; ez évben Lesták vajdával együttesen magyar segélyhadat vezet Görögországba.[7] 1165 ben mint nádor még Csanádmegye főispánja is. Utódairól lásd a Turul, 1895. évf. 92—93. old.; itt csak annyi legyen felemlitve, hogy hasonnevü fia 1199-ben szolnoki főispán és hogy ez utóbbinak három fia volt: Dénes nádor (kivel még találkozunk), Mihály tálnokmester és Fejérmegye főispánja és Lőrincz garai és podgorjai főispán.

16. Farkas.

1178—1183.

Felbukkan nádori minőségben 1178-ban; de hogy akkor egyuttal Bodrogmegyének curialis comese lett volna, mint ezt az illető forrás állitja,[1] el nem hihetjük; ez olvasási vagy másolási hiba. Nádori hivatalában 1183-ig találjuk.[2]

Családi viszonyaira nézve útmutatóul szolgálhatna, hogy 1181-ben Marczell prépostnak nejétől Fro(v)ától a baranyamegyei (Kővágó)-Szőllős helységet 120 márkáért vásárolta.[3]

17. I. Dénes.

1184.

Dénes nevü országnagygyal találkozunk már 1137. és 1146-ban; 1162-ben ujra szerepel bizonyos Dénes, ki kétségkivül azon Dénessel azonos, ki 1166-ban a Szerémség visszafoglalására a görögök ellen indult és az akkori hadjáratokban egyáltalában kimagasló szerepet vitt. 1171—1172-ben ujra találkozunk Dénes nevü országnagygyal. A legnagyobb valószinüség a mellett szól, hogy a hadvezérrel azonos. 1180-tól 1183-ig Bácsmegye főispánja és 1183-ban a mellett még tengermelléki bán is; 1184-ben nádor.[4] Nádorsága azonban nem tart sokáig, mert 1186-ban megint csak Bácsmegye főispánja. Családi viszonyai ismeretlenek.

18. II. Tamás.

1185—1186.

Dénesnek közvetlen utóda *Tamás*, kit 1185-től 1186-ig a nádori széken találunk.[5] Azelőtt

[1] Fejér, Cod. Dipl. VII/I. k. 148. l. szerint 1155 február 19-ikén bizonyos *Gerzon* lett volna a nádor; az egész okirat azonban oly gyanus, hogy e Gerzon nádort el nem fogadhatjuk. Megjegyzendő azonban, hogy (1142 körül) II. Géza országnagyjai sorában Gerson comes szerepel és hogy Gerzon 1148-ban az országbiró.

[2] Feltünő, hogy 1135-től 1146-ig nem viselt hivatalt; azért nem valószinütlen, hogy a nádor a jövevény Hédernek, a soproni főispánnak fia.

[3] Soproni okmánytár, I. k. 2. l.

[4] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 166. l.

[5] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 88. l. (Anprud).

[6] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 88. l.; V/III. k., 254. ll.; IX/VII. k. 632. ll.; Hazai okmánytár, I. k. 7. l.; Kubinyi 4. l.; Zichy-okmánytár, I. k. 2. l.

[7] Pauler, A magyar nemzet története, I. k. 420. l.

[1] Történelmi Tár, 1898. évf. 339. l.

[2] Hazai okmtár, I. k. 2. l. Tkalčić, Mon. eccl. Zagr. I. k. 4. l. (tévesen 1175). Wenzel, I. k. 68., 69., 76. l.; VI. k. 146., 148. ll.; XI. k. 46., 48. ll.

[3] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 199. l.

[4] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 219. l.

[5] Hazai okmtár, VI. k. 4. l.; Knauz, I. k. 132. l.; Wenzel, VI. k. 162., 163., 164. ll.

(1183 ban) Fejérmegye főispánja. 1180 körül két Tamást ismerünk az országnagyok sorában: Sámson fiát és Szát (= Zah) fiát; a valószinüség a mellett szól, hogy az utóbbi a fejérmegyei főispán. Mint nádor alapitotta a Fejérmegyében fekvő ercsii benczés-, később cziszterczita apátságot, melynek a vaáli tizedet akarta adományozni.[1]

19. Maty (Mog, Móka).

1188—1194, 1198—1199, 1206.

Neve (Mocho, Mog, Móka = Maty) arra vall, hogy a Hont-Pázmán nemzetség (hontmegyebeli) szuhai és födémesi ágának tagja.[2]

Családi viszonyairól csak annyi ismeretes, hogy III. Incze pápa 1206 június 7-ikén őt a házasságában felmerült rokonsági akadály alól felmentette. Neje — előkelő családból való leány — másodfoku rokona volt; házasságuk akkor már hosszabb idő óta állt fenn; ő is, neje is, előrehaladt korban voltak és házasságukból gyermek is eredt.

Megkezdi pályáját 1185-ben mint országbiró, mely állást 1186-ig tartotta; 1188 május 6-ikán Nyitramegye főispánja; ugyanazon évben megkapja a nádorságot, melyben 1194-ig találjuk; a mellett (1192—1193) bácsmegyei főispán is volt;[3] 1198-ban több más nagyokkal a szentföldre akart utazni, Incze pápa felmentette őt azonban ebbeli fogadása alól, mert Magyarország zavaros viszonyai otthonlétét kivánták; ki is nevezte őt Imre király másodszor nádornak, mely minőségben (a mellett bácsmegyei főispán is) 1198-tól 1199-ig találjuk.[4] Miután azonban a lázadó András királyfi pártját fogta, megfosztotta őt Imre nádorságától, mire András udvarában Horvátországban (1200-tól kezdve) mindaddig maradt, mig András trónralépése után 1206-ban — most már harmadszor — a nádorságot visszakapta, mely mellett még Bihar- és Sopronmegye főispánságával fel lett ruházva;[5] de ezt sem tartotta sokáig, a mennyiben 1208-tól 1209-ig csak pozsonyi (1208-ban a mellett még barsmegyei) főispán. 1210 után elvész a nyoma. Lehet, hogy ez az akkoron II. András ellen irányult összeesküvéssel állt összefüggésben, melynek czélja az volt, hogy Géza királyfinak Görögországban élő fiai trónra emeltessenek.

20. Ézsau.

1197—1198.

Követi Maty nádort 1197—1198; a mellett bácsmegyei főispán is.[1] Miután mellette még Ézsau országbiró és biharmegyei főispán is működik, meghatározása egyelőre lehetetlen.[2]

21. Mika (Mihály).

1199—1202.

Imre király hive, ki őt 1199-ben Maty helyére nádornak kinevezte, mely állást 1202-ig tartotta; a mellett még (1199—1200) bácsmegyei- és (1201—1202) bihari főispán.[3] Azelőtt (1198) bihari főispán és (1199) országbiró.

22. Benedek.

1202—1204.

Mikának utódja 1202-től 1204-ig és a mellett (1202—1203) Biharmegye főispánja.[4] Meghatározása — mivel mellette az ismert Konrád fia Benedek herczeg is szerepel — nehéz; mind a mellett majdnem biztosra vehető, hogy pályája következőleg alakult: 1198-ban Nyitramegye főispánja, 1199—1200. bán és zalamegyei főispán, 1201—1202. Bácsmegye főispánja. Meghatározására esetleg az is szolgálhatna, hogy Benedek kir. alországbiró a nyitramegyei Csornok birtok ügyében 1221-ben a következő pecsétet használja: «Sigillum credibile Benedicti bani».

[1] Fejér, Cod. Dipl. IV/III. k. 498. ll.

[2] V. ö. «A magyar nemzetségek» cz. művemmel (II. k. 55. l.)

[3] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 278. l.; Knauz, I. k. 137., 146. ll.; Wenzel, VI. k. 184. l., XI. k. 54., 57. ll.

[4] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 331. l.; Hazai okmtár, V. k. 4. l.; Knauz, I. k. 157., 161. ll.; Tkalčić, I. k. 8. l.

[5] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 32., 34. ll.; Hazai okmtár, VII. k. 3. l.; Wenzel, VI. k. 308. l., XI. k. 85. l.

[1] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 309., 346. ll.

[2] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 309., 346. ll.

[3] Fejér, Cod. Dipl. II. k. 348., 365. 378. ll. (382 tévesen Henrik nádor; ez csak 1261-ben szerepel) 385., 387., 388., 392.; Hazai okmtár, V. k. 5. l.; Wenzel, VI. k. 199., 225. ll., XI. k. 73. l.; (Fejér, Cod. Dipl. VII/IV. k. 70. ll., hol 1201-ben *Belus* alnádorról van szó, hamisitvány).

[4] Fejér, Cod. Dipl. V/I. k. 293. ll., VI/II. k. 263. ll.; Soproni okmtár, I. k. 5. l.; Wenzel, I. k. 92. l.

23. Miklós.

1205.

II. András trónraléptével 1205-ben bizonyos Miklós abaujvári (Fejér, Cod. Dipl. VII/V. k. 170. l. szerint augusztus 1-én, nyitrai) főispán a nádor.[1] Ennek pályája — habár a többi Miklós nevü országnagyok meghatározását nehezitik — valószinüleg következőleg alakult: 1199—1200. bán és Zalamegye főispánja; 1200—1202. András királyfi udvarán Horvátországban csak comesként szerepel. 1212-ben előfordul mint «Miklós bán volt abaujvári főispán».

24. Győr nb. Csépán.

1207—1209.

Első világosan meghatározható nádor; a jövevény Győr nemzetség tagja. 1199-től 1204-ig soproni, 1205 óta bácsmegyei főispán, mely minőségben 1207-ben a nádori hivatalt kapta. Ez állást (a bácsmegyei főispánsággal együtt) 1209-ig tartotta;[2] 1209-ben megölte őt Tomaj nb. Tiba. A krónika azt állitja, hogy azon leányt, kit Meráni Bertold (Gertrud királyné fivére) eljegyezett magának, e Csépán vette volna feleségül.

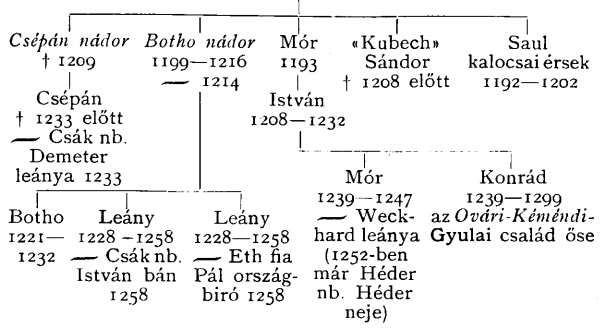
Családi viszonyait a legközelebbi nemzedékrendi tábla mutatja.

25. Győr nb. Both(o).

1209—1212.

Előbbinek fivére és utódja a nádorságban 1209-től 1212-ig, mely idő alatt egyuttal Mosonmegye főispánja is volt.[3] — 1199. és 1201-ben mosoni-, 1203-ban temesi-, 1205-ben pozsonyi-, 1206 óta megint mosoni főispán, 1213-ban Kevemegye főispánja; utoljára emlitik 1216-ban; 1221-ben már nem élt. Tőle származnak a baranyamegyei Bothfiak. Saját és rokonainak családi viszonyait a következő nemzedékrendi táblatöredék ábrázolja:

Győr nb. István

26. Bór-Kalán nb. Bánk.

1212—1213.

Először tünik fel 1199-ben mint Abauj vármegye főispánja; 1203-ban Zalamegye főispánja; 1208-ban tótországi bán s a mellett 1209-ben még bihari főispán; 1209-ben magas vetélytárs előtt kellett kitérnie, a mennyiben András király nejének öcscsét, Meráni Bertold kalocsai érseket, tótországi bánnak kinevezte; Bánk csak a bihari főispánságot tartotta meg 1210-ig. 1211-ben királynéi udvarbiró, mely hivatalt (a bihari főispánsággal együtt) 1212-ig tartotta. 1212-ben megkapta a nádorságot, melyen kivül még Keve- és Pozsonymegye főispánságot is nyerte; mint nádort és Pozsonymegye főispánját találjuk őt 1213-ban is,[1] s e minőségben részt vett a Gertrud királyné elleni összeesküvésben. A királyné halála után Szát nb. Miklós nádorsága alatt rövid ideig pozsonyi főispán maradt, aztán nem akadunk rá 1217-ig. 1217-től 1218-ig megint tótországi bán, 1221-ben országbiró és fejérmegyei főispán, 1222-ben a mellett még Bodrogmegye főispánja is; innen elvész a nyoma.

Egyetlen leányát ismerjük, ki bizonyos Simonhoz (Gertrud gyilkosainak egyikéhez) ment férjhez.[2]

27. Szát nb. Miklós.

1213—1214, 1219—1222, 1226.

Bars fia (e Bars valószínűleg azonos azon Barssal, ki 1156-ban a királyi tisztviselők sorában mint «serviens regis» szerepel); korábbi

[1] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 22. ll.; Hazai okmtár, I. k. 3. l.; Wenzel, VI. k. 300. l., XI. k. 114. l.

[2] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 47., 59., 66. ll., III/II. k 467., 470. ll., VII/II. k. 193. ll.; Hazai okmtár, VI. k. 11. l.; Wenzel, I. k. 98. l., VI. k. 315., 320., 325., 334. ll., XI. k. 106. l.; Knauz, I. k. 194. l.

[3] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 78. l., III/II. k. 472. l., III/I. k. 190. l.; Hazai okmtár, VIII. k. 12. l.; Knauz, I. k. 192., 193., 196. ll.; Wenzel, I. k. 104., 107., 125. ll., VI. k. 334., 341., 349. ll., XI. k. 94., 95., 102., 108., 113. ll.

[1] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 116., 117., 120., 126. ll.; Knauz, I. k. 220. l.; Tkalčić, I. k. 30. l.; Wenzel, I. k. 135., 136. ll. (tévesen 1214.)

[2] V. ö. Erdélyi múzeum, 1897. évf. 271—274. ll.

pályáját nem igen ismerjük, mert mellette más Miklós nevü országnagyok is működtek. Valószinü azonban, hogy 1198-ban soproni-, 1199-ben bihari főispán, 1201-től 1202-ig erdélyi vajda, 1206-ban csanádi vagy nyitrai, 1207-ben bihari (és talán nyitrai) főispán. 1208—1210-ben országbiró és kevei főispán, 1212-ben soproni főispán, 1213-ban udvarbiró és győri főispán volt. 1213-ban megkapta a nádorságot, mely mellett 1214-ig csanádi és bodrogi főispán is volt.[1] 1215-ben csak bodrogi főispán; 1217-ben elkiséri András királyt a szent földre; 1219-től 1222-ig másodszor nádor és soproni főispán.[2] 1224-ben udvarbiró, soproni és pozsonyi főispán, 1225-ben csak udvarbiró, mire 1226-ban harmadszor nádor lett s a mellett soproni főispán maradt.[3] 1228-tól 1229-ig lovászmester, 1230-ban lovászmester és soproni főispán. II. András halála után felségsértéssel vádoltatott; előfordul még 1241-ben.

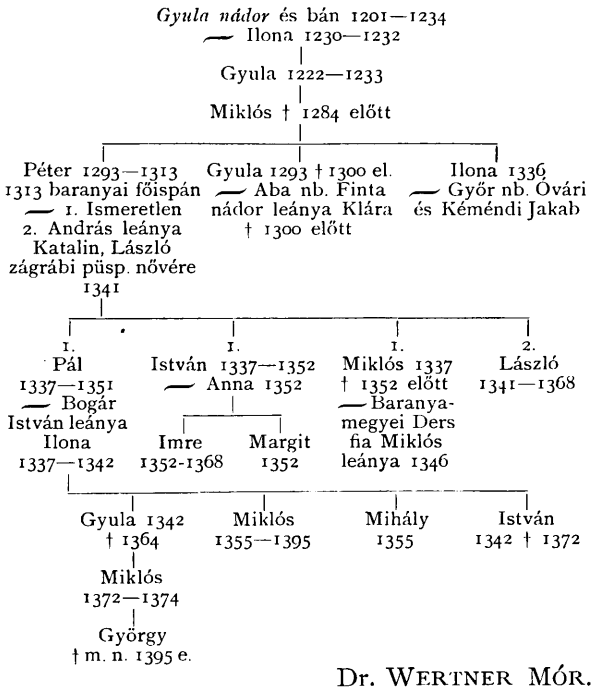
Egyetlen egy fia volt: Herrand, ki 1250-ben már nem élt; fiutódai nem lévén, IV. Béla nevezett évben birtokait, a komárommegyei Terjén (ma Kethely), a tolnamegyei Gyalán és Várong helységeket Herrand legközelebbi nemzetségbeli rokonának, Albös fia Konrádnak adományozta.

28. Kán nb. Siklósi Gyula.

1215—1218, 1222—1226.

Baranyamegyei ember; megkezdi pályáját 1201-ben mint erdélyi vajda; 1202—1204-ben udvarbiró és csanádi főispán; 1206-ban bodrogi és 1207-ben a mellett soproni főispán; 1208—1211-ben csak bodrogi főispán; 1212—1213-ban udvarbiró, tálnokmester, tótországi bán, bácsi és vasi főispán; 1214-ben vajda, szolnoki főispán, bán, somogyi és szolnoki főispán; 1215—1218-ig nádor és (1215-ben) soproni főispán;[4] 1219-ben tótországi bán, somogyi és szolnoki főispán, 1220—1221-ig bodrogi, szolnoki és kevei főispán, 1221-ben udvarbiró és bodrogi főispán; 1222-ben megkapja másodszor a nádorságot, melyet 1226-ig tart s mely mellett (1222—1224-ig) bodrogi, (1224-ben) aradi és (1224—1226-ig) soproni főispán.[1] 1228-ban udvarbiró, bodrogi és soproni főispán, 1229—1231-ig tótországi bán, 1232-ben a mellett királynéi udvarbiró, 1233-tól 1234-ig tótországi bán. Egy 1240-ben kiállitott oklevélből tudjuk, hogy II. András halála után felségsértéssel vádoltatván, életét börtönben végezte. Halálának évét pontosan meg nem határozhatjuk, de úgylátszik,[2] hogy már 1238-ban nem élt.

Neje Ilona előfordul 1230 és 1232-ben, meghalt 1251 előtt. Bizonyossággal csak egyetlen fiát ismerjük, Gyulát, tálnok- és tárnokmestert, kitől a baranyamegyei Siklósiak következőleg származtak:

Dr. WERTNER MÓR.

[1] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 148., 163. ll., VII/I. k. 192. l.; Wenzel, I. k. 132. l., VI. k. 368. l.; XI. k. 129. l.

[2] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 272., 287., 320., 381. ll., V/I. k. 302. ll.; Hazai okmtár, VI. k. 15. l., VII. k. 9. l.; Knauz, I. k. 223., 237. ll.; Wenzel, I. k. 166., 167., 169., 175., 180. ll., VI. 401., 408., 409. ll., XI. 156., 159., 163., 173. ll. (tévesen 1223).

[3] Wenzel, I. k. 220., 221. ll., VI k. 518. l.

[4] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 175., 178., 197. ll. VII/I. k. 195. l., VII/III. k. 20. ll.; Hazai okmtár, IV. k. 8. l.; Knauz, I. k. 208., 212., 214., 215. ll.; Tkalčić (Mon. civit. Zagrab) 6. l.; Wenzel, I. k. 141. l., VI. 385., 393. ll.; XI. k. 142., 144., 147., 149., 150., 152. ll.; (Fejér, Cod. Dipl. VII/I. k. 194. l. hol Miklós nádorról van szó, téves).

[1] Fejer, Cod. Dipl. III/I. k. 362., 395., 427., 466. ll.; III/II. k. 70. ll.; VII/I. k. 211., 214. ll. Hazai okmtár, IV. k. 12. l., V. k. 10. l., VI. k. 18. l.; Soproni okmtár, I. k. 17. l.; Wenzel, I. k. 211., 241. ll.; VI. k. 420., 425., 426., 435. ll.; XI. k. 166., 175., 176., 191. ll.

[2] Fejér, Cod. Dipl. IV/I. k. 129. ll.

BÁRCZAY OSZKÁR HERALDIKÁJA.

Nemcsak a heraldika müvelői, hanem mindazok, a kik czimerek, nemesi ügyek, genealogiák iránt érdeklődnek (s ezek száma nálunk különösen nagy) régen érezték egy olyan kézikönyv hiányát, a mely a czimertan gyökeres szabályait ismertesse s különösen a heraldikai műnyelvet megállapitsa. Az első magyar heraldika félben maradt s épen a theoretikus rész hiányzik belőle. Tagányi rövid bevezetése a «Magyar Czimertár»-hoz, nem mehet kézikönyv számba; különben is csak szük körben terjedt el, s igy szégyenszemre, egy olyan tudományágnak, melynek tizenhat év óta szakközlönye is van hazánkban, nyelvünkön még csak egy kis kézikönyvét sem tudtuk felmutatni.

Ezen a hiányon óhajtott segiteni Bárczay Oszkár, a heraldika egyik régibb művelője, midőn kézikönyvét megirta s az Akadémia, mikor azt közrebocsátotta. A közönség hamarosa el is hordta a példányokat, a mi legjobban mutatja, hogy a munkára szükség volt.

A szerző, fájdalom, csak kevéssel élte tul műve megjelenését. Mintha a magyar czimertan iróinak sajátságos végzetszerüséggel mind akkor kellene eltávozniok, midőn munkájuk alig van befejezve s tökéletesbbitésre, javitásra vár. Bárczay ép úgy, mint egykor Nyáry Albert, lázas sietséggel dolgozott utolsó munkáján, valóban megdöbbentő jövőbe látással érezve meg közelgő végét.[1]

A gyors munkának tudandó be a könyv egy-más fogyatékossága, melyek egy második kiadásban kijavithatók, pótolhatók lettek volna. Erről most már szó sem lehet. De hiszszük, hogy az elhúnyt szerzőnek lesznek utódai, a kik az ő művén okulva, jobbat, tökéletesebbet fognak létrehozni.

Mielőtt a tartalom részletes ismertetésébe bocsátkoznánk, szóljunk valamit a könyv külsejéről. Alakja az akadémia oklevél-kiadványaival egyezik, nyomása csinos, csak szerencsétlen magyar szokás szerint a papirossal takarékoskodtak tulságosan s a lapszéleket hagyták annyira keskenyre, hogy ha valaki az angol módra vászon boritékosan kiadott, de már németesen körülvagdalt könyvet beköttetni, úgy a könyvkötő kése aligha nem a nyomást fogja érni. Hétszáztizennégy ábra és három tábla szolgál felvilágositásokkal a szöveghez, részben ujak, részben közismert rossz régibb illusztrációknak másolatai. Az ujak közt van sok jó, néhány (p. o. 66., 386., 711., 712.) valóban művészi, ezek, úgy véljük, e folyóirat egyik nagyrabecsült munkatársának ügyes kezére vallanak.

Kellemesen lep meg, hogy jóformán az összes, a czimerképek felsorolásánál szereplő czimerek magyar családokéi. A szerző bizonyos hazafias büszkeséggel szokta volt emlegetni, hogy alig akad olyan ábra a czimertanban, melyre magyar példát ne lehetne találni.

Lássuk most már magát a munkát. Ez egy szakszótáron kivül tizenöt fejezetet tartalmaz, melyek közül a 13-ik csak érinti a heraldikát, a mennyiben a különböző nemzetek nemességéről szól, a 14-ik pedig a tornáról, csupán a czimerek keletkezésének ismertetésébe lett volna beigtatandó. Az első fejezet a czimerrel általában, a 2—7. a czimer alkotórészeivel egyenként, a 8. és 9. a czimertöréssel, blazonálással, a szimbolikával, a 10. a zászlókkal, a 11. a lovagrendekkel és rendjelekkel, a 12. a magyar czimerrel s végül a 15. a heraldika forrásaival és irodalmával foglalkozik.

E nem épen szerencsésen sorakoztatott fejezetek nagyon különböző értékűek s elbirálásuk is más-más szempontok alá esik. Azoknak a részeknek, melyek a heraldika gyökeres szabályait tartalmazzák, talán nagyobb fontosságot kell tulajdonitanunk egy kézikönyvben, mint az egyes elvontabb kérdéseket tárgyazóknak. Irodalmunkból épen olyan munka hiányzott, a mely az elemi dolgokkal foglalkozik, s a menynyiben ebből a szempontból jó a munka, nyereségnek kell azt tekintenünk.

A mű a czimer fogalmának meghatározásával kezdődik: «A czimer bizonyos szabályok szerint, meghatározott mázokból és alakokból formált kép, a melyet megkülönböztető vagy

[1] E sorok irójától még ez év legelején érzékeny levélben bucsuzott el, haláláról mint egészen közeli dologról irva.

ösmertető jelvény gyanánt használnak azok, a kiket megillet.» Ez a definiczió nem volna rossz, de teljesen más alakot nyer a pár sorral alább következő megszoritások által. Ezek szerint czimernek csak az a jelkép tekinthető, a mely paizsba van foglalva, régi jog, vagy fejedelmi adomány által van elismerve s átörökölhető.

Nagyon jól tudjuk, miszerint ez a meghatározás a régibb heraldikák mindenikében ilyenformán benne van, mégis óhajtottuk volna, hogy ép a magyar czimertan szakitott volna az ósdi hagyománynyal, a mely a czimert fegyverdarab nélkül képzelni sem tudja, s előbb tartana egy üres paizsot czimernek mint egy jelvényt paizs nélkül. Pedig csak körül kell kissé nézni a középkori emlékek között, s mindjárt rájövünk, hogy a czimer fogalmával az emlitett szabályokhoz ragaszkodó czopf-heraldikusok épenséggel nem voltak tisztában. Mert, nem is emlitve, miszerint a heraldika klasszikus idejéből való Bartolus egyenesen kimondja, miszerint a czimer nem *pajzsra tett* kép, hanem általán csak kép s bárki által felvehető, a czimertan számtalan példában czáfolja meg e tételeket. Czimerek a XII. század óta vannak, de hiteles czimeradományt a XIV. század előttről nem ismerünk. A régi czimerek tehát mind önkényesen felvett jelvények s nagyon óhajtanók tudni, hány nemzedéken át kellett egy jelvényt viselni, hogy az «régi jog» alapján czimerré váljék? Az is tagadhatatlan tény, hogy sisakczimereket használtak, sőt adományoztak is hosszu időkön keresztül s ezeket ép úgy valódi czimernek tartották, mint a pajzs-czimereket. Hogy mindezek daczára a megszoritások egyik kézikönyvből s igy a Bárczayéból sem hiányoznak, annak az okát abban véljük fellelhetni, miszerint mindenki érzi, hogy a középkori czimer és a közönséges, minden időben és korban viselt jelvények közt valamely nagy különbség van. Kevesen vették azonban észre, hogy e különbözés nem épen külsőségekben nyivánul, hanem az egész czimeres intézmény szervezetében rejlik és abban áll: *a jelvény* bárki által felvehető s letehető, valamit szimbolizáló ábra, a *czimer* pedig el nem idegenithető tulajdont képező, a tulajdonos kilétét, származását mutató, hitelesitő erővel, szóval *jogi tulajdonságokkal* biró kép. Bárczay érezte, hogy a közkeletü definiczió tarthatatlan, de nem volt bátorsága szakitani vele. Inkább érvelt erőszakolt módon mellette; könyvének első szakasza véges-végig a czimer pajzshoz kötött voltát akarja bebizonyitani. Végül már azt is mondja, hogy «*az élő heraldika korában valóságos fegyver volt a czimer*». E balvélekedés következtében, mint lejjebb látni fogjuk, sok egyszerüen megmagyarázható dolgot nem képes megértetni.

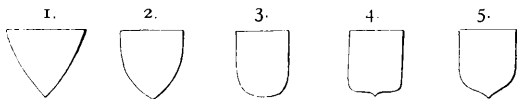
A czimerek különféle nemeinek felsorolásánál kellemesen érint a magyar példák sokasága; ez és a következő, a czimeregyesitésről és összetételről szóló rész, a magyar heraldikusra nézve igen tanulságos. Ez a rész egyike a legsikerültebbeknek. A kétes czimerekről kimutatja, hogy azokat nemcsak hibásaknak nem tekintették, hanem mint a figyelmet magukra vonó különlegességeket épen kiváló családok vették föl. Gunyczimerek állitólag csak nálunk fordulnak elő, ilyenek a Gutthai és Sánkfalvai családoké. Mint az illető oklevelek szövegéből kitünik, mindkét czimeradomány teljesen komoly, az első épen nemesitéssel is össze van kötve, tehát a czimerek gúnyos volta csak ábráik különösségében rejlik. Ilyenek pedig külföldön is bőven akadnak; például a régi német Ketzel család czimere hármas halmon ülő majom, az ugyancsak ősi Pfegner von Pfetrach család sisakdisze szamárfő, a Fröschlek középkori czimere béka, de nagyon kérdéses, látott-e a középkori ember ezekben a czimerképekben valami gunyosat? A majom ezidétt a buja szerelem jelképe, s mint ilyent, az asszonyok mellé szokták volt pingálni, különösen a hol valamely szerelmes jelenetet ábrázoltak. De ismerünk XV. századi Mária-képet is, a hol a szent Szűz mellett ott ül a majom. Már pedig itt gunyról szó sem lehet. Azt véljük, csak a mi szemünk lát nevetségeset ezekben a czimerekben, s jobb lenne a gúnyczimer fogalmát törölni a heraldikákból.

Érdekes és fontos dolgokat találunk a következő: *Czimerjog* feliratu fejezetben. Szerző szerint czimerhasználatra, illetve felvételre való jogosultsága van a nemeseknek, egyháznagyoknak és az egyházi és világi testületeknek. Mi ezt oda óhajtanánk módositani, hogy a középkorban mindenki vehetett fel czimert, a ki oklevelet kiállitani, tehát pecséttel élni jogositva volt. Valójában pedig czimerrel adományozta

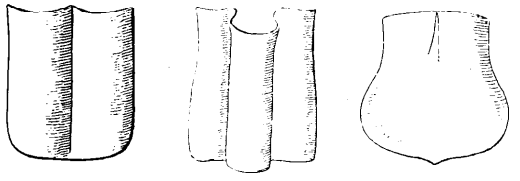
meg magát boldog, boldogtalan, még parasztok is. A magyar czimeradományozási jogszokásokra vonatkozólag számos adatot találunk, de oly módon összehányva, hogy a fejlődésről képet egyáltalán nem nyerhetünk belőlük.

A czimer-alkatrészekről szóló fejezetek kevés ujat tartalmaznak, de nagyrészt gyökeres, mindenütt azonos szabályokkal foglalkozván, nem is tartalmazhatnak. E részek fontossága abban rejlik, hogy az ingadozó, eddig meg nem állapodott elnevezéseket kodifikálják. Tekintve azt a nagy befolyást, melyet e munka műnyelvünkre kétségtelenül gyakorolni fog, szükségesnek látjuk mindazon műkifejezések felsorolását, melyek nézetünk szerint hibásak vagy jobbal pótolhatók.

A pajzs alakjainak felsorolásánál háromszögünek nevezi B. úgy az 1., mint a 2. szám alatt ábrázolt pajzsokat; a 3. számu kerektalpu, a 4-ik csücskös talpu s az 5-ik hegyes talpu. Úgy véljük,

a második neve helyesebben csucsives, a harmadiké körives, a negyediké csücskös s az ötödiké ékelt pajzs. Tárcsa szerinte a heraldikában csak az, a melynek jobb oldalán bevágás van a lándzsa számára. Ez tévedés. A valódi tárcsák igen sokfélék, de a heraldikában nem használtatnak.

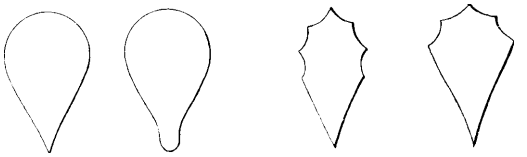

A heraldikában előforduló tárcsa-alakok pedig mind képzeltek s többnyire ilyenek:

Jó lenne ezt az elnevezést teljesen kiküszöbölni, legfeljebb csak zavart és tévedéseket okoz. Nevezzük az egyik oldalon kikanyaritott paizsot *egykarélyosnak*, a mindkét oldalon kivágottat pedig *kétkarélyosnak*.

A «*ruta*» nem más mint a dült négyszög németből (Raute) barbárul átvett neve s kár lenne becsempészni nyelvünkbe. A kerek pajzsot pedig Páriz-Pápai kedvéért *tatár-pajzsnak* keresztelni talán mégis felesleges régieskedés lenne. Hogy mi légyen a könyvben előszámlált lófej-, amazon- és czifra-pajzs, szerző elfelejti megmondani, mivoltukat csak a mellette álló idegen névből sejtjük. Fölösleges elnevezések, melyek nélkül el lehetünk. Ellenben kimaradt két igen fontos és sürün előforduló pajzs-forma;

egyik a normann-pajzs, a másik az olaszoknál igen kedvelt középkori czimerpajzs forma, melyet talán hat, nyolcz stb. karélyunak nevezhetnénk.

A XVI—XVIII. század pajzsnak keresztelt czimertábláit (cartouche) «*barokkrámás paizs*»-nak nevezi könyvünk. Ezek azonban nagyobbára azon korban szerepelnek, a melyikben a barokk-izlésnek még hire sincs, sokféleségük miatt pedig egy elnevezés alá nem is foglalhatók. Ha le kell valahol az ilyeneket irni, úgy elég lesz a kor stilusa szerint renaissance-, rokokó-, barokk-, empire- stb. modoru czimertábláknak nevezni őket.

A heraldikai mázokról szólván, szerző a «prém» elnevezés helyett «*bundabőröket*» ajánl. Felesleges volna ellene érvelni, alig hiszem, hogy akadna követőre. Fontosabb ennél, hogy szerző vélekedése szerint a heraldika fénykorában a természetes szineket nem használták, hanem a régi «czimeres pajzs-készitők a természetes szinhez legközelebb álló heraldikai szint használták».

Nem szerzőt, hanem úgyszólván az összes heraldikusokat kell ezért a téves állitásért felelőssé tenni. Igenis szabályszerünek mondhatjuk a régi heraldikában a mezők és herold-alakoknak az ismert hat heraldikai szinnel való befestését, nem úgy azonban a természetes alakokét, mert ezeket épen a heraldika fénykorában igyekeztek természetes szinnel festeni s ábrázolásuk és szinük egyéb, nem heraldikai képekéivel teljesen egyezik. Csak a későbbi kor, a romlott heral-

dika ideje tette szabálylyá azt, a mi eredetileg technikai gyarlóság volt. Úgy vagyunk ezzel, mint a középkori heraldikai stylussal. A középkori ábrázoló-stylus ugyanaz a czimerekben, mint a miniaturákban, mentül tökéletesebben tudták rajzolni az oroszlánt, annál tökéletesebben, természetesebben rajzolták a czimerekben is. A nagy Dürer czimereiben (pedig azok csak heraldikai szempontból is szépek) csupa természetes alak van, a kakas, az oroszlán természetesek, ha kissé merevek is. Mi azért stylizáljuk a középkor módjára czimeralakjainkat, mert czimereinknek, mint egy középkori institutió emlékeinek középkorias formát akarunk adni.

A heroldalakokat mesteralakoknak nevezi a munka s Mayert követve, ide számit minden, a pajzsmező geometrikus osztása és hasonló alakok rátétele által keletkezett pajzsképet. (P. o. a byzantinusokat, karikát stb. is.) E dologban az érdemdus Mayer s vele együtt szerzőnk is tévednek. Mert ha nem ragaszkodunk ahoz, hogy a mesteralaknak karakterisztikonja, miszerint érinti a pajzs szélét, úgy lehetetlen lesz különbséget tenni a herold- és nem heroldfigurák között. Még igy is nehéz. Mesteralak-e a hármas hegy a magyar czimerben?

A mező osztásának számtalan módja közül a nevezetesebbeket szóban és képben bemutatja könyvünk, többnyire magyar czimerekből meritett példákkal. A régi *czölöp* és *pólya* elnevezés meg van tartva s kombinácziói közül egyikmásiknak igen szerencsésen választott nevet a szerző. Legsikerültebbek: a szarufa (Sparren), a lék (Aussbrechung), dongás pólya vagy czölöp (Eingebogener Balken oder Pfal), palánk (Pallisade), paszománt (Bordure), bütykös czölöp (Propfpfal), ágas (Schäherkreuz), pillér (gefülltes Schäherkreuz); kevésbbé találó elnevezések ellenben a következők: *telek* = Schildeck, canton, talán inkább *folt; süvegezés, gallérozás és rutázás* (cape, mantel és chausse), ezekre jó kifejezés az *ékvágás; nagyruta és ruházat* (grande losange és vêtement) helyett ajánlanánk: rátett és kivágott dültnégyszög; a *rámánál* jobb szó a keret, *normánál* (Winkelmass) a derékszög.

A keresztek ugyancsak a mesteralakoknál szerepelnek, még ha valamire rá vannak is tüzve. Szerző a teljesen azonos latin-keresztnél minden indokolás nélkül a következő neveket használja: magas, latin-, kinszenvedési, husvéti vagy föltámadási és kalvária-kereszt. Ez ép úgy nevekkel való játszás, mint az ugyanitt elésorolt Szent-Lázár-, Szent-Jakab-, Szent-Katalin-, mogyorós, avizi, alcantarai, toulousei kereszt, melyek mind fantasztikusan formált görög-keresztek.

A czimerképek közül csak a nevezetesebbek vannak felsorolva; az oroszlánnal és a sassal hosszabb czikkek foglalkoznak.

Az oroszlánról adott példák részben igen csúfak, bár ennek inkább a rajzoló a főoka. Nem győzzük eléggé dicsérni, hogy a példák tulnyomóan hazaiak. E fejezet végén igen helyes tanácsokat ad a szerző a czimerképek ábrázolására és alkalmazására vonatkozólag.

Nem egészen érthetünk egyet azzal, a mit a következő fejezetben a sisakokról találunk.

Szerző különbséget tesz a Topfhelm és a Kübelhelm között, elnevezvén az elsőt csupor-, a másikat csöbör-sisaknak. Ismert dolog, hogy ez a különbség nem létezik, s szerzőt is csak a német elnevezések téveszthették meg, mert a két fajta sisakhoz adott ábrái is nagyon hasonlitnak egymáshoz. Legjobb lesz tehát a kettőt egy néven nevezni fazék-sisaknak; a csupor kis edény, a csöbör hordófajtát jelent, és igy egyik sem illik úgy rá, mint ez. A csőrös- vagy csőrsisak elnevezés már annyira meghonosult, hogy helyette ujat ajánlani kár lenne. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy német neve: Stechhelm, nem a sisak szurós voltától ered, hanem attól, hogy a Stechen-nek nevezett tornaviadalnál használták.

Ez utóbbit miért, miért nem, a hadi sisakok közé foglalja könyvünk, ellenben a torna-sisakokhoz veszi a «pántos és rostos» sisakokon kivül a «salade»-ot (vassüveg), sőt a teljes-sisakot is. Az első megkülönböztetés egészen felesleges; a rostélysisak név úgy is használatban lévén már, elég jól megfelel. A Salade- s a teljes arczvértes-sisak (bourguinot) pedig, mivel kimutathatólag egyiken sem viseltek volt sisakdiszt, a czimertani sisakok közé nem számitható.

A sisakdiszről[1] szóló általánosságok teljesen

[1] Helyesebbnek vélem ezt a szót a B. által használt oromdisz helyett.

érthetetlenek. Szerző összefüggést lát az ókori sisakczifraságok s a középkori sisakdiszek között. Szerinte sisakdiszt szabadon választhatott mindenki s minden plasztikus tárgy a sisakon: sisakdisz. A sisakdiszek úgy keletkeztek, hogy előbb a czimerképeket ráfestették a sisakra, majd később a XIII. századtól feltünnek a plasztikus diszek. A heraldikai oromdiszes sisak pajzs nélkül értékesebb jel volt, mint a czimeres pajzs, mert oromdiszes sisak viselésére csak a nemesség volt jogositva, ellenben czimeres pajzst polgári személyek és testületek is használhattak stb. Mindezek teljesen ellentmondanak egymásnak: ha kiki szabadon választhatott sisakdiszt, úgy hogy becsülhették azt többre, mint a jogi lényegü pajzs-czimert? Ha a sisakra festett czimerképből fejlődött ki a plasztikus sisakdisz, hogy van akkor a közte és az ókori sisakczifraságok közt összefüggés?

Ezek a zavart nézetek onnan származnak, hogy a szerző mindig ki akarja egyeztetni a régi tekintélyes irók theoriáit, az emlékekből nyert tapasztalati igazságokkal. Látja, hogy egy bizonyos korban egyenrangu, sőt többre becsült a sisakczimer a pajzsczimernél, de mert mesterei, Gatterer, Hefner és társaik nem akarnak tudni pajzs nélküli czimerről, ő sem meri valódi, egyenrangu czimernek mondani azt, a mely nincs pajzsra helyezve. Összezavarja a tornákon, mummerájokon viselt többnyire tréfás sisakdiszeket is a sisakczimerekkel. Pedig a dolog igen egyszerü és érthető. A sisak, ép úgy mint a paizs, csak azért szolgál alapjául a czimerképnek, hogy a czimer tulajdonosának nemes voltát, tornajogosultságát mutassa. Mikor a lovaspajzs használata úgy a valóságban, mint a pecséteken nagyon elterjedt a nem nemesek és a nem tornaképes szabadok között, akkor vették szokásba a pajzs helyett a *tornasisakot* nemesi jelvényül. S ez a jelentősége a sisakoknak a legujabb időkig fenmaradt. A polgári czimerekben *hadi* (és nem torna-) sisakot adományoztak a fejedelmek. Franczia- és Spanyolországban még ma is a sisakok formája és állása fejezi ki valakinek nemesi rangfokozatát s szokásban van a nemesség jelzésére a névjegyre csupán egy czimertelen sisakot nyomatni, a Németországban és náluńk használt czimerek és koronák helyett.

A sisakdiszek nemeiről szólva, szerző a Schirmbrettet szóról-szóra *ernyő-deszkának* forditja, bár szótárában ugyanez *tábla* nevezet alatt fordul elő. Ha választani kell a kettő között, inkább az utóbbit ajánljuk. *Tegez* szerinte a heraldikában egy csomóba kötött tollak foglalatját jelenti, már pedig tegez alatt a nyilvessző-tartót értjük. Mig a szarvak, szárnyak és süvegekkel igen bőven foglalkozik, addig egészen hallgat több, a magyar heraldikában domináló sisakdiszről. Igy nem emliti a kardot tartó kart, mely mint katonai jelvény a XVI—XVII. század folyamán igen sok czimerbe s még több sisakra került, vagy az oroszlánok sokféle faját, sem a sürün használt griffet, szarvast orrszarvút, pelikánt és darut. Pedig mindezek azért fontosak, mert a magyar heraldika speczialitását képezik, szemben a németek szarv és szárny sisakdiszeivel.

Egész fejezet jut a sisaktakaróra, melyet a szerző *orrjegynek* keresztelt, Tagányinak a Századok XXVII. folyamában a beszterczei szószedetről irt dolgozata alapján. Nem lehetünk Tagányival egy nézeten, mert világos, miszerint az orrjegy a bécsi kódexben következetesen függöny, szunyogháló értelemben használtatik; a beszterczei és a schlägli szójegyzékek ugyan a hadi szerszámok közt emlitik, de mindkettő *coma* szóval forditja, a mi sörényt, üstököt, forgót jelenthet, de sisaktakarót nem. A mit Tagányi a sisaktakaró eredetéről tud, az már csak mese számba mehet. Tessék nekem régi *hadi* és nem torna-sisakot, (vagy ilyennek ábrázolását) mutatni a keresztes háboruk idejéből, a melyen sisaktakaró van! Csatában az ilyen lepedő-féle saját gazdáját vitte volna romlásba. A sisaktakaró a tornákon divatba jött ékesség volt, s használata a XIII. század végétől a XV. elejéig terjed, azután pedig csak festve, képben ábrázolva él tovább. A sisak csucsára sohasem szokták volt tüzni s ezért aztán téves az egész etimologia: orrjegy = a sisak *orrára* erősitett lepedő, a mely ismertető *jegyül* szolgál. Ilyen szófabrikálást az ötvenes években elkövettek ugyan, de a jámbor középkorban nem; akkor még, hála Istennek, nem voltak szócsináló nyelvészeink. Ajánljuk, maradjunk meg a sisaktakaró mellett, vagy ha ez nem tetszik, nevezzük akár sisak-lebbentyünek.

Bárczay a szóval együtt a sisakdisz helytelen származtatását is átvette Tagányitól, de mégis érezve a dolog abszurd voltát, ezzel a helyreigazitással: «Biztosra vehetjük, hogy az efféle (a nagyobb, kendőszerü) orrjegyek a valóságban nem, csakis a festett czimerképeken léteztek». A sisakdisz szineit illetőleg szerző elfeledett éles határvonalat vonni a középkori és az ujkori heraldikai szokás közt. A középkori szokás minden szinvegyületet megtűrt a sisaktakarón, ismerünk II. Lajos idejéből 5—6 szinből összeállitottakat. A szinekre vonatkozó szabályok csakis azon időponttól vannak érvényben, a melytől kezdve a sisaktakarót a teljes czimer organikus részéül volt szokás tekinteni.

A hetedik fejezetben a külső diszek vannak ismertetve. A czimerhez szorosabban tartozó pajzstartók, czimersátrak, palástok és zászlókon kivül még a méltósági, tisztségi és nemességi rangjelvények, a badge, valamint a csatakiáltás és a devise soroltatnak ide. A rangjelvényeknél megemliti a munka azon régi nézetet, hogy a XIII—XIV. századi főméltóságaink pecsétein sürün előforduló pólyás czimerek tulajdonkép rangjelvények. Véleményünk szerint ez a hit téves. Nem rangjelvények azok, hanem az ország valóságos és rendes czimere, a melyet némelyek azért vésettek a pecséteikre, mert még nem volt családi vagy személyi jelvényük, esetleg mert az ország czimerét a magukénál előkelőbbnek, több tekintélyt nyujtónak tartották. Ez az ország-czimer pedig volt egy vagy több pólya illetve vágás, piros és fehér szinben váltakozva.

Egész más kategoriába tartoznak a méltóságot mutató olyan jelvények, a minőket a szerző Grünnenberg után mutat be, mint p. o. a serleg mint a főpohárnok, a pallos mint a főmarsal jelvénye stb.

A nemesi rangjelzések közül kimaradt a fentebb már emlitett mód a sisakok formája és állása által. Igaz, hogy nálunk ez nem divott és nem is divik, de a nyugaton közkeletü.

A könyvnek legérdekesebb részei közé tartozik a badge-ről szóló. Nagy kár, hogy a szerző itt is, mint több más helyen, vagy nem tudott tisztába jönni a fogalmakkal, vagy nem volt képes azokat kellőkép kifejteni és meghatározni. Ha a hosszu értekezést elolvassuk, még mindig nincs róla tudomásunk mi is a badge tulajdonkép? Pedig a meghatározás elég könnyü és egyszerü. Badge alatt értjük az Angolországban divatos azon személyi s ritkábban családi jelvényeket, melyek hol a czimerképpel vagy a sisakdiszszel egyeznek, hol ismét attól különböznek, de mindig pajzs, sisak vagy más egyéb szokott alap és keret nélkül használtatnak. Egy példa még jobban megvilágitja a kérdést. Az én czimerem p. o. oroszlán, de mivel oroszlánt sokan viselnek s még családom más ágaitól vagy tagjaitól is óhajtanám czimeremet megkülönböztetni, tehát a gyürümbe az oroszlános czimer mellé egy tetszésszerinti jelvényt, mondjuk rózsát vésetek. Avagy a czimert elhagyva, csak a rózsát, mint személyi jelvényemet használom. Ha aztán az utódok is használják ezen személyi badge-met, úgy az családi jelvénynyé válik. Keletkezésének okával különben az angol heraldikusok sincsenek tisztában.

A következő fejezetben a czimertöréssel ismertet meg a munka. Czimertörés a czimernek minden megváltoztatása, mely egy törzsbe vagy családba tartozó czimerbirtokosnak egymástól való megkülönböztetésére szolgál. Az angol nemességnél használatos komplikált, (de helyesen és következetesen ritkán használt) törési mód ismertetésénél jobban érdekel bennünket annak konstatálása, hogy nálunk rendszeres és szabályszerinti czimertörést nem lehet találni. Azok a példák, melyeket Bárczay a czimertörésre nézve felhoz, egytől-egyig hamisak. Igy tudjuk, hogy az Aba-nemzetségbeliek pólyás czimere nem más, mint az átvett ország-czimer, a nemzetség ősi czimerképe a sas volt. Hogy pedig a pólya egy helyen egyszeres, más helyen többes számban fordul elő, az egyáltalán nem személyi vagy ági megkülönböztetés akar lenni, egyszerüen csak azt mutatja, hogy a vágások vagy pólyák száma az országczimerben ez időben még nem volt megállapitva. Nem tört a Rátót-nemzetségebeli Roland nádor czimere sem. Itt az ország második, kettős keresztes czimere a nádor családi czimerképe, a hárslevél által van környezve. A kereszt nem törés, hanem az ország-czimer. A Guthkeled-nemzetségbeliek oldalékeinek száma is csak a pecsétmetszőtől függött.

Sorrendben kilenczedik helyre jutott azon

fejezet, melynek a könyv elején lett volna helye: *a czimerleirás*. Szerző szerint a blazonálás kétféle: szakszerü és népies. Az első legyen rövid, logikus és jellemző, a másodiknál is meg kell lenni mindezen tulajdonságoknak, de ez mégis bővebb lehet. Ilyen distinkcziók pedig igen alkalmasak arra, hogy a nem szakembert teljesen megzavarják. Vagy jó a «*szakszerü*» leirás s akkor, a ki ismeri a heraldikai alapfogalmakat, az meg fogja érteni, vagy rossz, s akkor a szakember sem érti. Heraldikai ismeretek nélkül pedig bárminő «*népszerü*» czimerleirást megérteni teljes lehetetlenség. Szerencsére a szerző csak a szakszerü blazonnal foglalkozik s ezt szabatosan és könyvében szokatlan rendszerességgel teszi. Ez a fejezet általában véve valamennyi közt a legjobb s a benne foglalt szabályok megismerése s betartása véget fog vetni a nálunk nagyon kedvelt dagályos és fellengző czimerleirásoknak.

Kevésbbé sikerült a czimer-szimbolika ismertetése, kimaradván a legfontosabb, a beszélő czimerek. Pedig erre is akadt volna akárhány hazai példa, a Hárfás, Darvas, Kardos, Kossuth, Mór, Nádasdy, Pika, Sulyok, Szentkereszti stb. családok czimerei, nemkülönben azokéi, kiknek nevei a természetiek sorából vannak véve: Farkas, Bika, Holló, Medveczky, Sárkány, Gim, Veréb, Szarka stb.

A következő rész a zászlókról szól. Nagyon érdekes, hogy itt szerző a könyve elején hangoztatott azon teoriáját, miszerint czimer *csak pajzsba foglalt jelvény* lehet, egyenesen megczáfolja, azt tanitván, hogy «*heraldikailag leghelyesebb a zászlót heraldikai keretnek vagy alapnak tekinteni, mint a pajzsot s a mesteralakot és czimerképet pajzs és czimerföděl nélkül helyezni rá*». Ha kissé figyelmesebben olvassa Bartolust és jobban megvizsgálja a középkori emlékeket, rájött volna, hogy akármilyen tárgy lehetett középkori felfogás szerint czimeralap.

E résznek egy pontja a magyar zászlóval foglalkozik, kár, hogy a szerző megelégedett egynémely ismertebb példa felsorolásával, s nem iparkodott megfejteni azon önkényt kinálkozó kérdést, a mely a magyar zászló szinei és a vágásos czimer közti viszonyt illetőleg felmerül. Mint alább Magyarország czimeréről szólva is emlitjük, véleményünk szerint a vörös-fehér (vagy fehér-vörös) csiku zászló szolgált legelőbb az Árpádok oroszlános czimerének alapul. Sajátságos, hogy Bárczay a franczia trikolórt, mely állitólag 1789-ben keletkezett, tartja a legrégibb nemzeti szinnek, holott maga is elmondja (319. l.), miszerint már Mária-Terézia oklevélben magyar szinnek deklarálja a vörös-fehér-zöldet.

A 11-ik fejezet a rendeknek és rendjeleknek van szentelve. Aránytalanul terjedelmes a többiekhez képest s jórészt nem tartozik a heraldikába. Úgy hiszszük, hogy a czimertanhoz csak a rendi jelvények ábrázolásai s a czimerekkel kapcsolatos használati módjának van köze, s a sok egyházi és világi rend felsorolása, miután egy-két kivétellel czimereken nem is szokták jelvényeiket feltüntetni, elmaradhatott volna. A magyar lovagrendek közül a Szent-György és a sárkány-rendet ismerteti szerző, ez utóbbit elég bőven, ellenben a Szent-István rendet, nem levén törvényeink által szentesitve, az osztrák lovagrendek közé sorolja. Nem ismeri azonban a magyar lovagok rendjét, melyről Megiser Jeromos 1593-ban emlékezik, sőt a lovagok habitusát képben is közli. E rendről különben ötven évvel később De Rouck Tamás is megemlékezik. Úgy látszik, czélja a török kiüzése volt, érdekes lenne története után kutatni. Hiányzik azután sok *középkori* rend, illetve rend-jelvény ismertetése is. Igy hogy többet ne emlitsünk, a Perényi János sirkövén is látható cyprusi rend s az arragoniai kannarend.

Az ezután következő Magyarország czimeréről szóló fejezetet, bár különösen érdekes ránk magyarokra nézve, nem tartjuk szükségesnek bőven ismertetni, mert az még a könyv megjelenése előtt egész terjedelmében napvilágot látott e folyóirat hasábjain. A szerző jeles fejtegetésével mindenben egyetértünk, s csak a pólyák, illetve vágások eredete felől óhajtunk egyet-mást elmondani, mintegy pótlékképpen. Szerző úgy véli hogy a vágások a XII. század utolsó tizedeinél nem régebbiek s ujabbak az oroszlánnál. Úgy hiszszük, előbb voltak a nemzetek és törzsek szineit viselő, a csatában jelül szolgáló zászlók, mint czimerek. Mi a piros-fehér csikos zászlót ősi, még a czimerek használata előtti korból való *nemzeti* jelvénynek tartjuk, melyeket aztán

akkor, midőn nyugati szokás szerint az Arpádok is czimert kezdtek viselni, a királyok családi czimerükkel egyesitettek. De a nemzet csak ezt ismerte el jelvényéül, mint azt a méltóságok pecsétein előforduló országczimer mutatja, a hol oroszlánnak semmi nyoma. Azt, vajjon az oroszlán ősi jelvénye volt-e az Árpádok törzsének, vagy csak a czimeresség korában vette azt fel, érvényesen eldönteni alig lesz valaha lehetséges. A királyi buzogányon levő oroszlán mindenesetre az előbbi mellett bizonyit. A pávatoll mint sisakdisz egyszerüen úgy jutott a magyar czimerbe, hogy keleten, a főméltóság jelzésére a fövegen viselt pávatollak szolgáltak s e szokást a magyarok magukkal hozták uj hazájukba. Itt előbb talán királyok s vérbeli herczegek kiváltsága lehetett, idővel pedig az előkelőbbeknél közszokássá vált.

Nagyon elmés és követésre méltó dolog, a mit szerző a magyar országczimer rekonstruálására vonatkozólag ajánl. Az Árpádok oroszlánjainak mint pajzs-tartóknak s a két ősi czimeres sisaknak bevétele historiailag helyesebbé, s heraldikailag szebbé tenné czimerünket. Fájdalom, ilyesmik iránt igen kevés az érzék azokban, a kikre a czimer ilyetén megváltoztatása tartozik s e szép terv bizonynyal hosszú ideig nem valósul meg.

A jó nagy terjedelmü 13-ik fejezet az egyes államok nemességének szervezetével, s intézményeivel ismerteti meg az olvasókat. Nehéz lenne megmondani, mit keres egy heraldikai kézikönyvben a nemesség jogainak és kiváltságainak ismertetése, vagy a családnevek eredet szerinti osztályozása, a vérségi összeköttetések táblái, a rangfokozatok s más hasonló «nemesi kézikönyvek»-be való dolgok. Ezek hiánya nem kisebbitené a munka értékét, sőt növelné, mert jelenlétük határozottan árt a mű tudományos jellegének.

A tornával, mely a czimerek fejlődésénél nagy fontossággal biró tényező volt, a 14-ik fejezetben foglalkozik a szerző. Azonban hiában keresünk benne a czimertanra vonatkozókat. El van mondva röviden a tornák története, egyik-másik viadal módjának ismertetése, úgy, a mint azt a német és franczia kulturhistorikusoknál bőven és terjengősen, de rendszerint tévesen megirva találhatjuk, de szó sincs arról, miként módosultak a czimerek a tornák következtében, hogy jöttek a czimeres sisakok a tornajátékokon divatba, mi különbség van a sisakra téve ábrázolt czimer és a tornákon viselt tetszés szerint felvett sisakjelvények közt, mi volt a Helmschau és mik voltak a tornákon szereplő heroldok, persevantok, kikiáltók, roi des armes-ek, s miféle szerep jutott ezeknek az ujabbkori, úgynevezett diplomatikai-heraldika létrejötténél? Ezek s más hasonló kérdések képezik a czimertan históriai részének alapját, megfejtésük nélkül maradunk ott, a hol Spener, Gatterer, Schmeizel voltak ezelőtt egy-két száz esztendővel: a heraldikai mesélgetésnél.

A 15-ik fejezet a heraldika kutforrásai czimet viseli. A forrásokat Bárczay igy osztályozza: *A)* czimerlevelek, *B)* czimeres könyvek, czimer-tekercsek, torna-könyvek, *C)* pecsétek, *D)* mindazon tárgyak, melyeken czimer van diszités gyanánt. A fejezetet a heraldikai irodalom ismertetése zárja be.

Szerző a czimerleveleket elsőrendü kutforrásnak tartja, mert belőlük a czimerek mázait is megismerhetni. Ezzel a nézetével valószinüleg egyedül áll, mert kiki tudja, hogy a pecsétek először is korra nézve 200 évvel megelőzik, másodszor számban végtelenül felülmulják a czimerleveleket, jogi természetüknél fogva hitelesebbek a gyakran csak valamely torna- vagy vadász-ünnepély alkalmából adományozott czimerleveleknél, végül mivel pecséteken egész nemzedéksorok czimereit lehet tanulmányozni, a heraldika fejlődésére nézve páratlanul becsesebbek. Még második helyre se mernők tenni a czimerleveleket, mert hiszen a sirkövek, faragványok ugyancsak több és régibb czimerrel ismertetnek meg, mint az oklevelek. Hogy pedig a középkori, sőt részben még a XVI. századi czimerek ismeretére nézve jóval fontosabbak a czimerkönyvek az armálisoknál, azt ki ki beláthatja, tudva azt, hogy ép a legrégibb, legnevezetesebb czimereket már igen korai időben használó családok nem szereztek czimerleveleket, s czimereik mázait csak czimeres albumokból s késői publikációkból állapithatjuk meg. S végkép utolsó helyre kell helyeznünk a czimerleveleket, ha eszünkbe jut, miszerint nem kis része azon családoknak, melyeknek egyes tagjai Zsigmond alatt czimert nyertek, nem

ezzel, hanem egész más czimerrel élt, s a czifra armálissal épenséggel nem dicsekedett.

Nálunk részben a Turulban egyre-másra közölt szép középkori czimerlevelek okozták ezt a balvélekedést. Általán véve tulbecsüljük középkori armálisainkat minden tekintetben, még számban is. Bárczay csak a közhiedelemnek szószólója, midőn azt mondja, hogy «hazánk czimerlevelekben gazdagabb, mint Nyugat-Európa bármely országa, mert eddigelé 151 1526. előtti eredeti, hiteles, czimerfestésű armálist ismerünk».

Hagyjunk fel ezzel az ábrándunkkal. Hazánk czimerlevelekben épenséggel nem gazdag a németekhez arányitva, hiszen csak Zsigmond mint római császár 200-nál több czimerlevelet adott ki egy maga! Ellenkezőleg. A magyar embernek a nemességről alkotott fogalmai egészen elütők a külföldé, különösen a Németországétól. A magyar nem külsőségekben, czimerekben, tornajelvényekben, rendjelekben látta a nemességet kifejezve, hanem jogokban. Nem is nagyon kapkodott czimerek után s érdekes, hogy a XVI. században, midőn a czimer jogi jelentőségét úgyszólván teljesen elveszti (minek okát talán abban kereshetjük, hogy a hitelesités eszközévé az okleveleknél a pecsét helyébe az aláirás lép), akkor legjobban osztogatják külföldön a czimerleveleket, mig nálunk annyira semmibe sem veszik, hogy a XVI. századbeli pecséteink legnagyobb részén csak sablonos jelvényeket (kardot tartó kar, oroszlán, liliom stb.) látunk a családi czimerek helyén.

Az 1526 előtti magyar czimeradományoknak majdnem fele Zsigmond korára esik, s a tornákkal áll közvetlen összefüggésben. Legtöbbnyire nem is tartották egyébnek az igy nyert czimert torna-jelvénynél, s a család hiteles czimeréül egész más ábrát viselt. Bárczay összeállitotta az ismert mohácsi vész előtti czimeradományokat, számszerint 151-et, a mihez még 13 olyan járul, melyeknek hollétéről nem volt tudomása. E jegyzék természetesen igen hiányos (hogy mást ne emlitsünk, hiányzik belőle a Praynál regestában kiadott Gosztonyi János püspök armálisa 1467-ből) s idővel e szám meg fog kétszereződni.

A czimeres könyvek, tekercsek és tornakönyvek elősorolása minden rend nélkül történik, úgy hogy egy 1396-ból való hollandi czimerkönyv a Züricher Wapperolle elé kerül, a Sancti Christophori von Arlperg Bruderschafts-Buchja pedig egy csapat XV. századi után. Nagyon felesleges volt 66 nem hazai czimerkönyvet felsorolni, köztük egész csapat XVI—XVIII. századit, pontosnak és hitelesnek nem mondható ismertetésekkel; ellenben igen sajnálható, hogy a hazai hasonnemü kéziratok lajstroma nagyon szerény helyet foglal el. Legrégibb hazai (?) czimeres kéziratul a Korjenity Neority-féle *raguzai* czimerkönyv szerepel, egy notorius hamisitvány, a melyhez hála istennek semmi közünk. Igaz, hogy legrégibb czimeres albumaink, a Haller-nemzetségkönyv, a Zichy-kódex, a számos társulati emlékkönyv, nem sokkal régibbek a raguzai czimerkönyvnél, de már még sem érdemlenek akkora megvetést, hogy azzal egy sorban emlitsék őket. Vannak azonban nekünk egyéb czimerábrás könyveink is, melyek a XIV. századig visszamennek, de a melyekről a szerző teljesen megfeledkezett. Első helyen áll ezek közt a képes krónika. Persze, hogy nem czimerkönyv vagy tekercs, de legrégibb szines czimer-ábráinkat mutatja. Azonban ne felejtsük el, hogy a külföldről elősorolt 66 darab közt ép a legbecsesebbek, mint a Petrus de Ebulo, a Weingartner Liederhandschrift, vagy a Balduineum ép úgy nem armorialnak készültek. Nem lett volna szabad emlitetlenül hagyni a XIV—XV. századból való azon kódexeinket sem, a melyeken a tulajdonos vagy a készitő, megrendelő, stb. czimere látható. Ilyen p. o. a Stepht Henrik által festett szép misekönyv 1377-ből, Albert, IV. László, Mátyás, Beatrix, Ulászló, Vitéz János, Geréb László, Garázda Péter, Kinizsiné és sok más könyveinek festett czimerekkel ellátott példányai. Ezeket a forrásokat ép csekély és szerény voltuknál fogva nem szabad, nem lehet mellőzni.

A pecsétekről ugyanolyan ismertetést kapunk, mint fennebb a tornákról. Minden van benne, a mi a pecséttanra, de úgyszólván semmi, a mi a heraldikára vonatkozik. Még csak az sincsen megemlitve, mikor kezdték először a czimeres pecséteket használni, mikor jöttek divatba a sisakczimeres, mikor a teljes czimerképes pecsétek. Sirkövekről, faragványokról, gyürükről, ötvösművek, rajzok és festmények-

ről csak épen annyi van mondva, hogy léteznek. Érmekről, melyek pedig majdnem a pecsétekkel egyenrangu forrást képeznek, még csak említés sincs téve. Látszik, hogy a boldogult szerző e részt már csak futtában, minden előkészület és anyaggyüjtés nélkül dolgozta, nagy kárára a munkának s vele a magyar irodalomnak.

A heraldika irodalmával foglalkozó fejezet még az előbbinél is gyöngébb, pedig kézikönyvekben, melyeknek hivatása az alapot megadni s a továbbképzésre az utat megmutatni, mindig kiváló fontosságu a bibliografia. Nem tudni, szándékosságból-e vagy csak a sietős munka okozta tévedésből, szerző kizárólag csak a theoretikus heraldikai munkákat, a kézikönyveket sorolja fel, ellenben egyetlen egy czimeres-könyvet, armorialt vagy pecséttani művet sem emlit meg, daczára, hogy ezek, mint a heraldika anyagkészletének raktárai, mint források, melyek nélkül a theoretikus heraldika nem dolgozhatnék, jóval fontosabbak amazoknál.

A külföldi ilynemü irodalom kimaradása még nem is olyan gyökeres hiba, mert a magyar heraldikus ritkábban szorul külföldi czimeres-könyvekre s megtalálhatja a legfontosabbak czimeit akármelyik modern czimertanban. De a magyar heraldikai irodalom s a magyar czimeres-könyvek teljes czimsorozatának nem volna szabad hiányzani, sőt benne kellene lenni a pecséttani s részben a genealogiai munkáknak is.

A külföldi irodalomból felsoroltak nem a legjobban vannak összeválogatva s a czimek részben hibásan közölvék. Mindjárt Bartolus hires Tractatusánál hibás az első nyomtatásra vonatkozó adat. Ugyanis az legelőbb nem 1482-ben, hanem 1472-ben Velenczében, Speieri Vindelinnél jelent meg. A bő czimmásokkal közölt német, franczia s angol apró, ephemer értékü kézikönyveket nagyobbára felesleges volt megemliteni. E mellett hiányzanak a legfontosabb modern munkák. *Mayerfels*-ről el van ugyan mondva, hogy nevezetes czimertani iró, sőt *Hefnerrel* való hires polemiája is meg van (hibásan) emlitve, de munkájának, melynél jobbat még a heraldikáról nem igen irtak, a czimét hiába keressük. De nincs ott ellenfelének, *Hefnernek* főmüve se, sőt kimaradt azon munka is, mely e rész összeállitásánál a szerző fő forrása volt: a *Seyler* Geschichte der Heraldik-ja is.

A magyar czimerészeti irodalomból, mely alig másfél oldalnyi helyre szorult, csak rövid czimét adja a Páriz-Pápai, Palma, Schmeizel, Nyiri és a Nyáry Albert munkáinak, pedig ezek a tartalmi ismertetést inkább megérdemelték volna (már t. i. magyar szempontból) mint Harsdörfer, Höpking stb. könyvei. De hol vannak a többi heraldikával, pecsétismével, a szent koronával, családtörténettel foglalkozó munkáink? Igaz, hogy ez az irodalom szerény, nem nagy, de bármilyen kicsiny is, vagy talán épen azért fontos és megbecsülendő ránk nézve.

Különösen vártuk a magyar és a magyar vonatkozásu nyomtatott czimergyüjtemények lehető teljes felsorolását. Vannak magyar czimerkönyvek, melyek ritkaságuknál fogva alig pár buvár előtt ismeretesek, pedig fontosságuk nem csekély. Ilyen például a *Burgstalleré: Insignia Spectabilium Perillustrium ac Nobilium Familiarum Inclyti Regni Hungariae. 1779.*, melynek én eddig hat decasát láttam, pompás, rézbe metszett s kézzel szinezett czimerekkel. E kötetben nyolcz olyan czimer van, melyről a magyar Siebmacher mit sem tud: Fichtl, Hersics, Leich, Metzner, Ochs, Trey, Windisch és Wolmuth. Ezek közül Nagy Iván csak az Ochs, Windisch és Wolmuth családról emlékezik.[1] Vagy a *Korabinszkyé: Abbildungen verschiedener Familienwappen im Königreiche Ungarn. Pressburg, 1787—90.* Ennek csonka, 107 szinezett rézmetszetü czimert tartalmazó példánya birtokomban van s a boldogult szerzőnek annak idején mutattam is. Ilyen a Günther és Grimm-féle Magyar czimertan, 200 (vagy talán több is jelent meg?) magyar család czimerével s a mit legelől kellett volna emlitenem, az Adami-féle nagyszerü sorozat szépen rézbe metszett családi czimerekkel. Mindezek és sok más nincs itt, de még Nagy Iván munkájának a czime sincs pontosan megadva.

A kötetnek majdnem harmadát foglalja el a «*Heraldikai szótár*». Nem kis fáradsággal járt *nálunk* elkésziteni, mert hiszen czimerészetünk

[1] Nagyon lekötelezne, a ki e munkának egy példányát a szerkesztőség utján használatra rendelkezésemre bocsátaná, vagy pedig bővebb felvilágositást adna róla.

a legujabb időkig nem volt, czimerleveleink latinok voltak s nyelvünkből a műszavak úgy szólván teljesen hiányoztak. Nyáry kisérlete nem a legjobban sikerült, czimertani iróink legtöbbje össze-vissza használja a magyarságot merőben megcsufoló s a jelzett tárgynak meg nem felelő műszókat. Bárczay, kiben tüzes magyar lélek lakozott, nagy buzgalommal irtogatta az idegenszerü kifejezéseket és sokszor sikerrel. Főérdemének mégis nem ezt, hanem azt tartom, hogy inkább kihagyott magyar szólajstromából egy csomó heraldikai kifejezést, mintsem hibás, nyelvünk szellemével és alkotásával ellenkező műszavakat tákoljon össze. Egy-egy jelző hiánya okoz ugyan nehézségeket a czimerleirásoknál, de korántsem hiba, mig meggyökeresedett rossz szókat kiirtani s jobbal pótolni majdnem lehetetlen.

A szótár bővebb, mint kellene lennie; a főnevek jó része felesleges. Minden szókönyvben meg lehet találni az ablak, agár, ágyu, ajtó, alabárd, alma stb. szókat; azon joggal, mint ezeket, fel lehetett volna venni az összes érzéki tárgyak neveit, mert alig van olyas tárgy a mi czimerképül ne szolgálna. Ellenben számos jelző hiányzik, még néhány olyan is, a mely a szövegben szerepel. P. o. dongás (eingebogen), meglékelt (durchbrochen), paszomántos (bordirt) stb.

Néhol kétfélekép fordit egy szót. Diszitett, a szótárban ornatus, geschmückt, geziert, a 83. lapon: diszitett czölöp = belegter Pfal, a szójegyzékben Belegt = megrakott.

Az idegen nyelvü, részben számos olyan kifejezéssel találkozunk, melyet magyarra csak körülirva tudott lefordítani a szerző. Például: *Abgehauen*, «levágott emberi és állati testrészekről mondják, ha sima vágással történt a törzstől való elválasztásuk» (= lenyesett); *accantonato*, «a keresztről mondják, ha a pajzs mezejében a keresztágak közötti szögletekben tárgyak vannak» (= megszállott); *attraversato*, «állatról, ha valami tárgy pl. pólya rajta keresztbe van fektetve» (= áthidalt); *bourdonné* «olyan tárgyakról mondják, melyek mint a zarándokbot, golyóban végződnek» (bunkó vagy buzogányos); stb.

Nem tudott megbirkozni a *behuft*, *beringt*, *beschellt* stb.-féle kifejezésekkel sem s igy adja őket vissza: *behuft*, «patás, ha a pata nem fekete»; *beringt* «1. a galamb csőrében ha gyürü van, 2. ha a medve, bika stb. orrában karika van»; *beschellt*, «csörgős». Pedig van megfelelő és magyaros kifejezés ezekre is: felpatázott, felgyürüzött, felcsörgőzött stb. Ép ily nehézkes e meghatározás: *bewaffnet*, «állatokról, ha karmukkal vagy lábukkal kormánybotot, fegyvert, zászlót stb. tartanak», holott valójában: vértezett, vagy felfegyverzett az állat, ha teste szinétől elütő csőrt, karmot, patát, azaz fegyvert visel.

Hogy ilyen hibák csusztak be az első magyar heraldikai műszótárba, azon sem csodálkozni, sem megütközni nem szabad. Nem egy ember s nem egy év munkája az. Sok gáncs, sok javitás, igazitás kell hozzá, mig a szógyüjtemény csak meg is közeliti a franciát vagy az angolt. Az érdem a kezdeményezőé marad; megrostálni, kiegésziteni a meglevőt könnyü, kezdeményezni, alkotni nehéz. S Bárczay jórészt helyes ösztönnel válogatta össze kifejezéseit, a mint azt fennebb, a hol a czimerképek és mesteralakokról szóló fejezetet mutattuk be, már demonstráltuk. Sok műszava örökéletü leend heraldikánkban, s használni fogják őket akkor is, midőn már alkotójukat régen elfeledték.

Végére érve a könyvnek, úgy tetszik, mintha hibái számosabbak lennének előnyeinél. Mégis azt kell mondanunk, hogy a megjelenése igy is, a mint van, nyereség irodalmunkra nézve. Sajnálnunk kell, hogy a szerző oly korán kibocsátotta munkáját kezéből, mielőtt még teljesen megérett volna, másrészt örülünk, hogy igy történt, mert ha munkája megjelente előtt ragadta volna el a végzet, talán kéziratban maradt volna a *Heraldika kézikönyve*. S ki tudja hány évnek kellett volna eltelni, mig valaki bátorságot vett volna egy munkával előállni? Mert azzal mindnyájan tisztában vagyunk, hogy nálunk czimertant irni nem könnyü feladat, hiszen az anyaggyüjtésnek is csak legelején vagyunk. S ezért kell a Bárczay könyvét enyhén megitélnünk. Két igen nagy érdeme minden esetre van; *magyar*, és szakmánknak *nyelvünkön első* kézikönyve. VARJÚ ELEMÉR.

A SOPRONI SISAK-CZÍMER TULAJDONOSÁNAK KÉRDÉSÉHEZ.

A mennyire élvezte a heraldika minden barátja a «Turul» mult évi III. füzetében a soproni benczés templomban lévő régi sisak-czimerről megjelent kiváló becsü értekezést, annyira kellett sajnálnunk, hogy a tudós iró minden fáradozása mellett sem volt képes ezen kecskét ábrázoló czimer tulajdonosát meghatározni, s csupán feltevésekkel volt kénytelen megelégednie.

A mint mindenki emlékezni fog, a szerző tanulmánya eredményeként azon megállapodásra jutott, hogy ama kecskés czimer, mely előbb a toronyra volt alkalmazva, szerinte a XIV. század első harmadában épített templom alapitójáé, a templom pillérén lévő kecskés czimer s egy térdelő emberi alak szobra pedig a templomnak az alapitónak családja által a XV. század vége felé eszközlött átépitése idejéből származik; továbbá hogy a család a XVI. század végén vagy a XVII. század elején már kihalt, mivel a bakkecske-főt ábrázoló sisakdisz alatti czimerpajzson, mely a templom karzatára van akasztva, rajta látjuk ugyan még a templomépitő család czimerét, de alatta van a kettős farku fekete oroszlánt ábrázoló kisebb czimer is G. L. betük közt, mely valószinüleg leányági utódé, a ki kegyeletből helyezte ezt a temetési pajzsot az ősei által emelt templomba.

A fölvetett kérdésre azon okból nehéz a feleletet keresni s még nehezebb azt megtalálni, mert az érintett templomban eltemetett különféle családtagok nincsenek még eléggé ismertetve, s sok régi családunk története is még földeritésre vár. Az eddig közzétett oklevélgyüjtemények a XIV. században Sopron környékén élő tekintélyesebb családokról számos adatot tartalmaznak, melyek földolgozásra várnak; de sok anyag lappang még a levéltárakban, a minek kikutatása és fölhasználása után idővel a tudósok a családtörténet sok hézagát fogják betölteni. Ha a soproni templomalapitó családja a XVI. század végén vagy a XVII. század elején is még élt, úgy valószinü, hogy szaktudósaink az eddig ismeretlen alapitó nevét föl fogják fedezni, annál is inkább, mert a temetési pajzs alján levő oroszlánczimer a két betüvel (föltéve, hogy teljes épségben tisztán kivehetők, s talán a személy- és családnév kezdőbetüi lehetnek) oly irányba terelheti a kutató figyelmét, mely a czélhoz, habár kerülő uton, mégis csak elvezethet; ha azonban az alapitó családja esetleg előbb, például a XV. században már kihalt volna, akkor mindenesetre nehezebb a föladat megoldása. Ha a templomban régóta eltemetettek családi és egyéb viszonyai ismertetését birnánk, úgy könnyebben lehetne ez alapon a templom régi jótevője után kutatni; de mindezt nélkülözve, úgy hiszem, czélszerü lesz az érdeklődők figyelmét a Sopron tájékán a XIV. században feltünt némely kiválóbb családokra irányitani, melyek rangjuk és vagyoni állásuk tekintetéből oly helyzetben valának, hogy a soproni szent ferencz-rendi (most benczés) templomot alapithatták volna, Az olvasóra hagyom annak megitélését, vajjon az általam bemutatott régi családok közül lehetne-e egyet a viszonyok szerint a templom alapitásával kapcsolatba hozni? A családok hirtelen feltüntek s aránylag rövid szereplésük után elenyésztek; megfontolás és eszmecsere czéljából tehát csak néhány sorban mutatom be őket, nem tekintve arra, hogy czimereiket nem ismerem, vagy hogy azok a soproni kecskés czimerhez nem is hasonlitanak, mert hiszen példa van rá, hogy néha az egyes családok czimerei is idő folytán megváltoztak.

Először is megemlitendőnek tartom, hogy a Laczkfi családból István, Sopronmegye főispánja, a határszélek védője a németek ellen, Nagy-Lajos idejében hadvezér Olaszországban, 1340 körül Szarvkő várát alapitá; tehát körülbelül akkor, midőn a soproni templomunk épült. Megyénkből azonban hamar elszakadván, családja azután az ország más részén szerepelt, utóbb a XV. század első felében elenyészett. István hasonnevü fiának az 1397-ben kivégzett nádornak a keszthelyi templomban látható két czimerében sárkány dominál. Az idegenből beköltözött Wolfart vagy Wolfurt családból Ulrik a soproni főispánságban utódja volt Laczkfinak, s igy csak akkor kezdvén nálunk szerepelni, midőn a soproni templom már állott, annak alapitásába be nem folyhatott; a család azonban rövid ideig

1365-ig Szarvkő várát is birta; Mosony és Pozsony vármegyékben folytatván életét egész a XV. század közepéig, az általa birt magyaróvári uradalom egyes része Sopron vármegyében feküdt. Wolfurti Ulrik czimerében Wertner szerint liliomok vannak, a mi a család régi külföldi czimerétől, melyben farkas van, teljesen eltér. Rokonai az Elderbach és Szécsi családok.

A XII. században beköltözött német vitézek alapiták a Frankói másképSári vagy Gősfalvi nemesek családját, melynek birtokai Sopron vármegyében Frankó körül a Répcze mellett, továbbá Vas vármegyében feküdtek; tagjai közül a XIV. században egy esztergomi érseket, Miklóst, és közeli rokonul «proximus» gyanánt egy kalocsai érseket, Istvánt találunk följegyezve 1386. és 1392. évi oklevelekben. Rokonságban állott az Osl nemzetséggel, a Potl és Széleskuti családokkal. A család utolsó férfi tagja Benedek elhalván, birtokait Mátyás király 1475-ben Laki Kis Tamásnak, 1476-ban pedig Egervári Lászlónak adományozta, minek ellenmondtak Benedek leányai Ilona Zámbó Jánosné és Orsolya; azután Benedek nővére Ilona Viczay Györgyné, végre Nádasdy Osvát; de minden siker nélkül, mert a beiktatás 1481-ben még is megtörtént. Czimerét nem ismerem; de arról sincs tudomásom, hogy a család leszármazási táblájának összeállitására, az itt-ott mutatkozó hézagok ellenére valaki vállalkozott-e? pedig a család viszontagságos multja és rokonsági összeköttetése más családokkal a fáradtságot megérdemlené.

Sopron vármegyének egyik nevezetes vagyonos családja az Aba nemzetség Athinai ága, melynek 1263-ban adományozott birtoka közvetlenül Sopron városával tartott határt, a család a város szomszédságában fekvő Nyéket állandó székhelyül választván magának. A család őse I. Lőrincz nagy jótevője lévén Borsmonostornak, itt lelte nyughelyét, a mit az ő fia szinte Lőrincz 1280-ban kelt azon adományleveléből tudunk, melyet az a nevezett monostornak ajándékozott Limpach nevü — Sopron vármegyében a Répcze-patak közelében fekvő — birtok iránt állitott ki. A XIV. század elején a család egyes tagjai «dicti de Suprunio» néven is emlittetnek; a leszármazást izről izre egész Zsigmondig ismerjük, a ki birtokait Garai Miklós nádornak adván el, ez utóbbi azokra 1424-ben királyi adománylevelet is kapott. Zsigmonddal az Athinaiak Sopron vármegyében elenyésztek. Czimerük az Aba nemzetség egyéb ágainak czimereivel egyezett-e, arra a szakértők felelhetnek; én csak azt ismételhetem, a mit a «Turul» 1892. évi folyamában fölhoztam, hogy t. i. az ő régi pecsétczimerükre nézve a fentebbi 1280-iki adományozást átiró kőszegi várostanács 1421-ben ezt mondja: «sigillum rotundum, in medio apparebat clipeus, de super galea et in clipeo et super cassidem insignia nobilitaria».

A XIV. században, mint a «Századok» 1896. V. füzetében is megemlékeztem, föltünik a Csuzi vagy Ludbregi család, mely birt Sopronon fölül Ottova helységben, Sopronon alul Frankó körül Enyud nevü birtokban, Zsidány, Haschendorf, Nagybarom, Pórládon és Fellócz helységek határaiban, s a körösmegyei Ludbregen is. Az előttem fekvő adataim nem nyujtanak teljes képet a leszármazás rendjéről, hanem hiszem hogy azok a Fejér és mások oklevél kiadásaiban foglalt adatokkal kiegészitve, elégségesek lennének arra, hogy a kérdésünk iránt érdeklődő iró majdan összefüggő átnézetben terjeszthetné elő az olvasónak a család multját. Legelőször is Csuz Pál fordul elő (1323.), s hihetőleg ő volt feje az oklevelekben sokszor emlegetett családnak, melyből, nem szólva a többiekről, Joannes dictus Chuz de Ludbregh is származott; ez utóbbi Nagy-Lajos[3] alatt, mint hadvezér, olasz földön vitézkedett, és Horvát-Szlavón-Dalmátországok bánja volt, gyermekét és unokáit is ismerjük; ő tőle vették föl a család tagjai a Ludbregi nevet. A Sopron vármegyei Ludbregiek azonban Ludbregi Györgyben fimagzat nélkül elhalván, 1464-ben a családi birtokok egy részmásoknak adatott, de a többi részét is később már mások kezében látjuk. Habár megyénkből el is tünt a család, máshol még később is találkozunk nevével; igy Turóczi Bernát 1511-ben tiltakozik, hogy Ulászló király Ludbreget és más jószágokat másoknak adományozza; továbbá Ludbregi István trencséni birtokos, fiumagzat nélkül 1590 körül elhalván, leánya Dóra Szeghi Istvánnak lesz neje. A ludbregi uradalom a Batthyányak birtokába került, a miért is a Sopron vármegyében szerepelt Ludbregiekre vonatkozó adatokat a körmendi levél-

tárban is találunk. Czimerét és rokonsági összeköttetéseit nem ismerem

A XIII. században a Lajta-hegység mentén a Gathal nemzetség egy ága tünik föl, melyből Gyanur vagy Janur fia Merk már 1271-ben birta Rou várát, tőle illetve fivérétől terjeszkedik le ez a sopron-vármegyei családág a XV. század elejéig, a midőn férfi-utód nélkül kihalt; birtokait részint előbb, részint utóbb a Kanizsaiak mint szomszédok szerezték meg. Minthogy a családról, mely birtokairól Rovi, Széki sőt Koloninak is iratott, a «Századok» 1897. folyamában már irtam, s az utódokat időrendben fölsoroltam, itt csak néhány sorban emlékezem meg róla. Kézai e család tagjait a bejött idegen vitézek közé számitva, Csákániaknak nevezi, nyilván azért, mert Sopron vármegye szélén fekvő Rav várán, Szék, Szaka s még egy pár birtokon kivül Csákánt (ma Fejéregyház), és azonfölül Nyitra vármegyében Kolont is birták. Noha Kézai szerint a magyar királylyal sógorsági összeköttetésben voltak, mégis magasabb rangra, kiválóbb állásra nem emelkedtek; a család egyik tagja Pető 1355-ben semptei alvárnagy volt; egy másik tagnak Ravi Lászlónak leányát Hedviget Trosmaurer Péter soproni polgár vévén nőül, a ki, úgylátszik, e réven volt 1429-ben Oka (régen Szaka) helységben birtokos. A sopron-vármegyei Janur-ágon kivül volt még Gathal-ág és Gyula-ág, melyekből több tagnak csak neveit ismerjük az oklevelekből, de különben is ezek birtokai s további sorsuk nyomozása jelen föladatom körén kivül esik. Egyéb rokonsági kapcsait és czimerét a sopron vármegyei Gathal nemzetségü Janur-ágnak nem ismerem.

Még egy előkelő s pedig soproni családról akarok szólni; de előre megemlitendőnek tartom, hogy azon korban két soproni család élt, melyeknek néhány tagja egy s ugyanazon személynevet viselvén, s mindegyik családnak Egered nevü birtok adományoztatván, ezen kettős körülmény a két családra vonatkozó adatok fölcserélésére szolgáltatott alkalmat. Az egyik családnak — melyről itt csak mellékesen s pedig azon okból kell megemlékeznem, hogy azt a másiktól, mely Küllőn és Harkán is birt, s tagjai szinte soproni polgárok voltak, megkülönböztessem, — 1277-ben István nevü őse élt, kit IV. László király Zsan nevü birtokból egy ekényi földdel jutalmaz; ezen oklevélre két iró hivatkozik, s szerintük István «villicus de Supronio» volt, de atyját egyik se nevezi meg, habár az egyik iró az oklevél kivonatát is közli. Tehát nem lehet ezen Istvánnak atyjául azon Fülöpöt tartani, ki mint alább látni fogjuk a másik családnak volt őse. Ezen István comesnek fia Konrád mester Róbert Károlytól 1317-ben főleg apjának Istvánnak Béla, István és László királyok alatt szerzett érdemei jutalmául Egered nevü birtokról kap adománylevelet; ő volt az, ki 1319-ben az alább közlendő másik családdal együtt Egered nevü birtokokról egy közös védlevelet kapott; de 1325-ben már Konrád fia szinte István soproni polgár, a király szolgája nyer különös védlevelet az emlitett saját birtokára, melyet 1341-ben ő és anyja Klára a másik családnak eladtak.

Ezek előre bocsátása után áttérek a másik soproni családra, a melyet tulajdonkép megismertetni óhajtanék. E családnak Küllőn volt birtoka, a mi kitünik egy 1245. évi határjárásból, midőn a család első ismeretes őse Fülöp mester részben örökölt, részben a király által adományozott birtokának határa iratik le, mely Küllő területében az Ikva mindkét partján, de úgylátszik leginkább a déli határrészen feküdt. Ez a Fülöp küllői és harkai birtokos lévén, 1257-ben kapja a harkai várjobbágyi földet, a harkai nemesi birtokot állitólag már előbb szerezte; ennek a Fülöp mester, soproni polgárnak a fia István magister 1284-ben azon érdemeiért, melyeket mint Albert osztrák herczeghez küldött követ szerzett, Egered soproni várjószágot nyeri IV. Lászlótól; ezen soproni István comest 1289-ben mint birtokost leljük Harkán, a hol 1307- és 1310-ben ujabb jószágrészeket szerez. 1319-ben ő és fiai Vincze és Bertalan «de Sopron» a fentemlitett soproni családdal egyetemben Egered birtokokról egy közös főispáni oltalomlevelet eszközöltek ki; ez a I. Bertalan és testvére II. István soproni polgárok, kik 1337-ben mint küllői birtokosok is előfordulnak, a fentebb első helyen érintett soproni család Egered nevü birtokát, mint láttuk, 1341-ben mint szomszédok megvették.

II. István fiai: II. Bertalan, Miklós és I. Péter harkai, küllői és egeredi birtokosok; s pedig 1360-ban a két utóbbi, de II. Berta-

lannak már csak az özvegye Kata és leánya Ágnes fordulnak elő. I. Péter mint harkai birtokos és Miklósnak özvegye Klára 1368-ban emlittetnek; ezen özvegy, kinek neve a külön jegyzetben Ilona, Teresztyénfalvi Fejes Balázs leánya, utóbb neje lett Dési Dénes fiának Jánosnak, a kinek családját 1388 óta szinte a harkai birtokosok közt találjuk. Egy 1416. évi oklevélből pedig tudjuk, hogy Harkai Dénes fia László Küllőn küllői Pétertől, kit a soproni családunk Pétereivel azonosnak nem tartok, zálogban birt egy birtokrészt. Az emlitett I. Péter, kit egy 1388-iki oklevél nobilis virnek nevez, 1378-ban Küllőn szerez ugyan birtokot, de 1388-ban ő és fia III. István Egered erdőt Sopron városának zálogba adják. III. Istvánnak utódja pedig harkai II. Péter «nobilis et civis Soproniensis» 1400-ban Harka és Egered birtokait Sopron városának elzálogositván, ő és neje 1410-ben ugyanannak örök tulajdonába bocsátja, mely eladással a családnak ezen két birtokára vonatkozó oklevelek is a város kezébe kerültek; de hogy a család küllői birtokáról csak a XIII. és XIV. századról szóló oklevelek közöltetnek a városi levéltárból, mig a későbbiek, a mint észleltem, máshonnan kerültek elő: annak talán abban rejlik oka, hogy az előbbiek csak Harka és Egered birtokok közti szorosabb viszony miatt vagy csupán megőrizés végett juthattak a városi levéltárba.

Azon időben, midőn a soproni családból II. Péter harkai birtokos szerepelt, 1406-ban élt harkai III. Péter, «filius Bertholdi filius Stephani» soproni polgár, a kit II. Bertalan fiának kell tartani, mert 1360-ban ezen Bertalan fivére, Miklós és I. Péter a harkai, egeredi és küllői birtokok után ugyancsak II. Bertalan özvegyének Katának járó hitbérét és hozományát kiadják, leányának Agnesnek járó negyed kiadását pedig megigérik. Hogy Harkai Péter (csak az nem bizonyos, hogy II. vagy III. volt-e) 1410-ben még Küllőn bir, az tény; azt is tudjuk, hogy egy részről III. Péter soproni polgár, harkai birtokos, és Harkai Dénes fiai László és Miklósi más részről, a Kanizsaiak közt Harka és Fülesre nézve örökös nélküli elhalálozás esetére 1406-ban kölcsönös örökösödési szerződés létesült, a mely azonban az által, hogy utóbb Harka Sopron városnak birtokába jutott, hatályát veszité.

Nagy óvatosságra int azon körülmény, hogy midőn a mi soproni családunk tagjai Harkai II. és III. Péter Küllőn mint birtokosok fordulnak elő, ugyanazon korban Küllőn egy másik birtokos családdal is találkozunk, melyből Miklós filius Petri de Kereu (= Küllő) 1410-ben, Küllői Péter 1416-ban s ennek neje Ilona 1419-ben tünnek föl; ezen Péternek lehetett fia Orbán (filius Petri de Küllő), a ki 1429-ben, midőn Sopron város birtokaiban határjárást eszközölnek, Küllő északi részének keleti oldalán mint szomszédos birtokos jelenik meg, s a kinek küllői birtokát 1450-ben Fraknói Vilmos özvegye Dorottya zálogban tartá; s azután egy 1469-ben kelt oklevél szerint ezen Orbán és neje leányaikat fiusittatván, azoknak és férjeiknek, s pedig Mozy Kálmánnak, István fiának Andrásnak és Volfgangnak (mindnyájan «de Küllő» nevet viselnek) Küllőn némely haszonélvezetet és kúriat adtak át, de fentartván maguknak életfogytáig a birtok többi haszonélvezetét. Ebből látni, hogy ez a küllői család a mi soproni családunktól, melynek tagjai főleg «de Harka» néven neveztetnek és soproni polgároknak iratnak, különbözik; azonban, hogy a mi soproni családunk, melynek s a vele rövid ideig összeköttetésben állott Désieknek czimereiről mit se szólhatok, mikor s mely körülmények közt enyészett el, a rendelkezésemre álló adatok elégtelensége miatt meghatározni nem birom.

*

Sopron környéke néhány eltünt régi családjáról közlött rövid szemlémben csak megkisérlettem oly utnak nyomát keresni, melyen haladva egy homályos történeti pontnak megvilágitását és foganatositani lehetne; s noha törekvésem sikerre nem vezetett, mégis hiszem, hogy mások, kik nálamnál rendszeresebben foglalkoznak az ügygyel, behatóbb nyomozások folytatása által magát a czélt is elérni fogják. Most áttérek a soproni szent-ferenczrendi (mai benczés) kolostor templomának történetére.

Irott hiteles emlék ugyan nem tanuskodik arról, hogy a szent-ferenczrendiek kolostorát, értve az első templomot is, mikor alapitották; s különösen, hogy mostani templomuk mikor épült föl, és mely évben történt a későbbi át-

épitès: de azért nincs okunk kétségbe vonni azt a véleményt, a melyet szakértők a fenmaradt kőemlékek tanulmányozása alapján vallanak, hogy t. i. az első templom épitése a XIII. századra, a mostanié a XIV. század első harmadára, ennek átépitése pedig a XV. század vége felé esik.

Föltünő, de sajnos nem páratlan eset, hogy a soproni régi szeut ferenczrendi kolostor és templom alapitásától kezdve egész 1493-ig egyetlen oklevéli adattal sem birunk, mely a szerzet részére a kor szokásához képest történt adományozásokról szólna, s a társház főnökei közül a XIII. századtól egész 1610-ig egyet sem említenek az iratok. Ennek oka az is lehet, hogy miután a kolostort Rupp Jakab adatai szerint 1590-ben földrengés, 1667-ben pedig még nagyobb veszély, tüzvész pusztitotta, ekkor talán a kolostor régibb iratai is elpusztultak; vagy az is lehetséges — s bár úgy volna — hogy midőn Rupp műve érdekében az országos levéltárban a föloszlatott kolostorok irataiban s a vegyes egyházi aktákban kutatott, ezen iratok részben még nem lajstromozott állapotban, részben pedig talán épen rendezés alatt lévén, azokat teljes kiterjedésükben föl nem használhatta. Mikor pedig ugyanez az iró a szent-ferenczrendiek Mária-tartományának levéltári adatai alapján szerkesztett 1851-iki névtára után, mely hivatva van a kolostorok multjával összefüggő dolgokat is hü vázlatban előadni, azt mondja: hogy ősi hagyomány szerint a mi soproni társházunkat és templomunkat 1340. év körül a várostanács buzditására egy szegény pásztor épitette azon roppant kincsből, melyet ez a város falain kivül egyik halmon, szarvaival turkáló kecske által fölvájt földben talált; a miért is a templom egykoru homlokzatán létező czimeren csakugyan a térdelve imádkozó pásztor s mellette kecskék szemlélhetők: mindezekre azt jegyezhetjük meg, hogy a hagyomány ősiségét főleg az igazolná, ha arról régibb iróink is megemlékeznének; azután pedig kérdés tárgya lehetne, hogy hová lett a pásztor, hová lettek a kecskék? mert azt ugyan tudjuk, hogy az egy kecskét ábrázoló czimer a benczések kápolnájába került, s hogy a templomban ma szinte egy térdelő férfi szobra van elhelyezve; de a két alak közti összefüggés, s a kecskék eltünése a templom külsejéről annál is inkább magyarázatra vagy esetleg a szerzetesrend névtára téves adatának kijavitására szorulna, mivel Rupp közlése a templom külső czimeréről lényegesen különbözik attól, a mit a «Turul» 1897. III. füzetében olvasunk.

Idézett forrásom szerint a templomban sas és sárkány alakokkal diszitett több régi siremlék, az ujabb korból pedig az Eszterházy, Viczay, Fenessy, Cziráky, Széchényi, Petőházy s más nevezetes magyar családok emlékei lévén láthatók, kétséget nem szenved, hogy a templomban és esetleg a régi kápolnában, főleg a régibb siremlékek czimerei és föliratainak tanulmányozása által a buvár, ha nem is azonnal és közvetlen a keresett templom-alapitóra, de a gyüjtött egyéb adatok alapján az emlékkövek közt az alapitóval rokonsági kapocsban állott oly család tagjára akadhat, a kinek multja talán kerülő uton és nagy fáradtsággal az ismeretlen jótevőig vezethetne. A Fenessy családról adatok hiányában nem szólhatok; azonban a nézetem szerint már kihalt Petőháziak multjából megemlitendőnek tartom, hogy azok Petőháza birtokában 1427-ben osztozván, az egyik osztályos atyafi Petőházi Bertalan leányát Dorottyát, Kerseni Péter jegyesét, 1449-ben fiusitatta; 1558-ban pedig, midőn Nádasdy Tamást Petőháza birtokába iktatják, a Petőházi Pető Péter leánya Priskától, először Kovács Tamásnak, azután Zeke Györgynek nejétől származott gyermekek nevében a beiktatás ellen bejelentett tiltakozás visszavonatott. A Zeke-család, mely úgylátszik utóbb a Petőházi előnévvel is élt, a Petőháziak okleveleit örökölte, a melyeket Nagy Imre is már fölhasznált; később pedig a Zeke-féle családi leveles láda megőrzés végett Sopron vármegye levéltárába kerülvén, itt fogják a két család s rokonsági összeköttetése történetére nézve fontos adatokat, melyek nagyrészt még nincsenek közzé téve, a kutatók föltalálni. A templomban még az is figyelmet érdemel, hogy mint Rupp mondja, «az egyik háromlevelü, két csillag ékitette növényt ábrázoló emlékkövön az 1491. évszám a közhiedelem szerint a templom tágasbitását jelenti». Továbbá nem kételkedem, hogy a templom pillérén lévő dombormü faragvány, melyen a pajzs és kecskefős sisak látható, nem más, mint emléke egy elhalt jótevő vagy alapitó-

nak, a ki, úgy mint más templomokban is előfordul, talán a pillér lábánál a templom kőburkolata alatt lelte nyughelyét.

Habár nem vonom kétségbe, hogy midőn Henszlmann Imre ezt a régi templomot megvizsgálta és leirta, mindazt, a mire most csak futólag utaltam, szinte figyelemre méltatta: de alig hiszem, hogy az ott pihenők s a Sopron vidékén élt régi családok közti kapocs kikutatására — a mi tulajdonképen nem is volt czélja — elég időt szentelhetett volna; pedig e nélkül nehéz véleményt mondani a fölött, hogy mely családból eredt a templomban látható kecskés czimer tulajdonosa. Ez okból az ő nézete, hogy t. i. a Herczog Zangerol = Zala vármegyei Szentgróti családból származott az ismeretlen alapitó, mivel czimerében koronás kecske-bak van, — a szabatosabb formulázás szüksége mellett még egyéb bizonyitékra is szorul.

Nem lesz tehát talán egészen fölösleges ezuttal a Szentgrót hely- s családnévnek is egy pár sort szentelni. A Sopron vármegyei Gyirót (régen Gerolt) helységet a XII. században az általam fent idézett Frankói, máskép Sári nemesek ősei adományképp kapták, s utódai, ha nem is folytonosan és háboritlanul, 1476-ig birták; Vas vármegyében szinte vannak Gyirót és Német-Szentgrót nevü faluk. Zala vármegyében pedig egy másik Szentgrót fekszik, melyről ismeretes, hogy 1299-ben a Türje közelében fekvő Szent-Gerard várát Szent-Gerolt faluval együtt Fülöp mester birta, a kinek őse Dénes tótországi bán, 1245-ben és utóbb is nádor, a türjei konvent alapitója vala. Hogy Szent-Gerard vára és Szent-Gerolt falu alatt a mai Szentgrót mezővárost kell értenünk, alig lehet kétség; azonban, hogy Türje (régen Turle, Therle és Thyrle) nevü konvent alapitói a Szentgrótiak (de genere Türje) az ő ősi birtokaiktól távol eső Sopronban templomot alapitottak, még nincs bebizonyitva. Sopron közelében nem szerepeltek ugyan, de a család egyik tagja Tamás 1250-ben Vas vármegye szélén fekvő Karakó vára ispáni tisztségét viselvén, Sopron vármegyével — a hol az emlitett várnak birtoka is volt — némi közelebbi kapcsolatban állhatott. Annyi bizonyos, hogy ezen előkelő család neve más vidéken is föltünt, mert nem csak a Zala vize mellett, hanem a Tiszánál és Tótországban is voltak birtokaik; a fentebbi Fülöp mester őse, szinte Fülöp, pedig 1250-ben zágrábi püspök volt, sőt épen az emlitet Dénest az idézett tisztségein kivül a somogyi, azután pozsonyi utóbb a szolnoki főispánságok élén találjuk; a XV. században, nevezetesen 1421- és 1429-iki oklevelek szerint Szentgyrolti György özvegye Anna a Soprontól nem messze fekvő Kishöflán helység egyik birtokosának Osli Beled fiának Gergelynek volt a leánya; 1451-ben pedig Szentgerolti Imre, kit egy 1453-iki oklevél Szentgiroltinak nevez, a győr-vármegyei Asszonyfalván hatalmaskodást követett el.

Elő szokott fordulni, hogy, a mint fentebb egy esetben már el is mondtam, a családok régi czimereiket néha megváltoztatják, s hogy sok czimer van, melyet talán alig észrevehető csekély eltéréssel több család is használ. Hogy ily körülmények közt igen nehéz a föladat, s óvatosságra is int, a midőn történeti adatok hiányában a czimerre kell szoritkozni, melyből valamely családra nézve következtetéseket akarunk levonni: azt bizonyitja a következő tény. Az oklevelek szerint a lébényi monostort Moson vármegyében a XIII. század elején a Pótok alapiták; s midőn a templom restaurálásakor ezen alapitók siremlékeit kiásták, Ipolyi Arnold azokon a Héderváriak czimereit ismervén föl, ez alapon a Pótokat is a Héderváriak közé számitja, talán azért is, mert Kézai a Pótokat bevándorolt családnak tartja; de ennek ellenmondanak az oklevelek, melyek szerint a Pótok a Dersffy családdal együtt a Győr nemzetségből származnak. Épen oly háladatlan föladatnak bizonyul, ha a Grünenberg Konrád-féle czimeres könyvben közlött két magyar családi czimerből akarnánk a családra következtetni, mert ha általában lehet, úgy talán a Herzog von der Linden és a Herzog von Limpeich helynevei vezethetnének valami nyomra; azonban itt szerencsétlenségre azon nehézség merül föl, hogy nincs egykoru okleveles adatunk arról — legalább előttem nem ismeretes — hogy a régibb korban ezen német helynevek alatt mely magyar helységeket értettek; az ujabb korban pedig azt tapasztaljuk, hogy a két német elnevezés használata körül nagy ingadozás mutatkozik, s egyiket a másikkal fölcserélték. Tehát ha mindjárt Linden = Lindau, Limpeich pedig = Limbach, úgy nézetem szerint még mindig nem bizonyos,

melyik vonatkozik az alsó-lendvai Bánfiakra és melyik a felső-lendvai Szécsiekre, mert a közlött két czimer ezen családoknak a Nagy Iván művében látható czimereikkel nem egyezik; s ha a Lindaui herczeg czimere alatt a Bánfiak czimerét értette a szerző, ez a Bánfiaknak tulajdonitott czimer nagyobb mérvben különbözik a Nagy Ivánnál közlött Bánfi-czimertől, mint sem az ugyanott látható s nálunk ismeretes Szécsi-féle kétfejü-sasos czimertől; szóval a Grünenberg által közölt mind a két czimer még előbb vonatkozhatnék ugyan a Szécsiekre, mint sem a Bánfiakra, de azért egyik se felel meg a két család nálunk ismeretes czimereinek. A mult században, nevezetesen egy 1777. évi geografia szerint Alsó-Lendva német neve Limbach, Felső-Lendváé pedig Ober-Lindau volt; de hogy ellenkezőleg is használták, azt bizonyitja a szerző maga is, midőn Alsó-Lendváról ezt mondja: hogy «non tamen Lindau, ut aliqui putant», s még hozzá teszi, hogy «natalibus comitum Bánfyorum, qui emortui iam omnes sunt, celebratur; — — denominabantur ab ea (arce Alsó-Lendva) sæc. XV. duces de Limbach». E szerint tehát a limbachi herczeg alatt az alsólendvai Bánfi, lindaui herczeg alatt pedig a felsőlendvai Szécsi volna értendő. Utóbb 1823-ban egy német földrajzban Alsó-Lendva = Unter-Limbach, Felső-Lendva pedig = Ober-Limbach; Fényes geografiai szótárában is Alsó-Lendva = Unter-Limbach, de Felső-Lendvának nincs német neve; a szombathelyi egyházi névtárban Alsó-Lendvának nincs német neve, Felső-Lendva azonban = Ober-Limbach.

Visszatérve a soproni egykori szent-ferenczrendi templomra, csak egy pár futólagos észrevételre szoritkozunk. Az általam fentebb bemutatott soproni család Küllőn birtokos lévén, annak tagjai I. Bertalan és II. István 1337. évben saját kúriájuk szomszédságában fekvő egy harmadrész malomhelyet az Ikva patakon, minden hozzá tartozó haszonélvezettel, egy negyedrész gyümölcsössel, kerttel és a malom melletti földdel együtt örök áron megszereztek; de habár iparkodtam a család történetére vonatkozó adatok csoportositása által kitüntetni, hogy volt-e ezen soproni tekintélyes családnak oly tagja, a kit a templom multjával közelebbi kapcsolatba hozhatnánk, ezen jószándéku törekvésemet siker nem koronázta. Talán csak a puszta véletlennek kell tulajdonitani, hogy Küllőn, hol egykor az emlitett soproni családnak birtoka volt, 1493-ban Kanizsai László főispántól a néhai nemes Satler Zsigmond által birt birtokot, malmokat stb. kapta a soproni szent-ferenczrendi szerzet, sőt utóbb ennek ujabb szerzeményü birtoka s pedig a szomszéd Kereszturott szőlője, Alsó-Péterfán földjei és malma is emlittetnek. Mellékesen jegyzem meg, hogy később Küllőn mások, talán a régibb birtokosok utódjai is birtak, igy a többi közt 1554-ben David literatus de Vadasfalva alio nomine de Küllő bizonyára Küllő birtokosai sorába tartozott. Hogy a soproni ferenczrendi kolostornak nem csak 1493-tól kezdve, hanem a megelőző századokban is adományoztattak valamely ingatlanok, az igen hihető, de adatok hiányában ily régibb adományozás egyetlen esetét sem tudjuk kimutatni; ámbár sejteni lehet, hogy ha régibb birtokai voltak, azok Sopronhoz közel talán épen Küllő tájékán keresendők. Azon körülmény pedig, hogy Küllőn ma is egy Mönch-Mühle, s a határ északi részének nyugoti oldalán egy jókora erdő Mönch-Wald nevével találkozunk, a soproni ferenczrendi szerzetesek emlékét örökiti meg; de sajnos, evvel nem igazolhatjuk azt, hogy a szerzetnek e vidéken az 1493. évet megelőző korban is már birtoka lett volna.

Igyekeztem közlésem folyamában némi csekélyebb fontosságu körülményeket is vizsgálat és egybevetés tárgyává tenni, csak hogy a kérdés körül lebegő homály eloszlatásához valamivel járulhassak. Különösen reméltem, hogy a Soproni család történetét képes leszek jobban föltárni s tovább füzni; s már kezdetben szinte képzeltem, hogyha egy szobornál a ruházatnak is valamely fontosságot lehet tulajdonitani, úgy a soproni templom emlitett szobra is — mely egy térdelőt ábrázol polgári öltözetben, minden hadi jelvény nélkül — békés polgár alakjára hágy majdan következtetni. Sajnos, tulajdonképeni törekvésem czélját el nem érhetvén, arra a kérdésre, hogy ki volt a ferenczek templomának alapitója, illetve a soproni régi sisakdisznek tulajdonosa, az óhajtott választ meg nem adhattam; de néhány oly adatra figyelmeztettem, a melyeket talán mások a rejtély megfejtésére irányzott kutatásaiknál esetleg hasznositathatnak.

STESSEL JÓZSEF.

A KOLTHAY-CSALÁD CZÍMERE 1431-BŐL.

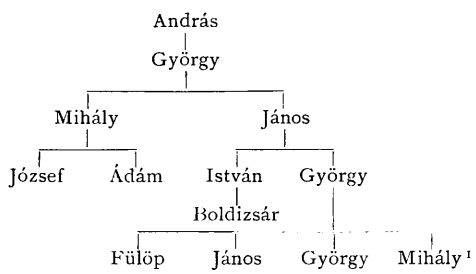
VEGYES.

A Kolthay család czimereslevele 1431-ből.

(Szines czimerképpel.)

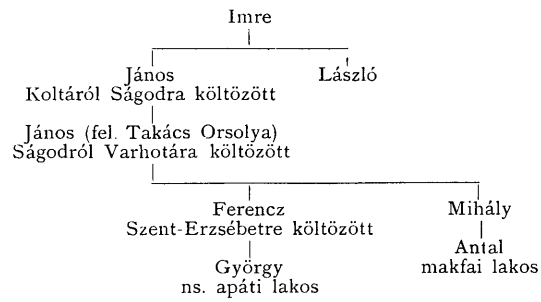
A Vas vármegye vasvári járásában levő Kolta helységtől veszi nevét az a család, melynek czimeres nemeslevelét bemutatni szerencsém van. Az idő viszontagságai és a gondatlanság által erősen megviselt okiratból nem állapitható ugyan meg, de a későbbi iratok igazolják, hogy a családot valamikor *Domján*-nak hivták s a nevéhez ragasztott «*de Kolta*» eredetileg a származást és birtoklást jelölte s csak később vált általánosan családnévvé, a milyen átalakulásra családtörténeteink számos példával szolgálnak.

Ugyanis midőn 1807-ben Vas vármegye ügyésze a Kolthay család nemessége tárgyában vizsgálatot inditott főleg abból az okból, hogy a Domján, máskép Pulay család a Koltai Domján család elzálogositott nádori adomány-levele alapján ennek söptei birtokába be akarta magát csempészni, a Kolthayak bebizonyitották, hogy az a másik család nem azonos velük, mert azt tulajdonképen Pulaynak hivják és a sopronvármegyei Felső-Pulára való. Az ő nevük ellenben eredetileg *Domján de Kolta* volt, de azt régen fölcserélték az előnévvel, Koltával. Igy az 1648—50-ben élt András több izben *Koltay alias Domján de Kolta*-nak irja magát. Ettől az Andrástól kimutatják leszármazásukat is:

Ugyanazt bizonyitja az a másik nemességigazolás, melyet *Kolthay György* nemesapáti, *István* varhotai (Pozsonymegye), *Antal* nagymákfai (Vasmegye) lakosok 1836-ban Vas vármegye előtt folytattak. Ekkor bizonyitékul felmutatták alább ismertetendő czimeres nemeslevelüket, melyet régisége miatt már akkor se lehetett jól olvasni. Azután felmutatták Rudolf királynak 1579 deczember 15-ikén kelt adománylevelét, melylyel Söpte falu fele részét a bele eső kúriákkal, többeknek, köztük *Domján de Kolta* Balázsnak s feleségének Bessenyei Katának adományozza. Ezt a Söptét azután a család némely tagjai előnévül is használták, pl. *Kolta de Söpte* János és Sándor 1685 ben.[1]

A fent nevezett nemességigazolók felmutattak még egy nádori adománylevelet és hivatkoztak az 1733-iki országos nemesi vizsgálat alkalmával kétségtelen nemesül elismert Imrére, a kitől leszármazásukat következőleg mutatták ki:[2]

A fenmaradt adatokból egyébként bőven kitetszik, hogy már nagyon korán a Koltay nevet használja a család; sokkal korábban, még mielőtt czimert kapott. Igy 1326 augusztus 24-ikén Kolthainak neveztetik az a *János*, a ki 1326 augusztus 14-ikén közbenjáró volt abban, hogy Makfai Péter fia Pető bizonyos birtokrészek iránt barátságosan megegyezzék a vasvári káptalan előtt Köcski Miklós özvegyével.[3] Ugyanez a János lehetett az, a kinek feleségéül a Buzád-Hahold nemzetségből való Buzád fia Miklósnak a leányát Klárát emliti egy 1365. évi oklevél.[4]

Ezentul majd egy évszázadig semmit se tudunk a családról; mert az 1418—30. évek közt Temes és Krassó vármegyékben szereplő Kolthay Istvánt és Györgyöt más családból származottaknak kell tartanunk.[5] Zsigmond királynak Konstanczban 1431 január 20-ikán kelt czimereslevelében találkozunk megint egy vas vármegyei Kolthayval: *Dénes*-sel, a kiről anynyit tudunk meg a diplomából, hogy Bajmóczi Noffri Lénárdnak volt a familiarisa, s hogy az apját *Simon*nak, a nagyapját *János*nak, a szépapját meg *Tamás*nak hivták. A szűkszavú oklevél nem emlékezik meg azokról a különös

[1] Orsz. levéltár, 101/1808. htt. sz.

[1] Szombathelyi káptalan ltára, prot. 1685. Nro 92.

[2] Orsz. levéltár, 17633, 30554/1843; 32384/1844. htt. sz. 13900/1843. kancz. sz.

[3] Anjoukori okmánytár, II. k. 203. l.

[4] Zalamegyei oklt. II. k. 4. l.

[5] Lendvay M., Temes vármegye családai 64. — V. ö. Csánki D., Magyarország tört földrajza a Hunyadiak korában II. 82.

érdemekről, melyekért a kitüntetésre nemcsak maga rászolgált, hanem atyjafiai is, kiknek neveit az elmosódott sorokból kibetűzni teljes lehetetlen. Ezen atyafiak közül való lehetett pedig az a *János fia Miklós*, a ki az I. Mátyás 1474 május 2-ikán Budán kelt oklevelével fiusitott Haraszti Taplan Apollonia, Polyánai Jánosnénak, az atyja János haraszti máskép taplanfalvi, ujfalusi, császti, szécsenyi, timafalvi (Vasvármegye) birtokaiba való beiktatásánál, mint szomszéd, jelen volt.[1]

Visszatérve az armálishoz, az ennek jobb oldali felső szögletébe festett czimer egy az oklevél szövege felé dűlő, két oldalán egyenes és csak az alján ivszerűleg gömbölyödő, u. n. dobos pajzsot ábrázol, melynek téglavörös mezejében zöld halmon balra forduló kék bárány áll és fölemelt első jobb lábában gömbös végü keresztben és csillagban végződő rudról lecsüngő templomi lobogót tart, melynek vörös szövete három szárnyra hasad s két fekete csikkal van tarkázva. A balra fordult csősrisak ezüst szine csak itt-ott kandikál ki a pajzs vörös festéke alól, mely a nedvesség behatása folytán a sisakot is bemázolta.

Az oromdíszen, mely a pajzs és sisak együttes magasságánál 3 mméterrel kisebb, a pajzs alakja ismétlődik, azzal az eltéréssel, hogy a bárány füleit két piros rózsa környezi, feje fölött meg szarvaival fölfelé görbülő, aránytalanul nagy félhold közé fogva hatágu csillag ragyog. A pajzs két oldalát a vörössel bélelt sisaktakaró kék foszlányai lengik körül. A pajzs egyszeres, violaszinű vonalak által képezett négyszögletü, 130 mm. magas és 96 mm. széles keretbe van elhelyezve, a mely keretnek most már pontosan meg nem állapitható — úgy látszik fehér s csak idő folytán a pergamennel egyenlővé vált fakó — alapszinén ezüst csillagok vannak elhintve. A keret alsó széle s a czimer közti tért mintegy 15 mm. magasságban 9 karó körül font rőzse-kerités tölti ki; a karók közt hármas virágszálak s a pajzs két oldalán kék, stilizált virágok vannak elszórva.

A festés technikája nem tanuskodik arról az ügyességről és izlésről, mely a Milánóban és Nürnbergben ugyancsak ebben az évben kiállitott Paczali Peres (Turul, 1886. 18.) és Kristalóczi Tarkasics (Turul, 1884. 156. l.) czimereket jellemzi; maga a czimermotivum se valami különös, amennyiben a zászlótartó bárány az egyházi és községi pecséteken nem tartozik a ritkaságok közé; ott van pl. Debreczen és Trencsén városok czimerében.

Maga az oklevél, melynek eredetije *Kolthay Győző nagyváradi törvényszéki telekkönyvvezető* birtokában van s melynek olvashatatlanná vált szövegét az egykoruak egybevetése alapján igyekeztem helyreállitani, következőleg szól:

Sigismundus dei gratia Romanorum rex semper augustus, ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, omnibus Christi fidelibus, tam presentibus, quam futuris, presentium notitiam habituris [salutem in eo, qui dat regibus regnare et victoriose triumphare. A claro lumine throni cesaree aut regie maiestatis, velut e sole radii, nobilitates legitimo iure procedunt et omnium nobilitatum insignia ab imperatoria seu regia sic dependent serenitate, ut non sit dare alicuius generositatis insigne, quod a gremio non proveniat cesaree vel regie majestatis. Sane ad universorum, tam presentium, quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod fidelis noster Dionisius filius Simonis filii Johannis filii Thome .. de Koltha familiaris fidelis nostri dilecti egregii Leonardi Noffry de Baymocz in nostre serenitatis accedens presentiam, propositis et declaratis suis fidelibus servitiis per ipsum maiestati nostre exhibitis et impensis, hec arma seu nobilitatis insignia in presentium litterarum nostrarum capite depicta a nostra maiestate sibi ipsi ac fratribus suis infrascriptis ipsorumque heredibus ex nostra regia liberalitate dari et conferri humiliter et devote supplicavit. Unde nos attentis et consideratis fidelitatibus et fidelium servitiorum preclaris meritis, virtuosis gestis et sinceris complacentiis annotati Dionisii, quibus ipse maiestati nostre in nonnullis nostris et regni nostri Hungarie predicti agendis et expeditionibus studuit, eoque ferventius et diligentius in antea studebit complacere, quo se et suos singularibus honorum gratiis sentiet fore decoratos, prescripta arma seu nobilitatis insignia in principio seu capite presentium litterarum depicta et arte pictoria palpacino signata ac distinctius expressata prefato Dionisio filio Symonis et Nicolao ...[1] Dionisii filii Symonis ipsorumque heredibus et posteritatibus universis [animo deliberato et ex certa nostre maiestatis] scientia dedimus, donavimus et contulimus, ymo ex [habundantiori plenitudine nostre] specialis gratie [proprio motu concedimus] et presentibus elargimur, ut ipsi et eorum heredes ac posteritates universe predicta arma [seu nobilitatis insignia more aliorum armis huiusmodi utentium a modo in] antea ubique in preliis, hastiludiis, duellis, torneamentis ac aliis omnibus exercitiis nobilibus et militaribus, necnon sigillis, anulis, cortinis, velis, [papilionibus, domibus et generaliter in quarumlibet rerum] et expeditionum generibus sub mere et sincere nobilitatis titulo gestare, eisdemque uti, frui et gaudere valeant atque possint, quodque [ipsi et eorum quilibet cunctaque ipsorum posteritas] eisdem gratiis, honoribus et libertatibus, quibus ceteri proceres et clientes regni nostri [armis huiusmodi utentes] quomodolibet consue[tudine vel de iure freti sunt et gavisi], gaudeant et fruantur, ac de tanto singularis et specialis gratie antidoto merito exultent, tantoque ampliori studio ad honorem regalis [dignitatis eorum in antea solidetur intentio, quanto se largiori] favore regio preventos conspiciunt et munere gratiarum. In cujus rei memoriam perpetuam presentes litteras nostras secreto sigillo [nostro, quo ut rex Hungarie utimur, impendenti] communitas prefato Dionisio filio Symonis aliisque prescriptis

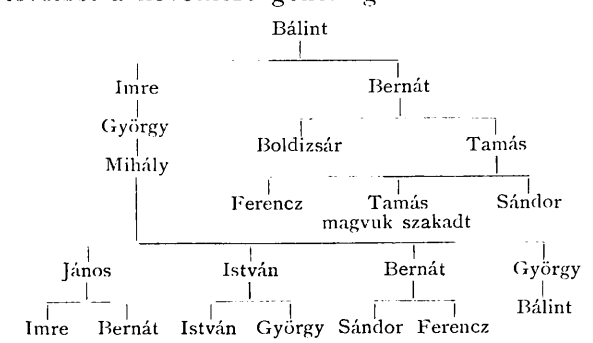
[1] Országos ltár, táblai perek, fasc. 4. nro 3290.

[1] Két sor olvashatatlan.

duximus concedendas. Datum Constancie, in festo beatorum Fabiani et Sebastiani martyrum, [anno domini millesimo] quadringentesimo tricesimo primo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XLV., Romanorum vigesimo primo et Bohemie undecimo.

Ezzel a czimerrel élt régen s él mai napig a Kolthay család, fölvevén idő folyamán a *koltai* előnevet. Nagy alakok, a kik a czimert közismeretüvé tették volna, nem támadtak a családból. Még talán legtöbbre vitte *György*, aki 1465-ben Vas vármegye alispánja volt.[1] A féle kis birtokos, a mindennapi élet nehézségeivel küzdő család maradt, a milyent különösen a nemesekkel zsufolt Vas vármegyében nagy számmal találunk. Jó formán csak azokból az adásvételekből, zálogos és örök bevallásokból s egyéb jogügyletek irásos emlékeiből tudjuk genealogiájuk egy-egy töredékét összeállitani, a melyeket a hiteles helyek, különösen pedig a szombathelyi káptalan levéltárai őrzöttek meg számunkra. Ezekből tudjuk, hogy a XVI. században éltek: *István* 1558—61., *Bernát* 1565—1604., *Imre* 1574—86., *György* 1596—1654. A XVII. században egész sorával találkozunk a Kolthayaknak, nyilvánvaló jeléül annak, hogy a család elszaporodott, szétágazott s birtokai elaprózódtak. Ekkor éltek, hogy csak nehányat emlitsünk: *Tamás* 1615—64., *Ferencz* 1634—46., *Bálint* 1638—45., *Péter* 1648—82., *János* 1658—97., kinek Kondoray Katalintól született Ilona és Kata leányait és *Imre* fiát is ismerjük. Vagy a mult században: *Bálint* 1718—43., kinek felesége Palásthy Jusztina; *Sándor* ugyanakkor, ki Hennyey Katát vette el, *László* 1743—66., a kinek Bottka Zsófiától két fia *Farkas* és *Antal* származtak stb.

Csak némileg is összefüggő genealogiát gróf Pálffy Miklós nádornak Pozsonyban 1717 november 8-ikán kelt adománylevéléből[2] van módunkban összeállitani, a melylyel a család egyik ágának magvaszakadása folytán annak birtokait a másik ágnak adományozta. Ez oklevélből a következő genealogia tünik elé:

[1] Csánki Dezső, id. m. II. k. 837. l.

[2] Országos ltár, táblai perek fasc. 4 nro 2204 és Prot. donat. palat. Nic. Pálffy Ao 1717. fol. 220.

Az itt előfordulók közül Jánossal, Bálinttal, Sándorral és Ferenczczel még az 1727-iki orsz. nemesi vizsgálatnál is találkozunk.[1]

Megjegyzem végül, hogy a családnak Alsó- és Felső-Koltán, Balosajon, Nemes-Csón, Csempeszen, Megyesen, Söptén, Herman-Tilajon, Nagy-Csömötén voltak nagyobb birtokai, kisebb birtokrészei pedig Geregyén, Boldogasszonyfán, Kámon, Káldon, Köcskön Vas vármegyében, Nemes-Ságodon, Alibanfán Zala vármegyében, Csikotán, Kisfaludon Somogy vármegyében, Ordódon, Gyalokán, Szent-Andráson Sopronvármegyében. Dr. ILLÉSSY JÁNOS.

Az Apaffyak czimerváltoztatása.

(Egy czimerrajzzal).

Nem viszik ugyan előbbre a jelen sorok az Apaffyak ősi czimere kérdésének megoldását; megvilágitják azonban egyik mozzanatát ázon izléstelen fejlődésnek, mely az Apaffy Mihály erdélyi fejedelem által használt pecsét czimerképén látható. A mellékelt rajz azon átmenetet illusztrálja, mely az Apaffy Ferencz által 1493-ban használt[2] és Apaffy Mihály erdélyi fejedelem czimerképes pecsété[3] közé esik, s a kétszáz éves időköznek majdnem közepéről, az 1561-ik évből való.

A mellékelt rajz kétségtelenül az Apaffyak czimerét ábrázolja s az egy részben megaranyozott nyelü ezüst kanálon van elhelyezve: a melynek a XVI. századbeli eredetéhez kétség nem férhet, s megfelel a kor jellegének a kanál és szárának diszes alakja, valamint a czimervésés finomsága, — egy és ugyanazon kéz munkája, a mely a czimer körül elszórtan az 1561-ik évét bevéste. Feltünőleg elüt ettől a későbbi időben, a czimerpajzs és az ezt körül övedző koszorú közé beütött *L. P.* betü, s még későbbi kontár kéz műve a czimerpajzs alatti durva vésetü kosár alak, s az azt környező 1644 évszám és az *S. E.* betü. Ezen kanál régi idők óta a gróf Zichy családnál őriztetik s jelenleg ifjabb Zichy Nándor gróf birtokában van Lángon, ki annak hű rajzát velünk közölni sziveskedett. Elég érdekesnek tartjuk ezen czimerképet arra, hogy az ismert Apaffy-czimerekkel összehasonlitva, észleleteinknek és az abból levont következtetések számára a Turul hasábjain egy kis helyet kérjünk.

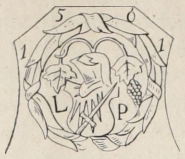
Az itt közölt czimerkép ugyanaz, mint a melyet néhai Csergheő Géza «Az Apaffyak, Ré-

[1] Országos ltár, htt. oszt. Inv. nob. cottus Castriferrei.

[2] Turul, VIII. évf., 84. l.

[3] Siebmacher, Wappenbuch, 4. Band, 15. Abtheilung, Heft 1—7. Tafel XII.

deyek és Wesselényiek legrégibb ismert czimerei» czimü értekezésében közölt.[1] A két czimerkép közötti különbség csak annyiból áll, hogy mig az 1493-ik évből származó pecsét-lenyomaton a

nyugvó nap sugarain a pallos harántosan jobbra, az itt közölt czimerképen a kelő nap sugarain a pallos harántosan balra irányul; s mig az előbbenin sisak nincs, ezen a pajzsot fedő sisak oromdisze van a tetejéből kinövő, jobbra és balra lefelé hajló szőlővessző levéllel és gerezddel.

Ha végig nézünk a XVI. században élt Apaffyak névsorán, azon meggyőződésre jutunk, hogy ezen czimert vagy Apaffy Farkasnak Sarmasághy Ilonától született fia, István, készittette, a ki Báthory Kristófnak udvarmestere, Déva város kapitánya volt s 1584-ben meghalt,[2] vagy pedig III-ik Miklósnak Monostori Katától született fia, III. Gergely vésette, a ki Izabella királynénál és fiánál János Zsigmondnál főudvarmester volt és 1600-ban elhunyt.[2] A jelen czimer vésését nem rendelhette meg I. Mihály fiai közül egyik sem, mert ezek közül Ferencz, Zsigmond és Lénárd, valamint IV. Miklós fiai, I. György és László fiai: Ferencz, Gábor, Gáspár és Imre fiai mind korábban haltak el; V. Miklósnak fia pedig, II. György 1635-ben, 47 éves korában hunyt el, s igy születési éve 1588-ra esik, tehát 27 évvel később, mint a hogy ezen czimer készült.

Az, hogy itt a czimerkép elhelyezése ellenkező a Turul-ban[4] Csergheő Géza által közölt czimerrel, legkevésbbé sem meglepő, s annak természetes és egyedüli magyarázatát az adja meg, hogy mig a Turulban ismertetett czimer *pecsétlenyomat* után készült, az itt lerajzolt czimerkép, a vésnök előtt fekvő eredeti *pecsétnyomóról* vésetett ki, s csak igy történhetett meg, hogy a nap sugarai a czimerpajzs felső jobb szögletébe kerültek és az azon harántfekvő pallos balra irányul.

Megállapíthatni véljük ezekkel azon tényt is, hogy az Apaffyak családi czimerképe 1493-tól 1561-ig ugyanaz volt és használtatott is, mint hogy a jelen czimerkép vésete eredeti pecsétnyomó után készült; de már azon bővitéssel, hogy még az 1493. évi czimerpajzsot sisak nem födi, ezen már a csősisakon oromdisz van alkalmazva. Ebből kitünik az is, hogy a sisakot és oromdiszt az 1493—1561. évek időközében vették használatba a czimerpajzson, s bárha ez idő szerint ismeretlenek még az inditó okok, melyek ezt előidézték: további kutatások, vagy valamely szerencsés véletlen talán meghozzák ennek felderitését is.

A mi figyelmünket ezen czimerképnél különösen leköti és érdeklődésünket kiválóan felkölti, ez a czimerpajzsnak oromdisze, mely kezünkbe adja azon változás kulcsát, a mely az Apaffyak czimerképének további történetében a XVII. század második felében előfordult, s ennek megfejtése eddigelé csak föltevésen alapult; mig itt megtaláljuk a történeti bizonyosságot, mit e czimerpajzsnak oromdisze a czimerkép átváltozására nézve előnkbe tár.

Csergheő Géza érdemes heraldikusunk idézett értekezésében az Apaffyak czimeréről szóló közleményét igy fejezi be: «*a sisak a nap sugaraiból képződött*». Ha Csergheő Géza kiváló heraldikusunk az Apaffyak itt közölt czimerképét ismerhette volna, bizonyára nem állítja vala, hogy itt a sisak a nap sugarából képződött; mert ezen czimerkép izléstelen átváltoztatásának tényét és keletkezését ott kereste és találta volna meg, a hol azt mi positiv kimutathatni véljük. Tény az t. i. hogy a napsugaras és harántosan fektetett pallos czimerképe, és a szőlő-leveles és gerezdes oromdisz együtt és egyszerre megvolt 1561-ben az Apaffyak czimerében; tehát a későbbi a XVII. század második felében átváltozott czimerkép sisakja nem származhatott a napsugarakból, de az egész egyszerüen úgy történhetett, hogy a czimerpajzsot fedő sisakot a szőlő-leveles és gerezdes oromdiszszel együtt a czimerpajzsról levették, s a harántfektetett pallost mint régi czimerük képét is megmenteni óhajtván, a sisakon háromszorosan keresztül szúrva, a czimerpajzs mezejében helyezték el, mi által a czimerpajzsot oromdiszes sisakjától megfosztották. Hogy ez az 1561—1661. évek között mikor s minő inditó okoknál fogva történt, azt ez idő szerint kikutatnunk nem lehetett.

MAJLÁTH BÉLA.

[1] Turul, VIII. k. 83—85. ll.
[2] Nagy Iván, Magyarország családai, I. k., 50—51. ll.
[3] U. ott.
[4] VIII. évf. 84. l.

Kihalt-e a borsodmegyei Konti család?

A borsodmegyei eredetü *Konti* család a Habsburgok által a XVII. században nagy számmal nemesitett «armálista» nemes családok közül való. A czimeres nemeslevelet *Konti Sebestyén* és György nevü fia 1625 deczember 12-ikén Sopronban III. Ferdinánd királytól kapták Palla Barnabással s ennek fiaival együtt. (Beiktattatott a jászói konvent levéltárába 1640-ben.)

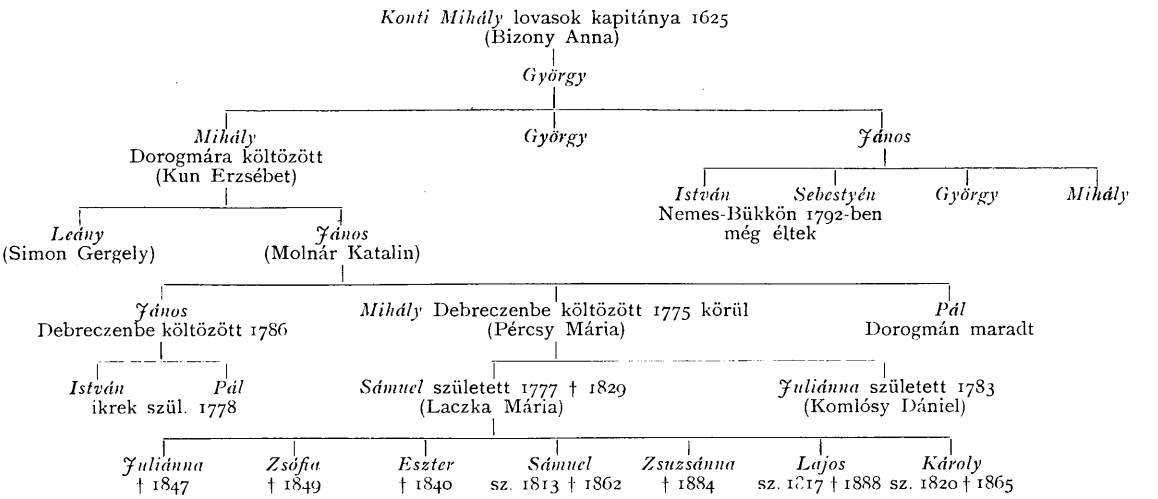
A Kontiak czimere vörös szinü pajzsban zöld réten álló fekete ruhás vitézt ábrázol kivont karddal, nagy tollú sisakkal, — a pajzst fedő tornasisak koronájából is hasonló emelkedik ki; a foszlány jobbról ezüst-vörös, balról aranykék.

A Kontiak régi fészke a borsodvármegyei *Nemes-Bükk* volt, hol a családi iratok szerint még a nemességszerző Sebestyén unokái, sőt száz évvel ezelőtt dédunokái is éltek. Sebestyén egyik unokája *Mihály* azonban még nőtlen korában *Dorogmára* tette át lakását s ott alapitott családot. Ezen Mihály unokái közül pedig *Mihály* a mult század 70-es éveiben és *János* nevű testvére 1786-ban *Debreczenbe* származtak el. Jánosnak még Dorogmán született ikerfiai valószinüleg ifjan haltak el; Mihály, ki előbb költözött Debreczenbe, már ott nősült meg és *Sámuel* nevű egyetlen fia ugyanott 1777-ben született. Konti Mihály és fia czimeres nemeslevelüket és Borsodmegyétől kivett nemesi bizonyságaikat Bihar vármegye 1799 deczember 16-ikán tartott közgyülésén hirdették ki.

Konti Sámuel († 1829-ben) Debreczen szab. kir. városnak kiváló polgára, tiszti főügyésze volt. Nejétől, Laczka Máriától hét gyermeke származott, 3 fiú és 4 leány. Fiai közül azonban egy sem alapitott családot s a leánytestvérek is mind pártában haltak el. Legutoljára — 1888-ban — a szintén nőtelenül maradt *Lajos* halt el, ki 1817-ben született s Debreczen városnak magánlevéltárnoka volt.

A hazai genealogia iránti érdeklődés és különösen a kihaltnak vélt Konti család iránt táplált rokoni kegyelet ösztönöz rá, hogy felhivjam genealogusaink — kivált a borsodmegyeiek — figyelmét arra, hogy a debreczeni ág utolsó sarjának halálával csakugyan magva szakadt-e ezen családnak s nem élnek-e még vajjon az ősi földön, Borsod vármegyében maradt családtagoknak utódai?

Midőn még megjegyzem, hogy a család református vallású s fölemlitem azon érdekes kuriózumot, hogy a Kontiak sokáig a hires Hédervári Kont-tól származottnak tartották családjukat, mely föltevésüket azonban semmi bizonyiték nem támogatta, bővebb tájékozás végett itt közlöm a debreczeni ág utolsó tagja által összeállitott következő családfát:

Ifj. KOMLÓSY ARTHÚR.

TÁRCZA.

A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság f. évi szeptember hó 24-ikén Erzsébet királyné elhunyta alkalmából *Fraknói Vilmos* ig. vál. tag elnöklete alatt igazgató-választmányi ülést tartott, melyen jelen voltak: *Áldásy Antal*, *Barabás Samu*, *Boncz Ödön*, *Majláth Béla*, *Pauler Gyula*, *Szinnyei József*, ig. választmányi tagok, *Esztegár László*, *Gyarmathy Sándor*, *Hampel József*, *Szalay Gábor*, *gróf Teleki Sándor*, *Varjú Elemér* társ. tagok, *Tóth Árpád* pénztárnok és *Schönherr Gyula* jegyző, a titkár helyettese.

Az elnök az ülést megnyitván, a következő beszédet intézte az igazgató-választmányhoz:

Tisztelt választmány!

A Társaság elnökeinek akadályoztatása következtében rám háramlott a kötelesség, hogy a mai választmányi ülést megnyissam.

Mikor most a nyári szünidő után első izben gyűltünk egybe, szerény társaságunk körében is viszhangot keresnek a fájdalom nyilatkozatai, melyek felséges királyasszonyunknak ádáz merénylet áldozata gyanánt bekövetkezett megrenditő elhunyta óta az egész országot betöltik.

Miként a szegény kunyhó lakosa és a fényes palota ura egyaránt kiveszi a maga részét a mérhetetlen gyászból: szintúgy társaságunk, bármilyen igénytelen a munkássága, fel van jogositva arra, hogy érzelmei tolmácsolásában hatalmasabb, tekintélyesebb társaihoz csatlakozzék.

Erre, a nemzeti gyász egyetemessége mellett, a kegyelet különleges sugallatai is késztetik a nemzeti történelem művelésére hivatott társulatokat.

Könnyeink közepett is szabad kérkednünk vele, hogy a dicsőült királyné fenkölt szelleme kiváló érdeklődéssel fordult nemzetünk történelme felé. Ritka lelkiismeretességgel, a trónon talán páratlanul álló elfogulatlansággal igyekezett a leghivatottabb mesterektől és olyan művekből, melyek valóban nem «in usum Delphini» irattak, alaposan megismerni nemzetünk múltját.

Nem kell elhallgatnunk azt sem, hogy a «Függetlenségi harcz» száműzetésben élő történetiróját a genfi tó partjairól az ő közbenjárása hozta vissza a hazába és az ő nemes tudvágya meghivta a maga körébe.

Történeti tanulmányai élesztették a nemzetünk iránt szivében viselt rokonszenv szikráját világító és melegitő hatalmas lánggá.

Példájával ékesszólóan hirdeti és hirdetni fogja a jövendő nemzedékeknek hogy az, a ki igazán szeret egy nemzetet, természetszerüen ösztönöztetik története tanulmányozására, történeti irodalma megbecsülésére.

Hirdeti és hirdetni fogja, hogy az, a ki nemzetünk történetét elfogulatlanul tanulmányozta, szükségképen részvétet táplál multjának viszontagságai, jóakaratot jelen erőfeszitései, bizalmat jövendője iránt. Valóban, a mikor majd méltó művészi alkotás elénk fogja állitani az ő fenséges alakját, — múzumokból és palotákból össze kellene gyüjtenünk a rég vivott csaták viharaitól megtépett zászlókat, hogy a dicső jelvényekben hódolattal hajoljon meg szobra előtt a nemzeti történet géniusza.

Áldás emlékére!

Az igazgató-választmány ezután az elnök inditványára, egyhangulag elhatározta, hogy dicsőült Erzsébet királyné emlékét jegyzőkönyvében megörökiti, elhunyta felett való részvétének a trón zsámolyához eljuttatandó feliratban ad kifejezést és folyóiratának legközelebbi füzetét gyászkeretben fogja közrebocsátani.

A határozatok kimondása után *Schönherr Gyula* társ. jegyző felolvasta a királyhoz intézendő részvétirat szövegét, mely következőleg hangzik:

Császári és Apostoli Királyi Felség!
Legkegyelmesebb Urunk!

A Gondviselés kifürkészhetetlen akarata a legsulyosabb csapást mérte Felséged szivére, midőn felséges hitvestársát, a mindenkitől szeretett királynét elrabolta oldala mellől.

Felséged gyászában, mint egy sziv, egy lélek, osztozik minden alattvalója, a hűséges magyar nemzet minden fia.

Felséged a szeretett nőt, családi boldogságának kutforrását, uralkodói gondjai közepette legfőbb vigaszát vesztette el a Megboldogultban. A magyar nemzet az igazi királyné mintaképét siratja benne, a kiért minden magyar sziv a gyermeki szeretet rajongásával hevült.

A nagy nemzeti gyász közepette, melyben a hazának minden polgára osztozik Felségeddel, legyen szabad a mi igénytelen szavunkat is fölemelni őszinte, kiolthatatlan fájdalmunk kifejezésére.

Jogot ad erre nekünk, kik elé társaságunk iránya a históriai tudományok művelését tüzte feladatul, a történelem tanulmányozásában gyökerező nagy érzelmi kapocs, mely összeköti a multat a jelennel, s melynek közvetitésével e mult és jelen örvendetes eseményei mellett a hazánkat ért megpróbáltatások is hatványozott viszhangot költenek fel lelkünkben. S e szomorú jogunkat megerősiti az érzelmek rokonságának tudata Annak fenkölt alakjával szemben, kiről tudjuk, hogy nemzetünk történelmét ritka érdeklődéssel igyekezett megismerni; a ki a história szeretetének számos bizonyságát adta, a ki történelmünk tanulmányozásában találta fel kiapadhatatlan forrását annak a rokonszenvnek, melylyel nemzetünket áldásos élete utolsó perczéig kitüntette.

A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság évkönyveiben kegyelettel örökitve meg felejthetetlen királynénk emlékét, az alattvalói hűség, szeretet és hódolat legőszintébb érzelmeivel fordulunk Felségedhez és a mérhetetlen veszteség elviseléséhez a Gondviselés kegyelmének erejét esdve le fölkent fejére, alázattal kérjük, hogy legmélyebb részvétünk nyilvánitását tudomásul venni és elfogadni kegyeskedjék.

Budapesten, 1898. évi szeptember hó 29-ikén.

Császári és Apostoli Királyi Felségednek
legalázatosabb szolgái és hű jobbágyai
a Magyar Heraldikai
és Genealogiai Társaság tagjai.

A részvétirat e szövegezésben elfogadtatván, az elnök a jegyzőkönyv hitelesitésére *Boncz Ödön* és *Pauler Gyula* ig. vál. tagokat kérte fel s ezzel az ülést bezárta.

Gróf Esterházy János.

1824—1898.

A Kolozsvárt f. évi június hó 24-ikén 74 éves korában elhunyt gróf Esterházy Jánosban a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság legrégibb tagjainak, leghivebb barátainak egyike szállott sirba. Az elhunyt főur a történet tudományok terén inkább a műkedvelő sikereire tartott igényt, s irodalmi munkásságában, melynek jelentékeny részét szentelte a családtörténeti tanulmányoknak, rég szünet állott be már, midőn társaságunk megalakult; de ő nemcsak a megalakitás munkájához sietett alapitványával hozzájárulni, nemcsak az igazgató-választmányban foglalt helyet társulatunk fennállásának első évétől kezdve, de nemes buzgalmával folyton ébren tartotta a Királyhágón-túli részekben az érdeklődést társaságunk működése iránt. Halálának hirét mély fájdalommal veszszük tudomásul. Áldás emlékére.

SZAKIRODALOM.

A sajómezei csata 1241. és a fáji Fáy-család ősei. Irta és a Fáy-család tagjainak ajánlja Fáy Ákos. Budapest, 1897.

A magyarországi nemesi családok története ujabb idők óta mind jobban s jobban kidomborodik. Irodalmi viszonyaink, sajnos, nem engedik meg, hogy egy az összes nemesi családok történetét tárgyaló munka, ha akadna is ez óriási munkát elvégző iró, napvilágot lásson. Azért be kell érnünk töredékekkel, önálló monografiákkal, melyek egyes családok multját deritik fel.

Az előttünk fekvő füzet egy uj nevet vezet be genealogiai irodalmunkba, Fáy Ákos, nyugalmazott ezredesét, ki családja történetét irja meg, foglalkozva különösen a család őseinek megállapitásával. A család törzse gyanánt Rugach vitéz volt ismeretes, megalapitói pedig Rugach fiai, Don és Barnabás voltak. Ezen neveket IV. Bélának 1243-ban kelt eredeti adományleveléből ismerjük, csakhogy eredetük kideritése eddig nagy nehézségekbe ütközött volt. Rugachról magáról két okmány emlékezik meg. A Naláczy család levéltárának adatai szerint Rugach erdélyi székely vitéz volt, s 1188 körül élt, felesége Bánk Eleonora volt. Rugach II. Endre keresztes hadjárata alkalmából a szent földre ment, s ott 1217-ben elesett. A második, feltevésen alapuló adat Rugachot dalmát eredetűnek tartja, s azon Doynt, ki Fáy-földét birta, s kinek halála után 1264-ben e birtokot Aladár mester, a királyné tárnokmestere nyeri adomány gyanánt V. Istvántól, azonosnak veszi Donnal, Rugach fiával. Ezzel szemben Fáy Ákos kimutatni igyekszik, hogy Rugach dalmát eredete tévedés, s magukból az oklevelekből magyarázza meg, hogy az előbb emlitett Doyn Rugach fiával, Donnal azonos nem lehet. Azon feltevést, miszerint Rugach székely származásu volt, szintén nem fogadja el, s valószinünek tartja, hogy a család Abaujmegyéből származik, ott feküdvén a Fáy-földbirtok is, továbbá hivatkozik arra, hogy Bánk Eleonora, Rugach Felesége maga is azon megyéből származó volt; mint abaujmegyei származású családot, a Fáy családot Uozár, azaz Uzbor származásúnak tartja. 1292 óta aztán a Rugach-ivadékok a Fáy nevet kezdték viselni. A család ujabb korbeli tagjaira a monografia nem terjeszkedik ki, nem adja a leszármazást, az egyes tagok életrajzát sem, csupán a család XVII. századbeli nehány tagjáról emlékezik még meg. Bevezetés gyanánt a sajómezei csatának rövid leirását adja szerző, a család ősei Rugach fiai, Don és Barnabás ép ez alkalommal szereztek maguknak érdemet, IV. Bélát futásában oltalmazva, a később 1243-ban nyert birtokadományra. Függelékül közli Fáy Béla 1620 april 3-ikán kelt végrendeletét, továbbá IV. Béla adománylevelét, s V. Istvánnak 1272-ben kelt ezt megerősitő okmányát. Igéri azonfelül, hogy az 1243-iki okmányt hasonmásban is kiadandja.

Á—y.

A Vojnits-család ősei. Irta Dudás Gyula. Zombor, 1898.

E monografia szerzője, Dudás Gyula, olvasóink előtt nem ismeretlen. Monografiája a bácskai nemes családok legkiválóbbjának, a Vojnits-családnak őseit tárgyalja. Ezen családi ősöket 1687-ig sikerül visszavezetnünk, további időkre okiratok s hagyomány hiányában a család származását nem vihetjük vissza. Határőrségi szolgálatot teljesitettek a dalmata eredetü Vojnitsok is csakúgy, mint a többi Szabadkán megtelepitett dalmát család. Vojnits István, kinek Szabadka város felszabadulása s fejlődése körül nagy része volt, 1741-ben Mária Terézia által nemesi rangra emeltetett. Fia Lukács vetette meg a család vagyonának alapját, növelve a szabadkai közbirtokokat s később Bácsmegyében is birtokot szerezvén. Róla, valamint a XVIII. század végén s a jelen század elején élt Vojnits Fábián alispánról Dudás bővebben emlékezik meg, s füzetébe főleg a XVIII. század végéről gazdasági adatokat nagyobb számmal dolgoz fel. Közli a család közpályán működött tagjainak névsorát 1848-ig, s ezzel végzi e család ismertetését, melynek eredetéről valószinünek tartja, hogy ezen család is azon ősi dalmát családokból származik, melyek már a mohácsi vész előtt is szerepet játszottak, s melynek legtöbbje magyar nemességgel is birt. Csakhogy ezt ő maga is, mint puszta feltevést állitja oda, miután adatok hiányában azt mivel sem lehet támogatni. *—y.*

L. Bouly de Lesdain. Les plus anciennes armoiries françaises (1127—1300). Neuchâtel, 1897. 4-rét, 20 l.

Francziaország legalaposabb heraldikusainak egyike, a Dunkerqueben élő *L. Bouly de Lesdain*, kiváló érdekü tanulmányt irt a legrégibb franczia czimerekről, mely az *Archives Héraldiques Suisses* mult évi folyamában jelent meg s melynek különnyomatát megküldte folyóiratunk szerkesztőségének. Szerző nem ért egyet a régebbi irókkal, kik Friz Róbert flandriai gróf 1070. és Rajmund toulousei gróf 1088. évi pecsétjein vélik a heraldikai pajzs első nyomait feltalálni; e pe-

csétek elenyésztek és csak a régi, kezdetleges, szerinte hitelt alig érdemlő ábrázolásokból ismeretesek (Olivar Vredius: Sigilla Comitum Flandriæ, Tab. IV. és dom Vaissette: Histoire du Languedoc). A czimerek keletkezését de Lesdain jóval későbbre teszi. A XI. század második felének irodalmi emlékei (Roman de Rou, Chanson de Roland stb.) ugyanis már gyakran szólnak bizonyos, a harczosok pajzsának megkülönböztetésére szolgáló jelekről; az ezen időtájt készült bayeuxi himzés vitézei ilyeneket viselnek pajzson és zászlón egyaránt; báró Nyáry Heraldikája is adja közülök egy sárkányos pajzsnak rajzát. Hogy azonban ezen önkényesen felvett és változtatott ismertető jeleknek nagyobb fontosságot nem tulajdonitottak, mutatja azon körülmény, hogy ezen korban a fejedelmeket, lovagokat általánosan kép nélküli pajzszsal ábrázolják; erre különben még a XIII. század első felének pecsétjein is találunk példát: ilyen nálunk László somogyi ispán 1220. évi lovaspecsétje; a heraldikai divatok a következő századokban is csak jóval később kezdenek érvényesülni a pecséteken, mint egyéb emlékeken. Czimereink ezen ismertető jelekből keletkeztek; valamint azon tisztán a pajzs diszitésére és szilárditására szolgáló ráma, karbunkulus kerék, kereszt stb. alakú ornamentalis vasalásokból, melyek utóbb részben szintén czimeralakokká váltak. Akadhattak olyanok, kik átvéve atyjuk, testvérük pajzsát vagy pajzsdiszitését, ezzel származásukat, családi összetartozásukat jelezték; mások tapasztalván az ezen eljárással egybekötött előnyöket, követték e példát, mely csakhamar általános szokássá vált.

Kizárólag franczia források után indulva, szerző az ily módon állandóvá vált pajzs legelső nyomát Plantagenet Geoffroi († 1151) anjoui gróf családjában találja meg. Geoffroi 1127-ben lovaggá avattatásakor az egykorú krónika (Historia Gauffredi Ducis Normannorum) szerint pajzsán arany oroszlánokat viselt. A sirját diszitő zománczmű (jelenleg a Mans városi muzeumban) őt lovagi viseletben ábrázolja; kék pajzsában hat, 3, 2, 1 arany oroszlán. Megjegyzendő, hogy pecsétjén pajzsának *belső* felülete látszik. Unokája, Vilmos (Longespée) Salisbury grófja, és ennek ivadékai megtartották a hat arany oroszlános kék pajzsot, mig többi utódai az oroszlánok helyzetét és számát különféleképen változtatták; igy Oroszlánszivü-Rikhárd 1190-ben két szembe fordult oroszlánt, 1194-ben pedig három leopárdot visel. A czimer fejlődési processusának más jellegü érdekes példája a Candavéne-házban: Enguerrand, saintpoli gróf, kinek 1141. és 1150. évek közti lovaspecsétjén a pajzs még kép nélküli, a pecsét mezején *kévék*, melyek Anzelm 1162-iki pecsétjén a lótakarót diszitik; a családnak e régi, mintegy beszélő jelvénye Hugo 1223-iki ellenpecsétjén már pajzsjellé válik: (kékben) öt, kereszt mentén helyezett, (arany) zabkéve. A czimeres pajzs gyors elterjedésére vall, hogy szerző 1190-ig *harminczegy*, 1191-től 1200-ig *ötvennyolcz* francziaországi czimeres pecsétet tud felsorolni. Ezek jobbára személyes pecsétek; azonban Róbert meulani sénéchal már 1174-ben tisztán czimeres pecséttel él; ugyanily természetű Conon soissonsi grófnak (aranyban) menő (veres) oroszlános 1178. és Courtenay Péter neversi grófnak (aranyban) három (veres) lepényes, 1184. évi ellenpecsetje.

Tanulságos a XIV. századot megelőző franczia czimereknek ismertetése, szerkezetük, alakjaiknak természete és egymáshoz való viszonya szerint; 1897 pecsét alapján, 38 esetben a pajzs egymázú; ide számitva 16 evetbőrös és egy hermelinest. A többi 1859 czimerben tulnyomóan (71%) *egyetlen*, vagy *egynemü* alak szerepel, pl. egy pólya, három sas, öt torony. *Három* különféle alak egyesitése egy pajzsban alig ad 1%-ot; mig *négyfélére* egyedüli példa Vallaurigny Simon 1283. évi czimere: három *czölöp*, és *pajzsfőn* jobbra: menő *oroszlán*, balra: *rózsa*. A heroldalakok nagy túlsúlyban vannak a más természetüekkel szemben: a XII. és XIII. század czimereinek közel 71%-ban szerepelnek. Leggyakoriabbak a *vágások* által képezett heroldalakok; egy-egy vágott és hasitott pajzs egyedüli példa az egyszerü osztásra; harántnegyedelt, vagy (a Németországban oly gyakori) harántosztott czimer itt egyáltalán nem jön elő. A természetes alakok (40%) között főhelyet foglal el az oroszlán. A sasnál jóval gyakoribb a csonka rigó. Emlitésre méltó, hogy mig a képzeleti alakok közül a sárkány, chimæra, griff és emberfejü sárkány hatszor; a kétfejü sas pedig csak ötször szerepel: addig a nyugati heraldikában később majdnem teljesen eltünő *emberi kar* 10 esetben mutatkozik, legelőször mortagnei Balduin 1191. évi czimerében. Mesterséges alak ritkán fordul elő (5%). — A pajzserősitő ornamentika nyomait megtaláljuk a XIII. század czimerein is, többek között Lusignan Guido 1246. évi (ezüsttel és kékkel kilenczszer vágott) pajzsán még megvan a karbunkulus kerék, melyet utódai elhagynak. Korán tünnek fel a czimertörések; a tornagallér már 1190-ben.

A mázakat illetőleg megállapitható czimerek száma 1897-ről 466-ra száll alá. Köztük 6 *egy* mázú; 53 *három*, és csak két *négy* mázú. Leggyakoribb szinösszeállitás a veresnek aranynyal (121) és ezüsttel (92) való combinatiója. A zöld szin már 1177-ben jön elő; ellenben az angol heraldikában már szereplő bibornak nincs nyoma. Az ezüst-kék tulajdonképeni evetbőrnél korábban, már 1177. előtt mutatkozik az arany-kék evetbőr. Sajátságos a csakis normandiai czimerekben találkozó, külön máznak tekintett «paillé», aranynyal átszőtt zöld vagy kék szövet. Két czimernek egy pajzsban való egyesitése e korban leginkább hasitás által történik, 1193. évtől tizennyolczszor. III. Roger Bernard foixi grófnak 1281-iki Foix és Bearn czimereit negyedelő pajzsa ezen egyesitési módnak egyetlen példája.

Irigylendő az itt feldolgozott anyag — száz hiján közel *kétezer* czimer! — gazdagsága a mi csekély számú, alig negyven XIII. századbeli czimerünkkel szemben, melyek közől a királyi vágások és apostoli kereszt mellett eredeti alakjában egyedül az Ostffyak (illetőleg Osl genusnak) a tatárjárást megelőző czimere élte meg napjainkat. Szerző még értékesebbé tette volna munkáját, ha a bő sphragistikai anyag mellett a Francziaországban kétségtelenül jelentékeny számú egyéb czimeres emlékeket is bele vonja kutatásainak keretébe.

G.

KRISZTUS KINSZENVEDÉSÉNEK RENDJE.

Egy Mátyás korabeli magyar nemesi társaság emléke.

(Egy szövegrajzzal.)

A középkori lovagrendek történetében, mely az élő heraldika korának egyik legsajátlagosabb intézményével foglalkozik, Magyarországnak majdnem elenyésző kis szerepe van. Mindössze két magyar nemesi rendet ismerünk, s ezek elsejének, a Szent-György-vitézek társaságának emlékét csupán alapitó-levelük tartotta fenn, a másik, Zsigmond király sárkány-rendje, jóformán már alapitója életében elvesztette magyar jellegét, s utódai alatt, mig külföldön még javában virágzott, itthon alig egy pár szórványos esetben adott életjelt magáról. Annak bizonysága ez, hogy a magyar nemesi társadalom, mely a nyugat hűbérrendszerétől teljesen eltérő alapokon épült fel, nem birt fogékonysággal a lovagkor szelleméből fakadó intézmények iránt; a hűbéri társadalom rendi szakadozottságának sem volt meg nála az a nagy mértéke, mely a nyugaton a társadalomhoz tartozó különböző érdekkörök állandó szövetségeinek fentartását tette szükségessé. Nálunk a nemesi társaságok olyankor keletkeztek, a mikor belső villongások leküzdése után a kivivott nyugalom és béke fentartása az uralkodót és hiveit egymással szorosabb egyesülésre késztette; igy zárta be a Szent-György-rend alapitásának éve (1326.) I. Károly alatt, a sárkányrendé (1408.) Zsigmond alatt az évtizedekig tartó kűzdelmek időszakát, melyeket a két királynak, uralkodása kezdetén, trónjának belső ellenségeivel kellett folytatnia. A lovagi rendek közös alapeszméje, a hitetlenek ellen való harcz hirdetése mellett mind a két társaság alapitó levelében nyiltan ki van fejezve a közelebbi czél: a király személyének s benne a törvényes rendnek oltalma, mely szerint a társaságban való felvétel az uralkodó védelmét biztositja a társaság tagjai részére minden jogtalan támadás ellen. Mihelyt a politikai viszonyok megváltoztak, a melyeknek lételüket köszönhették, e rendek is megszüntek virágozni; mélyebb rendeltetésük megszüntével külsőségekké változtak.

De bár a nemzet zöme e külsőségek iránt alig viseltetett érzékkel, a középkori társadalom előkelő köreiben, főleg a renaissance idején, mindig meg volt azoknak a maguk értéke. Tanuskodik erről azoknak a a magyar főuraknak aránylag elég tekintélyes száma, a kik külföldi lovagrendek jelvényeivel ékeskedtek — s a lovagi kor érdekes emléke maradt meg abban az adatban, mely Mátyás királyt egy uj nemesi rend alapitójaként mutatja be nekünk.

Ezt az adatot a müncheni udvari és állami könyvtár egy XV. századi kézirata őrizte meg. A nehány lapra terjedő papir-kézirat[1] három, azonos kéztől származó darabot tartalmaz. Az első a Mátyás által a törökök ellen 1463 telén inditott háborura vonatkozó feljegyzés, «*Ausrüstung des Heeres zum Zuge gegen die*

[1] Czime: Actenstücke zur Geschichte des Königs Mathias von Ungarn. Jelzete: *Cod. Germ. 6006.*

Türken» czimmel; igen becses adat a magyar haderő történetéhez, de ismertetése nem e sorok feladata. A második darabnak, mely jelen dolgozatunkhoz az anyagot szolgáltatta, czime: *Stiftung eines Ordens oder Gesellschaft behufs Bekämpfung der Türken durch König Mathias anno 1472.* A harmadik darab: *Ein Geschenk des Pabstes an den König. 1475.*, a pápa által 1475-ben Mátyás királynak küldött szentelt kard megérkezésének és átadásának leirását tartalmazza. A kézirat sok ideig a könyvtár limbusában lappangott s csak nehány év előtt került könyvtári feldolgozás alá. A könyvtár kéziratai nyomtatott katalogusában még nincs felvéve, s igy nem lehet csodálkozni a felett, hogy szakembereink a benne rejlő fontos heraldikai adatról mostanig nem vettek tudomást.[1]

A minket érdeklő szöveg következőkép szól:

Jesus.

In dem namen der hailigen vnd vngetailten driualtigkait Gotts vatters vnd des suns vnd des heiligen gaists, wellen wir Mathias von schickung derselben gotlichen gnaden kunig zu Vngern, ze Beheim, zu Dalmacien etc., das kund sey allen Cristi glaubigen menschen gegenburtigen vnd kunfftigen, als wir nu etlich vergangen iar bey zeiten vnser regirung stettiglich vnd an vnderlasz betruebt worden sein zu horen, die vnzimlich ere, so die vngelaubigen veint gotes des almechtigen, die Turcken durch saumung etlicher verfluechter geleichsenter christen, dem allerhochsten sacrament gotesleichnam mit auszschüttung, zetrettung, verspurglung vnd ander manigfeltiger sinchung, auch die abdringung vill grosser kunigreich vnd land vnd nottung der leutt von der gehorsam der heiligen kristenlichen kirchen vnd von dem heiligen gelauben dor zue die jämerlichen vnd gehorten todt vnd marter, die sye den ellenden verlassen cristen menschen anlegen, das vor der geburd Christi des herren vnd syder her nye von chainem wuetrich solich graussame marter erhortt ist, vnd die peiniklich zerstorung der tempel gots des almechtigen vnd darin aller sacrament des pildnuss Christi des herrn, Marie der muetter gots vnd aller heyligen smechliche vernichtung, auch die gewaltig schemung aller cristenlichen frauen vnd junckfrauen, darczue das sie dy ellenden ir gefangen cristen notten mit in wider die cristenhait zu ziehen vnd die vordristen zu sein in sturmen vnd streitten, die sy wider alle menschliche vernunfft darumb anfahen mit in zu eren, sunder sy spotlichen vnausprechenlich smach vnd vbel, so sy dem heiligen cristenlichen gelauben an vnderlasz beweisen an meniglich irrung und widerstand, do durch sy nu in solcher frayssamkchait ermannet sein, das sie teglich dürstet cristenlichs pluets ze vergiessen, des auch nicht möchten ersattet werden vncz zu ganczer vnderdruckung des heiligen cristenlichen glaubens, zerstorung der heiligen kristenlichen chirchen vnd erleschung der erkantnuss vnsres herrn Christi Jhesu: Dorvmb wir in vnserm kunigklichen gemuet al ander sach, die vns zu widerwertigkait groszleich geschickt werden vnd obligen, klain wegen, sunder allain dem furnemen der vnglaubigen Turgken fur alle vnser widerwertigkeit, als ain christenlichen kunig einziglich gedencken zu begegen, wie wir mit der hilff gott des almechtigen vnd der cristenleut, die das auch zu herczen nemen, den ellenden verlassen cristen wider den haydenischen hunt mochten zu staten komen, damit sy auss der dienstpargkait der Turcken erledigt vnd wider zu cristenlicher freyhait vnd zu gehorsam der hailigen chirchen mochten gepracht werden. Wan aber die wirdig kron zu Vngern in aller cristenhait erkant ist, als ain schilt vnd schirm des heyligen gelaubens vnd nu durch solche swere anfechtung der Turcken in grossen abfall etlicher land vnd lewt komen ist, also das vns zw solichem vnserm furnemen nott tuett auch ander christiglaubiger leut hilff zu ersuechen, aber nachdem wir vnd vnser voruorderen löblicher gedechtnussz die kunig ze Vngern, die vor offt ersuecht vnd nye ausztriglich haben erlangen mugen, so lang das die Turcken den furspruch fur vnser kunigreich ze Vngern auff ander cristenliche land gewunnen haben, do die ellenden christen aller hilff vnd trostes verlassen sind, darvmb haben wir Got dem almechtigen zu lob als ain christenlicher kunig, dem pillig erparmet die vertilgung des lobs Christi des herrn, nach dem wir dem heiligen gelauben genaigt sein zu hilff vnd rettung vnd alczeit darinn erschein, wellen vns ainen orden vnd geschelschaft furgenomen, die wir dan an vns nemen vnd die allen gelewnten christen, die der geselschaft wirdig sein vnd der begeren werden, mittailen vnd verleyhen wollen in dem namen Gots des almechtigen vnd der heiligen marter Christi zu lob vnd ere. Darzue verfahen vnd verphlichten von vns bey vnseren kunigklichen wirden vnd in kraft des brieffs, das wir aller der, den wir solich vnser geselschafft leyhen vnd mittaylen werden, es sein grauen, freyherren, rittern oder knechten, gaistlichen oder weltlichen in was wirdikait, stand oder wesen sy sein, kainen auszgenomen, ir verpflichtet beschirmer, genediger herre vnd helffer sein wollen wieder die wuettenden veint Cristi dy Turgken vnd al ir helffer, dar zu vns ain yeglicher, der dy geselschafft empfecht geloben soll mit seinen cristenlichen treuen zu helfen, so wir in dar zu erfordern durch sich selbs ader die sein, doch dy nit fursten sein, auff vnser chost vnd schaden. Vnd ob ainer oder meniger, dem wir solich vnser geselschafft leyhen werden, an solicher hilff vnd dienstpargkaitt des heiligen gelauben verhindert wurd beswerung der er sich zu recht an billeich steten erpoten hett oder nechtens begeret, vnd des nicht bekomen mocht, von wem das wer, dem oder den sullen vnd wollen wir nach allem

[1] 1891-ben, mikor először fordultam meg a münchenj kir. könyvtárban, még nem volt a kéziratok közé felvéve. Nehány évvel utóbb tette reá figyelmessé *Keinz Frigyes* könyvtárnok *dr. Sebestyén Gyula* barátomat, a ki hazatérve szives volt engem e bennünket érdeklő felfedezésről értesiteni. Ugy vettem aztán legutóbbi müncheni tartózkodásom alatt vizsgálat alá. A kéziratból Sebestyén dr. az első és utolsó darabot lemásolta és a Hadtörténelmi Közleményekben szándékozik azokat közzétenni.

vnsern vermugen leybs vnd guets helffen, das er zu recht gelassen vnd zu beschirmen, das er wider recht nicht gedrungen werd im auch gewalts vnd vnrechts vor sein. Wir wollen auch selbs kainen, der solich vnser geselschafft haben wird, kainen gewalt, noch vnrecht tuen, noch des yemant anderen zu tuen gestatten. Vnd ob wir von solicher hilff vnd schirms wegen gegen yemant in vehd oder veintschafft komen, des sollen vns die oder der, da durch willen es geschiecht, nach allem irem vermugen leibs vnd guets verhelfen, vnd sich ausserhalb vnser mit denselben vnseren veinten in kayner weg verainem noch richten vnczeueredlich. Besunder wollen wir, ob sich zwayung begeb zwischen den, dy solich vnser geselschafft haben werden, das dy darvmb in kainer weg in vehd noch veintschafft wider ein ander chömen, sunder das yeder tayl drey ausz der geselschafft darzue geb, vnd ains obman aynig werden, ob sy sich aber vmb den obman nicht vereinem mochten, so svllen wir macht haben in den darzu ze orden: die sieben dan fleisz tuen schullen, sy vmb ir irrung gutlich ze verainem; ob sy des aber an den taillen nicht sint, sullen sy dan mit recht yrer irrung entschaiden, dobei es dan die zwitrechtigen tail sullen beleiben lassen. Ob sich aber kunig oder fursten neben vns in solich geselschafft geben vnd die an sich nemen wurden, mit den willen wir vns dar inne bruderlich vnd freidlich betragen, als iren vnd vnseren kunigkleichen vnd furstenlichen wirden wol gepurdt. Vnd ist das die gesellschafft, die ain yeder offenbar tragen sol, wem wir die leyhen oder vergunnen ze leyhen: Ain chrancz von gold oder silber gemacht, eben gleych als er von dreyen dornen geflochen sey, darin ein seul mit ainer strich vmbpunden und kreutzling dadurch ain lanczen vnd ain ror mit ainer padswommen, vnd vnden daran hangend an ainer ketlein ain rotes kreutz, darin stock vnd drey nagel, mit einer vbergeschrifft vier puchstaben I. N. R. I. An des kreutzes rechten seyten sol hangen ain gaysel, vnd an der lincken seyten ain pesen, alles von gold oder silber, auff dy obgeschriben geleichnusz, vnd sol ein yeder ritter, der die geselschafft haben wird, dy von gold oder vergold, vnd ain knecht von silber gemacht tragen, zu gedechtnuss des pittern leydens vnsers lieben herren Jesu Christi. Es sol auch ain yeder, der die geselschafft haben wird, ze lob der marter Christi alle quottemer ain mes volbringen lassen ze hilff vnd trost allen lebendigen vnd totten, die solich geselschafft haben werden; was aber gelewntter fraun vnd junckfrauen gaistlich oder weltlich solch vnser geselschafft begeren vnd die haben werden, die sullen altag teglich verpflicht sein ze sprechen funff paternoster, funff aue maria vnd ain glawben ze lob der marter Cristi, das got der almechtig der geselschaft geluck vnd sig geb wider die vngelaubigen Turcken. Wann aber der todt ain erlescher ist menschlicher gedechtnusz, haben wir in vnserm kuniglichem muett betracht solich vnser furnemen vnd vntödlicher gedechtnusz geschrifftlichen zu befelhen vnd die geselschafft mit vnserm kunigklichen maiestat insigel zu bestetten. Do man zalt nach Cristi vnsers lieben herren gepurd in dem vierzehen hundert vnd zway und sybenzigsten iaren.

Item die geselschafft sol nit ausgeben vnd in groszer gehaim gehalden werden, so lang, das vnser herr der kunig ee sein gehayme botschafft zu vnserm hailigen vatter dem babst send, sein heiligkait das furnemen in dem pesten formen vnderrichten vnd bitten lasz, das er die sachen ze nutz der heiligen kirchen damit furder, das ain yedes christen mensch, dem die geselschafft verlihen wird, vnd dy halt als sy furgenomen ist, gancz vergebung hab aller seiner sunden von pein vnd schuld ainst im leben vnd aynst zu des todes zeidt in dem form der kirchen, als gewondlich ist, prouenit zu geben. Vnd so das erlangt wirdt, damit ist die geselschafft von dem bäbstlichen stuel bestett vnd ist verporgenlich erlangt.

Item dan so möcht es sein gnad in alle land verkunden als darzu gehort durch erhalten, vnd die dan selbs tragen, vnd auszgeben.

Egy 1472-ben kelt királyi oklevél teljes szövege fekszik tehát előttünk, melyben Mátyás király ünnepi formában adja tudtul az egész keresztény világnak azt az elhatározását, hogy Krisztus kinszenvedésének emlékére nemesi társaságot alapit, melynek tagjai a törökök ellen egymás kölcsönös védelmére legyenek hivatva.

«A szent és oszthatatlan háromság, atya, fiu és szent-lélek Isten nevében, mi Mátyás, ugyanezen isteni kegyelem rendeléséből Magyarország, Csehország, Dalmáczia stb. királya, adjuk tudtára minden Krisztushivő embernek, mostaniaknak és jövendőbelieknek, hogy miután uralkodásunk alatt évek óta állandóan és szünet nélkül szomoritott minket annak a lealázó hirnek hallása, hogy a mindenható Isten hitetlen ellenségei, a törökök, némely átkozott hasongondolkozásu kereszténynek mulasztásai következtében a legfelségesebb oltári szentséget, az úr testét kiöntötték, széttaposták, és sok más egyéb módon meggyalázták, hallottuk, hogy sok nagy királyságot és országot leigáznak és a keresztény szentegyháznak és a szent hitnek engedelmes embereket nyomorgatják; ehhez járul — a mint hire jár — hogy a szegény elhagyott kereszténveket gyötrelmes kinzások közben hurczolják halálra, ugyannyira, hogy Krisztus urunk születése előtt és azóta semmiféle szörnyeteg részéről oly kegyetlen kinzásokat nem lehetett hallani; tudomásunkra jutott a mindenható Isten templomainak és bennük a szentségeknek, Krisztus és a boldogságos szűz és a szentek képeinek gyalázatos elpusztitása, a keresztény asszonyok és szüzek erőszakos megbecstelenitése, és hogy a nyomorult keresztény foglyokat arra kényszeritik, hogy velük együtt a kereszténység ellen harczolja-

nak és előcsapataikul szolgáljanak azokban az ostromokban és csatározásokban, melyeket ők minden emberi józan ész ellenére azért kezdenek, hogy velük dicsekedjenek s hogy azonfelül gyalázatos és kimondhatatlan szégyent hozzanak a szent keresztény vallásra, melyet ők szünetlenül háborgatnak és zaklatnak, a mitől már eddig is olyannyira vérszemet kaptak, hogy naponkint szomjuhozzák a keresztény vér kiomlását, a mivel nem is akarnak eltelni, a mig a keresztény szent hitet teljesen el nem nyomták, a keresztény szentegyházakat szét nem rombolták és a mi urunk Jézus Krisztus ismeretét ki nem irtották:

Ezért mi a mi királyi lelkünkben minden egyéb dolgot, a mi egymás között folyó ügyesbajos dolgainkat félretévén, ezek helyett, keresztény király létünkre, egyedül a török elleni vállalatnak akarunk élni, hogy a mindenható Isten és azon kereszténveknek segitségével, a kik ez ügyet szivükön hordják, mi módon lehetne az elhagyott nyomorgó kereszténveket a pogány török kutya ellenében segiteni, hogy a török szolgaságból kiszabadulva, újra visszatérhessenek a keresztény szabadságra és a szentegyház iránti engedelmességre.

Miután azonban Magyarország tiszteletreméltó koronája, melyet az egész kereszténység úgy ismer, mint a szent hit pajzsát és oltalmát, most a törökök ily erős támadásai következtében több tartományát és lakosát elvesztette, e vállalkozásunkban kénytelenek vagyunk más Krisztushivő emberek segitségét keresni. Minthogy pedig mi és boldog emlékezetü elődeink, Magyarország királyai ezt sokszor kértük és soha nem tudtuk teljes mértékben elnyerni, annyira, hogy a törökök végtére Magyarországon át eljutottak a többi keresztény országokba is, és minthogy a szegény keresztények minden segitségtől és vigasztalástól meg lettek fosztva, ezért mi a mindenható Isten dicsőségére, mint igazi keresztény király, a kit Krisztus dicsőségének sérelme mélyen megindit, elszánván magunkat a szent hit védelmére és megmentésére, egy rendet és társaságot akarunk magunknak létesiteni, a melyet aztán oltalmunkba veszünk és a melybe minden keresztény embert, a ki a társasághoz méltó és abba felvétetni óhajt, felveszünk a mindenható Isten nevében és Krisztus szent kinszenvedése dicsőségére és tiszteletére.

Ehhez képest intézkedvén, kötelezzük magunkat királyi méltóságunkra és ezen levelünknél fogva, hogy mindazoknak, a kiknek e rendünket adományozni és osztani fogjuk, legyenek bár grófok, bárók, lovagok vagy kenétek, bárminemü egyházi vagy világi méltóságban, rangban vagy állapotban levők, kivétel nélkül, köteles védőjük, kegyes uruk és segitségük leszünk Krisztus dühös ellenségei, a törökök és minden szövetségeseik ellen; s viszont mindenki, a ki a társaságba lép, köteles minket keresztény hűséggel segiteni, a mikor csak felszólitjuk, saját személyében vagy övéi által; és pedig a mi költségünkre és kárunkra, ha nincsenek fejedelmi rangban.

Ha pedig bárki, a kit e társaságunkba felveszünk, a keresztény hit ezen védelmében és szolgálatában akadályozva lenne, vagy sérelem esnék rajta, mit a kellő helyen kérve sem orvosolnának, tartozunk azt vagy azokat minden erőnkkel és vagyonunkkal segiteni, hogy jogához jusson, és minden jogtalan elnyomás, erőszak és igazságtalanság ellen megvédeni.

Magunk részéről is igérjük, hogy senki ellen társaságunk tagjai közül semmi erőszakot és jogtalanságot el nem követünk, sem más által elkövetni nem engedünk.

Ha pedig mi ilyes védelem és oltalom következtében valakivel ellenségeskedésbe és viszályba jönnénk, a ki miatt ez történik, tartozik minket minden tehetségével, testével és vagyonával segiteni és ez ellenségünkkel tudtunkon kivül semmi módon nem szabad kibékülnie, sem egyezkednie.

Kiváltképen akarjuk pedig, hogy ha a társaság tagjai között egyenetlenség támadna, semmikép egymással háborura vagy ellenségeskedésre ne menjenek, hanem mindegyik fél három tagot válaszszon a társaságból, s ezek együtt egyezzenek meg egy elnökben; ha pedig az elnökben nem tudnának egyetértésre jutni, nekünk legyen jogunk a dologban intézkedhetni; ezek ketten aztán igyekezzenek az ügyet békésen elintézni; ha azonban a felek erre nem hajlandók, itéljenek akkor a törvény szerint, a miben azután a peres feleknek meg kell nyugodniok.

Ha azonban királyok és fejedelmek is volná-

nak velünk ezen társaságban, és abba belépnének, azokkal az ilyes dolgokban testvériesen és barátilag akarunk egyezkedni, mint a hogy az az ő és a mi királyi és fejedelmi méltóságunkhoz illik.

A rend pedig, a melyet mindenki nyilvánosan tartozik viselni, a kinek azt adományozzuk vagy adományozni megengedjük, áll egy arany- vagy ezüstkoszoruból, mintha három tövisből fonták volna, abban van egy oszlop, kötéllel átkötve s rajta keresztben egy lándzsa és egy nádszál fürdőspongyával, alatta lánczocskán vörös kereszt függ, benne pálcza és három szeg, I. N. R. I. négy betüből álló felirattal; a kereszt jobb felén függjön egy korbács, a bal felén egy seprő; mindez aranyból vagy ezüstből a fentebb leirt hasonlatosságra; és a lovagok, a kik a rendet birni fogják, aranyból vagy megaranyozva, a kenétek pedig ezüstből csinálva hordják azt a mi édes urunk Jézus Krisztus keserves kinszenvedésének emlékére.

Azonfelül mindenki, a ki a rendet birni fogja, tartozik Krisztus kinjai dicsőségére minden kántorbőjtben egy misét mondatni, minden élőknek és holtaknak, a kik a társasághoz tartoznak, vigasztalására; az asszonyok és szüzek pedig, egyháziak és világiak, akik ezen rendünk után vágyakoznak és azt birni fogják, azok naponkint tartozzanak öt Miatyánkot, öt Üdvözlégy Máriát és egy Hiszekegyet imádkozni Krisztus kinjainak dicsőségére, hogy a mindenható Isten a társaságnak szerencsét és győzelmet adjon a hitetlen törökök felett.

Minthogy pedig a halál az emberi emlékezetet kioltja, a mi királyi nagylelküségünkben jónak láttuk ezen intézkedésünket megsemmisithetetlen emlékezet okáért irásba foglaltatni és a társaságot királyi felségünk pecsétjével megerősiteni, mikor számláltak a mi édes Krisztus urunk születése után az ezernégyszázhetvenkettedik esztendőben.»

A tényről, melyet e szöveg velünk tudat, ez egyetlen adat nem eredeti oklevélben, hanem egyszerü, és pedig német másolatban maradván reánk, mindenekelőtt az adat hitelességét kell szigoru vizsgálat alá vennünk. Itt első sorban a szöveg nyelve, második sorban az ötlik szemünkbe, hogy a befejezésben a napi keltezés hiányzik és az egész záradékot bizonyos pongyolaság jellemzi. Az első pontot illetőleg, tudjuk, hogy Mátyástól nemcsak hóditott tartományai, Morvaország, Szilézia, Lausitz, és később Ausztria kormányzati ügyeiben, nemcsak külföldi diplomácziai érintkezéseiben, hanem magyarországi belkormányzati ügyekben is maradtak fenn eredeti német szövegezésü oklevelek; kétségtelen azonban, hogy ily nagyfontosságu ügyben, melyben mint magyar király, méltóságának egész sulyával és nemzetközi hivatásának teljes tudatában lép fel, csakis latin nyelven adhatta ki oklevelét. Feltéve tehát előre, hogy ez oklevél szövege a király kanczelláriájából származik és benne tényleg a király akarata, nem pedig egy attól távol álló egyén képzelmének játéka jut kifejezésre, a reánk maradt szöveget vagy az eredeti latin fogalmazvány forditásának, vagy pedig a kanczellária egy német származásu alkalmazottja tollából származó német fogalmazványnak, mondjuk: tervezetnek kell tekintenünk, a mely arra volt szánva, hogy a király jóváhagyását megnyerve, az eredeti oklevél kiállitása számára latinra fordittassék át. S miután épen Mátyástól több oly oklevelet ismerünk, a melyek egyidejüleg latinul és németül állittattak ki, vagy a melyek eredetijének szövegét német, sőt cseh nyelvü másolatok tartották fenn,[1] elesik annak a kényszerüsége, hogy szóban forgó oklevelünket csupán német szövegezése miatt kizárjuk a hitelt érdemlő történelmi források sorából. A záradéknál észlelt hiányokat sem tarthatjuk szükségképeni érvnek a hitelesség ellen, miután a Mátyás király okleveleit s főleg diplomácziai leveleit tartalmazó leveleskönyvek e kiadványok tulnyomó részét nemcsak kelet nélkül, de igen sok esetben egyenesen hibás keltezéssel foglalják magukban, a nélkül, hogy e fogyatékosságuk lerontaná azoknak belső adataikból kimutatható hitelét. A másolókat igen gyakran egyéb mulasztás is terheli; némelyiket az iratban foglalt tényleges intézkedés, a másikat az irat formulája érdekelte, ez a keltezésen kivül kihagyta vagy meg-

[1] Egyik ilyen nevezetesebb levele, melyben III. Frigyes császárnak a lengyel Kázmér herczeg trónkövetelése kérdésében tanusitott magatartását panaszolja el a német fejedelmeknek, s mely szintén csak német forditásban maradt reánk, épen az 1472. év elejéről származik. Fraknói Vilmos, Mátyás király levelei, külügyi osztály, I. k. 265. l.

csonkitotta a neveket, amaz a formulákat hagyta figyelmen kivül. Úgy, hogy ha oklevelünk szövegét a többi, e korbeli egyszerü oklevélmásolatokhoz hasonlitjuk, aránylag a legteljesebbek közé kell azt soroznunk.

Feltünő ugyan az oklevél kezdősoraiban, nevezetesen az invocatióban és a király czimében észlelt eltérés a rendes hazai formáktól. A szent-háromság segitségül hivása, a középkori diplomatika e jellemző formája, Mátyás király korában már rég megszünt a királyi kiadványok rendes alkatrészét képezni. De ha nem külföldi példák állottak az oklevél szövegezője előtt, könnyen feltételezhetjük, hogy a tárgy rendkivüli volta indithatta őt a régi ünnepies forma megujitására.

Az oklevél tartalmában foglalt belső érvek határozottan a hitelesség mellett szólanak. A király, mint a szövegből láttuk, a törökök ellen való védelmet hirdeti a rend alapitásának czéljául. Mátyás 1465 óta nem vezetett hadjáratot a török ellen. Fegyvereit a következő években a cseh rablólovagok megfékezése, az erdélyi mozgalom leverése, a moldvai hadjárat vették igénybe; 1468-tól pedig minden igyekezetét Csehország koronájának megszerzésére forditotta s majd, midőn az ez irányban elért eredmények megszilárditásán fáradozott, a saját országában támadt forradalomtól kellett trónját megvédenie. A legfontosabb czélt, mely az európai diplomácziát ekkor foglalkoztatta, a török hatalom megtörését, IV. Sixtus pápa trónra lépte (1471) hozta ujból felszinre. Az uj pápa 1472 elején — ez évet viseli oklevelünk keltezése záradékában — elevenitette fel elődeinek azt a tervét, hogy egész Európa keresztény uralkodói egyetemes szövetségben inditsanak háborut a kereszt ellenségei ellen. Barbo bibornok, a pápa követe, a diplomáczia minden eszközével fáradozott azon, hogy a császárt, Mátyást és a lengyel királyt egymással kibékitve, létre hozza a török ellen a középeurópai uralkodók szövetségét. Mátyás, mint mindig, most is egész lélekkel tette magáévá az európai hadjárat eszméjét. De annak megindításához tényleg az képezte az előfeltételt, hogy a keresztény társadalom tagjai, főleg azon országokban, melyeket a veszély legközelebbről érint, minden belső viszálytól meg legyenek óva. S a kölcsönös egyetértés és belső béke egyik biztositékául kinálkozott a lovagkor ama sajátságos intézménye, mely az uralkodók által alapitott nemesi társaságok jelvényei alatt szorosabb érdekközösségbe füzte a nemesi társadalom tagjait egymással. A vallás védelme és a kölcsönös védelem, a lovagi rendek intézményének e kettős rendeltetése közül a második biztositotta számára azt a közkedveltséget, melynek az Európaszerte örvendett akkor is, a mikor maga a lovagi intézmény már a hanyatlás korát érte. A XV. század derekán még egymásután alapitják a nyugati államok uralkodói a lovagrendeket; Mátyás trónralépte óta keletkezett 1464-ben a dán elefántrend, 1468-ban a Frigyes császár által alapitott Szent-Györgyrend, 1464-ben a franczia Szent-Mihály-rend. A külföldi rendek viselése, mint fentebb emlitém, s mint azt mindnyájan nagyon jól tudjuk, hazánkban is el volt terjedve; s épen ez időtájt jött ujból szokásba a már-már feledésbe ment sárkány-rend adományozása. Semmi különös nincs abban, ha Mátyás király, a kinek trónját kivülről és belülről annyi támadás fenyegette, egy évvel a Kázmér lengyel herczeg trónjelöltsége mellett támadt forradalom leverése után, uj nemesi társaság alapitásában keresi egyik módját a belső rend megszilárditásának, mely képessé teszi őt arra, hogy egész erejét a török ellen fordithassa.

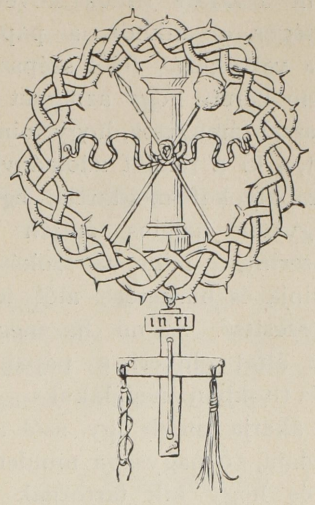
És ha felismerjük az összefüggést a renaissance korabeli ember pompaszeretete, külső disz után való törekvése és a lovagi rendek csillogó jelvényeinek elterjedése között, még érthetőbbnek kell találnunk, hogy Mátyás, a renaissance tipikus alakja, a rendalapitásban is teljes mértékben hódol kora szellemének.

A királyi oklevélben, mely ez elhatározást irásba foglalja, nemcsak a társaság czéljai vannak világosan körvonalozva, de a feltételek is, melyek alatt valaki annak tagjává lehet; a szabályok, melyeknek a tagok magukat alávetni tartoznak, szóval minden, a mi a társaság szervezéséhez szükséges. A társaság tagjai lehetnek királyok, fejedelmek, minden rendü nemesek, a fő- és köznemesség tagjai egyaránt, egyháziak és világiak, sőt nők is, asszonyok és szüzek. Figyelemre méltó, hogy az erre vonatkozó pontok szövegezésénél az oklevél egészen a nyugati mintákat követi s a főnemesség tagjait, a grófo-

kat, bárókat és lovagokat megkülönbözteti azoktól, a kik nem lovagok, s a kiket kenéteknek (knecht)[1] nevez. Ez egészen német felfogás, a hol knechtek alatt nemcsak a lovaggá ütést váró, s ezt megelőzőleg fegyveres szolgálatot teljesitő ifju lovagi sarjakat értettek, hanem minden köznemest, a ki nem saját fegyverzetével, hanem hübérura szolgálatában, ennek fegyverével vett részt a hadi vállalatokban. A magyar jog ép oly kevéssé ismerte a ritter és knecht fogalmát, mint a rendi különbséget a nemesség tagjai között, s ha oklevelünkben mégis megtaláljuk ezt a különbséget, kettőt bizonyit: először, hogy Mátyás az uj nemesi rendet nemzetközi jelleggel akarta felruházni, s másodszor, a mi részben már ebből is folyhatik, hogy az alapitólevél szerkesztője előtt idegen minta feküdt.

A rend jelvénye, mint a leirásból láttuk, Krisztus kinszenvedésének eszközeiből van összeállitva: a töviskoszoruból, melyet fejére tettek, az oszlopból, hova megkorbácsolás végett kötözték, a korbácsból és seprőből, a botból, melyet királyi pálczaként kezébe adtak, a keresztből az ismert felirattal, a szegekből, az izsópból, melylyel megitatták és a lándzsából, melylyel szivét átszurták. Leirása elég világos, hogy segélyével rajzban rekonstruálhassuk, csupán az alsó vörös kereszten alkalmazott bot s a korbács és seprő körül lehet kétségünk; én analógiák alapján a két kinzó eszközt a kereszt jobb és bal szárába vert szegre függesztve, a botot pedig arányossági szempontból a kereszt hosszában képzelem elhelyezendőnek.[2]

A jelvényt az oklevél kétféle kiállitásban kontemplálja: aranyból, illetve ezüstből aranyozva, vagy egyszerüen ezüstből, s ez által, mint a hogy azt a legtöbb külföldi rendnél is találjuk, két osztályát különbözteti meg: az aranyos, tehát az első osztály a grófokat, bárókat és a lovagokat, tehát a főnemességet illette, az ezüst a kenéteket, vagyis a lovagi ranggal nem biró köznemeseket.

A rend jelvényének ily megválasztása nemcsak legszebb szimboluma annak az alapgondolatnak, mely a kereszténységnek a törököktől szenvedett gyalázatában Krisztus kinjait látva megujulni, azok megboszulására hivja fel a rend lovagjait, de a középkori rendjelek legtöbbjét felülmulja annak a kapocsnak a külső kifejezésében, mely a lovagi rendek és az egyház között azok keletkezéséből kifolyólag fennállott. Annál méltóbb ez a figyelemre, mert egyébként a rendeknél szokásos egyházi kötelezettségek a minimumra: negyedévenkint, kántorbőjt idején, az élő és meghalt tagokért szent mise szolgáltatására, s a női rendtagok részéről naponként öt Miatyánk, öt Üdvözlégy és egy Hiszekegy elmondására szoritvák s a tagsági szabályok legfontosabb pontjaiban: a törökök ellen való harcz, a királynak való engedelmesség, a kölcsönös védelem kötelességében, az egymás közti viszály elintézése módjának szabályozásában a rend politikai jelentősége lép előtérbe.

Az elmondottak után nincs semmi okunk arra, hogy apokrifnek tartsuk azt az irott emléket, mely Mátyás király e nemesi rendjének tervezetét számunkra megőrizte. A kérdés csak az irányban tehető fel, hogy az oklevél tényleg kiadatott-e, vagyis hogy a király megvalósitotta-e szándékát s a rendet valósággal megalapitotta-e?

A kéziratban az oklevél függelékeül ugyanazon másoló kezétől származó megjegyzést talá-

[1] A landsknechtet a régi magyar nyelv lánczkenét szóval forditván, erre az analógiára kenétnek forditottam a knechtet, melynek itteni jelentésére, a midőn nem szolgát, hanem nemes harczost, és nem is csupán apródot kell alatta érteni, nincs megfelelő magyar szavunk.

[2] A rajzbeli rekonstrukczió *Varju Elemér* tagtársunk műve, a ki a kinszenvedés jelvényei középkori ábrázolásait vette a stilizáláshoz mintául.

lunk, melyben az foglaltatik, hogy a társaságot a legnagyobb titokban kell tartani, «mindaddig, a mig urunk a király titkos követséget nem küld szentséges atyánkhoz, a pápához, és ő szentségét a vállalkozás felől szépszerével értesitve, fel nem kéreti, hogy az ügyet a szentegyház javára azzal támogassa, hogy minden keresztény embert, a ki a rendet adományba kapja, s az előirt szabályokat megtartja, egyszer életében és egyszer halálos óráján az egyház szabályai szerint, a mint az szokásos, minden büneinek kinja és büntetése alól teljes bocsánatában részesitse. A mi ha megtörténik, a társaság ez által elnyeri a pápai szék megerősitését és titokban megalakul.»

«Akkor akarja majd» igy szól a feljegyzés utolsó mondata, «ő nagysága minden országban kihirdetni és hogy kik tartoznak hozzá adományozás s kik vehetik fel önmaguktól és adhatják tovább.»

Ugyanazokról az egyházi kiváltságokról van itt szó, melyeket valamennyi lovagrend előbb vagy később megkapott a kuriától, s melyekben IV. Eugen pápa a sárkány-rend tagjait 1433-ban, tehát 26 évvel rendjük megalapitása után részesitette.

Hogy miért kötötte Mátyás a rend nyilvánossá tételét e kiváltságok megnyeréséhez, annak okai ismeretlenek előttünk, de ha a kihirdetés nem történt meg, azt hihetőleg a pápai megerősités elmaradásában kereshetjük. Barbo bibornok küldetésének nem volt meg a kivánt eredménye; a császár és a király között a viszony nem javult, és a cseh korona ügye sem nyerte meg a Mátyástól óhajtott megoldást. A török ellen való nagy európai szövetkezés tervére a politikai helyzet nem bizonyult kedvezőnek s Mátyás tevékenységét ismét a cseh háboru bonyodalmai kötötték le hosszu évekre. Mindez könnyen megmagyarázza a rend pápai megerősitésének elmaradását.

De ebből nem szükséges arra következtetnünk, hogy a rend tényleg nem jött létre. Nem képez e mellett döntő bizonyitékot az sem, hogy e szöveg az egyedüli emlék, mely e rendről expressis verbis szól. Igaz, hogy egy nemesi társaság megalapitásának, mely kora legegyetemesebb vezéreszméjével, a törökök kiüzésével állott kapcsolatban, még Mátyás uralkodói tettei között is oly kimagasló helyet kell elfoglalnia, hogy a hazai és külföldi történelmi forrásoknak nem volna szabad hallgatnia felőle. Igaz az is, hogy főleg e kor irott emlékeiben találjuk a legfőbb feljegyzést a fennálló lovagrendekről, s alig van a legjelentéktelenebb nemesi társaságok között is olyan, a melyről az egykoru német és franczia krónikák, oklevelek, utleirások meg ne emlékeznének, a melynek jelvényét ne ismernők nemesi czimerkönyvekből, sirkövekről, képekről. De annak daczára, hogy a Mátyás által alapitott társaságról, a Krisztus kinszenvedése rendjéről egyetlen oklevelet nem ismerünk, hogy sem Bonfini, sem a többi egykoru hazai és külföldi krónikás nem tesz felőle említést, hogy egyetlen emléket nem ismerünk, mely a rend jelvényének rajzát megőrizte, — mind ebből még sem merem határozottan azt következtetni, hogy az sohasem létezett, és hogy az irott emlék, mely felőle reánk maradt, csupán egy tervbe vett, de végre nem hajtott királyi elhatározás emlékét őrizte meg számunkra. Mert ha közvetlen tudósitásunk nincs is a kinszenvedés rendjéről, jusson eszünkbe Russnak, a Mátyás udvarában tartózkodó svájczi követnek elbeszélése, a ki 1488-ban a bécsi Szent-István-templomban lovaggá üttetve, a «király szent rendjét» kapta — miért ne gondolhatnánk itt a kinszenvedés rendjére, melyet a «szent» jelző kétségkivül jobban megillethet, mint a sárkány-rendet?[1] S nem szabad-e Mátyás király ez uj rendjének reminiszczencziáját keresnünk a magyar lovagok rendjében, melyről — mint erre Varjú Elemér tagtársunk a Turul legutóbbi füzetében tett figyelmessé — még 1593-ban is történik említés és melynek tagjai épen a török kiüzését tüzték ki czéljukul?[2]

Bármint áll is a dolog, kétségtelen, hogy a rendünkre vonatkozó adat értékét az, hogy csak egymaga áll és más adatokból nem nyer közvetlen támogatást, nem ronthatja le teljesen; hiszen épen Mátyás király uralkodása irott emlékeinek összegyüjtésénél kellett megdöbbenve konstatálnunk, mily kevés az, a mi e nagy király óriási tevékenységének emlékeiből reánk maradt s e kor eszmékben, eseményekben és alkotásokban gazdag történetéről mennyi értékes

[1] Századok, 1883. évf. 754. l.
[2] 1898 évf. 85. l.

adat, ment veszendőbe, a melynek jelentőségéről többé még csak sejtelmünk sem lehet.

Ha mindaz, a mit okiratunk védelmére felhoztam, megállja helyét, akkor a Mátyás által alapitott kinszenvedés-rendben a harmadik középkori magyar rendet fedeztük fel, a mely a rövid ideig tartó fennállásban is osztotta a másik kettő sorsát. SCHÖNHERR GYULA.

AZ ÁRPÁDKORI NÁDOROK GENEALOGIÁJA.

(Második, befejező közlemény)

29. Vétye fia Tivadar.

1222.

Az András király és fia Béla között kitört viszályok 1222-ben heves jelleget öltvén, önkényt értetődik, hogy az ország legelőkelőbb férfiai két egymással ellenkező tábort képeztek és hogy ennek következtében a legfőbb méltóságok és hivatalok betöltésében nagy változások történtek. Igy akadunk 1222-ben Szát nb. Miklós után Andrásnak nádorára, Vétye (Wechich = Vojtech) fia *Tivadar*ra, kit csak egyetlenegy okirat emlit[1] és kinek nádorsága igen rövid időig tarthatott, mert még 1222-ben Siklósi Gyula lett az utódja.

E nádor meghatározása nehéz. Egy Vétye volt 1199-ben csanádi főispán, 1199-től 1200-ig udvarbiró és nyitrai főispán. Egy Tivadar 1199—1200 bodrogi, 1224-ben bihari, 1225-ben mosoni és 1233-ban abaujvári főispán.

30. II. Dénes.

1227—1228, 1231—1234.

Ampod nádor fiának Ampod szolnoki főispánnak fia. Megkezdi pályáját 1216-tól 1219-ig mint tárnokmester és abaujvári főispán; 1220-tól 1221-ig tárnokmester és bácsi főispán, 1224-ben csak tárnokmester. 1227-től 1228-ig nádor,[2] de mivel e magas állásban nagy garázdálkodásokat és hivatallal való visszaéléseket követett el, 1228-ban meg kellett tőle válnia. Nem is találjuk 1228 után az országos méltóságosok sorában. 1231-ben azonban visszanyerte a nádorságot, melyben 1234-ig találjuk.[1] András alatt nem viselt többé hivatalt. A krónika mondja, hogy András halála után Béla király őt megvakitotta; erről azonban az okiratok mitsem tudnak.

31. I. Moys (Mózes).

1228—1231.

Leszármazása és nemzetsége ismeretlen; utódait majd az alább követendő nemzedékrendi tábla fogja ábrázolni. Megkezdi pályáját 1209-ben, mint Vasmegye főispánja; elkiséri 1217-ben II. Andrást Palæsztinába és előfordul még 1233-ban András bizalmi férfiai között.

Nádorsága 1228-tól 1231-ig tartott.[2]

32. Tomaj nb. (III.) Dénes.

1235—1240.

Dénes fia; 1222-től 1224-ig lovászmester; 1224-től 1231-ig tárnokmester és szolnoki főispán; 1231-től 1235-ig nem találjuk őt az országnagyok sorában, mig nem 1235-ben még II. András nádoraként felbukkan. IV. Béla megerősitette őt a nádorságban, melyet a tatároknak 1241-ben történt betöréseig tartott; a mellett még (1236) bihari és szolnoki főispán is volt.[3] A tatárjáráskor

[1] Fejér, Cod. Dipl. III/I. k. 374. l.

[2] Hazai okmtár, II. k. 5. l.; VI. k. 23. l.; Knauz, I. k. 267. l.; Wenzel, I. k. 252. l.; VI. k. 441., 442., 445., 454., 457. ll.

[1] Fejér, Cod. Dipl. III/II. k. 329. l.; Hazai okmtár, IV. k. 18. l.; VIII. k. 30. l.; Knauz, I. k. 279., 282., 284. ll.; Wenzel, I. k. 292., 303., 309. ll., VI. k. 506., 518., 521., 524., 529., 549., 551. ll.; XI. k. 234., 251., 257. ll. (Wenzel, VI. k. 502. l. és Melczer-okmtár 3 l. tévesen 1232-iki dátummal.)

[2] Fejér, Cod. Dipl. III II. k. 455. l.; Hazai okmtár, VI. k. 25. l., VIII. k. 25. l.; Wenzel, VI. k. 476. l.; XI. k. 209., 212., 223., 225. ll. (VI. k. 502. l. 1232-iki téves kelettel.)

[3] Fejér, Cod. Dipl. IV/II. k. 27., 59., 96. 111. ll.; IV/III. k. 252., 552. ll.; Hazai okmtár, VI. k. 30. l.;

kifejtett működése eléggé ismeretes, 1241 után elvész a nyoma s igy joggal feltételezhető, hogy a tatárok csapásai alatt kilehelte életét. IV. Béla 1243-ban[1] róla mint «quondam palatinus»-ról szól. Utódjairól — a Losonciakról és a losonczi Bánfiakról — a Turul I. évf. 23—25. lapjain van szó. Itt azonban ki kell emelnem, hogy az ott nevezett fiain kivül még egyéb fiai is voltak, kik — úgy mint atyjuk fivére Privart — családokat alapitottak. (A nemzedékrendi táblát lásd «A magyar nemzetségek» czimü művem II. kötetének 374. lapján.)

33. Buzád-Hahót nb. Arnold.

1242.

Meissenből bevándorolt nemzetségnek sarja; Arnold fia; felmerül 1233-ban; 1235-től 1239-ig Zalamegye főispánja; 1240-ben somogyi főispán; 1242-ben (márczius 14-ikén) a mellett nádor is;[2] 1243 január 29-én soproni-, 1244 június 15-ikén és április 26-ikán nyitrai főispán.

Házassági és birtokviszonyai ismeretlenek.

Két fia volt; nemzedékrendjét lásd a Turul XVI. évf. 63. lapján.

34. Borsa nb. László.

1242—1245.

1217-től 1221-ig lovászmester és (1220-tól 1221-ig) Pozsegamegye főispánja; 1224-től 1235-ig (félbeszakitásokkal) országbiró és több megye (Békés, Nyitra, Bács, Bodrog) főispánja; 1236-tól 1237-ig somogyi főispán; a mellett 1242 november 16-től 1245 április 26-ig nádor,[3] 1245 deczember 12-ikén tótországi bán és herczeg. Alig szenved kétséget, hogy 1245 és 1247 között halt meg.

Nemzedékrendi viszonyai a következők:

Knauz, I. k. 164., 317., 324. ll.; Wenzel, II. k. 53., 56., 70., 109. ll.; VI. k. 568. l. VII. k. 77., 81. ll.; XI. k. 309. l.

[1] Fejér, Cod. Dipl. IV/I. k. 274. l.

[2] Fejér, Cod. Dipl. IV/I. k. 250. l.; Wenzel, II. k. 144. l., XII. k. 689. l.

[3] Fejér, Cod. Dipl. IV/I. k. 264., 309., 324. ll.; XI. k. 406. l.; Wenzel, VII. k. 133., 137., 156., 169. ll.; XI. k. 338., 340. ll. (Fejér, Cod. Dipl. IV/I. k. 421. l. 1246 nov. 26-iki keletiel hamisitvány).

László nádor, bán és herczeg 1217—1245

- László erdélyi vajda 1263—1264
- Gyula 1263—1280
  - László 1275—1292, 1275 erdélyi vajda, 1292 czimzetes vajda folytatja az *Iklódi* családot
  - Gyula 1278
- Miklós vál. esztergomi érsek 1265—1278

35. Türje nb. Szentgróti (IV.) Dénes.

1245—1246, 1248.

Dénes fia; 1217-től 1218-ig Béla trónörökös mellett a steini kastélyban tartózkodott; kitüntette magát 1228-ban a bolgár Vidinnél, 1229-ben a halicsi hadjáratban, midőn Kuzmench és Luczk előtt harczolt; fogságba ejtette 1230-ban Pettaui Hartnidot s harczolt ez évben a halicsi Jaroszlóvár előtt, — 1233-tól 1234-ig erdélyi vajda, 1234-ben szolnoki főispán; 1235-től 1241 szeptember 23-ig lovászmester (a mellett 1240-ben temesi főispán); 1241-től 1245-ig Szlavónia bánja s a mellett 1242-től 1244-ig szlavóniai herczeg; 1245 szeptember 29-től 1246 április 12-ig nádor és somogyi főispán;[1] 1247 szeptember havában czimzetes bán; 1248 május 1-én másodszor nádor és pozsonyi főispán;[2] 1251 november 23-án Szolnokmegye főispánja, mely minőségben még 1254 október 17-ikén még él. 1255-ben már nincs az élők között.[3]

1244 június 15-ikén megkapta Béla királytól a körösmegyei Orbona, Haraszt és Czerovaborda (Czeraburda) nevü birtokokat. Miután tudjuk, hogy Türje nb. Pózsa és ugyanazon nb. Tamás e birtokokat valamikor maguk között felosztották, e Tamás pedig nem Dénesnek, hanem Joákimnak a fia: ennélfogva világos, hogy IV. Dénes nádor nem hagyott fiutódot maga után.

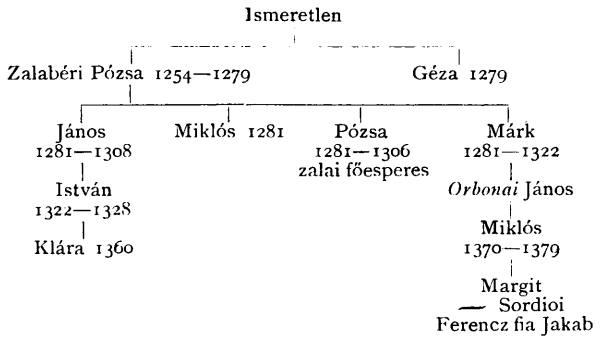
Pózsa fiai és Tamás fiai 1299-ben az atyáiktól kezdeményezett felosztást megerősitvén, abban állapodtak meg, hogy Pózsa fiai Orbona, Czeraburda, (Zala-) Bér, Batyk, Hidvég és Püspöki birtokokat, Tamás fiai pedig Szentgrót várát és városát és tartozékait kapják.

[1] Fejér, Cod. Dipl. IV/I. k. 388. l.; Hazai okmtár, VIII. k. 48. l.; Wenzel, II. k. 185. l.; Zalai okmánytár, I. k. 17. l. (Hazai okmtár, VI. k. 75. l. az évszám 1252 téves; v. ö. Századok, 1896. évf. 560—562. l.)

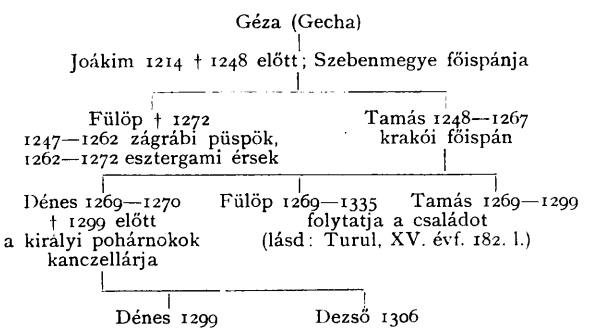
[2] Wenzel, II. k. 206. l.; VII. k. 264. l.

[3] Wenzel, II. k. 262. l.

Pózsának utódait a következő tábla mutatja:

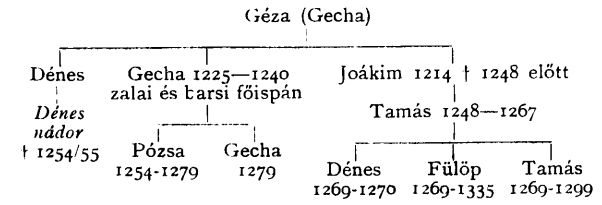
Tamás utódait következőleg ábrázoljuk:

Ebből azonban a köztük és Dénes nádor között létezett közeli rokonságot még ki nem betüzhetjük, a kapcsot tehát másutt kell keresnünk.

IV. Béla király 1240 április 6-ikán a bolondosi várjobbágyok szomszédságában fekvő *Gortva* (ma Gömörmegyében) és Csama (nógrádmegyei) nevü földeket Gecha fia Gecha barsi főispánnak adományozza;[1] e Gecha 1225-ben Zalamegye, 1236-ban pedig Barsmegye főispánja.[2]

Ha már most szemügyre veszszük, hogy Dénes nádor 1246 január 10-én szintén a Nógrádmegyével határos Gortván birtokos,[3] és hogy Pózsa fivére Gecha: akkor a Gecha név és a gortvai birtokviszonyok majdnem czáfolhatatlanná teszik, hogy a rokonsági kapocs következőleg alakult:

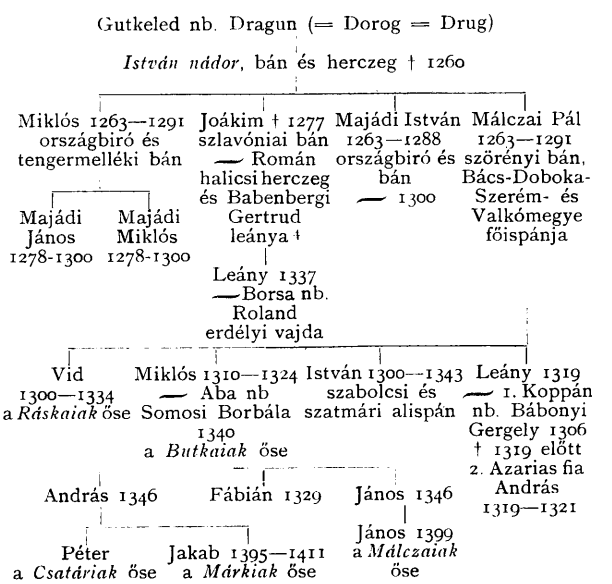
[1] Hazai okmtár, VIII. k. 36. l.
[2] Hazai okmtár, VI. k. 31. l.
[3] Fejér, Cod. Dipl. IV/I. 409. l.

36. Gutkeled nb. István.

1246—1247.

A német Gutkeled nemzetség sarja. Atyjáról, Dragunról [1] nevén kivül mitsem tudunk. István azzal kezdi pályáját, hogy II. Andrásnak és András királyfinak (1227 óta halicsi fejedelemnek) szolgálataiba lép. A királyfi halála után († 1234) IV. Béla oldalán találjuk, kinek különösen a tatárjárás alatt nagy szolgálatokat tett. 1242 márczius 14-től 1245 április 26-ig lovászmester és a mellett (1243-ban) Orbászmegye főispánja. 1245 június 12-től 1246-ig országbiró és nyitrai főispán; 1246-tól 1247 június 29-ig nádor.[2] 1248 október 26-tól 1260-ig szlavóniai bán, mely minőségben 1252-ben a herczegi czimet kapta; a mellett 1254 szeptember 10 óta Stájerország főkapitánya. 1260 július 12-ikén tanuja volt a szerencsétlen kroissenbrunni csatának, és miután Ratold nb. Roland még ez évben szlavóniai bán és egy 1261-ben kiállitott okirat róla már mint néhairól szól,[3] világos, hogy 1260-ban halt meg.

Utódait a következő tábla mutatja:

[1] Dragun — úgy hiszem — azonos Dorog vagy Druggal; ez pedig — úgy látszik — a Gurg (= György) névnek variácziója.
[2] Fejér, Cod. Dipl. IV/I. k. 454., 457. ll.; VII/I. k. 293. l.; VII/III. k. 28. l.; Kubinyi, I. k. 25. l.
[3] Wenzel, XI. k. 510. l.
[4] V. ö. Pauler idézett művével.

37. Ratold nb. Roland.

1248—1260, 1272—1273, 1274—1275.

Roland fia, Gyula fivére. Megkezdi pályafutását 1241 szeptember 23-ikán mint pohárnokmester; 1242 márczius 14-től 1245 deczember 12-ig tálnokmester és (1242 november 16-ikán) Vasmegye főispánja; 1243 (január 29-ikétől november 26-ikáig) nyitrai és 1244 június 15-ike óta soproni főispán. 1247 június 2-ikán és október 28-ikán országbiró, de még 1247 második felében megkapja a nádorságot, melyet — a pozsonyi főispánsággal egybekötve — 1260 őszéig kezében tartott.[1] 1260-tól 1267-ig szlavóniai bán; 1272 november 26-tól 1273 márczius 30-ig ujra nádor és macsói bán,[2] mire rövid ideig hivatal nélkül maradt; de még 1273 június 7-től október 26-ig harmadszor lesz nádor.[3] 1274 deczember havában betölti negyedszer e méltóságot, melyben — most már utoljára — a mellett soproni főispán is) 1275 június 4-ig találjuk;[4] 1275 júniusában Vasmegye főispánja; 1275 deczember 4-től 1276-ig királynéi tárnokmester és Szánamegye főispánja; meghalt 1277-ben.

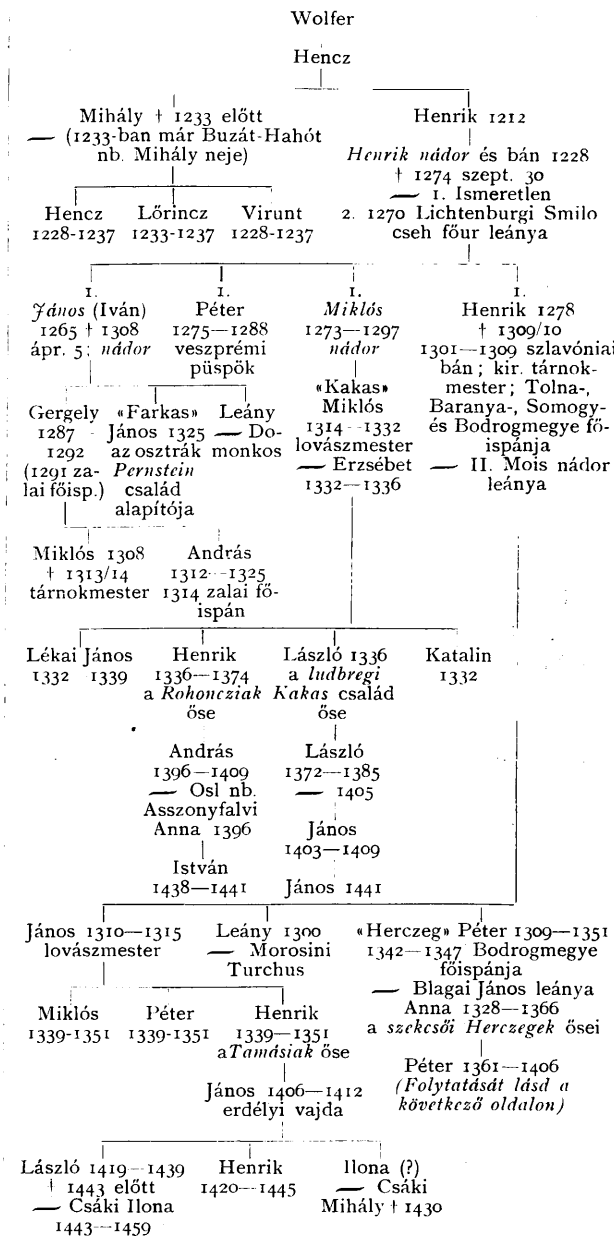
Genealogiáját lásd Turul, XV. évf. 132. l. Az ottani táblát csak azzal akarom itt kiegészíteni, hogy Olivér fia István 1357 május 25-ikén esztergomi kanonok volt.

38. Héder nb. Güssingi Henrik.

1260—1265.

A stájer Wildonból bejött nemzetség tagja: Henrik fia. Legelőször 1228-ban merül fel; 1244-től 1247-ig Vasmegye, 1247-től 1260-ig Somogymegye főispánja, a mellett 1254-től 1260-ig országbiró; 1260 november 30-tól 1265-ig nádor és pozsonyi főispán.[1] 1267-től 1270-ig szlavóniai bán, 1272-től 1273-ig sói és uzorai bán, 1273-tól 1274-ig ujra szlavóniai bán. Elesett 1274 szeptember 30-án a fövenyi csatában.

Nemzedékrendje a következő:

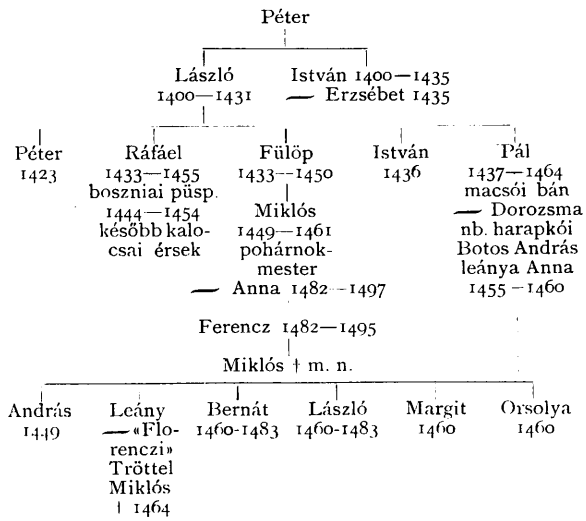
[1] Fejér, Cod. Dipl. IV/II. k. 98., 156., 218., 421. ll., IV/III. k. 18. ll., VII/III. k. 34., 35. ll., XI. k. 355. l.; Hazai oklevéltár, 18. l.; Hazai okmtár, II. k. 7. l.; IV. k. 35. l.; VI. k. 60., 84., 89.; VII. 74., 87. ll.; VIII. k. 60. l.; Knauz, I. k. 400., 425. ll.; Soproni okmt. I. k. 23. l.; Wenzel, II. k. 209., 216., 228., 233., 245., 256., 258. ll.; VII. k. 260., 320., 369., 436., 503., 516., 542. ll., X. k. 425. l., XI. k. 427. l.; Zalai okmtár, I. k. 28. l.

[2] Fejér, Cod. Dipl. V. k. 2., 51., 57. ll.; Hazai oklevéltár, 65. l.; Hazai okmtár, VIII. k. 148. l.; Wenzel, IX. k. 3., 5., 11. ll., XII. k. 71. l.; Zichy cs. okmtára, I. k. 32. l.

[3] Hazai okmtár, II. k. 11., 14. ll.; VIII. k. 152., 153. ll.; Wenzel, IV. k. 21., 23. ll., IX. k. 19., 22., 23. ll.; XII. k. 76., 85., 90. ll.

[4] Fejér, Cod. Dipl. V/II. k. 240., 245. ll., VII/II. k. 39. l.; Knauz, II. k. 50. l.; Suppl. Annal. Scepus. II. k. 13. l.; Wenzel, IV. k. 52. l., XII. k. 116. l.

[1] Hazai oklevéltár, 40. l.; Hazai okmtár, VIII. k. 80. l.; Soproni okmtár, I. k. 25. l.; Wenzel, III. k. 123. l., VIII. k. 44., 55. ll., XI. k. 495. l.; (Fejér, Cod. Dipl. IV/III. k. 132. l. 1263-iki, 251. és 306. ll. 1264- és 1265-iki téves kelettel).

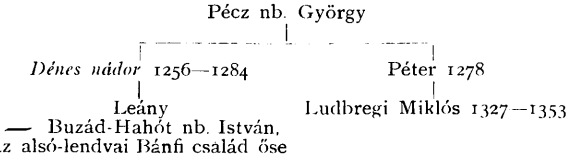

39. Pécz nb. (V.) Dénes.[1]

1263, 1273—1274, 1277.

Zalamegyei ember; György fia, Péter fivére. Legelőször 1256 szeptember 22-ikén tünik fel, mint IV. Béla országbirája és Zalamegye főispánja, de még ugyanezen évben megkapja a szolnoki főispánságot, melyet (1258-ban a bakonyival együtt) 1258-ig tart. 1259 május 26-ikán Gráczban István ifjabb király udvarában tálnokmester, zalai főispán és pettaui kapitány. 1263 május 3-ikán István király nádora és Bácsmegye főispánja.[2] 1266-ban IV. Bélának szerémmegyei főispánja; még ugyanazon évben poljanai (Varasdmegyében) és pezeti főispán; 1268-ban zalai főispán és Béla szlavóniai herczeg udvarbirája; 1269-ben csak Zalamegye főispánja. 1270-ben megkapja a maróczai főispánságot, mely minőségben a stájer hadjáratban részt vett. 1272 augusztus 3-ikán országbiró és varasdi főispán. 1273 végétől 1274 szeptember 27-ig nádor és oklicsi főispán.[3] 1274 szeptember 30-tól 1274 deczember 2-ig Szlavónia bánja; 1275 január 29-én országbiró és zalai főispán; 1275 április havában czimzetes bán és Zalamegye főispánja; 1275 április 20-tól augusztus 11-ig a mellett még királynéi tárnokmester is. 1277 nyarán ismét nádor és somogyi főispán,[1] de már ugyanazon év november 18-ikán országbiró. 1278 november 6-ikán minden közelebb megjelölés nélkül magyar országnagy; 1279 február 5-én «volt nádor». 1284 julius 28-ikán és október 18-ikán czimzetes bán és Sárosmegye főispánja.

Fiutóda nem volt; nemzedékrendje a következő:

[1] Nemzetségére nézve lásd Századok, 1897. évf. 607. l.

[2] Hazai okmtár, VI. k. 163. l. (év nélkül, de kétségkivül 1263 október 16.); Knauz, I. k. 485. l.

[3] Fejér, Cod. Dipl. VIII. k. 146., 238. ll.; Hazai okmánytár, I. k. 63. l., III. k. 23. l., VI. k. 200., 205. ll. (tévesen 1275), VII. k. 152. l., VIII. k. 164., 166. ll.; Sztárai cs. okmánytára, I. k. 16. l.; Wenzel, IV. k. 34., 41. ll., IX. k. 38., 48., 50., 53., 55., 57., 60., 62., 66., 69., 72., 79., 80., 82., 85. ll., XII. k. 92., 95., 97., 100., 103., 104., 106., 109., 111., 117. ll.; Zalai okmtár, I. k. 75. l.; Zichy cs. okmtára, I. k. 35. l.

40. Csák nb. Domonkos.

1266.

Péter fia; 1262-ben István ifjabb király pohárnokmestere; 1263-ban a mellett Zemplénmegye főispánja; 1266 november 28-ikán István nádora, Bács- és Szebenmegye főispánja;[2] 1269-ben Baranyamegye főispánja; 1272-ben valkói főispán; 1273-ban az özvegy Erzsébet királyné udvarbirája; 1279 deczember 13-án és 1280-ban pedig ugyanennek tárnokmestere; 1291 augusztus 28-ikán egyike azon magyar megbizottaknak, kik III. András és osztrák Albert között a haimburgi békét kötik. 1293 június 11-ikén Valkómegye főispánja és Morosini Tomasina herczegnő tárnokmestere; utoljára ráakadunk 1298 julius 29-én, midőn az országgyűlésen a többi főúrral együttesen Morosini Albert honosságát megszavazza.

Tőle származnak a pozsegamegyei Dobócziak. Nemzedékrendjüket lásd a Turul XIV. évf. 189. lapján.

41. Kemény fia Lőrincz.

1267—1270, 1272, 1273.

Nemzetsége ismeretlen; atyja, Kemény — úgylátszik — 1234-től 1235-ig Nyitramegye főispánja. Lőrincz 1249-ben Jaroszlóvár előtt Rosz-

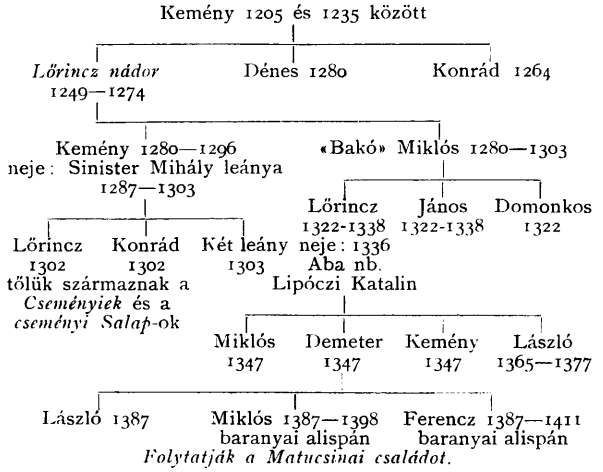
[1] Hazai okmtár, VI. k. 227. l.

[2] Sztárai okmtár, I. k. 10. l.; Wenzel, VIII. k. 147. l.

tiszló herczeg életét mentette; az ötvenes évek elején az osztrák-morva-magyar hadjáratok alatt Kirchschlag, Olmücz, Parduch és Grinhaus előtt nagy érdemeket szerzett magának; a hatvanas évek kezdetén, mint szörényi bán, legyőzte a bolgárokat; 1262-ben országbiró és Zalamegye főispánja; ugyanaz 1264-től 1266-ig. 1267 szeptember 15-től 1270-ig nádor, somogyi (és rövid időig kemleki) főispán.[1] IV. Béla halála után V. Istvánnal kibékülvén 1271-től 1272 június 14-ig szörényi bán és Dobokamegye főispánja. 1272 augusztus 3-tól november 17-ig másodszor nádor és a mellett sopronmegyei főispán;[2] 1273 kezdetén soproni és orbászi főispán, mely állásban ugyanazon év májusában harmadszor jutott a nádorsághoz.[3] 1274-ben soproni főispán; ez a róla szóló utolsó hir.

Utódjai a baranyamegyebeli Cseményiek, a Cseményi Salap és a Matucsinai családok.

Nemzedékrendjüket részben a következő tábla ábrázolja:

Folytatják a Matucsinai családot.

[1] Fejér, Cod. Dipl. IV/III. k. 386., 489. ll., VII. k. 349. ll.; Hazai okmtár, I. k. 41. l., V. k. 39. l., VI/I. k. 149. l.; Knauz, I. k. 543., 560., 569. ll.; Wenzel, III. k. 157., 172., 184. ll., VIII. k. 206., 226., 233. ll., IX. k. 80. l., XI. k. 585. l.

[2] Fejér, Cod. Dipl. V/II. k. 49. l.; Hazai okmtár, VII. k. 138. l., VIII. k. 439. l.; Wenzel, IV. k. 2. l., IX. k. 2. l.

[3] Fejér, Cod. Dipl. V/II. k. 88. l.; Hazai okmtár, VII. k. 140. l.; Knauz, II. k. 21. l.; Wenzel, IV. k. 27. l., IX. k. 16., 18., 34. ll.

42. Tombold fia Benedek.

1268.

István ifjabb király nádora, udvarbirája és szebeni főispán 1268-ban.[1] 1262-ben István lovászmestere, 1265 óta országbirája. Atyjának neve (Tombold) arra enged következtetni, hogy a gömörmegyei Balog nemzetség sarja.

43. II. Moys.

1270—1272. + 1280.

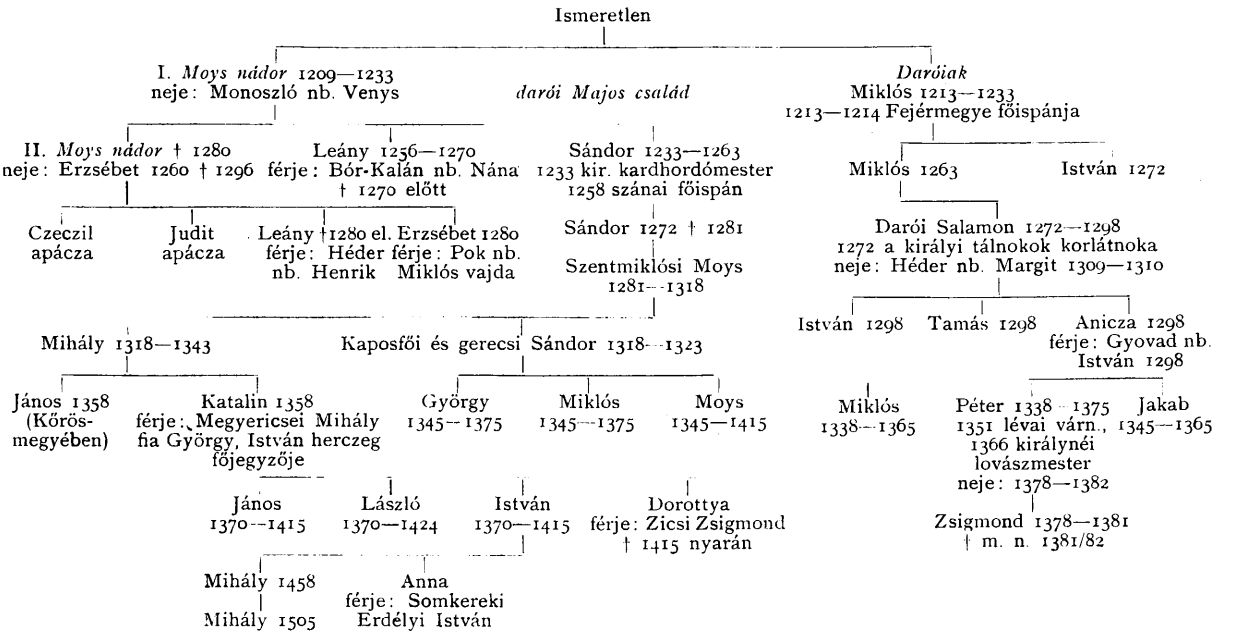
I. Moys nádor és Monoszló nb. Venys fia. Úgy látszik, hogy pályafutását mint gorrai főispán kezdte. 1244-ben országbiró; kitüntette magát 1250-ben Kirchschlag előtt; 1256-ban orbászi főispán, a mellett 1258-ban tálnokmester; 1260-tól 1263-ig Béla királyfi tárnokmestere, somogyi, varasdi és soproni főispán (1267-ben csak somogyi és varasdi); 1270 május 13-tól 1272 június 15-ig nádor és Sopronmegye főispánja;[2] 1272-ben szlavóniai bán; 1273-ban somogyi főispán és a mellett 1274-től 1275-ig királynéi tárnokmester; 1276-ban országbiró, somogyi és vasi főispán; 1279—1280-ig királynéi tárnokmester, mely minőségben 1280 végén meghalt.

Családi viszonyairól lásd «Az Árpádok családi története» cz. művem 606—612. lapjait. Itt csak azt akarom kiemelni, hogy neje (kit eddig tévesen Szabinának neveztek) az Árpádok rokona ugyan, de nem IV. Bélának leánya.

Moys nemzedékrendi táblája különben a következő:

[1] Hazai oklevéltár, 53., 55. ll.; Wenzel, VIII. k. 211. l.

[2] Fejér, Codex Dipl. V/I. k. 138., 178., 209. ll.; V/II. k. 59. l., VII/II. k. 12., 17. ll.; Hazai okmtár, I. k. 56. l., VI. k. 189. l., VIII. k. 126., 145. ll.; Knauz, I. k. 575., 595. ll.; Tkalčić, Mon. civ. Zagr. 47. l.; Wenzel, III. k. 273. l.; VIII. k. 286., 342., 346., 380., 382., 384., 385., 389., 390. ll.; XII. k. 50., 695. ll.; (Zalai okmtár, I. k. 66. l. szerint 1272 június 10-ikén Kemény fia Lőrincz czimzetes nádor. — Zichy-okmtár, I. k. 21. l. szerint Moys 1269-ben már nádor, de ez irási hiba.)

44. Héder nb. Güssingi Miklós.

1275, 1276—1277, 1284, 1285, 1289, 1291, 1292, 1295, 1296.

Henrik nádor fia. 1273-ban szánai főispán, 1274 január 26-tól szeptember 30-ig pohárnokmester és a mellett (január—márczius) beregi és mosoni főispán; 1274 deczember 2-tól 1275 június 4-ig tálnokmester és mosoni főispán; 1275 június 17-től szeptember 27-ig nádor és soproni főispán,[1] mely két állást 1276 augusztus 9-től 1277-ig ujra elfoglalt.[2] 1280 november 17-től 1281 április 12-ig szlavóniai bán; 1284 nyarán harmadszor nádor és a mellett pozsonyi főispán,[3] 1285 június 16-ikán csak nádor,[4] épúgy 1289 szeptember 8-ikán és a mellett Somogymegye főispánja.[5] Ugyane minőségben találjuk 1291 márczius 12-től október 9-ig;[6] 1292-ben — úgy látszik — csak czimzetes nádor,[7] épúgy 1294 november 25-ikén és 30-ikán;[8] 1295 június 6-ikán tényleges nádor, somogyi és fejérmegyei főispán;[1] utoljára említik «nádor»-ként 1296-ban.[2]

Nemzedékrendi viszonyait már fentebb vázoltuk.

[1] Fejér, Cod. Dipl. V/II. k. 248., 258., 267., 270. ll.: Hazai okmtár, VIII. k. 174., 178. ll.; Tkalčić, 53. l.; Wenzel, IX. k. 115., 138., 140. ll.; Zalai okmtár, I. k. 78. l.

[2] Fejér, Cod. dipl. V/II. k. 336. l.; Hazai okmtár, III. k. 25. l.; Knauz, II. k. 59. l.; Wenzel, IX. k. 180. l.

[3] Hazai okmtár, VII. k. 185., 189. ll.; Knauz, II. k. 181. l.; Wenzel, IV. k. 267. l.; X. k. 421., 422. ll.

[4] Fejér, Cod. Dipl. V/III. k. 308. l.; Wenzel, IX. k. 247. l.

[5] Fejér, Cod. Dipl. V/III. k. 481. l.

[6] Hazai okmtár, VII. k. 219. l., VIII. k. 306. l.; Knauz, II. k. 281. l.; Wenzel, V. k. 25. l., XII. k. 502., 510. ll.

[7] Wenzel, X. k. 33. l., XII. k. 537. l.

[8] Wenzel, X. k. 162. l.

45. Csák nb. Péter.

1275—1276, 1277—1278, 1281, 1288.

Csák nb. Máté tálnokmesternek (1241) a fia. Kitüntette magát 1264-ben Feketehalomnál, Boronka és Patak vára előtt; 1265-ben Izsaszegen, később cseh Ottokár ellen Pozsony, Moson és a Rábcza mellett. 1270 szeptember 8-tól 1272 augusztus 3-ig tálnokmester és gačkai főispán; 1274-ben somogyi és soproni főispán; 1275 deczember 2-től 1276 első feléig nádor és soproni főispán.[3] 1277 november 10-től 1278 június 19-ig másodszor nádor és somogyi főispán;[4] 1279-től 1280 augusztus 18-ig tálnokmester, pozsonyi és mosoni főispán; 1281 április 15-én nádor;[5]

[1] Wenzel, X. k. 191. l.

[2] Hazai okmtár, VII. k. 256. l.; Zalai okmtár, I. k. 114. l.

[3] Fejér, Cod. Dipl. V/II. k. 256. l.; Knauz, II. k. 53. l.; Wenzel, IX. k. 114., 117. ll.; XII. k. 135., 144., 174. ll.; Zalai okmtár, I. k. 83. l.

[4] Hazai okmtár, VII. k. 166. l., VIII. k. 190. l.; Knauz, II. k. 76. l.; Wenzel, IV. k. 171. l.

[5] Hazai okmtár, VI. k. 267. l.

1288-ban ujra nádor, mosoni és pozsonyi főispán.[1]

Nemzedékrendje a következő:

Csák nb. Máté 1233—1246
1235—1241 tálnokmester (a mellett 1240—1241 nyitrai főispán), 1242—1246 tárnokmester, nyitrai és pozsonyi főispán

Máté nádor † 1283
neje: 1283

Péter nádor 1264—1288

Máté nádor † 1321 márczius 18

Csák

46. Csák nb. (II.) Máté.

1278—1279, 1282—1283.

Az előbbinek fivére; felmerül 1264 április 5-én IV. Béla hiveként; 1270—1272 ig erdélyi vajda; 1272-től 1273-ig szlavóniai bán; 1273-ban országbiró; 1275-től 1276-ig tárnokmester; 1278 június 27-től 1279 augusztus 28-ig nádor, somogyi és soproni főispán.[2] 1282 augusztus 25-től 1283 április 25-ig másodszor nádor; e napon végrendelkezik.[3]

47. Aba nb. Szalánczi Finta.

1280—1281.

Dávid fia 1278-tól 1279-ig erdélyi vajda; 1280-tól 1281-ig nádor, somogyi és soproni főispán;[4] ez évben IV. László ellen fellázadván, szalánczi várában ostromoltatott és legyőzetett. Halála évét nem ismerjük.

Egyetlen leánya, Klára, Kán nb. Siklósi Gyulához ment férjhez; nemzedékrendje a következő:

Aba nb. Dávid 1280

Finta nádor 1278 1282
Klára † 1300 előtt
— Kán nb. Siklósi Gyula † 1300 körül

Péter
országbiró, lovászmester

Amadé nádor 1280 † 1311
— 1290—1311

László 1311 — *Bertótiak*
János 1311 — *Bertótiak*
Miklós † 1312 — *Vitézieck*
Amadé 1311 — *Vitézieck*
Dávid † 1312 — *Vitézieck*
Domonkos 1311 — *Vitézieck*
Katalin 1309 — Csák nb. Móricz † 1336

Péter (Petőcz) 1303—1333 † 1336 előtt

Mihály 1303
- András † 1332 el. — Kemeji Miklós leánya 1332
  - Lukács 1330
- Egyed 1329—1344
  - Demeter 1349—1375
  - Simon 1349-1375
  - Leány — Ant.

Lőrincz 1303-1330
László 1303-1349
Lőrincz 1375

Sirokai Miklós 1328—1352 1341—1342 főajtónálló 1344 erdélyi vajda
Jobbágyi Péter 1375

János 1330—1364 az öregebb *Fricsick* őse

György 1330—1357 a *Sirokaiak* egyik őse

Sirokai László 1330—1357 a *Sirokaiak* egyik őse

Mihály 1330

Péter 1330—1357 a *Hedrick* őse
- Gergely 1403 az ifj. *Fricsick* őse
- Hedri Bertalan
  - Lőrincz 1349

48. Héder nb. Güssingi János (Iván).

1281, 1287, 1288.

Henrik bán fia, Miklós nádor fivére. Legelőször akadunk nyomára, midőn 1265-ben az isaszeghi ütközetben fogságba került; 1272-től 1273-ig zalai, 1273-ban soproni főispán; 1275-ben szlavóniai bán, 1276-ban szlavóniai bán, tárnokmester és bányai főispán; 1281-ben szánai, gazigi, orbászi és gacskai főispán; ugyanazon évi márczius 21-ikén nádor;[5] 1284-ben szlavóniai bán; 1287 június 8-ikán másodszor nádor és soproni főispán;[6] 1292-ben soproni és vasi főispán, 1303-ban, 1306-tól 1307-ig nádor, † 1308 április 5-ikén. Életpályája eléggé ismeretes. Egyik fiától

[1] Uj Magyar Múzeum, 1851/2. I. k. 211. l. — A mit a Hazai okmtár VII. k. 192. l. Péter néhai nádornak 1284-ben szereplő fiairól mond, valószinüleg csak évszámtévedésen alapszik.

[2] Fejér, Cod. Dipl. V/II. k. 477., 492. ll., VII/II. k. 76. l. Hazai oklevéltár, 66. l.; Hazai okmtár, V. k. 63. l.; Soproni okmtár, I. k. 45. l.; Wenzel, IV. k. 203., 210., 213. ll., IX. k. 25[illegible]. l., XII. k. 252., 262., 490., 701 ll.

[3] Wenzel, IV. k. 243. l., IX. k. 360. l., (Wenzel, XII. k. 495. és 670. ll. nem vonatkozik Mátéra, hanem Miklós nádorra).

[4] Hazai okmtár, VI. k. 264. l.; Wenzel, IX. k. 269. l., XII. k. 704. l.

[5] Wenzel, IX. k. 297., 313., 321. ll.

[6] Hazai okmtár, VII. k. 202. l.

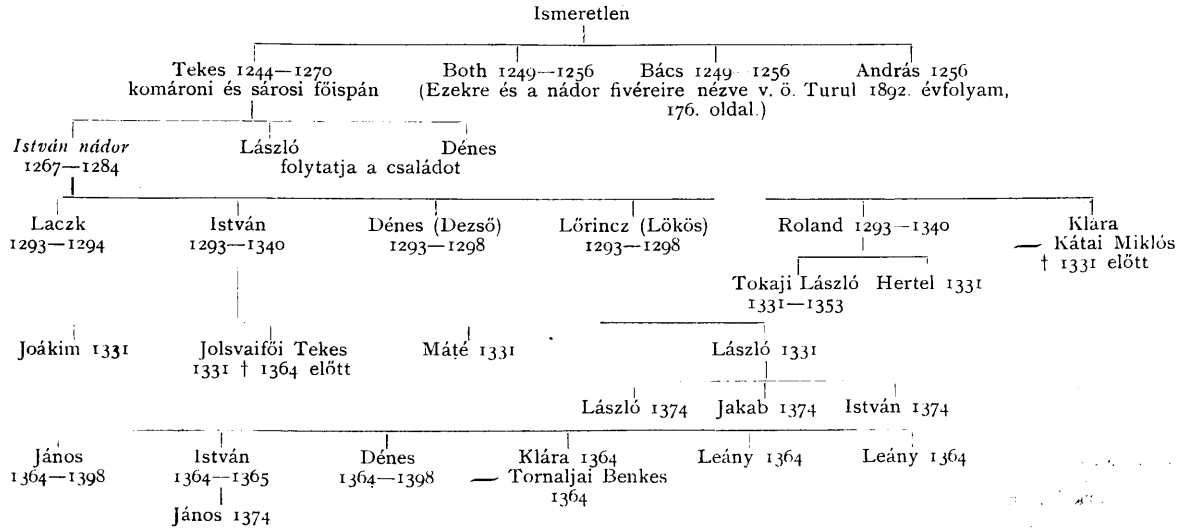
származik az osztrák Pernstein-család. Nemzedékrendjét fent ábrázoltuk.

49. Tekes fia István.

1284.

Felmerül 1267-ben; előbb István ifjabb király hive, akkoron azonban már ellene; 1273-ban a királyi szekerészek főnöke, beregi és pataki főispán; 1275-ben szekerészfőnök és pataki főispán; 1279-ben kucsevoi és barancsi bán, 1280-ban erdélyi vajda; 1284 november 26-ikán nádor.[1]

Családfája a következő:

50. Aba nb. Amadé.

1285, 1288, 1290, 1291, 1293, 1295, 1296—1297, 1298, 1299—1300.

Dávid fia, Finta nádor öcscse; 1280-ban szebeni főispán; 1285-ben nádor és mosoni főispán,[1] ugyanaz másodszor 1288-ban,[2] 1290-ben,[3] 1291 július 22-ikén és novemberben,[4] 1293 július 11-én,[5] 1295 november 15-én,[6] 1296 július elsején, 1297-ben[7] és 1298-ban.[8] Az Árpádok kihalta után nagy szerepet vitt, mignem 1311-ben Kassán megöletett.

Gyermekeiről lásd a fennebbi táblát.

51. Aba nb. Matján.

1286.

Bökény fia, Matján unokája. Korábbi pályafutását nem ismerjük; 1286 október 13-ikán egyszerre csak felbukkan mint nádor, soproni, mosoni és somogyi főispán;[2] hogy meddig volt tényleges nádor, nem tudjuk; 1288-ban előfordul ugyan «Mokyanus palatinus» néven, de miután ugyanazon okirat[3] szerint Aba nb. Amadé a tényleges nádor, világos, hogy ő akkor csak czimzetes nádor. Egyenes utódait nem ismerjük; rokonai a Debrőiek ősei; ezekről lásd Turul, X. évf. 184. l.

52. Vasztej nb. Rajnald.

1289, 1291.

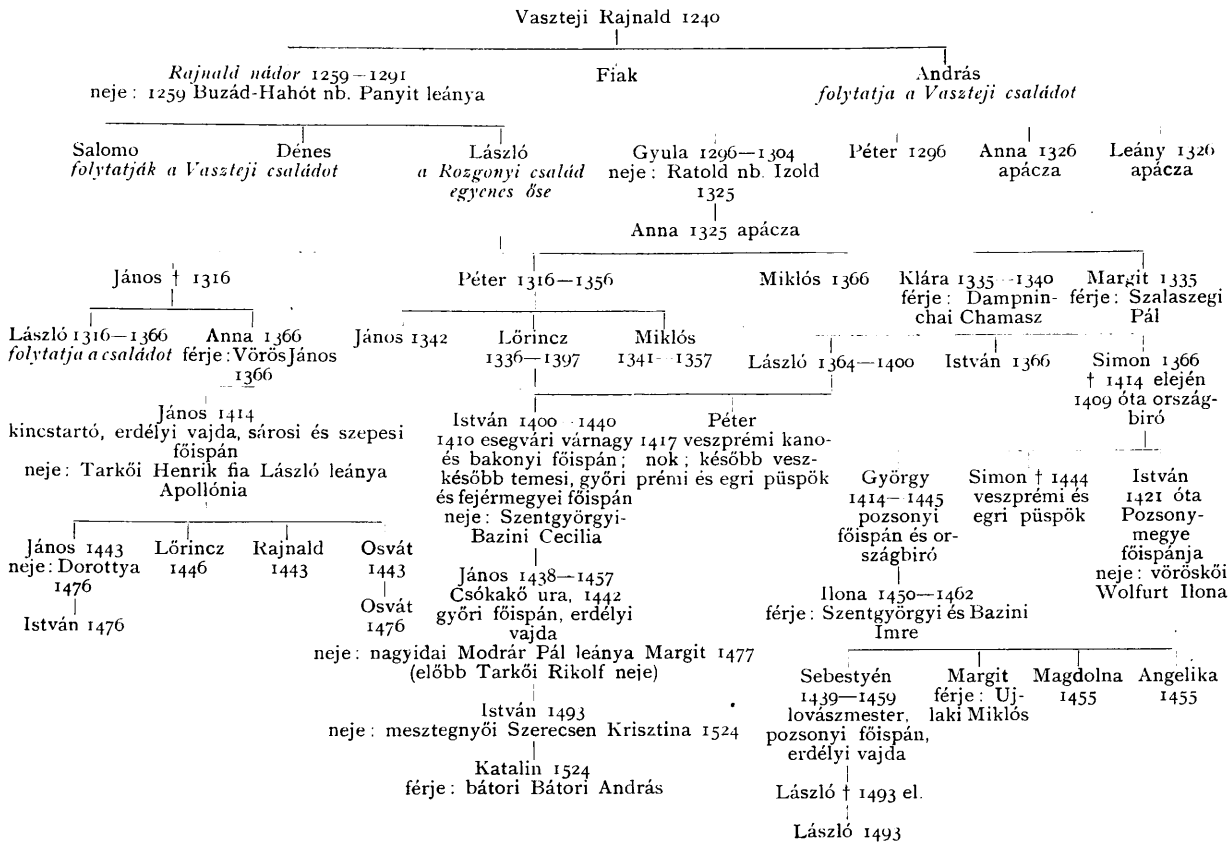
Boztyh = Bozteh (Kézai Simonnál: Bastech) a középkorban esztergommegyei helység, Kézai szerint egyuttal nemzetségi név. E nemzetség első tagja Vaszteji Rajnald,[4] ki 1240-ben a kalocsai érsek ügyészeként szerepel. Fiainak egyike, Rajnald, 1259-ben István ifjabb király közvetitése folytán megkapja az előkelő Buzád-Hahót nb. Panyit

[1] Hazai okmtár, VIII. k. 246. l.
[2] Hazai okmtár, VIII. k. 263. l.; Wenzel, IX. k. 481. l.
[3] Fejér, Cod. Dipl. VI/I. k. 69. l.; Wenzel, XII. k. 496. l.
[4] Hazai okmtár, VI. k. 366. l.; Knauz, II. k. 302. l.
[5] Hazai okmtár, VII. k. 232. l.
[6] Hazai oklevéltár, 145. l.
[7] Hazai okmtár, VII. k. 262. l.; Wenzel, X. k. 217., 218., 255. ll.
[8] Hazai okmtár, VI. k. 434. l.

[1] Wenzel, IX. k. 385. l.
[2] Fejér, Cod. Dipl. V/III. k. 333. l.
[3] Wenzel, IX. k. 481 l.
[4] Hazai okmtár, III. k. 9. l. ismeri 1247 körül Bostehi Dénes és András fivéreket.

leányának kezét; részt vesz 1266-ban a bolgár hadjáratokban; 1270-ben László trónörökösnek lovász- és tárnokmestere, mely minőségben az abaujmegyei Rozgony birtokot kapja. 1272-től 1276-ig tálnokmester, szabolcsi, szolgagyőri (1274 augusztus 17-ikén galgóczi) főispán; 1277-ben a mellett szörényi bán; 1279-ben Valkómegye főispánja; 1289 szeptemberben és 1291 szeptember 23-ikán nádornak emlitik;[1] 1296-ban már nem él.

Tőle származnak a Vasztejiek és a Rozgonyiak; utóbbiakról szóljon a következő táblatöredék, mely számos eddig divó állitást helyreigazit és bővit:

53. Misza.

1290.

A budai krónika előadja, hogy IV. László nagyon rövid idővel halála előtt a csak nemrégiben keresztény hitre tért *Misza* szaraczént (mohamedánt) nevezte ki nádorává s hogy Misza nádor Lászlónak megöletéseért († 1290 július 10-ikén) gyilkosain rettenetes bosszut állott; fivérével, Lizsével, reájuk tört és családostól lemészároltatta őket.

László halála után Misza egy ideig III. András embere; 1291 julius 10-én Tolna- és Bodrogmegye főispánja,[1] azontúl nem fordul elő az országnagyok sorában. 1291 október 9-ikén a bodrogi főispán már Borsa nb. «Kopasz» Jakab, a tolnai pedig bizonyos Gergely. Misza azonban nem tünik el véglegesen. Az egykoru Helbling Sigfried krónikás osztrák krónikája szerint «Graf Myssa», majd «der wilde grav Mizze» Andrásnak Ausztria ellen vezetett 1291 augusztusi hadjáratában részt vett. Innen kezdve nyoma vész és csak 1295-ben találkozunk ujra vele, midőn fivérével, Hajsza-val (ez a helyes olvasási mód a krónika Lizse-je helyett) András király ellen Baranyamegyében garázdálkodott. Miszá-

[1] Hazai okmtár, VII. k. 219. l.

[1] Hazai okmánytár, VI. 370. l.; Wenzel, XII. k. 479., 483. ll.

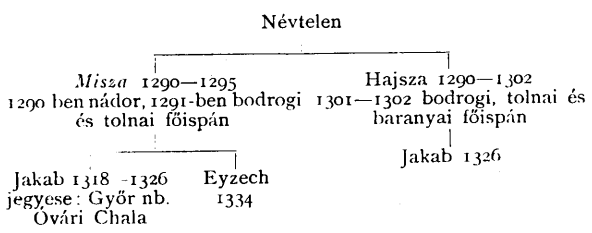
nak ebbeli működéséből kiemelendő, hogy a Tomasina herczegnő tulajdonát képező szekcsői várat bevette és hogy Miklós nádor őt legyőzte.

Két fiát ismerjük: a) *Jakab*-ot, kit Hajsza akkoron midőn Baranyamegyét veszélyeztette, a Győr nb. Óvári Jakabnak alig hét éves leányával, Chalával eljegyezett. Az eljegyzés nem vezetett azonban házasságra, mert Chala és rokonai az eljegyzést kierőszakoltnak nyilvánították és érvénytelenitését kieszközölték. Jakab utoljára szerepel 1326 február 28-ikán.

b) *Eyzech*-et (=Ajszet, ki 1334-ben nagybátyja Hajsza birtokát Incsei deák Jánosnak eladta.

Hajszának szintén Jakab nevü fia van, kit 1336-ban emlitenek.[1]

Misza családfája a következő:

54. Szentemágócs nb. Mihály.

1291 körül.

Előfordul egyetlen egyszer 1291-ben,[2] midőn nemzetségének számos több tagjával együtt saját és rokonai nevében vallja, hogy nemzetségének egynéhány több tagjával véglegesen kibékült. Az illető okirat őt egyszerüen «Michael palatinus»-nak nevezi, a miből nádorsága idejét és közelebb viszonyait meg nem határozhatjuk. Valószinüleg azonos György fia Albert fia Mihálylyal, ki 1291 november 25-ikén nemzetségbeli rokonai ügyében választott biró minőségben működik.[3] Ezen Albert előfordul 1264-ben. A nádor utódait nem ismerjük.

55. Csák nb. II. Máté.

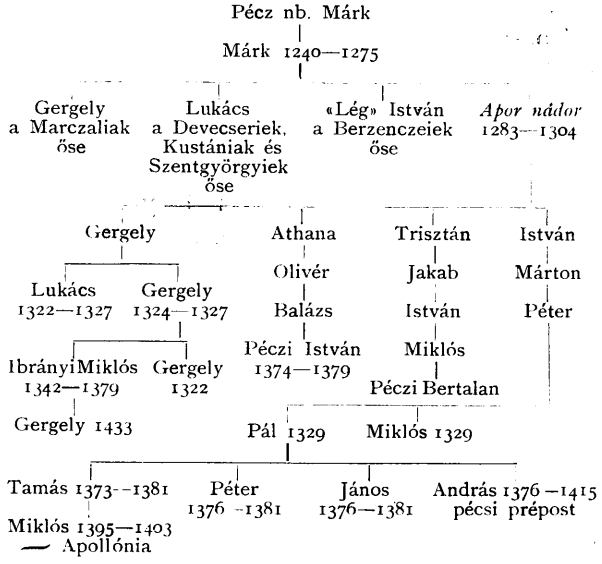
1297 nyarán.

Péter nádor fia, I. Máté nádor unokaöcscse; pályafutása annyira ismeretes, hogy itt bátran mellőzhetjük. 1293-tól 1296-ig lovászmester és pozsonyi főispán; 1297 június 19-én és augusztus 6-án nádor és pozsonyi főispán.[1] Főműködése tulajdonképen az Árpádok kihaltával veszi kezdetét s ez időben többnyire Trencséni Máté néven ismeretes. Meghalt 1321-ben. Fiutódai ismeretlenek.

56. Pécz nb. Apor.

1298—1299.

Márk comes fia, Gergely, Lukács és «Lég» István fivére. 1283-ban erdélyi vajda és szolnoki főispán; 1284 november 26-ikán csak czimzetes vajda. 1286 végén mint a Güssingiek pártosa a pozsonyi várt elfoglalván, innen a királyiak birtokait mindaddig pusztitotta, mig általuk legyőzetvén, megsebesült és futásnak indult. III. András alatt ismét országnagy; 1291 október 9-ikétől 1292 márczius 23-ikáig Pozsonymegye főispánja, 1293 július 11-ikétől 1297-ig országbiró, 1298 július 29-iktől 1299 május 2-ikáig dunáninneni nádor.[2] Utoljára találkozunk vele 1304 augusztus 24-ikén, midőn mint czimzetes nádor Károly király hiveivel együtt az osztrák herczeggel szövetségre lép. Tőle származnak az Ibrányiak és a Péczieki:

57. Ratold nb. II. Róland.

1298—1299.

Lesták fia, Dezső fivére; legelőször 1283-ban merül fel; akkor királyi lovászmester; ezután

[1] Wenzel, XII. k. 519. l.

[2] V. ö. Erdélyi Múzeum, 1893. 584—587. ll.

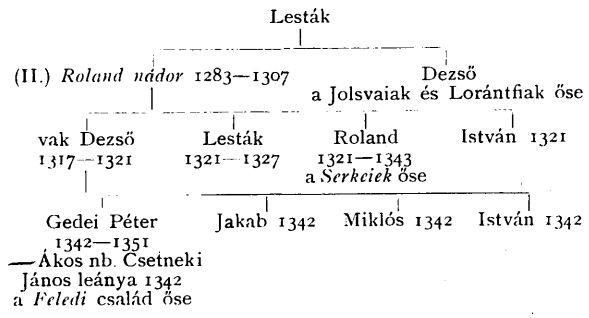
[2] Hazai okmtár, VI. k. 374. l.

[3] Wenzel, XII. k. 519. l.

[1] Wenzel, XII. k. 639., 640. ll.

[2] Fejér, Cod. Dipl. VII/V. k. 502. l. (tévesen 1292). Hazai okmtár, VI. k. 443. l., VIII. k. 380. l.

igen sokáig nem találjuk az országnagyok sorában, mignem 1298 július 29-ikén mint dunántuli nádor fellép, s e tisztséget 1299 július 8-ikig tartja;[1] 1307-ben még él; 1321-ben róla már mint néhairól tesznek említést. Tőle származnak a Serkeiek és a Feledíek:

FÜGGELÉK.

a) *Alnádorok.*

1. Köbölkúti Péter.

1234.

1233-ban Köbölkúti Péter comes és szomszéda Esztevéri Bagy ellenfelükkel, Császári Witvával egyezkednek. Midőn e Péter 1234-ben másodszor felbukkan, akkor már nagy hivatalt visel: alnádorságot.[2] Nemzetségét nem ismerjük; hogy alnádor lett, annak a magyarázata abban keresendő, hogy köbölkúti birtokos létére a gyakran távollévő nádort a közel Esztergomban, a királyi székhelyen könnyen helyettesithette. 1245-ben eladja Köbölkúti Péter karvai birtokát Szoárd nb. Miklósnak, a királynéi hirnökök főnökének.

Az alnádor esetleges utódait nem ismerjük.

2. Gergely.

1276/7.

Erről csak annyit tudunk, hogy a párviadalban elesett örökös nélküli Kartal nb. Péter († 1276/7.) birtokainak egy részét perköltség czimén elfoglalta és hogy IV. László a jószágokat a margitszigeti apáczazárdának megitélte,[1] Gergely közelebb viszonyairól nincs tudomásunk.

3. Pózsa.

1288 körül.

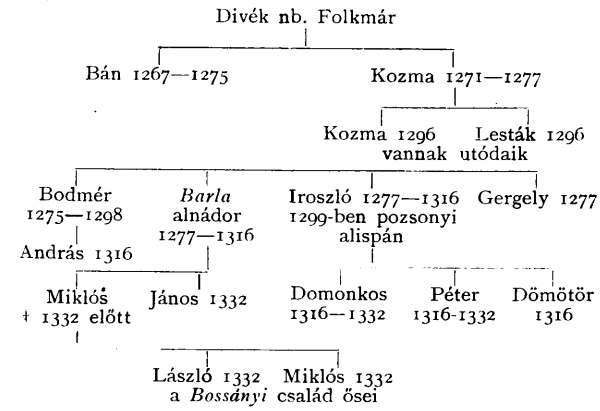
Előfordul egyetlen egyszer szeptember 14-ikén egy évnélküli okiratban, melyet a meg nem nevezett nádor és soproni főispán Pápán kiállitott.[2] A valószinüség a mellett szól, hogy e nádor Güssingi János és hogy az okmány 1288 táján kiállittatott.

4. Divék nb. Barla (= Barnabás).

1298 táján.

Ezt is csak keletnélküli okmányból ismerjük, mely 1298 táján kiállittatott; tartalmazza, hogy Kálnai Mihály fiait Barla alnádor és fivére Iroszló részére birságolják.[3]

Barla alnádor genealogiája azonban ismeretes.

5. Péter.

1298

Miklós fia; előfordul 1298 november 24-ikén, hol mint alnádor bizonyos ügyet elhalaszt; továbbá egy évnélküli okiratban, mely azt mondja, hogy rokonával, Gutkeled nb. Aladár fia Lászlóval együtt Márk helység birtokosa.[4]

A Gutkeled nb. Lászlóval azonban csak anyai vagy sógorsági uton lehetett rokon, mert pecsétjében nem a Gutkeled nemzetség czi-

[1] Fejér, Cod. Dipl. VII/V. k. 502. l. (tévesen 1292). Hazai oklevéltár 171. l.; Hazai okmtár, VII. k. 279. l., VIII. k. 385. l.; Wenzel, X. k. 380. l., XII. k. 635., 637., 653. ll.; Zichy-okmtár, I. k, 89. l.

[2] Hazai oktár, VIII. k. 30., 31. ll.

[1] Wenzel, IX. k. 194. l.

[2] Zichy-okmtár, I. k. 79. l.

[3] Hazai okmtár, VI. k. 435. l.

[4] Hazai okmtár, VIII. k. 384. l.; Zichy okmtár, I. k. 98. ll.

merét, hanem sast használ.[1] Nemzetsége ismeretlen. A mit Majláth Béla a Turul I. évf. 13. lapján róla feltételez, nem áll, mert hogy Kabold valamikor Péter alnádoré lett volna, arról az idézett okirat szót sem mond; az illető Péter különben is a Csák nemzetség sarja, a ki czimerében nem a sast, hanem az oroszlánt használta.[2]

1. **Márton**, albiró.

1221.

Szát nb. Miklós nádor albirója 1221-ben.[3] Ismeretlen személyiség.

2. **Móricz**, albiró.

1221.

Ugyanazon nádornak albirója 1221-ben.[4] Miután a tatai apát ez albiró itéletét megerősiti, feltételezhető, hogy Móricz albiró a Pok nemzetség tagja.

b) *Nádori tisztviselők.*

3. **Máté**, jegyző.

1228.

1228-ban Dénes nádor jegyzője,[5] különben ismeretlen személyiség.

4. **Benzsa**, udvarbiró.

1228.

I. Moys nádor «curialis comes»-e, ki 1228-ban a nádor megbizottja, midőn ez Igal-on egynéhány telket vásárol;[6] azért nem lehet határozottan tudni, vajjon az ő «udvarbirósága» a nádor birtokain elfoglalt magán- vagy köztisztséget jelent.

5. **Bogátradván nb. Albert**, albiró.

1236.

Volfar fia, Péter fivére; 1236-ban nádori albiró; 1243 szeptember 15-ikén minden egyéb megjelölés nélkül a zalamegyei Haláp helység társtulajdonosa.[7]

[1] Turul, 1883. évf. 13. l.
[2] A Fejér, Cod. Dipl. VII/IV. k. l. 70-féle okirat, mely 1201-ben *Belus* alnádort emliti, hamisitvány.
[3] Wenzel, I. k. 180. l.
[4] Wenzel, I. k. 182. l.
[5] Wenzel, VI. k. 460. l.
[6] Wenzel, XI. k. 209. l.
[7] Hazai okmtár, VI. k. 32. l., VII. k. 27. l.

6. **Máté**, jegyző.

1239.

Ismeretlen személy; esetleg az 1228-ból ismert hasonló nevü jegyzővel azonos; szerepel 1239-ben.[1]

7. **Bodor**, albiró.

1267.

Megveszi 1267 február havában a baranyamegyei (később tolnamegyei) Peterd helységet.[2] Pózsának ő a fia; egyéb viszonyai ismeretlenek. Fia: Peterdi Bodor 1293-ban szerepel mint tanu.

8. **Mihály**, főjegyző.

1288.

Vasvári prépost; 1288 nyarán János nádor főjegyzője (magister notariorum); a nádor megbizottja annak birtokvevési ügyében.[3] Először prépost 1281-ben, mely idő óta félbeszakitás nélkül meg 1294-ben is ez állást tartja. 1297-ben találkozunk ugyan még egyszer Mihály prépposttal, de kérdéses, vajjon az illető okiratnak ez adata helyes-e?

9. **J**, albiró.

(1290—1301.)

Valószinüleg János nevü nádori albiró; előfordul III. András idejében egy meg nem nevezett év augusztus 10-ikén.[4] Ismeretlen személy.

10. **István**, főjegyző.

1295.

1295 november 15-ikén[5] Amadé nádor főjegyzője. Ismeretlen személy.

11. **Mihály**, nádori kanczellár.

1299.

II. Roland nádor 1199-ben bizonyos Mihály mesterről «cancellarius anulei sigilli nostri» (pecsétgyűrünk korlátnoka) czimmel tesz említést.[6]

Dr. WERTNER MÓR.

[1] Wenzel, II. k. 95. l. (Fejér, Cod. Dipl. IV/I. k. 139. l., tévesen teszi 1238-ra).
[2] Wenzel, III. k. 172. l.
[3] Fejér, Cod. Dipl. V/III. k. 442. l.
[4] Zalamegyei okmtár, I. k. 118. l.
[5] Hazai oklevéltár, 145. l.
[6] Wenzel, XII. k. 636. l.

A KERESZTÚRIAK.

(A Szentkereszti, Leustách, Mothkó, Ipócsházi, Czin és Andaházy családok.)

Érdekes kulturtörténeti mozzanatok fűződnek azon földrészhez, a mely Liptómegyében, a XIII. század okirataiban «inter duos paludes, terra Polughea» néven ismeretes. Kettős irányban köti le itt figyelmünket a százados események sora, melyek tanulmányozásának eredménye felderiti előttünk a «terra Polughea»-n egykoron századokon keresztül virágzott családok, és az ott keletkezett községek eddigelé a közönség előtt ismeretlen történetét. Századról századra, lépésről lépésre követve az okiratos adatok nyomait, kibontakoznak előttünk az események s előtünnek oly szereplői a megye művelődéstörténetének, kiknek nevei a köztudatból régen kivesztek, s ha maguk a szereplők népes családaikkal együtt eltüntek Liptómegye látóhatáráról: itt maradt nyomuk, itt maradtak alkotásaik öt századon keresztül azon községnevekben, mely községek keletkezésüket és nagy részben nevüket is nekik köszönhetik; de a mint most már feledés boritja emléküket az utókor előtt, úgy nem tudja, nem ismeri a közönség eredetét, keletkezését sem azon községeknek, melyek keletkezése a megye művelődéstörténetének egyik érdekes szakaszát képezi.

Jelen dolgozatunkat megelőzőleg részletesen ismertettük a Palugyai család történetének leirásánál Palugya földét, itt röviden még csak azt emlitjük fel, hogy ezen föld a XIII. század elején vagy a XII. század végén két teleppel birt: ez Király-Szent-Kereszt volt, a hol neve szerint is királyi jobbágyok laktak, és a mostani Kis-Palugya, a melyre királyi népeket telepitettek.

A szentkereszti királyi jobbágyok fiaitól származnak azon családok, melyek részben mint már kihalt családok, mint az Ipócsházi, Czin, Szentkereszti, részben még élő, mint a Mothkó, Leustach és Andaházy (össze nem tévesztendő a Fejérpataky és Lipthay családdal egy törzsből született Andaházyakkal) családok szerepeltek a terra Polughea földén, és gyüjtő névvel mindannyian Keresztúriaknak neveztettek, s a kik a Lubella, Csrmno és Csrmno-Palugya – a mostani deménfalvi patak között nyolcz községet telepitettek, ezek: Ancsikován, Andicz, Czin-Szent-Kereszt, Mothkó-Szent-Kereszt, Csrmno-Szent-Kereszt, Király-Szent-Kereszt, Ipócsháza— a mai Guothfalu — Gálfalva és Záhoroviszko.

A mint ezen egyes községek osztozkodás, királyi adományozás vagy örökös szerzemény czimén az egyesek külön tulajdonába mennek át, egymástól elkülönittetnek, elhatároltatnak, a megművelés szempontjából jobbágyokkal benépesittetnek tulajdonosaik által: a szerint veszik fel a községek birtokosaik után nevüket is.

Szorgos kutatásaink daczára sem találtunk a heraldikai és genealogiai szakmunkákban felvilágositó adatokat, melyek ezen családok történetét illetőleg dolgozatunkat megkönnyithették, bővithették volna, s igy az ismeretlenül maradt törzsökös családok történetét tisztán oklevéltári alapokon a következőkben adjuk elő.

A liptói királyi prædiumok eladományozása Palugya földén is, mint a megye legtöbb területén, az első letelepülő királyi jobbágyok fiai részére történt, kik mint a királyi udvarban növekedett apródok, a király zászlója alatt vitézkedő katonák, az adományozásra érdemeket szereztek. Ide nem értve azon szolgalmat, melynek feltétele alatt a királyi jobbágyok mint letelepülők a nekik adott s közösen birt, de egymás között fel nem osztott fö'drészeket birtokolták; Palugya földén a legelső adományozás nyomainak okiratos adatait az 1262. évben találjuk meg, midőn is IV. Béla király Sebestyén, Dank és Stenk liptói jobbágyok fiainak a most emlitett évben a Csrmno — előfordul Chemerna, Seremna, Cseremna, Csermona néven is az okiratokban, amint azt később látni fogjuk — és Lubella — Libele, Lybule, Lubila, Lyubela, Lobila néven is irva — patak között elterülő három ekényi földet ajándékozza.[1] «Super collatione cujusdam particule terre trium aratrorum inter rivulos Chemerna et Libele vocatas adjacentes per eundem dominum Belam regem Sebastiano Dank et Stenk filiis jobbagionum de Lipto ad *utendum* facta . . .» Szorosan véve ez sem volt

[1] Liptói regestrum: Magy. Tört. Tár, IV. köt.

még olyan adományozás, mely á tal az adományosok nemesi előjogokhoz jutlhattak volna; mert az adománylevél azon kifejezése: «ad *utendum*» bizonyos feltételek alatt csak használati jogot biztositott az illetőknek s nem egyszersmind a nemesi birtokkal járó olyan kiváltságokat, minőket az országos birtokos nemesség élvezett. Ebben a nézetünkben megerősit bennünket egy másik kifejezése a liptói regestrumnak 1391. évből; mikoron t. i. Imre fia András, az emlitett földrészre vonatkozó oklevelet Bubek Imre országbiró előtt bemutatta, ezen okirat beiktatása a regestrumba ezen szókkal történt: «Super quadam particula terre *conditionali*». Világosan kifejezi tehát itt e két szó: «conditionali» és «ad utendum», hogy nem végképen és föltétlenül adományoztatott ezen három ekényi föld a Csrmno és Lubella között Sebestyén, Dank és Stenk liptói jobbágyok fiainak, hanem csak feltételesen, bizonyos ellenszolgálatok mellett lett az nekik *átengedve*.

Biztos helyrajzi kijelölése e használatul átengedett földrésznek ma már a lehetetlenségek sorába tartozik, mert az adományozási oklevél előttünk ismeretlen, az valószinüleg már nem létezik; azonban későbbi adománylevelek, melyek Palugya földének feldarabolására vonatkoznak, a mi az 1290. évig még hat izben fordul elő, következtetni engednek, hogy ezen az 1262. évben kiadott királyi okiratban emlitett három ekényi föld ott van azon a hullámos sikon, a melyet a mostani Dubrava, Király-Lubella, Kelecsén és Király-Szent-Kereszt vesz körül.

A második adományozás nyomára vezet bennünket azon 1267. évi deczember 19-én «. . . XIIII. kalendas Januarii» kiadott királyi oklevél, melylyel Vidafölde, Olozi Gekmén és Tivannak adományoztatik.[1] Ebben ugyanis olvassuk a határleirásnál, hogy Vidafölde határos levén a palugyai földekkel, annak határa a Liget nevű föld mellett húzódva *Albert fia András földéig* megy «. . . contiguatur terre ville Paluga . . . inde ascendit per terram Liguet vocatam usque terram Andree filii Alberti . . .»[2] Albert fia Andrásnak itt már a palugyai jobbágyokkal nem közös, de elkülönitett nemesi birtoka volt azon terület, a melyhez a lubellai és dubravai erdőségek és hegységek egy része tartozott, ezt jelzi a kifejezés: «*terre Andree*», máskülönben ha ő mint palugyai királyi jobbágy birta volna, azt csak közösben birtokolhatta volna a többi ott lakó jobbágyokkal s nem nevezhetik vala «*Albert földének*». Albert fia András egyébiránt nem is liptómegyei letelepülő volt, mert ugyancsak ezen Albert fia András testvérével Jakabbal már 1262. évben Béla királytól Poloreka nevű négy ekényi földre Turóczmegyében adománylevelet kapott,[1] mint turóczi jobbágynak fia «Andree et Jacobo filiis iobbagionum de Thuroch . . .» s a liptómegyei Csermula és Lubella patakok közötti területet bizonyára érdemei megjutalmazása fejében szerezte meg. Ezt annál is inkább állitanunk kell, mert arra mutat az 1269. évben kelt s az ezen beigtatásról szóló jelentése Mihály zólyomi comesnek,[2] valamint a beigtatási jelentést helybenhagyó és megerősitő oklevele Béla királynak ugyanazon évről, melyben Albert fia András már comesnek iratik «. . . quod accederem ad quandam particulam terre de Lipto existentem inter duas aquas Cermula et Lubela vocatas . . . et statuerem *comiti Andree filio Alberti* . . .» Ugyancsak Béla király emlitett megerősitő oklevelében «. . . quod accedens ad nostram presentiam *comes Andreas filius Alberti* . . .» Akkor még ezen földterület puszta és lakatlan volt, mert csak ez esetben adományoztathatott el s igy jelenti ezt Mihály zólyomi comes a királynak: «. . . que si esset vacua et habitatoribus carens . . .» s megjegyzi továbbá, hogy azon földrészt üresnek és lakatlannak találta «... quam vidi esse vacuam et habitatoribus carentem ...»[3]

Nehány év leforgása után erre az Albert fia András comesnek adományozott föld Palugya határában, tőle László király által visszavétetett, mert az azon birtokhoz tartozó erdős hegységben aranyat leltek s annak a kincstár birtokába kellett átmennie. Valjon melyik évben

[1] Árpádkori uj okmtár, III. k. 159. l. — Genealogia com. de Felső-Kubin, Pest 1824.

[2] U. ott.

[1] Turóczi regestrum , Engel kiadása, 91. l. L. §.

[2] Árpádkori uj okmtár, VIII. k. 231. és 251. ll.

[3] U. ott.

történt ezen területnek visszavétele, az iránt határozott adattal nem birunk, de hogy az még 1273. évben Albert fia András comes tulajdona volt, bizonyitja egy 1273 évi május 27-ikén «. . . sexto Kalendas Junii . . .» kelt s László király által kiadott oklevél,[1] melyben Lőrincz fia Bogomér comes részére adományozott Salamon földe — ugyancsak a Polughea határában — határleirásánál emlittetik, hogy a határ a Lubella folyó mentén Albert fia András házáig terjed «. . . prima meta incipit sub alpibus in fluvio Lubelle et descendit per cursum ipsius fluvii usque domum Andree filii Alberti . . .»

Kétségtelenül tanusitja ezen adat, hogy Albert fia András comes nemcsak birta ekkor még az adományozott területet, de ott házat is épitvén, abban lakott 1273. évben, s igy annak visszavétele az 1273. és 1278. évek közé esik, mert már az utóbb emlitett évben ezen liptói birtokáért cserébe kapja Túróczmegyében Nunssir földét András fia Mátyás, a miből kitünik az is, hogy András már akkor nem élt s Csermula a mostani Csrmno — fia Mátyás örökébe ment át.

A királyi cserelevél, a mely 1278 évi július 18-ikán «... quintodecimo Kalendas Augusti . . .» kelt, elősorolja, hogy András fia Mátyás kéri László királyt, hogy a tőle visszavett Csermula földeért «. . . quod Mathias filius Andree . . . supplicando postulavit quod in concambium terre sue Cermula vocate inter fluvios Ceremle et Lubelle in Liptow existentis, quem ab ipso abstulimus . . .» cserébe adja neki a Túróczmegyében levő Nunssir földet «. . . quandam terram Nunssyr vocatam in Turoch existentem sibi conferre dignaremur . . .» megemliti e helyen a csere-oklevél, hogy a Ceremle földét azért vette vissza a király, mert azon aranybánya találtatott «. . . quia in ipsa terra auri fodina est reperta . . .»[2]

Albert fia András gyermekei a végrehajtott birtokcsere után Liptómegyéből visszaköltöztek túróczmegyei ősi birtokukra s ott alapitottak családot. A Csermula földért Nunssir túróczmegyei földdel való elcserélésre vonatkozólag észrevételeinket előadni e helyen tartjuk szükségesnek, fölvetvén ugyanis azon kérdést, valjon a Nunssir földe és Nadaser — melynek kétségtelen magyar neve Nádosér volt — a mai szláv kiejtésü Nadozor egy és ugyanaz volt-e vagy nem? Ugyanis az 1391-iki túróczi regestrum[1] a XXXIV. §-ban azt mondja, hogy András fia Mátyás bemutatta László király által 1278 évi július 18-ikán kelt s kiadott azon oklevelet, melylyel a liptómegyei Csermula elcseréltetett a turóczmegyei Nunssir földével; ugyanezt mondja a királyi csere-oklevél is, azonban Ábrahám fia György — ezen Ábrahám minden valószinüség szerint András másik fiának, Jakabnak volt fia, — beterjesztette ugyanazon birtokvizsgálat alkalmával a Nedaser — ma Nadozor — birtok feletti osztálylevelet András fiai Benedek, István, Mátyás, Bertalan és Márk testvérek; Mátyás fia Albert; Albert fiai István és Miklós között egyrészt, másrészt pedig Ábrahám fiai György és Tamás között 1351. évi június 16-ikáról «feria quarta proxima post festum sancte trinitatis.»[2] Az 1290. évben András király oklevelével megerősiti a László király csere-oklevelét 1278. évből, de itt már nem *Nunssirt*, hanem «*Nadozer*»-t ir.[3] Az eltérés a két oklevél kifejezése között, s az, hogy a turóczi regestrumban András fia Mátyás mutatja be a cserelevelet *Nunssir földre* «super terra Nunsir»; Ábrahám fia György pedig a «Nadaser» birtoklását igazolja «super possessione Nadaser», csakugyan azon föltevésre jogosit, hogy az emlitett két oklevél valamelyikének kifejezése hibás. Nézetünk szerint ez azonban csak látszólagos, mert ha tudjuk azt a mint kimutattuk, hogy Mátyás Andrásnak a fia volt, a ki bemutatta a terra Nunssirra vonatkozó cserelevelet, s tudjuk azt, hogy Györgynek apja Ábrahám, szinte András fia, tehát Mátyás testvére volt, a ki beterjesztette a nádaséri osztálylevelet 1352. évből, határozottan következtethető, hogy a terra Nunssir csak egy része volt a nádoséri birtoktestnek, a mely a possesio Nadaser határában feküdt s mig a Nunssir földrészszel együtt az arra vonatkozó királyi cserelevél Mátyás kezében maradt az osztozás alkal-

[1] Árpádkori uj okmtár, IX. k. 16. l.
[2] U. ott, 207. l. 144. sz.

[1] Engel, Mon. Ung. 81. l.
[2] U. ott, 91. l.
[3] Wenzel, Árpádkori uj okmtár, X. k. 1. l.

mával, a nádaséri osztálylevél a birtoktest többi részével Ábrahám fia Györgynél maradt.

A mint már feljebb kimutattuk, 1273 ban a harmadik adományos Lőrincz fia Bogomér comes volt.[1] A negyedik adományozás 1282-ben történt[2] Seraphinus de Aklich részére, a ki Csrmno, Chermona vagy Charmone földe egy részének lőn tulajdonosa,[3] a mint ezt az Okolicsányi család történetében kimutatjuk.

Hova tovább az egymást követő királyi adományozások által a régi Palugya földének kiterjedése mindig szükebb határok közé szorult, s igy történt, hogy az utolsó az ötödik adományozás lett, a mely után már csak a szoros értelemben vett Nagh Polughea villa maradt királyi kézen, a mely mint a királyi prædiumnak utolsó része 1317-ben a Platthy család őseinek adományoztatott, s ezt a most emlitett család történetében kifejtendjük.

Azon időségben, midőn 1285. évben az ötödik adományozás történt, Polughea földén mint benépesitett község csak Nagy-Palugya, Kis-Palugya, Király-Szent-Kereszt, a IV. László által visszavett és Nunsir földeért elcserélt Király-Lubella és Dubrava létezett; a többi községeket mind az adományosok alapitották; családtörténeti szempontból azonban a már ismertetett Palugyay, Boda, s a később ismertetendő Csemiczky, Benyiczky, Platthy családokon kivül, dolgozatunk jelen részében az első 1262. évi Sebestyén, Dank és Stenk, és az utolsó 1285. évi adományosok kulturális működése és genealogiai története érdekel, minthogy ezek voltak az általok telepitett községek benépesitői, a társadalmi élet első tényezői s ezek alapitottak családokat, a melyek bárha részben már kihaltak, de a letünt századok eseményeiben a megye területén szerepeltek s a müvelődés fejlődését előmozditották; s igy mint a haladás harczosai, kiérdemelték a helyet, a hol nevüket Liptómegye történetében az enyészettől megóvni és reájuk hálával visszaemlékezni kötelességgé vált.

Fentebb érintettük, hogy Palugya földén 1285-ben történt még királyi adományozás, a mely Bachlor és Aladár királyi jobbágyok fiait illette. Ugyanis ezen két testvérnek fiai: Bachlor fia Ipoth — később Ipochnak is (Ipócs) irva — és Aladár fia Leusták mint apródok, a királyi udvarban szolgálván, felköltötte IV. László király figyelmét azon sikeres eljárás, melylyel többszöri megbizatásuknak mindenkor megfelelni tudtak; igy különösen azon követségekben, melyeket László király Lengyelországba és Rutheniába menesztett 1284. évben, midőn az elüzött krakói fejedelmet Leskót Konrád massoviai herczeg ellen támogatván, azt tartományába ismét visszahelyezte. Az ekkor szerzett érdemekről a király megemlékezett, midőn Ipócs és Leusták a király elé járulván, Palugya földéből a Lubella folyó mentén Bogomér fiai birtokrésze határa mentén két ekényi föld adományozását kérelmezték. A király kérelmüket kegyesen meghallgatván, az adományozási oklevélben, a mely — minthogy a király azon időben Liptómegyében tartózkodott — Liptóban 1285 évi szeptember 29-ikén[1] «. . . datum in Lyptow die festi beati Michaelis archangeli» kelt, felsorolja, hogy különböző követségekben, de kivált Lengyelországban és Ruthéniában tevén hasznos szolgálatokat «. . . quod . . . Ipoth filius Bachlor et Leustachius filius Aladarii de Lyptow propositis nobis ipsorum fidelitatibus et serviciis meritoriis, que nobis indefesse impenderunt et specialiter in differentibus legationibus in Poloniam et Rutheniam, terram ad duo aratra sufficientem de terra Palugya excisam iuxta fluvium Lybula circa metas filiorum Bogomeri . . . sibi dari . . . postularunt . . .» A beigtatást a turóczi konventnál elrendelvén, ott a bevezetésnél Csákán fia Péter mint a király embere volt jelen. Ezen adománylevelet a turóczi konvent 1286 évi július 9-ikén «in octavis pentecostes . . .» az adományosok kérelmére átirta.[2]

Az 1262. évi első adományosok egyikének Stenk — Stefk, Stepheknek is irva — fia Miklós, az akkori zólyomi comes, Demeter udvarában töltvén ifjusága éveit, szolgálatai folytán kedvelt apródja lett Demeternek; s történt, hogy midőn István és Benin fia Chonanka Pé-

[1] Wenzel, Árpádkori uj okmtár, IX. k. 16. l.
[2] Fejér, Cod. Dipl., tom. V./III. k. 122. l.
[3] U. ott.

[1] Wenzel, Árpádkori uj okmtár, XII. k. 442. l.
[1] Eredetije Platthy Gyula levéltárában, Nagy-Palugyán.

tert megölték, azoknak Csrmno, Chemerna nevü birtokrészük, a mely Stenk fia Miklósnak ugyancsak ily nevü földe mellett szomszédos volt, minthogy a vérdijat megfizetni nem birták, Demeter zólyomi comes kezére jutott, és ezen földrészt Demeter a király akaratával és engedelmével Stenk fiának Miklósnak adományozta; «. . . quod magister Demetrius filius Nicolai de Zolum . . . quandam terram Chemerna vocatam vicinantem terre Nicolai filii Stepk servientis suis . . . in Lipto existentem que a Stephano filio . . . et filio Benou ratione mortis Petri de Chonanka per eosdem interfecti . . . ad eundem . . . Demetrium devoluta . . . dedit . . . ex nostro permissione et voluntate eidem Nicolao . . .» András király ezen adományt megerősitő oklevelét kiadta 1293. évi augusztus 29-ikén «in festo decollationis beati Johannis Baptiste . . .»[1]

Okiratos följegyzéseket lakott helyekről Palugya földén 1262-iki évben még épen csak a királyi jobbágyok telepén, Nagy-Palugyán, Király-Szent-Kereszten és Király-Lubellán találunk; 1273-ban csak a Salamonfölde mellett Albert fia András házát ismerjük. Idő multával azonban, a mint az adományos családok tagjai szaporodtak, s a nemesi birtokrészek osztozkodás alá kerültek; azon arányban keletkeztek a nemesi kuriák, a rezidenczián, népesültek a telepek, mert a földbirtok, a mezőgazdaság megmüvelése munkás kezekre szorult, s nyomára bukkanunk annak itt is, mint manapság is mindenütt, hogy mig az egyik vagyonát szaporitja, a másik elprédálja, s mig az osztatlanul birtoklott jószág együtt közösben maradhatott, osztozkodás után könnyebben urat cserél. Igy történt ez Palugya földe első adományosaival: Sebestyén, Dank és Stenk utódaival is, a kik minden valószinüség szerint ősi birtokukkal a XIII. század vége felé egymás között már megosztoztak, s bár ha az osztálylevél előttünk ismeretlen maradt is, annak megtörténtére biztosan enged az következtetni, hogy a XIV. század első éveiben az ősi adományos birtok különböző részeiben nyolcz nemesi kuria vagy rezidenczia van, melyek mindenikének természetes tartozandósága volt a megosztott birtokrész, s azon a földet müvelő nép telepe, mint a keletkező községi élet első csirája.

A felszaporodott családtagok száma 1306. évben okiratok igazolása szerint tizenkettőre rúgott; ezek között Sebestyénnek öt unokája: Fábián, Markalf, Hyppolit, Mihály és Miklós; Danknak öt fia: Karácson, Péter, Domokos, Tamás és Bencsik; Stenknek két fia: Miklós és Pál.

Előttünk ismeretlen okoknál fogva Pál fia Demeter — Sebestyén unokája — valamint Demeter fiai Fábián, Markalf, Hyppolit, Mihály és Miklós 1306. évben azon birtokrészüket, melyet IV. Béla királytól 1262-iki évben adományul kaptak, Stenk fiainak Pálnak és Miklósnak eladták tizenöt márka finom ezüstért. Az adásvevési szerződés a turóczi konvent előtt történt, a hol Demeter két fiával Fábiánnal és Markalffal megjelenvén, úgy ezek, mint távol levő három fia Hyppolit, Mihály és Miklós nevében tett nyilatkozatot az emlitett örök áron való eladás felől: «. . . quod Demetrius filius Pauli cum duobus filiis suis Fabiano et Markalf pro se et filiis suis absentibus Ypolito, Michæle et Nicolao . . . pari voce retulerunt quod Demetrius cum filiis suis quandam particulam terre quam sub privilegio domini Bele regis . . . affirmarunt se possedisse . . . Nicolao et Paulo filiis Stenk pro quindecim marcis fini argenti se confessi sunt vendidisse . . .» Az erre vonatkozó bizonyságlevelet a turóczi káptalan 1306 évi április 19-ikén «. . . feria tercia proxima post dominicam Miserecordiæ»[1] adta ki. Ezen birtokrészeladást megelőzőleg azonban egy másik adás-vevés is történt Dank fiai és Stenk fia Pál között, a melyről a turóczi konvent előtt ugyancsak 1306. évben történt bevallás mondja,[2] hogy a turóczi konvent előtt megjelentek Dank fiai: Domács, Tamás, Bencsik, Karácson — Krachun, Karachonnak is irva, — Karácson fia Márton, Stenk fiai: Miklós és Pál «. . . quod Dominicus Thomas et Benchik Martinus filius Krachun filii Dank ex una parte, Nicolaus et Paulus filii Stemphk de provincia

[1] Wenzel, Árpádkori uj okmtár, X. k. 113. l.

[1] Eredetije Platthy Gyula levéltárában, Nagy-Palugyán.

[2] Eredetije Dettrich Antal levéltárában, Benedekfalván.

Lypto ex altera . . .» s kijelentették, hogy Bencsik földének egy részét minden hasznával, kuriával, kerttel, réttel és erdővel négy márka finom ezüstért; Domokos földének felét kuriájával és tartozandóságaival három márka finom ezüstért, Tamás minden őt illető földét az ahhoz tartozókkal négy márka finom ezüstért, Karácson az egész őt megillető részt összes tartozandóságaiért négy márka finom ezüstért Stenk fiának Pálnak örök áron eladta, s az ott jelen levő Dank fia Péter az eladók édes testvére megengedte, hogy fent emlitett testvérei Miklósnak és Pálnak Stenk fiainak eladhassák. «. . . quod Petrus filius Dank coram nobis constitutus fratres suos supra dictos vendere, Nycolaum et Paulum filios Stenphk emere libere concessit et permisit . . .» A konventnek ezen ügyletre vonatkozó kiadványa ugyanazon évben, de napi keltezés nélkül adatott ki, mind a mellett azonban annyit mégis meg tudunk határozni, hogy a most emlitett adás-vevés megelőzte azt, a melyet, mint feljebb elmondottuk, Sebestyén unokái, illetőleg Demeter fiai és Stenk fiai 1306 évi april 19-én kötöttek; mert ugyanezen a napon még egy másik bevallásról tesz a turóczi konvent bizonyságot, a melyet Stenk fiai Pál és Miklós tettek a konvent előtt, s a melyből kitünik, hogy a Dank fiaival kötött adás-vevési szerződés megelőzte a Demeter fiaival kötött adás-vevést. Megjelentek ugyanis Stenk fiai Miklós és Pál a konvent előtt s a következő vallomást tették: Miklós átadja Pál testvérének az apja után örökölt és őt megillető részt azon földrészszel együtt, melyet Pál fia Demetertől és Demeter fiaitól 15 márka ezüstért megvett «. . . quod Nicolaus filius Stenk dedit et assignavit fratri suo Paulo hereditatem patris sui . . . terram videlicet quam a Demetrio filio Pauli et filiis Demetrii pro quindecim marcis fini argenti affirmarunt se comparasse», Stenk fia Pál pedig kijelenti, hogy ő Miklós testvérének átengedi azon földterületet, melyet Dank fiaitól nyolczadfél márka ezüstért vásárolt.

Ez tehát formális csereszerződés volt, a melyet természetesen meg kellett előznie a Demeter fiaitól történt vételnek, s csak igy történhetett az, hogy a Demeter fiaitól megvett földrész iránti és Miklós és Pál közötti cseréről szóló konventi bizonyságlevél egy és ugyanazon napon kelt okiratban adatott ki.[1]

Mig a XIII. században a családalapitók egyes tagjainak tényked ése a vagyon, az ingatlan birtok szerzése körül forog, a XIV. században a királyi donatiók már szükebb határok között mozognak, részben azért, mert a liptói királyi területek nagy része már eladományoztatott, részben pedig, mert a tatárvész után keletkezett kiváltságos mezővárosok határait, területét nagyobbitani feltétlen szükséges volt a letelepült idegenek, gyarmatosok fejlődésének biztositására, s ezért a királyi prædiumokból egyeseknek eladományozott területek is több esetben az illetőktől visszevétettek, s azok más ingatlanokkal cseréltettek föl. Ennek következtében a XIV. században a birtokszerzés az adományos családoknál egymásközötti adás-vevés, zálogba vetés vagy öröklés utján történt leginkább; s az időben a megye kulturális történetének alapját a társadalmi, a községi élet terjesztésében, a keletkező telepek számszerinti növekvésében ismerjük fel. Ennek szükségét előidézték az egyes családok tagjainak szaporodtával beállott osztozkodások, a fekvőségek szétdarabolása. Ilyen körülmények között volt a XIV. század elején a terra Polugheán letelepült adományos családok azon része is, a mely a XIV. században *Szentkereszti* vagy *Keresztúri* jelzővel emlittetik az okiratokban, s a kik az első adományosok Sebestyén, Dank és Stenk, és az utolsók Bachlor és Aladár ivadékaiként szerepelnek a megye kulturális történetében és családokat alkotnak, telepitenek, népesitenek Liptómegye területén.

Az első, a kiről az okiratok 1319. évben hirtadnak, Mothk mester, a mai Mothkó-Szent-Kereszt alapitója, a ki Palugyai Andrásnak, Madach fia Pál és ugyanezen Pál fiai András és Miklós elleni hatalmaskodási ügyében mint egyik választott biró, a felek közötti kiegyezésre nézve szerepel, a hol Dancs mester közbenjárására a felek a választott biróság itéletét elfogadják «. . . tandem de voluntate et permissione magistri Donch, partes se arbitrio istorum proborum virorum subscriptorum commiserunt: videlicet magistri

[1] Eredetije Thuránszky Rudolf levéltárában, Priechodon.

Condas, magistri *Mothk* etc. . . .» A megtörtént kiegyezésről szóló bizonyságlevelet kiadta Dancs mester 1319. évi július 13-ikán «in festo Margarithe virginis . . .»[1]

Dank ivadékai egyre csorbitották törzsbirtokaikat s alig hogy 1300-ban annak egy részét elidegenitették, 1323-ban ismét áruba bocsátották a másik részét, s mint előbb, úgy ez alkalommal is Stenk utódai voltak a birtokszerzők, a kik ezzel ingatlanaikat tetemesen szaporitották. Ez alkalommal ugyanis Dank fia Péter és Péter fia Miklós egyrészről, másrészről pedig Stenk fia Miklós, és Miklós fiai András és Tamás megjelentek Dancs zólyomi és pataki comes előtt és azt vallották, hogy Péter fiával együtt egész öröklött jószágukat Miklósnak és két fiának örök áron eladták három márkáért «. . . quod constituti coram nobis Petrus filius Dank cum Nicolao filio suo ab una parte, Nicolaus filius Stenk cum Andrea et Toma filiis suis ab altera, idem Petrus cum filio suo confessi sunt totam porcionem terre, qua iure hereditario ipsos contingit, vendidisse pro tribus marcis . . . Nicolao et duobus filiis suis . . . iure perpetuo . . .» Az adás-vevést hitelesitő okiratot kiadta Dancs zólyomi és pataki comes kelet, hely és nap nélkül 1323. évben.[2] A következő 1324. évben Stenk, Miklós és fiai András és Tamás a birtoklási jog nagyobb biztonsága tekintetéből úgy ezen, mint a Dank utódokkal 1306. évben kötött adás-vevési okiratot a turóczi konvent által ujra átiratták.[3]

1332. évi april 13-ikán és november 8-ikán kelt királyi patens levelével Károly király Bachlor fia Ipócs és Aladár fia Leusták részére László király által tett adományt megerősiti.[4]

Nemzedékrendi szempontból azon becses adatok, melyeket a XIV. századi okiratok a Keresztúriak egyes tagjainak az ősi letelepülőktől szakadatlan leszármazására nyujtanak, igen világos és érdekes képet adnak a nemzedékek egyes ágaiból keletkező, más-más és különböző nevet fölvevő családok alapitásáról s általuk az alapitott községek történetének mintegy csirájába engednek bepillantást s végig vezetnek azon mozzanatokon, a melyek az egykori terra Polugheának üres, lakatlan területét benépesitik, a közmüveltséget hatalmasan előmozditják, eltörlik a régi elnevezését a földrésznek s lesz belőle Keresztúr, Keresztúriak; mindezen adatok igazolni fogják egyszersmind azt is, hogy miért adtuk dolgozatunk jelen részének a «*Keresztúriak*» czimet. Kimutattuk már fentebb, hogy 1282. évben Akalichnai Szerafin Csrmno földéből szinte kapott királyi adományt, s ezzel határszomszédos viszonyba jutott Leustákkal. A szomszédság összekoczczanásokra, határsértésre, birtokfoglalásra vezetett, a miből határvillongási pör támadt, s a mely Tamás liptómegyei alispán elé kerülvén, az 1340 évi október 6-ikán «in octavis festi beati Michaelis archangeli . . .» Leusták fiai: Czin, Leusták, Mátyás és Czinege részére Akalicsnai Péter fia János ellenében határjárást eszközölt «. . . Chyn, Leustachius, ac Mathias et Chynege filii Leustasii ab una, et Joannes filius Petri de Akalichna parte ex altera . . .»; a határjárási bizonylatot az alispán 1340 évi október 11-én «. . . quarta feria proxima post festum beati Mihaelis archangeli . . .» adta ki.[1]

A most emlitett Leusták fiai közül az elől nevezett Czin — Chyn, később Czinnek is irva — volt az, a ki saját nevéről Czin-Szent-Kereszt megalapitója lett, s ez valószinüleg már akkor történt, midőn a Leusták utódok atyjuk utáni örökségi birtokukon megosztoztak és első törzsapja lett a tőle származott utódok Czin nevü családjának; a mely család, a mint látni fogjuk, még a XVI. század második évtizedében is virágzott férfi ágon Czin Mihály személyében. Ugyancsak Leusták második fia Leusták lett első őse a maig is élő, de Liptómegyéből még a XV. század közepe felé kiköltözött Leustách családnak.

Röviden emlitettük az 1293. évnél, hogy Demeter zólyomi comes Csománk Péter meggyilkolása vérdijául az István Bennou fiától reá átszármazott Csrmno földet hü apródja, Stenk fia Miklósnak adományozta, András király beleegyezésével. Ezen gyilkolási eset, és a

[1] Eredetije Palugyai István bodafalvi levéltárában.

[2] Eredetije Thuránszky Rudolf levéltárában, Priechodon.

[3] U. ott, ugyanannál.

[4] Liptói regestrum, id. kiadás.

[1] Eredetije Bobrovniczky László levéltárában, Rózsahegyen.

Csrmno földrész eladományozása részleteire érdekes és felderitő világot nyujtanak a következő okiratos adatok: Ipócsot és Leustákot azzal vádolták, hogy Csománk Péter királyi szolgát megölték és ezen bűnvád következtében 1293-ban András király Csrmno birtokrészüket, melyet László királytól adományul birtak, elkoboztatta és Dominicus Ruthenusnak szolgálatai jutalmazásául adományozta «. . . a predictis Ipoch et Leustachio patre ipsorum alienate exstitisset ex collatione eiusdem Andrae regis Dominico Rutheno pro eo quod quondam servum regium Petrum filium Chomank nomine occidissent . . .» Ez a birtokrész 47 évig volt az uj adományos kezén, mig végre Leusták fiai Gergely és Czin úgy a saját, mint testvéreik, Leustách, Iwanch, Iwanka — a kit Chynegének is hivtak — és Mátyás, valamint Ipoch fiai Miklós, Mikó, Gabrián, Kristóf és Lőrincz nevében «. . . quod Gregorius et Chyn filii Leustachii . . . item Leustachio, Iwanch, Iwanka et Mathia fratribus suis, Nicolao, Mykow, Gabriano Christophoro et Laurentio filiis Ipoch proximis suis . . .» 1340 évben Károly király elé járultak, kérvén, hogy a tőlük Csománk Péter meggyilkolása miatt elvett és Dominicus Ruthenusnak adományozott földjüket visszaadja, minthogy Ipócs és Leusták fentebbi Péter meggyilkolásában ártatlanok voltak, s a gyilkosságot csak reájuk háritották «. . . et omnem criminem super eosdem Ipoch et Leustachium licet innocentes obiecissent . . .» Károly király Leusták és Ipócs fiainak a tőlük elkobzott birtokot visszaadja ugyanazon jogokkal, a mint azt László király adományából birták «. . . remittimus restituantes et resignamus cum omni iuris titulo quo . . . ex collatione dicti domini Ladislai regis dinoscuntur possedisse . . .» Kiadatott ezen okirat Visegrádon 1340 évi deczember 13-ikán «in festo beate Lucie virginis et martyris . . .»[1] Az erre következő harmadnapon, deczember 15-én «. . . feria sexta proxima post festum beate Lucie virginis et martyris . . .» Károly király parancsot meneszt Péter fia Tamás csókakői castellanus és liptói comeshez, a melyben arról értesiti, hogy Leusták és Ipócs fiainak a két ekényi földet a Lubella folyó mentében, és Bogomér fiainak határa mellett visszaadta s elrendeli, hogy azt Leusták és Ipócs fiainak átadja és birtokukba helyezze «. . . super quo fidelitati tue firmiter precipimus per presentes, quatenus prenotatam terram duorum aratrorum ipsis filiis Leustachii et Ypoch statuere debeas vel facias possidendam . . .»[2]

Leusták fia Gergely azonban alig nehány évig élvezte a visszakapott jószágokat, minthogy őt 1349. évben Boda fia Miklós megölte, a miből bünpör keletkezett. Ezen pör azzal ért véget, hogy a választott biróság útján kiegyeztek és Boda fia Miklós, Gergely megöléseért testvéreinek Czin, Leusták, Mátyás és Czinegének budai súly szerinti száz márkát fizetett «. . . abitrio proborum virorum et compositione dictus Nicolaus filius Boda pro morte et homicidio dicti Gregorii, Chyn, Leustasio, Mathie et Chynege daret et persolveret centum marcas ad rationem marcarum Budensium . . .» Az egyezkedés iránti vallomást a pörös felek a liptói alispán Tamás előtt tették, a ki az erre vonatkozó bizonyságlevelet 1349. évi augusztus 26-án «quarta feria proxima post predictas octavas festi assumptionis virginis gloriose . . .» adta ki.[2] Tamás alispán bizonyságlevelének végső soraiban mondja, hogy Czinege vagy Czinéga másképen Ivánkának is hivatik, midőn arról szól, hogy a kikötött száz márka vérdijat Boda Miklós fia a megállapitott határidőkben tényleg ki is fizette «. . . predictas centum marcas, ut premissum est iidem Nicolaus ipsis filiis Leustachii Chyn, Leustachio, Mathie et Chynega qui *alio nomine Iwanka* nuncupatur, persolvisse . . .»

Legelső elnevezését a Szentkereszti jelzővel a Palugya földén letelepült adományos családoknak ugyancsak az 1349. évben találjuk a szepesi káptalannak ez évben október 11-én «dominica post festum beati Francisci confessoris . . .»[3] kiadott oklevelében; midőn is t. i. a Stenk törzséből eredő Miklós fia András a

[1] Eredetije Leustách Lajos főszolgabiró tulajdonában, Nagy-Szalatnán.

[1] U. ott, ugyanannál.

[2] Eredetije Palugyai István levéltárában, Bedefalván.

[3] Eredetije Thuránszky Rudolf levéltárában, Priechodon.

káptalanban megjelenvén, a turóczi konvent által 1306. és 1324-ben, Donch mester által pedig 1323. évben kiadott okiratokat átiratni kéri. Ezen okmány szövegében mondja a szepesi káptalan, hogy megjelent előtte Miklós fia András szentkereszti nemes Liptó vármegyéből «... Andreas filius Nicolai nobilis de *Zenthkyrysth* de comitatu Liptoviensi . . .»

1352-ben május 10-ikén «feria quinta proxima post festum beati Stanislai martiris . . .» Lajos király azon adás-vevési oklevelet, a mely 1306-ban a Sebestyén törzsből eredő Demeter fiai Markalf, Hypolit, Miklós és másik Miklós között egyrészt, másrészt a Stenktől leszármazó Miklós és Pál között köttetett, megerősiti.[1] Ugyanez év október 16-ikán «. . . in die beati Galli confessoris . . .» határjárás eszközöltetik a Béla király által Sebestyén, Dank és Stenk jobbágyok fiainak a Csrmno és Lubella patakok között adományozott három ekényi földön.[2]

Ezen határjárást és birtokbavezetést elrendelő királyi iratnak igen értékes nemzedékrendi adatai vannak, mert abban egyenként neveztetnek meg azok, a kiknek e birtok átadandó volt, s igy a leszármazás további hiteles fonalát adja kezünkbe, melylyel az egyes ágakhoz tartozók őseikkel összeköthetők. Megneveztetnek abban: Miklós fia András; Tamás fiai: István, Miklós, Péter és Miklós; Miklós fia Miklós; Lőrincz fiai: János és Simon; Pál fia Miklós; Imre fiai: András és István. Egy évvel erre 1353-ban augusztus 14-ikén «in vigilia assumptionis beate virginis ... .»[3] Lajos király parancs-levelet irt Liptómegye kettős főispánjához Bubek Istvánhoz és Györgyhöz, hogy a fentnevezetteket ne merészeljék jogaikban és birtokaikban háborgatni «ne iidem memoratos nobiles in eorum juribus et terris legitimis molestare presummerent . . .»

1358. évben nyerünk tudomást legelőször Ipócsfalváról, a mely Bachlor törzséből származó Ipócs fiának Ipócsnak a telepitvénye, a ki ez évben de Ipochfalva neveztetik, de generatiója már a harmadik izben kihal, minthogy a XV. században már az Ipócsfalvi családra vonatkozólag sem a káptalanokban, sem a megyei levéltárban adatokat nem találunk. Ipócsfalvi Miklós fiai Máté és Márton 1358-ban márczius 28-án «. . feria quarta proxima post dominicam Ramispalmarum . . .» Miklós liptói alispántól bizonyságlevelet kapnak az iránt, hogy Ipoch fiai: Szerefel, Pál és Livasius az ipócsfalvi birtokrészből Agatha, Ipócs leánya, Ipócsfalvi Jakab neje után, a ki Máthé és Mártonnak nagyanyja volt, a hajadoni negyedet megkapták «. . . super extradatione quarte filialis . . . per Serephil, Paulum et Livasium filiis Ipoch de possessione eorum Ipochfalva vocata domine Agathe filie Ipoch consorti Jacobi, avie scilicet ipsorum Mathe et Martini . . .»[1]

Az 1360. évi május 2-ikán Akalicsnai Péter fiai Márk és Szerafin, Mikó fiai János és Mothk és János fiai: Miklós, Gergely, Tamás csereszerződést kötnek egymás között;[2] mely szerint Akalicsnai Péter fiai cserébe adják Szentkereszti Mikó és János fiainak szentkereszti birtokukat, ezeknek akalicsnai földrészükért.[3]

A Keresztúr helynév és Keresztúri családnév okiratos első nyomát, a mint feljebb kimutattuk, először is 1349. évben találjuk. Ez elnevezésnek azonban sem a XIV. sem a XV. században állandósága nincsen, s az folyton ingadozik a Szent-Kereszt és Szentkereszti névvel, mert 23 esetben tizszer akadunk 1381-től 1492-ig a Szentkereszti és 13-szor a Keresztúri családnévre egy és ugyanazon területen egy és ugyanazon családbelieknél; mig végre a XVI. század második felében a Keresztúri vagy Szentkereszti családnév végképen elvesz; némi megállapodást a Keresztúri névre csak a XIV. század utolsó évtizedében tapasztalunk, azontúl váltakozva, hol az egyik, hol a másik név fordul elő.

1381. évben fordul elő először a Keresztúr név azon okiratban, melyet Egyed fia János mester, liptói alispán, deczember 24-ikén «. . . feria proxima ante festum nativitatis domini» adott ki Keresztúri András fia Márton részére Bethlenteleki Márk fia Tamás ellen 60 garasnyi tar-

[1] Liptói Regestrum, id. kiadás.
[2] U. ott.
[3] U. ott; eredetije Thuránszky Rudolfnál Priechodon.

[1] Eredetije Thuránszky Rudolfnál; kivonatban a liptói regestrumban.
[2] Eredetije a Magy. Nemz. Múzeum levéltárában, kivonatban a liptói regestrumban.
[3] Eredetije a Magy. Nemz. Múzeum levéltárában.

tozása ügyében «. . . Marthinus filius Andrae, filius Emerici de *Keresztur* contra Thomam filium Marcy de Bethlenteleke . . . in facto sexaginta grossorum pignori obligatorum . . .»[1]

Keresztúri János — másképen Czinege — fiai István és Pál nővérüket Dorottyát János fia Györgyhöz, nem nemes emberhez adván feleségül, mint a nővérüket megillető negyedet, a Leusták-féle sessiónak felét a keresztúri határban, és saját ugyanottani birtokuk negyedét adták át «. . . quod Stephanus et Paulus filii Johannis dicti Chynege de Keresztur comitatus Liptoviensis . . . dominam Dorotheam verum sororem ipsorum Georgio filio Johannis homini ignobili matrimonio aliter copulassent . . . ipsi medietatem sessionis in dictam Kerestur . . . nec non quartam partem dicte possessionis eorum . . . dicte Dorothee sorori ipsorum dederunt . . .» Ezen kielégítés iránti vallomást Keresztúri István és Pál a turóczi konvent előtt tették, s ez a bizonyságlevelet 1386. évi november 19-ikén «in festo beate Elizabeth» ki is adta.[2]

A számos tagú és több családra szétágazó Keresztúriak között, a kik békés polgári foglalkozás közben élték le napjaikat, csak egy vált ki, a ki elődeinek munkaköréből kilépve, mint katona tüntette ki magát, s bátorságával, katonai erényeivel érdemeket szerzett, melyeket Zsigmond király meg is jutalmazott. Ez Keresztúri Miklós mester, Pálnak fia volt, a ki 1390. évben Zsigmond királytól a nyitramegyei Málnafalut adományul kapta.

Ez a Keresztúri Miklós mester, a mint az adománylevél irja, a királynak sok országos ügyek elintézésében tett kiváló és hűséges szolgálatokat. Zsigmond, midőn a Horváthiak elleni hadjáratát 1387-ben szervezte, már januárban Szlavóniában volt, de onnan a fölkelők azon fenyegetése miatt, hogy Mária királynőt megfojtják, a háború megkezdését elhalasztotta és Losonczi Istvánt hagyta ott, maga pedig visszatért s a Horváthiakkal alkudozásokba bocsátkozott s csak a márcziusban történt megkoronázása után látott erélyesen a fölkelők leveréséhez. Ezen hadjárat volt az, a melyben Keresztúri Miklós is részt vett és különösen Gomnech vára ostrománál és megvivásánál kitüntette magát és Málnafalvát adományul kapta «. . . Strenui et egregii viri magistri Nicolai de Keresztúr . . . in pluribus nostris et regni nostri agendis . . . sub diversitate locorum et temporum presentium et expugnatione ac obtentione castri nostri *Gomnach* appellati in regno nostro Sclavonie stabiliti prestitorum laudabilium operum . . . villam nostram regalem Málnafolw vocatam in comitatu Nitriensi sitam . . . dedimus et donavimus et peremnaliter conferimus . . . perpetuo et irrevocabiliter possidendam, tenendam et habendam . . .» Az adománylevél kelt 1390. évi július 10-ikén «die dominico proximo ante festum beate Margarethe virginis et martyris».[1]

Az 1391. évben Bubek Imre országbiró által tartott birtokvizsgálat alkalmával, a Keresztúri királyi adományosok közül bemutatták okirataikat Lubella földéről Keresztúri Miklós fia János; Ipócsfalvi Miklós fiai Máté és Márton Ipócsfalva iránt; Imre fia András a Lubella és Csrmno patak közötti birtokok igazolása czéljából.[2]

A XV. században hovatovább mindinkább elvesztik a családnevek ingatag jellemüket; a helynevek határozottabb alakot öltenek, élesebb jelzőket vesznek fel. Ez a megállapodás azonban az egykori terra Polughea széles határai között a XV. század második felében észlelhető, s e lassú átmenet még többszörös változásnak veti alá úgy a hely- mint a családnevek okiratos használatát. Egyébiránt ezen okiratok leginkább családtörténeti, nemzedékrendi szempontból nyujtanak érdekes adatokat, a melyek lánczolatos összefüggésben tüntetik fel az egyes ivadékok leszármazását az első ismert ősöktől; s a mi különösen érdekessé válik, az a női leszármazók gyakori előfordulása a Keresztúriak családjában a kiházasitások, a női hozományok, a hajadoni negyed kiszolgáltatása keretében.

1404-ben Lubellai György fia László, Anda földét — a mai Andaháza — a melyet Andától — Andrásnak is irva — Imre fiától negyven márka adósság fejében birt, örökjogon

[1] Eredetije Bobrovniczky László tárában Rózsahegyen.

[2] Eredetije Bohus Péter ügyvéd levéltárában, Liptó-Szent-Miklóson.

[1] Eredetije Rásztokay János levéltárában, Rásztokon.

[2] Liptói regestrum.

megtartani nem kívánva, megjelent a turóczi konvent előtt Cseremnai — ma Csrmno- Szent-Kereszt Mihály fiával Miklós pappal «. . . quod Ladislaus filius Georgii de Lubele . . . ab una parte vero ab altera discretus vir dominus Nicolaus presbyter filius videlicet Michaeli de Cherempna . . .» kijelentette, hogy Miklós papot és Pált, apja utáni nagybátyját Anda nevű birtokrészért, a mely a két Csrmno patak között van, a mint magára vállalta, örökké nem tarthatja «. . . quia ipse Nicolaum et Paulum patruum suum in dominio *Anda* . . . in medio duorum rivulorum Chemperna . . . tenere, proud (igy) ipse assumpsisset, non valeret . . .» e helyett nekik adományozza egész birtokrészét azon területen, a melyről anyja Ancsel Cseremnai Pál fia Miklós leánya után jogosan megilleti «. . . ideo ipse totalem portionem possessionariam sibi per nobilem dominam *Anchel* vocatam filiam scilicet Nicolai filii Pauli matrem videlicet suam ab endem domino Nicolao et Paulo et ab aliis congenerationibus eorum videlicet *Anda* filio Emerici ac Nicolao filio Nicolao jure debere pertinentem . . . dedit et commisit . . .» s végre magát kielégitettnek jelenti ki Imre fia Anda és Miklós irányában a női hozomány és kelengye felől, mely anyját megillette «. . . insuper Andam filium Emerici, et Nicolaum filium Nicolai super dotis et rebus paraphernalibus . . . matris sue legitime spectantibus liberos dimisit . . .» Ezen bevallási bizonyitványt a turóczi konvent 1404. évi deczember 27-én «. . . in crastino beati Stephani prothomartyris» adta ki.[1]

Két érdekes mozzanata van ezen okiratnak, a mely két községnek és egy családnévnek keletkezésére vet világosságot; az egyik az *Anda* földrésznek neve, a mely szoros összefüggésben van tulajdonosa Imre fia *Anda* nevével, a ki másképen Andrásnak is iratik, s nyilvánvaló, hogy az a kis helység, a mely Anda földén keletkezett, egykori birtokosa Imre fia Andától kapta elnevezését, s lett belőle akkor *Andaháza*, a mai Andice és az Anda ivadékaiból az *Andaházy* család, a mely egészen más és semmi vérrokonságban nem áll a Milát törzséből eredő Fejérpataky, Lipthay és Andaházy családdal.

[1] Eredetije Platthy Gyula nagy-palugyai levéltárában.

A Dank-törzsből leszármazó Andaházyak maig is virágzó család s még néhány évtized előtt Andaháza birtokában voltak.

A másik érdekes adat Miklós leányának, Lubellai György fia László anyjának neve Ancsel, a kinek földrészét a most emlitett László, mint feljebb kimutattuk, örökösödési jogon birván, azt Miklós pap és Pálnak adományozta. Szorosan meghatározható helyrajza ennek a területnek kijelöli annak fekvését, a mely a mai Ancsikován határába esik, a mely szó Ancsik faluját jelenti; *Ancsik* pedig kisebbitője az *Ancsel* névnek, s e szerint az Ancsel földe, a mint az valószinüleg csak a XV. század folyamán népesittetett be és községgé alakult Ancsikfalunak neveztetett. Ezen birtokrész későbbi idők után a Platthy család birtokába ment át.

Szentkereszti Imre fia Andrásnak valamelyes ügyes-bajos dolga levén a turóczmegyei Zathureczky Máthé fia Lukácscsal és János Demeter fiával, ezt nem tudván elintézni, az esztergomi érseki helyetteshez folyamodott, hogy ügyének elintézése czéljából a fentnevezetteket maga elé idézze s a szentszéki bíróság útján itéljenek a Zathureczkyak elleni ügyében. János, az esztergomi várbeli Szent-István egyháznak prépostja és érseki helyettes, Mihály szentmártoni és László szucsáni — Suchena irva — plebánosok által megidéztette a szentszék elé Zathurhei Lukácsot és Jánost «. . . quatenus visis presentibus citatis ad instanciam nobilis viri Andree filii Emerici de Sancta Cruce in Liptovia nobiles vires Lucam filium Mathei de Zaturhe, Johannem Demetrii de eadem . . .» Az idézőlevél kelt 1407 július 15-ikén «. . . Strigonii in festo sanctorum divisionis apostolorum . . .»[1]

Bár ha ezen most idézett okirat sem nemzedékrendi, sem az előadott ténynél fogva újabb adatot nem foglal magában, azt csak azon oknál fogva jegyeztük ide, hogy bizonyitó példával megokolhassuk azon ingadozást, mely a családnevek irásában az oklevelekben még mindig uralkodott, mert ime ugyanazon Imre fiát Andrást hat évvel később 1413-ban a szepesi káptalan nem Szentkeresztinek, de Keresztúri-

[1] Eredetije a Fejérpataky család levéltárában, a Magyar Nemz. Muzeumban.

nak irja azon tiltakozási okiratban, melyben Lubellai Péter fia István a saját és Lubellai Tamás fia Márk nevében tiltakozik *Keresztúri* Imre fia András neje Skolasztika és fiaik András és Benedek azon szándéka ellen, melylyel malathei — a mai Malathyn — birtokrészüket valamelyes ürügy alatt elfoglalni akarják «... quod Stephanus filius Petri de Libule . . . sua ac Marci filii Thome de eadem personis per modum protestationis . . . curavit significare, quod . . . Andreas filius Emerici ac domina Skolastica consors nec non Andreas et Benedictus filÿ eiusdem Andree de Keresthur . . . portionem ipsorum in . . . Malatha vocata . . . occupare niterentur . . .» Kiadta a szepesi káptalan 1413. évi márczius 31-én «. . . feria sexta proxima ante dominicam Letare . . .»[1]

Szentkereszti vagy Keresztúri Imre fiát Andrást az 1422. évben kiadott s a turóczi konventhoz intézett rendelet mint *néhait* emliti, mely szerint néhai Szentkereszti András fiait Benedeket és Istvánt és ezeknek osztályos rokonait Pál fiát Imrét és Miklós fiát Soldos Miklós szentkereszti nemeseket, Szentkereszth nevü birtokukba a Csrmno és Lubella patakok között bevezetni rendeli «. . . dicitur nobis in persona Andree filii Emerici Stephani et Benedicti filiorum eiusdem necnon Nicolai Soldos filii Nicolai et Emerici filii Pauli nobilium de Zentkerezth, quod in dominium . . . Zenthkerezth vocate inter fluvios Cermnyik et Lyble vocatos . . . legitime vellent introire . . .» Királyi emberül a többiek között a királyi parancs Szentkereszti Miklós fiát Jánost «. . . Johannes Nicolai de Sancta Cruce . . .» nevezi meg.[2]

Nem tudjuk megokolni azon ellentmondást, mely a most idézett oklevél és az esztergomi érseki vicarius Máté által 1425. június 6-ikán «. . . in vigilia corporis Christi . . .»[3] kiadott megbizó levélben Keresztúri Imre fia Andrásra nézve előfordul. A fent emlitett királyi okiratban ez áll «. . . Benedictus filius condam Andree de Zenthkerezth . . .» ez határozottan csakis a *néhait* jelentheti, tehát András ugyanakkor e szerint már nem lehetett az élők sorában; az 1425. évi június 6-ikán kelt oklevél tehát három évvel később azt mondja, hogy Szentkereszti Imre fia András az esztergomi szentszék előtt bizonyos ügyeket óhajtván megindítani, mert törődött testi állapota, aggsága és a hely távolsága miatt a szentszék előtt a maga részére ügyvédőket nem vallhat «. . . dicitur nobis in persona Andree filii Emerici nobilis de Sancta Cruce, quod ipse in sede Strigoniensi coram nobis certas causas movere intenderet, cum autem propter senilem etatem, et corporis sui debilitatem . . . nec non longam distantiam pro constituendis procuratoribus ipsa loca accedere nequeat . . .» kéri a szentszéket, hogy otthon alkalmatos megbizott egyén előtt ügyvédet vallhasson. Máté érseki helyettes erre megbizza Jánost, boldogasszonyfalvai plébánost és alperest, hogy Szentkereszti Imre fia Andráshoz menvén, tőle az ügyvédvalló nyilatkozatot vegye ki s arról a szentszéknek jelentést tegyen. Nyilvánvaló ebből, hogy Szentkereszti Imre fia András 1425-ben még élt s az 1422. évi okirat azon kitétele, «Benedictus filius *condam* Andree» a valóságnak nem felel meg.

Mi az 1422. évi királyi beigtató parancs eredetijét, melyről Fejér Codex Diplomaticusában mondja, hogy az Vadasi Jankovich Miklós birtokában volt, nem ismerjük s igy sem annak hiteles voltáról, sem netaláni hibás olvasásáról itéletet nem mondhatunk, de azon 1425. évi június 6-ikán kelt esztergomi szentszéki megbizó oklevelet, melyre itt hivatkoztunk s a melyet Bobrovnyiczky László úr szivességéből annak idején lemásolhattunk, úgy alakjára, mint belső és külső tartalmára nézve kifogástalan teljes hitelességű eredeti okiratnak kell tartanunk.

Az 1360. évnél láttuk, hogy Akalicsnai I. Péternek két fia Márk és Szerefel csrmrói birtokukat elcserélték a Mothkó-Szent-Kereszti Myko és János fiaival, ezeknek akalicsnai birtokrészükért. I. Péternek Lőrincz fia azonban megtartotta birtokát s ennek András nevü unokája Akalicsnai II. Péternek fia a cherempnei határban levő Lazicse — a mai Lazistye — nevű jószágrészét szinte elidegeniteni óhajtotta 1430. évben, s azt Platthy Péter fia szándékozott megszerezni. Ezen adás-vevés

[1] U. ott.

[2] Fejér, Cod. Dipl., X./VI. k. 977. l.

[3] Eredetije Bobrovnyiczky László levéltárában, Rózsahegyen.

vagy elzálogositás ellen Keresztúri András fia István a garam-szent-benedeki konvent előtt ünnepélyesen tiltakozik az emlitett 1430. évi junius 22-ikén «. . . octavo die sacratissimi Corporis Christi . . .»[1] kelt okiratban.

1438. évi márczius 30-ikán «quo cantatur divinum officium Judica me domine . . .» midőn Platthy Péter és Bálint fiait a turóczi konvent nagypalugyai birtokukba bevezette, akkor ott mint szomszéd Kereszthuri István Zsigmond volt jelen.[2]

A most emlitett Keresztúri István és testvére Benedek úgy látszik, hogy elhagyván Liptómegye területét, Hunyadi János országos kormányzó körében tartózkodtak, neki s az országnak tettek közhasznú szolgálatokat. Erre vall legalább az 1447. évi november 19-ikén kelt beigtatási és bevezetési jelentése a túróczi konventnek, a mely szerint Hunyadi János kormányzó megkeresésére Keresztúri Istvánt és Benedeket az emlitett konvent Keresztúr, másképen Csrmno — a mai Csrmno-Szent-Kereszt — jószágba bevezette. Ezen jelentésben Hunyadi János kormányzó megkeresése a konventhez, a mely szeptember 25-ikén kelt Budán «. . . Bude feria secunda proxima ante festum beati Michaelis archangeli . . .» átiratván, mondja a kormányzó, hogy Keresztúri István és Benedek azon hü szolgálataikért, melyeket az országnak és neki tettek «pro fidelium servitiorum gratuitis meritis nobilium *Stephani et Benedicti de Keresztur* per eos sacre regni Hungarie corone et ex post nobis . . . impensis . . .» a liptómegyei Keresztúron nekik öt jobbágytelket adományoz «. . . totum et omne ius regium si quod regia maiestas . . . in quibusdam quinque sessionibus iobbagionalibus in possessione Keresztúr . . . in comitatu Liptoviensi existente habitis haberet . . .» s a bevezetést elrendelvén, mint a kormányzó emberét a többi között megnevezi Czin Simont is. A birtokba beiktatás megtörtént november 5-ikén «. . . die dominica proxima ante festum beati Martini confessoris . . .» s erre tizenötöd napra november 19-ikén «quindecimo die introductionis . . .»[1] kelt a bevezetésről szóló okirat. Ezen okiratban az emlitett birtokrész Keresztur, másképen Csrmno «in possessione Keresztur prefata alias Czrmne . . .» világos, hogy ez csak a ma úgynevezett Csrmno-Szent-Kereszt lehet. Jelen voltak a többi között a birtokba igtatásnál mint határos szomszédok Leustákházi Miklós és Bálint is «vicinis et commetaneis eiusdem videlicet Nicolao de Leustaczhaza, Valentino de eadem . . .» Az Aladár törzséből eredett Leustach családnak Liptómegyében való létezéséről ez az utolsó adat, ezentúl úgy látszik, hogy kiköltözködtek, talán a szomszéd Zólyommegyében telepedtek le, mert a késő utódok egyikére Nagy-Szalatnán akadtunk néhány év előtt.

1459. évben Czinszentkereszti András Hadászi Kiszel Jánost, Komoróczi Péter liptói comes előtt bepanaszolván, hogy az egyik szentannai jobbágyát, Markovis Pétert, a mely őt és nejét Szentannai Czeczíliát elzálogositás révén illeti, hatalmaskodás utján lefoglalta. Ez iránt Hadászi Kiszel Jánosnak esküt kelletett letennie; le is tevén az iránt az esküt, hogy ebben az ügyben ártatlan, a vád alól fölmentetett «. . . quod ipse prefato Andrea Cyn nullum dampnum fecisset, et quod sibi jobbagionem Petrum Markowys de Sancta Anna dictum Andream Cyn et dominam Ceciliam consobrinum eiusdem pignoris titulo concernentem non occupasset potentia mediante . . .» Komoróczi Péternek ez iránt való bizonyságlevele kelt 1459. évi január 10-ikén «. . . feria quarta proxima post festum Epiphaniarum domini . . .»[2]

Kispalugyai Miklósnak Kispalugyai Gáspár fia Márton elleni különféle surlódásai, pöreinek és ellenségeskedéseinek elintézésében s a felek kibékitése ügyében, mint választott biró előfordul Czinszentkereszti Simon. A kibékitésre vonatkozó iratot kiadta a boldogasszonyfalvai plébános, liptói alesperes 1478. évi april 28-ikán «. . . feria tertia post festum beati Georgii martyris . . .»[3]

Az Ivánka, másképen Czinege ágán leszár-

[1] Eredetije Bobrovniczky László rózsahegyi levéltárában.

[2] Platthy Gáspárnál Nagy-Palugyán őrzött hiteles másolat.

[1] Eredetije a Magyar Nemz. Múzeum levéltárában.

[2] Eredetije Bobrovniczky László levéltárában.

[3] Eredetije a Magyar Nemz. Múzeum levéltárában.

mazó István és Pál ága János, Miklós és Imre fiaikban kihalván, birtokaik a kincstár kezére jutottak.

Ezen birtokrészek megszerzése iránt tett Kispalugyai Lipthay Bálint lépéseket s azt siker koronázta, mert Mátyás király Zágrábban 1481. évben január 3-ikán «. . . feria tertia proxima post festum circumcisionis domini . . .» Kispalugyai Lipthay Bálintnak, Márton nevű testvérének és Szent-Iványi Balázsnak kiadta az adománylevelet[1] «. . . totales portiones possessionarias in possessione Kereszthur vocata in comitatu Liptoviensi . . . que quondam nobilium Johannis filii Stephani, et Emerici Palfy de Kereszthur prefuissent, sed per defectum seminis eorundem ad sacram dicti regni nostri Hungarie coronam . . . devoluta esse perhibentur . . . Valentino Lipthay, Marthino fratri suo carnali ac Blasio de Zentywan . . . contulimus . . .» A beigtatásra a túróczi konvent, és a király embere január 25-én megjelenvén a helyszinén, a bevezetés ellen Keresztúri János fia György — a ki Dobrinak is hivatott — tiltakozott «. . . tunc Georgius filius Johannis Dobry dictus de eadem Kereszthur statucioni contra dixit . . .» a konvent bizonyáglevele kelt 1481. évi július 6-ikán «feria sexta proxima post festum beati Procopii . . .»[2]

Helyénvalónak tartjuk itt a Keresztúri család tagjainál gyakrabban előforduló kettős nevekre nézve, mint Soldos, Pálfi, Dobri, azon meggyőződésünknek kifejezést adni, hogy ezen esetekben mint számos családoknál is az «alias, aliter, dictus» nem külön családi, de csak ragadvány-nevekre vonatkozik. Igy az 1390. évnél emlitett Pál fia Miklós bizonyára valamelyes zsoldjánál fogva neveztetett Soldosnak; ugyanazon Pálnak fia, a ki fentebbi 1481. évi okiratban Emericus Pálfy de Kereszthurnak van nevezve, atyjáról Pálról kapta a ragadvány Pálfi nevet, mint a kinek fia volt; ugyancsak Keresztúri János fia György a Dobri nevet, a mi jót, szelidet jelent, bizonyára ezen tulajdonságánál fogva neveztetett igy.

A turóczi konventnek egy 1481. évben kelt okiratában átiratott Biszterczi Kremniczky Mátyás liptómegyei alispánnak, Boldogasszonyfalván május 9-ikén «feria quarta hoc est in crastino beati Stanislai episcopi . . .»[1] kelt kiadványa, a melyben a Szentkereszti Mothkó család egyik ujabb tagjával Miklóssal s annak nejével találkozunk. Az emlitett kiadvány szerint Vidafalvi Mihály, a konvent jegyzője, Bukovinai Demeter özvegye Mártha, később Szentkereszti Mothkó Miklós nejének nevében kéri a konventet, «. . . quod nobilis Michæl de Vidafelde notarius scilicet noster, nomine et in persona nobilis dominæ Martha vocate alias relictæ condam Demetrii de Bukovina nunc vero consors Nicolai Mothko dicti de Szentkereszt . . .», hogy Bistreczi Kremniczky Mátyás liptói alispánnak 1481. évi május 9-ikén kelt kiadványát átirja. Ezen kiadványban Izsépházi György fia László, vallomást tesz az iránt, hogy ő Bukovinai Demeter özvegyét Márthát, Bölcsházi Bölcs András nejének Klárának leányát az Izsépházi birtok után járó leánynegyedből kielégitette «. . . quod Ladislaus filius Georgii de Izsépháza . . . domine Martha vocate consorli Demetrii de Bukovina filiæ vero condam domine Klare vocatæ consorti condam Andreæ Belcz dicti de Belczháza — a mai Bölcsháza — de totali porcione in præfato Izséphaza . . . domine Marthe extra dedisset et contulisset . . .»

A magvaszakadt Kereszturi István fia Jánosnak keresztúri jószágát Revisnyei György, Othmár és Jakab, Revisnyei Jánosnak fiai a maguk részére szándékoztak lefoglalni azon a réven, hogy anyjuk Keresztúri Imrének a leánya Dorottya volt; ettől azonban Szent-Iványi Balázs, Kispalugyai Bálint és Márton a túróczi konvent előtt tett ünnepélyes tiltakozásukkal elütötték és vesztes felek lettek azon oknál fogva, hogy Guthi Ország Mihály nádor által a Budára 1483. évi január 30-ikára[2] «vigesimo quinto die festi epiphaniarum domini» kitüzött határidőre meg nem jelentek. Ezen idéző levélből tudjuk meg, hogy az emlitett Revisnyeiek anyja Dorottya Keresztúri Imre leánya Revis-

[1] Eredetije Loksánszky Béla liptószentmiklósi ügyvédnél.

[2] Eredetije u. ott.

[1] A pozsonyi kápt. hit. másolata, Lavotta János rózsahegyi levéltárában.

[2] Eredetije Loksánszky Bélánál Liptó-Szt.-Miklóson.

nyei Jánosnak neje volt «. . . contra Othmarum filium quondam nobilis domine Dorothae filie quondam Emerici de Keresztur . . .» Borbála pedig ugyancsak Keresztúri Istvánnak leánya volt «. . . et contra nobilem dominam Barbaram filiam quondam Stephani de eadem Keresztur . . .»

Megtudjuk továbbá a túróczi konventnek 1484. évi január 27-ikén «. . . feria tertia proxima post festum conversionis beati Pauli apostoli . . .»[1] kelt kiadványából, hogy ugyanezen Szentkereszti Istvánnak Borbála leánya Hliniczki Györgynek volt a neje, az anyja pedig Szent-Iványi Péter leánya Katalin; «. . . quod nobilis domina Barbara filia quondam Stephani de Zentkerezth, relicta veroq uondam nobilis Georgii de Hlinick...» stb. s ezen a réven Szent-Iványi Istvánt és Balázst nyugtatja a felől, hogy az anyja után őtet megillető negyedet, hozományt és kelengyét a Szentiványi jószágok után megkapta, «quod Stephanus et Blasius de Zentyvan de portionibus possessionarÿs quondam Petri de Zentywan avi ut puta ipsius domine Barbare, patris vero quondam nobilis domine Katharina matris ut puta eiusdem . . . super dote et rerum paraphernalium ac quarta puellari omnimodam satisfactionem ipsius dedissent et fecissent . . .»[2]

Azon pörlekedés, surlódás, a mely Keresztúri János magszakadtával ennek nővére, Keresztúri Borbála ellen Kispalugyai Lipthay Márton és Bálint, továbbá Szent-Iványi Balázs és István részéről napirenden volt, hovatovább hatalmaskodásra vezetett, mert a most emlitettek Borbálától az anyja Szent-Iványi Kata után örökölt ingóságokat tőle elvitették. Ez iránt ujabb pörlekedés támadván, mire a hatalmaskodók magukba szállván, az elvitt dolgokért Borbálának teljes elégtételt adtak «. . . certas res mobiles que per mortem domine quondam Katharine ad prenominatam dominam Borbaram iure hereditario devoluta fuissent . . . Valentinus et Martinus Lipthay, Blazius et Stephanus de Zentywan ex curia ipsius domine Barbare abstulissent . . . tamen ad se reversi ipsas res ablatas plene et integre restituissent . . .» Igy adta elő Borbála az ügyet a turóczi konvent előtt, a mely ez iránt a bizonyságlevelet 1485. évi február 19-ikén «sabbato proximo quadragesimali . . .» adta ki.[1]

A sok huzavonának vége mégis csak az lett, hogy Lipthay Bálint és Márton, Szent-Iványi Balázs, bemutatván összes, a keresztúri birtokra vonatkozó irataikat, Szentmihályi Turóczi János mester és Alphy Miklós előtt kinyilatkoztatták, hogy ezeknek és még más hat nemes embernek itélete alá bocsátják ügyüket s azok bármiként itélkezzenek is, itéletöket elfogadják; hasonló kijelentést tettek Szentkereszti Dobri Imre leánya Dorka és Borbála fia László. Ezen nyilatkozatok iránti bizonyságlevelet kiadta a sághi konvent 1485-iki évi június 11-ikén «. . . . sabbato proxima ante festum beati Anthonii confessoris . . . .»[2] A végitélkezés eredménye az lett, hogy Kispalugyai Liptai Bálint, Márton és Szent-Iványi Balázs 1485. évi október 4-ikén «in festo beati Francisci confessoris . . .» Bécsben kelt királyi rendelettel a magvaszakadt Keresztúri János és Keresztúri Dobri Imre birtokába a szepesi káptalan által beigtatva levének. A káptalan erre vonatkozó jelentésében mint határos szomszédok és érdekelt felek között jelen voltak: Cín András, Mothkó Szentkereszti György és István; a bevezetés megtörtént október 20-ikán «. . . feria quinta proxima post festum sancti Luce evangeliste . . .», a káptalan beiktató jelentése kelt november 4-ikén «. . . sexto decimo die introductionis et statutionis . . .»[3]

A XV. századból még két adat áll rendelkezésünkre, melyek a Keresztúriak nemzedékrendi leszármazására világot vetnek. Az egyik adatot szolgáltatja a sághi konvent által 1486. évi márczius 31-ikén «. . . feria sexta proxima post

[1] Eredetije Szmrecsányi Bogomir levéltárában Szmrecsányban.

[2] Helyre kell itt igazitanunk azon tévedést, a mely «Liptómegyei törzsöki családok» czimü értekezésembe (Turul, VIII. k. 22. l.) becsuszott, t. i. hogy Szent-Iványi Péter leánya Katalin nem Hliniczky György, de Szentkereszthy István özvegye volt; s a Szent-Iványi család nemzedék-rendének I. táblázatán Szentkereszti Borbála nem is volt Szent-Iványi Istvánnak neje, végre Szent-Iványi Péter leánya nem Borbála, de Katalin volt.

[1] Eredetije Szmrecsányi Bogomirnál Szmrecsányban.

[2] Eredetije Loksánszky Bélánál Liptó-Szent-Miklóson.

[3] Eredetije Loksánszky Bélánál.

festum pasce domini . . .»[1] kiadott bizonyságlevél, a melyben Szentkereszti Dobri Imre leánya Dorottya, úgy a maga, mint nővérei Veronika Fejérpataky Mátyás neje és Magdolna Czin-szentkereszti Benedek neje nevében nyugtatványozza Kispalugyai Liptai Bálintot, Mártont és Szent-Iványi Balázst a keresztúri birtokból kielégitett jegyajándék, kelengye és hajadoni negyed iránt «quod nobilis domina Dorothea filia quondam Emerici Dobry de Szentkereszth, onera etiam dominarum Veronice, Mathie de Feÿerpatak et Magdalene Benedicti Czÿn de Zenthkereszt consortum sororum suarum . . .» stb.

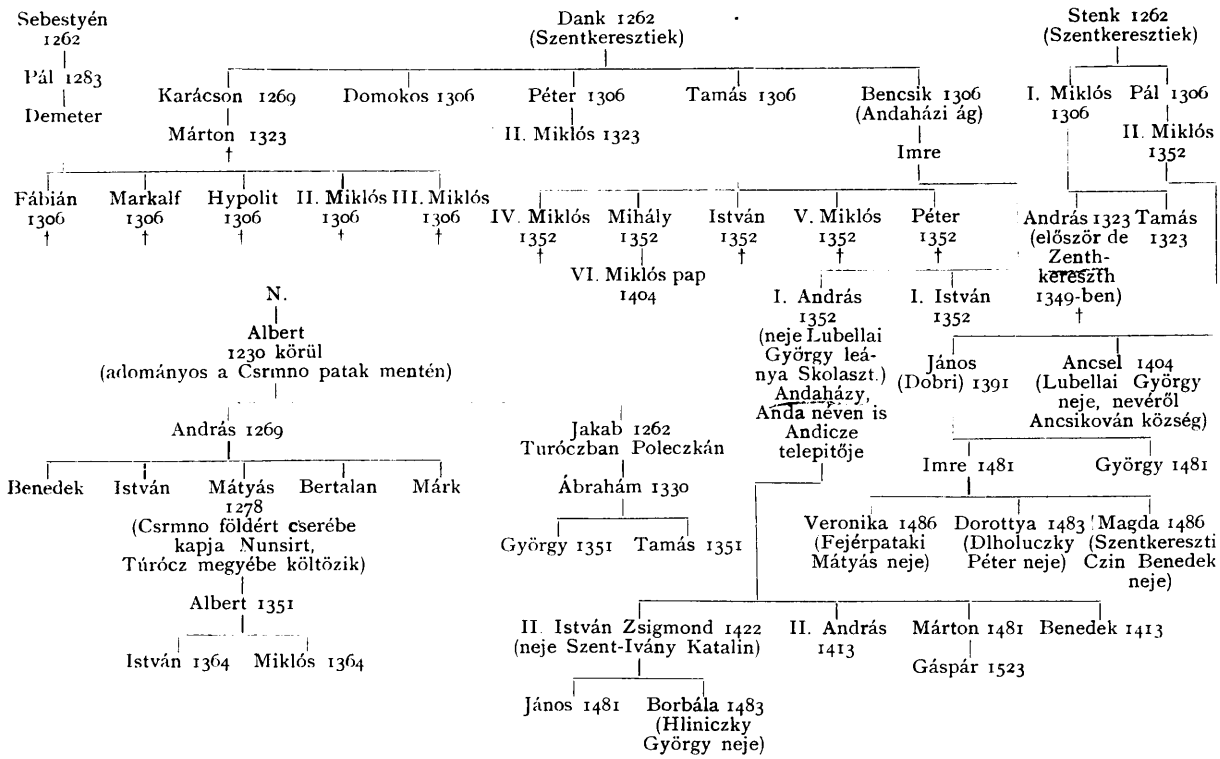
A másik adat a most emlitett Szentkereszti Czin Benedekre vonatkozik, — a ki Gálfalvát telepitvén, a község nevéről Gálfalvának is iratik, a melyből kiviláglik, hogy Czin Benedeknek Katalin nővére volt, a ki Rásztokai Andráshoz ment nőül, s Bóz de Halman — Alnanfalvi Bóz — Miklós liptói alispán 1492. évi május 30-ikán «. . . feria quarta ante ascensionem domini . . .»[2] bizonyitja, hogy emlitett nővérét kielégitette a hajadoni negyedből.

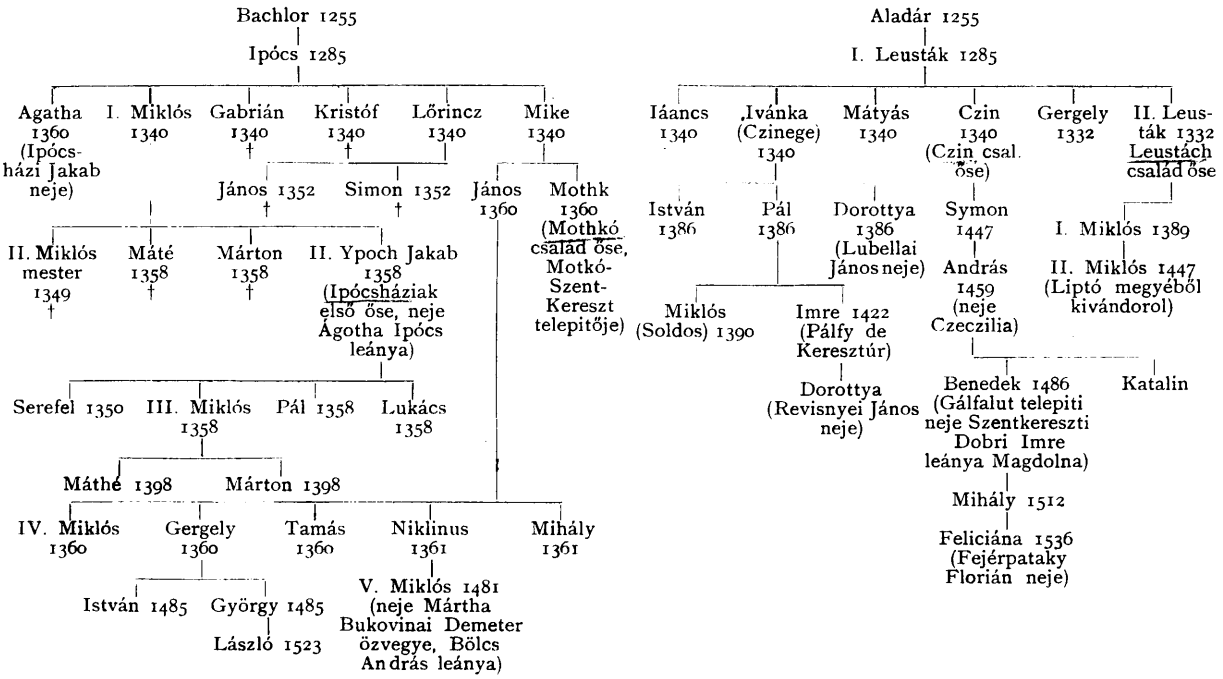
Helyreigazitandónak véljük itt Szirmaynak azon téves adatát,[3] a mely után Nagy Iván is közölte,[4] hogy Szentkereszti Czin Mihály családjának utolsó leánytagja Dorottya Dlholuczky Péter neje, volt a Szentkeresztiek utolsó ivadéka, a ki után a Dlholuczkyak örököltek 1502-ben. Dorottya, a mint kimutattuk, nem Czin Mihálynak, de Ivánka alias Czinege leánya volt s élt 1386-ban s György fia Jánosnak volt a neje. Egy másik Dorottya Keresztúri vagy Szentkereszti Dobri Imre leánya, élt 1483-ban s volt Dlholuczky Péter neje, de egyik sem tartozott az Aladár törzséből származott Czyn ágához, bár mind a kettő keresztúri Szentkereszti volt. Az emlitett Aladár-törzsből leszármazó Czin vagy Cin ágon az utolsó férfi ivadék csakugyan Szentkereszti Czin Mihály volt, de ennek csak egy leánya Feliciana volt, a ki Fejérpataky Flórián nejévé vált, s Czin Mihály még 1523-ban is életben volt, a mint erről öt okirat is tanuságot tesz. Ugyanis Vidaföldi Benedek liptói alispán bizonyitja, hogy Czin Mihály egy Nagy-Palugyán lakó György nevütől «. . . nobilis Georgius incola de Paludia majori . . .» ennek Záhorján nevü földrészét, melyet quartális jogon birt, három arany forintért zálogba vette «. . . partem suam hereditariam que ipsum coucernet in possessione Zahorjan jure quartaticio nobili Michaeli Czyn in florenis tribus pignori obligavit . . .» A bizonyságlevél kelt Boldogasszonyfalván május 5-ikén «. . . feria quarta proxima post festum inventionis sancte crucis . . .»[1] 1513-ban Prozéki Jóbnak Benedekfalvi Péter elleni erdő-kárositási ügyében, mint ezen ügyben biráskodott választott birák egyike Szentkereszti Czin Mihály és almanfalvi Alman Mihály alispán elé lett idézve, hogy az emlitett ügyben hozott itéletükről vallomást tegyenek «. . . Michaelem Czÿn de Zenthkerezt inquirentes ab eo, quid constaret ipsis de arbitrio . . . in causa Nobilis Job de Prozek, contra Petrum de Benedekfalva . . .» A vallomásról szóló bizonyságlevél kelt ugyanazon év márczius 11-ikén «. . . feria sexta proxima ante festum sancti Gregorii pape . . .»[2] 1517. évben Orbán és neje Katalin Záhorjáni Zemko János leányának fiai Lázár és Tamás bejelentik» Vidaföldi Benedek liptói alispán előtt, hogy a szüleik által Bodafalvi Imrénél zálogba vetett nemesi kúriájának kiváltási jogát Szentkereszti Czin Mihálynak engedik át «. . . quod nobilis Lazarus et Thomas filii quondam Urbani et nobili domine Katharina filia nobilis quondam Johannis Zemko de Zahorjan . . . fassi sunt . . . quod genitores ipsorum curiam nobilitarem in Zahorjan . . . Emerico de Bodafalva inpignorassent . . . eandem curiam nobili Michæli Czyn de Sancta Cruce admitterunt redimendam . . .» a bizonyságlevél az iránt kelt 1517. évi január 17-ikén «feria tertia post octavas epiphaniarum . . . .»[3] Ugyanez év deczember 6-ikán «. . . dominico die sancti Nicolai . . .» bizonyitják Draskovics Péter, András deák liptómegyei sedriális jegyző és Malathini Jakab, hogy Szentkereszti Czin Mihály András deák házában Malathini Margit vejének Malathini Péternek negyven arany forintot adott

[1] U. ott.
[2] Eredetije Rásztokay Jánosnál Rásztokon.
[3] Szirmay, Com. Zempl. not. top. III. l.
[4] Nagy Iván, Magyarország Családai, III. k. 198. l.

[1] Eredetije Bobrovniczky László levéltárában Rózsahegyen.
[2] Eredetije Rásztokay Sándornál Rásztokon.
[3] Eredetije Bobrovniczky Lászlónál Rózsahegyen.

A Keresztúriak nemzedékrendi táblázata.

A KARCSAI ÉS GENCSI CSALÁDOK CZIMERE 1434-BŐL.

«quod Michæl Czÿn de Sancta Cruce in Oppido sancti Nicolai in domo prefati Andree literati provido Petro de Malathyna genero eiusdem Margarethe de eadem dedit florenos quadraginta in auro . . .»[1]

Czin Mihály nevét utoljára találjuk Báthory István nádor által 1523. évi január 11-ikén «. . . sabbato proximo post festum ephiphaniarum domini . . .»[2] kelt s a szepesi káptalanhoz intézett beigtatási rendeletében Szentkereszti Czin Mihály részére az ipócsfalvi birtokba, melyet örök áron szerzett meg «. . . dicitur nobis in persona nobilis Michælis Cÿn de Zentkerezth, quod ipse in dominium totius portionis possessionarie in possessione Ipochháza vocata in comitatu Liptoviensi vellet introire . . .» a beiktató rendelet mint királyi embert Andiczei Pétert is fölemliti; az ugyanazon év május 1-én «feria sexta proxima ante festum inventionis sancte crucis proxime preterito . . .» kelt beigtatásról szóló káptalani jelentés a meghivott határos szomszédok közül felsorolja Ipócsházi Lászlót és Szentkereszti Gáspárt.

Az I. Ferdinánd által 1536. évi april 8-ikán «. . . sabbatho proximo ante dominicam palmarum . . .» Kubinyi Lénárd, Máté és Márk, Szentannai György, Zarevuczki Péter és Lubelei Fülpös Andrásnak, Benedekfalvi Kvachenszky András és Fejérpataky Floriánné Czin Mihály leánya Feliciána elleni ügyében kiadott okiratában Sentkereszti Czin Mihály már mint *néhai* emlittetik «. . . pro nobili Feliciana consorte nobilis Floriani de Feyerpatak filie videlicet nobilis *quondam* Michaelis Czyn de Zentkerezt . . .»[1]

Kétségtelenül kitünik az előadottak bizonyitása alapján, hogy a Czin családnak férfi ágon magvaszakadt utolsó tagja Szentkereszti Czin Mihály 1523—1536 között halt meg, s utolsó leánytagja a most emlitett Mihálynak leánya Feliciána Fejérpataky Flóriánné volt.

A felkutatott és rendelkezésünkre állott adatok hitelessége mellett levezettük az ugynevezett Keresztúriak: a Szentkereszti, Czin, Mothkó, Ipócsfalvy, Leustách és Andaházy családok nemzedékrendét feladatunk keretén belől 1526. évig; kivánatos lett volna ezeknek nemesi czimer-képüket is leirni, de sajnos, hogy ezek egyikének, az Andaházyak czimerének kivételével[2] nemesi czimerük megismeréséhez fáradtságos kutatásaink után sem juthattunk.

A mellékelt nemzedékrendi táblázat tünteti föl a Keresztúriak leszármazását 1262-től 1526-ig.

(A családfát lásd az előző lapon.)

MAJLÁTH BÉLA.

[1] U. ott.

[2] Eredetije Platthy Gyula levéltárában Nagy-Palugyán.

[1] Eredetije Bobrovniczky Lászlónál Rózsahegyen.

[2] Siebmacher, Wappenbuch des Adels von Ungarn. IV. rész, 15. k. 12. lap.; 9. tábla.

VEGYES.

A Karcsai és Gencsi családok czimerlevele 1434-ből.

(Szines czimerképpel.)

Zsigmond király Karcsai Péternek, Balázs fiának, a ki Andrástól származott, valamint Gencsi Gergely és János testvéreinek nemesi czimert adományozott, kivált Péter által Németországban tett hűséges szolgálatok megjutalmazásaul, s e kitüntetésről 1434 márczius 12-ikén Bázelban oklevelet ad ki. — Karcsaiakkal okleveleinkben már a legrégibb időben találkozunk. Igy Karcsai János, Bodon, Jakab és Alben már 1291-ben felvétetnek az esztergomi érsekség nemeseinek sorába. 1320-ban Tamás esztergomi érsek megerősíti ez oklevelet, majd 1394-ben János érsek átirja ezt, ugyanazon nemzetségből származó különféle családok kértére és javára.[1]

Nevüket mindannyian valószinüleg Ethrekarcsa nevű pozsonymegyei községtől nyerték, mely a családnak ősi fészke volt. Hihetőleg ebből a nemzetségből származott az adományos Péter is, ámbár a szükséges adatok hijján azt határozottan kimutatni nem lehet.

A czimerlevél az adományozást a következőkben örökíti meg:

Relatio Emerici filii wayvode de Marczaly.

Sigismundus dei gratia Romanorum imperator semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, tibi fideli nostro Petro filio Blasii

[1] Fejér, Cod. Dipl. VIII/II. k., 250.

filii Andreæ de Karcha familiari fidelis nostri magnifici Georgii de [Hedrech-?]war salutem et gratiam nostram et omne bonum. A claro lumine troni cesaree aut regie maiestatis, velut e sole radii, nobilitates legitimo iure procedunt, et omnia nobilitatis insignia ab imperatoria seu regia serenitate sic dependent, ut non sit dare alicuius generositatis insigne, quod a gremio non proveniat imperatorie aut regie claritatis. Sane attentis et consideratis tuis fidelitatibus et fidelium servitiorum meritis, quibus tu in nonnullis nostris factis et agendis [sub locis et temporibus opportunis] et presertim in presentibus Alemanie partibus maiestati nostre studuisti diligenter a modo et diligentius in antea studebis complacere, quo te et tuos singularibus honorum gratiis a nostra maiestate conspicias fore decoratos, tibi et per te prefato Blasio patri, nec non Gregorio filio Johannis de Gench ac Johanni, filio [Ladislai?] de predicta Gench, fratribus condivisionalibus tuis, tuisque et ipsorum heredibus et posteritatibus universis hec arma sive signum armorum, que in principio seu capite presentium litterarum nostrarum appropriatis coloribus arte pictoria figurata sunt et depicta, animo deliberato et ex certa nostre maiestatis scientia dedimus et contulimus, imo ex habundantiori plenitudine nostre singularis gratie concedimus et presentibus elargimur, ut tu, vestrique heredes et posteritates universe, pretacta arma seu armorum insignia, more aliorum armis huiusmodi utentium, modo et inantea, ubique in preliis, hastiludiis, duellis, torneamentis, ac aliis omnibus exercitiis nobilibus et militaribus, sigillis, annulis, cortinis, velis, papilionibus sive tentoriis et generaliter in quibuslibet rerum et expeditionum generibus sub mere et sincere nobilitatis titulo, quali vos ab universis et singulis cuiuscunque conditionis, preeminentie et status, gradus vel dignitatis existant, harum notitiam evo habituris, insignitos dici, nominari et teneri volumus, et per omnes reputari, gestare, et omnibus et singulis gratiis, honoribus et libertatibus, quibus ceteri proceres, nobiles, milites et clientes regni nostri huiusmodi armis utentes quomodolibet de iure vel consuetudine freti sunt et gavisi, gaudere et frui possitis et valeatis, de talique singularis et specialis gratie antidoto merito exultetis, ac tanto ampliori studio ad honorem cesaree ac regie maiestatis nostre in antea solidetur intentio, quanto vos largiori cesareo ac regio favore preventos conspicitis et munere gratiarum. In cuius rei memoriam perpetuam presentes litteras nostras sigillo nostro secreto, quo ut rex Hungarie utimur, impendenti communitas duximus concedendas. Datum in nostra imperiali civitate Basiliensi, in festo beati Gregorii pape, anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo quarto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. quadragesimo septimo, Romanorum vigesimo quarto, Bohemie quartodecimo, imperii vero primo.

A czimereslevél felső balsarkán, a szöveg élén van a kifestett czimerkép, most már elmosódott, meghalaványodott szinekkel. A czimer balradőlt domborpajzs mezejében balra néző griffet tüntet fel, hullámos kék talajon. A pajzs jobb csúcsán ezüst, előre nyuló orrú csőrsisak van elhelyezve, kék és piros takaróval. E felett oromdíszül a czimer griffje áll. A griff teste vörös szinü, szárnyai kékek, karmai és csőre pedig ezüst. A czimerkép vörös keretbe van foglalva, a melyen belül még egy vörös vonal látható diszítésekkel.

A czimerlevél, az idők viszontagságai által erősen megrongált állapotban, tőtisztelendő Lukács József úr adományából került a Magyar Nemzeti Múzeum levéltárába.

KOLLÁNYI FERENCZ.

Nehány adat a Daxner család történetéhez.

A Daxner család egyike a felvidék bányászcsaládjainak; mint német neve mutatja, valószinüleg Német-, illetőleg a bányászatáról hires Szászországból szakadt Zólyommegyébe, ott meggazdagodott, szerepelni kezdett s igy csakhamar arra törekedett, hogy a vagyon s a bányapolgári kiváltságok mellé megszerezze a czimet s előjogokat adó magyar nemességet.

Könnyen ment a nemesség — főkép az armalis — megszerzése abban az időben: I. Lipót idejében, midőn a nemesités s a honfiusitás oly nagy mérveket öltött, hogy a rendek is jónak látták olykor-olykor tiltó szavukat ez ellen felemelni, s könnyen ment ez főkép egy bányavárosi polgár javára, hisz ennek az örökös pénzzavarban élő kornak háborus viszonyai a bányavárosokat oly jelentőségre emelték, hogy az uralkodók keresve keresték ezek barátságát.

A család törekvéseinek meg is volt a kellő eredménye: I. Lipót Bécsben, 1665 június 17-ikén czimeres nemes levelet állit ki Daxner Dánielnek s általa testvére fiának Jeremiásnak s fiaiknak: Mihálynak, Dánielnek, Mátyásnak, Györgynek, Jánosnak és Jeremiásnak.

A czimer a beszélő czimerek közé tartozik; kék mezőben zöld alapon felül keresztalakot képező vas bányászcsákányok vanak hármasával beszurva; a zöld alap közepén jobbra szaladó borz látható. A czimer sisakdisze két bivalyszarv közt álló fenyőfa két oldalán két-két vascsákány; foszlányai jobbról vörös és fekete, balról kék és vörös szinüek.

A czimer csákányai a nemességszerző bányász mivoltára, czimerképe, a borz pedig családi nevére (Daxner, a Dachsból) utalnak.

A nemeslevél Zólyomban hirdettetett ki ugyanazon évi szeptember hó 3-ikán; elég régi másolatát az eperjesi törvényszék irattára őrzi a Daxner családnak mintegy 30 drb okirata közt, melyek oda a hajdani tiszán-inneni kerületi tábla levéltára révén letéteményképp vagy permellékletekként kerültek volt; érdekes e másolat annyiban, hogy az eredetinek mindenben hü utánzata akar lenni, még a betük alakja, szine, sőt még az aláirások manupropriái is

csalódásig hü utánzatok, csak a papirnak durvasága s a czimerrajznak gyarlósága árulja el azonnal a másolat tökéletlenségét.

A nemességszerző Daxner Dániel Breznóbányáról csakhamar Osgyánba költözött s ott hosszu évekig hiven szolgálta Osgyáni Bakos Borbálát, a ki annyira megkedvelte hü emberét, hogy ennek halála után kiskoru árváit Pált és Tamást «az édes anyjoktól elkérte, s hol maga nevelte, hol pedigh egy vagy más gyermekének úgy mint árva szegény nemes ember gyermeket nevelésre engette, üdő jártatva pedigh D. Pál urat magha egy testvére gróff Wesselény Lászlóné udvarába atta», a mint azt Bakos Borbála unokája báró Luzsénszky Imre egy a Daxner Dániel még életben levő maradékai részére 1736-ban kiadott bizonyitványban emliti. Fentebb nevezett Daxner Pál és Tamás 1725-ben Zólyom vármegyétől nemességi bizonyitványt kapnak, minthogy nagybátyjuk Mihály — ki az ennek czimerlevelet is felmutatja — és Breznó város követe Chmelius Mihály bizonyitják, hogy a nemességszerző Dánielnek fiai.

Ezen bizonyitvány alapján két évvel később Szepesmegye igazolja Pál fiainak, Pálnak s Imrének nemességét. Ez időtől kezdve a Daxner család a Szepességen telepedik le s ott, később Sárosmegyében is, birtokokat szerez; legkiemelkedőbb tagja András, előbb gróf Csáky Miklós kalocsai érsek jószágkormányzója, majd Szepesmegye helyettes alispánja. Tevékeny, ügyes ember, 1747-ben megveszi nejének szül. Gombos Annának (a gombosfalvi Gombos-család a sárosmegyei Tekule-nemből ered) testvéreitől Miklóstól és Zsuzsannától férjezett Sándor Istvánnétól sárosmegyei andrásvágási birtokukat — melyet anyjoktól szül. Bornemissza Klárától örököltek volt — 1500 rhfrton s arra Mária Teréziától 1751-ben fiágra szóló consensus regiust nyer; az adományost a szepesi káptalan iktatja be az andrásvágási birtokba a királynő parancsa értelmében Szinyei Merse Kristóf homo regius és Majno Mátyás kanonok káptalani kiküldött által 1751 október 18-ikán. A beiktatásnak ellentmondtak Bajory János s fia István, Berthóty György, Zsigmond és László a saját, továbbá Krassay László a Berthóty Sándor nevében, Dobay Gábriel a Szitkovszky István nevében, Vayer Tóbiás a Bornemissza Antal, Péchy Zsigmond a saját, valamint özv. Berthóty Miklósné szül. báró Palocsay Horváth Julia nevében is.

Csakhamar a szepesmegyei Levkóczon is szerez részjószágot Daxner András, ki után két fia: József és István örökölte a tetemes birtokokat. Eleinte közösen birják Andrásvágást; nemsokára, 1779-ben, megosztozkodnak, de a birtok nehány év mulva, 1793-ban, ismét egy kézbe jön. István zálogba adja a maga részét bátyjának Józsefnek 5000 frtért. Daxner István nem sokáig marad életben: egy 1805-iki okirat már árváiról Zsuzsánnáról, Terézről és Gábrielről beszél, kik Merse László, Péchy Antal és Usz Gábriel tanuskodása mellett megosztoztatnak.

Ez az utolsó okmány, mely a Daxner család multjáról szól; több adatot rájuk vonatkozólag az eperjesi törvényszék irattárában eddig nem találtam. Dr. MELIÓRISZ BÉLA.

A Zud génusról.

A Bogátradván nemzetséggel foglalkozva, figyelmes lettem a Zud nemre. Itt a vidéken csakis szerény forrásokra támaszkodhatván, három helyütt találtam említést e nemzetségről: Nagy Ivánnál (Magyar csal. II. k. 104. l.), ki Szirmayból meriti adatait (C. Zemplin not. top. 171. l.) s ki Zödnek vagy Szödnek véli e génust; Wertnernél (Magy. Nemz. II.), ki Nagy Ivánt használta és a Turulban (IX. k. 115. l.).

Összegezve, az eredmény következő: Biknek fia volt Jakab, ennek «nagy» Simon, kit zemplénmegyei Szada birtokában V. István ifjabb király 1270-ben erősitett meg.

Igen, de Szada 1252-től 1282-ig a Bogátradván nem kezeiben van (1252 «Symon filius Marcelli de Zada» (Hazai okmánytár, V. k. 23. l.) s csak 1282-ben adja át Oklelő Mihálynak Zodai Ivánka fia János és ennek testvére Ivánka. (Wenzel, IX. k. 344. l.)

De «nagy Simonról» is van tudomásunk. Lássuk a Károlyi oklevéltárt (I. k. 266. l.): «... talem scire potuissent veritatem, quod ... Jacobus filius Simonis de Kysazar et Ladislaus filius Johannis de Pelehte unacum *Simone magno* et *Zachyud* ac Mortunus filio eiusdem Zachyud necnon Leustausio et Michaele filiis Simonis de Zebegynmonustura *in una forent linea generacionis et ab uno avo propagati extitissent* ...»

S itt szerintem a Zud génus rejtélyének kulcsa. Szirmay felületesen olvashatta az okmányt, mely Simon nemzetségbeli rokonát, *Zochudot* (Zochud — Zud) emlithette, s ő a Zud génus szerzője. A Pelejteiekről és Kisazariakról ki lehet mutatni, hogy Bogátradván nembeliek, s igy a Zud génus megdől, vagy legfeljebb a Bogátradván nem legközelebbi rokonságban álló ágait, a Pelejteiket, Kisazariakat, Szadaiakat, és szerintem a Cseleieket (Öklelőket?) érthetjük alatta. KÁLLAY UBUL.

NAGY IVÁN.

(1824—1898.)

Kidőlt az agg tölgy és bukására megrendült a talaj. Megdöbbenve fogadtuk a váratlan hirt Nagy Iván haláláról, és a gondolat, hogy ő már nincs többé az élők között, ónsulylyal nehezedik társaságunk tagjainak lelkére.

Nagy Iván: ki nem ismeri e nevet a hazában?! Egy név, mely nem csupán személyt jelöl, de már régóta fogalommá változott, melynek köre a magyar családtörténet egész területét ölelte magába. A ki a történelmi tudományoknak ezt az ágát műveli, az első lépésnél Nagy Iványra, az ő nagy munkájának, Magyarország családainak 13 kötetére bukkan, és kisérőül viszi azt magával egész tudományos pályájára. Mig a családi levéltárak kincsei rejtve maradtak a kutatók elől, ez képezte a kiindulási pontot minden családtörténeti monografiában. Ennek javitásához, kiegészitéséhez hordja az anyagot, mióta bőségesen meritünk az oklevelekből, három évtized genealogiai irodalma.

Pedig a ki ezt a nagy munkát létrehozta, nem készült tudósnak. Az egykori nógrádmegyei levéltárnok fia, bár a történelmi adatok tárházában, az akták között töltötte ifju éveit, atyjától örökölt tollának első zsengéit a népköltészet termékei tanulmányozásának szentelte, életpályájául pedig az ügyvédséget választotta. De akkor lépett be az életbe, mikor a nemzet harczban állott alkotmányos jogainak ellenségeivel, és a szabadságharcz eseményei, mint annyi kortársát, őt is kizökkentették élete pályájából. A dicsőséggel végigharczolt csaták után egy magyar főuri család velenczei palotájában, mint nevelő, talált menedéket; és itt, Olaszország klasszikus földjén, találta meg igazi élethivatását. Velencze gazdag levéltárában s a San Marco könyvtárának kincsei között kezdte meg történelmi tanulmányait; az a forrás, mely kiapadhatatlanul ontja hazánk történetének adatait, avatta fel őt történetiróvá. Mikor Velenczéből haza kerül, csak szükségből veszi elő ügyvédi oklevelét, hogy azzal keresse meg kenyerét; nehány évi várakozás után siet megragadni az első kedvező alkalmat, hogy a tudományos élet központjában teremtsen magának biztos állást.

Harminczkét éves volt, mikor 1855 nyarán a budapesti egyetemi könyvtár első tisztjévé nevezték ki, s az ezen állásban eltöltött tizenhat év alatt épitette meg tudományos és egyéni nagyságának alapzatát. Mert igazi nagyságra való tulajdonságok, a konczepcióban és az elhatározásban egyaránt nagyszabásu ember qualitásai szükségeltettek ahoz, hogy az elnyomatás e szomoru időszakában magyar ember arra a munkára vállalkozzék, a minőt Nagy Iván oly sikerrel végzett el, 13 monumentális kötetben gyüjtve össze Magyarország nemesi családai genealogiáját. Ebben a munkában az iskolázott történetiró és a fáradhatatlan szorgalmu buvár egyesült a büszke magyar nemessel, a ki a hóditók által proskribált nemesi osztályt számba szedve és reá mutatva a szerepre, melyet az nemzete történetében betöltött, a történelem és a statisztika erejével hirdette, hogy nincs veszve az ország, melyben az ősi tradiciók ennyi igaz magyar vérét hevitik a szabadságért.

A nagy munka azonban és azt követő bámulatos tevékenysége a történeti kutfők kiadásában, majdnem életébe került, és 1879-ben megtört egészséggel kellett távoznia Pestről. Távozása nagy veszteséget jelentett a tudományos irodalomra. Annál nagyobb volt az öröm, midőn öt évi hallgatás után ujból megszólalt. Feltámadása összeesik a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság alakulásával, s az uj társaság a másodelnöki székbe Nagy Imre mellé nem emelhetett volna méltóbb férfiut annál, a kiben a történelmi alapon nyugvó magyar genealogiai irodalom megteremtőjét tisztelte.

E székben most egy éve erősitette meg őt negyedszer tagtársaink egyhangu bizalma és most társulatunk az első annak a gyásznak viselésében, mely a tudományt az ő ez évi október 27-ikén bekövetkezett halálával érte.

Életének folyását, sokoldalu történetirói munkásságát, társulatunk felvirágzása körül szerzett érdemeit az emlékbeszéd lesz hivatva méltatni, melylyel a társaság a nagyjait megillető ünnepélyes alakban fogja iránta hálája és kegyelete adóját leróni. E nehány sor csak előleg ebből a szomoru adóból; az emlékkoszorut megelőző szerény virága a megemlékezésnek annak sirján, a ki saját munkájával emelt magának ércznél maradandóbb emléket.

TÁRCZA.

A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság igazgató-választmánya november 24-én *Thaly Kálmán* ig. vál. tag elnöklete alatt ülést tartott, melyen *Áldásy Antal*, *Bánó József*, *Barabás Samu*, *Boncz Ödön*, *Borovszky Samu*, *Illéssy János*, *Komáromy András*, *Majláth Béla*, *Nagy Gyula*, *Pettkó Béla*, *Szent-Iványi Zoltán*, *Szinnyei József* ig. vál., *Soós Elemér* lev. tagok, *Fejérpataky László* titkár, *Tóth Árpád* pénztárnok és *Schönherr Gyula* jegyző vettek részt.

Az elnök megnyitván az ülést, kegyeletes szavakkal jelentette be a társaság másodelnökének, *Nagy Iványnak* f. évi október 27-én bekövetkezett halálát. Az elnöki bejelentéssel kapcsolatosan a titkár az ig. választmány tudomására hozta, hogy a másodelnök elhunyta alkalmából vál. ülés nem lévén tartható, az elnökség saját hatáskörében intézkedett a felől, hogy a halálesetről a társaság nevében külön gyászjelentés adassék ki, az elhunyt koporsójára koszoru küldessék és az özvegyhez részvéttávirat intéztessék. Az igazgató-választmány mély megilletődéssel vette tudomásul a veszteséget, mely a társaságot nagyérdemü másodelnöke, Nagy Iván elhunytával érte; e felett érzett részvétének jegyzőkönyvileg ad kifejezést és jóváhagyólag tudomásul vevén az elnökségnek a gyászeset alkalmával tett intézkedéseit, elhatározta, hogy az elhunyt felett lehetőleg a legközelebbi nagygyülésen emlékbeszédet tart, melynek elmondására *dr. Komáromy András* vál. tagot kérte fel.

Ezután *Áldásy Antal* vál. tag felolvassa *dr. Karácsonyi János* vál. tagnak «A Wesselényi-család eredeti czimere» czimü értekezését, mely a Turulban fog megjelenni.

Boncz Ödön vál. tag bemutatta a vizeki Tallián-család kutasi levéltárának több heraldikai és családtörténeti érdekü oklevelét, köztük a Kökényesi-család Zsigmondkori czimeres levelét. Az adatok a Turulban fognak napvilágot látni.

A folyó ügyek során a titkár bejelentette *gróf Esterházy János* ig. vál. tagnak f. évi június 24-én történt halálát és tudomásul hozza, hogy az elnökség intézkedéséből a társaság folyóiratának 3. füzete külön nekrologban emlékezett meg az elhunyt érdemeiről. A választmány a bejelentést tudomásul véve, a társaságot ért sulyos veszteség felett részvétének jegyzőkönyvileg adott kifejezést.

A társaság tagjai közé való felvételre a következők ajánltattak: Pártoló tagul *özv. Csergheő Gézáné*, Budapesten (ajánlja dr. Schönherr Gyula); évdijas tagokul a folyó évtől: a *bécsi m. kir. testőrség*, *Fuhász Zsigmond* cs. és kir. kamarás, m. kir. testőrszázados Bécsben és a *nagyváradi községi iskola* (ajánlja a titkár), 1899-től: *Ghyczy Pál* földbirtokos Csendespusztán, u. p. Nagy-Lapás (ajánlja herczeg Odescalchi Arthur) és *dr. Récsey Viktor* pannonhalmi főapátsági központi könyv- és levéltárnok Győr-Szent-Mártonban (ajánlja a titkár). Az ajánlottak a társaság tagjaivá megválasztattak.

Az üresedésben levő hat igazgató-választmányi tagsági helyre az ülést megelőző napig hét ajánlólevél érkezett be. A választmány szine előtt felbontott ajánló-levelekben választmányi tagokul ajánltattak: *dr. Baróti Lajos*, ajánlják Csánki Dezső, Illéssy János és Tagányi Károly vál. tagok; *Berzeviczy Edmund*, ajánlják Fejérpataky László, Schönherr Gyula és Szinnyei József vál. tagok; *dr. Békefi Remig*, ajánlják dr. Áldásy Antal és Szilágyi Sándor vál. tagok; *dr. Dézsi Lajos*; ajánlják báró Radvánszky Béla és Szilágyi Sándor vál. tagok; *Éble Gábor*, ajánlják dr. Csánki Dezső, dr. Illéssy János és Tagányi Károly vál. tagok; *Petrovay György*, ajánlják Nagy Gyula és dr. Schönherr Gyula vál. tagok; *ifjabb Reissig Ede*, ajánlják dr. Komáromy András és Pettkó Béla vál. tagok; és *Soós Elemér*, ajánlják dr. Áldásy Antal és Szilágyi Sándor vál. tagok.

A titkos szavazás elrendeltetvén, beadatott 16 szavazólap. A szavazás eredményeként dr. Baróti Lajosra 6, dr. Békefi Remigre 12, Berzeviczy Edmundra 16, dr. Dézsi Lajosra 10, Éble Gáborra 10, Petrovay Györgyre 10, ifj. Reissig Edére 8 és Soós Elemérre 13 szavazat esett. És igy *dr. Békefi Remig*, *Berzeviczy Edmund*, *dr. Dézsi Lajos*, *Éble Gábor*, *Petrovay György* és *Soós Elemér* az igazgató-választmány tagjaivá megválasztattak.

A pénztárnok kimutatása szerint bevétel volt mai napig 3070 frt 33 kr., kiadás 1617 frt 41 kr., készpénz 1452 frt 92 kr. A társaság vagyona: 15,752 frt 92 kr.

A pénztár állapotának és az évi számadásoknak megvizsgálására kiküldött bizottság tagjaivá *Boncz Ödön*, *Éble Gábor* és *Szinnyei József* vál. tagok választattak meg.

A titkár bejelentette, hogy a nagygyülés megtartására a Magy. Tud. Akadémia ülésterme deczember 12—16. között áll rendelkezésre; a nagygyülés napirendje következőkép állapittatott meg: 1. Emlékbeszéd Nagy Iván társ. másodelnök felett, dr. Komáromy András vál. tagtól. 2. A szentgyörgyvölgyi Bakacs család czimere és leszármazása Boncz Ödön vál. tagtól. 3. A másodelnök választása. 4. Titkári jelentés. 5. Pénztári kimutatás.

A jegyzőkönyv hitelesitésére (elnök) *Bánó József* és *Szent-Iványi Zoltán* vál. tagok kéretvén meg, az elnök az ülést bezárta.

A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság deczember 16-ikán tartotta *Báró Radvánszky Béla* elnöklete alatt évi *nagygyülését*, melyen jelen voltak: *Áldásy Antal*, *Barabás Samu*, *Bánó József*, *Békefi Remig*, *Boncz Ödön*, *Borovszky Samu*, *Dézsi Lajos*, *Illésy János*, *Majláth Béla*, *Makay Dezső*, *Nagy Gyula*, *herczeg Odescalchi Arthur*, *Pettkó Béla*, *Soós Elemér*, *Széll Farkas*, *Szendrei János*, *Szent-Iványi Zoltán*, *Szinnyei József* dj. vál., *Daniel Gábor*, *Harmos Gábor*, *Horváth Sándor*, *Pósta Béla*, *ifj. Reissig Ede*, *Szalay Gábor* és *Szilassy Aladár* társulati tagok, *Fejérpataky László* titkár, *Tóth Árpád* pénztárnok és *Schönherr Gyula* jegyző.

Az elnök megnyitván az ülést, mély részvéttel emlékezett meg *Nagy Iványról*, a társaság elhunyt másodelnökéről s felhiván a nagygyülést az üresedésbe jött másodelnöki szék betöltésére, a szavazatszedő bizottság tagjaivá *Széll Farkas* ig. vál. tag elnöklete alatt *Áldásy Antal* és *Dézsi Lajos* ig. vál. tagokat nevezte ki s a titkos szavazást elrendelte.

A szavazatok beszedése után, azok összeszámitása alatt *Boncz Ödön* ig. vál. tag megkezdte «A szentgyörgyvölgyi Bakacs család czimere és leszármazása» czimü értekezésének felolvasását. Időközben a szavazatok összeszámitása befejeztetvén, *Széll Farkas* szavazatszedő bizottsági elnök bejelenti, hogy beadatott titkos szavazás utján 27 szavazat, ebből *Fejérpataky Lászlóra* esett 25, *Csánki Dezsőre* 1 és *Thaly Kálmánra* 1 szavazat.

E szerint *Fejérpataky László* az 1899—1903. évi ötéves ciklusra a társaság másodelnökévé megválasztatott.

Elnök a megválasztott másodelnököt a társaság nevében üdvözölvén, és ez megválasztatásáért meleg szavakban mondván köszönetet, *Boncz Ödön* ig. vál. tag folytatta felolvasását.

A felolvasott értekezés tudomásul vétetett és a Turulban ki fog adatni.

Fejérpataky László felolvasta a titkári jelentést a társaság egyévi működéséről, s mint titkár bucsuzván a helytől, melyet 16 éven át betöltött, köszönetet mondott a társaságnak a támogatásért, melylyel őt ez idő alatt részesitette.

A titkári jelentés tudomásul vétetett, s jelen füzetünk azt egész terjedelmében közli. A távozó titkárnak a nagygyülés a társaság ügyeinek vezetésében annak fennállása óta kifejtett buzgó és odaadó tevékenységeért köszönetet szavazott és elhatározta, hogy a társaság felvirágoztatása körül szerzett elévülhetetlen érdemeit jegyzőkönyvében megörökiti.

Schönherr Gyula társ. jegyző bemutatja *Tóth Árpád* pénztárnok részletes jelentését a pénztár állapotáról. E szerint a pénztári eredmény a nagygyülés napjáig a következő adatokat mutatja:

Bevétel.

1.	Pénztári maradvány az 1897. évről	182 frt 28 kr.
2.	Értékpapirok kamatai (10,800 frt 4% koronajáradék és 100 frt 4% jelzáloghitelbanki nyer. kölcsönkötvény után)	436 « — «
3.	Alapitványok kamatai, 3100 frtnyi be nem fizetett alapitvány után 5%	140 « — «
4.	Pártoló tagdijakból befolyt	1280 « — «
5.	Évdijakból	1192 « — «
6.	A társulati kiadványok eladásából	131 « 25 «
7.	Alapitvány befizetés	99 « 80 «
8.	Rendkivüli bevétel	2 « — «
	Összesen	3463 « 33 «

Kiadás.

1.	Személyi járandóságok	750 frt — kr.
2.	Irói tiszteletdijak és szerkesztés	460 « 25 «
3.	Nyomda	— « — «
4.	Szinnyomatok készitése	245 « — «
5.	Metszetek, rajzok	41 « 61 «
6.	Utánvételi expediálás költségei	46 « 08 «
7.	Irodai átalány	60 « — «
8.	Társulati szolga dijazása	60 « — «
9.	Ujévi ajándékok, pénzbeszedési dijak, másolások stb.	109 « 74 «
10.	Tőkésités	101 « 10 «
11.	Rendkivüli kiadás	33 « 90 «
	Összesen	1907 frt 68 kr.
	Készpénz	1555 « 65 «

A társaság vagyona.

1.	Értékpapirok névleges értékben (koronajáradék 21,600 korona, jelzáloghitelbanki nyeremény kölcsönkötvény 100 frt)	10,900 frt	
2.	Kötelezvényekkel biztositott alapitványok	2600 «	
3.	Kötelezvények nélküli alapitványok	500 «	
	Az alapitványok összege		14,000 frt — kr.
4.	A középkori czimeralbum és a Nemzetségi Zsebkönyv czéljaira félretett összeg		300 « — «
5.	A fenti készpénz		1555 « 65 «
	Összes vagyon		15,855 frt 65 kr.

Minthogy a választmány a számadások megvizsgálása felől már intézkedett, a nagygyülés a pénztári kimutatást ideiglenesen tudomásul vette.

Elnök a jegyzőkönyv hitelesitésére *Boncz Ödön* ig. vál. és *Daniel Gábor* évdijas tagokat kérvén meg, a nagygyülés véget ért.

Jelentés a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság működéséről az 1898-ik évben.

Tisztelt nagygyülés!

Társaságunk életének *tizenhatodik* esztendeje a gyász esztendeje volt. Nem folyt le eddig év, mely oly nagy, oly pótolhatatlan veszteségeket rótt volna reánk, mint az, a melynek most végén járunk. Miként egész hazánknak, úgy társaságunknak is bőven kijutott a veszteségből, a mély gyászból.

Azon megrendítő eset alkalmából, melynek hire lesujtó csapásként hatott hazánk minden lakójára, s gyászba boritott kunyhót, palotát egyaránt, társaságunk is sietett résztvenni az általános fájdalom és mélyen érzett részvét igaz nyilvánulásaiban. Szeptember havi választmányi ülését dicsőült *Erzsébet* királyné emlékének szentelte, s a legigazabb részvétből fakadó nyilatkozatával felkereste a legmagasabb trón zsámolyát. E részvétirat szavai s azon fenkölt szellemü beszéd, melylyel *Fraknói Vilmos* vál. tag elköltözött nagy királyasszonyunk emlékének áldozott, hü tolmácsai a fájdalomnak, melyet társaságunk egy nemzettel egyetemben érzett a minket ért csapás fölött.

Tavalyi jelentésemben örömmel adtam számot arról, hogy az első magyar heraldikai kézikönyv megjelenésétől, melynek létrejöttéhez társaságunk működése sokban hozzájárult, már csak rövid idő választ el. Az örömöt, melyet e várva-várt mű megjelente fölött érzztünk, csakhamar fájdalom váltotta föl. Az érdemes szerző, kit tavaly ilyenkor még körünkben láttunk, kinek ugyanerről a helyről, hol jelenleg vagyok, mondott szavaira, melyekkel elköltözött kitünő heraldikusunk, Csergheő Géza, emlékezetét újitotta föl, kegyelettel figyeltünk, rövid idővel élte túl műve megjelentét. Szaktudományunkat, társaságunkat fájdalmas érzéssel lepte meg a szomoru hir, hogy *Bárczay Oszkár*, kitől még annyit várhattunk, kit annyian tiszteltünk és szerettünk, rövid hetekkel az első magyar heraldikai kézikönyv megjelente után elköltözött az örök nyugalom honába.

És mintha a tavalyi nagygyülésünkön elhangzott emlékbeszéd előre a gyász jellegét öntötte volna az év arczulatára: még nem telt el az esztendő, mikor társaságunk és elnökségünk disze, *Nagy Iván*, kinek neve hazánkban heraldikai és genealogiai gyüjtőnévvé vált, ki egymaga, minden segitség és támogatás nélkül többet tett szaktudományaink népszerüsitésére és terjesztésére, mint egy egész társulat, szintén itt hagyott minket örökre, kitölthetetlen ürt, pótolhatatlan veszteséget hagyván maga után.

De nemcsak szaktudományunk vezető alakjai, hanem buzgó, fáradhatatlan munkásai sorában is kérlelhetetlenül pusztitott a halál. Elvesztettük ig. választmányunk soraiból a polyhistor *Finály Henriket*, a heraldika alapos ismerőjét, ki először tett kisérletet arra, hogy a czimertan elemeit, sajnos, kéziratban maradt művében magyar nyelven megirja; elvesztettük a családtörténet fáradhatatlan kutatóját *Esterházy János* grófot, — és tagtársaink sorában sok-sok jelesünket, kik a gyásznak e szomoru esztendejében költöztek át jobb világba.

Megfogyatkozva tagjainkban, elvesztve szaktudományunk annyi hivatott művelőjét, megfeszitett erővel iparkodtunk azon tudományos és közművelődési czélokat megközeliteni, melyeknek elérését alapszabályaink elénk irják. Hogy sikerült-e ez a törekvés, a felől a t. nagygyülés van hivatva az elmondandók alapján itéletet mondani.

Választmányi üléseinket és folyóiratunk hasábjait két fő tudomány-águnk, a heraldika és genealogia terén végzett kutatások eredményei egyforma arányban foglalkoztatták.

Az előbbi tudomány-ág terén eseményszámba ment az első magyar heraldikai kézikönyv megjelente, melylyel természetszerüleg többször kellett foglalkoznunk. Mutatványul, a mű megjelente előtt, közzétettük annak egyik legérdekesebb fejezetét, a magyar czimer fejlődéséről szólót. A közlemény felöleli és heraldikai szempontból méltatja mindazokat a fontosabb momentumokat, melyek czimerünk fejlődésére és megállapodására befolyással voltak s ezeknek alapján a czimer rekonstruálására két elmés tervezetet közöl; ebben mindazon fontosabb alkatrészeket, melyek megbizható források alapján valaha a magyar czimer alkotó részei voltak, egységes czimerképben foglalja össze. Ha aktuális értéke nincs is e tervezeteknek, de fényesen igazolják a szerző élénk heraldikai értékét és kombináló tehetségét.

Bárczay heraldikája *Varjú Elemér* társunkban talált szakavatott birálóra. Kétségtelen, hogy vannak hibái a korán elhunyt szerző könyvének, s a szakértő biráló rá is mutat teljes joggal nem egyre; de vannak oly előnyei, melyek neki szakirodalmunk történetében állandóan előkelő helyet biztositanak. A hibák kétségtelenül Bárczay Oszkárban találtak volna legkérlelhetetlenebb felismerőjükre, ha a sors megérnie engedi, hogy a kritika szavát is meghallja. Az az érdeme mindig megmarad, hogy ő irta az elő magyar kézikönyvet, mely minden szabályát és tételét a magyar heraldika köréből vett példákkal igyekszik megvilágitani, s igy a magyar heraldikát bevonja a tudománykör általános tárgyalásába.

A magyar heraldika általános jellemzésére törekszik *Csoma József* vál. tag, felolvasás alakjában is ismertetett értekezésében, melyben a kar szerepét vizsgálja a régi magyar czimerekben. Éles heraldikai szemmel ismeri föl czimereinknek jellemző, mondhatni nemzeti sajátságot mutató tulajdonságait. Ilyen a naturalisztikus irány, mely minálunk nem igen korán, a XIV. század derekán lép föl. E naturalisztikus irányzat eredménye a kar, mely az előbb lebegő stilizált czimeralakokat, minők a rózsa, liliom stb., természetes ábrázolásban tartja; s ennek eredménye az, hogy őseink nem nagy barátjai a heraldikai egyszerüségnek s hogy nálunk a heraldikus szimbolika oly korán nyilvánul. Fejtegetéseit gazdag czimeranyaggal igazolja.

A soproni benczések templomában lévő nagyérdekü eredeti sisakczimer egykori tulajdonosának kérdését, melyet Varjú Elemér társunk tavaly behatóan ismerte-

tett, *Stessel József* iparkodott a megoldáshoz közelebb vinni. Értekezése bár az óhajtott czélt nem érte el, a mennyiben nem vezetett arra, hogy ki volt a soproni ferenczrendi templom alapitója s ezzel a XV. századi sisakdisz tulajdonosa, de kétségtelenül felhivta a figyelmet nehány olyan adatra, melyek esetleg az azonos czélra törekvő kutatók segitségére lehetnek.

Középkori festett czimereink sorozatát az elmult évben is gazdagítottuk négygyel. Úgy hogy folyóiratunkban, annak tizenhat évi fennállása alatt nem kevesebb mint 55 szines czimerképet tettünk közzé az 1526 előtti évekből. E tekintélyes számból 38 esik Zsigmond király korára.

A lefolyt évben közzétett czimerek kiválóan érdekesek úgy ábrázolásuk mint az adományozás körülményei által.

Mint heraldikai érdekesség, első helyre teendő a Hettyey család ősének czimere, melyet 1415-ben a perpignani királytalálkozás emlékére I. Ferdinándtól, Aragonia királyától kap. Az eredetijében egyik tavalyi ülésünkben is bemutatott czimeradomány a titkár magyarázó szavaival jelent meg. Ugyancsak a titkár ismertette a Békássy család részére szóló 1417. évi czimeradományt, melynek oklevéltani főérdekessége abban van, hogy az nem eredetiben, hanem, a mi középkori czimeradományoknál egyedül álló eset, Hunyadi János kormányzó 1449. évi birói átiratában maradt korunkra.

Ismeretlen Zsigmondkori czimert hozott napfényre *Illésy János* vál. tag a Kolthay család 1431. évi armálisában, előadva mindazt, a mit a család multjáról felkutatnia sikerült. A czimerlevél legnagyobb érdekessége az ábrázolásban van, mely husvéti bárányt mutat czimerül. *Schönherr Gyula* vál. tag pedig heraldikánk hanyatló korából 1480-ból megismertetett, szakavatott tájékoztató értekezés kiséretében, Nagylúcsei Orbán fejérvári prépostnak, a király kincstartójának, a későbbi hirneves püspöknek s rokonainak, a Dóczyak őseinek Mátyás királytól kapott czimerével. A czimeradomány oly család őseinek szólván, mely hazánk történetében előkelő szerepet vitt, kiválóan nagy érdekü.

Lehoczky Tivadar vál. tag Betlen Gábor 1629. évi czimeres nemeslevelét közölte, melyet ref. papjai számára adott ki. Heraldikai közleményeink sorát *Majláth Béla* vál. tagé zárja be, ki az Apaffyak czimerváltozásainak történetéhez járult egy 1561-ből való adattal, mely mintegy átmenetül tekinthető az Apaffy czimer XV. és XVII. századi ábrázolásai közt.

Üléseinken még két nagybecsü heraldikai emléket mutattak be tagtársaink. Minthogy ez emlékeket lehető rövid idő alatt folyóiratunk közzé fogja tenni: ez alkalommal csak röviden emlékezem meg rólok, hogy a társaságunk ez évi működéséről adott kép teljes legyen.

Az egyik a Wesselényi család czimerének első formája, a mint az Zsigmond király 1418. évi adományában látható; ezt a nevezetes armálist a család leszármaztatásával egyetemben *Karácsonyi János* vál. tag ismertette meg velünk. A másikat *Boncz Ödön* vál. tagnak köszönhetjük, ki egyik legutóbbi vál. ülésünkön a Tallián család kutasi levéltárában végzett kutatásairól számolván be, számos nagyérdekü, eddig merőben ismeretlen régi oklevelen kivül a Zsigmondkori czimerlevelek sorozatát egy ujjal, a Kökényesi család 1428. évi armálisával gazdagitotta.

A genealogia körébe vágó dolgozatok közt, melyek folyóiratunk ez évi folyamában láttak napvilágot, úgy tárgyánál, mint terjedelménél és a reá forditott óriási fáradságnál fogva első helyre kell tennem *Nagy Géza* társunkét III. Béla királyról és nejéről Antiochiai Anna Ágnes királynéról, kikben királyunk ő felségének sokszoros őseit mutatja be. A terjedelmes dolgozat, melyhez külön mellékletképen 26 leszármazási tábla járul, kiindulva ő felségének azon legmagasabb elhatározásából, melyet emlitett Árpádházi királyunk és nejének maradványait méltó módon örök nyugalomra helyeztetni rendelte, kimutatja, hogy e királyi elhatározás létrejötténél kétségtelenül a sokszoros ős iránt érzett legmagasabb kegyelet is közreműködött, mert III. Béla királyunk ivadékai közül kilencz Árpádházi királyleányt találunk ő felsége ősanyái közt.

Régi genealogiai viszonyok buzgó kutatója, *Wertner Mór* vál. tag ismét több dolgozatával gyarapitotta e téren eddig szerzett érdemeit. Egyik közleményében a champagnei grófok családjából eredő Smaragd vajdának, ki II. Endre idejében az ország legelső méltóságait tölti be, állitja össze leszármazottjait, az Ajnárdfiakat és Gilétfieket, a XIV. század végéig. Egy másik nagyobb dolgozata a német eredetü Buzád-Hahót nemzetség elágazásaival és leszármazásával foglalkozik, és összeállitja az egybefüggő nemzedékrendet mindaddig, mig egy-egy család a közös törzsből kiválik. Harmadik dolgozatában az Árpádkori nádorok nemzetségi viszonyait iparkodik megvilágitani; az első közleményben, mely a legrégibb időktől kezdve II. Endre koráig 28 nádorról szól, még igen ingatag az alap, még kevés nádornál sikerül a genust és közelebbi leszármazási viszonyokat megállapitania; ennek oka a történelmi adatok gyér voltában keresendő, mi a következő korszakban egyre nagyobb gazdagságnak fog helyet adni.

Petrovay György vál. tag ez évben fejezte be azt a nagy fáradsággal és lelkiismeretes utánjárással készült családtörténeti sorozatot, melylyel az ország északkeleti részének genealogikus bonyodalmait évek óta közzétett dolgozataiban megvilágitotta. Ez elmult évben közöltük tőle a Dolhayakkal közös eredetü Petrovayak történetének befejezését, mely a család ujabb nemzedékeit tárgyalja a család czimerével együtt, melynek a nagyérdemü szerző 16-féle változatát közli.

Apróbb, de nem érdektelen genealogiai adalékokkal többen járultak folyóiratunk változatossá tételéhez. Így *Thaly Kálmán* vál. tag azon ismeretes tényből indulva ki, hogy egy-egy családban előszeretettel viseltettek valamely keresztnév iránt, mi egymáshoz közel eső generációkban könnyen zavarva adhat okot, a Rákóczi-korban szereplő három Zákány Istvánra (apa, fiu, unoka) hivja fel a figyelmet, egy általa közzétett 1705. évi supplicatio révén. Ugyancsak neki köszönhetjük a karvai báró Orlay család nemzedékrendjének összeállitását, melyet a XVI. század elejétől annak a XVIII. század első felében történt kihalásáig levezet. *Bay Ilona* urnő a csicseri Ormós család szabolcsmegyei ágának történetéhez közölt érdekes adalékokat. Ifj. *Komlóssy Arthur* pedig a borsodmegyei Konti család leszármazására és esetleges kihalására hivta föl a genealogusok figyelmét.

Ha még felemlitem hg. *Odescalchi Arthur* vál. tagnak érdekes előadását, melylyel egy XIV. századi, a Majthényi család történetére fontos pápai bulla ere-

detijét mutatta be választmányunk egyik ülésén, ezzel kimeritettem a kutatás és tudományos munkásság azon új eredményeit, melyek üléseinket foglalkoztatták és folyóiratunk lapjain láttak napvilágot. E szakdolgozatokhoz sorolható még kilencz ismertetés és birálat, melyeket a körünkbe vágó kiadványokról szintén a Turul hasábjain tettünk közzé.

Társaságunk belső élete az elmult évben rövidre fogható. Egy esztendeje, utolsó nagygyülésünkön, deczember 11-én, választottuk ujra meg az elnökség két tagját. A kérlelhetetlen sors úgy akarta, hogy mai nagygyülésünkön uj választásra legyen szükség. Azóta ügyrendileg előirt választmányi üléseinket f. évi február 24., április 28., szeptember 29. és november 24. napjain tartottuk meg. Az év első választmányi ülése volt hivatott a titkár és a folyóirat egyik szerkesztőjének megválasztására. A választás ugyanazt érte, ki e két tisztet az 1883. év, társaságunk megalakulása óta tölti be.

Az igazgató választmány tagjainak sorában bekövetkezett hézagokat a következő szakférfiakkal töltöttük be: *Békefi Remig*, *Berzeviczy Edmund*, *Dézsi Lajos*, *Petrovay György* és *Soós Elemér* tagtársainkkal. Választmányunk ily módon kiváló szakerőkkel gyarapodva, bizton nézhet a jövő munkássága elé.

Tagjaink számában lényeges változás nem történt. Folyóiratunk ez évi első füzetéhez csatolt kimutatásunk 67 alapitó, 153 pártoló, 308 évdijas, összesen 528 tagtársunkat sorolja föl. Azóta e szám 1 alapitó, 2 pártoló és 13 évdijas taggal gyarapodott.

Ezekben beszámolva az elmult esztendő történetéről, kérem a t. nagygyülést, hogy jelentésemet tudomásul venni méltóztassék.

Fejérpataky László,
titkár.

SZAKIRODALOM.

Békefi Remig dr. A pásztói apátság története. (A zirczi, pilisi, pásztói és szent-gotthárdi cziszterczi apátságok története. III. kötet.) Budapest, 1898. Nagy 8-rét, X + 778 + 2 lap, 9 melléklettel.

Békefi Remig dr. a cziszterczi rend nagyszorgalmu történetirója egy hatalmas kötetben adta ki a pásztói apátság történetét. A nagy tudással irt becses mű megérdemlett dicséreteket aratott; ismertetése több szakfolyóiratban volt olvasható. Mi itt csupán a benne lelhető czimer- és pecséttani, valamint családtörténeti adatokat óhajtjuk kiemelni.

Valóságos genealogiai monografia számbá megy a munkának III. fejezete: *A pásztói apátság kegyurai.* E czim alatt ugyanis a Rátót (Ratold) nemzetség három legnevezetesebb ágának a Pásztói, Kakas és Tari családnak vázlatos, de uj, eddig ismeretlen adatokban bővelkedő történetét nyujtja a szerző. A Ratold nemzetség Domokos fia István révén jut kapcsolatba a pásztói a pátsággal, a kit István ifjabb király 1265-ben tett az apátság kegyurává. Rátóti Istvánnak hat fiát találjuk a nemzetség leszármazási tábláján, kik közül három a szóban forgó családok alapitója. Hasznos Domokostól a Pásztói, Hasznosi Lacktól a Tari, Kakas mestertől a Kakas család vette eredetét. A történetük megirásánál felhasznált oklevelek nagy része eddig kiadatlan volt; a nevezetesebbeket Békefi teljes szövegükben, munkája okmánytárában adta közre. Két pecsétrajz is járul a fejezethez, Karai Kakas László 1380-iki függő-pecsétének a Századok 1880-iki folyamából már ismert ábrája és Pásztói János országbiró 1396 iki nagy pecsétje, melynek czimere ugyan, nem épen hű rajzban, a Turul VIII. kötetében már megjelent, de teljes ábráját eddig nem ismertük. Az 56 mm. átmérőjű kerek pecsét mezején három karélyba foglalva látható a Rátót nemzetség czimere: körives pajzsban kakastoll-forgóval ellátott hárslevél. Körirata:

S · COMITIS · IOHANIS · FILI · DOMINICI · DE · PASTOH · IUDICIS · CVIE · REGE.

Sok érdekes adatot találhatni a munkában még a Guthi, Ország, Apafy, Csicseri, Verebélyi, Barcsay és Keczer családokra vonatkozólag is; általában a heves- és Abauj megyei nemes családok legtöbbjéről történik említés.

Pecsétrajzokból a már emlitetteken kivül még négyet tartalmaz a kötet. III. Béla nagy függő-pecsétét, melyet kevéssel kicsinyitve a Magyar Nemzet Története is közölt (II. k. 335.), itt eredeti nagyságban látjuk. A Békefi ábrája nem lévén retusirozva, homályosabb, de kétségen kivül hivebb; kár, hogy vörössel van nyomva, ha fekete lenne, jóval többet lehetne rajta látni.

Nem a legjobban sikerült Ulrik pásztói apát XIV. századi pecsétének képe, mely a Magyar Nemz. Múzeumban őrzött pecsétnyomó gipsz-lenyomatáról készült. Mezején az apát alakja látható egyszerü szerzetesi öltönyben, fedetlen fővel, kezében a rangját jelző pásztorbottal. A körirat:

✠ S: FRATRIS · VLRICI · ABBATIS · DE · PASTVCH.

A wellehrádi (csehországi) konvent s Nezorin Flórián apát XVII. századi pecséte reánk csak közvetve, mint a rend ujbóli függetlenitését megelőző korszak emlékei birnak érdekkel. *V.*

Jahrbuch der k. k. heraldischen Gesellschaft Adler. Neue Folge. Siebenter Band. Bécs, 1897. 4-r. 3 + 235 lap, és 14 tábla melléklet.

A bécsi heraldikai társulat évkönyvének huszonnegyedik folyama fekszik előttünk. Egész kis könyvtárt képeznek már ezek a dusan illusztrált kötetek, a melyek különösen az örökös tartományok családtörténetéhez nyujtanak töméntelen becses adatot. De ránk magyarokra is üdvös dolog megismerkedni ezzel a folyóirattal. Alig van olyan évfolyama, a melyikben ne lenne egy-két magyar vonatkozásu dolgozat. Az utolsó kötetben is van egy terjedelmesebb, a nagy szorgalmu Wertner Mórtól. De menjünk sorba a tartalmon. Egy hosszu, nagy fáradsággal s erudiczióval összeállitott munka nyitja meg a sort *Stuckelbergtől: Die Thronfolge von Augustus bis Constantin.* A dolgozat czélja, kimutatni a római császárok abbeli törekvéseit,

hogy genealogiájukat a régibb trónvesztett uralkodóházakéval összekapcsolják Úgy véljük, az egész inkább helyén lenne valamely klasszikus régészettel és történelemmel foglalkozó folyóiratban. Egy heraldikai szakfolyóiratnak csak a közép- és uj-korral lehet és szabad foglalkozni. A következő czikk az előnyösen ismert czimertani iró *Hauptmann J.* tollából folyt s egy a czimerek eredete s keletkezésének megvilágításánál elsőrendü kutfő ismertetését tartalmazza ; czime : *Die Illustrationen zu Peter von Ebulos Carmen in honorem Augusti.* Ez a régóta ismeretes hősköltemény, melynek tárgyát a VII. Henrik császár és Siciliai Tankréd közti háboru teszi, tartalmilag semmi érdekeset sem nyujt a heraldikusnak. Annál nagyobb becse van azonban a berni városi könyvtárban őrzött kéziratának, illetve az ebben foglalt rajzoknak. Ez a kézirat a 12. század utolsó éveiben készült s igy ép a középkori czimeresség keletkezése idején. A képek nagy része csatajeleneteket ábrázol, pánczélos, czimeres pajzsu és zászlóju vitézekkel. Hauptmann vizsgálódásainak eredménye abban foglalható össze, hogy a kódex illusztrácziói, teljesen megfelelően a czimerek keletkezési idejének, azt bizonyitják, miszerint ebben az időben voltak ugyan már czimerek, de használatuk még nagyon kis körre szoritkozott. Valódi czimerábrát mindössze öt félét látunk a képeken ; czimeres pajzsa, lótakarója és koronája van a császárnak, s néhány előkelő egyéniségnek. A nagy többség pajzsai és sisakjai pedig tarkára vannak mázolva s czimerjelvénynek nyoma sincs rajtuk.

Hauptmann érdekes munkájára *Wertner Mór* terjedelmes és tartalmas czikke következik : *Die Herren von Gara und die Ellerbach von Monyorókerék (Eberau).* A Garák a Dorozsma nemzetségéből veszik eredetüket, melynek hasonnevü ősi birtoka Csongrád vármegyében feküdt. A Dorozsma nemzetségebeli János és ennek fia István 1269-ben hü szolgálataikért megkapják a valkómegyei Garát, IV. Béla királytól. Innen kezdve a család Garainak nevezi magát. Istvántól három ágon származik le a nagy hatalomra jutott nemzetség. Az elsőnek őse Pál, macsói bán és tárnokmester, családja fiágon Garai Lőrinczben, a felső-vidék kapitányában halt ki 1570-ben. Birtokait és levéltárát, Lőrincz leánya Borbála révén, a Zayak örökölték. A második ágnak alapitója András ; az ő ivadékai emelkednek a legmagasabbra. Van köztük három nádor (a két Miklós és László), s rokonságba jutnak a királyi családdal is. Utolsó férfitagja a háznak Jób, meghalt 1484-ben. A harmadik testvér Botos Garai János alapitja a harmadik ágazatot. Utódai többnyire Botosnak nevezik magukat. Úgy látszik, még a XV. században kihaltak. Még van számos leszármazója a Dorozsma nemzetségének, de nem igen lehet fellelni köztük és a Garaiak közti kapcsolatot.

Kár, hogy Wertner nem foglalkozott a család, illetve a Dorozsma genus czimerével. Mindössze Garai (I.) Miklós nádor pecsétét közli egy 1377-iki lenyomatról, minden magyarázat nélkül.

Az Ellerbachok eredete a Svábföldön van ; itt fekszik ősi birtokuk, a kis Ellerbach falucska. A birtok csekély, a család népes s az ifjabb fiuk, a kor szokása szerint, kalandozásra mennek, hirt s a mi fő, vagyont szerezni idegen országokban. Egy ilyen szegény, de vitéz kalandor fia az apjához hasonló Burkárd (másként Pupilin vagy Kondrád) is, a ki 1350 táján a bőkezüségéről európaszerte hires Lajos magyar király szolgálatába áll. Részt vesz mind a két lithván hadjáratban, majd az olasz háboruban, mig csak hősies küzdelemben le nem teriti egy lándzsadöfés Zára falai alatt. Nagy-Lajos nem volt hálátlan; atyjuk hősségéért, dicső haláláért megfizet Burkárd fiainak ; nekik adta Monyorókerekét Vasvármegyében. A magyar Ellerbachok innen kezdve folyton gyarapitják birtokaikat és hatalmukat, de már a következő században kihalt a család, Jánosban (1499.). Óriási vagyonuk Bakócz Tamásra szállott.

Az érdekes értekezéshez Széchy Miklós 1382-iki s Ellerbach János 1499-iki pecsétjének ábrája van mellékelve.

A kötetnek körülbelül a negyedét foglalja el három genealogikus vázlat *br. Blittersdorff Fülöptől.* Az elsőben az értekező saját családja történetét rajzolja, a 11-ik századtól kezdve. A rajnamenti nemzetség historiája nem igen fogja érdekelni a magyar genealogusokat, azért is csak azt emlitjük meg a czikkről, hogy a benne foglalt XV. század előtti genealogiai adatok olyan ingatag alapokon nyugszanak, aminőkkel nálunk aligha merne valaki előhozakodni. A másik dolgozat báró Blittersdorff János Werner, egy 17. századi nem nagy szerepet játszott német diplomata életével, a harmadik pedig a kihalt bajorországi Visbach bárók eredetével foglalkozik. Nagyon jellemző a német genealogiák megbizhatóságára, hogy a Visbachok 1160-tól való származása egy 1726-iki oklevélre van alapitva.

Magyar szempontból semmi érdekeset sem nyujt *Divis-Cistecky János* lovag s *Genealogische Studien aus Pardubic* czimü rövid czikke, sem a *gróf Kirbach Ernőé: Beiträge zur Geschichte des Deutschen Ordens.* Csak különösség számba mehet az utolsó czikk. Ebben *Sommerfeld Gusztáv* közöl genealogikus feljegyzéseket egy a mult században élt porosz tábornok, Wiersbitzki György Lajos által irt «családi krónikából». A tábornok ur családja eredetét *csak a X. századig* viszi s a mi még érdekesebb, összeköttetésbe hozza a *Korvinoknak* (igy nevezi a Hunyadiakat) még a 12 (!) században Magyarországból kivándorolt egy ágával. A közlőnek, természetesen, egy szó megjegyezni valója sincs a dologhoz. Érthetetlen, hogy tartják érdemesnek bécsi kollégáink az efélét tudományos folyóiratban lenyomatni.

Varjú Elemér.

Értesités.

A *Nagy Iván* «Magyarország családai» czimü művében közölt czimerrajzok fametszetü duczai alulirt czégnél (Budapest, Haas-palota) darabonkint négy frtjával megrendelhetők. *Ráth Mór könyvkereskedése.*

A M. KIR. ORSZ. LEVÉLTÁR KÖNYVTÁRA